301-824

301-844

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Bikfalvi Kóré írta. Márk mettzette

HADI
ÉS MÁS NEVEZETES
TÖRTÉNETEK.

ELSŐ SZAKASZ.

BÉTSBEN
1789.

301844

G. TELEKIEK'
ALAPÍTVÁNYA

M. ACADEMIA'
KÖNYVTÁRA

G. TELEKIEK'
ALAPÍTVÁNYA

Kedves Hazánk!

Tőled vettük Iſten után mindenünket: — Néked tehát minden tehettségünkkel adózni kötelesek vagyunk. Törekedünk is tőlünk telhetőképpen tellyesíteni tartozásunkat. Néked ſzenteltt igyekezetünknek imhol a' zsengéje. Vedd azzal a' ſzives Anyai indúlattal, mint a' millyen Fiúi buzgósággal nyújtjuk mi azt Oltárodra. Óhajtott kegyesſéged által többekre 's nagyobbakra öſztönöztetvén, hova tovább bővebb mértékben fogjuk bizonyítani, hogy meg érdemlünk

hív Fiaidnak

neveztetni.

HADI TÖRTÉNETEK.

BÉ-VEZETÉS.

Aprilisnek 27*dik* napján, éppen azon a' napon, mellyen a' Magyar Nemzetnek Díſze Gróf HADIK ANDRAS fő hadi Vezér Béts várossából Hazánk ſzéleire le-indula, hogy ottan a' nagy Hadat 'a Törökök ellen vezérelje: irtuk vala mi itten ezen örvendetes alkalmatoſsággal kétféle munkánkról való Tudósitáſunkat, azzal a' bizodalommal, hogy azokkal az Érdemes Hazafiak előtt kedvet fogunk találni. Hozzánk annyifelől utasitott leveleik az előfizető Uraknak, 's azokban ſzületett nyelvekhez, 's iráſunkhoz mutatott hajlandóſágok elegendőképpen bizonyitják, mennyire betsüljék a' közjóra tzélozó igyekezetet. Ki nem mondhatjuk, melly igen felgerjeſztettek bennünket némelly nagy érdemü Méltóſágoknak 's Tudóſoknak betses leveleik, mind azzal, hogy iráſunkra ſzámos Előfizetőket ſzerzettek, mind pedig hogy Hazánk javára 's ditsőſségére intézett ſzándékunkat annyira magaſztalni, 's benünket bátoritani méltóztattak. Mellyhez képest egyedül tsak arra törekedünk,

)(hogy

hogy háládatoſságunkat meg-mutathaſſuk, 's a' felöllünk való reményſégnek voltaképen meg-felelhefſünk. Sőt olly tzéllal-is vagyunk a' Magyar nyelvnek pallérozáſa és a' tudományoknak Hazánkban lehető elömozditáſa eránt, a' mellynek el-éréſében hogy az Érdemes Elöfizető Urak-is eſzközök lehettek, különös ſzerentséjeknek tarthatják. Tzélunkat már moſtan ki-nyilatkoztatnánk, ha attól nem tartanánk, ne talántán találkoznának ollyanok, kik tiſzta ſzándékunkat hamar másképpen magyaráznák, 's benünket azzal vádolnának, mintha azon jó tzélunkat tsak tzégérül akarnánk tenni irásink homlokára, 's azzal több Olvaſókat hóditani magunkhoz. Hogy illyen alatsony vádat magunktol el-háríthaſſunk, jobbnak itéltük lenni, ha annak fel-fedezéſét még egy hónapig halaſztani fogjuk. Azomban jóra intézett igyekezetünket, vagy tsak a' ſok igéretünkböl-is által-láthatja az érdemes Közönſég. Ezeket a' Tudósitáſunkban már bővön kitettük, és ámbár ſok költségben kerülnek-is, azokat mindazonáltal be-is-tellyeſétjük. De láſſuk rövideden ez igen nevezetes háborúnak eredetét, kéſzületét, 's ez ideig való történeteit.

A'

A' moſtani Török Háborúnak eredete.

Az Oroſz Birodalom, mellyet, a' múlt ſzázadnak ſzintén végeig a' többi Európai Udvarok tsak nevéröl-is alig ismértek, ezen folyó tizennyóltzadik ſzázadban, annyira el-hatalmaſodott, hogy a' nagy erejü Ottománi Portán, már ſok izben diadalmaskodott.

Kiki jól emlékezhetik, az ez elött tizenöt eſztendökkel folytatott háborujokra az Oroſzoknak a' Törökök ellen, a' mellyben amazok, minden más Fejedelmek ſegéttségek nélkül, a' Törököket tsak nem Konſtantzinápolynak kapujáig verték. Európa méltán álmélkodhatik ROMANZOW-nak, az Oroſzok' fö hadi Vezérének nagy okoſságán, ki az akkori Háborúban, az az 1774-*dikben*, 50 ezer katonáival Bulgariában, Siliſtria vidékén, a' Nagy Vezért, három annyi népé-

vel, bé tudta rekeſzteni, 's arra kénſzeréteni, hogy Romanzow-tól békeſséget kérne, és azon nehéz kötéſekre állana, mellyeket az Oroſz Udvar tettzéſe ſzerént eleibe ſzabott.

Ezen kénſzeritett békeſség ſzerzéſében, azt tartotta az Ottomani Porta leg ſullyoſabb kárának lenni, hogy e' békeſség által hatalma alól Krimeát ki kelletett ereſzteni, 's azt ſenkitől ſem függönek (Souverain) esmérni. Krimea fél ſzigetét egy igen vad Tatár nemzettség lakja, melly, a' mint hajdan Hazánkban, úgy az Oroſzok tartományiban ſzörnyü puſztitáſokat vitt végh-hez. Az Oroſz Udvar úgy vélekedett, hogy még ezt a' rabló népet hatalma alá nem hajtja, 's meg nem hóditja, addig Orſzágai ſannak puſztitáſától mentek ſoha nem lehetnek. Azért-is, már ſok eſztendöktől fogva, Kriméa meg-hódoltatáſa vólt törekedéſének tzéllya. Azonban a' Krimi Tatárok Khánja, SAHIN GUERAI ellen, (kit már az elött az Oroſz Udvar magához édesitett,) két Testvérje pártot ütött. Ennek ſegéttségére a' Tsáſzárné nagy ſzámu ſereget küldött; melly a' Pártütöket tsak hamar ſzéllyel verte, 's egyſzersmind Aſſzonya ſzámára, tett költségének jutalmául, egéſz Krimeát, Kubánt és Támánt, 1783-*dik* eſz-

ten-

tendöben el-foglalta. Sahin Guerai orſzágának el-rabláſát nem tsak nem ellenzette, hanem még önként Oroſz katona köntösbe öltözvén, ſzáz ezer *Rubla* *) eſztendönként való fizetéſsel, a' Testörzök' Kapitánnyává lett, 's nagyobb meg-tiſzteltetéſe végett a' Szent Anna kereſztjét-is el-nyerte.

Az Oſmanok ki-mondhatatlanúl fel-háborodván Krimeának el-rabláſán, közönſégeſſen el-ſzánták magokat, hogy inkább el-veſznek, hogy ſem a' fél-ſzigetet ellenſégeknek olly könnyen által engedjék. De midön meg-értették, hogy a' Római Tsáſzár II. JÓSEF, az Oroſz Udvarral tett ſzövettsége ſzerént, Magyar 's Erdély Orſzág ſzélein, temérdek

*) Egy Rubla moſtanában 1 fl. 41 kr. ér nálunk, és igy 100 ezer, 168,333 forintokat, melylyekkel a' Khán eſztendönként bé nem érhette, meg-ſzokván a' fejedelmi pompát. Az, nagy álmélkodásra méltó dolog, hogy 1787*ben* a' háboru elött, az Oroſz Birodalomból Konſtantzinápolyba kéredzett, olly véggel, hogy magát Krimeának el-veſztéſe eránt, a' fényes Portánál meg-igazithaſſa. De oda érkezvén ez a' ſzerentsétlen Fejedelem egyeneſſen Rhodus ſzigetébe kéſértetett, a' hol a' Porta parantsolatjára kegyetlen módra meg-öletett, mivel magát a' gyilkoſa ellen nagy vitézſéggel védelmezte.

nagy haddal ijjezgeti a' Portát, ha az Oroſzoknak az el-rablott tartománnyokat által engedni nem akarná; a' nagyobb erönek engedni kénſzeréttettek, halaſztván jobbidöre Krimeának viſſza vételét.

Nem ſokára azután, az Oroſz Tsáſzárné ezen új tartománnyának látáſára kéſzült, és 1787. Cherſon felé meg-is indult. Nem külömben Jóſef Tsáſzár-is a' tavaſz kezdetén egyeneſſen Cherſonnak *) vette uttyát, hová meg-érkezvén, a' Tsáſzárnéval eggyütt Krimeába utazott, mellynek is nevezeteſebb városait el-járták.

Az Oſmanok e' két Tsáſzári Fejedelmek 'Krimeában való mulatáſokból, és annyi ezer Oroſz fegyveres népnek a' határ ſzéleken

*) Cherſon, egy újj város és vár a' Boriſtenes folyó vizének jobbik partján, valami 9 mértföldnyire Otzakowhoz, mellynek Hannibál Oroſz Gubernátor tette elsö kövét 1778 eſztendöben, Octobernek 30 napján. Lakoſai ſzép igéretek alatt mindenféle nemzetböl ſzedettettek öſzve, melly miatt tsák hamar igen meg népeſedett. Itten 1782 eſztendöben eggy Anglus kereskedö Társaſág állittatott fel; 1783. pedig a' Vár, melly nagy siettséggel kéſzült, már 800 ágyúkkal rakattatott meg.

ken talpon való állásából, azt hozta ki, hogy az Oroszok Otzakow Várát szándékoznának el rabolni. Arra való nezve, Konstantzinápolyban a' Diván azonnal öszve gyült, és egynéhány napok alatt e' dolog felöl tanátskozott, mellynek következése a' volt, hogy alattomban az Oroszok ellen nagy készületeket tettek. Jósef Tsászár Chersonból viszszá útazván, midön Lembergen keresztül jönne, egy Kurir által azt a' hirt vette, hogy az Austriához tartozó Belgyiumnak lakosai tartománnyoknak tsak nem minden szegeletében háborognak, és az újj változások ellen már nyilván-is morognak. Mellyre Ő Felsége felette igen megbosszonkodván, utjáról, mellyet Hazánkban a' Tisza-mellyékén akart tenni, azonnal le mondott; és nagy siettséggel Bétsbe hajtatott. Minekutánna a' Belgákat szép móddal le nem tsillapithatta, ellenek nagy számu Regementeket küldött. Már nagyobb része a' katonaságnak majd fele utját Belgyiumnak el-érte; midön a' Kurirok azon váratlan hírrel érkeznek, hogy az Ottomani Porta az Oroszok ellen hadat inditott légyen.

Ugyan-is azt meghallván, a Porta, hogy Jósef Tsázár annyi fegyveres népet külde Belgyiumba Jobbágyai ellen, ezt leg alkalmatossabb idönek tartotta lenni, a' mellyben egész

erejét az Oroszok ellen fordíttsa. A'rra nézve *) Boldog Aszfzony napján (15ik Aug.) meg izenödött az Orosz Követnek Bulgakownak, hogy más nap reggel nyóltz ora után a' Divánba jönne Audientziára. Bulgakow elöre látvan a' veszedelmet, minden irásait Báró Herbert Urnak, a' Romai Tsászár Követének által adta; s' nagyobb bátorságnak okáért a' Porta fzándékát két Kurir által, kik közzül eggyik Bessarabián, a' másik a' Tsáfzár Birodalmán keresztül intézte útját, Petersburgba azonnal meg-izente. Bulgakow és Herbert követek tsak nem egéfz éjtfzaka, a' Divánbéli Török Urakat járták, 's azon mesterkedtek, hogy öket a' Divánban-fenn forgott háborús gondolatokról le beszélhetnék. De szándékokban, az A* * * és egy más esmeretes Követek miatt, ugymint a' kik kasonlóképpen a' Törököknek Nagyjait egyről egyre el-járták, és a' háborúra fel-ingerlették, femmire fem mehettek. Más nap, az az Auguftusnak 16dik Napján, a' Diván Bulgakowtol kemény fzókkal azt kiványa, hogy Krimeának viffza adására állana réa. Erre Bulgakow tehetetlenségének jelentésével felelt. Igérte ugyan, hogy

*) Ezeket eggy érdemes Hazánk fiától tudjuk, ki már sok esztendötöl fogva, és éppen midön ezek történtenek, Konftántzinápolyban mulatott.

hogy a' Diván kivánságait, Aſſzonyának azonnal tudtára adja; de a' Diván, 's föképpen a' Nagy Vezér azt nem akarván várni, Bulgakowot 10 óra tájban lóra ültette, és Konſtántzinápolynak keskeny úttzáin, sok Jántsárok által a' 7 Toronyba kisértette. Abban a' ſzempillantásban, repültek a' fekete tengeren a' Kurir-hajók, és a' földön a' lovaſok a' ſzélsö várokba, vivén magokkal a' kemény parantsolatot, hogy mihelyest jó módját láttyák, leg-ottan üſſenek az Oroſzokra. Éppen midön ezek igy történnek, ſzerentsétlenſégekre egynéhány Oroſz kereskedö hajók, Konſtantzinápolyban a' ki-kötö parton napoltak. A' Törökſég hirtelen azokra rohan, azokat portékájoktól meg-foſztja, a' hozzá tartozandó népet pedig rabſágra viſzi.

A' Római Tsáſzár nagy kéſzületeket teſz a' Törökök ellen.

Mindeneknek elötte, a' Belgyiumba rendelt, 's már jól el-haladott Regementek, parantsolatot vettek, hogy késedelem nélkül viſſza térnének, 's más több ſeregekkel eggyütt a' Török határokra telepednének. Böltsen ítélte Ildik Jósef, hogy Belgyium pallérozott polgárinak, mint maga tulajdon fiainak ſziveken, atyai kegyesség-

gel-is győzedelmeskedhetik, a' midőn ellenben a' néki dühödött Törökön, tsak tüzzel 's vassal lehet valamit venni. Ehez képest a' Horvát, Tót, 's Erdély Orſzág, és á Bánát ſzélein olly rendelések tétettek, hogy a' Katona ſeregek, állásokkal egy Lántzot formáltak a' határokon. Azt-is kivált-képpen ſzükségesnek ítélte ő Felsége, hogy a' Várak meg visgáltassanak, és a' hol mi hibák találtatnának, azonnal meg orvosoltassanak. A' meg visgálást, 's a' jobbitáſoknak meg tételét, a' Fejedelem ROSTI Oberſter Urra, egy nagy érdemü Hazánk fiára bízta. A' váraknak nagyobb meg erősitéſére, ſzüntelen ſzállitották mind vizen, mind ſzárazon, a' temérdek ágyúkat, puskákat, és más afféle had idején meg kivántató eſzközöket. Az úgy nevezett *Generalis Congregatiokat* Hazánkban ő Felsége meg-engedte, mellyekben el is végeződött, hogy minden helység bizonyos ſzámu katonákat állitana. Ez alkalmatosſággal, ſok Atya meg mutatta Hazájához viseltetett buzgó ſzeretetét, mellyet a' Magyar Nemzetben kiváltképpen magaſztalnak az Idegenek. Sokan egy ſzülött fijokat ſzeméllyekben vezették a' katona ſzedő Tiſzthez, 's azokat a' hajdani Magyar Vitézſégre bátoritották. A' Hajdú Városiak, á Kúnok, és á Jáſzok, az illyen alkalmatosságokban nyert ditsősségeket, mostani készſégekkel,

még

még magaſſabbra emelték. Alig eſett tudtára az Iffjuságnak, hogy jelen van a' jó alkalmatosság, Hazájáért kardot kötni, azonnal tsoportosſan tódúlt az Elöljárókhoz; úgy hogy ezeknek nem azon kellett törödni, hogy állithassanak ki annyi ſzamú katonát, a' mennyi eránt parantsolatot vettek; hanem inkább azon tünödtek, miképpen kellesſék a' felesleg magát öſzve adott iffjuságnak nagy részét viszſza botsátani, úgy hogy azok meg ne ſzomorodjanak. Innen Bétsből, a' Nemes Magyar Testörzöknek nagyobb része, a Török ellen hasonló indulattal le-indúlt, és külömb külömbféle Regementeknél, Hazája 's Királyja mellett való hiv vitézkedésre, magát le-kötelezte. Az ollyan Tiszteket, kik a' ſzolgálatról már az elött le mondottak, illendö tisztséggel meg kinálták, már akár a' tanúlt vitézek között tettzenék nekiek ſzolgálni, akár pedig a' ſzabad ſeregeknél, mellyeket tsak akkor állitottak-fel, többnyire az Törököktöl által ſzökött keresztényekből. A' tábori Vadászokat, Seb-orvosokat, Kenyér sütöket, Kotsisokat, és Hazánkban a' Béreseket, a' Pakkoló Legényeket; úgy nem külömben az ágyuk 's tár ſzekerek alá való vonó lovakat, és ökröket, mindenfelöl nagy ſzorgalmatossággal ſzedték. Hogy annyi nép az élésben valamelly szükféget ne látna, hirül adatott minden Uraságoknak, és hellysé-

lységeknek, hogy a' táborok számára annyi rozsot, zabot és szénát adnának a' ki-tsinált közép áron, a' mennyi nélkül könnyen el lehetnének. Ebben is kimutatták fokan, Hazájokhoz, 's Fejedelmekhez való szereteteket. Azomban siettek a' Magazinomok készétésével Horvát ország' a' két Magyar Haza 's Bukovina' szélein, a' mellyekbe az alkudt szekeresek, de föképpen a' föld népe által, szüntelenül hordatták a' temérdek eleséget. Itten a' Hadi *Cancellárián*, éjjel nappal abban foglalatoskodtak, hogy ollyan rendeléseket tegyenek, a' millyeneket tsak a' hosszas tapasztaláson fundált okosságtól, és a' bölts elöre-való-látástol lehet várni. E' végett a' titkos irásokat is fel hányták, a' régi 's kiváltképpen pedig a' halhatatlan emlékezetü EUGENIUS alatt tartatott Török háborúnak le-irásait, 's *Planumit* ki kereſték. Maga ö Felsége a' le indulásho*z* készüle, tábori fátorait minden konyhabéli eszközökkel, színes paripáit, azokhoz tartozó lovászokkal együtt, nem külömben egyébmás udvari tseléditt, 's tiſztjeit bízta SOKI, Testörző Kapitány Úr', egy nagy tapasztalásu, 's tudományú Hazankfia vigyázása alá, 's réſzenként Futakra le is indittatta.

A'

A' Római Tsászár háborút izen a' Törököknek.

A' midőn a' Bétsi Udvar az Ottománi Portával már egéfsz 50 esztendőktől fogva fzakadatlanúl békességben élt vólna, történt, hogy Februariusnak 9dik napján, 1788ban ellene hadat izent, 's é következendő okokból magát úgy nyilatkoztatta ki, mint Ellenségét: tudnillik, hogy a' Porta régtől fogva jól tudta, a' két Tsászári Udvarnak fzoros fzövettségét, mellynek ereje fzerént, a' Római Tsászár a' fegyver fogásra köteles, mihellyest a' Petersburgi Udvar ellen háború indittatik; továbbá, hogy az Orofz Tsászári követet, a' minden Europai Nemzetek köz akaratúl bevett, és törvennyé vált fzokása ellen, a' hét toronyba záratta, nem hajtván femmit a' Konftantinápolyban lévő más Udvari Miniftereknek eggyefsült kéréseikre. Alig hatott a' meg izent háboru a' Török határoknak ellenében fekvő feregekhez, már azonnal nagy mozgásokban láttzattak lenni a' külömb külömb féle Regementek, óhajtván fzembe fzállani azzal a' Nemzettel, a' mellyen, mint valamelly próba-köven vitézségeket meg-mutathatnák.

Ezek között a' ferény Horvátok váltak a' leg elsők, kik mindjárt azon, és a' következendő napon, Dresnik várát, az egész videk-

dékjével eggyütt a' Töröktöl el vették. Hasonló tüzzel indúltak Dubitza vára ellen, de nem hasonló ſzerentsével: mert 400nál többen réſz ſzerént el-estenek, réſz ſzerént pedig meg-sebeséttettek. Hogy Hertzeg LICHTENSTEIN Károly, a' Horvát országi ſeregek vezérlésére, Aprilisben meg-érkezett, maga is ezen hónapnak vége felé, népét az Unna vizén által vivén, Dubitzának rendes oſtromához kezde. De ſzerentsétlen kimenetellel: ugyanis a' Dubitzabélieknek ſegíttségére gyült nép a' miéinkre reá ütvén magát a' Hertzeg az Unna vizén vissza vonni kénszerittetett, vitézeiben 700 embernél több kárt vallván, kik vagy el veſztek, vagy pedig nehéz ſebbe estek. Az elsök közzé ſzámláltatnak annyi vitéz gyalog, de föképpen a' Gréven Huſzár Regementjeböl mintegy fél ſzázig való próbált Legények, 's azoknak Tiſzteik GERGELY Kapitány, 's WIEDMANN fö Hadnagy Urak. A' meg ſebeſedtek között voltak három Generáliſok-is, (* kiknek eggyike KUHN Generalis, ugyan tsak ſebében meg-is holt.

Ezen

*) Maga Lichtenſtein Hertzeg-is nagy veſzedelemben forogván, életének meg-maradáſát, réſz ſzerint *Jellacsics* Obeſter Urnak, réſzſzerint a' piſtolyjal való próbált ſerényſégének tulajdonithatta. Egy Boſznyák vérengezö ſzablyáját már ſzínte

Ezen Dubitzánál máſod izben vallott kárunknak okául közönſégeſen azt adták, hogy népünk kevés ſzámmal vólt. Minekokáért-is a' Hertzeg kéréſére, azonnal mintegy 10 ezer ember Dubitza felé útnak indula, és 4 hét múlva az annak ellenében fekvö Czerovlyáni táborhoz nagyobb réſzént el érkeze. E' ſzerint, a' Hertzeg népe már alkalmas ſzámmal vólt ugyan, de még is ezután nem annyira a' Törökökkel kelletett küſzködni, mint, a' majd három egéſz hónapokig tartott rekkenö hévséggel, melly felette ſok nyavalyákat okozott. Ehez járult a' teméntelen legyeknek, otsmány férgeknek 's más bogaraknak alkalmatlankodáſok. Juliusban maga a' Hertzeg betegségbe eſett, azután késöbbre Bétsbe hozatott, a' hol végtére meg-is holt, hagyván maga után példás ember ſzeretöségének örökké fel maradandó emlékezetét. Hertzeg Lichtenſtein, után az egész Horvát országi ſereget ismét maga vezérléſe alá vette Báró de VINS (* egy mind szé-

---

ſzínte a' Hertzeg' nyakához-is mérte, a' mikor a' Hertzeg piſtollyát kapván, a' Boſznyákot úgy föbe lövé, hogy azonnal lovárol le-fordula.

*) Eredetére nézve külsö Nemzet ugyan, de már az Éleje, az Indigenátot meg nyerte, és a' jelenvaló Hadi Tárnokmeſter Úr (General Feldzeugmeiſter) Révfaluban ſzületett, Györ mellett.

széleſen ki-terjedett tudománnyára, mind pedig különös vitézségére nézve, igen nevezetes 's érdemes Hazánkfia.

(Folytatáſa következik.)

A' jövö héten meg küldjük az Erdödi Huſzár Regementjének, fel állításától fogva, ez ideig ki mutatott vitézſégének hiſtoriáját. Elöre is Képét ide rekeſztjük. — Egy árkuſon kezdjük, a' jövö héten kettöt küldünk. Ezután az új történeteket is ki adjuk. Ma, az az 3dik Jul. nagyon hirlelik, hogy LAUDON Berbirt meg-vette.

Kik ezen Iráſunkat meg-ſzerzeni kivánják, méltóztaſſanak Levelekbe irni Neveket, tiſztségeket, és lakó-helyeket, és azt, melléje zárván az öt forintokat, illyen Kopert-iráſſal fel-küldeni: *An die K. K. Oberſt-Hof-Poſtamts-Zeitungs-Expedition in Wien.* Pro *Hadi Történetek.* E' ſzerént ne féljenek, mert a' pénz a Herrn von *A* nál el-nem tévelyedik. Sokan kivánják tudni neveit e' Társaſágnak; de, meg-engedjenek, azokkal még moſtan nem ſzolgálhatunk: elég az, hogy a' kik ezt a' költséges munkát olly tsekély árron adják, azt némelly különös tzélból tselekſzik, mellyet egy holnap múlva fel-is fedezni fognak. Ámbár nem igen ſzámoſan vannak-is, kik azt kivánják, hogy Iráſunk kéttzer járjon egy hétben: mindazonáltal mivel az talám a' többi Elöfizetö Uraknak-is kedvek ellen esni nem fog, azon vagyunk, hogy a' Ts. Kir. Postánál el-végezheſſük, hogy ha kétzſzer jár-is, még-is az érdemes Közönſég a' 10 forintoknál többet ne fizeſſen.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 14-*dik* Napján.

(Folytatáſa az elöbbeninek.)

Auguſtusnak 9-*dik* napján éjfél után, DE VINS Hadi Tárnokmeſter Úr, nagy tsendeſſégben által vitte népét az *Unna* vizén, és az ellenſégnek *Dubitzánál* táborozó ſeregére ütött még jó hajnalban. A' Törököket tsak hamar el-rémítette népünknek reájok lett ütéſe. Sokan ijjedtekben lovakra kapván, azokat ſarkalták, pedig a' tzövekről el ſem oldották. Mellyre nézve könnyü vólt a' hirtelen ott termett Gyalogſágnak az illyeneket paripáikról le-lövöldözni, vagy leſzurdálni. A' Török meg-futamodván, az

A egéſz

egéſz tábort kezünknél hagyta, mellyet az után de Vins Vezér a' győzedelmes katonaſágnak prédául által engedett. A' megfutamodott ellenſég *Agino Berdo* nevezetü hegyre telepedett, a' miéink pedig hozzá fogtak Dubitzának ágyuzáſához, olly keménnyen, hogy már Auguſtusnak 13-*dikán* inkább haſonlított Dubitza egy öſzve hányt rakás köhez, mintſem valamelly várhoz. — Ez alkalmatoſsággal VEREBÉLYI Ingenieur Kapitány Ur, nagy érdemü Hazánkfia, kimutatta mind ſerény munkáſságát, mint bátor ſzivüſségét az által, hogy hirtelenſséggel a' Török ellen, egy igen veſzedelmes helyen ſántzot kéſzittetett.

Auguſtusnak 18-*dik* napján LAUDON, fö hadi Vezér, Bétsből Dubitza alá le-érkezé, 's életének már ſzintén estvéjén az egéſz ſeregnek örvendezö ſzivből ſzármazott kiáltáſai között a' fö-igazgatást által vevé. E' meg-lévén, a' vár lövöldöztetéſéhez ujjra hozzá fogatott. Az alatt az Agino Berdo hegyről a' miéinkre le-rohant ellenſéget olly hathatóſan viſſza verte, hogy a' meg-öletett, vagy ſebeſedett ellenſégnek ſzáma hét ſzázra fel-ment. De hogy a' nagy ſzorongattatáſok között-is a' várbeliek magokat fel-adni nem akarták, Laudon a' vár felé görbén menö árkokat áſatott, 's más föld alatt való titkos

mene-

meneteleket kéſzíttetett, a' fal törö ágyukat-is éppen a' vár foka alá vitette. A' várbeliek azon utolsó veſzedelmet látván, Auguſtusnak 26-*dik* napján magokat fel-adták, minthogy az Agino Berdon fekvö Törökök-is akkorra viradóra öket ott hagyták. Az ok nélkül való vér-ontásban nem gyönyörködö, és a' fegyver közt-is embernek lenni megnem ſzünt Heros, a' Tsáſzárnak *Szabátsnál* adott példája ſzerint, a' várban találtatott fejér népet és gyermekeket orſzágokba ſzabadon el-ereſztette; a' vár védelmezéſére vólt férfiakat pedig, kik 400-*nál* valamivel többen vóltak, mint rabokat meg-tartotta. Az el-foglalt Dubitza várát, melly alatt annyi vitéz katonánk vére omlott, a' fö Vezér azonnal a' levegö eget rontó ſok hólt testtöl 's dögtöl ki-tiſztíttatta, falait ujjra fel-épittette, és örizetére egy Battalion Gyalogſágot hagyván, *Novi* vára alá vezette gyözedelmes ſeregét. Septembernek 11-*kén* hozzá fogván az oſtromhoz, naponként közelebb ásta magát népünk a' vár falához. Az ellenſég mindent el-követett, hogy a' közelitö, 's már ágyuival a' várban ſok kárt tsináló katonáinkat az árkoláſokból ki-verje. Arra nézve mind a' várbeli nép, mind pedig annak ſegittségére érkezett valami 7000*ig* való Boſznyákok nagy dühöſséggel rohantak népünkre, de diadalmaſon viſſza verettettek.

Hanem más izben a' mieink-is ſzerentsétlenek valának; midőn tudni-illik a' várnak már alkalmasint meg-rongált, 's meg-is haſadozott falait akarták meg-hágni. Már az idő néki kezde eſsösödni, 's árkainkat tsak nem egy ember magaſságnyira vizzel bé-tölteni; de mind ezek ſem vóltak elégſégeſek a' nagy lelkü Laudonnak tzéljától való el-rettentéſére, mellyet azután Oktobernek 3-*dik* napján, a' kivánt vég követett-is. Mert e' vólt az a' győzedelemnek napja, mellyen a' Laudon' vitéz ſerege Noviba erő hatalommal a' vár falainak tsorbáin bé-rontott, 's azt 700 főből álló őrző népével eggyütt diadalmaſon el-foglalta; adván egy felöl igazſágának, más felöl kegyelmeſségének ſzembe tünő jeleit. Ugyan-is az életben meg-maradott aſſzonyokat, 's gyermekeket hazájokba belyebb kéſértette, a' ſebbe eſett Törökök ſzámára, kik 100-*nál* többen vóltak, azonnal gyógyitókat rendelt. A' Legényſégnek a' Strázsameſterekig dupla zsoldot oſztogattatott, a' főbb Tiſzteknek hivſégeket, 's álhatatoſságokat pedig a' Fejedelem előtt eleven ſzinekkel le-feſtette, és maga közben-vetéſe által, ſokakat nagyobb Tiſztſégre lépetett; KLEBEK Generál Majorral-is, a' ki néki az oſtrom idején keze lába vólt, a' Tillier gyalog Regementjét el-nyerette. Réſzünkről, mind őſzve a' vár meg-vételéig, az el-estek-

nek,

nek, 's meg-sebesedteknek, vagy el-fogadtaknak számok megy közel ezerre.

A' fáradhatatlan fő Vezér Novinál mulatott Oktobernek közepe tájjáig, a' melly idő alatt abban foglalatoskodott, hogy a' várat a' sok hólt testektől ki-tisztíttatván, azt ujjra meg-erősíthesse, és még ezeken kivül a' *Török Gradiska* meg-vételére való szükséges rendeléseket-is innen meg-tehesse. Meghagyván Báró de Vins Urnak, mi tévő lenne a' Horvát Országban maradott seregekkel, maga a' diadalmas fő Vezér az *ujj Gradiskai* *) táborhoz vette útját, hová meg-érkezvén, leg-ottan a' külső városnak azt a' részét, melly még eddig magának az ellenségnek tüzétől meg-maradott, hamuvá tétette. De további szándékában a' be-következett esső és hideg miatt nem boldogulhatott. — Novembernek 15-*dik* napjára Laudon

*) Hogy a' neveket öszve ne keverjük, szükség meg-jegyezni, hogy a' Száva környékén három *Gradiska* nevü helység fekszik. *Ó Gradiska*, és *Török Gradiska* (másképpen *Berbir* a' neve), a' Száva partján egymásnak általellenében feküsznek. *Ujj Gradiska* egy keveset távol esik a' Száva vizétől, fekszik Ó Gradiska és Pozsega között.

don *Zimonyba* (Semlin) érkezett, melly napon a' Theresia rendjének gyüléſe tartatott, és az érdemeſebbek, kik között LIPTAI Oberſtlieutenant, VUKÁSOVITS Májot, és SOKOLOVITS Kapitány Urak-is vóltak, a' kiſſebb kereſztel meg-tiſzteltettek. Innen ismét ſeregéhez viſſza tért, és midön a' ſzükſéges rendeléſeket meg-tette, Báró de Vins Urat maga helyébe hagyá, 's úgy telelni Bétsbe viſſza jöve. Seregei Novembernek 20-*dik* napján véget vetvén a' síkon való táborozásnak, Horvát és Tót Orſzágnak helyſégeibe téli ſzállásra el-oſzlottak.

Már itt, az ezen folyó 1789. eſztendőben lett történeteknek elö-adáſához kellene fognunk, hanemha még két dolog állana elöttünk. Eggyik némelly különös magok viſeletü vitéz Uraknak meg-nevezéſe; máſodik a' *Mitrovſzky*, de ugyan tsak *Laudon* fö igazgatáſa alatt lévö ſerege, Tót orſzágban adott vitézſége próbáinak egy két ſzóval való illetéſe.

Azon Tiſzt Urak, kik több érdemes Társaik között kiváltképpen ki-mutatták magokat, név ſzerént ezek: Gróf *Pejachevich*, *Czernel*, *Fröhlich*, és *Pehárnik* Oberſterek; *Hiller*, *Bajalich* Oberſtlieutenantok; *Kovachevich*, és ama' 70 eſztendös *Szakich* Majorok.

Ma-

Maga az érdem ellen vétenénk, ha OTSKAY Oberſtlieut. Urat, vezérléſe alatt lévő 3-*dik* Batalionnyával a' Ferdinand magyar gyalog Regementyének említeni el-mulatnánk. Maga a' fő Vezér alig talál ſzókat az Oberſtlieutenant Ur' meg-ditséreſére, népét pedig azon nemes vallás-tételével magaſztallya, hogy ö néki valóſágos Granatiroſok helyett vólt, ámbár a' *Gréffen* Lovaſſaival, az *Eſzterházy*'s *Preis* két Batallionnyával, valamint átallyában a' Horvátokkal való meg-elégedéſét-is bövön ki-jelentette.

A' F. M. L. Gróf *Mitrovſzky* ſeregének több apróbb győzödelmei felett, különös figyelmeteſséget érdemel, a' Török Gradiskánál feküt ellenſég táborának általa, Septembernek 11. napján lett el-foglaltatáſa, melly alkalmatoſsággal 50 Törökök eſtenekel. Maga-is *Saranlia Baſa* *) magát itten

*) Ez a' *Saranlia* már (mint ſzokták nevezni) két ló-farku Basa vólt, igen ſzép és vitéz ember Dubitzánál még a' Spanyol ſorompókat-is mind által-ugratta. Itt már a' népe megſzaladott, 's még-is maga olly vakmeröſégre vetemedett, hogy egyedül a' mieink felé rugaſzkodott, dsidáját fel-lökvén 's meg elkapván, tsak úgy jádzodozott, hanem midön már

fel-áldozta. A' mieink közzül négyen meg-ölettettek, heten meg-febeſedtek, öten nem találtattak-fel. *Quosdánovich* Obeſter, moſt Generál, Oberſtlieutenant *Pongrátz*, és Major *Breſchern*, igen vitézül forgatták magokat. De láſſuk, mik eſtek 1789-*dik* eſztendöben.

Alig pihente-ki jól magát a' Horvát katonaſág, már ujjra fegyverhez kéntelenittetett fogni, és Februáriusnak 23. napján, ámbár igen zuzmarázos idöben, *Vákup* alá ment, melly tájon a' Törökök igen nagy mozgásban vóltak. Itt ama' hires Töröknek *Chachich*-nek *) kuláját (kis várát) fel-égették, 's 21 Törököt magokkal el-hoztak. Azon a' Boſznyákok igen meg-boſſzonkodván, ſok kéſzületek után, 16 ezeren öſzve-

tso-

már népünktöl nem meſſze vólna, a' ſok felöl reá tett lövés után lováról le-fordula. — Testén tizenegy febnél többet találtak. Még élt, a' mikor a' ſzabad ſeregbeliek hasát felhasitották, fülét, órrát el-vágták; ezt az okát adván kegyetlenkedéſeknek, hogy ö velek-is kegyetlenül bánt, míg földes Urok vólt.

*) A' Horvátoknál *ch* úgy hangzik, mint a' Magyaroknál *ts*, példának okáért Kováchich, Kovátsits.

tsoportoztak, és Májusnak 23. napján *Lika* felé nyomúltak *). Annak eggyik réſze a' mi vigyázatra ki-rendelt Legényeinket viſzſzá verte, és minekutánna ſok helyſégeit, mellyeket tavaly vettünk vólt el, el-égette vólna, egéſz *Trubárig* jött, ámbár nem minden akadály nélkül. A' még ez itt így történt, más helyeken folyt a' kéméletlenül ontott kereſztény 's török vér. A' többek között tsak egy viadal, a' mellyben mintegy 800 bé-ſántzolt emberünk, közel húſz annyid magával ſzállott ſzembe, el-vitt a' két réſzről többet három ezer embernél. — Rettentö vólt ez a' verekedés, a' mellyben Horvátaink mint meg annyi oroſzlányok viaskodtak. Ugyan-is, mivel, a' ſegittség távol léte miatt, idejében oda nem érkezhetett, a' porok-is, és golyóbiſok már el-fogyott vólt, el-tökéllették magokban, hogy inkább életeket Hazájokért ditsöſségeſſen fel-áldozzák, hogy ſem magokat rabſágra adják. — Réſzünkről el-estenek 11 Tiſztek, és ſok ſzáz vitéz embereink.

*) *Lika* egy kerületnek neve Horvát Orſzágnak végső tsútsán, a' Velentzei Dalmátziával határos.

De a' Törökök-is meg-adták a' kereſztény vérnek az árrát; mert ha tökélleteſſen övék lett vólna-is a' győzedelem: még-is úgy gyakran nem kivánnának győzedelmeskedni. Azonban pedig ugyan tsak a' mieink által, kik bátor késön érkeztek, a' tsatapiatzról gyalázatoſſan el-verettettek; úgy hogy alig vólt annyi idejek, míg egynehány hólt teſtet ſzokáſok ſzerint magokhoz vehettek, kénteleníttetvén nagyobb réſzét hagyni a' vérrel feſtett mezön.

LAUDON Fö Hadi Vezér, Május elein érkeze-le Horvát Orſzágba. Leg-elsöben-is az eránt gondoskodott, 's tette-meg a' ſzükſéges rendeléſeket, hogy az eleſégre nézve hátra-maradás ne legyen. Népét ez után *Szluin* városához táborba ſzállította, olly ſzándékkal, hogy *Czetin* várát, melly ide tsak egy órányi föld, meg-ſzállaná. De midön ez a' bölts Vezér maga tulajdon ſzemeivel meg-visgálta vólna a' vár fekvéſét, úgy találta, hogy egy illyen tsekély, de nagy köſziklás hegy tetején fekvö vár megvételére több eröt kellene veſztegetni, hogy ſem mint az azt meg-érdemlené. Mellyre nézve ſzándékát azonnal meg-változtatta, és táborát Juniusnak 20. napján ó Gradiska alá vezette.

Az

Az alatt még ezek így eſtek, mintegy 8000 emberből álló ellenſég Dubitza környékén földünkre bé akart ütni; de ennek *Kuſsevich* Kapitány, a' ki maga mellé a' *Kozaratzi* hegyre 545 embert nagy nehezen öſzve kerétett, olly hathatóſſan ellent állott, hogy azt kéttzeri meg-támadáſa után-is, diadalmaſan viſſza verte.

A' mieink közzül 7-*en* eſtenek-el, 17-*en* meg-ſebeſedtek; az ellenſég közül leg-alább-is két ſzázan végezödtek-ki, kik között hogy fö emberek-is lehettek, a' tsata-piatzon heverö kardokból, ruha darabokból, 's a' kézre került lovakból lehet gyanitani.

Juniusnak 22-*dik* napjára az ó Gradiskai táborhoz öſzve gyült a' Berbir oſtromláſára ki-rendelt nép a' fö Vezér parantsolattyából, 23-*dikára* viradóra által-is költözött a' *Száva* vizén a' Török földére. Már jó hajnalban, ó Gradiskából hozzá fogtak a' mieink a' török várnak lövöldözéſéhez. Minthogy azonban méltán lehetett töle tartani, ne hogy az ellenſég a' várnak ſegéttségére jönne, tehát a' Szávától fogva a' Verbaska vizéig, melly Berbiren felül ſzakad a' Szávába, Laudon ſzámtalan katonaſága és földnépe

népe által árkot kezdett hányatni *). Ezenkivül még négy föld-várak' kéſzíttetéſéhezis fogatott **), az ellenſégnek, ha jönni találna, annál jobb móddal lehető meg-gátoláſára. 24-*dikén* a' mieink ſzénát és abrakot ſzedtek-el a' Törököktől; 25-*dikre* viradóra az árkolás és a' föld várak el-kéſzültek, és ſok katonákkal 's ágyúkkal megrakattak. Hogy még annál jobban környül veheſſe Laudon Berbirt, ó Gradiskának az alsó városſánál-is hidat kéſzíttetett a' Száva vizén. Ezen midőn Juniusnak 25-*dik* napján eſtve felé népünknek *Schindler* Generál alatt való réſze által akara költözni, mind a' várból az őrizők, mind az erdőből azok, kik a' vár ſegittségére jövén, oda vették vólt magokat, a' miéinknek által költözéſeket meg-akarták gátolni. De midőn látnák, melly siettséggel nyomúlnak a' hidon ſeregeink a' ſok ágyúkkal, azonnal az erdőből

jöt-

*) Ezt a' Frantziák retránsmánnak (retrenchement) híjják, és ezen nevezet alatt minden árkolást vagy hányást értenek, a' melly az ellenſéget a' kár-tevésben meg-gátolja.

**) Frantziáúl Redout. Ennek a' formája többnyire négy ſzegü, körül vagyon árkolva, és ágyúkkal meg-rakva.

jöttek, el-ſzélledtek, a' várbeliek pedig olly nyakra főre viſſza vonúltak, hogy marháikat ſem értek rá a' várba bé-hajtani, hanem kénteleníttettek a' mieinknek prédául engedni. Szerentsétlen viſſza téréſek után, keménnyen hozzá keztek az ágyuzáshoz és embereinkből hármat el-is ejtettek, 's ugyan annyit meg-ſebesitettek, kiknek eggyike *Draskótzy* Ur vólt, a' Gróf Nádasdy gyalog Regementye Obeſtere.

A' fő Hadi Cancellariától ki-adott tudósitás ſzerint, Juniusnak 27. napjától fogva, 2. Juliusig, ſzakadatlanúl, újjabb lépéſeket tett éjjel és nappal, a' fáradhatatlan fő Vezér a' vár oſtromláſára, 's meg-vételére ſzükſéges kéſzületeknek ſzerentsés végre lehető hajtáſában. Ámbár az ellenſég keménnyen ágyuzott, 's lövöldözött-is munkáſainkra, nevezeteſſen egyſzer a' többek között egéſz éjjel és nappal, ámbár egy izben ki-is ütött; de még-is a' mieink már felette igen ſokra mentek, úgymint: a' hidak ſántzait réſz ſzerint meg-nagyobbitották, réſz ſzerint pedig ágyúkkal meg-erősitették; a' Verbaska vizén rekeſztöt tsináltak, olly tzéllyal, hogy a' vizet meg-nöttetheſsék, 's azt, a' mikor kivántatna, az ellenſég ellen haſználhaſsák, a' teméntelen Batteriákat, az az a' helyeket, mellyekre az ágyukat az ellenſéges várnak

elle-

ellenébe ki-ſzegezheſsék, minden felöl el-kéſzitették; a' Verbaska környékén a' fákat 's a' bokrokat, mellyekbe az ellenſég könnyen be-vehette vólna magát, ki-irtották, tsavargós menetelü árkokat hánytak, és azokat a' vár alá igen közel vitték. A' midön ezen mukákban ſok ſzáz és ezer ember, réſz ſzerint katona, réſz ſzerint pedig föld népe foglalatoskodott, máſok a' vár eggyik kapujára, bástyáira, fokaira ágyúztak, és a' vár falaira ki-ſzegzett ágyúkra olly erőſſen lövöldöztek, hogy azokat fekvö helyeikből a' golyóbiſokkal ki-vettették. Hogy az ellenſégnek, a' munkáſainkra való tüzeléſét meg-akadályoztathaſsák, közibe gránátokat, bombákat, kártátsokat (bádogba tsomóſtól bé-tsinált apró golyóbiſokat) nem külömben ſzökdösö (ricochet) és tüzes golyóbiſokat hánytak, mellyek Juniusnak 30-dikán olly tüzet tsináltak a' várban, a' melly egéſz éjt-ſzaka tartott. A' miéink közzül az emlitett idö alatt 7-en ölettettek-meg, a' meg-ſebeſedteknek ſzáma megy 39-re, kik közzé tartoznak három Tiſzt Urak-is, úgymint: Hadnagy *Michich* a' Gradiskai Regementből; Hadnagy *Viſchoda* az árok ásók (ſappeurok) közzül; és *Orelly*, Záſzló Tartó a' Deutſchmeiſter Regementyéből, kinek a' golyóbis eggyik lábát el-hordta. Különöſſen ki-mutatták magokat vitézſégek 's álhatatoſságok

ál-

által a' már fellyebb emlitett Michits Ur a' Stutzoſokkal eggyütt, a' *Klebek* Regementyéből *Biſchoff* Hadnagy, nem külömben Hadnagy *Blank* a' *Preiſs* Regementyéből. — *Berbir* oſtroma annál nevezeteſebb, a' *Dubitza* vagy *Novi* oſtrománál, hogy azoknak mindenike ellen tsak eggy eggy óldalról dolgoztak, ez ellen pedig két óldalról, felyülről-is, alólról-is, *Banyaluka* felöl.

Móldvából.

Printz COBURG Móldvában, már *Paravádig* ment, a' honnan Jun. 29. napján azt irja: hogy F. M. L. SPLÉNYI, a' ki eggy falka külömb-külömbbféle Regementekből maga mellé vett Legényſéggel *Petruskánynál* áll, az emlitett hónapnak 22-dikén, a' *Barkó* Magyar Lovas Regementyéből *Geringer* Kapitány Urat olly parantsolattal el-küldötte, hogy *Kaſsindtól* fogva *Kimpurájig* az egéſz környéket, és ha lehettséges vólna, még tovább-is ſzemlélné-meg, adván kéſéröbe 's örizetül melléje még ſzáz embert a' Tsáſzár Huſzárjai közzül, *Podmanitzky* Kapitány Ur vezérléſe alatt. El-jutván még azon nap *Kaſsindhoz*, ott találák Major *Deli Basát* 80 Arnautákkal, vagy Albániabelliekkel eggyütt, kit-is, minekutánna nagyobb bátorſágnak okáért, melléjek vettek vólna,

más

más nap, az az 23-dikán, Kimpuráig nyomúltak, holott az alatt mig Kapitány Geringer Ur, egy halomról a' környéket megnézkélte, 's papirosra le kezdte venni, egygyet kerültek, 's minden-felé visgálódtak. Tsak hamar azonban az Arnauták hirit hozták, hogy 150. Török gyalogság 21-dikén, eſtvénden Kimpurába jött, 's minekutánna a' még ott maradott lakoſoktól 4 ſzekérre való eleſéget ki-tsafart vólna, Viſonta felé vette úttyát. Magának Geringer Kapitánynak-is ſzemibe tünt valamelly bizonyos ſzámu népe az ellenſégnek. Minek okáért a' Viſonti hegyről, fő Hadnagy *Oſterhuber* Ur Regementyebéli 20 Tsáſzár Huſzárokkal, és 30 Arnautákkal oda küldődött, ki-is azzal jött viſſza, hogy a' ſzélső vigyázatra ki-rendeltetett emberei az ellenſégnek, mihelyest őket feléje közeliteni látták, futásra vették a' dolgot, a' melly réſze pedig az ellenſégnek Viſontában vólt, már a' *Rákoſsa* felé vette magát. Erre nézve a' Legényſég parantsolatot vett, hogy Kimpurától a' Susika patakja mentében, Rákoſsa felé indullyon. A' menés közben az Arnauták egy lakosra akadtak, a' ki azt beſzéllte, hogy tsak kevéſſel az előtt egy Török Záſzló-Tartó, 45 Jantsárokkal, a' közelebb való erdőbe vette magát. A' beſzéd halláſára, Dely Baſa önként ajánlá magát, hogy ő a' maga emberei-

reivel rajtok megy a' Törökökön. Minekutánna tehát Podmanitzky Kapitány Ur, vezérléſe alatt való népét el-oſztván, a' Susika völgye-környékét jobb és bal felöl az erdö körül meg-visgálta, 's a' ſzükſéges rendeléſtis meg-tette vólna, azon eſetre, ha az erdöben lévö ellenſégnek ſegittsége találna jönni, az emlitett Dely Baſa be-indúlt az erdöbe, népének felét lovon meg-hagyván, felét pedig gyalog vivén. Hogy az ellenſégre reá talált, a' melly egy olly mélly gödörbe vette vólt magát, a' mellyhez tsak egy óldalról lehetett menni, embereit három tsoportba állitotta, és az ellenſéget eggy idöben három felöl meg-támadta. Népének két réſzével az ellenſégre mind addig tüzeltetett, mig a' Törökök közzül 25-en el-eſtek, ſokan meg-ſebeſedtek, és hárman el-fogattak, mellyet látván a' többiek, eggyenként a' sürü erdöbe ſzaladtak, a' hová nem lehetett lovon utánnok menni. A' miéink közzül egy Arnauta eſett-el, és egy ló, ezen kivül egynehány lovak ſebet kaptak, 's nevezeteſſen az-is, mellyen a' Major maga ült.

Erdélyből.

A' moſtani hadi Igazgatójától Erdély Orſzágnak, Hertzeg *Hohenlóhe*-töl, az a' tudositás jött, hogy a' *Vulkáni Paſſushoz*, kö-

zel 600 Török tsoportozott öſzve, annál a' helynél, a' hol a' töveiknél be, de egéſſzen el-nem vágott ágas bogas fák egymásra vagynak dötögetve, hogy ezek az ellenſég bétsapáſa ellen tartalékúl legyenek *). De hogy *Krey* Ur, az elsö Oláh gyalog Regement Obeſtere, 100 gyalogokkal, és egynehány Huſzárokkal a' *Schyl* folyó vizén túl mutatta magát, a' Törökſég nagy hirtelenféggel hátrálásra vette a' dolgot, és hogy fellyebb jött-is az Obeſter Ur, nem látott ſenkit-is az ellenſég közzül. A' Fogarasi bértzeken-is mintegy 2000-ig való Török eljött egéſſzen a' Skeriſora hegyéig. De mihelyt éſzre vette, hogy jó ſzámu gyalogſág 's lovaſság veri ellene a' kéſzülöt, tsak tanátsoſſabbnak itélte magát ſokáig nem mutogatni, hanem egyſzerre fel-kerekedett, 's a' bértzekbe el-tünt.

Töltsvárnál Major *Binnsfeld* egy Svadron Székely Lovaſsággal elébb nyomúlván *Oratyétöl* egéſz *Rukurig*, ſzámos kerülö, 's visgálódó katonákat küldött, de ezek ſemmi ellenſégre nem akadtak. Minden bizonnyal

*) Ezt a' Németek egy ſzóval *Verhau*-nak, a' Magyarok pedig *vágás*-nak nevezik.

nyal tehát nagyot kellett neki kerülni, 's úgy ment viſſza *Kimpolungba.*

Szeben, 29-*dik* Jun. Az Arnautáknak ſzabad ſerege, melly *Kineennél* fekſzik, újjra meg-ſzaporodott a' napokban, némelly általſzökött Havas-al-földiekkel, ſzámokkal egygyütt bátorſágok-is nevekedik. Ugyan-is a' minap egy tsoport közüllök Havas-al-földére bé-tsapott, 's majd ezer juhot, és ſzáz ökröt által hajtott.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Gróf Erdödi Magyar Lovas Regementjének fel-állitáſától fogva, e' folyó eſztendőig való rövid Historiája.

Ezen vitéz Regement ez előtt ſzáz eſztendőkkel, az az, 1689-*dik* eſztendőben, Februáriusban, állittatott-fel; adatott legelsőben-is Gróf CZOBOR Ádámnak, és még ugyan ebben az eſztendőben Gróf PÁLFI Jánosnak, minekutánna pedig ez egy vaſas Regementet nyere, 1700-*dikban* EBERGENI

Generálisnak; 1724-*dikben* birt Gróf CSÁKY Diénes fő Hadi Vezérnek; és ennek 1741-*dikben* történt halálával, Gróf NÁDASDY Ferentz, hasonlóképpen fő hadi Vezérnek, amaz el-felejthetetlen Herósnak kezére. — Most 1783-*diktól* fogva viseli nevét Gróf ERDŐDY János Generális Úrnak, kinek tsak tsupán nagy nevének emlitése, sok magasztaló Orátziókkal fel-ér. Már mindjárt 1702-*ben*, és azután következett táborozásokban látta Olasz Ország, ezen Regement vitézségének jeleit. Idő jártával, az 1740-*dikben* kezdődött hadakozás alkalmatosságával-is meg-mutatta ez a' Márs szüleménnye, a' *Molvitzndl*, *Hohenfridbergnél*, és *Soorndl* esett ütközetekben, hogy Magyar vér folyt ereiben. Hirdeti *Moysberg* még ma-is vitéz tselekedeteit: úgymint a' mellyre 1757-*ben*, Septembernek 7-*dik* napján rá ütvén, magát, a' hegyről le-nyomatott Gyalogságba keménnyen bé-vágá, és tőle 3 zászlót elnyere; a' *Landshuti* ütközetben-is, 1760-*dik* esztendőben, 500-*at* az ellenség közzül elfogott, és egy zászlót a' Lovasoktól, 2 ágyuval együtt el-vett. Sok vólna elő-számlálni ezen nemes Regementnek minden vitéz tselekedeteit, mellyeket mind az előbbeni, mind nevezetesen az ez előtt 10 esztendőkkel folytatott Prussus háborúban nyilván ki-mutatott.

A'

A' moſtani Török háborunak kezdetével új alkalmatosſágot kapott, érdemeinek tetézéſére. Az elsö remekjét hajdani vitézſégének meg-tette mindjárt, a' közelebb le-folyt 1788. eſztendöben, Böjtmás havának 22. napján, a' midön Oberſter FÁBRY, Major RÉVAY, és SZÖRÉNYI Kapitány gyors és okos vezérléſek alatt *Moldovában Bottuſán* városát, vidékével együtt, el-foglalta, és, ezen ſzándékában meg-gátolni kivánó IBRAHIM NAZIR Basát, 900 válogatott népével egygyütt, *Jáſz* városa felé, három mértföldig viſſzá verte.

Ezen hónap még el nem múlt, hogy Obeſter Fábry a' meg-futamtatott Ibrahim Basát fel-kereste, azt *Lárga* tájján megtámadván, tanyázó helyéröl fel-kergette, és ekképpen *Jáſz* városához közelebb nyomúlt. A' fel-rezzent Baſa, népét *Bulbosához* viſſza vonván, *Izmdel* felé verte a' kéſzülöt, a' hová IPSYLÁNDI a' Moldvai Fejedelem-is ſzándékozék: hanem más uton. — Fábry, véle ſzületett ſzemeſségéhez képest, melly ſzép tulajdonſág minden igaz katonának ugyan, de kivált eggy jó hadi Vezérnek, meg-kivántató tzimere; a' dolognak miben létét ki-tanúlván, Ipſylándinak útját el-állá, ſzeméllyét, udvari Tiſztjeivel, 's minden vele lévö vagyonával egyetemben,

kézre kerité, és *Csernovicsba* küldé; maga pedig hadi népével eggyütt *Jáſz* városába bé-ſzálla.

Hogy a' győzedelmekre, nem tsak vaktában találtak az Erdődi Húſzárok, hanem hogy átallyában jó katona a' Magyar más ellenſég ellen-is, különöſſen pedig a' Török ellen, meg-bizonyitották ők azt, több más regementbéli véreikkel eggyütt, *Chotzim* tájján-is, Szent Jakab havának 28-*dik* napján. Itt az ellenſég ſzáma állott 4000 emberből, réſz ſzerént Törökből, réſz ſzerént pedig Tatárból, mellynek-is ő a' nagyobb réſzével népünknek jobb ſzárnyát akarta meg-kerülni. Eſzre vévén KÉPÍRÓ, ezen nemes Regementnek fő Strázsamestere, az ellenſég' ſzándékát, ſzava után halgató népét nagy gyorſaſsággal 's okoſsággal öt tsoportban annak ellenébe állitá. Az ellenſég elkezdte ugyan az ütközetet: de ekkor tsak hamar hátrálni kezdett; hanem máſod izben annál nagyobb dühöſséggel rohana, iſſzonyú rijjadáſok 's rémitő kiáltáſok között, ſokkal kevesebb ſzámu népünkre; 's a' mi igaz, tsak igaz, olly erőſſen fogta a' dolgot, hogy már Húſzárjaink tovább véle ki-kötni nem merészlettek vólna, hanemha Képiró Fő Strázsamester Urnak ritka bátorſágú példája beléjek újj lelket adott vólna, mellytől lelke-

kesittetvén, már nem egyébről, hanem tsak vagy győzedelemről, vagy Hazájokért való magok fel-áldozáſokról gondolkoztak; minekokáért-is magokat egéſzen el-ſzánván, már lankadni kezdett karjaikat, mintegy meg-újjúlt erővel, a' további viadalra ismét fel-vonták, villám módjára az ellenſég közzé tsapának, azt viſſza verék, és három órákig tartott verekedés után-is, a' tsata piatzot diadalmaſſan meg-tarták. Ezen tsatában egy *Makrantzi* nevezetü köz ember igen különös bátor ſzivüſéggel forgatta magát, úgy hogy egy nagy érdemü Generális Ur-is, hozzánk botsátani méltóztatott, 's háláadó ſzivvel vett betses levelében méltónak itélte tselekedeteit az emlitésre. Tudni-illik az emlitett *Makrantzi* néki vága egy izmos Töröknek. Ez a' vágás közben amannak kardját meg-kapá. Makrantzi mindazáltal meg-nem ijjed, hanem torkon kapja ellenſégét, 's a' földre teriti, de ennek máſok ſegittségére érkezvén, Makrantzit árkánnyal el-fogák, de Makrantzi itt-is meg-mutatá, hogy nevét magával hordozza, mert a' vélt prédájával febeſſen viſſza fordúlt ellenſégének utánna ragaſzkodik, 's azt le-vágta.

A' nemes Erdödi Húſzár Regementnek nagy ditsöſſégére ſzolgál továbbá, hogy kebelebéli vitéz Kapitányról, PIÁTSEK Ur-

ról, a' virtust betsülni tudó ELMPT Oroſz Generális Ur olly nemes vallást tett, hogy ő a' fenn nevezett Huſzár Kapitány Ur vitézſégének köſzönheti nagy réſzént, a' *Pruth* vizénél 7000-*nél* ſzámoſabb ellenſégen, magának tsupán 8, annak pedig 200 ember kárával vett győzödelmét. — Ugyan Augustusnak 30-*dikán* adta Képiró Ur, újj Tiſztſégre, ugymint Oberſtleidinántſágra lett emeltetéſének alkalmatoſságával, ismét újj próbáját maga, 's Húſzárjai vitézſégének. Mert az említett napon, *Beltzestinél* tsupán ezered magával 7000 ellenſéget nyoltz izben diadalmaſſan viſſza vert; és midőn az ellenſég még kilentzedſzer-is vakmerőſégre vetné magát, azonban pedig Gr. NEMES Oberstleidinánt Ur, vitéz Székelyeivel alkalmas időben érkezvén, az ellenſégnek hátulról kerüle, mind a' két réſzről tüzeſſen fogván a' dolgot, a' 7000 embert a' bámulásig úgy meg-vertéK, hogy 700-*an* közzülök el-veſztek, 28-*an* rabokká lettek, 's három záſzlók-is a' mieink kezekre birtak. Itt KÁLMÁNY Kapitány Ur, maga Svadronnyával 50 Törököt végzett-ki a' világból, egy *Kralikovits* nevezetü közember pedig, a' *Képiró* Oberſter Ur bizonyitáſa ſzerint, tsupán maga öt tsalmásnak járt végére. A' vert hadat a' győzedelmes nép egéſz *Jáſz* városáig üzé, 's az újjonnan válaſztatott Fejedelemre 's Tatárkhánra-is,

kik

kik még két Basákkal eggyütt Jász városában valának, úgy reájok ijjesztett, hogy azok minden népeikkel eggyütt, siettséggel a' városból ki-lopódván, nyakra főre egész négy mértföldig szaladának, 's el-távozásokkal, az újj vendégnek, úgymint SPLÉNYI hadi Vezérnek, népével eggyütt, ha mind kéntelen-is, szállást engedének.

Valamint jól kezdték, ditséreteſſen folytatták, úgy derekaſſan-is végezték az Erdödi Húszárok, az el-múlt 1788-*dik* esztendőben Oktobernek 14-*dik* napján vitézkedéſeket. Történt tudniillik, hogy az említett napon, az ellenség, három tsapatban, igen feles számmal a' Feldmarsal-Lieutenant Splényi alatt lévő, két folyó-viz, ugymint *Szereth* és *Tatros* között fekvő népünkre dühöſſen reá tsapott. Midőn látná Fábri General-Major, hogy az ellenség, főképpen a' bal felől négy szeg formában álló népnek esett, oda rendelé Major NOVÁKI-t, 's Oberstleidinánt NEMES-t, amazt eggy osztály Erdödi, ezt pedig eggy osztály Székely Húszárokkal eggyütt, kik bé-vágván magokat az ellenség közibe, tsak hamar 54-*et* le-aprítottak. Mellyet látván az ellenség futásnak vevé a' dolgot. A' mieink közzülök 5-*öt* elevenen el-fogának, 2 zászlót is, 46 lovakkal eggyütt el-vevének.

Valóban eggy egéſz könyvet kellene irnunk, ha ezen nemes Regementnek minden vitéz tselekedeteit elö akarnánk ſzámlálni. Elég léſzen, ha meg-jegyezzük, hogy a' kiknek ſzerentséjek lehet ezt a' nemes Regementet közelebbröl esmerni, közönſégeſſen meg-vallják, hogy tagjai mind vitézkedéſekre, mind pedig külsö tekéntetekre nézve eggyről eggyre Mársnak valóſágos magzati. Szükſég azonban, hogy ezen itt következendö Tiſzteik, a' maradékoknak példáúl fel-tételenek a' vitézkedésben: Oberſter (már moſtan Generális) FÁBRY; Major (moſt Obeſter Barkó Regementjében) KÉPÍRÓ; moſtani Oberſter KOSZTOLÁNYI; Kapitány (moſt Major) PIÁTSEK; Major NOVÁKI; azután KÁLMÁNY, B. SZÖRÉNYI, RAKOWSZKI, SZARVASI Kapitány Urak, végre PALUGYAI, KOTSI, SZABÓ Hadnagy Urak *).

Az

*) Ez a' nemes Regement a' múlt eſztendönek vége felé Móldva Orſzágából jött-ki, és moſtan a' Bánátban fekſzik. A' Legényſég többnyire *Fejérvár*, *Veſzprim*, *Vas*, és *Soprony* Vármegyéböl való. Moſtan a' Hertzeg Eſzterházi Antal gyalog Regementjéhez tartozó Rekrutákból ſzedik belé az Iffjakat, ha mikor reájok ſzükſég vagyon. — Igy fogjuk a' többi Magyar Lovas és Gyalog Regementeknek hiſtoriáját-is képeikkel meg-küldeni.

* * *

Az el-múlt napokban, két érdemes Tagjai az eggyesült Magyar 's Erdély Orſzági *Cancellariának*, úgymint Gróf SAUER Kajetán, és MIKOS Mihály Udvari Tanátsos Urak, a' köz-jónak elö-mozditáſára tzélozó haſznos fáradozáſokra nézve, ö Felſégétöl méltóknak itéltettek, kik a' Szent Iſtván kiſſebb kereſztyével meg-tiſztelteſſenek. A' mennyivel hathatóſabban ſerkentenek minden nemes ſziveket az ollyan példák, melylyek nyilván arra mutatnak, hogy a' valóſágos érdemet, maga gyakran a' ſzerentse-is nyomba követi: annyival köteleſſebbeknek esmertük arra magunkat, hogy fenn megnevezett Mikos Udvari Tanátsos Urat Hazánkfiaival közelebbröl meg-esmérteſſük. — Ezen Urnak ſzületéſével ditsekedhetik *Soprony* városa. Már gyermekſégében belölle ki-tsillámló elmebeli tehettségek, 's ſzivének ſzép tulajdonſági, Nemes Szüleinek 's Tanitóinak felölle nagy reményſéget nyujtottak. Meg-járta Oroſz és Frantzia Orſzágot, Angliát, Hollandiát, és Belgium Catholicumot. 1764-dikben jelen vólt Frankfurtban, a' Római Király válaſztáſakor; Bétsben, a' Hadi-Cancellarián eleintén tsak *Acceſsistdvá* tétetett. De minthogy az arany ſzembe tünik, ha a' földön hever-is, innen tsak hamar *Mediolá-*

lánumba küldetett *Concipistaſágra;* és onnan nem ſokára *Gallitziába* Hadi *Commiſsáriusnak.* Minekutánna ujjabb érdemeivel nagyobbakra-is alkalmatos vóltát bövön ki-mutatta vólna, az utolsó Pruſſzus háború alkalmatoſságával Tseh Orſzágban Igazgató Hadi Titoknokká lett, honnan a' békeſség meg-kéſzüléſével ugyan tsak Titoknoki rangal, a' fö hadi Cancellariához viſſza került. Hogy a' Fejedelem illy fáradhatatlan's nagy tapaſztaláſu Tiſztjét még annál inkább-is meg-jutalmazhaſſa néki, a' Magyar 's Erdély Orſzági *Cancellaria* nagy érdemü Tanátsos Férfiai között ſzéket rendelt, a' kik-is ez értelmes Hazaſiokat olly örömmel fogadták, mint a' millyen belsö meg-illetödésſel váltak-meg töle elöbbeni Tiſzti társai.

* * *

Horvát Orſzágból egy levelezö Társunk a' többi között ezt irja: „Itten Károly városában napoltak a' minap a' VUKÁSOVITS ſzabad feregebéli Lovaſok. Nagyobb réſzént mind Magyarok; valóban ſzép Legények, vigak, ugrálnak 's tántzolnak. Tsak azt ſajnálják, hogy a' lovaik roſſzatskák. Okául azt adják a' földieink, hogy a' ſok gyakorlásban (exercitium) romlottak-meg. Ezek az el-múlt éjtſzakán meg-próbálták, ha vall-

jon

jon tudnának e' ſzabad ſeregek módjára lopni. Egy kereskedönek az udvarán lévö ólyába bé-vették magokat, a' jáſzolról a' borjút el-oldották, 's vitték a' *Kulpa* partyához egy hajóba, ott ſzaporán vérét vették, megnyúzták, és a' börét, fejével eggyütt ott hagyták. Más nap a' kár vallott reá akadt a' borja börire, és midön ottan áltában minden-felé gyanakodna, ſzemébe tünik egy kis papiros a' borju fülében, mellyre a' tsintalan zsákmányozók ezt irták: *Ezt a' borjut a' farkaſok ették-meg.* " — Furtsának tettzik elsö tekéntettel ez a' tselekedet: tsak hogy ha az ember meg-fontollya, igazán farkashoz illö: noha mi ezen történetet inkább furtsa találmánynak, mint ſem valóſágnak tartyuk.

* * *

Juniusnak 21-*dik* napján *Kárándſebesből*, hozzánk utasított Leveléből egy érdemes Hazánkfiának ezeket olvaſſuk: „Mi itten békeſſégeſen táborozunk. Vitézeink (érti a' nemes Erdödi Regementjét) magokat, a' többiekkel eggyütt, fegyverben gyakorolják. Hire az ellenſégnek még ſehol ſintsen. Azonban tsatáznak a' Vármegyék az ide való hegyi tolvajokkal. Juniusnak 15-*dik* napján

10 ollyan rabló Oláhoknak fejét hozták ide a' táborba, kiket eggyenként löttek által. A' fiaik többnyire szabad seregbéliek, de ezek-is attyaik példájokat követvén, tsak a' minap negyvenen szöktek-el záfzlójok alól, minekutánna Kapitánnyokat igen kegyetlen módra meg-ölték vólna. De egynehányan közzülök már kézbe kerültek. — A' táboroknál szünnek a' betegségek, a' miolta Ő Felsége kegyelméből 5 és 6 krajtzáros borokat ihatunk." — Az Egek adnák, hogy Ő Felségének-is szünne már régtől fogva rajta uralkodó betegsége!!

* * *

Az újjra el-indított *Mindenes Gyüjteménynek* ezen hónapnak első napján Komáromban költ első levelét, valamint mi itt Bétsben nem külömben vettük, mintegy drága kintset: úgy meg-vagyunk felölle tökélletesſen győzettetve, hogy ezt az érdemes Közönség-is szivbéli valóságos örömmel 's belső meg-elégedéssel fogadta. Ugyan azért nem itéllyük szükségesnek, egy ollyan gyönyörü, 's a' Közjónak elö-mozditására irányzott munkát kedves Hazánk' szeretö fiai előtt hoſszas beszédekkel magaſztalni, a' mellyet tsak a' kezekhez érkezett zsengéje-is már előre elegendöképpen meg-ditsér mind azoknál, valakik jó íz érzéssel birnak, 's Hazájokhoz tiszta szivvel viseltetnek.

Tsu-

Tsupán tsak az ollyan érdemes olvasó Urakhoz intézzük kérésünket, a' kiknek még talám nem vólt ſzerentséjek, a' Komáromi Társaſág meg-betsülhetetlen igyekezete felöl egéſz tudományt venni, hogy az eránt munkás hajlandóſágokat megbizonyitani, 's máſokkal-is meg-bizonyittatni tartsák olly kötelesſégeknek, mellyet Hazájokhoz vonſzó ſzeretetek ír eleikbe.

Az említett tiſzteletre 's ſzeretetre méltó Társaſágnak ſzándéka az, hogy ha Gyülyteményeknek olvasóinak ſzáma kilentz ſzázra, vagy ezerre rá megy; tehát minden eſztendöben leg-alább ezer Tallért fognak a' Magyar nyelvnek, és azon a' ſzükſéges tudományoknak virágoztatáſára, fordítani. A' ki hát a' Komáromi Mindenes Gyülyteményre fél eſztendöre 5 forintokat elöre fizetni nem ſajnáll: az azon felül, hogy magát minden héten kéttzer, eggyegy árkus Gyülytemény olvaſáſával haſznoſſan gyönyörködteti, Hazája boldogitáſában-is eſzköz leſſz. A' Bétsi Magyar Uraſág ugyan azon kilentz fö Grófokon kivül-is, kiknek elöre való fizetéſekröl a' Gyülyteménynek elsö Levelében emlékezet vagyon, eggyezö ſzívvel el-tökéllette magát, hogy az érdemes Társaſágnak nemes igyekezetét, mind maga elö fizetéſsel fogja gyámolitani, mind máſokat-is példája követéſére felſerkenteni el nem múlat.

Leve-

Levelét kiki illyen felül-irásſal frankózhatja:

A' Mindenes Gyülytemény ſzerzöinek.

Komáromban.

A' két árkushoz ezen mettzést-is ide rekeſztettük, melly a' *peretzes golyóbist* (ſphaera armillaris) ábrázollya. Ez, és még illyen három metztzés azon Könyv eleibe fog köttetni, mellyet illyen név alátt: *Földnek rövid le-iráſa*, fogunk ki-adni, és mihelyest a' múlt eſztendöbeli tsatták' hiſtoriáját, az Armádia állapottyának, a' katonaſág' külömb-külömbféle nemeinek 's fel-oſztásának s.a.t. elö-adását el-végezzük, vagy Poſtán, vagy pedig más különös alkalmatoſság által az érdemes Olvasóknak igéretünk ſzerint ingyen le-küldjük. A' nagy Mappák, mellyeknek ki-mettzéſe ſok idöt kiván: ezentül fognak egy két hónap múlva le-küldödni. Ne vélje tehát az érd. Publicum, hogy a' meg-igért Mappák tsak illyen nagyſáguak lennének.

Ezen úgy nevezett peretzes golyóbisra, moſt elöre rövideden tsak' ezeket jegyezzük-meg: hogy a' Mathematicuſok, a' föld golyobiſsának könnyebb móddal lehetö, 's bizonyoſſabban váló ki-méréſe végett némelly pontokat és peretzeket, vagy abrontsokat gondoltak-ki, mellyek mind eggyütt öſzveſséggel a' peretzes golyóbist formállyák. A' két pont, az éſzaki és déli ſark. Ezen két pontnak egyikétöl fogva a' másikáig, egy lineát vontak a' föld golyobiſsán kereſztül, mellyet föld tengelyének neveztek. A' peretzek, vagy abrontsok két félék: nagyobbak és kiſſebbek. A' nagyobbak, mellyek a' föld golyóbiſſát két egyenlö réſzre oſztyák, ezek: Déli abronts *Meridianus;* közepsö abronts *Aequator;* határozó *Horizon;* állatos *Zodiacus;* nap útja *Ecliptica;* két Kolurus *Coluri.* A' kiſſebbek pedig, a' két ſarki abronts, *Circuli polares;* és két térítök *Tropici.*

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 21-*dik* Napján.

Berbirről, vagy Török Gradiskáról való további tudósítás.

Nagyok még ma-is ama' halhatatlan emlékezetü FRIDERIK-nek tselekedetei; nagyok vóltak itélet tételei-is. — Eggy ezek közzül, a' LAUDON-ról való itélet tétele, 's egyszersmind jövendölése, mellyet II-dik JÓSEF-nek, *Neuſtädtel*-nél lett egybe jöveteleknek alkalmatosságával, ezen fontos szavaiban nyilatkoztata-ki: *Felséged ezen Hérosſal meg-reſzkettetheti a' hét Tornyokat.* — Jelen vagyon az ideje, ezen nagy Lélektöl származott jövendölés' bé-tellyesedésének. Meg-rendültek *Dubitzának* 's *Novinak* kö-

falai, hogy Laudon hozzájok közelgetett, meg-reſzkette magát közelebb, ezen diadalmas fő Vezér előtt *Berbir* vára. Ennek az oſtrom alól lehető fel-ſzabaditáſára, 5000. ember állott már talpon a' közel való erdőben, a' hová a' *Travniki* Basát-is várták vólt, négy ezred magával. Sőt ezen folyó Julius hónapnak 5-dik napján egy 3. ló-farkú Baſa bizonyos ſzámu Arnautákkal bé-is ment a' várba, annak ſegittségére, mint ezt, a' naponként tiſzteletére lett három ágyú-lövéſek-is jelentették, 's a' kémek bizonyitották: még-is midőn látta vólna a' benn lévő nép, hogy a' miéink a' várnak felső réſzén kéſzitett négy föld-várakban, 's a' külömb-külömbbféle menetelű, 's méllyſégű árkoláſokban, egy formán mind alsó mind felső réſze felől magokat úgy helyhették, hogy ő ezeknek keveſet tehet, a' minthogy belőllök Jul. 3. napjától fogva 9-dikig nem febeſedett-meg több 59-nél, 's nem eſett több el 11-nél, midőn ellenben ezek a' várnak mind külső, mind belső réſzeire úgy ſzórták rontó ményköveiket, a' külömb-külömbbféle golyóbiſokat 's tüzi testeket *), hogy

*) Már Juliusnak 3-dik napjától fogva 9-dikig a' granátokon, bombákon, kartátsokon, ſzökdösö

hogy az a' végsö puſztulástól ſoha mentt nem lehet, tehát ö-is a' benn maradásſal

C 2 to-

döſö golyóbisokon kivül, hánytak bé a' mieink a' várba 's annak ſántzaiba más tüzi testeket-is, minemüek a' *Cohorn* granáttyai (cohorniſche Granaten), mellyek a' kézi granátoktól abban külömböznek, hogy amazok 6 fontoſok, és mozsár formáju ágyukból vettetnek. Neveket veſzik a' találójoktól néhai Hollandus *Cohorn* nevezetü Generálistól. Továbbá a' németül úgy nevezett (Wachtel-ket) fürjeket, mellyek holmi ſzurkos és más könnyen gyuladható materiákból kéſzülnek, a' hova esnek, meg-ragadnak, mindent hirtelen meg-gyújtanak, és nagy világoſságot tsinálnak, mellyeket addig, mig el nem égnek, ſemmi lett úton módon el nem lehet óltani. Egyſzerre több efféle tüzi testeket lehet mozsárból ki-vettetni. A' neveket onnan vették, mivel a' mint repüléſekkel a' levegö-eget hasittyák, olly forma hangot adnak, mint a' fürjek pitypalattyolása. E' felett az úgy neveztetett por-zsákokat (Pulverſäcke) mellyek nem egyebek, hanem fából vagy pléhből tsinálltt gömbölyeg edényekbe tömött, puskaporral 's golyóbisſal tellyes zatskók. Az edényeken egy tsö van, abba dugják a' gyujtott kanótzot, 's úgy vetik az ellenſég várába. Mihelyt a' kanótz el-ég, 's a' puskaport éri, azonnal megy a' golyóbis, a' ſzéllyel ſzaggatott edényekből minden felé, és igen ſok károkat teſz. Mind ezeken kivül, még

olly

tovább magát ſzerentséltetni nem akarta, hanem Jul. 9-dik napján 10 órakor a' várból ki-költözött, és az erdöben táborozókkal eggyütt, egyſzerre úgy el-tünt, hogy a' Kémek, kiket Laudon fö Vezér a' várba 's az erdöbe ki-küldött, egy lelket ſem találtak, ſem itt, ſem ott az ellenſég közzül. Nem irja a' fö Vezér, hogy hólt teſtekre-is akadtak vólna, ámbár hogy éſzre vette tulajdon maga, a' Törököknek költözéſeket, azon alkalmatoſsággal, midön az emlitett eſtvén, az árkoláſokban az éjtſzakára való rendeléſeket meg-akarta tenni, az ágyukat mindenfelöl a' futó Törököknek ſzegeztetvén, reájok keménnyen tüzeltetett. Hová vehették magokat olly hirtelenſéggel, nem tudódik. Az el-hagyott várban mit találtak 's eránta mitsoda rendelés lett, arról-is jött már tudositás a' fö Vezértöl, noha az még bizonyos okokra nézve közönſégeſſé nem tétetödött. Annyit mindazáltal tudunk elöre, egy nagy érdemü Generális Ur kegyes-

ſégé-

---

olly fortélyos lövéſeket-is tettek, hogy, mivel ſok helyekre, úgy, a' mint akarták vólna, egyenes lineában nem löhettek, tehát a' golyóbist rézsút lötték-ki, bizonyos tzélra, melly azon helyektöl nem meſſze vólt, olly végböl, hogy innen, éppen a' golyóbis oda pattannyon, a' hová akarták.

ſégéből, mellyet fel-is fedezünk az érdemes Közönſégnek, hogy találtattak a' várban 35 hoſſzú ágyúk, négy mozsár formájuak, mind értzből, és négy rövidek vasból. — A' mieink, kik közzül az oſtrom alatt 38. eſtenek-el, és 118. ſebeſedtenek-meg, bémentek a' várba, de onnan ismét eggy kis idö múlva a' fö Vezér parantsolattyára kitakarodtak, és tsak körülötte telepedtek-meg. — Böltsen adta *Laocon* hajdan tanátsúl a' Trójaiaknak: *Equo ne credite Teucri.* Ne hidjetek a' lónak Trójaiak. — Laudon-is ezen tanúlt és ſokat próbált fö hadi Vezér, ſeregeinek: *Ne hidjetek Kereſztények a' Törököknek.* —

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ö Felſége, darab idötöl fogva olly formán láttatott lenni, hogy elébbeni egéſségének hamar idön lejendö tökélletes helyre álláſa eráut, minden körülötte valók egéſz

reményſéget kezdettek venni. Már a' régtől fogva rajta el-hatalmazott hideg-is elhagyta, más valamelly különös baját ſem érzette. A' *Laxenburgi* kertben, melly két óránnyira van Bétstől *Sopron* felé, napjában gyakran ſétálni indúlt, hol Ferentz fő Hertzeggel, és Erzsébet fő Hertzegnével, hol a' főbb hadi Vezérekkel eggyütt. Legtöbbſzör a' *Tzirkaſſziai* leányka ſem maradott-el tölle *). A' ſétálás közben olly elevenſ-

*) Ezen Leánykát ő Felſége vette vólt Krimeai utazáſában, *Kaffa* nevü városban, tudniillik midőn a' váſárban Generál *Kinski*-vel ſzéllyel nézne, kinálá egy Kalmár ezen leánykával, ha nem venné-e' meg? Ő Felſége hallván, hogy 50 aranyon adná, a' kért ſummát azonnal le-ſzámlálta, és tár-ſzekereivel eggyütt ide Bétsbe küldé. A' minapában már meg-is kereſzteltetett. Ezen boldog tsillag alatt ſzületett leányka, minden képzelödés felett, millyen attyára talált Máſodik JOSEF ben, abból világoſan meg-tettzik, hogy nem másképpen nevelteti, mint akár melly első rangú kis-aſſzonykát. A' minap, midön a' ſétálás közben a' fel 's alá menökre függeſztvén ſzemeit, el-andalodott, és menéſében az ortzáját egy vad geſztenye fába ütötte vólna, a' fő Hertzegnével Ő Felſége nagy hirtelenſéggel a leányka felé fordúlt, 's ötet nem másképp vigaſztalta, 's ápolgatta, mint akármelly édes atya eggy ſzülött gyermekét.

venſéget, vidámſágot és ſerényſéget mutatott, hogy tsupán abból lehetett meg-esmérni, melly ſokat kelletett ki-állani hoſſzas betegſégében, ezen nagy, de ugyan tsak emberi erötelenkedéſek alá vettetett Fejedelemnek, hogy egéſſzen el-fogyott. Ollykor kotsira-is ült, ámbár, elébbeni ſzokáſa ſzerint, nem maga hajtotta a' lovakat. Hogy meg-mutaſſa ez a' maga köteleſségét jól esmérö Fejedelem, hogy ö tsak a' köz-jóért, 's annak tellyes tehettsége ſzerint lehetö elömozditáſáért kiván élni; nem álhatta-meg, legterheſſebb környül-álláſai között-is, hogy a' Közönſég állapottyáról vóltaképpen ne értekezzen, moſt kivált, miólta el-gyengült teſtén a' nyavalyák már tágitani kezdettek, nem múlt-el egy nap-is, hogy Cancellariájabeli Titoknokja által a' közönſéges, söt magányos iráſokat-is maga elött ne olvaſtatta vólna. Ezt tselekedte gyakorta a' kertben, egy árnyékos fa alatt, mint azt mindennek bátran lehetett, magának a' Felſégnek kegyelmes engedelméből, ſzemlélni; valamint azt-is, midön dolgai végzéſével musikáláshoz fogott. Inkább lehet gondolni, mint le-irni azt az örömöt, melly ezen város lakosinak ſziveket el-fogta, azon közönſégeſſé lett hirnek halláſára, hogy Máſodik JÓSEF-et az Iſteni hatalmas kéz a' sirnak ſzéléröl viſzſza hozta, és életeért eſedezö népének még

egyſzer viſſza ajándékozta. De valamint ritka öröm az a' világon, melly ürömmel fel ne vólna keverve, vagy a' mellyhez hamar keſerüſég ne férkezne, meg-történt az itt-is ezen városra nézve, midön harmad nappal ez előtt, ismét ez a' nem vártt ſzomorú hír töltött-be minden ſzegeletet, hogy Ő Felſégét ujjolag a' hideg elöl vette, 's a' májja körül nagy fájdalmakat érez, és ekképpen reményſégének már ſzintén fel-derült egét újj homályba merítette. — Leg-főbb Valóſág, ki vagy Ura a' terméſzetnek, tselekedd azt egy ſzavad által, a' mit a' világ Orvoſa bár minden meſterſégét meg-veſſe, tsak legkiſſebb réſzben ſem tehet!

* * *

Ama' ſzép termetü Hertzeg PONYÁTOVSZKY, a' moſtani Lengyel Király Teſtvérjének fia, már darab időtöl fogva a' mi Udvarunknál ſzolgált, a' múlt eſztendőbeli háborúban Ő Felſége mellett Adjutánsſágot viſelt, és *Szabáts* várának oſtrománál, tzombján egy golyóbis kereſztül-is ment, közelebb lépett a' *Modena* könnyü lovas (Cheveaux-legers) Regementjében máſodik Oberſterſégre, moſt pedig a' Lengyel Orſzági Rendektöl viſſzahivattatván, Ő Felſége ſzolgálatját el-hagyta, 's *Varſóv* városába ment, a' hol leg-ottan

Feld-

Feldmarſal-Lieutenantá tétetödött, és egy Lovas Regementet nyert.

* * *

Midön a' nyomos okok ſerkentenek 's fel-inditanak a' virtusnak követéſére, akkor a' példák mintegy kézen fogva vonnak benünket. Mert ha láttyuk, hogy eggy emberi erö, gondos igyekezetével a' véltt lehetetlenſéget-is, ez vagy amaz tekéntetben, lehetöſséggé tsinálta; abból mi-is azt a' tudományt veſſzük, hogy arra haſonló környülálláſok közt, másnak-is reá akarni menni, nem képtelen, nem-is vakmeröſég. Azonban más réſzröl el-telünk, néminémü nemes érzékenyſégü nagyra vágyódáſſal, melly mind addig nyugodni nem hágy, míg nem velünk-is eggy próbát tétet; és ez akkor leg-hamarább meg-történik, mentöl közelebbröl valók hozzánk a' példa-adók, kiknek tehettségeikhez, 's hajlandóſágaikhoz a' miéink igen ſokat haſonlitanak. — Mi-is tehát kedves Hazánk nevendék fiainak, ſzemlátomást nagyobb tökélleteſségre lehetö jutáſokban eſzközök kivánván lenni, ezen tzélunk el-éréſére úgy itéllyük, jobb útat nem válaſzthatnánk, mintha a' Magyarnak Magyart teſzünk-fel például a' követésre. Szült a' két Magyar Haza eleitöl fogva Nagy Sán-

dorokat, Ulyſſeseket, és Hektorokat, kik már ez előtt régen a' ditsőſség egeig emelkedtek vólna ſzép hirekkel, 's ragyognának is annak bóltozattyán, mint még annyi első nagyſágu tsillagok, ha Curtiuſaik és Homeruſaik lettek vólna, kiknek, a' vitéz tselekedeteket nem ſzükſég lett vólna nagyitani, hanem tsak a' magok valóſágokhoz 's érdemekhez képest illendőképpen le-beſzélni: de ſzült ollyanokat-is, kik a' Pallas táborában nem keveſebb haſzonnal 's ditsőſséggel vitézkedtek, mint máſok a' Márs tsatázó piattzán, 's példájokkal meg-mutatták, hogy a' Magyar ſzinte úgy rá ſzületett mindenre, mint más nemzetek, kik talám darab ideig azon ditső boldogſágnak, máſokat ki-rekeſztő birtokában láttattak lenni, mintha Minerva, hozzájok le-kötelezett különös hajlandóſága eránt, tsak egyedül velek kötött vólna megmáſolhatatlan ſzövettséget. Erről, ha valaha, moſt kivált naponként, mind inkább meg-lehet győzettetnünk mindnyájunknak, a' midőn örömmel meg-tellyeſedett ſzivvel ſok olly jeles Hazánkfiait ſzemlélhettyük, kiket maga Bellóna 's Pallas láttattak nevelni, hanemha némellyeket (a' melly ugyan mintegy hitel felett való-is) olly balgatagſágnak lelke ſzállana-meg, hogy önként kivánnák nemzeteket alatsonitani, ſzégyenlvén talám ſzép neveket-is: de meg-győződ-

nek

nek az idegenek-is, mint ennek már ſok izben ſzembe tünö jeleit-is adták. Adták leg-közelebb az Anglus Böltsek-is, bé-vévén Társaſágokba nagy érdemü Hazánkfiát Báró VAY Miklós Ingenieur Kapitány Urat, azon alkalmatoſsággal, midön a' látás ſegiteſére, magától találtt két eſzközök iránt, azoknak egyenes itélet tételeket ki-kérte vólna. Ezen Hazánk diſzére ſzületett Ur, valamint az Angluſokkal, magát, 's magában kedves Nemzetünket meg-tiſzteltette: úgy ſem fáradtſágának, ſem költségének ſemmit nem kedvezett, tsak hogy ſzülötte földjére való viſſza téréſével, az Angluſok boldogſágában kedves nemzetét, 's az azzal eggy föt esmérö népeket néminémüképen réſzeltetheſſe, és arra a' tökélleteſségre, mellyel a' fáradhatatlan Anglus nemzet bír, valamelly réſzben által formálhaſſa. E' végre, hozott-ki magával, külömb-külömbféle mesterſéges, ujjonnan talált, vagy leg-alább még nálunk ſoha ſem látott eſzközöket, mellyeknek látaſára, lehetetlen, hogy ne világoſodjanak a' már valamit látó, de még ſokkal többet látni kivánó ſzemek; az azokkal való élésnek közönſéges fel-állitáſa által mit fog nyerni a' köz jó, azt kinek kinek akkori meg-itéléſére bizzuk, midön az abból áradó haſznot maga tulajdon ſzemeivel fogja ſzemlélni. Illyen eſzköz a' többek között, az a' pamut-

ic-

fonó malom, melly három külömbözö malmokat foglal magában, olly formán, hogy tsupán egy kerék forgatásra, mind a' három malom meg-indúl, 's jár; már a' kereket ofztán akármi forgaſſa. Az elsö malom arra való, hogy az a' pamutot, pántlika formára ſzünetlenül el-teritgeti, 's ki-ſzélesitgeti, a' melly el-teritett pamut, a' máſodik malomban két görgö (cilinder) által eggy edényben gyertya-bél formára öſzve ſodródik; a' harmadik malom ofztán ezt a' ſodrást két, vagy három külömbözö forgású görgön annyira vékonyittya, a' mint az ember akarja, 's belöle vaſtagabb, vagy véknyabb fonalat kéſzit, 's azt fel-is gombolyittya. Egyſzerre lehet két 's három ezer ſzál fonalat, ezen a' hármas malmon fonni, és a' mit e' nélkül húſz ezer embernek kellene dolgozni, azt húſz ſzemély azon idö alatt ezen a' malmon betsülettel el-végezheti. Gyermekek-is ember ſzámot tehetnek ezen malom mellett, mivel tsak arra kell vigyázniok, hogy ha a' ſodrás, vagy fonál el-talál ſzakadni, öſzve tegyék, melly azután magától ismét öſzve ſodródik. — Az érdem meg-jutalmaztatáſára kéſz Fejedelem, a' fenn meg-nevezett Báró Urnak, 's még a' törvény, vagy maga ſzabad rendeléſe ſzerint való örököſeinek-is, ezen malomra nézve, máſokat ki-rekeſztö ſzabadſágot engedett tiz eſztendökre, a' pat-

var-

varkodók ellen ki-adott olly fenyegetésſel, hogy a' ki a' Magyar és Német örökös Birodalmakban, haſonló kéſzületü malmot tsinálna, vagy tsináltatna, 's azzal kereskedne, azon kivül, hogy a' malmát el-veſzti, még három ſzáz aranyat kénteleníttetik fizetni. Ezen malmon kivül van még a' hozott ritkaſágok között eggy olly tüzi alkotmány-is, melly a' fel-forralt viznek göze által, eggy öt kerekü malmot hajt; vagynak Aſtrolábiumok, és külömb-külömbféle mérö 's látást ſegitö eſzközök. — Ha ſzerit tehetnénk, a' mellyet ugyan reménylünk-is, kivánnánk az érdemes Közönſéggel ezen mesterſéges ritkaſágoknak avagy tsak némelly réſzét rajzolásban ſzemléltetni.

Erdélyből.

Egy Barátunknak *Szebenből* közelebb hozzánk utasított Levelében találunk Hertzeg HOHENLOHE, Erdély Orſzág' mostani fo Hadi Igazgatójáról, olly különös jegyzéſeket, mellyeket azért kivántunk iráſunkba egy réſzént bé-iktatni, hogy azoknak olvaſáſából, a' Hertzeget közelebbröl meg-esmérvén, réſzt veheſſen a' Magyar Haza-is Erdélynek azon méltó örömében, mellyet vett illy nagy érdemü Hadi Vezérnek biráſából, kiben el-veſztett FÁBRIS-át

meg-

meg-elevenedni ſzemléli. De más réſzről, hogy az illyen példa által fel-ſerkenteſſenek Hazánknak minden nevendék fiai, 's nevezeteſſen a' kik közzülök Hazájokért fegyvert fogni kéſzülnek, hogy a' telhetetlenſéget, nagyra vágyást, a' puhaſágot, mellyek mint még annyi meg-fojtó tövéſsei a' virtusnak, magoktól távól üzni igyekeznének, látván, hogy egy ſzületéſére nézve-is nagy méltóſágu Hertzeg, kinek itt külömben ſemmi nem hibáz, hanem tsak az akarat mind ezeknek meg-esküt ellenſége. Melly kevéſſel meg-éri ö Hertzegſége, nyilván bizonyitja azon tselekedete, mellynek a' *General-Staab*-beli Major, *Gomez* Ur ſzemmel látott tanúja vólt, azon alkalmatoſsággal, midön *Szebenbe* lett jövetelével, a' Hertzegnek *Déváig* eleibe ment. A' dolgot, a' mint történt, ime' le-beſzéljük: Öſzve-jövén az emlitett Major Ur a' Hertzeggel, 's vele ſemmi ſzakátsot nem látván, azon igen elálmélkodott, 's azt tudakozza magától a' Hertzegtöl, ha ugyan valóſággal ſemmi ſzakátsot nem tartna-e'? A' Hertzeg midön viſzontag kérdené, mi okra nézve tsudálkozna azon olly igen; a' Major Ur azt felelé, hogy ö Hertzegſége felette jó vélekedésben vólna Erdély felöl, midön talán úgy gondolkozott, hogy Erdélyben mindenütt vendég-fogadókra fogna találni. De igen meg-

tsa-

tsalatkozott, mivel, úgy mond, már ebben a' faluban, hol ebédelni kivánna, se kortsma, se más ollyas ház nintsen, a' mellyben az utazó leg-kissebb meleg ételt-is kaphatna. Ezeknek hallására a' Hertzeg tsak a' Major Urat sajnállotta, hogy úgy nem ebédelhet, a' mint szokott. Magamat a' mi illet, úgy mond, mindjárt úgy ebédelek, a' mint az el-múlt esztendőbeli táborozásban gyakorta ebédeltem. Azonnal parantsolá a' vele felnőtt öreg vadásszának, hogy az által-vetőből a' prófontot vegye-ki. Ebből a' Hertzeg jó izün evett, 's reá egy pohár vizet megiván azt mondotta, hogy valóban jól lakott vólna; és minekutánna, bé-vett szokása szerint, pipára gyújtott, útját nagy kedvel folytatta.

Szebenbe lett meg-érkezésével, nem győzött eléggé tsudálkozni, ki-mutatott lakó házának nagyságán, igy szólván a' környül-állókhoz: *Valóban ez a' roppant épület nem katonának való, a' ki, úgy-is tsak vándorlás lévén élete, kevéssel meg-elégedhetik.* A' városi Tanáts szobáit újj vendég-falakkal (spalier) akarta ki-tsinosíttatni; de jó indulattyát a' Tanátsnak megkösönvén, tsak azt mondotta: *Eggy Vezérnek a' szobajába úntig elég egy fa-szék, és*

asz-

aſztal; nyoſzolyára sints ſemmi ſzükſége, minthogy a' földön-is el-hálhat. — Hol itt a' puhaſág 's nagyra vágyás!

Meg-kérdeztetvén egyſzer ez a' ritka példájú Hertzeg: mitsoda mulattságban gyönyörködne leg-inkább, azt felelé repeső ſzivvel: *A' vadáſzatban*, úgy mond, *és bár most-is az emberek helyett nyúlakat kergethetnénk.* Melly ſzavaiból a' Hertzegnek ha valaki azt akarná ki-hozni, hogy ö a' vadáſzatbeli mulattságat eleibe teſzi a' hadi győzedelem ditsösſégének, igen meg-tsalattatnék. Jó Vezér, és jó katona a' Hertzeg, a' fellyebb fel-hordott ſzép tulajdonſági-is erre mutatnak, hanem ezen beſzédeket az emberi ſzeretet mondatta véle. Vitézſégének próbáját leg-közelebb-is Aprilisben adta maga ſzeméllyében két Svadron Magyar Lovaſsággal, a' *Veres-Toronyi* Paſſusnál (ſzoros járásnál), nyert győzedelmekben fel-fuvalkodott, 's már a' *Kineeni* táborra ütni akaró, de a' mieinktöl meg-elözött Törökök ellen, kiket igen győzedelmeſſen viſſza-is vere. Maga a' Hertzeg nagy örömmel emlegeti, hogy ezen véres tsata után egy öreg Huſzár hozzája fordulván, vállát meg-veregette, ezt mondván: *Vitézül viſelte magát Hertzegſéged Hóló Uram!* (azt akarta mondani az öreg Földink *Hohenlohe*).

Itt

Itt történt az-is, hogy midőn a' Hertzeg két Huſzárt, kik hozzá nyóltz lépésnyire daraboltak öſzve az ellenſég máſodik Vezérjét, meg-ſzóllitotta vólna, hogy miért nem hagyták inkább életben, az eggyik hevenyiben oda felele: *I bizon ni gib Pardon* — halgatván ugyan ekkor a' bátor Huſzár, inkább a' fel-forrott vér, mint az emberiſég diktálaſára, mellytől a' magyar ſziv nem üreſs.

Egy ſzó annyi, mint ſzáz, (így végzi az érdemes Barátunk Levelét), Hertzeg Hohenlohet mindnyájan ſzerettyük, meg-is érdemli egéſz ſzeretetünket, mert ő derék katona, 's a' mellett embernek-is igen jó ember! — Én azt tartom, 's velem ſokan úgy álmodoznak, hogy midőn a' terméſzet Hohenloet akarta formálni, Magyarról gondolkozott, 's Németre talált bámúlni.

Horvát Orſzágból.

Ama' hires *Giubelich* Vintze, *Likai* Plébánusnak bátorſágáról három Levelek ſzóllának nagy álmélkodáſſal. Ennek kéréſére LAUDON fő hadi Vezér meg-engedte, hogy a' Plébániajához tartozó, és más ſzomſzéd helyſégekből egy ſzabad ſereget ſzedheſſen öſzve, mellyel jó reményſég ſejébe az ellen-

ſégre ütheſſen. Mivel ezt az igen derék 's katonának termett Papot mindnyájan ſzeretik: tsak hamar 300-an záſzlója alá állottak. Ezeket ö, mint hajdan *Capiſtránus*, az ellenſég földjére vezette, onnan velek eggyütt 4000 ketskét 's júhot, ſok ſzáz ökröket és 40 lovakat földünkre által hajtott. Népéből eggyet ſem hagyott ott; hanem ö a' Törökök közzül hetet végzett-ki, hármat pedig rabúl magával el-hozott, *Czernilug* nevezetű falut el-égette. — Maga *Jeſsich* fö Hadnagy Ur jelen vólt ennél a' zsákmányozásnál, ki is 2. el-rablott lovat küldött haza *Zengbe* a' hová való.

Konſtantzinápolyból.

A' *Brúnai* Ujſágból ide iktatunk egy igen nevezetes Levelet, mellyet *Himer* Ur, a' Konſtantzinápolyi fogſágából irt az édes annyának. Ezen meg-nevezett *Himer* Ur ſzületett *Székesfejérvárott*, a' Modena Regimentyéhez kaptsolt Uhlánus Svadronnál Kadet vólt, 's az el-múlt 1788. eſztendöben, Sept. 3. napján, *Zimonyndl* eſett tsatában, egy Töröktöl el-fogatott, 's rabſágra Konſtantzinápolyba küldetett, honnan következendö Levelét botsátotta:

„ Most

„Most ötödfél hónapja, hogy véletlenül olly alkalmatosság adta elö magát, mellyel az éhség miatt el-erötelenedett kezembe pennát foghatok, a' végett, hogy az én nyomoruságos állapotomat le-irhassam, melly Septembernek 9-dik napján kezdödött. Az akkori tsatában, midön már kardra keltünk, a' lovamat alattam meg-lötték, melly ledobbanván, a' jobb lábomat úgy oda nyomta, hogy lehetetlen vólt olly hirtelenséggel, mint akartam, magamat szabaditanom 's védelmeznem. Ekkor, egy Török le-ugrik lováról, meg-kap hajamnál fogva, a' kezemet, hozzá vágván, úgy talállya, hogy véle többé nem foghattam. Eggy másik-is késével felém jö, hogy fejemet vegye, de azt az elébbeni meg nem engedte. Mig ö engem talpra állita, addig a' lova el-szalada. Azonnal engemet a' Belgrádi Basához vezetett, a' ki néki a' lova árrát mindjárt ki-számláltatá, 's e' felett ötet egy pár paripával meg-is ajándékoza. A' Basánál szorgalmatosan el-kérdezték tölem, mennyi lehet Zimonyban a' fegyveres népnek száma, valamint az oda való környék mivoltáról-is sokat értekeztek, és én három annyira mondottam leg-alább-is mindent, mint a' mint vólt valóságal. E' meg-lévén, a' Basa nékem kenyeret 's dohányt adatott; de semmi sem esett jó izün. Innen a' Bástya alá vittek,

holott-is 62. tőlünk való köz-legényre, és 4 Altiſztre találék, kik külömb-külömbféle Regementyeinkből valának. Ezek nékem valamelly kevés piskóta forma enni valót adának, de a' tele vólt féreggel, és olly fekete vólt, mint a' föld. Más napra kelve ſok Törökök jövének látáſunkra, kik nékem majd két *Tarira*, az az, 1. forintra valót ajándékozának, és utollyára az-is oda jöve, a' ki el-fogott vólt, 's nékem fejér kenyeret ada. Belgrádban öt napokig valék. Az nap előtt való eſtve, mellyen oſztán el-indúltunk, egy Török énnékem egy veres fellyül való ruhát, 's 5. forint úti pénzt ajándékozott. De ennek én ſemmi haſznát nem vehettem, mert még nap fel-költe előtt jöttünk-el Belgrádból, és annakutánna egy iſtállóba, a' hol háltunk, bé-zártak bennünket, a' hol kenyeret 's vizet ſem kaphattunk annyit, a' mennyi elegendő lett vólna. Szekereken vittek bennünket, mellyeken pároſſan öſzve vóltunk lántzolva. Egéſſz nyóltz nap alatt nem találtunk egyebet el-égett helyſégeknél. Kilentzed nap múlva értünk oſztán *Szupriába*, ott vólt *Oſman* Basa, és nékem 3. *Zechinót* ajándékoza, (egy zechinó annyit teſz, mint nállunk eggy arany) Onnét *Vidinbe* vittek bennünket, a' hol megint 400. fogoly pajtásinkra akadánk, kik ve-

velünk eggyütt Konſtantzinápolyba küldettek. Már Novembernek 25-dik najáig 150. veſztek-el a' miéink közzül, az éhſég, ſzomjuſág, és hideg miatt. Nem lehet eléggé le-irni azt az inſéget, mellyet nékünk az utazásban ki-kellett állanunk. Ha valamelyik rab haldoklott, azt a' ſzekérröl mindjárt le-vetették, 's mikor a' lélek még ki nem ment belölle, a' két fülét el-vágták, és az út félen hagyták heverve, mint a' döglött kutyát. Egy Kapitány, nem nézhetvén tovább, hogy bánnak a' Törökök a' mieinkel, ellenek ſzóval ki-költ, a' kik ez által magokat meg-sértetteknek itélvén, néki-is mind a' két fülét el-vágák, 's elevenen a' vízbe veték. Még Belgrádban a' Törökökben ſok emberiſéget lát az ember: de az úton ſemmit nem egyebet, hanem vadſágot. Én azonban egéſſégeſſen Konſtantzinápolyba jutottam: hanem a' nagy hasmenés miatt tsak hamar Ispotályba kéntelenittettem menni. Négy ſzáz hatvanketten vóltunk, hogy Konſtantzinápolyba értünk, és itt találtunk még 600. köz legényekre, 5. Kapitányokra, 2. fö Hadnagyokra, 2. Al-Hadnagyokra, és 4. Záſzlótartókra. — De mindennap 8—10. emberünk-is meg-hal, a' melly nem-is lehet másképpen, mert a' ſzegény köz emberek, már mihelyt világo-

sodik, oda, a' hol a' hajókat tsinállyák, dolgozni hajtatnak, 's azonban viznél, 's kenyérnél egyebet nem kapnak. "

Spanyól Ország.

Negyedik KÁROLY, a' moſtan uralkodó Király, ezen folyó eſztendőben foga Attya halála után, ſzéleſſen ki-terjedett Birodalmának igazgatáſához. A' miólta a' királyi ſzékbe ült, naponként hathatóſabb reményſéget nyújtott ſzemeit reája függeſztő népének, hogy benne nem annyira Urát, hanem egy olly Attyát fogja fel-találni, a' kinek főbb gondja, 's minden kivánſáginak ſummája tsupán tsak az onnan fellyül gondviſeléſe 's páſztorſága alá bizott nagy ſzámú drága nyájnak boldogſága; úgy annyira, hogy ennek kéſz a' maga gyönyörüſégeit-is fel-áldozni. Illy atyai gondoskodáſának ſzembe tünő, 's követésre méltó példáját adta ezen jó Király, az el-múlt Májusban, *Aranjuez*-ben *) való mulatozáſának alkalma-

*) Míg a' meg-igért *Földnek le-iráſa* az érdemes Hazafiaknak kezekhez júthatna, jónak itéltük addig-is némelly váraſoknak le-iráſokat közleni. *Aranjuez*, egy haſonló nevezetü falu mellett épült Királyi nyári Palota, két viz kö-

matoſságával, tudniillik ſzivére vévén ott azon temérdek károkat, mellyeket a' megboldogúlt Attya idejében felette igen elſzaporodott vad tsinált a' ſzegényſég veteſeiben. Ez az embert a' vadaknál ſokkal drágábbnak ismérö Fejedelem el-tökéllette magában, hogy azoknak ſzámát meg-kevesittse. Erre nézve ſok puskáſokat, hajtókat, és vadáſz-kutyákat gyüjtetett öſzve, és illy kéſzülettel, az emlitett hónapnak majd min-

között, mellyek a' nap-nyúgott felöl való végén öſzve ſzakadnak. Ez a' két viz moſtan egy ſzéles tsatorna által öſzve vagyon kaptsolva, és azólta Aranjuez egy valóſágos ſzigetté lett. A' palota mind külsö, mind belsö tekéntetére nézve igen pompás. De mindent felül hallad a' kies kert, mellyben kiváltképpen a' bolt-hajtáſoſan ki-tsinált ſor fa (allée), emlékezetre méltó, a' mellyek ſzélét mind két felöl a' tsatornára vett víz tsendeſſen moſogattya. Maga a' falu az Udvar költségén hová tovább mind ſzépül. Ennél a' helyſégnél igen nevezetes a' Király' vadáſzattya, mellyre, mivel az Udvar Madritból gyakorta ki-járt, tehát az út a' meg-nevezett helyſégtöl fogva egéſz Madritig, Római formára, kövekkel ki-van rakva, mellynek tsak egy mért-földnyi hoſſzaſága-is három milliom ezüſt Reálba került. — Egy Reál teſzen 12. krajtzárt.

den napján vadáſzni el-járt; nem annyira ugyan mulattság kedvéért, mint a' megboldogúlt Király, még az Orſzág' leg-terheſſebb dolgai félre-tételével-is tselekedett vólt, 's olly gyakran, hogy a' miatt egéſſzen néki barnúlt: hanem azon jó ſzándékból, hogy a' vadak' ki-irtáſával a' panaſzt a' ſzegény föld-müves ſzájából ki-vegye, és a' helyett ſzivét azon örömmel bé-tellyeſedni engedje, mellyet a' fáradtſágos munkát követö böv aratás méltán okozhat. Hogy ezen tzéllyát még annál jobb 's könnyebb móddal, és elöbb-is el-érheſſe, egy olly próbát tett a' vadáſzatban, mellynek példáját nehezen találhatnánk a' Hiſtoriákban. Tudniillik egy igen hoſſzú hálóval, vagy ponyvával, melly egy ölnél ſzéleſebb ſzokott lenni, egy nagy helyet bé-kerittetett, úgy hogy a' hálót a' föld felé tzövekekhez le-ſzegeztette, felül pedig rúdakkal erőſſen ki-feſzíttette, hogy a' vad ſe alól, ſe felül azon által ne ſzökhetne. E' nagy keritésbe ſok ezer vadat béhajtata, belöl pedig egy battériát kéſzíttete, mellyre 6. nagy ágyút ſzegeztetett-fel, 's ekként a' nagy tsorda vadat, mint valamelly dühös ellenſéget, két egéſz nap kartátsokkal ſzüntelen lövöldöztette. Ez alatt az idö alatt több vadat le-vetnek 4000-nél a' lábáról, 's minden fel vólt ſzabaditva, hogy annyit viheſſen haza, a' mennyit tettzett.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Juliusnak 28-*dik* Napján.

Mindeneknek előtte botsánatot kérünk, azon hibákról, mellyek Irásunknak leg-közelebb Juliusnak 21-dik napján költt ſzakaſzában, vagy a' dolognak értelmére, vagy a' ſzókat formáló betükre, vagy végre magoknak a' ſzóknak nem terméſzeti renddel való el-rakáſára nézve, ötölhettek az értelmes Olvasók' eleibe. Mi azokat leg-elsöben éſzre vehettük 's vettük-is, de már akkor rajtok nem ſegithettünk, mind a' Nyomtatónak távól-léte miatt, mind azért, hogy a' Stempelezés (az Auſtriai tzimernek fel-nyomáſa) ſok idöt kiván, legtöbbet pedig, Iráſunknak a' Poſtán való el-indiráſa, mellyel még mind ez ideig igen nagy ügygyel bajjal boldogúlhattunk. Erre nézve tellyes bizodalommal vagyunk, hogy az érdemes Közön-

ſégnek, az engedelem adásban kéſz hajlandóſágu
fogjuk tapaſztalni, annyival-is inkább, mivel úgy
talállyuk, hogy olly hiba, melly a' ſzónak el-
hagyáſából ſzármazott, 's következésképpen vala-
melly homályoſságot okozhatott vólna, tsupán tsak
eggy fordúlt elöl, a' 34-dik Levélen, de azt-is
a' több, ámbár ugyan tsak még ſem ſzámos hibák-
kal eggyütt azért nem fedezzük-fel, ne talám e
által láttatnánk az érdemes Olvasókat azon rövid
látáſſal vádolni, mintha magoktól azokat, mine-
utánna ki-találták, meg nem jobbíthatnák. — A
kezdete többnyire mindennek hijjánoſſágokkal va-
gyon egybe köttetve: azon leſzünk tellyes igye-
kezettel, hogy minden réſzben hová tovább tökél-
leteſſebb munkával adózhaſſunk kedves Hazánknak.

Úgy ſzándékoztunk vólt, hogy Berbirnek
Dubitza 's Novi dijjára lett jutáſát, a' fö Ha
Cancellariának utóbb, az az, Juliusnak 20-dik
napján ki-adott tudósitáſa ſzerént, intézett elö-
adáſſal teheſſük közönſégeſſé: de a' fenn emlitett
okokra nézve, ezen jó igyekezetünk-is az akara-
nak határán túl nem hathatott. Minekokáért
mit akkor nem tehettünk: ime' moſt tellyesitty
még pedig úgy, hogy ezen következendö el
adás a' már kéznél lévö *Berbirröl való tovább*
tudósitásnak, mindjárt ezen ſzók után: 's
kémek-is bizonyitották, ragaſztandó folytat
's végzöje leheſſen:

Ugyan

Ugyan tsak látta azt még-is a' benn lévő nép, hogy ő akárhogy akármint-is a' miéinknek kevesét tehet, mivel ezek, a' várnak mind alsó, mind felső részén készített föld-várakban, 's a' külömb-külömbféle menetelű és mélységű árkolásokban, magokat úgy helyhették, hogy néki minden ágyuzásai, 's puskázásai, hova tovább, mind inkább haszontalanok. De látta azonban azt-is, és maga kárán tapasztalta, hogy a' miéink a' várnak mind külső, mind belső részeire úgy szórják szakadatlanúl rontó menyköveiket, a' külömb-külömbféle golyóbisokat, 's tüzi testeket, hogy az, még utóbb-is, önnön magokkal eggyütt, a' végső pusztulástól mentt semmiképpen nem lehet, annyival-is inkább, mivel kilentzedikre virradóra a' miéink azon nagy házat-is, melly a' vár árkában, a' várból ki 's be-járó Törököknek egész menedék helyek vólt, el-égették, az úgy neveztetett *Banyalukai* kapu előtt, mindjárt a' vár árkához közel lévő gyümölts fákat-is, mellyek eddig az ágyugolyóbisok ellen nagy tartalékúl vóltak, 40 tábori átsok, a' Generalstaabtól való Kapitány *Makovitsnak* igazgatása, és bizonyos számú Gradiskai *Stuttzosoknak* őrizetek alatt, mind eggy szálig ki-vágták. Illyen környül állásokban annakokáért, a' várbeliek a' benn maradással továbbra-is magokat szerentsél-

tetni nem akarták, hanem ezen folyó Julius hónapnak 9-dikén, a' várat oda hagyták. Az emlitett napon tudniillik, már jó reggel, járt a' Törökség fótostól ki 's bé, a' várból a' táborba, mellyet midön látnának a' miéink, kezdtek arra felé kartátsokkal 's golyóbisokkal lövöldözni, 's azt-is látták, hogy a' Törökök közzül fokan a' földre ledobbantak.

Ez a' reájok lett tüzelés, még fem tartóztatta-meg öket, hogy déllyesti két, és négy óra között, még feleſebben ne rohannának nyakra före az erdö felé. Fel-lehetett azt-is venni, hogy holmi ingó bingó jószágot-is viſznek magokkal, a' midön azonban a' várból való tüzelés, majd tsak hogy egéſzſzen meg nem ſzünt. A' miéink keménnyen tüzeltek, az erdö felé nyomuló Törökök után, és ſokat el-is ejtettek közzülök, mellyre nézve, a' több, életben meg-maradtak annál nagyobb iramodásra vették a' dolgot.

Ezen látásra, tsak nem egéſz bizonyſággá vált már moſt azon vélekedés, melly ſzerént eddig-is ſokan úgy gondolkoztak: alig ha a' várbéli nép el nem tökéllette magában, hogy a' következendö éjtſzaka a' várból ki-költözzön, annak meg-elözéſére, hogy

hogy a' miéinktöl egéſſzen bé ne rekeſztes-ſen. De hogy még-is annál bizonyoſſabb legyen a' dolog, hat Legényeket magok akarattyokkal ki-válaſztottak a' végre, hogy azok lopódnának a' Banyalukai kapu-hoz, 's gyújtanák-meg azt a' kunyhót, a' melly mindjárt a' kapu elött vólt. Hogy ezekre a' várból ſemmi lövés nem esett, tehát utánnak újjra húſz ſzabad akaratuak nyomúltak, 's a' midön látnák, hogy ezekre ſem adódik tüz, parantsolá General *Klebek*, hogy Major *Barthodetzky*, eggy már talpon álló *Ferdinand* Regementyebéli oſztállyal, siettséggel a' várba indúllyon. A' ſzabad akaratuak mentek bé elöſſzör, kiket úgy követett oſztán az emlitett oſztály, üreſſen találván erröl, tudniillik az alsó óldalról a' várat. Tsak hamar azután General *Brentano* is, azon napra ki-rendeltt embereivel elö-állott, és mellöle *Ternyei* Oberſtlieutenant, eggy *Nádasdy* Regementyéből való oſztály-lyal, a' vár felé fel-kerekedett, a' hová, haſonlóképpen mint az elöbbeniek, magát bé-is férkeztette. Ugyan azt tselekedte a' vár felsö réſze felöl *Dedovich* Ingenieur Ka-pitány azokkal, kik a' *Preiſs* Regementyé-ből munkára melléje rendeltettek vala. E' ſzerént tehát, már ſemmi leg-kiſſebb kétel-kedésnek-is többé helye nem vala, az eránt,

ha vallyon az ellenſég valóſággal meg-ſzökött legyen-e'.

Mig a' várbeli nép mozgolódott, addig az erdöben táborozók-is, nagy siettséggel ſzedték vették a' sátor-fát, 's úgy el-horták magokat, hogy estvére kelve még tsak egy lelket ſem lehetett közzülök látni. A' Huſzárok ki-küldettek üzöbe, de ezek ſem találtak ſemmi ellenſégre. Úgy láttzik, hogy azon okon tüntek-el olly hirtelenſéggel a' táborozók, mivel úgy gondolkoztak, hogy a' *Szvinyárnál* öſzve hordott külömb-külömbféle hidak, arra valók vólnának, hogy azokon a' mi ſeregünk által menvén, nékiek hátúlról kerülheſſen.

Ezek, a' mint azután a' hirit meg-hozták, egymástól külön ſzakadtak; a' Basa az Arnautákkal, és a' Banyalukai Törökökkel ment Banyaluka felé; a' többi Boſznyákok pedig el-oſzlottak azon helyekre, a' honnan jöttek vólt.

Az egéſz oſtrom idején negyveneggyen eſtenek-el; hárman a' katonaſág mellé munkára, vagy egyet mást hordásra naponként ki-rendeltetett föld népe közzül, és 38 fegyvert viselök, kiknek ſzáma közzül valók, a' *Gyulay* Sámuel Regementyéből *Rendel* Ka-

Kapitány, és a' *Deutſchmeister* Regementyéből *Orelly* Záſzlótartó. Sebet kaptak a' katonák közzül 118., a' föld népe közzül pedig 15-en. A' ſebeſſedtek közzé tartoznak, a' már más izben emlitett *Draskótzy* Oberſteren, *Michich*, és *Viſchoda* Hadnagyokon kivül, a' *Langlois* Regementyéből való, 's General *Schindler* mellett Adjutansſágot viſeltt Hadnagy *Hrabie*; a' *Ferdinand* fö Hertzeg Regementyéből való fö Hadnagy *Bangerle*, és az árok ásók közzül Al-Hadnagy *Norovſzky*.

A' várban találtak alkalmas böſéggel, mindenféle ſzükſéges dolgokat, mellyek a' had idején meg-kivántatnak; e' felett 35. hoſſzú ágyukat, 's 4. mozsár formájuakat, mellyek mind értzből kéſzültek, és négy rövideket vasból.

A' kiben, a' virtus, 's valóſágos érdem lakozik: meg-tudja az azt másban-is esmérni 's betsülni. Példa erre LAUDON, ezen érdemeit újjabb érdemekkel tetézö Héros, a' ki valamint máſſzor, úgy moſt-is az oſtromról való Tudósitáſát ditsérettel fejezi-be; olly ditsérettel, mellyet nem tsak a' nagyobbakra ruház, hanem, követvén, a' maga áldott világával, mindeneket meg-újjitó, 's meg-örvendeztetö napot, abban kitkit érde-

mihez képest eggy formán réſzeltet. Meg-ditséri, fö igazgatáſa alatt, mindennemü köteleſségében hiven el-járt egéſz népét, kitsintöl fogva nagyig, maga lévén még a' leg-nagyobb veſzéllyek között-is ſzemmel látott Tanúja, annak tökélletes meg-elégedésſel tapaſztaltt bátorſágának, 's az eleibe ki-ſzabott munkának, minden zugolódás 's félelem nélkül való folytatáſában, ki-mutatott kéſzſégének.

A' fö Vezér máſſai, kik a' Fötöl, minden közbe vetés nélkül lelkesittetvén, az egéſz teſtet, olly mozgásba hozták, mintha az tsupán tsak eggy lélektöl vezéreltetett 's igazgattatott vólna; *Brentáno*, *Klebek*, *Quosdánovits*, *Schmacker*, *Schindler* nagy érdemü Generális Urak vóltak, Oberſter *Lichtenberg* Urral eggyütt. Ezekröl a' fö Vezér olly nemes vallást teſz, hogy ök a' népnek, nem tsak bölts igazgatói, hanem jó példa adói-is vóltak.

Különöſſen magaſztallya, Báró *Rouvroi* Hadi Tárnokmester Urat, úgymint a' ki, az ágyúk mellett forgolódóknak, mindenkori el-intézéſekben, el-követett, ſzemeſſége, okoſſága 's fáradhatatlanſága által, mintegy örzö Angyal, nagy ſegéd vólt arra, hogy a' vár jobb móddal lehetö oſtromláſa végett

fel-

fel-vett terhes és bajos munkában, ſok ember veſzteſég nélkül, rövid idö alatt, annyira mehettek.

Májor *Rouvroi*, az emlitett Hadi Tárnokmeſter Urnak nagyra ſzületett, 's már nagyra ment fia-is, haſznos ſzolgálatot tett, az ostrom alkalmatoſſágával, még pedig tsupán maga jó ſzántából, azon Batteriáknak helyeſſen 's gyorſan való kéſzittetéſében, melyekröl a' ſzökdösö golyóbisokat lövöldözték. (Ricochet-Batterien).

A' *Várasdi* Körösi Regementböl *Hiller* Oberſtlieutenant, ritka talentomi, 's a' dologba való mélly bé-látáſa által, olly kedveſſéget nyert a' fö Vezérnél, hogy mellette tett hathatós ſzavára, ö Felſégétöl leg-ottan Oberſteri méltóſágra emeltetett.

Major *Loudon*, meg-mutatta, hogy ö a' fö Vezérnek méltán Adjutántya, 's a' Loudoni nevét-is, nem hijjába viſeli, kinek Major *Hayd*, valamint a' hivatalban, úgy az érdemben-is Társa.

Mindenütt Akadémia nyilik, a' hol olly ember állapodik-meg, a' ki a' tanúlni kivánóknak még távolról-is, reája való figyelmezéſeket meg-nyeri, 's azoknak ſziveket,

mágnesi erővel biró érdemei által magához vonnya. Loudon jelen léte által, *Berbir* tájja-is hadi oskolává leſſz, mellybe kéredzenek a' nemes érzékenyſégü iſſjabb vitézek, hogy onnan, a' Haza haſznára gyüjtött ſzép tapaſztaláſokkal, rakott méh módjára térheſſenek viſſza, ki-rendeltt helyeikre. — Ezt tselekedte nevezeteſſen Kapitány *Schwartzenberg*, a' ki engedelmet kért, hogy a' nagy Armadiától, *Berbir* oſtroma látáſára, 's a' Loudon böltseſſége tsudáláſára jöheſſen. Ezt tselekedték *Dietrichſtein*, *Kinsky*, és *Hadik* Kapitányok, Gróf *Vröna*, *Thaun*, és *Roſenberg* fö Hadnagyok, Gróf *Hardeg* Al-Hadnaggyal eggyütt, kik a' fö Vezér mellöl ſoha nem távoztak, és mindent látni 's tudni kivánó kéſzſégekkel, nyilván meg-mutatták, hogy belöllök a' Haza haſznos fiakat várhat.

* * *

Berbir oſtromjáról, annak környülállásiról, 's hathatós foganattyáról, meg-küldött Tudóſitáſához Laudon fö Vezérnek, ezen következendö hiradás-is hozzá járúl, melly magához a' fö Vezérhez, Juliusnak 11-dik napján *Kostainikzából*, *Jellachich* Generálmájor Urtól érkezett, hogy tudniillik Juliusnak 9-dikén, valami ezerre való, réſz-

ſze-

ſzerént gyalogokból, réſz ſzerént pedig lovaſokból álló népe, az ellenſégnek, nap felkölte tájján, de igen sürü ködben, az úgy nevezett *Grackanitza**) *Tſchártak* mellett egy *Kottardni* nevü falunkba, nagy tsendeſſéggel 's hirtelenſéggel bé-lopódott, ott tiz házat el-égetett. De mihelyt Major *Lövenberg* és *Kengyel* Kapitány, amaz eggy oſztállyal, e' pedig eggy Kompániával, a' *Várasdi* Sz. Györgyi Regementből, ott termettek: az ellenſég hátat fordított, meg-elégedvén azzal, hogy egynehány marhákat a' lakosoktól el-vehetett, 's magával el-vihetett.

Viſſza mentében, a' *Jamnitzi* völgyben, reá bökkent *Andrievich* Záſzlótartóra, kinek 60. emberinél több nem vólt, a' 2-dik Báni Regementből, de azért az ellenſégre olly ke-

*) *Tſártákoknak* nevezik a' Gránitzokon (határokon) Filegória formára kéſzített örző házatskákat. Ezek karókra vagynak magoſſan tsinálva, kivülről, körös környül folyosó keriti, a' mellyen az ör-álló mihelyt éſzre veſzi, hogy a' Török földéről való tsavargók valamit akarnak: azonnal eggy puska-ſzóval jelt ád. Ezt tselekſzi utánna a' máſodik, harmadik 's a' t. vigyázó: melly jel adásra a' határnokok azonnal talpon vagynak, a' jó ſzomſzédoknak ſzándékjokban való meg-gátoláſára.

keménnyen tüzeltetett, hogy az egész fő ellenség zúrzavarba hozódott. Estek-is el közzüle némellyek, máſok pedig meg-ſebeſedtek. De ismét rendbe ſzedte magát, és már ekkor fennyebben kezdett beſzélleni, hogy vagy adja-meg magát *Andrievich*, vagy moſt mindjárt vele lévökkel eggyütt mind eggy lábig kardra hánnya. De itt-is bé-tölt az, hogy nem mindenkor a' ſzám győz. Mert Andrievich a' fenyegetödzésre ſemmit nem igyelvén, a' Törökökre olly derekaſſan puskáztatott tovább-is, hogy azok, ſzégyen ſzemre, nagy veſzteſégek után, ſzaladásnak vették a' dolgot. A' futás közben 100. marhát vettek-el a' miéink töllök, mellyeket *Kottaránból* hoztak vólt magokkal. Eggy falujokat-is el-égették, és az ott találtatott marhát mind el-hajtották, mellyeknek által adáſa által a' Kottarániak' kára böven kipótolódott.

A' miéink közzül tsak eggy ember eſett el, 's eggy nem tudódik, hová lett. Az ellenség 8. hólttakat hagyott a' tsata-piatzon, és még több meg-ſebeſedteket. — Ez, tsetepaténak nem alább való, mint Miltiadesnek hajdan a' Persákkal, a' *Marathon* mezején, vagy a' nagy Fridriknek *Rosbaknál Subiſſel* lett ſzembe ſzálláſa, nagy verekedésnek.

A'

* * *

A' fő Hadi Cancellériának *Berbirről* kiadott Tudósitáſához, tóldalékúl kivánunk ragaſztani némelly dolgokat, mellyeket egy érdemes levelező Társunk, *Berbir* alól, Juliusnak 11-dik napján hozzánk utasított Levelében méltónak itélt a' fel-jegyzésre. — A' Levél Irónak ſzavai ezek:

„ Midőn, a' mi mina ásóink (Mineurs) „ a' várban, minden föld alatt lévő titkos „ meneteleket, és lyukakat ki-keresgéltek „ vólna: találtak a' puska-por tartó mellett „ eggy Rátzra, ki kéttség kivül, arra a' „ vakmerőſégre vetette vólt fejét, hogy a' „ puska-port eggyſzerre el-lobbantván, ka„ tonáinkat magával eggyütt, fel-vettetheſſe, „ 's izre porrá ſzaggattathaſſa. Hogy a' Rátz „ a' mina ásót meg-látta, fel-ugrott, és azt „ torkon kapta; de a' Minér-is meg-kapván „ a' vad Rátzot derékon, a' földhöz nyomta, „ kit leg-ottan meg-kötözve, puska köztt „ a' mi régi várunkba által vittek. Ezen „ kivül találtak még eggy vén Törököt, a' „ deſzkák között aluva, a' kit magam-is „ igen jól meg-néztem. Reménylettem, „ hogy itt majd valamelly ritkaſágot kap„ hatok; de ſemmi kedvem ſzerént valót „ nem találtam. Ugyan tsak a' midőn lát„ tam vólna, hogy egy mina ásó egy kis

„ ku-

„ kutyát a' Szávába akar vetni, mellyet
„ a' vár alatt lévö Kaſzamátában, a' hüvö
„ sön feküve talált vólt, de a' melly
„ éhſég miatt egéſſzen el-kénſzeredett, ezt
„ kis ártatlan állaton meg-esett a' ſziven
„ 's eggy húſzaſon meg-vettem. Találtun
„ négy Kereſztény fejekre-is, mellyekn
„ még a' nyirett dupéjok, 's tzafjok-is me
„ vólt.

„ Az ágyuknak némelly réſze még m
„ vólt töltve. Az eleſéget nagy réſzént k
„ takaritották; egynehány hordó köleſe
„ búzán, és liſzten kivül; ruhájokat pe
„ 's egyéb ingó bingó jóſzágokat, a' p
„ tsak valamire való vólt, magokkal mi
„ el-vitték, tsak holmi rongyokat, üre
„ ládákat, és réz edényeket hagytak itte

„ Az egéſſz *Barbir* várában nem ditsé
„ hetek egyebet, hanem tsupán egy kút
„ mellyben felette igen jó viz vagyon,
„ mellyböl moſtan többnyire a' mi Tiſztein
„ is iſznak. Benne nem maradt-meg egy
„ ház-is, a' ſzüntelen való égés miatt, h
„ nem tsak holmi deſzkákból öſzve tsinál
„ kunyhótskák vagynak a' házak helyet
„ és azokban-is ſok kárt tett a' golyóbis
„ a' melly olly sürüſéggel ment a' vár fel
„ hogy már a' golyóbis a' golyóbist törte
„ fal

„ fal helyett. Tegnap hozzá fogtak ezen
„ öſzve omladozott, 's rakás köhöz haſonló
„ várnak épitéſéhez, és a' mi meſterſéges-
„ ſen tsinált ſántzainknak el-rontáſához, 's
„ azoknak az árkoknak bé-hányáſához, a'
„ mellyek már tsak 150. lépésnyire vóltak
„ a' várnak tövétöl, 's a' mellyeknek öſzve
„ kaptsoláſával tizedikre virradóra ſzándé-
„ koztak a' miéink kéſzek lenni; a' mint-
„ hogy 500. dolgosok ki-is vóltak éjtſzakára
„ rendelve; de a' Törökök ki-tanúlván ké-
„ mek által ſzándékunkat, meg-ſzöktek,
„ hogy benn ne rekedjenek. Berbir várá-
„ hoz vagynak itten körül belöl 31. faluk
„ el-foglalva, mellyeknek Rátz lakosaik,
„ hozzánk ſzaladtak által, és nem-is mernek
„ lakó helyeikre viſſza menni, tartván a'
„ Törököknek dühöſségektöl.

„ Az ellenſég a' mi régi várunkban az
„ oſtrom alatt ſemmi kárt nem tett, tsupán
„ tsak a' Templomot találta két izben, jó
„ formán meg-dobbantani. Ezt-is kéttség
„ kivül azon három Pattantyusoknak lehet
„ tulajdonitani, kiknek ketteje töllünk ta-
„ valy ſzökött által, a' harmadikat pedig
„ úgy fogták vólt el, de ez, jó módját ta-
„ lálván, ſzerentséſſen viſſza ſzökött koz-
„ zánk. Székes Fejérvárrá való fi. — Sok
„ vólna elöſzámlálni, a' mellyeket ez a' föl-

„ dink

„ dink beſzéllett. Máſſzor jobb alkalmatos-
„ ſágom leſzen azoknak meg-iráſára, mivel
„ moſtan a' ſátorban más helyem nem lévén,
„ ezeket-is a' köpönyegemen feküdve irom.—
„ Éppen ebben a' ſzempillantásban érkezett
„ meg Loudon fö Vezér a' visgálódásból,
„ (recognoſciren) eggy oſztállyal, a' vitéz
„ *Gréven* Huſzárjai közzül, és két magyar
„ gyalog Kompániával, a' *Ferdinand* és *Gyu-*
„ *lay* Sámuel Regementyéből. Követöi köz-
„ zül Kapitány *Cz.* azt beſzélli, hogy
„ a' Törökök, a' merre mentek, mindent
„ fel-égettek; ök egyebet nem találtak há-
„ rom ſebes lovaknál, mellyek közzül egy-
„ nek a' lába el vólt löve; de azért ſemmi
„ képpen el nem lehetett fogni: mellyre
„ nézve ſzánakozásból, maga Loudon piſz-
„ tollyal föbe lötte.

Igy végzi Levelét érdemes Barátunk:
„ Már nintsen ſemmi kéttségünk benne,
„ hogy innen egyeneſſen *Belgrád*, és nem
„ *Bányaluka* ellen megyünk, mint minde-
„ nek állitották vólt. Már eggynehány gya-
„ log Regementek arra felé, útnak-is indúl-
„ tak. Ha 1717-ben eggy *Eugenius* Nandor-
„ fejérvárát meg-vehette: hiſzük, hogy ám-
„ bár azólta a' Törökök-is többre mentek a'
„ hadi Tudományban, ugyan tsak két Euge-
„ niusunk, *Loudon* és *Hadik*, eggyesitett
„ éſſzel,

» éſſzel, 's erövel, tsalhatatlanúl most-is
» kézre kerítik. «

A Bánátból.

Fejér-Templomból (Weiskirchen) egy nagy érdemü Hazánkfiához, Juliusnak 9-dik napján utasitott, 's az által velünk kegyeſſen közleni méltóztatott Levélből, a' következendöket bátran bé-merjük Irásunkba iktatni: Juliusnak 8-dik napján, dél elötti 9. órakor, meg-izente Gróf HADIK fö Vezér a' Törököknek, hogy ezentül réſzéről ſem fogja, a' tsatázástól való meg-ſzünés eránt, még az el-múlt 1788-dik eſztendönek a' végén, mind két réſzről tett kötést meg-tartani; valamint a' Törökök, annak fel-bontáſára való hajlandóſágokat az által nyilván valóvá tették, hogy a' mi Tsajkáſſainkat a' Dunán meg-támadták, 's a' *Besániandl* vigyázatra ki-rendeltetett Legényeinkre-is tüzeltenek; mindenek felett pedig, mivel a' Duna mentében, a' *Veterâni* barlangtól nem meſſze, *Svinitzát*, más több helyſégekkel eggyütt el-puſztitották: Ahoz képest, még azon a' napon a' *Berſaska* *) tájján tzir-

*) *Berſaska* a' Bánátban a' Duna partyán fekſzik, a' hegyek között, mintegy 8. mértföldnyire Ujpalankától, Orsova felé.

tzirkálódó Törökökre, két Kompaniát küldött, melly-is öket onnan el-kergette, elfogván belöllök hetet, hatan pedig közzülök a fogokat ott hagyták. *Móldovánál*, mellya' Duna partján eggy ſzigetmellet fekſzik, két Batalion által ment a' Dunán, és *Gradistiét*, más három városſal eggyütt fel-gyújtotta, így adván viſſza a' költsönt. A' Móldvai Bányáſzok parantsolatot vettek, hogy magokat a' Bánátba bellyebb vonnyák.

Juliusnak 9-dik napján, Gróf *Colloredo* Jósef, az ágyúk körül forgolódóknak fő Igazgatója, Móldován alól az *Alibeg* hegyéhez sietett, hogy ottan föld-várokat hányaſſon.

A' Gróf *Pálffy* János Regementyéből, Oberſtlieutenant *Liptay* Ur, ki magát az elmúlt eſztendöben olly vitézül viselte, hogy kevés idö alatt Kapitányſágból Oberſtlieutenántſágra lépett, 's a' Therésia kiſſebb kereſztjét-is el-nyerte, a' Batálionnyán kivül még 600. embert tartozott maga mellé venni.

A' mi *Ujjpalánkándl* lévö nagy föld-várunknak éppen ellénébe 5000. Török telepedett-meg, ott magát bé-sántzolta, és eggy föld-várnak hányáſához kezdett, mivel azt gondolta, hogy Seregeink erröl ſzándékozná-

nának, a' Dunán által, az ő földjökre béütni.

Ma két Kémeket fogtunk-el, mind a' kettő ſzületett Frantzia, tobákot, és dohányt árultak.

Erdélyből.

Feldmarsallieutenant Hertzeg HOHENLOHE, Erdély Orſzága moſtani hadi Igazgatójának, az ide való fő Hadi Cancelláriához, Juliusnak 17-dik napján útasitott, és az emlitett Hadi Cancellária által Juliusnak 25-dikén közönſégeſſé tett Tudósitáſa e' mellett, némelly magános, de hiteles Levelek ſzerént, a' *Tömösi Paſſusnál* esett nevezetes tsatáról, ezeket irhattyuk:

Ezen Hónapnak 13-dikától fogva, a' *Bozzai*, *Tömösi*, *Ó Sántzi*, és *Töltsvári* Paſſuſoknál, nagy tsoportokban mutogatták magokat az ellenſég ſeregei. A' mint a' beſzéd vólt, ezek az Oláh Orſzági Fejedelem *Mavrojeni* igazgatáſa alatt való nép közzül valók vóltak, 's úgy ſzándékoztak, hogy eggy időben rontsanak Erdély Orſzág határira minden felöl. Tsak hamar azután valóſágos hirit-is hozták, hogy *Mavrojeni* 30000-ed magával *Kimpina* mellöl fel-kerekedett, és *Sinajig* nyomúlt, a' honnan hat

ezer embereit el-küldötte olly tzéllyal, hogy azok a' Tömösi Paſſusnál bé-üſſenek. Ezek a' hónapnak 15-dikén, 6. órakor a' *Predal* hegyén a' mi ſántzunkra rohantanak, mellyben a' Generálmájor *Oroſz* igazgatáſa alatt lévö nép úgy vólt el-rendelve, hogy három Compánia a' ſántzot óltalmazta, két Compánia, jobb és bal kéz felöl, a' be-vágás megé vonta magát, a' többi hátúlról dugaſzban maradott.

Az ellenſég, melly mind nagy brontes emberekböl állott, igen tüzeſſen támadta meg a' miéinket. Tsak eggy ágyú lövésre mintegy hatvanon eſtenek-el közzüle eggy lapájban; még-is nem siet jobban az ehes ſas-keselyö a' prédára, mint a' millyen ſebeſséggel rohant, ez a' fel-forrott vérü, és magát egéſſzen el-ſzánt Törökſég a' ſántz elé, ſokan az árokba-is bé-ugráltak, hogy onnan a' töltésre fel-kapván, a' ſántzba beronthaſſanak, 's a' miéinket meg-lepheſſék. — De mit tehetne az éſſzel eggyesitteteti erö, 's a' próbáltt okoſságtól vezéreltetett bátor ſzivüſég ellen, a' tsupa erö, és vakmerö bátorſág.

A' mi *Székelly*, 's *Toskana* Huſzárjaink, az *Oroſz* Regementbéli Oberſt Batalionnal, és az *Eſzterházy* Antal Regementyebéli 3-dik Ba-

Batálionnal eggyetemben, nagy szivvel, 's tántorodás nélkül való állhatatossággal hartzoltak az ellenség ellen. A' gyalogság a' bajonéttel, 's a' puska ágyával esett néki, a' Huszárok lovaikat a' sántzban hagyván, ki-vontt karddal ugráltak a' sántz árkába, holott úgy apritották a' fok Török fôt, mint a' répát. *Vajna* Kapitány, ki már az elmúltt esztendôbeli vitézségéröl-is nevezetes, eggy köz katona tsákós süvegét tévén-fel, mindenek szeme láttára tsak hamar három Törököt dnrabolt öszve. Kardja 's mindene ollyan volt, mint a' Mészárosnak. *Bodola* Strázsamester-is hármat vágott-le, melly vitézségéért a' Generális vállát meg-veregetvén, leg-ottan Hadnagynak szóllitotta. A' viaskodás 4. órákig tartott, a' midôn az ellenség nem szivelhetvén többé a' magyar kéz súllyát, szaladásra vette a' dolgot, 's tudta, hogy jött *Sinai* felöl, de nem tudta hogy ment visza. — Onnan szándékozik-e' még vissza fordúlni, 's eggy próbát tenni, vagy hogy talám más felé akarja venni útyát, nem bizonyos. Közel négy százan estenek-el közzüle, két száznál többet hagyott a' nagy siettség miatt a' tsata piatzon, kiknek már néki szederjesedett, kék halványságu ábrázattyokon-is lehetett némi-némü maradvánnyait szemlélni, tettentô mordságu tekénteteknek. Az egyenesség-

nek adózunk, midön az ellenségben-is meg-ditsérjük a' ditsérni valót, és a' Tudósítások után bátran azt mondjuk, hogy a' mezöt vérekkel festett Törökök, Catilina katonái módjára hartzoltak. Erre nézve nem tsuda, ha a' gyözedelem réfzünkröl-is valamelly veszteséggel kéfzülhetett-meg; söt az a' tsuda, hogy tsak annyiba került. Nem eftek-el tudni-illik többen öt vitezeinknél, úgymint: különös vitézsége által maga után nagy emlékezetet hagyott, 's virágzó Familiájának újjabb érdemet fzerzett Gróf *Kun*, a' Székely Hufzárok közzül; eggy Al-Tifzt a' Toskána Magyar Lovas Regementyéből; két Oroſz gyalog Regementyebeli köz legény, és egy pattantyús. Az Oroſz Regementyéből tizen öten febefedtek-meg.

Ha fzóval meg nem ditsérné-is, Oroſz Generálmajor, igazgatása alatt illy példás vitézséggel hartzoltt népét, kitsintöl fogva nagyig: maga tulajdon tselekedete ezt elégé meg-ditsérné. Mert, mint elö adánk, ollyan dolgokat vitt véghez, mellyet Hiſtóriákban-is nagy álmélkodáſſal olvaſunk. A' ſántzban kormányozta vólt a' népet Major *Layritz*, az Oroſz Regementyéből, kit ö Felſége mind az el-múlt eſztendöben, mind moſt újjabban ki-mutatott okoſságára, 's nagy lelkűségére nézve Oberſtleidinántſágra emelé.

JEGY-

JEGYZÉS.

Juliusnak 21. napján költ Iráſunkal, megküldöttük vala a' föld golyóbiſſának rajzolattyát, melly tsupán arról való képzelödéſünket ſegiti, miképpen függ ez a' nagy teſt, a' mi földünk, a' levegö égben, felhökkel minden felöl környülvéve. Ugyan erre nézve tsak a' négy nevezetesſebb réſzei a' földnek vagynak rajta ki-téve, a' nagyobb Tengerekkel eggyütt.

A' moſtani Iráſunkhoz tett rajzolásban ſzemléltettyük az érdemes Közönſéggel (és bár tsak ne ſzemléltethetnénk) azon rontó, 's meg-sirathatatlan károkat okozó eſzközöknek az ágyúknak némelly réſzét, mellyeket az az ember gondolt-ki, maga 's felebaráttya veſzedelmére találós eſzével, a' kinek fö tzéllya tartozna lenni, maga 's ember társa bóldogitáſa.

A' moſtani ágyúk, formájokra nézve, ſokat külömböznek a' régiektöl. Közönſégeſſen három nemüek: *Tábori*, *Oſtrom* és *Mozsár* ágyúk. Az itt le-rajzoltt négyféle ágyúk Tábori ágyúknak neveztetnek azért, mivel nem olly teſteſek, 's következésképpen nem-is olly nehezek, mint az Oſtrom ágyúk, mellyhez képest egy táborból a' másikba könnyen lehet öket ſzállitani. Ezeknek hárma, mint ezt tsak elsö tekintettel-is éſzre lehet venni, hoſſzabb, a' negyedik ſzembe tünöképpen rövidebb, és ſokkal vaskoſabb. A' három hoſſzabbaknak eggyike, három fontos, melly másképpen *Regement ágyú* név alatt-is jö, a' más kettök pedig, hat és tizenkét fontoſok. A' *fontos*

ne-

nevezetet veſzik a' beléjek való golyóbistól, aho képest tudniillik, a' mennyit ez, vagy amaz golyóbis nyom. A' negyedik, 's a' többinél jóval-i rövidebb és izmoſabb agyú hét fontos, 's *Haubitz nak* neveztetik. Ebből többnyire granátokat lönek; ámbár ollykor kartátsokat-is.

A' *nyelnek* eggyik végével, mellyen a' boroſta vagyon, az ágyút ſzokta a' pattantyús ki-ſeprem 's azt hirtelen meg-forditván, a' másik végével a tötést bé-tolni.

A' ſerétes (srétes) Katulyát (iskátulyát vagy skatulyát) a' c. betü alatt lévö rajzolásban lehet leg-jobban ſzemlélni. Ez bádogból vagyon kéſzitve, alól a' fenekén vagyon a' puska por, felül harmintz, közönſéges dió nagyſágu, és két nagyobb golyóbis. Az illyen golyóbiſokat srétekne híjják a' pattantyuſok. A' srétes katulyát, a mint vagyon, bé-teſzik a' Haubitzbe, melly, kilövödvén, 's a' puska por ereje által ſzéllyel ſzaggattatván, ſzórja a' golyóbist minden felé.

Az a. betü alatt vagyon a' *Kartáts* töltés kirajzolva, ez eggy zatskó, mellynek allyán puska por, felül, egy tsomó bádogba foglaltt apró golyóbis vagyon.

A' b. betü alatt lévö rajzolás jelent eggy zatskót, mellyben alól, a' puska por vagyon, felül pedig ez vagy amaz nagyſágú, 's nehézſégü golyóbis, azért híjják *Golyóbis tötésnek.*

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

TÓLDALÉK.

Frantzia Orſzágból.

A' kiſſebb 's nagyobb Társaſágokban való meg-haſonláſok, 's egyenetlenſégek, haſonlók a' nyavalyákhoz, mellyek akkor férkeznek gyakran a' testhez, mikor talám ingyen ſem gondolhatta vólna valaki, ámbár a' dologba való mélly bé-látásſal birjon-is. Világos példáját találjuk ennek Frantzia Orſzágban, melly, minekutánna ſok ízben külömb külömbféle, külsö és belsö háborúk, 's vallásbéli ſzakadáſok által, igen meg-rongálódott, 's formájából gyakor ízben ki-vevödött vólna, moſtan uralkodó Királyának, XVI-dik LAJOS-nak ſzárnyai alatt, a' tsak nem közönſéges reményſég, és várás ſzerént, annyival méltóbb fundámentomon láttatott, amaz áldott IV-dik HENRIK arany idejének állandó birtokába lépni, mentöl ſzembe tünöbb jeleit adta XVI-dik LAJOS, hogy ma-

gának Osei közzül IV-dik HENRIK-et vesz fel a' követésre. De, a' már darab időtől fogva tartó szomorú tapasztalások bizonyítják, melly ellenkezőképpen follyanak Franczia Országnak dolgai. Ez a' virágzó Ország, melly a' szép rendtartásoknak mintegy mustrája 's az egész Európa szemei előtt követésre méltó például vala, meg-szünt egyszerre olly testet formálni, mellynek feje az Uralkodó. A' hasznos eggyet értést, a' veszedelmeket szülő részre hajlás váltotta-fel. A gonosznak ki-irtása végett, már meg-próbált az Udvar mindent, valamit tsak az affélé állapotban, az okosság 's a' messze látás nyújtanak eszközül. Száma nélkül tartatnak Gyüléfek, de minden haszon nélkül, és úgy láttzott, hogy a' nagyobb következéseknek el-távoztatására, már egyébb orvosság nem lehet, hanem ha a' Király keményebb eszközökhöz nyúl, és fegyveres erővel áll ellent, a' mint hogy sokakat számkivetésbe küldött, és most újjra parantsolatot adott ki, hogy *Páris* alá 30,000 katonaság szállyon táborba; melly maga meg-határozására a' mindennapi zenebona, és főképpen a' kényszerítette, hogy a' minapában a' fel-zendült nép a' Testőrzöket a' tömlötzből erőszakossan ki-vette, kiket azért tétetett-bé a' Király, mivel többé tőle függeni, és szolgálatot tenni nem akartak. — Semmi orvosság nem használ mi-

midön már a' nyavalya el-hatalmazott a' testen; nem ſegithetett itt-is az erö-is, melylyel külömben a' polgári Társaſágokban támadott zürzavaroknak le- tsendeſitéſére utólsó orvosló eſzközül már ſok ízben lehetett haſználni; söt nem tsak nem ſegitett, hanem még rontott. Mert a' Király zsöldján lévö katonaſágnak Páris alá lett takarodáſától fogva, még naponként nevekedett a' lárma, és a' zürzavar: Eleibe terjeſztette erre nézve a' Királynak, az ö maga engedelméből öſzve ſereglett Orſzág gyüléſe, melly a' néphez hajló, Papi, és Nemesi renden kivül, nagyobb réſzént a' nép Deputátusſaiból állott, hogy a' fegyveres népet Páris alól ſzállittaná-el, és ne annyira ragaſzkodna ahoz, mint bizna inkább ſzeretö népe ſzivéhez, melly tsak egyedül érette vér. Midön látná a' nép, hogy a' Király, fel-tett kivánſágát nem tellyesiti, azonban a' nagy ſzükſég-is bé-következett; mellyekhez még az-is hozzá járúlt, hogy a' Király ama' nevezetes NECKER-rel, és más eddig vólt, 's a' népnek ſzivét lelkét meg-nyert Miniſtereivel eggyütt a' hivatalt le-tétette, 's nevezeteſſen amazt 24. óra alatt Frantzia Orſzágból ki-költözni parantsolta: tehát az egéſz nép öſzve adta magát, a' Király fegyveres házát ki-üresitvén, és minden fegyver tsinálókkal eggyre dolgoztatván, fegyverbe öl-

öltözött; az úgy neveztetett *Bastille* tömlötzéből a' benn vólt rabokat mind el-botsátotta, az épületet magát öfzve rontotta, annak fö igazgatóját meg-ölte, valamint a városi Tanátsnak első Tagját-is, kiknek fejeiket karókra húzván, a' váraſon ſzéllyel hurtzolta, teſteiket pedig nagy dühöſſéggel diribröl darabra ſzaggatta. Ez a' rémitö 's inkább képzelhetö, mintſem voltaképpen le irathatándó zenebona, melly, ſok vérontáſſal, eröſzak tétellel, 's puſztitáſſal, vólt eggybe köttetve, igy tartott ezen hónapnak 15-dik napjáig, mellyen a' Király két Öttsével eggyütt meg-jelenvén, az Orſzág gyülésben, közönſégeſſen meg-igérte, hogy parantsolatot ád ki, a' Regementeknek, a' fö város alól mennél hamarább lejendö el-oſzláſok, és az el-botsátott Miniſtereknek viſſza hivattatáſok eránt, 's e' mellett magát a' népnek ſzeretetébe 's védelmébe ajánlotta. Alig végezte-el a' Király ſzavait, hogy mindnyájan repesö ſzívvel kiáltották: *Éljen a' Király! Éljenek az Orſzág' mind három Rendjei! Éljen a' ſzabadſág!* — E' megesvén, a' Királyt két fö Deputátus Urak vitték vállaikon a' maga Palotájába, az egéſſz jelen lévö népnek öröm kiáltáſai között. Ez igy jól vólna, ha még ismét valami gonoſz nem következnék. — Míg a' Társaſágok emberekböl állanak, nem lehet addig

dig tökélletességet várni. — Bóldog Ország, melly más káráu tanúlván, az eggyeſſégnek fel-bomláſától ſzorgalmatoſan őrizkedik.

A' midőn Frantzia Orſzág moſtani állapotjáról emlékezünk, jút eſzünkbe eggy nevettséges dolog, melly éppen az elsö Orſzág gyüléſének alkalmatoſſágával történt vólt *Verſáliában* *): tudniillik eggy fő Aſzſzonyſág, eggy Páristól távól lakozó Deputátus Urnak a' feleſége, el-indúlt a' királyi kertben ſétálni, eggy régi Gothus formára kéſzült drága ruhában. A' ſétálás közben ſzem-

*) *Verſailles* a' leg-pompáſabb Királyi Palota a' világon, három kis mért-földnyire fekſzik Páristól, mellyet XIV-dik LAJOS Frantzia Király 1679. eſztendöben épittetett, 's a' melly 160 milliom Livrába került (egy livra nállunk majd 23 Krajtzárt teſzen). Itten lakik rend ſzerént a' Királyi Udvar. Az Orſzág gyüléſe-is itten tartatik. Az idé való kert felette meſterſéges, és éppen azért nem betsülik azólta annyira, a' miólta már az Anglus íz ſzerént, a' kertek kéſzitéſében inkább arra vigyáznak, hogy bennek a' terméſzeti eggyügyüſég találtaſsék-fel, mintſem hogy igen meſterſégeſek legyenek. Maga Verſália városa annyira el-népeſedett, hogy lakoſſainak ſzáma többre megy 80 ezernél.

ſzembe találkozik egynehány iffjakkal, kik a' Dámának régi öltözetén nagy katzajt kezdettek indítani; sőt közzülök a' tsintalanabb ki-vállalkozván, az Aſſzonyſághoz járúl, 's ruhája prémjét meg-tsókolja. Az Aſſzonyſág az iffjú tselekedetén álmélkodván, megállott, 's azt kérdezi az iffjútól: Hát ugyan már ma a' ruhájokat ſzokás talám a' Dámáknak tsókolni? Nem, Aſſzonyom, felele az iffjú, hanem én olly nagy betsülője vagyok minden régiſégnek, hogy ſemmiképpen meg nem állhattam, hogy az Aſſzony ruháját-is tsókkal ne tiſztelném. Miért nem mondotta azt az Ur mindjárt, válaſzola a' tréfás Dáma, én adhattam vólna az Urnak mást-is tsókolni valót, még pedig ollyat, a' melly 20 eſztendővel régibb lett vólna. — — — Ennek halláſára nevettſégre fakadtak az iffjúnak többi társai, jól értvén, hogy az Aſzſzonyſág, gondolatjával nem meſſze járt attól, a' mit a' mi Magyar Dámáink-is a' Módi világban *C* de Paris*-nak ſzoktak nevezni.

A' *Baſtille*, mellyről fellyebb emlékezet vala, eggy régi vár Párisban. Ennek eggy vártája, (propugnaculum) és nyóltz tornyai vóltak. Még 5-dik Károly alatt épült 1371-dik eſztendőben. Moſt tsupán tsak rabokat tartottak benne, főképpen pedig a' nagyobb méltóſágú foglyokat, 's a' vólt ez Frantzia Orſzágban, a' mi az Auſtriai Bíró-

Birodalomban, Tirolisban, *Kufflein*; az Oroſz Birodalomban, Sibériában, *Tobolsk*. A' Boruſsiai Birodalomban, Brandenburgiában *Spandau*. Angliában, Londonban, a' *Tower*', söt még azabb — Sok nagy embereknek örömöket változtatta ez a' hely siralomra; de ſok el-nyomatott ártatlanſág-is ſohajtott itt fel, az igaz ügynek Birájához; az erö hatalommal kezet fogott hamis lelküſégnek, ſok gyáſzos áldozatját nyelte bé, ez az érdemet bünné változtató Troſónius barlangja. — Nagy fö hadi Vezért-is küldöttek ide bé, de hogy ſzükſég vólt reá, ismét ki-hozták. — Ebben ült közelebb Strasburgi Érsek, Cardinál, Hertzeg *Rohán*, ebben ült, ama' meſés, és tsudálatos *Caglioſtro*-is; itt öntötte ſzivének keſerüſégében, bús könyveinek özönét, ſok ezerſzer, ama' ſzerentsétlen ſzép Dáma, Válesiai *de la Motte*, Grófné, kinek maga meg-igazítáſa végett, tulajdon maga által irott, 's illyen felül iráſſal: *Memoires juſtificatifs de la Comteſſe de Valois de la Motte. Ecrit par elle méme. Avec figures MDCCLXXXIX.* két darabban ki-adott munkájának bé-hozatáſa, 's árúláſa által, éppen moſt eggy haſonló ſzépſégü, itt Bétsben lakott Frantzia iſſjú Aſſzonyka, *Madame de H****, tette magát ſzerentsétlenné. Mert tilalmas tselekedetéért, az egéſſz Tsáſzári 's Királyi Birodalomból ki-tíltatott. —

A' ki a' Baſtill-nak ſzorgalmatoſſan titokban tartatott belsö mivoltáról, többet kivánna tudni, ki-

kivánságának eleget tehet, azon nevezetes Könyv-nek olvaſáſával, mellyet, ama' ſzó ki-mondó, nagy Orátor Linguét, maga ſzomorú tapaſztalás után írtt. A' Könyvnek felül iráſa ez: *Memoires ſur la Baſtille, par Linguet.* — Annyit még említünk, hogy a' vár igazgatója alatt, hatvan emberek vóltak, eggy Kapitánnyal, és Hadnaggyal eggyütt, és hogy, midön valamelly örvendetes alkalmatoſſág adta elö magát, a' Baſtillben mindegyukat ki-löttek.

Bétsböl.

Magunkról, más igaz ſzivü Hazafiakra-is bátran hozhatván itéletet, állhatatoſſan hiſſzük, hogy az éſzaki népek, nem óhajtják ſziveſſebben hoſſzas éjtſzakájok után a' dél ſzinben ragyogó napnak kívánatos ábrázatját ſzemlélni, mint a' millyen kívánſággal várta minden igaz Hazafi, kinek ereiben magyar vér tsergedez, azon boldog órát, mellyben örzö Angyalát, fö Vezér Gróf HADIK Andrást, nem kevés aggódást okozott erötelenkedéſei után, meg-újjúltt erövel, 's vidám tekintettel láthatja, vagy leg-alább egéſzſége tökélletes hellyre álláſának hirit hallhatja. Erre nézve, méltó örömmel megtellyeſedve kivántuk jelenteni, hogy még egyſzer drága kintsünket Gróf Hadikot az Ég viſſza ajándékozta. Az örvendetes hír, mellyet közlünk a' két Magyar Hazával, hatott hozzánk kevés közbe vetés által, kedves nagyobbik kis Aſſzonyától, Nemzetünk diſzének, kihez maga írtt, az elébbeni erejét, egéſzſégét viſſza nyert Fö Hadi Vezér.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 4-*dik* Napján.

Erdélyből.

Juliusnak 28-dik napján költ Iráſunkban, elö adtuk vala, a' Tömösi ſzoros járásnál esett derekas tsatának mivóltát, értéſünkre eshetett fóbb környül álláſaival eggyütt. — Tóldalékúl hozzája ragaſzthatunk még némelly méltó jegyzéſeket, Feldmarsallieutenant Hertzeg HOHENLÓE-nak, a' fö Hadi Cancelláriához, Juliusnak 20-dik napján újjabban botsátott, és ez által Juliusnak 29-dikén közönſégeſſé tett Tudósitáſából; úgymint:

A' mieinket meg-támadott ellenſégnek ſzáma, feleſebb vólt (mint azólta ki-tapogathatták) 6000-nél, söt nyóltz ezernél-is, egéſſz öt ſzázzal. Ezen 8500. emberből álló nép, Juliusnak 15-dikén meg-indúlt reggel, *Milui* mellöl, és nyomúlt az erdöben a' mi

ſántzunk felé. — Eggy réſze tartó a' ſántznak jobb, a' másik pedig bal réſz felé.

Elsöben-is, mintegy 4000-re való tsa pat, nagy ſebeſſéggel, a' ſántz jobb réſz nek eſett reggeli hét órakor, 's három ágyúi is ki-ſzegezte.

A' ſántzban belöl állott, Oberſtlieute nántſágra lépett *Layritz* Ur, az Oroſz Oberſt Batalionnyának, három Compániáival, vólt három ágyuja. Az emlitett Oberſtlieu tenant Ur keze alatt vólt még három ot tály, eggy az *Oroſz*, más, az *Eſzterhá* Antal Regementyéből, a' harmadik pe a' *Székelly* Huſzárok közzül, ſzáz magok ſzántokból ſzolgáló Oláhokkal eggyütt: ezen népnek eggy réſzét, Székelly Huſz Kapitány *Vajna* Ur alatt hagyta, felsö *mösben*, a' hol a' *Contumátzot* ſzokták ta tani, a' más réſzét pedig, a' felsö *Töm* út mellett, azon bé-vágás mellé állitotta melly a' ſántznak bal réſze felöl esik, *Falmagini* Kapitány Ur vigyázáſa alá bizta meg-tévén elöre maga, minden eſetre, ſzükſéges rendeléſeket.

A' miéink, mihelyest el-kezdték az ö gyuzást, az ellenſégnek eggy ágyúját, le ottan fekvö helyéből ki-vettették. De a ellenſég ſemmivel ſem gondolván, egymá után négy ſzegletre ki-rendeltt tsoportokba ro-

rohant a' ſántznak. Sokan a' ſántz árkába le-ugráltak, (mint már erről a' minap-is emlékeztünk) a' ſántznak tompa ſzeglete alatt meg-bujtak, a' fenn álló karókba *) ſzegeket vertek, hogy törik ſzakad, a' ſántz töltéſére fel-kaphaſſanak, mellyet midőn éſzre vett Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur, a' katonaſágot neki biztatta, hogy a' töltésre hágdoſſon-fel, a' honnan ſokkal foganatoſabban tüzelhetne az ellenſégre, 's azokat, a' kik jól fel-kaptak, le-taſzigálhatná.

Két egéſſz óráig dühösködött az ellenſég, hanem midőn látta, hogy ſzándékában nem boldogúlhat, 's azonban már feleſen-is eſtenek-el közzüle: úgy kezdett oſztán hátrálni; de éppen azon időben rohant-ki az erdőből, mintegy 800-ig való, réſz ſzerént lovaſſág, réſz ſzerént pedig gyalogſág, a' ſántznak bal réſze felé, de nem ſoká ſzivelhette, hogy egy formán mind az ágyuból, mind a' puskából füstöltek az órra alá.

A' tüzelés, meg-ſzünés nélkül tartott, azért-is az ellenſég ſemmire nem mehetett, bá-

*) Másképpen *Palliſádoknak* (Palliſaden) is neveztetnek. Az efféle Palliſádok, karók, vagy palánkok, az egéſſz ſántz körül, azért vagynak le-verve, hogy ezek-is tartalékúl legyenek az ellenſég ellen.

bátor egymást fel-váltó tsapatok tették közzüle ſzakadatlanúl a' próbákat. A' midőn ezek igy folytak, Kapitány *Vajna* Ur, az Tzúg Székelly Huſzárſággal, 's magokat a' ſzolgálatra önként ajánlott bizonyos ſzámú Oláhokkal, és 150 gyalogokkal, közelgetett a' ſántz felé. A' midőn már *Vajna* Kapitány Ur, embereivel eggyütt, nem meſſze vólt, parantsolatot adott Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur, hogy keze alatt lévő népének harmad réſze-is, a' ſántzból elő felé nyomullyon. Ekként oſztán egéſſz erővel, úgy ütött az ellenſégre, hogy az, ámbár ſokkal nagyobb ſzámmal vólt, de, mivel egyébb-eránt-is a' hoſſzas tsatában már igen megrongálódott, ſzaladásra vette a' dolgot.

A' mi gyalogjaink, 's lovaſſaink mintegy nyóltz ſzáz lépésnyire kergették; de minthogy roſſz-is vólt az út, azonban az ellenſégnek feles ſzáma esmeretes lévén Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur előtt, méltán tarthatott tőle, ne hogy lesbe-is állitottak légyen az ellenſég, népének valamelly réſzét: tehát ezen előre nézö Ur, a' könnyen meg-történhető ſzerentsétlenſégnek el-távoztatáſára, népét az üzésből viſſza hítta.

Hármat fogtak-el elevenen az ellenſég közzül, és hat záſzlót nyertek-el, ezen kívül a' préda felette nagy vólt, a' mit kaptak katonáink a' meg-ölettetteknél, úgy, hogy

hogy a' mint eggy magános Levélből olvaſſuk, eſznek iſznak a' katonák, tántzolnak, 's kivánnyák, hogy bár tsak jönne még az ellenſég.

Az általunk már elöbbeni Tudósitáſunkban érdemeihez képest meg-ditsértt *Vajna* Kapitány Urnak, nem győzi Oberſtlieutenánt *Layritz* Ur-is eléggé magaſztalni, mind ritka vitézſégét, mind pedig a' helyes rendeléſeknek meg-tevéſében ki-mutatott okoſſágát. A' bátor ſziviſégre, nem tsak unſzolta 's nogatta, a' keze alatt lévö Legényſégét, hanem annak nyilvánſágos példáját-is adta az által, hogy midön, az ellenſég üzöbe lett vetele alkalmatoſſágával, a' lovát alólla el-lötték, azon, leg-kiſſebbnyire-is meg nem háborodott, hanem hirtelen másra kapott, 's továbbra-is, úgy forgatta magát mind végig, hogy eggy fö eſzköze vólt, az ellenſégen vett ſzerentsés, és ditsöſſéges diadalomnak.

Az Oberſtlieutenánt Urnak vallás tétele ſzerént, igen különöſſen viſelte magát, az egéſſz Legényſég, minden Tiſzt Urakkal eggyütt, kik közzül, meg-nevezi Kapitány *Kövesdy* Urat, az Oroſz Regementyéből való *Dedk*, és *Valdau* Al-Hadnagy Urakkal eggyütt, kik a' magok jó ſzántokból valókat vitték, és az ellenſéget, a' be-vágásból kikergettók, nem külömben Székelly Huſzár

Strá-

Strázsam. *Bodoló* és az Oláh ſzabad akaratuaknak Kapitánnyát, *Stephani* Urat, kik mind ketten lovaikról le-ſzálván, a' vezérléſek alatt lévö néppel gyalog dolgoztak, mind a' be-vágásnál, mind belöl, a' ſántzban. Meg-nevezi az ágyúk körül forgolódott Al-Hadnagy *Halla* Urat-is, sőt ditsérettel említi, *Valter*, *Plakovits* Jósef, és *Szillner* Jósef pattantyúſokat-is.

* * *

Feldmarsallieutenánt Hertzeg HOHENLOÉ-nak a' fő Hadi Cancelláriához, Juliusnak 21-dikén útasitott, 's a' Cancellária által Auguſtusnak elsö napján ki-adott Tudósitáſa, e' következendö jeles történetet foglallya magában; úgymint:

A' Feldmarsallieutenánt Urnak parantsolattyára, Juliusnak 16-dikán fel-kerekedett, a' *Leopold Toskána* Huſzár Regementbéli Májon, Gróf *Vilhorſzky* Ur, az Oláh ſzabad ſeregbéliek közzül való Májon *Klein* Urral együtt, *Szeratsinest* mellöl, a' hol a' ſzélsö vigyázat vagyon, és *Pripora* felé nyomúlt. Vólt vele két *Tzug* *) Leopold Toskána Huſzárſág, 50 ember a' *Splényi* gyalog Regementyéből, és 160 magok jó ſzántokból ſzolgáló Oláhok.

Hogy *Pripordhoz* érkeztek, eggy kém azt hozta hirül, hogy *Kurta Argyisból* mind el-

*) Eggy Tzugban vagyon 40—45 ember.

el-vették magokat a' Törökök, *Suitsból*-is, nagy réſzént *Kimpolungba*. A' Májot Ur, ezen hir halláſára el-indúlt, hogy az ellenſéget *Suitsban* meg-lepheſſe, és illyen ſzándékkal *Klokotits* felé tartott, holott népével az éjtſzakát meg-váratta.

Éjfélben 12 órakor meg-indúlt a' gyalogſág, 1 órakor pedig a' lovaſſág, amaz a' jobb, e' pedig a' bal felöl való partyán a' *Topolog* vizének, és nagy tsendeſſéggel, mind elébb elébb nyomúlt. A' ſzabad akarattyokból katonáskodó Oláhok vezették a' két tsapatot, és mivel ök a' Környéknek mivóltát jól tudták, úgy meg-mondták, 's el-is találták elöre, mennyire van *Suits Klokotitshoz*, hogy a' két tsapatban lévö gyalogſág 's lovaſſág, nap fel-keltére, a' falu alatt termettek, és eggyik a' falunak jobb, a' másik bal réſze felöl helyhette magát.

A' gyalogſág leg-elöſſzör-is, a' Templom mellett álló tsupán 4 Strázsáknak eſett. Ezek mivel már magokat viſſza nem vonhatták, a' Templomba ſzaladtak, de, hogy meg nem adták magokat, mind négyöjöket agyon lötték. A' puska ſzó fel-lármázta, a' faluban lévö több ellenſéget, melly mintegy 200-ig való vólt. Ez elsöben fel-akart a' miéinkel tenni, de mihellyt látta, hogy eggy felöl a' gyalogſág, más felöl a' lovaſſág nyomúl ellene, azonnal meg-ſzaladt, és a' *Topolog* partyán lévö tserébe vette magát, mellyböl eggy felöl az Orſzág uttyára ſzolgált a' nyilás, más felöl pedig a' *Kurta Argyisi* erdöbe.

A' mi Lovaſſaink utánna eredtek az ellenſégnek, és valamennyit tsak be-verhettek a' bokrok között, azt mind le-vágták, vagy el-

el-fogták. Többen hevertek a' hartz mezején 50 embernél, kik közzül két *Bolug-Baſa* (Oberſter) vólt; az el-fogattaknak ſzáma megy 21-re, két záſzlót hoztak-el a' miéink. Ezeken kivül még 8 záſzlója vólt az ellenſégnek: de tsak eggyet vihetett-el békével, mert a' többi azon házokban, mellyekbe némelly Arnauták ſzaladtak, mind öſzve égtek, mint az el-fogattak beſzéllették.

A' *Suitsi* Komendans *Csiscmácsia Dumitru*, 4-ed magával eggy Toronyba zárkodzott, a' honnan meg-ſzünés nélkül tüzelt. Mivel a Torony ajtaját hamarjában bé nem lehetett vólna törni, tehát a' maga Társainak véreket meg-kémélleni tudó Májot Ur, kéſzebb vólt a' Toronynak felé ſem menni, mintſema' be zárkoztak kézre keritéſének reményſége alatt, tsak eggy emberének-is életét kotzkára vetni.

A' mi népünk a' meg-öletteknél ſok ſzép fegyvert kapott, el-hozott 40 fel-kéſzült lovat-is, és 4 darab ökröt. A' Májot Ur igazgatáſa alatt vólt egéſz népét, maga el-ſzánáſáról 's vitézſégéről, átallyában magyaſztalja. Különöſſen ki-mutatták magokat, a' Toskána Huſzárjai közzül Kapitány *Simoni*, *Schelzinger* és *Botrázki* fő Hadnagy Urak; a' Splényi Regementyéből, fő Hadnagy *Fijenodi* Ur, *Laskári* és *Stoján* Kapitány Urak, és a' ſzabad akaratuak Tiſztjei *Stephan* 's *Ivonitza* Urak. Magát a' vitéz, és mind termetére, mind egyéb előttünk esmeretes talentomira nézve kellemetes Májot Urat, eléggé meg-ditséri, mind okoſſágáról, mind vitézſégéről, ſzerentsés ki-menetelü eggy ollyan tselekedete, mellyet tsak a' böltseſſégtől vezéreltetett bátor ſzívtől lehet várni.

Két nap múlva, ismét fogjuk Iráſunkat botsátani.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak *7-dik* Napján.

A' Bándtból.

Az el-múlt hónapnak vége felé, utasitotta hozzánk betses Levelét, a' nemes Erdödy Regementyétöl, a' *Cornia* alatt fekvö Táborból, eggy érdemes levelezö Társunk, mellyben újjabb nevezetes próbája adatikelö, *Kálmány* Kapitány Ur, már esmeretes, és valóba követésre méltó vitézségének, 's bátor szivüségének: Történt tudniillik, a' Levél értelme szerént, hogy Juliusnak 16-dik napján, nap fel-keltekor, eggy Káplár 8-ad magával, az *Erdödy* Magyar Lovas Regementböl, és két szabad seregbéliekkel, el-indúlt *Suppanek* és *Ó Orsova* tájjékán kerülni. A' miéinket tsak hamar meg-sejtette valami 500. föböl álló Török lovasság, és egyeneffen feléjek tartott. Mellyre nézve, látván ezek-is, hogy tsupa Isten kéfértés

vólna, olly feles, és öket annyira felül
ladó ſzámú néppel fel-tenni, leg-ottan
móba ſzorúlván, magokat azon hellyre
vonták, a' hol a' Hadnagy állott. De
vel így ſem felelhettek vólna meg az
ſégnek, a' Hadnagy ismét idébb nyom
a' hol vitéz Kapitány Kálmán Ur állott
Tzúg Huſzárſággal. Maga a' nagy lelkû
pitány Ur, ſem tartá tanátsosnak, az
féggel való ſzembe ſzállást, hanem
felé verte a' kéſzülöt; de hogy az
hátulról kezdte népünket ſzorongatni,
magát Kálmán Kapitány Ur, 's hogy
mutaſſa, hogy a' leg-rémitöbb veſzéllyek
zött-is hellyén vagyon a' ſzive, ſeregét
telen viſſza fordittya, 's az ellenſéget
támadja. Az ellenſég ez úttal tovább
dott eggy hellyben, mint más izben
vólt maradni, úgy hogy ez által a' miéink
idöt nyertek arra, hogy magokat mind
kább inkább viſſza húzhaſſák. Az ellen
is, gyanakodván, ne talám valami titkos
télly legyen a' dologban, viſſza tért.
zen alkalmatoſſággal 7. embert, és 3.
veſztettünk, 3. ember ſebbe eſett, 1.
ba, 2. ló-is ſebet kapott. A' Törökök
teſégét hirmondóink 37-re ſzámlállyák.
mán Kapitány Ur meg-ditséri vezérléſe
vólt népét; de meg-vallya a' Törökök
hogy mind ugyan ki-válogatott emberek

tak, és nem alább való módon hartzoltak, mint a' Római vitézekkel az ö meg-esküdtt ellenſégeik a' Hannibál katonái.

* * *

Más Levelünk érkezett a' *Bánátból* éppen tsak tegnap, egy méltoſágos Gróf Urtól, mellyet valamint nagy háládatoſſággal vettünk: úgy az érdemes Közönſéggel közleni el nem múlattyuk. A' Levél így következik: Mindenek elött, Báró *Vétsey* Generálnak vólt által adva, hogy az *Orſovai* Basával, a' fegyverkezéstöl darab ideig való meg-ſzünés eránt lett eggyezés felöl valamit végezne. Az *Orſovai* Baſa úgy mutatta, hogy ö nagyon kivánná, ha még tovább-is tartana a' kötés; de a' nép ſemmiképpen nem akart annak többé állani. Innen következett oſztán, a' mi ſzabad ſeregeinknek *Svinitzánál* lett méſzároltatáſok. Ezen váratlan történet után, népeink mindenütt igen nagy vigyázattal vóltak. A' *Belgrádi* Baſa fogadta ugyan, hogy tsak ö reá kell a' dolgot bizni, ö már el-végezi, hogy az *Orſovai* Baſa-is a' kötést meg-nem ſzegi; de Jul. 16-kán újjra tapaſztaltatták velünk a' Törökök, melly kötve leheſſen nékiek hinni. Ezen a' napon történt tudnillik (itt azon tsetepatét irja-le a' M. Gróf Ur, mellyröl az elöbbeni Levélben-is vólt ſzó). Más nap, a' verekedés után *Tersits* Ur, a'

német *Bandti* Regement *) Oberſtleidinántja a' *Boritsi* Agának (Aga Vezért, Tiſztet, Urat jelent) Levelet irt, mellyre az emlitett Aga, a' fő Vezér parantsolattyából következendő Illyriai nyelven irtt válaſzát küldötte a' Dunán által:

Jó napot Tersits ſzomſzéd!

A' Te Iráſodat éppen moſt kaptam, és meg-értettem, a' mit Te nékem irſz, hogy a' Belgrádi Baſa néked azt irja, hogy mi közöttünk a' fegyverkezéstől való meg-ſzünés eránt kötés vagyon. Énnékem Te veled a' fé-

*) Sokan a' *Bánáti* Regementeket eggynek gondollyák a' Bániakkal. A' Bánátban két gyalog Regementek vagynak, a' határok örzéſére már régtől fogva fel-állítva. Eggyike ezeknek magyar nadrágot viſel, és neveztetik *Illyriai Bánáti* Regementnek, a' másika német ruhában jár, 's *Német Bánáti* Regementnek hijják. — Horvát Orſzágban, két gyalog határ örző Regement vagyon, mellynek egyikét, *első Báni*, (a' Horvát Orſzági Bánról), a' másikat pedig *máſodik Báni* Regementnek nevezik. El-vagynak oſztva Horvát Orſzág ſzélein, az Unna vizének a' Szávába való ſzakadáſától fogva, 's mint Dubitza, Coſtanitza, Novi feküſzenek, fel arra Szluin felé. Ezekből estek-el tavaly olly feleſſen, a' vitéz Tiſzt Urak-is; Dubitzának első 's máſodik oſtroma alkalmatoſſágával. Lásd a' Hadi Történeteknek XIV-dik Levelét.

féle kötésem nem lehet, mert énnékem Tsá-
szárom 's Vezérem vagyon, a' kiktöl én a'
parantsolatokat veszem; Te töled én azért
nem tartozom parantsolatot venni, 's nem-
is kivánok. Továbbá, azt irod Te nékem,
hogy én innen messzire el-fogok távozni. —
Azt a' jó Isten tudja, el-távozok-e' innen,
vagy hozzád még közelebb megyek. Te azt
irod nékem, hogy fogsz küldeni, a' mi nél-
kül szükölködöm. Én Te töled semmit sem
kivánok. Hálá Istennek, az én Tsászárom-
nak mindene van elég, a' mi szükséges. —
Énnékem azért véled békességben lennem nem
lehet, mig a' Tsászárok a' békességet ismét
hellyre nem állittyák; és én egyebet nem
kivánok töled, hanem hogy vagy én ontsam
néked véredet, vagy Te nékem. Egyéba-
ránt azt irod nékem, hogy én néked hidjem
el azt, a' mit irsz, a' mostani idökben én
senkinek sem hihetek, mivel a' mostani idö
azt hozza magával, hogy senkinek sem kell
hinni.

Juliusnak 4-dik napján 1789.

Mustafa Boritsi Aga.

Horvát Orszàgból.

A' *Szluini* Táborból, Jul. 26-dikán ide
Bétsbe, eggy nagy érdemü Méltósághoz uta-

sitott, és velünk kegyeſſen közleni méltóztatott Frantzia Levélnek értelme ez:

„ Mi még mind ez ideig itt veſzteglünk. „ Reményljük mindazáltal, hogy talám már „ nem ſokára helyet változtatunk, mivel a' „ nagy Magazint-is bellyebb ſzállittyák Hor- „ vát Orſzágba. Feldmarsallieutenánt *Val-* „ *liſch* Ur nyilván biztatott, hogy mi-is „ nem ſokára öſzve fogunk kaptsoltatni a' „ *Loudon* fő hadi Vezér ſeregével. — Teg- „ nap előtt érkezett hozzánk eggy ſzomorú „ hír, hogy *Kostanitzát* *) a' Törökök fel- „ égették. Feldmarsallieut. *Valliſch* Ur, a- „ zonnal eggy Tiſztet, a' dolog ki-tanuláſa „ végett el-küldе. — Azon nép, melly *Gra-* „ *diskát* meg-vette, még mind úntalan, a' „ régi helyén napol. — A' mint a' Kémek „ beſzéllik, a' Törökök, *Gradiska* tájján, „ nagyon tsoportoznak, a' mellyet könnyen „ el-is lehet hinni, mivel nékik azon kel- „ lene lenni, hogy *Coſarátzot*, és *Prédót*, „ meg-tarthaſſák, melly két helyeknek, a' „ mi kezünkre való jutáſa, nagy ſegittségül „ lenne, annak idejében, *Banyalukának*, „ könnyebb, 's foganatoſſabb móddal lehető „ oſtrom-

*) *Kostanitza*, az *Unna* partján fekvő Vár- ſotska.

„ oſtromlásában. — A' ſok álmatlanſág, és
„ a' föld-várak készítése, népünket igen meg-
„ veſztegette. A' kik egyſzer ispotályra ſzo-
„ rúlnak, nagyobb részént ott végzik éle-
„ teket, a' hol úgy reménylették, hogy újj
„ életre találnak. Húſz ember közzül nehe-
„ zen jö viſſza 5. egészségesen. A' Compá-
„ niákban, mellyekben 200. embernek kel-
„ lene lenni, alig van 150. "

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Az Iſteni jóſág erántt való háládatos örömnek hathatos érzékenyſégétöl el-fogattatva, hirdethettyük, hogy az Ég a' földet meg-halgatta, 's él, a' kit ſokan már meg-is hóltnak gondolnak vala, II-dik JÓSEF, még pedig úgy él, hogy Iſten után nyomos reménységünk lehet, hoſſzas erötelenkedéſei után, következendö újjabb meg-erösödéſe, 's drága életének meg-hoſſzabbodáſa eránt, ha tsak a' vállaira nehezedett bokros

és terhes foglalatoſſágai, ezen munkás, és magát, midön a' Közönſég dolga fordúl-elő kémélleni nem akaró Fejedelemnek viſſza-jöni láttatott egéſſzſége, tökélletes hellyre állhatáſában, akadályt nem tsinálnak.

De a' midön Királlyunk életéből ſzármazott örömmel tellyeſedünk, 's örömünkben kedves Hazánkfiait-is réſzeltetni kívánnyuk, meg-tsendül fülünk, 's ſzivünk megdobban, azon váratlan ſzomorú hírnek hallátára, hogy az Ég, már — néhai drága emlékezetü Báró *Ortzy* Lőrintz Urat, azt, a' kit ingyen való kegyelméből, ez idő ſzerént, édes Hazánknak, a' fenn hajazáſſal, módi üzéſſel, 's máſok meg-utáláſával, ſzéket nem ülhető alázatoſſágnak, az áll-ortzás ſok ſzínüſéggel, 's tsapodárſággal nem egygyesülhető egyenes ſzivüſégnek, a' Haza okos, és tántorgás nélkül való ſzeretetének, az időt meg-betsülni tudó munkáſſágnak, és ſok más ſzép virtuſoknak muſtrájául 's eleven példájául engede, immár viſſza vette. — Viſſza vette az Ég Báró Ortzit, a' kinek példás élete, ſok ſziveket meg-nyere, moſtan pedig gyáſzos sir halma felett, a' bús Haza jó fiától, 's Tanitojától, egéſſz úri vérſége édes Attyától, az özvegy, és az árva gyámolától, alatta a' kik vóltak, jó Uroktól, hív Baráttyai, eggy álhatatos ſziveſſégü jó Baráttyoktól, lett véletlen meg-vá-

váláſokat méltán sirattyák, és sirathatnánk mindnyájan, kik *Magyaroknak* neveztetünk, ezen ſzép Nemzetünk Égen ragyogott elsö nagyſágú tsillagnak el-hunyáſát, hanemha láttuk vólna, hogy még életében, a' mi el-alutt jó Hazánkfia, már kettös életet élt, eggyiket magában, másikat hozzája méltó Fiában, és nem tsak gazdag hagyománnyinak, hanem minden ritka tulajdonſágainak-is valóſágos örökóſſében, még ſzerentsénkre meg-maradott ugyan tsak nagy Attyának, nagy nevét viſelö, nagy méltóſágú Báró *Ortzy* Lörintz Urban. Ha tehát, már maga tulajdon ſzeméllyére nézve, el-vétetett-is tölünk örömünknek eggy fö Tárgya, idösbb Báró Ortzy Ur: vigaſztalhattyuk, e' moſtoha idökben-is magunkat, hogy itt hagyta ugyan tsak kedves Fiát, kit maga formált maga haſonlatoſſágára, és a' kiben még moſt-is él. — Söt él gyönyörü munkáiban-is, mellyeket, a' nagyſágos Szerzönek, maga hathatos közbe vetéſe által ki-nyert különös engedelméből, köz haſznra botsátott Tiſztelendö *Révai* Miklós Ur, a' ki ſzéleſſen ki-terjedett Tudománnyáról, 's ſzületett nyelvünknek ſzebb fényt, 's jobb ízt adni kivánó ſzándékáról, esmeretteſſebb a' Haza elött, hogy ſem mint a' mi esmertetéſünk nélkül ſzükölködne.

A' munkák illyen felül irásſal jöttek világ eleibe: *Költeményes Holmi — eggy nagyſágos elmétöl.* Ezekben találunk olly örökſégre, melly mindenekkel köz leſzen, a' kik azt meg-akarják ſzerezni. Hiteſsük-el pedig azt-is magunkal, hogy hólta után-is, úgy leſzünk leg-nagyobb tiſztelöi, a' meg-boldogúlt Báró Urnak, ha kedves Fiát, az ô másſát, követésre méltó példáúl ſzemeink elött tartjuk, és Iráſait figyelmeteſſéggel olvaſſuk.

* * *

Nagy Méltóſágú Gróf *Károlyi* Józef Urnak, és Gróf *Waldſtein* kis Aſſzonynak ezen eſztendö elején lett ſzerentsés egybe keléſek alkalmatoſſágával tartatott mennyegzöi pompának, nem látta másſát Béts városa, Juliusnak 28-dikág, a' mellyen a' F. Magyar Cancellária Udvarában, fö Cancellárius Gróf *Pálfy* moſtani ſzálláſán, Gróf *Althan*, Gróf *D'Oria* kis Aſſzonnyal, házaſſági életre lépvén, ſok nagy Méltóſágoknak pompás lakodalmi vendégſéget adott. Ezen eredetére nézve nem Magyar, de ugyan tsak Magyar Nemesi jusſal biró Gróf Ur, azzal tiſztelte meg a' Magyar Nemzetet, hogy ezen nagy öröme napján-is, tsupa arany fonálból ſzött ma-

magyar köntöst vett magára, eggy ollyan időben, a' midőn sok törsökös érdemes Hazánkfiai, idegen ruhában tiſztelkednek.

Konſtantzinápolyból.

Az el-fogatott, Oroſz Regementyebéli Záſzlótartó *Fenyveſy* Urnak, a' *Bagnóból* *) Juniusnak 10-dik napján utasitott Levele, ez előtt négy napokkal érkezett ide Bétsbe, eggy nagy érdemü Urhoz, ki által vélünk közöltetvén, belölle, az érdemes Közönségnek, a' Konſtantzinápolyba vitetett, tölünk való foglyoknak ſzámát akartuk fel-fedezni, fel-

*) A' *Bagnó* eggy kerített helly, mellyhez kert-is vagyon. Fekſzik a' Konſtantzinápolyi réy-partnak innentsö réſzén, a' városnak úgy neveztetett *Ajja* kapujával által ellenben. Éppen mellette van az a' hely, a' hol a' hadi hajók állanak, mellyekre ſzokták a' mi elfogott köz embereinket munkára hajtani, és velek oſztán ſokakat el-is küldeni. Egyébb aránt a' hajókhoz ſenkinek ſem ſzabad közelíteni, a' kinek hivatalbéli köteleſſége nem hozza magával, hogy ott meg-jelennyen. — A' Bagnóba ſzokták az el-fogattakat rekeſzteni. — Konſtantzinápolynak, 's vele a' Bagnónak fekvéſét, rövid időn rajzolásban fogjuk az érdemes Közönséggel ſzemléltetni, melly már műben vagyon.

fel-tévén, úgy, a' mint a' Levélben találtuk, mind azt, hányan hóltak-meg, 's küldettek-el hajóra, mind pedig, hányan maradtak még meg helyben életben; meg-nevezvén a' Regementeket-is, a' mellyekből vóltak 's valók, illyen rendel:

A' *Tsáſzár* Huſzárok közzül, öten eſtek a' Török kezébe, kik között nem vólt eggy fő Tiſzt-is. Ezek még mind élnek.

A' *Wurmſer* Huſzárok közzül, eggy lett rabbá, 's az-is meg-hólt.

A' *Gréfen* Huſzárok közzül el-fogatott Legényt-is haſonló ſzerentsétlenſég találta.

Az *Erdödy* Huſzárok közzül, eggy fő Tiſztet keritett kézre az ellenſég, a' ki még él, 's velünk ugyan azon bal ſzerentse tárgya.

A' *Toskána* Huſzárok közzül, nyóltz fogoly vólt, de azoknak ketteje meg-hólt, és eggy hajóra küldetett.

A' *Székelly* Huſzárok közzül kettő él, kettő meg-hólt.

A' *Würtemberg* Drágonyosſai közzül 1. él, három meg-hólt.

A' *Kinsky* Uhlánusſai közzül, egy még rab, eggy meg-hólt, eggy pedig hajóra küldődött.

A'

A' *Modena* könnyü Lovas Regementyéből eggy eſzi velünk a' rab kenyeret. — A' *Levener* könnyü Lovas Regementyéből kettő.

Következnek a' Magyar gyalog Regementek.

A' *De Vins* Regementyéből 33-an élnek, 33-an meg-hóltak, 's öten hajóra adattak *).

Az *Oroſz*-éból élnek, eggy fő Tiſzten kivül, huſzoneggyen; meg-hóltak húſzan, és hatan hajóra adattak.

Az *Alvintzi*-éból heten élnek, öten meghóltak, és ketten hajóra adattak.

A' hajdan *Gyulay* Ferentz, moſt *Splényi* Regementyéből eggy fogatott-el, és a' még életben vagyon.

Az *Eſzterházy* Miklóséból heten élnek, 's nyóltzan meg-hóltak.

A' *Nádasdy*-éból hárman élnek, kiknek eggyike fő Tiſzt; ketten meg-hóltak.

A' fő Hertzeg *Ferdinánd*-éból eggy él, eggy hajóra adatott.

A'

*) Ezeket tavaly fogták-el a' Bánátban Orſovában, Auguſtusnak 7-dik napján, a' midőn a' Török földünkre bé-ütött.

A' *Károlyi*-éból, rabúl hozattak ide hár
man, és mind élnek.

A' *Pálfy* Jánoséból, eggy vólt itt, é
az-is hajóra adatott.

Az *Eſzterházy* Antaléból, mind hárma
meg-hóltak.

Az elsö *Székelly* Regementböl, huſzon
hatan élnek, kiknek hárma fö Tiſzt, 14-e
meg-hóltak, és eggy hajóra adatott.

A' máſodik *Székelly* Regementböl (ezek
tavaly többnyire a' *Bozzai Paſsuſon* estek
rabſágba) 76-an élnek, közöttök öt fö Tiſz
tek-is vagynak, 97-en ez idegen földön élé
teket végezték.

Az elsö *Oláh* Regementböl, hárman re
boskodnak, 16-an a' más világra költözte

Az *Oláh Illyriai* Regementböl (a' Bá
nátból) 41-en még életben meg-maradtak
kik között eggy fö Tiſzt vagyon, 96-an meg
hóltak, és ketten hajóra adattak.

Következnek a' Német gyalog Regementek.

A' *Tsáſzár* Regementyéböl, eggy vólt
az-is meg-hólt — valamint a' *Lácy*-éból-is

A' *Durlach*-éból, 98-an élnek, 31. meg
hóltak, és 23. hajóra adattak.

A'

A' *Terzy*-éből, tizen raboskodnak, tizen meg-hóltak, öten hajóra adattak.

A' *Pellegrini*-éből, négy él, eggy meg-hólt.

A' *Brechaiville*-éből, kiket a' *Veteráni* barlangnál fogdostak-el, 21-en élnek, közöttök eggy fő Tiſzt-is vagyon, 18-an meghóltak, 6-an hajóra adattak.

A' *Reisky*-éből 60. élnek, kiknek ketteje fő Tiſzt, 58-an meg-hóltak, és 12-en hajóra adattak. Ezeket tavaly Auguſtusnak 7-dik napján *Supanek* mellől vitték rabſágra.

A' *Stein*-éből, öt került ide, 's mind az öt meg-hólt.

A' *Lattermann*-éből hárman élnek, négyen meg-hóltak.

A' *Thurn*-éből, eggy vólt itt, de meghólt — valamint a' *Belgiojoſo*-éből-is.

A' *Preis*-éből, és *Pallavicini*-éből mind kettőből, eggy eggy fogatott-el, és mindenik él.

A' *Wolfenbüttel*-éből eggy él, 3. meghólt, eggy hajóra adatott.

A' *D'Alton*-éból eggy él, eggy meg-hólt, 's eggy hajóra adatott.

A' *Calenberg*-éből kettő jutott vólt a' dijunkra, 's mind kettő meg-hólt. Valamint a' *Károly Toskána*-éból-is.

A'

A' *Kaunitz*-ébol, eggy fogatott-el, 's a' még él.

Külömbkülömbféle nemü foglyok.

Az elsö *Pattantyús* Regementböl, kettö él, eggy meg-hólt.

A' harmadik *Pattantyús* Regementböl, 1. lett rabbá, és az él.

A' *Vadáfzok* közzül eggy efett Török kézbe; de már itt meg-hólt.

A' *fzabad feregbéliek* közzül, 33-an élnek, 22-en meg-hóltak, és hatan hajóra adattak.

A' *föld népe* közzül el-fogattak 78-an, 38-an élnek belöllök, 44-en pedig meghóltak.

Eggy *Contumátzbeli* feb gyógyito orvos (Chirurgus) fogatott-el; de meg-hólt.

Az élöknek, hajóra adattaknak, 's meghóltaknak fzáma, megy mind öfzve 1030-ra.

JEGYZÉS.

Igyekeztünk rajta, hogy Iráfunkat kéttzer küldhefsük eggy héten; de míg már a' fertálly efztendö el nem telik, 's a' Poſta, elsö fzámvetélét meg nem tefzi, addig tsak eggyfzer botsáthatyuk, és fogjuk nem Kedden, mint eddig, hanem Pénteken indítani. — Magunkon femmi fem múlna, hanem a' Poſtán.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 14-*dik* Napján.

A' már naponként erősödő, 's szemlátomást épülő Fejedelemnek, használatosabb erősitő szert nem készithetett vólna a' világ minden Patikája, mint az a' kettős örvendetes győzedelmi hir vólt, a' melly egyszerre érkezett ő Felségéhez. Eggyik Móldva Országából, a' *Foksánnál* fekvő Táborból, COBURG Hertzegtől; a' másik *Erdéllyből*, a' *Bozzai* szoros járástól, Hertzeg HOHENLÓE-től. A' hirt hozta, a' Lovasság Generállyától, H. Coburgtól, fő Hadnagy fövel jött, de ő Felsége hozzá járúlt kegyelméből, vissza, Kapitányi rangal menendő *Fermatti* Ur. Erdéllyből pedig, F. M. L. Hertzeg Hohenlóétől, a' Generálstabnál eddig Kadétságot viselett, most ugyan ott, Fermatti Ur hellyébe, ő Felségétől, fő Hadnagyi Tisztségre emeltetett *Petz* Ur. *Laxenburgba* érkeztek,

Ő Felſégéhez, ezen folyó hónapnak 11-dik napján dél után, a' honnan a' következendő napon, úgymint 12-dikén, az itt ſzéket ülő fő Hadi Cancellária épülettyébe jöttek, hogy Hadi Tárnokmeſter Gróf *Vallis* Urnak, ki most, Feldmarsal Gróf HADIK-nak, a' fő Hadi Cancellária rendes igazgató Fejének, képét viseli, ſzóval a' történt dolgokat le-beſzéllyék. A' Kurir Urak előtt tsörgetett, és futta a' sipot, 8 Poſtilion, kettő kettő eggy rendben. Ezeket követte eggy Póſta-Tiſzt, 's mindjárt utánna úgy lovagoltak a' Kurir Urak, kik-is minekutánna egynehány nevezetes úttzákat meg-jártak, úgy mentek, mintegy győzedelmi pompával, a' fő Hadi Cancellária Palotájához. Oda érvén, lovaikról le-ſzállottak, és a' Házba, mellyben épen akkor tartatott a' gyülés, fel-mentek, 's kötelesſségeket végezték. Ezen alkalmatosſsággal, úgy intézte ama' nevezetes, Béts városának ſzivét lelkét meg-nyert Spanyol Lovagló *Mahieu* *), az úttzán, török musi-

*) Ez a' *Mahieu*, már most máſodſzor vagyon Bétsben. Szokott többnyire minden napon, mikor az idő engedi, azon nézö hellyen, mellyben az állatokat viaskodtattyák, mind maga olly remekeket adni lovon, mind Legénnyei által adatni, hogy azokat lehetetlen-ſé-

musikával, fel 's alá való pompás járáſát, hogy a' midőn a' Kurir Urak, a' Hadi Cancellária Palotája előtt meg-állottak, ő-is, feles ſzámú, igen tzifrán 's gazdagon öltöztetett embereivel ott termett, és gyönyörű musikájával, valamint ezen jeles történetet meg-tiſztelte: úgy a' mindenünnen öſzve ſereglett ſokaſágnak méltó örömét, még nagyobbra nevelte. — A' Kurir Urak, a' melly Tudóſitást hoztak, a' Törökökön *Fokſánnál* és a' *Bozzai* ſzoros járásnál nyertt győzedelemről, 's annak környül-állásiról, már kiadatott éppen tegnap dél után, a' Hadi Cancelláriától, de az, minthogy egéſſz két árkus, nem engedte-meg az idő rövidſége, hogy moſt azt, az érdemes Közönſéggel vóltaképpen közölheſſük. — Úgy sints még a-

ſégeknek tartaná az ember, hanemha látna. Nagyobbára mindég-is dugva teli-is van a' nézö helly, mikor ö jádzik. A' melly napon jádzani akar, el-indúl dél tájban, 's minden uttzákat záſzlókkal 's musika ſzóval meg-jár. Előtte eggy Legény fejſzét viſz, utánna mennek egynehány rendekben musikáló emberei, mind ló háton. A' hol el-megy, minden ablakok tele vannak nézökkel.

zon két árkuſokban-is minden meg-irva, a minek tudáſa kettős győzedelmünkről lehető tökélletes esméret ſzerzéſére meg-kivántatna. A' jövő Péntekig, reménylyük, meg-érkezik, mind két Heroſainktól, az utóbbi Tudósitás, mellynél fogva, a' két ditsö viadaloknak Hiſtoráját, a' maga egéſſz valóſágában, közölhettyük az érdemes Olvaſókkal. Valamint azt-is, hogy verte viſſza, Augusnak 4-dikén, Generalmájor, Báró *Vétsey*, diadalmaſan, azon mintegy 6—7. ezer emberből álló ellenſéget, melly moſt-is a' tavalyi vak ſzerentsével álmodozván, a' miéinket *Mehádiánál* vakmeröképpen meg-támadta. Melly jeles vitézſége a' Generalmájor Urnak, és bölts igazgatáſa alatt való egéſſz népének, valamint a' Fejedelemnek magának nagy meg-elégedéſére 's örömére vólt, úgy bennünk-is mindnyájunkban, a' fennevezett két győzedelmekkel eggyütt hármas örömöt okozhat.

Meg nem állhattyuk, hogy a' Móldvai, és Erdélly Orſzági győzedelmekről, még avagy tsak annyit ne említtsünk, hogy a' Török ſeregnek ſzáma, mellyet a' miéinkkel Oroſzokkal eggyütt, Móldvában ugyan derekaſſan hellybe hagytak, az el-fogattaknak egyenlö vallás tételek ſzerént, 30000nél többre ment, közzülök az el-estteket, a' Tudósitás ſze-

ſzerént, leg-alább-is 1500-ra lehet tenni. — Rabſágba estek 96-an.

A' *Bozzai* Paſsusnál, vóltak a' Törökök mintegy 8—9000-en, kik közzül egynéhány ſzázan ott hagyták a' fogokat.

A' miéink, mindenütt keveſebben vóltak a' Törököknél, és az ö veſzteſégekhez képest mit ſem veſztettek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsböl.

A' Fö Hertzeg el-haggya újjolag leg-féltöbb kintsét, kedves Feleſégét, 's le-fog minden órán indúlni, PELLEGRINI F. M. kiſéröjével eggyütt *Zimonyba*, kéttség kivül, hogy az el-múlt 1788-dik eſztendöben, a' hadi tudományokban gyüjtött ſzép tapaſztalásit, *Belgrád* oſtroma ſzemléléſével, nevellye, 's haſzonnal öregbittse. Mar tavaly ki-mutatta ezen Iffjú, nagy reményſégü Fe-

jedelem, hogy él hal a' virtus meg-ſzerzéſeért. Kéſz vólt hídeget, 's kivált a' rekenő meleget ſzenvedni, tsak hogy láthaſſon 's halhaſſon. Jelen vólt *Szabátsnál*, annak meg-vétele alkalmatosſágával, sőt magavitt eggy tsapat Legényſéget, az erőſſé ágyúzó vár felé, fel-hágatott ſok izben a *Beſánia* töltéſére, mellyre ſzórta az ellenſég ölő 's rontó menyköveit; meg-járta az egéſſ ſereg fekvéſe helyeit, meg-visgálta *Chotzim* oſtromláſára kéſzittetett árkokat, különös maga meg-határozáſával, 's bátor ſzívvel ki-állott a' *Bánátban* nagy veſzéllyeket. Mind ezek arra mutatnak, hogy *Belgrád* nál-is nem tsak ſzemeit fogja legeltetni, ezen jövendőbéli Kormányozója, olly ſok ſzámú népeknek, 's vitéz ſeregeknek, és hogy ő römmel fogják, egykor kedves Hazánkat ugyan azon Főt esmerő Tartományok-is hí detni: *Józef nevelte minékünk Ferentzet*, valamint a' Boruſsiai Királlyi páltzának hódo Birodalom örvendezve emlegeti: *Fridrik n velte nékem Wilhelmet.*

* * *

Hogy a' polgári Társaſágok, vallás nél kül fel nem állhatnak, meg-esmerték majd többnyire minden régibb, és újjab helyes gondolkozású Böltsek, és állitáſok ellen

ellene mondhatatlanúl meg-is bizonyitották. A' kik e' réſzben el-hibázták a' dolgot, nem gondolták-meg, hogy a' vallás haſzontalan vóltának meg-mutatáſára nem elég, eggy 's két vallás nélkül való, Iſtent, 's örök életet tagadni méréſzlö *Spinoſát* *) példáúl fel-

*) *Spinoſa Benedek*, ſzületett 1632-dik eſztendöben Amſterdámban. Attya vólt eggy Portugálliai Zsidó. Sok ideig, a' vallás tanuláſára adta vala magát; de azzal oſztán fel-hagyott, 's fogott a' terméſzeti okoskodáshoz, a' melly azt okozta, hogy ö a' Zsidó Tanitóknak vélekedéſeiktöl idegenkedett, söt a' Zsidó valláſon-is egéſſzen fel-mondott, 's Kereſztténnyé lett. Hogy az elötte leg-nagyobb betsben lévö *Carteſius* tanitáſa ſzerént, annál ſzabadabban böltselkedheſſen, eggy magános tsendes helyet válaſztott Amſterdámon kivül, a' hol külömbkülömbféle, látást ſegitö üvegeket kéſzitgetett, 's azonban a' böltselkedésben annyira el-merült, hogy tsupán tsak eggy Valóſágot kezdett hinni, mellynek ſzármazványai vólnának minden egyébb teremtmények, olly Valóſágot, melly ſemmi ſzabadſággal nem birna. Eggy ſzóval tehát, Iſten tagadóvá lett, és két munkáiban, mellyeknek eggyike: *Tractatus Theologico - Politicus*, a' másik *Opera poſthuma* név alatt jön, botrándoztató, veſzedelmes, de egyſzersmind tulajdon magokat fel-forgató vélekedéſeit, jól el-intézett tudomány formában akarta elö-adni.

Meg-

hozni, hogy, lám hiſzen, ez emberſéges ember, 's haſznos polgár lehetett, ha ſzinten eggy olly fő Valóſágot nem esmért-is, a' ki ez élet után a' jót meg-jutalmaztattya, a' roſſzat meg-bünteti. Mert, más kérdés az; *Lehet e' valaki, ha ö maga ſemmi vallást nem tart-is, jó Tagja eggy ollyan Társaſágnak, a' melly Istent hiſz, fél, 's tiſztel?* — Más ismét: *Tartós lenne e', 's virágozhatna e' állandóúl, az ollyan Társaſág, mellyben ſemmi helye nem vólna, az isteni félelemnek, 's tiſzteletnek?* — A' vallás, a' leg-ſzoroſſabb öſzve foglalója, a' polgári Társaſágok', ezen nagy testek Tagjainak; az eggyesitti nem tsak külsőképpen a' Hazafiakat, hanem bé hat a' ſzivekre-is, és azokat, gyengén, 's édesdeden; de ellene állhatatlanúl öſzvekaptsollya. — A' vallás érdemelteti-meg az Uralkodókkal, a' földnek naggyaival, az Atyai édes nevezetet, a' kéſzit az alatt valókból-is, Elöl-járóikat, mint Attyaikat tiſztelő, 's önként engedelmeskedő gyermekeke-

---

Meg-hólt 1677-ben ſzáraz betegſégben. Egéſſz életében ſárgás fekete ſzint mutatott ábrázattya. Arról ditséretes, hogy rendes életü jó ember vólt, 's máſoknak örömest ſzolgált.

kéket. Mert a' tsupa terméſzeti törvények, mellyek mind eggybe ſummáltatván, ide mennek-ki: *Tselekedd a' mi jó; kerüld a' mi roſſz*, meg-maradnak ugyan terméſzeti törvényeknek, eggy Iſten tagadónál-is, a' kiben egyſzer, a' józan okoſságtól vezéreltetett akarat vagyon, de ezek nem elégſéges öſztönök a' jóra, 's tartalékok a' gonoſztól, ott, a' hol, a' képzeltt haſzon, az emberi elmének, külömben-is rövid látású ſzemeit meg-vakittya, vagy a' fel-forrott indulatok' gözölgéſe, homályt vet eleikbe; vagy azokat, az álnokſág titokban lejendö maradáſának reményſége, a' következéſek ſzemléléſétöl el-fordittya. A' mit tehát, a' terméſzeti törvények nem tehetnek, tsak egyedül a' vallás tselekedheti azt, — az embereket ſzeretö, minden tudó, jó és igaz Iſten jövendöbeli meg-jutalmaztatáſának, vagy meg-büntetéſének meg-fontoláſából, vett okokkal, 's erőſségekkel. Ez ád újj erőt amazoknak: e' világoſittya-meg, a' megvakittatott, 's meg-homályoſodott ſzemeket, hogy láſsák, mi az Iſtennek, az emberi nemzet Attyának az akarattya, ne pedig arra figyelmezzenek, mit diktál, el-fordúltt 's vétkes magok ſzeretete, e' rettenti-el, mind azokat, kik a' jóſág ösvénnyét elhagyták, nem tsak, a' nyilvánſágos erő-

ſzaknak, hanem a' titkos, 's állortzás Iſten-telenſégnek el-követéſétöl-is, a' fö Valóſág minden tudóſágának, eleven ſzemléltetéſe által, 's ſzerez meg-jobbulást, és az egyenes útra való viſſza térést az el-tántorodtakban, a' ſzives bánatnak javalláſa, 's azt követö botsánatnak, az iſteni jóſágon fundáltt hirdetéſe által. — Itt, méllyebben ezen föben járó dologról való értekezésbe ereſzkednünk nem lehet. Úgy-is tudjuk, hogy hoſſzas mutogatás nélkül-is, fel-tételünknek igazſágáról, önként meg-haggya magát gyözetetni az okos világnak nagyobb réſze, kitsintöl fogva nagyig, vagy inkább, mineke-lötte mi ſzóllanánk, már felöle régen meg-is vagyon gyözettetve, és állitáſunkra még az okok fel-hordáſa elött-is Ámen mond.

De, ha ſzükſéges, és haſznos a' vallás a' polgári Társaſágokban, ki hozhatná kétségbe a' Társaſág azon diſzes, és mindenütt 's mindenkor nagy tiſzteletben tartatott Tagjainak-is valóba érdemes vóltokat, kiknek fö foglalatoſságok a' vallásnak tenn tartáſa, 's terjeſztéſe; söt nem méltó örömnek materiája e', midön azoknak ſzáma nevekedik, kik, ezen haſznállatos munkának folytatáſára nagy reményſég alatt, elö állanak? — E' réſzben-is örömmel tellyeſedhetik ſzive, kedves Hazánknak, mert nevekednek ſzá-

moſ-

moſſan, olly haſznos fiai, kik a' vallást, még pedig oh édes nevezet! a' Kereſztény vallást, ezt az Egek drága adománnyát, a' maga valóſágában 's tiſztaſágában meg-őrzik, annak hagyománnyit, 's rendeléſeit, mellyeknek Lelke, és ſummája, Iſten, és Felebarátunk ſzeretete, nem tsak ſzóval hirdetik, hanem tanitáſokat tselekedettel-is, 's életek intézéſével meg-bizonyittyák, 's foganatos példájokkal, mindeneket igyekeznek megnyerni. Nevekednek átallyában, mind a'. Catholica Anyaſzentegyház, mind a' Helvetica 's Auguſtána Confeſsiót tartó gyülekezeteknek kebelében, kiknek tsupán neveik fel-jegyzéſére, nem egynehány Levelek kivántatnának.

Közelebb vólt ſzerentsénk, a' *Poſonyi* Seminariumban tanuló T. nevendék Papokról, minden réſzre hajlás nélkül való oktatást venni. Örömmel értettük, 's örvendezve-is közöllyük, hogy ezek átallyában, olly ſziveſſen fáradoznak, magoknak, minden réſzben lehető el-kéſzétéſében, azon méltóſágos de valóban terhes hivatalra, mellyet felvejendők, hogy az igyekezetre nézve, alig lehet közöttök külömbſéget tenni, — 's ámbár a' maga ajándékait ſzabadoſon oſztogató Teremtő, nem mindeneknek adja-is, legfőbb mértékben kegyelmeit: itt mindazáltal

tsak

tsak a' ſzületett Magyar Iffjak közzül, tapaſztalták ſzintén negyvenen, az iſteni jóſág ki-merithetetlen kútfejének reájok lett olly bövkiáradaſát, hogy terméſzeti ajándékaikhoz, ſzorgalmatoſságok-is hozzá járúlván, úgy tündöklenek Társaik között, mint a' Hóld, mi reánk nézve, az apróbb égi testek között.

Illyenek vóltak, a' kik immáron oskolai futáſokat nagy ditsérettel végezvén, a' Seminárium ból ki-léptek, 's közelebbről fogják magokat kéſziteni, az Úr ſzölöjében való munkásſágra, a' következendö nevezetes Iffjak, úgymint: *Bertits* Ferentz, a' Pétsi megyéből; *Haláſz* Ferentz, a' Vátziból; *Jordanſzky* Elek. *Méſzáros* Jósef, a' Fejérváriból; *Királlyi* Láſzló, a' Veſzprémiből; *Kis* Ferentz, ugyan abból. *Horváth* Ferentz, a' Vasváriból; *Molnár* Ferentz, a' Vátziból; *Takáts* Jósef, a' Györiből; és több illyek, a' kiknek mi esmerettségekre nem juthattunk. — De maradtak még oda benn-is, az tsak réſz ſzerént elö ſzámláltakhoz haſonlók, mind tudománnyokra, mind jámbor erköltseikre, mind a' Haza példás ſzeretetére 's ſzületett nyelvünkhöz vonſzó meg-betsülhetetlen hajlandóſágokra nézve, kiknek betses neveiknek fel-jegyzéſével, léſzen-is annak idejében ſzerentsénk, Iráſunkat ékesiteni. — Ö-

Örülly kedves Hazánk! Mert a' midõn külsõ békesſégedet, a' Márs táborában ditsõsſégeſſen vitézkedõ Fiaid hathatóſſan munkálódják, ime' ſzaporodnak, a' kik belsõ békesſégedet-is meg-mozdúlhatatlan lábra állittsák, a' sürü tudatlanſág ſzüleménnyén, a' vak buzgóſágon diadalmaskodjanak, az egymás el-ſzenvedhetõſégét, sõt ſzeretetét, 's betsüléſét a' ſzivekbe méllyen bé-plántályák, és ekként a' vallás — a' kereſztény vallás ügyét-is, mind prédikáláſokkal, mind ſzelid lelküſégekkel, 's ember társaikhoz való baráttságokkal, meg-igazittsák, megesmertetvén a' tsuſolódókkal, hogy ártatlan a' Jéſus ſzeretettel tellyes tudománnya, azon ſok ártatlanúl ki-omlott vértöl, mellyel azok fertéztették-meg kezeiket, a' kik magokat a' Kriſtus tanitványinak, 's azon Iſten ſzolgainak vallani nem átallották, a' ki fel-hozza napját mind a' jókra, mind a' gonoſzokra, 's a' kinek Lelkétöl ugyan, bizonnyal nem vezéreltettek.

JEGY-

JEGYZÉS.

A' Mozsár-ágyúk, a' mint le-rajzólt formájaik mutattyák, a' beléjek való Bombáknak külömbkülömbféle nagyſágok által, külömböztetnek-meg egymástól. A' leg-kiſſebb mozsárból, tíz fontos Bombát lönek: ámbár moſtanában még kiſſebbeket-is kezdettek öntetni, mellyekböl hat vagy még annál-is keveſebb fontos Bombákat lövöldöznek. Illyenek azon újjonnan kéſzültt mozsárkák, mellyek a' *Vukáſovits* ſzabad ſerege ſzámára kéſzittettek, 's a' mellyekkel az emlitett ſzabad ſereg oda le Boſznya Orſzágában, már ſokſzor el-érte tzéllyát, az ellenſég épülettyei el-égetéſében. — A' harmintz, és a' hatvan fontos mozsárokat közönſégeſſen, az oſtrom ágyúkhoz ſzámlállyák. — A' Bombák, abban meg-eggyeznek a' gránátokkal, hogy mindeniköjök belöl üreſs, és puska-porral, vagy más könnyen meg-gyúladható materiával ſzokták mind kettöt meg-tölteni; abban pedig külömböznek egymástól, hogy a' Bombáknak, mint-hogy nehezebbek, két fülök vagyon, mellyekbe a' Bomba kötele horgait akaſztják, 's ekként eggy hellyröl, más hellyre könnyebben vihetik. — A' Mozsárok töltéſe, nem úgy megyen véghez, mint más ágyuké. Itt már nem puska-poros zatskót ereſztenek a' mozsárba, hanem annak kamaráját, töl-

töltséren puska-porral meg-töltik, 's úgy ereſztik-le oſztán a' puska-por felibe a' Bombát, mellynek a' ſzáján kanótz nyúlik-ki. De ezt még az előtt ſzorgalmatoſſan, vizes ruhával meg-törölgetik, ne hogy valami fövény óldalára ragadott legyen, a' melly a' Bombának az ágyú óldalához való dörgölödéſe által ſzikrát adhatna, 's a' puska-port fel-lobbantván, a' környül-állók között nagy károkat tehetne.

Mihellyest a' pattantyús, a' mozsár kamarájában lévő port, a' gyújtó lyuknál fogva fel-lobbantja, abban a' ſzempillantásban a' Bomba ki-löködik, és a' kanótz vége-is meg-gyúlad, melly a' levegő-égben ſzépen ég, 's mikor oſztán a' Bomba le-esik, 's a' kanótz-is a' puska-porig le-ég, amaz ennek erejétől ſzéllyel ſzakad, és a' nép köztt, a' melly közzé esik, ſzörnyü károkat okoz.

A' vas mozsár, külsö formájára nézve, különböz a' réz mozsártól. Közönſégeſſen egy koſár követ teſznek beléje; mellyet hogy annál erősebben ki-vetheſſen, a' puska-por ereje, alól a' mozsárban eggy kerek deſzkát teſznek, a' melly oſztán, a' rajta fellyül lévő köves kosárral együtt ki-löködik. A' ſürüſégben, ſok kárt teſznek az efféle ki-lött koſarak, föképpen ha kövek helyett kézi gránátokkal töltetnek-meg.

A'

A' Mozsár ágya, tartója, vagy váluja végibe a' mozsár ſzája felöl, eggy ſróf formájú atzél rú járr, mellynek eggy meg-vaſazott nyelv forma fával eggyeſſége vagyon, (tekerö tsigának-is lehet öſzveſéggel nevezni) ez által, a' mozsárnak a' fekvéſét ſzokták igazgatni, fellyebb, vagy alább, hogy a' ſzerént a' Bomba-is nagyobb, vagy kiſſebb magasſágra löködheſſen belöle. Az ágyon fekvö retek 's a' mozsár tengelyét az ágyához ſzoritó boritékvagy reteſz, vasból kéſzül.

Ha kik az érdemes elö-fizetö Urak közzül, Iráſunknak ez vagy amaz darabját, a' Póſta hibája miatt, nem vették vólna, mellyet ſziveſſen fájlalnánk: méltóztaſſanak betses Leveleiket tsak a' Póſtára utasítani. Ezeket a' Póſta nékünk által fogja adni, és mihellyt belöllök a' fogyatkozást éſzre vehettyük, pótoltatni el nem múlattyuk.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 21-*dik* Napján.

A' mit igértünk, im' tellyesíttyük. — Szóllunk, egymást ſzintén nyomba követett, három győzedelminkről, azon hármas tsapáſokról, mellyeket tett vitéz népünk' fegyvere, ama' ſeregei ſzámában bizakodó, 's magát az időtől fogva kivált újjonnan elhitt Török Birodalmon, a' mioltától fogva III-dik SELIM-ben, határokat nem esmerő hatalmú Urát imádja, és a' kiről azt hiſzi, hogy ez, valamint, nevéhez ragaſztott *Világ győző (Ginahdári)* kevélly nevezettel gösködik, úgy valóſsággal, a' két *Selim* nevet viſeltt jó katona elei lelkeik-is beléje költöztek, sőt benne, ama' *Nikopolisnál*, *Várnánál*, és *Mohátsnál*, a' Kereſztényeken győzedelmeskedett *I. Bajazeth*, *II. Amuráthes*, 's *II. Sulimán*-is fel-fognak támadni. —

Leg-elsöben-is elö-beſzéllyük, mi esett *Mehádiánál*, azután a' *Bozzai* ſzoros járásnál, és úgy kezdünk, a' *Fokſánnál* nyert nevezetes győzedelemnek elö-adáſához, hogy az érdemes Olvasóknak reménylett figyelmetesſégek, annál inkább el-kéſzitteſsék azon jeles, és nagy következésü történetnek, olly érzékenyſégek között való olvaſáſára, a' millyeneket az méltán meg-érdemel.

* * *

A' fö Hadi Cancellária által ezen hónapnak 12. és 15-dikén ki-adott Tudósitáſok ſzerént, *Mehádiánál*, a' dolog igy történt: Az emlitett hellynél, egy tsapat gyalogſággal, 's lovaſſággal táborozó Generálmájor Báró VÉTSEY Ur, e' folyó hónapnak első napján, a' kémek által azt a' hírt vette, hogy 14,000., nagyobbára lovaſokból álló Törökſég vette vólna magát *Tsernekbe*, a' dolognak valóſágáról mindazáltal, a' következendö két napokon, ſemmi lett úton módon további tudositást nem vehetett, hanem oſztán a' hónapnak 4-dikén, maga vólt az ellenſég, a' hirmondó-is. Mert az emlitett napon egyſzerre, tsak fel-kerekedett Oláh-Orſzágból, és úgy intézte jövetelét, hogy két tsapat, *Teplitznek*, 's *Pertsineskának*, egy pedig, a' *Suppaneki* völgyön kereſztül vegye úttyát. Már reggel, hatodfél órakor, a' mi el-

első vigyázóinkat meg-szalaſztották, hat órakor pedig, több 2000. lovaſságnál, eggy ágyú lövetnyire jött General VÉTSEY, a' ſántzon belöl ki-állitott ſeregéhez, eggynéhányſzor ugyan tüzeſſen feleje-is nyomúlt; de mind annyiſzor, az ágyúk 's a' Stuttzoſok által okoztatott veſzteſégivel hátrálni kéntelenittetett. Nem ſokára, annyira nevekedett az ellenſégnek száma, hogy a' mint fel-lehetett venni, leg-alább-is 6—7000-re könnyen reá ment. A' Lovaſok távolyka meg-maradtak a' magok helyeken, de egy fót gyalogſág, eggy által ellenben lévö halomra vette magát, 's 14. záſzlóit már le-is ütötte, olly tzéllal, hogy a' Stuttzoſokat a' mi jobb ſzárnyunkról el-mozdithaſſa; más fót gyalogſág 's lovaſság pedig azonban, a' *Bella Reka* nevezetü erdön kereſztül, népünknek a' bal ſzárnya felé nyomúlt, de a' Haubitzokból reájok botsátott gránátoknak, a' vólt az ereje, hogy minekutánna háromſzor próbát tett, ha valamire mehetne, tsak ugyan végre-is magát viſſza vónta.

Az ellenſég, olly formán-is ſzándékozott, hogy az úgy neveztetett *Bojdna Jelentzén* kereſztül, a' miénknek hátúlról kerülyön. Midön ezt látná a' Generálmájor Ur, hogy az ellenſég tsak nem akar tágitani, arra határozza magát, hogy maga fordúllyon felül; mellyre nézve egy *Stein* Regementye-

béli, 4 ſzegü formára el-intézett, 's négy ágyút vivö Batalionnal, és három Svadron *Erdödy* Húſzárokkal, a' ſántzból az ellenſég felé indúl, bizván amannak vezérléſét *Vernek* Oberſter, ezekét pedig Májor *Révay* Urakra. A' meg-nevezett Svadronokhoz, és Batalionhoz vóltak még bizonyos ſzámú stuttzoſok, és ſzabad ſeregbéliek-is. A' Huſzárok mind addig a' gyalogok elött mentek, mig tsak már egy fél ágyu lövetnyire vóltak az ellenſégtöl, akkor két felé váltak, 's egyik ment a' jobb, a' másik pedig a' bal ſzárnyára a' gyalogſágnak. E' meg-lévén, az ágyukból olly keményen tüzeltetett a' G. Ur az ellenſégre, hogy az, látván a' miatt tsak kevés idö alatt következett ſzörnyü romláſát, mindenfelöl ſebes futásra vette a' dolgot. A' magokhoz mindenkor haſonló Tagjai, az Erdödy vitéz Magyar Lovas Regementyének, utánna eredtek a' ſzaladó ellenſégnek, és üzték a' *Prébori* nyilásig. Leg-alább-is 400-an a' Törökök közzül életekkel fizették vakmeröſégeknek az árrát, a' miéink magok, 63 hóltakat temettek-el közzülök, a' lovaſaik több hólt teſtet vittek lovaikon, (mint ezt könnyen fel lehetett venni) 200-ig valónál, pedig már az elött-is ſokat temettek-el, mineke-lötte meg-adták vólna magokat. — A' megöletett lovaknak drága kéſzületeikböl, kilehet hozni, hogy nagy emberek-is húllottak-

tak-el. Öt Zászlótartót végzett-ki a' golyóbis a' világból, de még-is tsak egy zászlót lehetett el-nyerni, a' melly zöd selyemből vagyon, és eggy a' leg-nagyobbak közzül. A' miéink gazdag prédára tettek szert. Közzülök el-esett Al-Hadnagy *Jelenfi* Ur, 15 Huszárokkal, 's nagyobb részént a' szabad seregbéliek közzül vólt 16 gyalogokkal eggyütt. Sebet kaptak öszveséggel heten.

A' Generális Ur nemes vallást tesz, fő igazgatása alatt hartzolt egéßz seregének ez alkalmatossággal-is meg-újjitott, állhatatos hivséggel való vitézkedéséről. Magasztallya Oberster Báró *Vernek*, és fő Strázsamester Báró *Révay* Uraknak, a' népnek az ellenség ellen a' leg-jobb móddal való vivésében kimutatott bátor szivüségeket, és a' haszonra forditni tudó, 's akaró okosságokat. Megditséri különössen, az ágyúk körül forgolódó fő Hadnagy *Ambrosovszky* Urat, a' ki jól intézett lövéseivel, az ellenségben leg-több kárt tett, 's ez által egy fő oka vólt, az ellenség tsak hamarjában lett meg-futamtatásának. Igen nagy ditsérettel emlékezik, vadász Kapitány *Dandini*, és Ingenieur fő Hadnagy *Frank* Urakról-is. — Az *Erdödy* Huszárok közzül, meg-nevezi *Horvát* István Strázsamestert, és *Imriskó* Jósef Káplárt; az Oláh Illyriai stuttzosok közzül, *Kotsiás Jankó*, és *Prodánovits Prokó* Káplárokat,

úgymint ollyanokat, a' kik magokat igen derekaſſan forgatták. — Tizeneggy óra tájban vólt az idö, hogy az ellenſég ſzem elöl el-vette magát, a' miéink mindazáltal az elébbeni hellyeken meg-maradtak egéſſz délután két óráig, várván, hogy ha még viſzontag jelengetné magát az ellenſég; de, hogy többé nem mutatta magát, a' táborba viſſza tértek. — Még ezen a' napon, továbbat, 13 tsajkákon kezdette ſzállitani az ellenſég, népét a' Dunán által, és ez igy ment egéſſz éjtſzaka, úgy hogy *Orſova* környékét, és a' *Suppaneki* völgyet egéſſzen ellepte a' Törökſég. Mellyre nézve, a' Generális Ur, a' következendö nap, úgymint ötödikén, *Terregova* felé magát viſſza vonta 's ugyan ott meg-is féſzkelte, midön látta, hogy ſegittségére Hadi Tárnokmeſter CLERFAIT Ur, vezérléſe alatt lévö népének egy réſzével ott termett.

Láttuk, mi történt a' *Bánátban*, láſſuk mint vitézkedtek *Erdéllyben*-is bátor ſeregeink. —

* * *

A' fö Hadi Cancelláriának, Auguſtusnak 13-dikán, közre adott Tudóſitáſa ſzerént, el-indúlt, Juliusnak 25-dikén, Székelly Húſzár Májot *Dániel* Ur, Regementyebéli egy

egy Tzúg Huſzárſággal, 60. Arnautákkal, egy Kompaniával, a' máſodik Székelly Regementböl, 's 30. Stuttzoſokkal, hogy *Királytető* körül majd ſzéllyel néz, 's meg-tudja, hányadán van a' dolog: hogy oda ért, egyſzeribe meg-támadták 300. Török lovaſok, de a' kiket a' miéink tsak hamar viſſza vertek. Hét embere maradt az ellenſégnek a' tsata piatzon halva, négy lovakkal eggyütt: ſebeſſeket pedig, ſokkal feleſebb ſzámmal vittek viſſza. Réſzünkröl 3. köz-ember, és 9. lovak kaptak ſebet. Székelly Huſzár Hadnagy *Brentsán* Ur-is ſebbel jött viſſza, mellyet okozott bal karján egy lándſa (dárda) ſzúrás: a' melly mindazáltal nem igen veſzedelmes. — Májor Dániel Ur, különös magok viſeléſekröl, vóltaképpen meg-ditséri Kapitány Gróf *Woeſtenrod* Urat, a' máſodik Székelly Regementböl való egéſſz Kompániajával eggyütt, nem külömben meg-ſebeſſedett Hadnagy Brentsán Urat.

Ezentúl, F. M. L. H. HOHENLOHEhoz, ſok felöl jött a' hír, hogy az ellenſég mindenfelöl, *Valenibe* gyülekezik, és olly kéſzülettel van, hogy föképpen a' *Bozzai* ſzoros járásra üſſön, de azonban más Paſſuſokat ugyan azon idöben meg-támadni ſzándékozzon: minekokáért a' F. M. L. Ur, a' ſzükſéges rendeléſeket, leg-elöſſzör-is, és kiváltképpen a' *Bozzai*, azután pedig más

ſzoros járáſokra nézve-is meg-tette, a' melyek felöl lehetett gondolni, hogy az ellenſég dühöſſége tárgyai lehetnének. Auguſtusnak 1. 's 2-dik napján mutogatta magát az ellenſég minden Paſſuſoknál, föképpen pedig a' Tömösinél, és Bozzainál, amott mintegy 4000-ig, itt pedig 8—9000-ig való, mellynek fele gyalogſág, fele lovaſſág vólt, és 6. ágyúkkal, 's 100. ökör ſzekerekkel jött. A' midőn mind ezekből, a' Bozzai Paſſusra nézve a' hireknek valóſága, nyilván valóvá lett, és hogy minden egyéb kéſzületek, csak ámitásra, és a' miéinknek függöben lehető tartáſára valók: tehát a' F. M. L. Ur, a' ſzükſéges ſegittségét elöre el-küldvén, maga-is Bozzának vette úttyát. Már a' hónapnak 3-dikán igen idején reggel eggy órával a' F. M. L. Ur el-érkezéſe után, a' mi ſzélső vigyázóinkhoz érkeztek az ellenſégnek elöljáró ſeregei. Látván azok a' Törökök feles, és a' miéinket ſokkal meg-haladó ſzámokat, magokat viſſza vonták, ki-vévén egynehányat a' Székelly Huſzár, és Oroſz Regementekből, a' kik *Imgarten* Kapitány, és fő Hadnagy *Vétsey* Urak vezérléſek alatt ott maradtak, és az ellenſégnek ellent állani ſzándékoztak, de nagyobb réſzént, annak prédái levének. Azonban a' F. M. L. Ur, minden ſeregeivel kéſzen várta az ellenſéget. Dél előtti tizedfél órakor érkezett a' Török Lo-

Lovasság; de tsak távolról lövöldözött puskákból, egéſſz két óráig, a' miéinkre, az alatt az idö alatt, ugyan kezdettek vólt egy izben, két ágyúkból-is tüzelni; de annak nem vólt semmi láttattya, 's azokat tsak hamar, hogy a' miéink fekvö hellyeikből ki-vettették, magok a' Törökök viſſza küldötték. Ezentül a' leg-nagyobb tsoport lovasság, a' völgyben maradott, a' gyalogság pedig jobb és bal felöl, az erdöſégbe vette magát, kéttség kivül olly fel-tétellel, hogy más nap reggel két oldalról, a' mi ſántzoláſunknak esheſſen, a' mig azonban, a' lovaſok elölröl fognak dolgozni. Már fel-is vonták a' fö Basának a' ſátorát, tüzet tsináltak, és a' velek hozott ſok egyetmást elö-is hordták.

Mivel az esö meg-ſzünés nélkül úgy ſzakadt, mintha töltötték vólna: tartott tölé az elöre nézö F. M. L. Ur, hogy ha a' roſſz idö miatt az egéſſz éjtſzakát tsak várásban tölteti-el, már külömben-is, a' ſebes jövésben, igen meg-fáradt népével, majd más nap nem lenne tanátsos, ſzembe ſzállani az ellenſéggel: tehát hoſſzas tanátskozás nélkül, reá veſzi magát, hogy leg-ottan az ellenſégre reá üſſön, 's annak ſzándékát meg-gátollya. A' minthogy fenn meg-nevezett *Dániel* Major Ur, a' ki leg-közelébb állött az ellenſéghez, parantsolatot-is vett,

hogy azt támadja-meg. Az ellenség máſod izben való meg-támadáſára, 9. Tzúg Szé- kelly Huſzárſág rendeltetett. A' Toskány Huſzárjai közzül pedig 4. Tzúgnak meg-vól parantsolva, hogy a' Székelly Huſzároknak ſegittségekre legyenek. A' F. M. L. Ur maga vitte a' lovaſſágot, 's nyomúlt léptetve a' török lovaſſágnak jobb ſzárnya felé, a' melly tsak hamar a' bal ſzárnya felé vonta magát, és ekképpen azon oldalról, a' gya- logſágot magára hagyta. A' F. M. L. Ur-is ezt látván, azonnal marsot ſuvatott az üt- közetre. A' Törökök hátat forditottak, és kezdtek tsendeſſen viſſza indúlni; de mi- hellyt a' miéink ſebes nyargalvást közibék vágtattak, az egéſſz lovaſſág zürzavarba hozódott, és ment, a' mint mehetett, melly- nek példáját a' ſzéleſſen ki-terjedt gyalog- ſág-is követte. A' miéink haſználni akarván a' jelen lévö jó alkalmatoſságat, a' meg- rémült, 's neki iramodott ellenſégnek min- denütt nyomában vóltak, és vágták kémel- lés nélkül, úgy hogy az elsö ütközetnél, és a' ſzaladás közben el-eſteknek ſzáma, még ugyan ez ideig-is nints meg-határozva: any- nyi mindazáltal bizonyos, hogy egynehány ſzázójoknak hólt teſteikböl ki-omlott, 's ſzi- várgott vérek, nedvesitette az ég tseppjeivel eggyütt azon földet, mellyen tsak kevéſſel ez elött gyözedelemröl álmadoztak. Négyen fo-

fogattak-el közzülök, két záſzlójok, 20 rakott, és egy puska-porral meg-terheltt ſzekereik kerültek győzedelmes ſeregünk kezére, ſok marhákkal, és mintegy ſzázig való lovakkal eggyütt.

A' F. M. L. Urnak bizonyſág tétele ſzerént, a' Székelly lovas Regementbéli Májior *Bora* Ur, ugyan tsak magyar bátor ſzivüſséggel vitte, az elöl menő ſereget: ugyan azon nem tsak névvel, hanem valóſsággal-is nemes Regementbéli Májior *Dániel* Ur-is, különös próbáit adta fokképpen ſzembe tünt okosſágának, és ſzivének olly hellyen való lételének, hogy ahoz az alatsonſágokra vivő félelem ſemmiképpen nem férhet; átalyában meg-vallya, a' F. M. L. Ur, a' Székelly Huſzárokról, hogy azoknak mind felsőbb, mind alsóbb Tiſztjeik, sőt köz embereik-is példáſſan vitézkedtek; de több keze alatt való népei-is úgy hartzoltak, hogy köztök alig lehet külömbféget-is tenni.

E' ſzerént tudjuk már, mi esett a' *Boznai* ſzoros járásnál-is: Hátra van a' *Fokſáni* nagy győzedelemnek elöl-adáſa, melly a' fő hadi Cancellariának, Aug. 13-dikán kiadott Tudósitáſa ſzerént igy következik:

A'

* * *

A' midőn a' Lovasság Generállyához, H. COBURG-hoz, egyenlőképpen mindenfelől azt hozták vólna hirül, hogy a' Nagy Vezér, *Mavrojéninek*, az Oláh Országi Fejedelemnek, számos népet küldött, mellynek nagyobb része Móldva határai felé indúlt, és hogy már külömbkülömbféle Táborokban, *Fokján* vidékén, elöl hátúl, többen tsoportoztak öszve 20,000. embernél: el-küldött a' *Burlatnál* táborozó Orosz Generális SUVAROW Urhoz, 's meg-kérte, hogy népével késedelem nélkül jöjjön, az ellenséget egyesitett erővel támadja-meg, hogy ekként az Erdéllyi Passusoknak-is, mellyekre mindenfelöl feni a' fogát a' Törökség, nagyobb bátorságot szerezzenek.

Az Orosz Generál Ur, olly kész szivvel 's örömmel tellyesitette a' Hertzeg Ur kívánságát, hogy leg-ottan egéssz seregével, fel- 's minden ágyúival elébbeni hellyéből, felkerekedett, és 24. óra alatt *Adsudhoz* jött, a' melly *Borlához*, a' hol a' Generál Ur feküdt vólt, tiz egéssz mértföld, 's a' mi leg-bajossabb vólt, az útat igen nehéz menetelü hegyeken keresztül kellett tenni. — Juliusnak 28-dikán, éjtszakai 11. órakor érkeztek az Oroszok, a' mi *Adsudnál* fekvő Táborunkba, és magokat úgy hellyhették, hogy

hogy az ellenség, ott léteket észre ne vehesse. A' következendö nap pihentek, és a' miéink 3. hidat állitottak-fel a' *Trotus* vizén, egyet ott, a' hol az út *Domnestién* keresztül megy *Fokfánba*, a' több kettöt pedig azon helyen, a' honnan *Gura Domositzán* keresztül szintén úgy el-lehetett *Fokfánba* menni. Az elsö hid örizete vólt bizva Oberster Karajtzay Urra, a' ki mellé két Osztálly Lovasság, és eggy Batalion gyalogság vólt rendelve, ez a' *Kaunitz* Regementyéböl, amazoknak egy-gyike, a' Székelly Huszárok, másik az Oberster Urnak maga Regementyebéli Leveneh könnyü lovasai közzül. A' más két hidakra vigyázott Képiró Oberster Ur, a' Regementyebéli két Osztálly Barkó Huszárokkal, és eggy Batalionnal, a' Kollorédó Ventzel gyalogjaiból. Köz akarattal meghatározódott, minémü rendet kellene tartani az ütközetben. Úgy vólt el-intézve, hogy három izben szállyanak szembe újjabb újjabb seregek az ellenséggel.

Az elsö húzomban való tsatára, a' miéink közzül 5. Batalionok vóltak ki-rendelve, hogy azok jobb felöl állyanak, az Oroszok közzül 4. Batalionok, a' bal oldalra. A' második tsatában, népünkböl 4. Batalion fogott állani, a' jobb, és két Orosz Batalion a' bal részén. A' mind két részröl való lovasság formálta osztán, a' gyalogság háta

me-

megett, a' viadalra ki-rendelt népnek harmadik részét. A' Batalionok tartoztak állani 4. szegü formákban, 300. lépésnyire, egymástól, a' mennyi köz föld vólt hagyva, az 1. 2. 3-dik tsatára ki-rendelt seregek között-is. A' minden elö fordúlható esetre, kéfzen tartatni fzokott ágyúknak, a' reájok vigyázókkal eggyütt, vólt helly rendelve, a' tsatáknak rendi fzerént ki-állitott népek között. SPLÉNYI F. M. L. Urra nézett a' jobb fzárnynak igazgatáfa, 's különöffen az elsö tsatában eggy *Tsáfzár*, és eggy *Sröder* Batalionnyáé; a' másodikban az elsö *Székelly* Regementnek két Batalionnyaié; nem külömben 5. Ofztály *Tsáfzár*, 's eggy Ofztály *Székelly* Hufzároké. LEVENÉHR F. M. L. Ur pedig fogta népünknek a' bal fzárnyát kormányozni, nevezeteffen az elsö tsatában három Batalionokat, eggyet a' Kár. *Toskána*, máft a' *Khevenhüller*, és harmadikat a' V. *Kollorédó* Regementyeiböl; a' másodikban két Batalionokat, a' *Mitrovfzky*, és *Pellegrini* Regementyeiböl, továbbá három Ofztállyt a' maga könnyü lovasfaiból, 's az Ulhánufokból, és 4-et a' *Barkó* Hufzárjai közzül. Ob. Karajtzay Urnak az elsö tsatában az Orofzok és a' miéink köztt vólt a' helly ki-fzabva.

A' Kozákok, az Arnautákkal eggyütt, a' leg-végsö hellyre, a' lovasfág hátamegé rendeltettek. Ekként meg-tévén elöre a' rendeléfeket, úgy kerekedett-fel

oſztán, Jul. 30-dikán, jó idején 3. órakor, az eggyesült ſereg 3. tsapatokban, általment a' *Trotus* vizén, 's meg ſem állott *Kalimanestie*-ig. A' menés közben, Oberſter *Karajtzay* Ur, a' ki egéſſzen az Oroſz Generális Ur mellé rendeltetett, vitte népét, az Oroſz ſeregekből álló eggy tsapat elött, hogy azoknak jelen léteket még moſt az ellenſég ki ne tanúlhaſſa. Oberſt. *Képiró* Ur pedig, ſzava után halgató embereivel ment a' több két tsapat elött. Kalimanieſtienél meg-állapodott az egéſſz nép, 's olly rendel oſzlott-el egymáſtól, a' melly vólt már a' tsatákra nézve közönſégeſſen ki-ſzabva. — Hogy a' lovaſság-is az etetést el-végezte, el-indúltak *Marasestie* felé, úgy, a' mint jöttek 3. tsapatokban. Hogy oda értek, az Oroſz ſereg a' faluban magát egy völgybe vonta; a' miénk bal ſzárnyokat az Oroſzok felé terjeſztették-ki, 's hátok megett vólt a' *Sereth* vize. Maraſeſtietől azon nap eſtvéli 6. órakor, meg-indúlt az egéſſz ſereg újjra, de már moſt tsak két tsapatokban, mellyeknek eggyikét az Oroſz, másikát jobb feléöl, a' mi népünk formálta. Amaz elött ment Oberſter *Karajtzay* Ur, ez elött pedig Oberſter *Képiró* Ur, eggy Oſztálly Barkó Huſzárokkal, 's eggy Oſztálly Levenehr Uhlánusſaival. Kevésſel az el-indulás elött az Oroſz Kozákok, azt a' jelentést tették,

hogy

hogy valamelly Török kerülök közelgetnek Generál Suvarov Ur azonnal küldött a' kerülök ellen 1500. Kozákokat, és Arnautákat. Ezek után rendelte Oberſter *Karajtzay* Urat, a' ki-is elöre küldötte a' Barkó Regementyebéli Májor *Kienmayer* Urat, 's maga utánna nyomúlt a' Levenéhr Regementyebéli elsö Májor Oſztállyal. A' Törökök, az el-fogattaknak bizonyitáſok ſzerént, 3000-en vóltak, a' kikkel velek vólt a' *Putna* vizén alól 7000-ed magával táborozó *Oſman* Baſa-is, hogy mozgáſainknak tzéllyát ki-tanúlhatná. A' Törökök meg-támadták a' Kozákokat, meg-ſzalaſztották, 's egynehányat közzülök el-fogtak. De ezen történet 's az ellenſégnek ſzámos vólta ſem rettenthettékel Májor Kienmayer Urat, hogy maga eggy felöl 200-ad magával, más felöl pedig parantsolattyára, Kapitány *Lováſz* Ur, 100 Húſzárokkal, az ellenſéget meg ne támadják. A' melly meg-is lett, még pedig olly erőben, 's olly tüzeſſen, hogy a' Törökök zürzavarba hozódtak, ſok el-fogott Kozákokat által engedni kéntelenittettek, meg-futamodtak: de a' miéink nem tágitották, hanem egéſſz a' *Putnáig* eggy ugyan jó mértföldnyire kergették. A' ſzaladás közben ſzáznál többen hullottak-el az ellenſég közzül, kiknek teſteik az úton ſzéllyel hevertek; az el-fogattaknak ſzáma mintegy 60-ra megy.

Maga

Maga Major *Kienmayer* Úr, valami 50. Huſzárokkal, 's a' Kozákokkal, a' *Putnán*-is kereſztül ment, *Oſman* Basát fekvö hellyéböl fel-kergetvén, táborát a' lángok prédájává tette. Éjfélben tért viſſza Oberſter *Karajtzay* Úrhoz, a' ki a' maga több feregeivel eggyütt, nem ſzünt-meg ſoha-is a' Major Urat váltaképpen ſegiteni, 's ſzerentsésiteni.

Szép dolog, ditséretes embertöl, ditséretet nyerni. Méltán örülhetnek tehát, *Barkó* Huſzárjai közzül való Kapitány *Lováſz*, és *Kavzin* Al-Hadnagy Urak-is, midön ama' nagy dolgokat tselekedett nemes ſzivü *Kienmayer* Úr, mellettek olly érdemlett nemes vallást teſz, hogy rendkivül való magok elſzánáſokkal, mellyel katonáiknak hathatós példát adtak, leg-főbb okai vóltak, az ellenség romláſának, ezen jó jelnek, és az azután következett ditsö gyözedelem meg-vetett fundamentomának. Az alatt, mig a' viaskodás tartott, nyomúlt a' nagy ſereg ſzakadatlanúl elébb elébb. A' gyalogſágnak a' *Susitza*, és *Felsö Girla* patakjait által kellett gázolni; de ezt-is örömmel tselekedte. — Hogy a' *Putnához* érkeztek, rajta eggy hidat állitottak-fel, mellyre az *Oroſz* Gener. Úr hagyáſa ſzerént, Ob. *Karajtzay* Úr vigyázott. Még alig kezdtek hozzá a' hid felállitáſához, hogy már a' tulsó parton termett az ellenség, a' miéink ſzándékjoknak

meg-gátoláſára, de az Oberſter Úr, a' *Kaunitz* Regementyebéli *Gave* Kapitány Urat, bizonyos ſzámú Legényſéggel, és 2. ágyúval alább a' partra állitotta, a' több ágyúkat pedig fellyülröl eggy meredék hegyre vitette, 's úgy oſztán két óldalról, az ellenſéget úgy meg-viselte, hogy az, a' partot el-hagyni kénteleníttetett. Itt, nagyon jól forgatták magokat, meg-nevezett *Gave* Úr, és hajós Kapitány *Hohenbruck* Ur. — Még két hidat akartak fel-állitani, de a' *Putna*, egy nagy eſsö által, úgy meg-nevekedett, hogy arra tellyesſéggel reá nem lehetett menni, mellyre nézve, az egéſſz ſereg, tsupán egy tsapatban indúlt az eggy hidon, a' *Putnán* által, Jul. 31-dikén, idején 4. órakor. Alig ért által a' hidon az *Oroſz* Gen. Úr, népével, 's az Ob. *Karajtzay* Ur Legényſégével, és a' Hertzeg, a' F. M. L. LEVENEHR Úr oſztállyával, hogy a' bal ſzárny elött lévö erdöböl, az ellenſég egyſzerre, tsak ki-rohant, és az elöre küldött Kozákokat, 's Arnautákat meg-támadta. Ezek kéntelenek vóltak magokat viſſza vonni: azonban a' Török lovasſág tüzeſſen tódúlt az *Oroſz* Gener. Úr felé: de ez nem várta, hogy az ellenſég támadja-meg ötet, hanem meg-támadta ö úgy, elébb, hogy a' Törökök, a' reájok, mind puskákból, mind ágyúkból lett kemény tüzelést tovább kinem állhatván, hátrálni kezdettek. Míg ez

igy történt, addig a' F. M. L. LEVENÉHR Úr Oſztállya lineába állott; de, mivel a' F. M. L. SPLÉNYI Úr Oſztállya, még a' hidon által nem verekedett, parantsolatja vólt, hogy eggy hellyben álljon, míg mindnyájan által érkeznek; azon közben pedig *Képiró* Oberſter Úr, azon két Oſztállyokkal a' Lovaſság közzül, mellyekkel eddig, a' ſeregnek eggy réſze előtt jött, a' mostani jobb ſzárnyra rendeltetett.

Az ellenſég, már moſt egéſſz erejével, ezen jobb ſzárnynak eſett: ſok, még pedig rendbe állitott lovaſsággal jött ellene; de hogy a' miéink, musika ſzóval, 's lobogó záſzlókkal, mind úntalan elébb elébb nyomúltak; azon közben feléjek az ágyúk ſzakadatlanúl dörögtek, mind másunnan, mind a' jobb ſzárnynak ſzéle felöl, a' hol *Roos* Úr, a' Pattantyúſok közzül való Májor, egy Bateriát kéſzitetett, 's arra azon 5 ágyúkat fel-ſzegeztette, mellyek nem vóltak ki-oſztva, hanem dugaſzban tartattak olly tzélal, hogy a' kivántt esetkor elö leheſſen venni (Reſerve Canonen): tehát az ellenſég meg-fordúlt, és hátrább, a' miéinktöl távolyka, magát rendbe ſzedte. A' mi ſeregeinket moſt ismét meg-állitották, hogy az alatt a' F. M. L. SPLÉNYI Úrnak nyakra före sietö oſztállya-is el-érkezheſſen. Mihellyest a' miéink meg-állapodtak, azonnal indúlt az ellen-

ség; de már most nem tartott egyeneſſen a' jobb
ſzárny felé, hanem meſſze el-kerülte, 's tsak
óldalazott, olly ſzándékkal, hogy ezt bé-
keritheſſe, de mikor már közelgetett, észre
vette, a' siettséggel elébb nyomuló népet-is,
a' mellynek Májot *Nimpſch* Úr vezérléſe alatt
egy Tsáſzár Batalionból álló, 's négy ſzegő
formában elöl jövö ſerege, a' kemény ágyu-
zást-is oſztán mindjárt el-kezdette, a' midőn
azonban, a' F. M. L. LEVENÉHR Úr oſz-
tályának jobb ſzárnya ſzélin fel-állitott Ba-
teriáról-is, derekaſſan tüzeltek reája.

A' nem várt újj vendégnek érkezéſe
el-kedvetlenitette ismét a' Török lovaſſágot
's viſſza tért. E' ſzerént tehát, már min
eggyütt lévén, musika ſzóval nyomúlt a
ki-ſzabott rend ſzerént elö felé, az eggyesült
ſereg, tapodván az ellenség közzül el-hul-
lott embereknek, 's lovaknak teſteiket, —
Tsudálkozásra méltó, hogy már 18. órá
jött ekkor a' nép, 's itt pedig, egéſſz egy
mértföldig, olly hellyeken kelletett neki el
menni, hogy a' sürü tövis-bokrok 's tserés
miatt, mellyeknél nem látott egyebet az em
ber, ſzintén lehetetlennek láttzott, az azokon
való által-verekedhetéſe, de még-is, nem tsak
nem zúgolódott; hanem még az ágyukat-is a
Legényſég vonta, a' hol a' lovak nem von
hatták. Egynehány halmokról be lehete
már látni az ellenséget, a' *Fokſán* előtt lé-
vö

vö Táborában. Annak jobb ſzárnyán lévö Jantsárok állottak, eggy ágyúkkal meg-rakott ſántzoláſon belöl, az úgy neveztetett *Sámuel* Klaſtrom elött, a' bal ſzárnya, lovasſágból állott, és meſſze ki-terjedt a' térſégen, *Odobestie* felé.

Az ellenſég leg-elöſſzör az Oroſzokat fejtette-meg, azért-is rájok keménnyen kezdett ágyúzni. Gen. SUVARÓV Úr, azonnal parantsolatot adott a' lovasſágnak, hogy elöre nyomúllyon, és tudósitotta a' Hertzeget-is, a' dolog miben létéröl, a' ki haſonlóképpen a' F. M. L. SPLÉNYI Úr vezérléſe alá bizott Lovasſágot, a' melly ſzabadabban vólt, az ütközetre ki-rendelte. — Már a' mi jobb ſzárnyunkon ugyan derekaſſan ment a' dolog. A' *Schröder* Batalionja, a' bokrok között jó útra akadván, ágyúzott a' menés közben, az ellenſég pattantyúſaira, és a' Tábor elött el-terjedt Lovasſágra, azonban, a' mi jobb ſzárnyunk felöl lévö Lovaſſaink, a' Tsáſzár Huſzár Regementyebéli Oberſter *Méſzáros* Úr vezérléſe alatt, már az ellenſégnek bal ſzárnyánál vólt. A' Török Lovaſok jöttek bal felöl ellenek, az Oberſter Úr parantsolatot vett, hogy azokat támadja-meg, a' *Schröder* Batalionja pedig, hogy addig, míg Lovaſſaink viaskodnak, ágyúzzon az ellenſégre. Az Oberſter Úr, két oſztállyal, eggyel a' Tsáſzár, 's eggyel, a' Székelly

Huſzárok közzül, ſzokáſa ſzerént, olly vitézül el-járt, a' reá bizott dologban, hogy a' Spahik zürzavarba hozódtak, 's a' miéink elött, egéſſz *Fokſánon* túl ſzaladtak. Azon közben, az Oberſter Úrnak parantsolattyára, kormányozáſa alatt lévö más 3. Oſztálly Tsáſzár Huſzárok, bal felöl, a' gyalogſág közzé olly ellene állhatatlanúl, 's ſzerentsés ki-menetellel bé-vágták magokat, hogy azá' *Sámuel* nevezetü Klaſtromig ſzaladott, 's réſz ſzerént a' Klaſtrom megé vette magát, réſz ſzerént pedig a' Klaſtromba rejtezett.

Haſonló ſzerentsével támadta-meg ugyan azon idöben, az *Oroſz* Gen. Úr-is, a' maga ſeregével, 's az Ob. *Karajtzay* Úr Oſztálly-jyával, az ellenſégnek bé-ſántzolt jobb ſzárnyát. — Maga a' Hertzeg, a' F. M. L. LEVENÉHR Úr Oſztállya elött ment, mellynél, az ellenſéggel való ſzembe ſzállást kezdette, Oberſter *Képiró* Úr, a' *Barkó* Regementjebéli elsö Oſztállyal, és a' LEVENÉHR Uhlánusſaival, azon bátorſzivüſéggel, mellyröl már külömben-is esméretes. A' *Belgiojóſo* Regementjebéli Oberſter, Gróf *Auersberg* Úr vezérléſe alatt ſebes lépéſekkel siető *Schröder* Batalionnya, az ellenſég ſántzoláſán, 's Táborán kereſztül rontván, a' Klaſtromnak eſett. Az Oberſter Úr leg-elöl ment, az elsö *Garniſon* Regementbéli Májo-

O-

Orelly Úrral, a' ki tsupán maga jó szántából követte az Oberſter Urat, és még egynéhány ſzabad akaratúakkal, kik között vólt *Rütger* Záſzlótartó Úr-is, és próbálta a' Klaſtrom kapuját bé-töretni; de, eggy reája taſzított ſzekér miatt nem lehetett vele hirtelen boldogúlni, 's azonban a' Klaſtromban lévő Jantsárok, dühös vakmeröſséggel állottak ellent, a' kik a' miéinket végre viſſza-is verték, minekutánna a' bátor ſzivű Oberſter Urat, eggy halált okozott golyóbis találta. A' hozzá haſonló vítéz Májot *Orelly* Úr-is, halálos ſebet kapott. — Végtére, tsak ugyan el-vonták a' ſzekeret a' kaputól, és a' Hertzeg, a' Klaſtromnál állván, nógatta, 's biztatta a' *Schröder*, első *Székelly*, és *Khevenhüller* Regementekbéli futva sietö Batalionokat, hogy ne tágittsanak az ellenſégen. A' *Barkó* Reg. béli Májot *Quietovſzky*, és Kapitány *Kenty* Urak, vóltak a' leg-elsők, a' gyalogok 's lovaſok közzül, a' baj vivásra önként ki-vállalkoztakkal, és az *Oroſz* vadáſzokkal, az ellenſég meg-támadáſában: de ez, a' kapuval által ellenben, magát egy fal megé vonta, és olly erőſſen lövöldözött, hogy Bajnokjaink magokat a' kapuba viſſza vonni kéntelenittettek. Hanem másképpen fogták a' miéink-is a' dolgot: t. i. ágyúkat ſzállítottak a' Klaſtromhoz, lövöldözték annak falait, tornyát, és a' belső réſzét-is, azon

üregen által, a' hol a' kapu volt, ekkén
meg-gyúladt a' Klaſtromban lévö puska-por
és nagy durranáſſal a' levegö-égbe fel-vet
dött. De még-is tsak nem hagyott alább
az ellenſég a' tüzelésben. Végre, a' Hertzeg
kivánta, hogy jelentenék magokat egyne
hányan, a' *Kaunitz* Batalionjából, a' ki
önként akarnának meg-vinni az ellenſéggel
alig ereſztette-ki a' ſzáján a' ſzót, hogy a
egéſſz Batalion elö-állott, és parantsol
kellett, hogy 30-an a' záſzlóknál maradná
nak. Az Oberſter *Linde* Úr, más Tiſzt Ú
rakkal eggyütt, haſonlóképpen maga ajá
lotta magát, a' viadalra. A' Pattantyúſok
Májorja *Roos* Úr, a' *Barkó* Regementje
béli *Barkó*, *Lováſz*, és *Geringer* Kapitány
Urak, valamint *Kavzin*, és *Kriſár* Al-Had
nagy Urak, lovaikról le-ſzállottak, és a
ſzabad akaratúakkal eggyütt, gyalog roha
tak bé a' Klaſtromba, annak többé akadály
nem okozó kapuján, és a' más óldalról eggy
ajtón, a' mellyre tsak ſzerentséböl akadtak.
Az ellenſéget mind eggy lábig le-vágták.
Major *Quietovſzky* Úr, a' máſod ízben való
baj vivásból, két záſzlót vitt a' Hertzegnek
a' harmadiknál, *Kriſár* Hadnagy Úr eggyet
nyert, a' mellyet eggy, a' Torony felé ſza
ladó Török kezéből tekert-ki, magát pedig
a' Törököt öſzve darabolta.

Az

Az Ellenſégnek *Derviſch-Mehmet*, három ló farkú Seraskier Baſa, *Osman*, két ló farkú Baſa, és *Sülejman* Baſa igazgatáſok alatt, a' *Putna* mentiben, *Zásnál*, és *Fokſánnál* táborozott, 30,000 Embernél nagyobb ſzámmal vólt, de igen meg ſzilált egéſsz ſerege, nem mert többé meg is állani az eggyeſültt gyözedelmes Seregnek elötte, hanem öſzve viſsza ſzaladt, a' mint ſzaladhatott, a' Lovaſság a' *Rimniki* és *Buſeói*, a' Jantſárok pedig, nagyobb réſzént, a' *Brajlóvi* úton, és ha mind kéntelen is, által engedték a' miéinknek, az ágyúkat, azokhoz való, 's minden egyéb tábori kéſzületeket, a' Magazint, és az egéſsz tábort. Úgy meg vólt az Éllenſégnek vetve az ijjedtje, hogy a' *Brajlóvi* és *Buſeói* úton, többet lehetett, ſzáz, ſátorral, gabonával, golyóbiſokkal, puska porral, 's külömb-külömbféle hadi kéſzületekkel meg rakott, réſz ſzerént el tört, vagy fel fordúlt, és el hagyatott ſzekereket találni, mellyek mind a' miéink kezekre bírtak. A' Táborokban is, mellyeknek eggyike a' *Putnán* alól vólt, a' másik pedig *Fokſánnál*, egéſz eggy oránnyi járó földre ki terjedt, ſok haſzna vehetö eggyetmást lehetett kapni

A' tſata útán, minteggy eggy órával vevödött éſzre, hogy eggy *Fokſáni* Klaſtromban még ellenſég lappangana. Major *Beddeus* Úr, a' *Kaunitz* Regementjéböl, melléje vállalkozott

száz szabad akaratúakkal ajánlotta magát, hogy ő rajta megy a' Klastromon, és a' belé rejtezett ellenséget horogra keriti. A' Hertzeg, el fogadta ajánlását, és még eggy Tzúg Huszárságot, 's 15 Arnautákat rendelt mellé. Midőn ezen sereg a' *Sámuel* nevezetű Klastrom mellett ment vólna: tüzeltek reája az el égett Toronyból, három abban magokat el vontt Törökök, és eggy Emberünket el is ejtették; de nékik is, a' gyalogság, Bajonetjával tsak hamar végekre járt. Innen, Major *Beddeus* Úr, a' másik Klastromhoz intézte menését. A' benn lévő Törökök, tüzet adtak a' miéinkre, meg löttek eggy Arnautát, és 4 Embert meg sebesitettek, de hogy, a' Major Úr, valami tíz lövést tétetett az elő hozott ágyúkkal, a' Törökök ki dugtak eggy zászlót, és meg adták magokat minden fel tételek nélkül. Mind ősszve 56 vóltak, a' kik közzúl hármat az ágyú golyóbis meg ölt. Az Ellenségnek átallyában való veszteségét, nem lehet egész meg határozással előadni, mert a' derekas ütközet, melly Juliusnak 31dikén, dél után kezdődött, egész 3 oránnyi járó földre ki terjedt, úgy, hogy a' mieink az ellenség hóltjainak eggy nagy részét mesze hátra hagyták: mindazáltal legalább is 1500ra lehet tenni, a' mint

mint ezt mar a' minap is emlitettük, valamint azt is, hogy 96an. fogattak el.

A' miéink közzül 25 hiv vitézek estenek el, kiknek száma közzé tartoznak, fenn meg nevezett, ditsö emlekezetü Grof *Auersberg*, *Belgiojoso* Regementjebéli Oberster, és az elsö *Garnison* Regimentbéli Májot, *Orelly* Urak. Hetvenen kaptak sebet, kik közzül való, Tsászár Huszár Alhadnagy *Farkas* Úr is. Ló, 13 veszett el, és 14 meg sebesedett. Az eggyesült sereg, gyzzedelmének jeléül 10 ágyúkat, és 16 zászlókat mutathat.

Aug. 2dikán, tért visza az *Orosz* sereg, a' *Serethen* által, a' *Prúth* vizéhez; a' mi népünk is, ugyan az nap dél után, kerekedett fel, ment *Fokszánon* túl eggy orányira, által *Oláh* Országba, 's *Nagy Milkovnál* hellyet foglalt. Májot *Kienmayer* Úr, melléje adott Embereivel, *Rimnik* felé küldödött, hogy tudná meg, ha vallyon meg szállott é az ellenség, 's vólna é ott Magazinnya? A Major Úr meg értette *Rimnikben*, hogy oda érkezése elött, tsak minteggy két órával szaladt azon keresztül, az öszve zavarodott ellenség, 5 mértföldnyire *Buscoig*, és arra felé indúlván, többet talált, száz, gabonával, 's liszttel meg rakodtt szekereknél, mellyek az úton hevertek, és a' mellyeket mind eggy szálig fel égetett. *Rimnikben* al-

kalmas

kalmas gabonára talált, a' mellynek el-fzá-
litáfára, a' fzükféges rendelés meg tevődö-

A' maga Igazgatói hivatalában, a' fe-
le való nagy vélekedés, és nyomos remény-
ség fzerént, diſsöſségeſsen el járt, és a
érdemet nyomban meg jutalmaztató II-dik
IOSEPHtöl, a' Theresia rendjének nagy ke-
reſztjével már meg is tiſzteltetett, különös
betſületre 's ſzeretetre méltó Hertzeg CO-
BURG, nem akarja, hogy Fokſán környé-
ke láttára bölts kormányozáſa alatt végbe-
vitt jeles dolgokból méltán ſzármazott di-
tſöſség, tſak magára háromollyon, ſöt Embe-
ſzerető ſzivének kivánſága az, hogy arany
kiki, Vitéz ſeregei közzül, a' győzödelemnek
kiváltképpen való gyümöltſét, a' ditſéretet
érdeme ſzerént. Kötelesſégének eſmeret
a' Hertzeg, leg elſöben is a' ditſéretet
Igazgató Társán, Oroſz General SUVAROW
Úron kezdeni. Magaſztallya ezen nagy
érdemü Úrban, azt a' maga talajdon
haſzna, s' könnyebbſége félre tételével
egyedül a' köz jóra intézett ſzives, és fá-
radhatatlan igyekezetét, és a' dologba való
mélly be látásſal eggyeſült bátor ſzivét,
mellyet, népünk láttára, a' tökélletes meg győ-
zödéſig ki mutatott. Bölts vitéz Kormányo-
zójoknak példáját követték, minden más
Oroſz Generalis, és fö Tiſzt Urak is, a' Her-
tzeg vallás tétele ſzerént, és az vezérlések
alatt

alatt vitézkedett egéſz ſereg, nem tsak úgy hartzoltt mint hiv frigyes, hanem olly ſzívvel 's olly kéſzſéggel el követett mindent, mintha velünk ugyan azon eggy Föt eſmerne.

Fejedelmünknek ſaját ſeregei, mind végig eggy formajú állhatatoſságokkal, minden terheknek jó ſzivvel való el viſeléſével, és a' veſzéllyeknek meg rettenés nékül való ki áliáſával, tökélletesen meg feleltek az Úralkodó hozzájok való bizodalmának. Az egéſsz gyalogſág 's lovaſság, a' hoſſzas, és terhes menetel után is, ſzintén törte magát, úgy futott a' viadalra, azon Batálionok, és ofztállyok pedig, mellyek a' baj vivóknak hátok megé rendeltettek, olly rendet tartottak az ellenſég táborában, mintha a' gyakorlás hellyén állottak volna, á temérdek tſalogató prédára, tſak nem is igyelvén.

Azon ſzép rendet, melly az egéſz ütközet alatt fel bomlás nélkül tartott, és buzgó kéſzſéget, mellyel a' Batálionok 's Regementek, kóteleſségekben el járni törekedtek, lehet a' Hertzeg egyenes itélet tétele ſzerént, föképpen a' Generális, és a' több fö Tiſzt Uraknak köſzönni, a' kiket mindnyájokat úgy ajánl a' Felſég hathatos kegyelmébe, hogy egyſzersmind ditsekedve bizonyitja, azon ſzerentséjének eleven érzéséből

séből származott belső örömét, melly szerént olly érdemes Urakon tétetett Fövé. F. M. L. SPLÉNYI Úr, nagy eszköze volt, a' hartz szerentséssen lett folytatásának, 's bé fejezésének, mind gyorsaságával, mellyel az egész tsapat végire jutott Osztállyát szállitotta, mind azon bátorságával, mellyet mutatott, igazgatására bizott gyalogjainak 's lovasainak az Ellenség ellen való bölts rendélésében: melly foglalatosságában, Generál Májot *Jordis* Ur, a' ki a' *Schröder*, és *Tsászár* Batalionnyait igazgatta az első tsatában, kiváltképpen való segittségére volt a' F. M. L. Úrnak. Volt Oberster, de már közelebb tetézett nagy erdemeire nézve Generál Májorságra méltóztatott *Meszáros* Úr, melly méltó jussal vegyen sok részt a' győzödelem ditsőségében, ha már most nem emlittyük-is, az Ellenség meg támadásában ki mutatott előre látását, 's nagy szivüségét, a' fellyebb valókból elegendőképpen ki - tettzik. Ezen vitéz Generalmájor Urnak példája, 's bizonyitása szerént, igen vitézül forgatták magokat, *Németh*, Gróf *Gvadányi*, *Szombathy*, és *Sefe* Kapitány; *Osterhuber*, *Bezerédy*, *Ekker*, *Lusinszky*, *Pálfy*, *Utzer*, Alsó Hadnagy; *Gentsy*, *Kostián*, és *Forgáts*, Alsó Hadnagy Urak. A' Tsászár Magyar Lovassaival, az ellenségre azon időben ütött Székelly Huszárok Osztállya-is, különössen vitézke-

kedett, Oberſtlieut. *Lajos* Ur okos vezérléſe alatt, és ezen Oſztállynak minden Tiſztjei haſonló ditséretet érdemelnek, a' Tsáſzár Huſzár Tiſzt Urakkal. Az elsö *Székelly* Regementbéli Oberſter *Horváth* Urat, meg-ditséri F. M. L. SPLÉNYI Ur, igen jó vitézſégéröl. Oberſter Gr. *Auerſberg*, és Májot *Orelly* Uraknak hív vitézkedéſeket már egy földi, 's halandó Uralkodó, többé meg nem jutalmaztathattya: de *Rittger* Záſzlótartó Ur, a' ki néhai Oberſter Urral elöl ment, *Seyſser* fö Hadnagy Ur, a' ki a' ſzabad akaratúakkal leg-elsöben állott elö, Kapitány *Morovitz* Ur, a' ki az Oberſter Urnak gyáſzos halála után igazgatta a' Batalíont, és Kapitány *Lanordiere* Úr, a' ki a' baj vivók között vólt, söt az egéſſz *Schröder* Batalionnya mind öſzveſéggel, meg-érdemlik, a' kikre a' Fejedelem különös ſzemekkel tekintsen.

A' Tsáſzár gyalog Regementyebéli Májot Gróf *Nimpſch* Ur, újj érdemeket ſzerzett magának mind az által, hogy midön az elenſég, harmadſzor próbált ſzerentsét, vele nagy ſebesſéggel ſzembe ſzállott, és reá kéménnyen ágyúztatott; mind pedig, hogy Batalionnyával az ellenſég tábora hellyén-is, a' jó rendet meg-tartatta. Pattantyús Al-Hadnagy *Stertzel*, és fö Hadnagy *Polinger* Urak igen jól dolgoztak, a' Schröder,

és Tsáſzár Regementyei ágyúi körül. A Stabbéli gyalog Regementből való Kapitány *Tzajatzek* Ur, a' ſereg jobb ſzárnyán, mind járt a' Lovaſok hátok megett vitte a' Székelly Stuttzoſokat, 's a' Klaſtromba-is. Ingenieur Májot *Marquis du Chatelaire*, és a Barkó Regementyebéli Kapitány *Geringer* Urak, a' SPLÉNYI F. M. L. Ur Batalionnya ágyúi körül, olly rendeléſeket tettek, hogy az azokkal való lövöldözésnek különös fogatnatja vólt. Az emlitett F. M. L. Ur mellett Adjutántſágot viſeltt Székelly Huſzár Fő Hadnagy *Ungárt*, és Tsáſzár Huſzár Fő Hadnagy *Philipovits* Urak, a' Lovaſsággal eggyütt, olly ſzívvel támadták-meg az ellenſéget, a' millyen meg-érdemli, hogy Magyar Huſzárok Tiſztjeik' mellyekben verjen. A Tsáſzár Huſzár Regementbéli Stábalis Tiſztek, Oberſtlieutenant *Blaskovits*, *Nagy*, *Szentiványi* Májot Urak, a' magok Oſztályyaikkal, igen hathatós példájú bátorſággal vágták bé magokat az ellenſég közibe.

F. M. L. Báró LEVENÉHR Úr 's oſztályához tartozó két Brigadéros Generalmajot *Schmertzing*, és *Filó* Úrak, úgy vigyáztak, hogy vezérleſek alatt, á bal ſzárny Seregei azzal a' renddel mentek, a' mellynél különöbet, a' leg-ſzebb térſégén ſem lehetett volna már várni, pedig á meneteleknek helyét, mindenfelé olly magaſsan fel nött tſere bori-

boritotta, hogy a' záſzlóknak a' hegyek is alig láttzott ki belöle. A' *Khevenhüller* Batalionja, mihellyest ſzabad földre verekedhetett, azonnal tellyes erejéböl az ellenſégnek eſett. Oberſtlieutenant *Schellenberg* Úr-is jelen vólt a' baj vivásban. *Holtman* Oberſter Úr, a' ki maga ugyan az elſö *Garniſon* Regementböl való, de még-is a' *Ventzel Kollorédo*, Regementjéböl egy Batalionot igazgatott, nem külömben a' *Kárl Toskána* Regementjebéli Oberſtlieut. *Fullon*, á *Mitrovtzky*-éból való Oberſter *Ráth*, és a' *Pellegriniéhez* tartozó Oberſtlieut. *Mangin* Urak, kiki a' maga Batalionnyát olly renddel, 's nagy ſzivvel vitték, hogy közttök nem lehet külömbſéget tenni. A' *Barkó* Huſzárok érdemes Oberſtere, *Képiró* Úr, kinek tsak ſzép nevét emlitenis, annyit teſz, mint meg-ditsérni, mind az elöl menö ſeregeknek vitelében, mind a' jobb ſzárnynak a' F. M. L. SPLÉNYI Úr, oſztállya el-érkezéſéig való védelmezéſében, mind végre az utólsó baj-vivásban, példájával meg-mutatta, hogy a' nemes ſziv, bóldog elö-menetellel, mind úntalan többekre 's nagyobbakra vágyakozik. Oſztállyához tartozó *Ötvös*, és *Levatziſz* Kapitány Urakat, nem külömben, a' LEVENÉHR Uhlánusai közzül, melléje rendeltetett Májot Urat-is, az a' tüz gerjeſztette, a' melly vitéz Igazgatójokat. — Azon *Barkó* Regementjebéli Tiſzt

Urakról, a' kik lovaikról le-ſzálván, mago
jó ſzántokból, gyalog mentek a' baj-vivásr
már oda fellyebb vólt emlékezet. Közöttü
különös bátorſágnak lelkétől vezéreltetteb
eddig Májori méltóſággal vitézkedett,
immár Oberſtlieut. rangot nyert *Quietovſzk*
és *Kienmayer* Urak, *Kenty*, *Lovász*, *Bar*
Kapitány, és *Krisár*, 's *Kafzin* Alhadnag
Urakkal eggyütt. — A' Hertzeg mellett *Fi*
geladjutantſágot viselt, *Fiſcher von Ehrenb*
nevezetü Major Úr, a' ki, melly hiven
ſzorgalmatoſſan járt legyen el kötelesſégében
a' Hertzeg akarattyának, a' ſereg egéſz
ſzárnya Igazgatóival való közléſében 's tel
lyesittetéſében, onnan nyilván meg tettzik
hogy az emlitett Ur, a' Hertzegnek felöl
tett ditséreteire nézve, Ő Felſégétől le
ottan Oberſtlieutenantá tétetett. Az *Erdő*
Huſzárok közzül való Kapitány *Hartelmüll*
Úr-is, a' Hertzeg mellé vólt rendelve. *Ez*
Urat meg-ditséri hivſéges ſzolgálattyáról
Hertzeg, valamint mindenütt utánna lova
lott két Fohadnagy Urakat-is, kiknek egy
gyike a' *Mitrovſzky* Regementjéből Gróf *Sz*
lins, a' másik a' *Coburg* Drágonyosſai közzü
Gróf *Trautmannsdorf*. A' Hertzeg parantsz
latait ſzéllyel hordó Alhadnagy Urak, *Dev*
a' *Schröder* Regementjéből, *Müller*, a' *Ca*
Toskána-ébol, és *Hahnbaum*, a' *Leveneh*
lánusſai közzül, hozzá HOHENLOE Her
tzeg

tzegtöl, hirmondóúl Kadét fövel küldetett, már most Fohadnagy *Pettz* Úrral eggyütt, olly ditséretet nyertek, hogy a' Hertzeget, nem tsak el nem hagyták; hanem a' reájok bizott dolgoknak tellyesitéſében, a' leg-nagyobb akadállyok között-is fáradhatatlanok vóltak. — Oberſter *Karajtzay* Úrnak érdemeit (maga azt mondja a' fö Igazgató) akármelly válogatott ſzókkal-is, inkább nem magaſztalhatná, mintha azt emliti, hogy az *Oroſz* Generál Úr, a' gyözedelmes tsata meg-kéſzüléſével, mindjárt maga a' Hertzeg után, az Oberſter Urat ölelte-meg, azzal a' ki-fejezéſel nyilatkoztatván-ki eránta való belsö érzékenyſégeit, hogy egyedül néki köſzönheti réſzéröl, a' viadalnak olly jól 's ſzerentséſſen lehetett végezödéſét.

Már egynehány ízben nagy ditsérettel emlitett *Kienmayer* Úrra fordúl még egyſzer a' Hertzeg; de ſzót ſem találván többé különös magaſztaláſára, tsak azt mondja: külömben, nem tsak az: hogy, ha ö Hertzegſége nem ſzóll-is; maga, 's kormányozáſa alatt lévö Tiſzt Uraknak nagy tselekedeteik, eléggé ſzóllanak érette. — A' *Kaunitz* Batalionja, tartós bátorſágú meg-unatkozhatatlanſágáért, mellyet mutatott az egéſſz vialyában, meg-érdemli valóban, hogy átalyhetett különös meg-indulás nélkül nézni,

hogy

hogy vágta-bé magát, iffjú Bajnok módjára amaz éltes Oberſter Úr *Linde*, az ellenſég közzé. — Kapitánlieut. *Gave* Úr, a' hidnak veſzedelem nélkül való fel-állittatáſában, és a' baj-vivásban, nagyon ki mutatta ſzemeſégét, 's Legényſégét. Föhadnagy *Linde* és *Vampolt* Alhadnagy Urak, mind kettő a' *Kaunitz* Regementjéből, vóltak a' Batalionnal eggyütt leg-elsök, a' kik a' Klaſtromba rejtezett ellenſégen rajta mentek, 's dél után ismét haſonló vitézſéggel hartzoltak. Major *Bedleus* Úr alatt a' ſzabad akaratúakkal eggyütt. Ezen meg-nevezett Major Úr látatta magát leg-elsöben, az Oberſter *Karaſtzay* Úr Lovaſai közzül, az ellenſég táborában, és a' *Fokſáni* Klaſtromban maradott Törökök ellen-is eggy valódi remekjét adta vitézſégének. — Oberſtlieut. *Froon* Úr, a' több Ingenieur Tiſzt Urakkal eggyütt, mint úntalan mellette vólt a' Hertzegnek. Hadnagy *Orlándi* Úr, önként adta magát a' baj-vivókhoz. — Major *Büſchel* Úr, valamint minden más *Generálſtáb*-béli Tiſzt Urak is, az el-indúlástól fogva, az egéſſz menetelnek, 's minden fordúláſoknak jó módjára való el-intézéſekben, úgy vitték kötelességeket, hogy a' fö Igazgatónak, hivſégekkel és fáradhatatlan munkáſágokkal való egéſſz meg-elégedéſét érdemlették. — Major *Roos* Úr, a' Batalionokra fel nem oſztott ágyúkat nagy

nagy okosſággal, és bátorſággal olly helylyekre rendelte-el, hogy ebbéli hív ſzorgalmatoskodáſa igen ſokat tett a' gyözödelemre, minthogy a' Legényſég tüzét-is példájával éleſztette. — *Bernkopf* Pattantyús Kapitány Úr, úgy forgolódott az ágyúk körül, 's olly figyelmeteſséggel el-kövétett mindent azon haſznos végre, hogy az ágyúzásnak nagyobb foganattya leheſſen, hogy buzgó fáradozáſában a' Hertzeg tökélleteſſen meg-nyúgodott. — És eddig vagyon, a' *Fokſáni* gyözedelemnek minden fö környülállásival való hoſzſzas; de reményljük, nem únalmas elö-adáſa, mellynek az emlékezete, 's vele eggyütt a' fö Igazgató Hertzeg COBURG-é, 's az egéſſz vitéz ſeregé, Hiſtoriákban-is méltán fenn fog maradni.

Eggy dolog van, a' mi ezen jeles gyözedelmek' elö-beſzélléſe alkalmatoſſágával ſziveinket ſebheti. — Ez, hogy a' ditsöſſéges ſen hartzolókhoz, némelly, 's még pedig ſzámos haſonló Vitézeinknek, kik mind ez ideig veſztégelni kéntelenittetnek, ſzerentséjek nem lehet, vitézſégeket meg-mutatni, 's annak érdemlett jutalmát venni.

JEGYZÉS.

A' GRANATÉROSOK, neveket veſzik, az ellenſég közzé hányni ſzokott *Granátoktól*, a' melylyek

yek tsupán tsak nagyſágokra nézve külömböznek lazon Granátoktól, mellyeket *Haubitzokból* lövöldöznek. Amazok t. i. nem nagyobbak eggy ökölnél, egyébaránt pedig ezekkel, mind külső, mind belső formájokra nézve, meg-eggyeznek. Nem régiben, a' *Drágonyoſok*, és *könnyü* Lovaſok (Cheveaux-Legers) között-is vóltak *Granátéroſok*, kik mind termetekre, mind ſzép kéſzületekre nézve mindeneknek ſzemeikbe tüntek: de ezek többé nintsenek-meg. A' Horvátokéit-is mind Stuttzoſokká (Scharfſchützen) változtatták. Már ma, egyedül a' *Tábori*, vagy-is Generálisokról nevezetett gyalog Regementeknél vagynak, mindeniknél kétkét Kompánia, mellybe azokat válogattyák ki a' Regementből, a' kik ſzép növéſekre, 's magok jó viſeletekre nézve magokat meg-külömböztetik. — Minthogy 11. Magyar Tábori Regementek vagynak, úgymint: 1.) Fő Hertzeg *Ferdinandi*, 2.) H. *Eſzterházy* Miklósé, 3.) H. *Eſzterházy* Antalé, 4.) Gróf *Gyulaié*, 5.) Gróf *Károlyié*, 6.) Gróf *Nádasdyé*, 7.) Gróf *Pálfyé*, 8.) Báró *Alvintzyé*, 9.) Báró *De Vinsé*, 10.) Báró *Splényié*, és 11.) Gener. *Oroſzé;* tehát a' fellyebbi meg-jegyzés ſzerént, hogy t. i. minden Regementnél két Granatéros Kompánia vagyon; mind öſzve 22. Magyar Granatéros Kompániák vagynak, mellyekből, a' nagyobb fel-oſztás ſzerént, 4. Batalion telik, hárma, hat, és negyedike, négy Kompániákból álló. A' *Granatéros* Kompániák, Regementjeikkel eggy hellyben feküdni nem ſzoktak, azért a' ſzolgálatra néz-

nézve nem az Oberſterektől függenek, hanem a' Batalionok Igazgatóitól, kik közönſégeſſen, vagy Májorok, vagy Oberſtlieutenántok, ſzoktak lenni: ugyan tsak, a' törvényes, pert, vagy fizetést illetö dolgokban, a' Regementek törvény ſzékeik alatt vagynak.

Ruházatjokra nézve abban külömböznek a' több Regementjeikbéliektöl, hogy midön valamelly pompára meg-jelennek, vagy ſzolgálatot téſznek, a' *Kaskét* hellyett, nagy prémes süvegek, máſſzorra pedig kalapjok vagyon, mellyen a' gomb hellyén eggy fel-lobbant gránát láttzik.

Az óldalakon függö töltés tartójok (Patrontaſchen) ſokkal nagyobb, a' más gyalogokénál, mivel bennek a' gránátoknak-is el-kelletik férni. Annak a' mejj ſzijján, eggy rézből kéſzült tokot lehet látni, mellybe a' gránátok meg-gyújtáſára kéſzitett kanótzot teſzik, ha midön azokat, az oſtrom alatt lévö vár meg-hágáſa alkalmatosſágával, az ellenſég közzé akarják hajigálni.

El-telik minden Magyar Hazafinak ſzive gyönyörüſéggel, 's örül a' lélek benne, ha ſzerentséje lehet, két három Kompánia, vagy talám Batalion Granátéroſoknak ſzemléléſéhez; akár nézze, azoknak, fegyverrel való magok jeles gyakorláſokat, akár, midön a' ſzebbik öltözetekben, el-nyúltt ſorban akként állanak, mint meg annyi élettel, 's mozgáſsal biró fugár oſzlopok. Deli termetekkel meg-eggyezö vitéz tekintetekből, ezen többnyire meg-lett embereknek, kiki könnyen éſzre veheti, hogy ezek

már

már máſſzor-is láttak ellenſéget, 's vele akármikor-is ſzembe ſzállani kéſzek. Moſt mind a' 22. Magyar Gránátéros Kompánia, a' Bánáti nagy hadnál, a' Fejértemplomi Táborban feküſzik, Gróf *Sztáray* Gen. Úr vezérléſe alatt, kik ſemmit ſem ohajtanak ſziveſebben, mint azt, hogy bártsak alkalmatoſſágok lehetne, minél hamarébb, olly vitéz Vezérek alatt, mint a' minémût Gr. Sztáray Úrban örömmel tiſztelnek, édes Hazájokhoz, 's Fejedelmekhez tartozott kötelesſégeknek vóltaképpen való meg-mutatáſára. — Ezen Kép, mellyet a' Jegyzés mellé zártunk, ábrázollya a' Gróf Pálffy János, Hadi Tármester Úr, Excellentziájának, ſzép 's nevezetes Gránátéroſſai, kik közzül egynehányan a' Zimoyi mezőn, Belgrádnak által ellenében a' Száva 's Duna vizei között tsatáznak. — A' rajzoló képzeléſe ſzerént, a' Gránátéros a' puska végére ſzoritott, úgy nevezett Péter kéſſe (Bajonétját) eggy Török mejjének ſzegezte: de mivel ez, élte meg-maradhatáſáért olly igen esdeklik rajta a' Gránátéros ſzive meg-esik, 's a' Bajonétot mellyebben nem taſzítja. — Ámbár a' nemes Pálffy Regementjebéli több gyalogſágnak, mindenben egyenlő ſzinü ruhája, hajtókája, 's gombja vagyon-is a' Granatéroſokéval: mi mindazonáltal annak képét-is különöſſen meg-fogjuk küldeni, a' vitéz Regementnek fel-állitáſától fogva, ezen folyó eſztendeig viſeltt dolgainak Hiſtóriájával eggyütt.

A' Pálfy Granatéroſſait ábrázoló rajzoláson kívül, küldjük, az Aug. 21. napjára el-kéſzült, L. betüjü árkus mellé rendelt *Föld Golyóbiſſának alſó felét*, mellynek másikát, t. i. a' *felſö felét*, már az, Jul. 28-dikán el-inditott E. betüjü árkus, F. betüvel jegyes Tóldalékjával meg-küldöttük.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Augustusnak 28-dik Napján.

A' minek jelentéſét, még ez ideig, más jobb reményſégtöl tápláltatván, mind tsak halogattuk: azt immár kéntelenek vagyunk, akármint ſebheſſe-is illy gyáſzos Történet ſzivünket, magunk-is bizonyitani, hogy Nemzetünk diſze, F. M. Gróf HADIK András Úr, a' fö Seregnél többé a' kormányt nem tartja: — — — A' minapában örömmel vett, 's általunk mindjárt-is közlött Tudósitás ſzerént, azt hiſſzük vala, hogy édes Hazánk kebelében ſzületett, 's nevelkedett öſz Heróſunk, ott végzi ditsöſségeſſen hadi pallyáját, a' hol azt, eggy ſzázad felét felül haladó idövel ennekelötte, valóban ſzerentsés, és bóldog órában elkezdette. — Látta elsö Magyar Vitézünk

Gróf HADIK András Úr, mint verték-ki a Törökök népeinket *Serviából*, 's végre miként keriték kézre hires *Nandor Fejérvárát*. A' *Krotzkai* ſzoros úton, *Belgrádon* alól, mutatta-is már azon időben Kapitány fövel vitézſégét. biztunk tehát, hogy eggy nagy tapaſztalású Magyar fő Vezér, a' ki *Belgrádnak*, úgy-mint a' réſzünkről el-végezett oſtrom tárgyának 's egéſſz vidékének mivóltát, már olly ſok időkkel ez előtt ki-tanúlta, azon Magyar vérrel ſzerzett erősſégét, ſzéleſſen ki-terjedett környékével eggyütt, Orſzágunkal újjra eggyesiti, melly annak tűz fal gyanánt vala ſok ideig, a' dühös Török ellen. — Ebbéli hiedelmünk, és minden bizodalmunk, már látjuk ſzomorúan, tsak édes álom vala. — Bár tsak e' ſzerént, ne-is mozdúlt vólna helyéből, 's a' mindenféle rontsolódás által, ne röviditette vólna drága életét, már régen borostyán koſzorúkkal ékeskedő Hazánk' Fia, kinek hanyatlott idejéhez, kéſz vólna a' jó ſzivü Magyarſág, a' magáéiból-is napokat ragaſztani, tsak hogy annál tovább dítsekedhetne ez időben-is, eggy illyen adománnyával az Egeknek, a' ki valamint maga vitéz Eleinknek nyomdokait követte, úgy máſokkal-is követtette, 's azon törekedett ſzives igyekezettel, hogy Hazánk' Napja, melly úgy láttzik, de talám nem tsak látzik, hanem valóſsággal le felé sietett, út-

ját

ját változtaſſa, és ismét újjabb, 's nagyobb fénnyel derüllyön-fel. — A' midön a' nagy Hadnak, kedves fő Vezérétől hirtelen 's véletlen lett meg-váláſát, vele eggyütt ſziveſſen fájlallyuk: nem esünk mindazáltal kétségbe, a' dolgok' ſzerentsés ki-menetele felöl: mert HADIK hellyébe LAUDON állott elöl, a' ki Auguſt. 11-dik napján, *Újj-Gradiskáról*, ha mind némelly küſzködéſek után, 's között-is, népével *Belgrád* felé indúlt. Auguſtusnak 14-dikén, már *Zimony-ban* vólt, a' honnan, minekutánna mindent meg-visgált, 's el-rendelt vólna, 17-diken, *Futakra* ment, vele egyenlő idejü, 's vitézségü jó Barátjának, Gróf HADIK fő Vezérnek látogatáſára. Innen *Fejértemplomba* útazott, a' hol gondos figyelmetesſéggel, ſzélyel nézvén, a' fő Igazgatást által vette. — Minémü dolgokat fog itten-is véghez vinni, 's vitetni, ezen diadalmas fő Vezér, azt ezután meg-fogjuk tapaſztalni: de mig a' lenne, igéretünket kivánván tellyesiteni, elöbeſzéllyük, mi történt a' Had kezdetétől fogva *Szerimben* (Sirmiumban), olly móddal, miként a' Horváth Orſzági Történeteket lerituk vala. —

A' Szerimi Tsatáknak elö-adáſa.

Alig érkezett ide a' hire, hogy a' Törökök, Aug. 16-dikán 1787. eſzt. hadat indittottak az Oroſzok ellen; már ment min-

denfelé a' parantsolat, hogy Seregeink a' Török Birodalomnak ſzéleire indúllyanak. Nagyobb réſze népünknek a' Dunán, *Szerimbe* takarodott, mind azért, mivel a' vizen kevesebb költséggel, 's fáradtſággal tehetnie az utát, mind pedig, mivel a' Bétsi udvar leg-elöſſzör-is *Belgrád* Várának viſſza vételéről gondolkozott. — Már három hónap alatt, egéſſzen el-is lepte, a' temérdek katonaſág *Pétervára* 's *Zimon* tájját. — — — — Az egéſſz télen nem annyira a' hideg, mint a' nagy sár miá kezdették katonáink azon ſanyarúſágot próbálni, mellyről már, a' ſzinten 10. eſztendöktöl fogva tartó békeſség idején igen el-ſzoktak vólt. Minekutánna, 1788-dikban, Februáriusnak 9-dik napján, meg-lett vólna *Zimonból Belgrádba* a' hiradás, a' Porta ellen kezdendö hartz eránt, Gróf LACY, úgymint a' ki Ö Felſégétöl, a' fö hadi Vezérſéget meg-nyerte, mindjárt a' tavaſz kezdettel rajta vólt, hogy a' rendelést még innen Bétsböl meg-tegye, azon töltés erántt, mellyet már az elött kezdettek vólt hányni, *Beſánia* nevezetü falutól fogva, *Zimon* felé, a' *Száva* ki-áradáſának meg-gátoláſára. Midön már ſok ezer, réſz ſzerént föld népéböl, réſz ſzerént katonaſágból álló munkáſsaink foglalatoskodnának, a' töl-

töltés kéſzítéſében: Martziusnak 7-dik napján, mintegy 800-ig való Törökſég, a' *Száva* vizén hajnalban által jött, olly ſzándékkal, hogy munkáſainkat a' gáttól el-verje; magát pedig a' töltést el-rontsa. Az ottan őrizeten lévő H. *Eſzterházy* Miklós Regementjebéli *Malovetz* Kapitány Úr, kevés népével ellenzette ugyan a' ſok Törököknek által jöttöket, velek a' ſzárazon-is meg-tette vitézül az első próbát, de azoknak nagy ſzáma, 's embereink előtt-is, eleinten tsudálatosnak, és rettenetesnek tettzett, dühöſſége miá ugyan tsak hátrálni kéntelenitette. De hogy a' *Wurmſer* Lovas katonái közzül eggy Tzug érkezett, és ez által néki bátorodván a' Gróf *Gyulai* Sámuel vitézeis, a' Lovaſsággal eggyütt keménnyen fogták a' dolgot; a' Török hátat forditott, megelégedvén azzal, hogy eggy filegória formájú őrző házat (Tsartákot), eggy, más nagyobb fa kunyhóval, 's a' munkáſoknak némelly ſzerſzámaival eggyütt, el-égethetett, és *Belgrádba*, 4. üreſs hajóból álló prédájával, viſſza térhetett. — Réſzünkről, ezen tsatában a' H. *Eſzterházy* Miklós Regementjéből 70. Legény eſett-el, 's két Tiſzt, eggyik, Alhadnagy *Traitmán* Úr, a' másik, *Fekete*, eggy igen iffjú nemes Úrfi, és még tsak akkori Záſzlótartó, négyen pedig nem találtattak, kik vagy az ottan lévő motsárba

veſztek, vágy elevenen el-fogattak. Meg-
ſebeſedtek 11-en. Maga Kapitány *Malovetz*
Úr-is nehéz ſebet kapott, még pedig a' fe-
jén: mindazáltal ſem az éles fájdalom, ſem
fejének ſzakadatlanúl való vérzéſe, erőt nem
vehettek nemes indúlatin, mellyek bátor
ſzivét arra birták, hogy a' viadalnak mind
végéig Kompániájánál maradjon. A' *Wurm-*
ſer Huſzárjai közzül, egynehány izben vág-
ták-is kereſztül magokat az ellenſégen; még
is 4-nél többen ſebbe nem estek; tsupán
eggy végezte életét. A' Gróf *Gyulai* Sámuel
Regementjéből, tsak ketten kaptak ſebet,
Kapitány *Wurtzer*, Főhadnagy *Simoni*,
Záſzlótartó *Beer* Urak, az egéſſz Kompánia-
val eggyütt meg-mutatták, mit leheſſen e-
zen vitéz Regementtől, a' Török ellen való
tsatákban várni. A' Törököknek veſzteſégét
tette Gróf KINSZKY, a' Lovaſſágnak Gene-
rálja (General de Cavallerie), és a' *Szerini*
ben feküdt feregeknek, a' Gróf LASCY le-
érkezéſeig vólt fő Igazgatója, 150-re. Hogy
a' tsata nem ſzájok izént esett, egéſſz ha-
hetekig ezentúl, mind tsendeſſégben vóltak
a' Törökök. Azonban eggy nap ſem múl-
el, mellyen vagy a' nagyobb Generális Urak,
vagy a' távolabb feküdt Regementek kö-
zül, ſzárazon, és vizen, ne érkeztek vólna
Zimonhoz. — Ő Felſége maga, Febr. 29-dik
napján indúlt-ki *Bétsből*, minekutánna bé-
pe-

petsételt Teſtamentomát, Hertzeg KAUNITZ Fő Státus Cancelláriusnak által adta vólna. Útját *Grátznak*, *Lábak*, *Triest*, *Fiume*, *Bukkari*, *Zeng*, és *Károllyvárosſának* vette. — Meg-visgálta, a' Törököktől, ez előtt eggy hónappal el-vett *Dresnik* várát, a' honnan, *Glinán*, a' mi *Dubitzánkon*, *új Gradiskán*, *Bródon*, *Mitrovitzon* kereſztül jövén, Márttziusnak 22-dik napján *Zimonba* érkezett, Gróf LASCY, néhai Her. LICHTENSTEIN, és más Generális Urakkal, mint kiſéröivel eggyütt. A' rendeléſek még-tétettek, *Zimonnak* meg-erősitéſe, és *Belgrád* oſtromához már jó eleve való hozzá kéſzülés érántt. Olly nagy tzélnak el-éréſére, ſzükſégesnek itélték mindenek, leg-elsöben-is *Szabáts* várának meg-vételét. Ahoz képest, megérkezvén Ő Felſége a' *Bánátból*, a' hová kevés időre tsak úgy rándúlt vala el, legottan parantsolatot adott valami tiz ezerre való népnek, hogy talpra állana, 's indúlyon *Szabáts* alá.

Mig az oſtromra ki-rendeltt ſeregek, a' *Száván*, hajókon, által takarodtak; az alatt ſzállitották az oſtromi ágyukat-is, a' fellisnek 24-dikére, virradóra, már el-kéſzülállitott hidon, a' viz túlsó réſzére. — Apritek a' Batteriák-is, mellyekről, azonnal kemménnyen kezdettek ágyúzni, a' vár felé. — A' Szabátsiak derekaſſan viſelték ugyan

magokat, de hogy granátaink a' palánkjokat meg-gyújtották, 's ezen alkalmatossággal ſzabad ſeregeink, a' *Pétervári* Stuttzokkal eggyütt, a' vár falát erö hatalommal meg-hágták, a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Regementje-is, Oberſterével, Gróf *Sztáray* Urral eggyütt, eggyſzerire, 's leges leg-elsöben a' várban termett; unſzoláſunkra magokat fel-adták. Ö Felſége, kinek bölts, ſzemes, és bátor vezérléſe alatt, kéſzült meg, 's nyert ez az egéſſz Oſtrom reménylett bóldog véget, a' várat védelmezett 800. Törököket, 15. Tiſztjeikkel, 's Fejekkel *Aga Mehmethel* eggyütt, *Pétervárra* küldötte. Innen azután réſz ſzerént *Szegedre*, réſz ſzerént pedig *Aradra*, azután *Váradra*, ismét *Munkátsra*, 's moſt végre *Kaſsára* vitettek. Az aſſzonyokat, és gyermekeket pedig, kik ſzám ſzerént 2000-en valának, vagyonjaikkal eggyütt, nem tsak ſzabadon botsátotta; hanem *Szokolovits* Kapitány Úr, 's a' ſzabad ſeregek által *Zvornikig* el-is kiſértette. Húſz záſzlók, 's 17. ágyúk találtattak a' várban, más fegyverekkel, 's hadi kéſzületekkel eggyetemben. — Közzülünk hatnál többen el nem estek. Sebet kaptak 11-en, kik között vólt *Ruvroa* (Rouvroi) Hadi Tármeſter Úr-is, és Hertzeg *Ponyatovſzky*, kinek, a' bal tzombján eggy

eggy golyóbis kereſztül ment. — Az Iffjú *de Liny* (de Ligne) Hertzeg vólt leg-elsö, a' palánknak meg-hágáſában, kinek-is Ő Felſége, ott mindjárt hellyben, a' M. Ther. kisſebb Kereſztjével kivánta meg-jutalmaztatni bátorſágát. Gróf *Sztáray* Oberſter Úr, az egéſſz fő Batalionjával a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Regementjének, különös ditséretet nyert Ő Felſégétől, a' Tsáſzártól, a' ki maga, minden jelen lévö Generáliſoknak méltó álmélkodáſokra, ſzéltire nyargalódzott még a' leg-veſzedelmeſebb helyeken-is; azt-is maga vette elsöben éſzre, hogy a' palánk meg-gyúladáſával, a' várnak a' Száva felöl való óldalát, vólna mindeneknek elötte leg-jobb meg-hágni, melly meg-is lett parantsolatjára, ſzerentsés ki-menetellel. — Száma nélkül fütyöltek-el füle mellett a' golyóbiſok: de minthogy nem vólt ezekre-is a' JÓSEF név fel-irva, mint a' nagy FRIDRIK-et környékezett golyóbiſokra a' FRIDRIK nevezet, meg-kémellette-k drága életét, mellyet oſztán ide haza, a' nyavalyák kezdének olly irgalmatlanúl oſtromlani.

(Folytatáſa következik.)

A' Bánátból.

A' Fő Hadi Cancelláriának, Augustusnak 14-dik napján ki-adott Tudósitása szerént, G. CLERFÉ (Clairfait) Hadi Tármester Úr, a' *Káranſebesi* Táborból népét *Mehádiához* két mértföldel közelebb hozta, és *Fenisnél* meg-telepitette. — Aug. 26-dikán pedig, azt a' jelentést tette felöle a' Hadi Cancellária, hogy *Fenis* alól, ismét elébb jött *Corniádig*, holott meg-értvén Kémek által, Aug. 16-dikán éjjel, valami 6000-ig való ellenſégnek Mehádia elött való táborozáſát, más nap, az az. 17-diken a' nagy hegyeken keresztül, igen nagy esöben, 's a' Törökök ellen jött, velek Mehádiát, 's táborokat el-hagyni kénszeritette. A' Hadi Tármeſter Úr, Mehádiához érkezvén, kivül belöl minden hellyekre örizeteket rendelt. — A' ſántzoláſoknak eggy réſzét, a' hidakat pedig mind, a' régi épſégekben találta. — Nem veſzett-el több emberünk 3. vadászinál; a' Törökök a' magok hóltjaikat el-vitték.

Eggy Kémünknek hir adása szerént, *Tsernetznél* 5000., *Schuppancknél* pedig, 16000-nél-is seleſebb, ámbár az éhség miatt igen el-kénszeredett Törökség tartózkodik. Nints semmi Magazinnya, 's a' mi eleséget Tsaj-

Tsajkákon hoznak számára, azt hirtelen, ehes farkas módjára, fel-fallya.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Az el-múlt Vasárnap, úgymint ezen folyó hónapnak 23-dik napja, vala azon esztendőnként elöl-forduló nemzeti jeles innepi nap, mellyet szép Nemzetünknek, ez idő szerént *Béts* városában meg-telepedett, vagy nem régiben ide sereglett részetskéje, kivánt, a' ditséretes szokás szerént most-is tartani, ama' meg-betsülhetetlen isteni jó tételnek buzgó hálaadással való magaszta-lására, mellyet Ő Felsége, Országunknak Szent ISTVÁN KIRÁLY által, a' Keresztény hitre való téritésében, meg-bóldogúlt Ősein-kel, és általok mivélünk-is kegyelmessen közleni méltóztatott. — Fel-gyülekeztek

köte-

kötelesſégek ſzerént a' Szentegyházba, ezen nevezetes Innepet ſzentelni, a' Felſéges Magyar Cancelláriának nagyobb 's kiſſebb méltóſágú Tagjai, követésre méltó példát nyújtván e' réſzben-is, fö Cancellárius PÁLFFY Károly Úr Ő Excellentziája, a' ki valamint más izben, úgy moſt-is különös kéſzſégét mutatta, a' hivogató Tiſztel. Atya jelentéſe örömmel való el-fogadáſában, 's tellyesitéſében. — Meg-jelentek a' Nemes Magyar Testörzök-is, ezen Hazánk' ékeſſégei, kalpagoſan, diſzes Fejekkel Gróf KÁROLYI Antal Úr Ő Excellentziájával eggyetemben. Nevelték a' pompát jelenlétekkel, más, Hazánkbéli Uraſágokon kivül, a' *Poſonyi* Szemináriumból fel-jött Tiſz. kis Papok-is. — Minden rendeletlenſégnek, és illetlenſégnek el-távoztatáſára, két magyar Granatéros volt a' Templom ajtajára rendelve. — Nagy ditsöſſégeknek tartották, 's tarthatták-is méltán eleitöl fogva, minden érdemes, és tiſzteletes Egyházi ſzeméllyek, ha illy különös alkalmatoſſággal ſzerentséjek lehetett, az Iſten ſzékiből, a' Bétsi diſzes Magyar gyülekezetet megſzóllitani, ditsöſſégeſſen uralkodott első Királyunk' példás életének, 's a' Kriſtus esmeretének, Orſzágában lehető el-terjeſztéſére erányzott ſzives törekedéſeinek, élö nyelvel való hirdetéſében, nem külömben halgatóinak

nak az István nyomdokai követéſére való fel-ferkentéſében, ſzép tehettségeiket vólta-l képpen ki-mutatni. — Tiſzteletre méltó *Bil-lisits* Aloyzius Úr, első Remete Sz. *Pál* ſzerzetéből való *Pétsi* Pap, az emberi okosság, és a' Sz. Irások ſzerént való tudományoknak néhai érdemes Tanitója, vólt közelébb az a' nyertes, a' ki a' Sz. *János* Templomában, valamint Apoſtoli nevezetet érdemlett Kirá-lyunknak érdemeit egéſſz eröben élö-adni; úgy a' Kereſztény Vallásſal való fel-hagyás-tól, és a' már ſok hellyeken módikká váltt veſzedelmes következésü feslettségektől, 's el-fordúltſágoktól, ſzép és hathatos magyar-ſágú ki-fejezéſekbe foglaltt buzgó intéſeivel, mindnyájunkat, kik Szent ISTVÁNT első Királlyunknak nevezzük, el-rettenteni, 's továbbra-is el-idegeníteni törekedett. — Mi-dön ezen Tiſztelendö Úr, a' papoló ſzékből ſzavait végezte, hellyekből a' Cancellériához tartozó két Urak fel-költek, és az el-mon-dott, 's már nyomtatásban-is meg-lévö pré-dikátziót, a' jelenlévö Uraſág között, el-oſz-togatták. E' meg-lévén, a' további iſteni ſzolgálatot, gyönyörü musika ſzó köztt, vé-gezte Gróf *Sauer* Kanonok Úr, a' F. M. Can-celláriának, a' Papi rendet külömbkülömb-féle tekintetekben illetö dolgokat elejébe tor-jeſztö Tanátsos Hive (Referendáriuſa). —

Hogy

Hogy Szent Iſtván innepe, mind e' mái napig, ezen fő Hertzegi Városban-is egéſz pompával tartatik, ſzenteltetik, annak igen nagy eſzköze *P. Hermolaus*, a' T. Kaputzinuſok' ſzerzetebéli Pap, és egynehány eſztendöktöl fogva, ide való Magyar Prédikátor; a' kiről meg kell ditsekedve vallanunk, hogy ſemmit-is el nem múlat, a' mit telyes tehettsége ſzerént kedves Hazájának diſzére, 's boldogitáſára el-követhet. Nemzetének javára tzélozó törekedéſének megbizonyitáſára, moſt ismét eggy munkát ada ki, illyen homlok-irás alatt: *Boldog halálra el-kéſzitö Imádſágok, és Oktatáſok.* — Elöljáró Beſzédében, azt igéri munkájáról, a' T. Atya, hogy abban lehet találni: Elöször igen válogatott, ſzivet lelket gerjeſztö Imádſágokat, mellyek jobbára, a' Sz. Irásból ſzedegettettek, és a' betegnek, 's haldoklónak minden lelki ſzükſégére alkalmaztattak. — Máſodſzor, embert, bóldog ki-muláſára ſegitö, lelkének külömbkülömbféle állapotytyához ſzabott, fontos oktatáſokat: mind a' lelki Atyáknak, a' betegek körül való forgolódáſokban, ezen főben járó munkában lehetö könnyebbitéſekre, mind a' magános Kereſztények haſznokra. Ajánlja-is azért Könyvét, nem tsak a' T. Papſágnak, hanem átallyában minden Kereſztényeknek; sőt még a'

a' nem Kereſztényül élöknek-is, hogy belüle ezek-is, ha leſſz idejek, tanúllyák-meg, miként kellesſék Kereſztényi módra jól meghalni. — A' Könyv találtatik *Bétsben*, *Pozſonban*, *Budán*, *Pétsett* a' T. T. P. P. Kaputzinuſok'; *Egerben* pedig a' T. T. P. P. Serviták' Klaſtromában. Közel 18. árkus, árra 36. kr.

Budáról.

Néhai drága emlékezetû Gróf Daruvári *Jankovits* Antal Úr ö Excellentziája, életében, a' Sz. István Rendinek Comendátora, a' Felſégnek belsö Tanátsosſa, *Szerim* Vármegyének Fö Ispánja, Magyar Orſzág' Fö Kintstartója, a' Septemvirális Táblának Birája, meg-hólt ezen folyó hónapnak 16-dik napján, életének 60-dik eſztendejében. — Teste vitetett, halála után két nappal, úgymint Aug. 18-dikán, *Sopron* Vármegyébe, *Csepregre*, melly, benne mig élt, Urát tiſztelte. — Ezen meg-bóldogúlt Gróf Úr, kitsinből ment vala nagyra, de meg-emlékezvén róla, honnan, és hová emelte-fel ötet az Iſteni gondviſelés, azzal mutatta-meg, a' fel-magaſztalható, de éppen olly könnyen meg-is alázható Felſéghez háládatos vóltát, hogy az ö elébbeni állapotjához haſonló ſorsú ember társai' igaz ügyöket fel-vévén, azokat,

kat, mind tanáttsával, mind tehettségével fegítette, melly Iſten előtt kedves tseleke-detének el-is vette már minden bizonnyal az igaz Biró, és könyörülő Iſten kezéből minden világi kintsnél drágább jutalmát.

Tóldalék.

Fokſánból Auguſtusnak 9. és 11-dikén hozzánk útasitott, és éppen tsak moſt vett három igen betses Levelekből, a' mint a rövid idő, és helly engedi, némelly jegy-zéſeket ide iktatunk, úgymint: Az Oroſzok vóltak 4000-en. Öſzveſéggel az eggyesült ſereg valamivel több lehetett 2000-nél. Azon Ágát, ki a' Klaſtromban vólt, és olly ſok munkát okozott Törököknek a' Fejek vólt egy *Barkó* Regem. béli *Horváth* János nevű Káplár fogta-el. — Majd minden embernek ſzép nyereſége vólt. A' Török fátor ſzinte több már moſt, mint a' miénk, ámbát olly fátorok-is kerültek viſſza, mellyeket tavaly nyertek-el a' *Bánátban* tőlünk a' Tö-rökök. — A' Hertzeg Aug. 7-dikén tartotta a' győzedelmi pompát Oláh Orſzágban.

Másſzor többet.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 4-dik Napján.

*A' Szerimben *) 1788-dik esztendőben, történt hadi dolgok' elő-adásának folytatása.*

Mig a' *Zimonnál* meg-telepedett seregnek eggy része, *Szabáts* vára meg-vételéhez

P való

*) *Szerim* (Sirmium) eggy hajdani Hertzegségnek, ma Vármegyének a' neve, melly valamivel *Ujlakon* (Illokon) felül kezdődik, és *Bosút* nevü folyó-víztől fogva, a' *Duna* és *Száva* között, egészlz *Belgrádig* ki-terjed. *Szerimnek* főbb városai ezek: a' már meg-nevezett *Ujlak*, *Szalánkemén*, (Zalánkemén) mellynél a' *Tisza* a' Dunába szakad, és a' hol 1691-ben a' Keresztények a' Torokokon diadalmaskodtak, *Carlovitz*, *Pétervára*, *Zimon*, és *Mitrovitz*. — *Carlovitz* azon felül, hogy az ő Hitüek' nagy érdemü Érsekjeknek, PUTNIK Ur ő Excellentziájának

lakó

való készületekben hasznosan foglalatoskodott: az alatt, úgymint Aprilisnek 22-dik nap-

---

lakó hellye; nevezetes: A' Törökökkel 1699-dikben ott kötött Békességről; valamint *Pétervára*, a' Törökökön, 1716-dikban, EUGENIUS, és Gróf PALFY János halhatatlan emlékezetű Fö Vezérek alatt nyertt ditsösséges győzedelemről. — *Zimon*, nagy dolgokra emlékeztet; de egyszersmind serkenthet-is hathatosan bennünket. Mert benne végezte diadalmas pályafutását, 1456-dik esztendöben, August. 11-dik napján, ama' győzhetetlen Magyar Héros HUNYADI János, kit félt a' Török, tisztelt a' Kereszténység, 's töle meg-foszlatván siratott III. CALIXTUS Pápával edjütt. — *Mitrovitzban* született Sz. *Demeter*, a' honnan *Dimitrovitz*nak-is, és az Apátúr *Abbas S. Demetrii de Sirmio*, neveztetik. — Gróf *Marsilli*, ki a' Pannóniai Régiségeknek olly nagy Búvára vólt, azt hiszi; hogy a' *Mitrovitz* hellyén 's vidékén feküdt vólna, ama' hires, roppant szép Város, *Sirmium*, mellyben laktak, nem tsak a' *Sirmiumi* Püspökök, 's azok között Sz. *Irenaeus*, a' ki meg-ölettetvén, teste a' *Szávába* vettetett, és a' kiről hivattatik még ma-is a' Prépost: *Praepositus S. Irenaei de Sirmio*; hanem még a' Tartomány Igazgatói, söt sokszor magok a' Tsászárok-is. Benne születtek *Aurelius Probus*, *Valentinianus* és *Gratianus* Tsászárok. *Aurelius Probus* Tsászár, *Pannóniában*, leg-elöször-is, ezen szélessen kiterjedt Város mellé, *Almus* nevü hegyre, plántál-

napján, *Belgrádból* 3000-nél feleſebb ſzámú Törökſég ki-rohant, 's meg-vetette minden meſterſégét, hogy a' *Száva* partján *Beſánia* felöl kéſzitett töltéſünket el-ronthaſſa, 's hidainkat el-égetheſſe. Ugy láttzott, hogy haſzontalanúl tett hoſſzas tsavargáſa, 's el-nem sült próbái után, kártékony ſzándékával fel-hágy, annyival-is inkább, mivel eggy ízben, a' reája ugyan tsak derekaſſan lövöldözött kartátsainkat nem ſzivelhetvén, hátrálni-is kezdett vólt. Talám nem-is merte vólna magát többé ſzerentséltetni, hanemha a' miéinknek kiáltozáſaikból ki-tanúlta vólna, hogy porok, 's golyóbiſok meg-fogyatkozott; de hogy eggyſzer azt éſzre vehette, leg-ottan hajókra kelvén, a' *Száván* nagy hírtelenſéggel által evedzett. Az innentső parton álló, *Kinsky*, és *Lobkovitz* Uhlá-

táltatott vólt ſzölöt, 's kéttség kivül azon neme a' ſzölönek, melly közönſégeſſen *Szeremi* vagy *Szerimi* zöldnek hivattatik, innen vette nevezetét. — Ezeket réſz ſzerént vettük *Pliniusból*, és *Eutropiusból*; réſz ſzerént pedig *Szörényi* Püſpöknek, és *Bonbárdnak*, az elsönek ugyan *Vindiciae Sirmienſes*, a' máſodiknak *Topographia Magni Regni Hungariae* nevü munkáikból, a' hol a' mondottaknál többeket-is lehet találni.

nusſai, a' Töröknek vakmerő bátorſágán el-réműlvén, hátat forditottak. Ezt látván a' *D' Alton* *) Regementje-is, ſzaladásra vette a' dolgot, de azt, az íjjedtjiben utánna tolakodott, 's közötte, a' hidon egéſſz kémélletlenſéggel által verekedett Uhlánusſág, úgy öſzve ſzorongatta, hogy a' hidnak karfája ki-törött, és a' gyalogſág nagy ſzámmal a' posványba le-húllott. — Illyen jó alkalmatosſágokat, a' Kereſztényeken való boſſzú állásra, haſználni akarván a' Törökök-is, a' töltésre, és a' hidra fel-máſzkáltak, holott a' meg-félemlett, el-alélt, és már többé magát, még tsak védelmezni ſem tudó gyalogſágban, olly méſzárlást tettek, mellyet ſzív dobogás, sőt minden belső réſzek megindúláſok nélkül ſzemlélni nem lehetett, és tsak képzelni-is ſzörnyüſég. Nem vólt itt ſzükſége az ellenſégnek a' karddal való vagdal-

*) Némellyek, úgy gondolkoznak talám még ma-is, hogy a' *D'Alton* Regementje, Magyar Regement. Igen-is a' vólt, de, miólta F. M. L. Báró *Alvintzy* Ur nagy Vitéz jó Hazánkfia, a' maga Német Regementjét, a' *D'Alton* Magyar Regementjével el-tserélte, azólta az *Alvintzy* Regementje már Magyar, a' *D'Altoné* pedig Német, és ezen esett az elő-adott ſzerentsétlenſég.

dalkozásra, tsupán tsak rántotta öve mellől Péter kéſét, 's verte, a' reſzketö gyalogok torkába, kik úgy húllottak elötte rakásra, mint a' vérengezö farkas előtt a' juhok. — A' Kormányozóúl rendeltetett Generális *Staader* Ur, vezérléſe alatt lévő népe veſzedelméből ſzármazott ſzorongattatáſai között, két Kompaniát, a' nemes *Gyulai* Sámuel Regementjéből ſegíttségre elő ſzóllit. A' *Gyulaiak*, bízván karjaikban, és vezérlő Kapitánnyok' *Falleti* Ur' nagy ſzívvel egyesült okoſságában, egymást néki bátorítják, 's az öſzve tolúlt sürüſégen, nagy nehezen által vergődvén, a' vérontásban telhetetlenkedő Törököknek bajonétjokkal neki esnek. — Azt az iſzonyú lármát, melly a' *Gyulaiaknak* nyomuláſakor, ezeknek egymást ſerkentő únſzoláſaikból, és: „*Rajta Pajtás az illyen amollyan Pogánnyán*“ *) kiáltozáſaikból; a' Törököknek ſzörnyű rivalkodáſaikból; a' veſzedelemben forgot-

*) A' *Pogányi* nevezetet, talám dühoſségével vonta magára a' Törökſég, melly kulomben, az eggy Iſtenen kivül, ſem más idegen Iſteneket nem hiſz, ſem bálványt nem imád, *Muhamedet* tartja az Iſten nagy Prófétajának, de nem imádás tzéllyának.

taknak pedig keſerves jajgatáſaikból, ſzármazott, és az egéſſz környéket ellenkező indúlatokat okozott hangzáſokkal bé-töltötte, inkább lehet gondolni, mint vóltaképpen le-írni. — A' Török nem kivánt ſoká a *Gyulaiak'* ſzemekbe nézni, hanem megfordúlván, nyakra főre hajókra kapott, 's ugyan vólt dolga az evedzőknek. A' magok vitézſégeket valóba meg-bizonyított *Gyulaiak*, győzedelmeknek jeléül, az el-nyert négy ágyúknak kettejét-is viſſza vették a' Törököktől: de el-veſztették vitéz Fejeket, magok 's máſok előtt-is méltó kedveſſégben vólt Kapitánnyokat *Falleti* Urat, 4. embereikkel eggyütt; 27-en pedig elölről kapott ſebeikkel, mint meg annyi, jeles vitézſégeket ábrázaló béllyegekkel tértek viſſza. — F. M. L. Báró *Bechárd*, az előtt, a' Bétsi Ingenieur Kadétoknak főbb Előljárója, ekkor pedig *Beſániánál* a' töltés hányóknak 's híd tsinálóknak Igazgatója, látván a' veſzedelmet, maga-is eggy *D'Alton* Regementjebéli Oſztállynak eleibe állott, és azt kezdette bátor ſzívvel kormányozni, de jobb kezehajláſán eggy ſzegletes golyóbis kereſztül menvén, vitézſégét nem folytathatta. mellyſebében azután eggynehány hetek múlva, nagy fájdalmak köztt meg-is hólt: el-veſztvén benne kedves Feleſége, meg-sirathatatlan

jó

jó Férjét, édes Hazánk olly hív Fiát, a' ki ezen háborúban-is, nagy haſzonra fordított tudománnyával, és különös vitézſégével, magának fenn maradandó ſzép nevet ſzerzett, 's Hazájának nevelte ditsőſſégét. — A' *D'Alton* Regementjéből 93-an méſzároltattak fel, kiknek fejeiket-is mind eggyig el-vitte magával az ellenſég. Ezeknek ſzáma közzül valók vóltak, Kapitány *Moslenge*, Főhadnagy *Auffenberg*, és *Baptisitz* Záſzlótartó Urak. Sebbe estek 140-en, azok között Kapitány *Bouchot*, Főhadnagy *Betta*, nem külömben *Baronio* és *Plunkett* Záſzlótartó Urak. A' *Kinſzky* és *Lobkovitz* Regementjeiből, az ágyúk körül forgolódók, és Vadáſzok közzül, mind öſzveſéggel 27-re megy, az el-eſteknek, 's meg-ſebeſedteknek a' ſzáma. — A' Törökök ſok hóltjaikat vittek-el magokkal, ugyan tsak 105-en maradtak még-is a' viaskodás hellyén, kiknek hólt testeikről az oda való, 's a' prédát leső ſzegényebb föld népe, minden ruhát le-vont. — Bámulásſal töltek-el mindnyájan, a' kik ſzemlélték a' hóltt Törököknek temérdek, 's felette kövér testeiket, és azokat a' miéinknek hólt testeikkel eggybe haſonlították. — Hogy *Szabátsnál*, maga a' Fejedelem, már ſok ízben ki-mutatott bátorſzivüſégének, és mind az előtt, mind kivált

1766-diktól fogva ſzerzett vitézſégének remekjét, tsak kevés idő alatt, egéſſz *Európa* váráſa ſzerént meg-adta: nagy reményſéget nyújtott mindenfelé, hogy el-kezdett hadi pallyáját, azon tűzzel, mellyel hozzá fogott, továbbra-is folytattya, 's a' jól tett első lépéshez haſonló ſzerentsével ki-is futtya. Nem vólt már benne ſenkinek-is kéttsége, hogy mindjárt a' *Szabátsnál* meg-tejendő rendeléſek után, azon hevenyiben, egyeneſſen *Belgrádnak* ne vigye győzedelmes ſeregét, és maga ſzeméllyében el ne kezdje II-dik JOSEF, *Nandorfejérvára* vivását, a' mellyet már három híres Török Tsáſzár oſtromlott *), de a' Német Tsáſzárok közzűl, ſzeméllyeſſen, eddig ugyan tsak egy ſem.

Bizo-

*) *II. Amurates* Török Tsáſzár, *Belgrád* ellen jött 1437-ben 40,000. válogatott katonáival; az a' két Tsáſzárſágokon, és 12. Orſzágokon győzödelmeskedett *II. Muhamed* pedig, 1455-dikben, 400,000. emberrel, kiket mindazáltal mind kettojoket, HUNYADI ritka vitézſége, ſzégyennel viſſza téritett. *II. Soliman* vólt az a' nyertes, a' ki 1521-ben, mikor t. i. nem vólt már többé HUNYADI rá mehetett *Belgrád* vára meg-vételére, melly attól fogva, egéſſz 167. eſztendőkig, meg-is maradott oſztán, a' Török birtokában.

Bizonyos pedig, hogy a' katonaſág-is, látván ſzemei előtt vezérlő Fejedelmét, kinek még a' Nagy THERESIA édes Anyai karjai közzt való ſzemléléſe-is, a' hív Magyarſág ſzivét már annyira fel-buzdította vala, — kéſz lett vólna tűznek víznek neki menni, törekedvén kiki közzüle ſzembe tünő próbáit adni vitézſégének, mellynek az érdemet nyomban meg-jutalmaztatható, 's jutalmaztatni meg-is akaró Fejedelem maga fogna lenni Tanúja.

De tsak nem leve *Belgrád* oſtromából ſemmi. A' *Szabátson* diadalmaskodott ſeregeink, azon az úton, mellyen az ellenſég földére által mentek, viſſza tértek. — Májusnak 16-dik napja felé, a' temérdek oſtrom ágyúkat takarították *Zimonba;* kéſzen állottak ſzáma nélkül a' ſántz-kosarak; híd-is vólt fel-állítva a' *Száva* vizén. Azt gondolta az egéſſz világ, hogy illy nagy kéſzületek után, tsak leſſz már valami: azonban egyſzerire más parantsolat érkezett, mellynek ereje ſzerént, a' hidat újjra elſzedték, az oſtrom-ágyúkat viſſzaküldötték. Tehát ekkor-is el-haladt *Nandorfejérvára* oſtroma. — A' teméntelen fegyveres nép, kéntelenítttetett magát, eggy 300. ágyúkkal meg-rakott, igen ſok munkába, 's köl-

tségbe kerűlt *) töltésen belől, *Zimontól* fogva hátra *Pétervára* felé, két mértföldnyi szélességű, és hosszaságú Táborában tartóztatni, 's szintén az egész nyarat sürü sohajtásai között el-tölteni, hogy bár tsak már eggyszer az ellenséggel szembe szállhatna. — Maga, tsupán az ellenség előtt való hoszszas vesztéglés, el-kedvetleníti a' jó katonát: éppen nem lehet tehát tsudálni, ha seregeinknek ábrázattyaikon-is lehetett a' megunatkozásnak jeleit szemlélni: kiknek vesztegléſekhez a' számtalan tsipő bogaraknak 's otsmán férgeknek éjjeli 's nappali alkalmatlankodásával eggyütt, a' szörnyű, és majd tsak nem türhetetlen hévség-is hozzá járúlt, olly hévség, melly miá nem tsak a' sátorokban; de még a' földbe bé-ásott gödrökben sem találták hellyeket. Olly keménynyen sütött a' nap, szintén fel-költétől fogva le-nyugtáig, hogy a' fegyver gyakorlás közben által melegedett puska-tsö, a' katonaság markáról, mint valamelly meg-tüzesített vas, a' bőrt le-vitte. — Azonban, a' mi felette különös dolog, a' nappali rekkenő melegséghez képest, sok éjtszakák igen hidegek vóltak. — Ekként küszködtek ka-

*) Naponként 3000. ember dolgozott rajta

katonáink, nyúghatatlan veſztegléſekben, a' Töröknél ſokkal hatalmaſſabb, 's veſzedelmeſſebb ellenſéggel, az ellenek öſzve esküdni láttatott éltető állatokkal, az időnek, a' terméſzet rendes folyáſával annyira ellenkezett moſtoha viſzontagſágival, nem külömben, mint hajdan a' II-dik FILEP győzhetetlen hajós ſerege *) a' ſzelekkel, és a' haragos Tenger habjaival. Mellyre nézve, nem tsuda, ha még a' leg-erősebb terméſzetűek-is embereink közzűl, a' tartós tuſakodást, mellyet eggyſzerire kénteleníttettek próbálni, bádjadozás nélkűl ki nem állhatták; közel 20000. pedig Ispotályra-is ſzorúltak.

Augus-

*) II. FILEP, Spanyol Orſzági Király, 1588-dik eſztendőben, a' pártos Hibernusok ſegittségére, Anglia ellen, eggy *győzhetetlen* nevezettel gőgöskődő hajós ſereget küldött, melly 24. millió Tallérokba kerűlt; állott 150. hajókból, mellyeken 8000. hajósok, 20,000. gyakorlott katonák, és 2650. ágyúk vóltak. — De nem felelt-meg a' *győzhetetlen* hajós ſereg maga nevének: mert alig indúlt-el, hogy nagyobb réſzént a' ſzélvéſzes Tenger habjai' prédája léve, a' meg-maradott réſzetskéje pedig az Anglusoknak, és a' velek ſrigyes Hollandusoknak kezeikre birt. Mi-

dőn

* * *

Augustusnak 28-dik napján költ Iráſunk Tóldalékjában, a' 20,000. helyett, hibáſſan 2000. nyomtatódott. — Azon Tóldalékhoz hozzá adjuk még a' *Fokſáni* győzedelemre nézve, a' következendő meg-jegyzézre méltó dolgokat, úgymint: A' Hertzeg, kinek a' THERESIA Rendjének nagyobb kereſztjén kivűl, ő Felſége maga képét-is, brilliantokba foglalva meg-küldötte, tartotta a' győzedelmi pompát *Fokſán* alatt, 12 ágyúkkal való háromſzori lövéſek, és az egéſſz ſeregnek Salve adáſai között, el-énekeltetvén a' *Te Deum laudamus*-t. Ugyan azon napon, az az Aug. 7-dikén, nagy vendégſéget adott a' Hertzeg, hol-is minden Generális és Stabális Tiſzt Urak jelen vóltak. — Az egéſſz ſereg eggy napi zsólddal többet kapott, 's még a' mellett liſztet, bort és júhokat. — A' gyalogſágnak az-is megvólt igérve, hogy a' tövis és tsere bokrok között lett által vergődéſe alkalmatoſſágával, öſzve ſzakadozott nadrága 's lábbelije hely-

dön e' ſzomorú történet hirét meg-vitték vólna a' Királlynak, azt felelte hunnyáſzkodva: ő nem parantsolta, hogy hajós ſerege a' ſzélvéſzes Tengerrel hartzollyon.

hellyett, újj fog adódni. — Az ütközet napján, parolának vólt ki-adva: *Gott Lob* (Hálá Iſtennek) és *Fokſán*. A' Strázsák réſzünkről JOSEFET, az Oroſzok KATHARINát kiáltották. — Olly lehetetlenſégnek tartotta az ellenſég, az előtte eggy óránnyi járó földre, sürüen nőtt tövis bokrokkal elegyes tserén lehető által verekedéſét népünknek, hogy arról az oldalról, magát még tsak bé ſem ſántzolta. De mit nem viſz véghez eggy bátor ſzivű, gyakorlott vitézſégű, 's nagy réſzént már ſokat próbált ſereg, olly fő Igazgatója alatt, a' kiről meg-jövendölte a' nagy LAUDON előre, hogy az olly dolgokat fog tselekedni, a' millyeneket ő maga kivánna még véghez vinni, ha hanyatlott ideje engedné, 's a' kinek moſtani győzedelme után hozzá irott Levelében, nagy indlúattal meg-köſzönte, hogy a' Törökökön lett diadalmaskodáſa által, rajta-is, további lépéſeire nézve, melyeket tejendő, igen ſokat ſegített. — Nem tsuda, hogy az ellenſég közzül, 1500, mint maga a' Hertzeg jelentette vólt Tudositáſában, vagy, a' mint azólta még jobban kibizonyoſodott, közel 2000. ember húllott-el, mert mind úntalan 102. ágyúkból tüzeltek réſzünkről ellene. Pedig a' Huſzárok-is ſokat le-kaſzaboltak. *Lovász* Kapitány Ur,

a'

a' *Barkó* Regementjéből, maga kezével, tsak hamar eggymás után kettőt végzett-ki a' világból, a' *Putna* vizénél; valamint *Grabarits* Károly fiatal Strásamester Ur-is, a' *Tsászár* Regementjéből *Fokján* alatt. — Hogy a' miéink közzűl olly kevessen estek el, ámbár még mikor a' sürüség közzül kezdettek ki-érni, ágyúztak-is ellenekbe a' Törökök, 's hányták feléjek a' granátokat, nem lehet tsudálni, mert a' granátok, többnyire még a' levegő égben, mind széllyel szakadtak, az ágyúk-is, a' körülöttök forgolódóknak alkalmatlan vóltok miatt, tsak eggy emberünket sem ölhették meg. — Részünkről, az el-estek közzé tartozik, a' meg-nevezetteken kivűl, *Zsombor* Ur, ez előtt a' *Barkó* Regementjénél Záfzló hordó szolgálatot tett, közelebb pedig az Arnautáknál Kapitányi szép hivatalt viselt bátor szivű jó katona; ki a' *Putnánál*, az első tűz adással mindjárt, tsuda méréfzséggel az ellenség közzé ugratott; de ez úttal, életével-is fizette ritka bátorságát.

A' Her. COBURG seregénél, melly még *Fokján* alatt, a' *Milkov* vize mellett áll, 3-an nyertek arany, és 24-en, ezüst érdem pénzt, Aug. 1. napján, magánossan meg-bizonyított különös vitézségeknek állandó jutalmául. A' nemes *Barkó* Magyar

Lo-

Lovas Régementjéből, tsupán magából 11 vagynak, azon emlitett 24. nyerteſeknek ſzáma közzűl valók, a' kik magokat, az ezüſt érdem pénzre méltókká tették: kik közzűl eggynek, *Fiſcher* Kapitány Ur által le-rajzoltt, 's ſzépen ki-ſzineltt valoſágos képét, a' Regementnek nagy érdemű és az érdemre másban-is reá esmerő Oberſtere, M. *Képíró* Ur, minékünk meg-küldeni méltóztatott, mellyet mi-is azon formában ki-mettzetni, és az érdemes Közönſéggel ſzemléltetni el nem mulatunk, valamint az érdem pénzek formájokat-is, közölvén u-gyan akkor mind azt, valamit róllok tudni ſzükſéges.

A' *Bozzai* Paſſusnál Aug. 3-dikán réſzünkről 76. embert veſztettünk, kik közzűl némellyek el-fogattak, u. m. *Székelly* Kapitány *Imgarten* Uron kivűl, *Oroſz* Regementbéli Főhadnagy *Vetsei* Ur-is, kik mind ketten *Bukarestben* ſebbe feküſznek, honnan irtak-is már. — Az ellenſég többet veſztett 400-nál, azok köztt Vezérét-is, *Sülejman* 2 ló-farkú Basát.

A'

A' *Bánátból.* Aug. 28-dikán CLERFE Hadi Tármeſter Ur, a' *Lasmári* ſzoros járástól 2000. Török lovasokat, 5. Batalion gyalogſággal, és 11. Oſztálly Lovasſággal viſſza vert, el-vevén 30 hadi kéſzületekkel rakott ſzekereiket, 's egynehány záſzlójaikat. Az ellenſég valoſágos veſzteſégéről, még ezután fog bővebb tudositás következni. Réſzünkről az el-esteknek 's meg-ſebeſedteknek ſzáma minteggy 30-ra megy.

Erdéllyből. A' Toskana Huſzár Regbéli Májior, Gr. *Wilhorſzky* Ur, 1. Bat. Gyalog, és más fél Svadron Lovasſággal, Aug. 22-dikén, a' *Veres Toronyi* Paſſustól, a' hol állott vólt, el-indúlt; 24-dikben *Czapárnál* az ellenſégre olly ſzerentséſſen reá ütött, hogy közzüle ſzázig valónál több ott maradott, a' többi pedig el-ſzéledt. Eggy ágyút-is vett el töle. — Ezen történetről való híradást-is, fogja még más hoſſzaſſabb Tudósitás követni. — Már több ízben-is ki-mutatott illy példás vitézſégeért, Oberſt-Lieutenantſágot nyert a' Gróf Ur.

Küldjük a' Fő Vezér Gr. HADIK András Ur képét, ki Aug. 25-én *Futakon*, majd 8. órákig tartott ájulásba eſett, melly gyáſzos történet halláſa azt a' ſzomoritó, és majd egéſſz *Bétset*-is búba meritett hirt okozta, hogy azt a' nagy Embert, a' guta ütötte vólna meg. — Egynehány Német F. M. L. Urak konyveztek — 27-diken még-is jobban lett a' meg-rongáltt Fő Vezér, és 29-diken igen laſsú jovéſsel Béts felé indúlt.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 11-dik Napján.

Erdéllyből.

Közelebb, a' *Toskána* Magyar Lovas Regementjénél Oberſtlieutenantſágra lépett Gróf *Vilhorſzky* Úrnak, bölts, és bátor ſzívvel való kormányozása alatt, Oláh Országban *Czapárnál* meg-bizonyitott vitézſégekről katonáinknak, ſzóllottunk vólt Septembernek 4-dik napján költ Iráſunkban egy két ſzóval: az arról való bővebb Tudóſitást meg-küldötte, *Kinénynél* táborozó Generálmajor *Prugglach* Úr, Hertzeg HOHENLOÉ-nak, 's a' Hertzeg ide, mellynek ſummája ez:

Emlitett *Prugglach* Gen. Úr rendeléſéből, Aug. 22-dikén, népünkből két tsapat, által ment, az *Aluta* vizén: eggyik, Gróf *Vilhorſzky*; a' másik, az Oláh ſzabad akaratuak Májorja *Klein* Úr alatt. Amaz állott, a' *Splényi* és *Oroſz* Regementjebéli két

gyalog Oſztállyból, eggy Svadron *Toskána* Huſzárokból, némelly lovas, és 150. gyalog Oláh ſzabad akaratúakból: ez, az *Oroſz* Regementjének eggy Oſztállyából, 's ugyan tsak *Oroſz*, és *Splényi* Regementjéből magok jó ſzántokból vállalkozott 200 emberekből, és másfél Svadron *Toskána* Huſzárokból. — Az Oberſtlieutenant *Vilhorſzky* Úr tsapatja, ment által az *Alután*, *Rakovitzánál*; a' *Klein* Úré pedig, *Kinénynél*, és eggyüvé érkezett mind a' két tsapat, éjtſzakára, a' *Titeſti* hegyen. — Más nap, együtt a' *Topologi* völgyig ment, honnan, éjfélben meg-mozdúlván, a' *Suitsi* térſégre marsirozott. Innen, mihellyest a' hajnal kezdett haſadni, a' gyalog ſzabad akaratuak el-küldödtek bal kéz felé eggy hegyre, a' Lovas ſzabad akaratúaknak pedig, és eggy tsoport Húſzárſágnak, ki vólt adva, hogy, jobbra mennyenek, olly tzéllal, hogy majd midőn, a' fő ſereg, melly azonban nagy tsendesſéggel nyomúlt *Czapár* felé, az ott tartózkodó ellenſéget meg-támadja, ők két óldalról eſſenek neki, 's tartóztaſſák, midőn viſſza akarná magát vonni. A' jobb kéz felé küldetett Lovasſág, tsak hamar egynéhány legeltetésben lévő Törökökre bökkent, kik meg-látván a' miéinket, azonnal néki iramodtak, és a' *Czapárban* fekvő ellenſéget fel-

fel-lármázták, melly mind öſzve, *Osina*, *Seraskier Bin-Baſa*, és *Boſtanu Ulu*, *Bin Baſa* vezérléſek alatt lévő 2000. Lovaſſágból, és 300. kerülőkből állott, kiknek fejek, *Dumitru Lamtsiu Armás*, vólt.

A' Törökök, a' lármára, el-kezdettek leg-ottan a' miéink felé ágyúzni: ezek mindazáltal, még a' golyóbisok truttzára-is, ſzép rendjeknek leg-kiſſebb meg-bomláſa nélkül, egyeneſſen az ellenſég táborának tartottak. Midőn már közel vóltak, parantsolá Oberſt Lieutenant *Vilhorſzky* Úr, hogy a' gyalogſág két felé válván, eggyik jobb, másik bal óldalról támadná-mag az ellenſéget: maga pedig, minthogy ſejtette, hogy némelly záſzlók, hátra felé ingadoznak, a' melly, annak a' jele vólna, hogy az ellenſég, egér útat akar kapni a' ſzaladásra: tehát annak, minden haladék nélkül, elölről neki esett, azt tsak hamar meg-futamtatta, és a' *Kurta-Árgysi* erdőbe való ſzoros bé-járásig, hátrom fertálly óránnyira kergette. Az erdőbe be nem ment, hanem innen rajta, Legénnyeit ismét rendbe állítván, közzülök egynéhányat el-külde, az ellenſégnek megkémleléſére: a' melly az alatt, 1000-en fellyül öſzve tsoportozván, az elsőnél ſzerentséſſebb próbát akara tenni Lovaſſaink ellen. Mivel az Oberſtlieutenant Úr, a' gya-

logságtól jótskán el-távozott, a' lovak-is alkalmasint meg-fáradtak: tehát, magát, a' feles számú ellenség előtt, a' gyalogsághoz, még pedig szerentsésen vissza vonta, melly már akkor eggy hosszas négy szeg formában állott. Az Oberstlieutenant Úr, a' gyalogság jobb óldalára állott a' Lovassággal, mellynek jobb szárnyára az *Orosz* és *Splényi* Regbéli szabad akaratúakat hellyhette, ugyan tsak négy szeg formában. Illyen renddel, musika szó, és szakadatlan ágyú dörgés közzött, ismét ellene indúlt, a' már újjolag elébbeni sántzából ágyúzó ellenségnek; mellyen most éppen a' történt, mint az előtt: azzal a' külömbséggel, hogy már most, úgy el-vette magát, a' sürü erdőbe, hogy közzüle eggy lelket sem lehetett látni. Ez így lévén, az Oberstlieut. Úr, Lovassait, és szabad akaratú gyalogjait, kikkel ez úttal a' Lovasságot, minden esetre kész óltalmúl, közelről követtette, a' több gyalogsághoz vissza vonta. Még ezentúl, a' sereg két óráig várokozott *Czapárnál*, az ellenségre, ki-is akarván magát egyszersmind pihenni. Az alatt, az ellenség sántzából, ki-hozták a' miéink, az ott hagyott 7. fontos ágyút, és eggy puska poros szekeret. Ezeken kívül, győzedelmes népünk' kezére bírt még, az egész Tábor, minden hadi készületekkel, hat

hat zászlókkal, 36. vágó marhákkal, 100nál feleſebb ſzámú lovakkal, ſok fegyverekkel, ruhákkal, 's a' meg-ölettetteknél találtatott pénzzel eggyütt. Az eleſséggel, nem lévén az el-hozáſára ſzekerek, ſzabaddá tétetett a' nép. — Tizenkilentzre megy az el-fogattaknak ſzáma; a' ſata piatzon halva maradtaknak pedig 200-ra. — Réſzünkről eſtek-el, a' *Toskána* Huſzárjai közzűl ketten, az *Oroſz* Reg. ből 1., az Oláh ſzabad akaratúakból-is 1. Sebet kaptak 9-en, a' *Toskána* Huſzárjai közzűl való Főhadnagy *Maurer* Urat-is oda ſzámlálva, kinek a' karját, ámbár nem egéſſz erőben, találta eggy golyóbis, midőn a' ſántz meg-vételében, különös vitézſéggel fáradozna. — Ezen ſzép győzedelemnek tsupa olvaſáſa, kitkit meg-győzhet arról, hogy jó Vezérje alatt, az egéſſz ſereg, hiv engedelmeſséggel, és kéſz bátorſággal vitézkedett. — A' *Toskána* Reg. ből, a' Májior első Oſztállyának 2-dik Svadronából, két köz Legények, meg-érdemlik, hogy neveik különös ditsérettel említteſſenek. — Az eggyik *Bálint* János, a' ki leg-előſſzör rontott-bé az ellenſég ſántzába; a' másik *Bojér* János, a' ki, 3. Törököktől környűlvétetett Főhadnagy *Maurer* Urat, ſzerentséſſen meg-ſzabadította.

A' Bánátból.

Már *Belgrád'* oſtroma, az egéſſz ſeregnek ki-magyarázhatatlan örömére, el-következik. — Auguſtusnak 31-dikén, meg-indúlt F. M. L. B. *Alvintzy* Úr, népével, 's az út egyengetőkkel, *Fejértemplomból*, *Banofza*, és *Zimon* felé, a' hová kelletik, az oſtromra menendő egéſſz ſeregnek, ezen hónapnak 11-dikére takarodni. Magát a' fő Vezért, 3-dikra várták *Zimonba*. — A' *Belgrád* alá rendeltt ſereg, fog állani, 41. Batalion, az az, 50,000-nél valamivel több gyalogſágból, mellynek közel fele Magyarſág; és 30. Oſztálly, az az, mintegy 15,000 Lovaſokból, kik között vagyon a' *Wurmſer*, és *Gréven* Regementjeiknek-is nagyobb réſze. — Az által költözésnek, 13-dikon, vagy 14-diken, meg-kell lenni. — E' végett, a' *Száván* 3. híd kéſzűl, eggy a' *Tzigány* ſzigetnél, a' *Beſániai* töltéſen felűl; más, *Oſternitzánál*, fél óránnyira *Belgrádhoz*, és a' harmadik *Szabátsnál*. — A' *Dunán* pedig *Kubinnál* a' Bánátban.

ELE-

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

*A' Tsászár nevét viselő, Magyar Lovas *) Regementnek, fel-állitásától fogva, mind ez ideig való rövid Hiſtoriája.*

Ezen, valóba vitéz Regementet, ama' drága emlékezetű Fejedelem, I. FERENTZ Tsá-

*) A' Magyar Lovaſok, mint tudni való, másképpen *Húſzároknak*-is hivattatnak: melly *Húſzári* nevezet, 1458-dik eſztendőben vette eredetét, a' midőn MATYAS Király, parantsolatot adott ki, hogy az Orſzágbéli fő Papok, 's Nemesſek, Legénnyeikkel eggyütt, a' Táborban lovon megjelennyenek. Ekkor, minden 20. háztól, eggy eggy Lovast kellett ki-állítani, és igy, eggy Lovas, 20. ház *adója*, vagy *árra*, lévén, eggy ſzóval *Húſzárnak* neveztetett. Magyar Orſzágtól, fel-kapták másutt-is, a' Magyar ruhás könnyü Lovasok tartáſát, kiket oſztán haſonlóképpen *Húſzároknak* neveznek. — Talám a' Magyar ruha tselekſzi eggyik, hogy, a' *Nem-Magyar Húſzárok-is*, a' Magyar Lovasoknak nagy ſziveſségeket,

ſzár állította vólt fel, maga ſaját jóſzágában, 's tulajdon költségén, a' Boruſſusſal, hét egéſſz eſztendőkik tartott nevezetes háborúnak első eſztendejében, úgymint 1756-dikban; és nevezte, Tsáſzári méltoſága nevéről, annak meg-bizonyitáſára, hogy érzékeny hajlandóſágai, az hív, és bátor ſzivű Magyar Nemzethez, éppen azok, mellyek, kedves Feleſége, boldog emlékezetű MÁRIA THERÉSIA jó ſzivében, olly mélly gyökeret vertek vala, hogy benne, mig élt, a' két Magyar Haza, még a' késő maradéknál-is el-felejthetetlen édes Annyát tiſztelte. — Tsak 9. eſztendőkig lehete, ezen, maga nevét, valamint vóltaképpen meg-érdemlő; úgy vele, méltán-is ditsekedhető nemes Regement, olly boldog, hogy koronás Fejének példás jóſágát, 's eránta viſeltetett különös ſzeretetét *) tapaſztalhatta. — Mert

FE-

---

ket, 's hathatós ſerény kezüſégeket, veſzik mustráúl, 's nem éppen haſzontalanúl, és ſzerentsétlenűl a' követésre.

*) Mig FERENTZ Tsáſzár élt, 's maga vólt a' Regementnek, úgy neveztetett Proprietárius Generáliſſa, addig, a' Stábális Tiſzt Urak, mind egéſſz zsólddal (Gageval) vóltak, az az: az Oberſter vette, a' FERENTZ Tsáſzártól általenge-

FERENTZ-el, 1765-dikben, az Ég, a' földet el-hagyatta, 's romlandó koronája hellyett, romolhatatlannal meg-ajándékozta. — Szerető Attyától lett véletlen meg-váláſát, a' bús Regement még ma-is sirathatná, hanemha a' moſtan uralkodó Felſég, II. JOSEF Tsáſzár, árvaſágában, ſzárnyai alá vévén, ſzép nevének birtokában továbbra-is meg-hagyni, és maga képében, nagy érdemű Generális *Almásy* Ignátz Urat, ugyan tsak ezen Regement hajdani első Oberſterét, Igazgatójául rendelni méltóztatott vólna.

Nagy örömmel kezdünk ezen diſzes Regement jeles viſeltt dolgainak, 's vitéz tselekedeteinek ſummás le-iráſához. Mert nagyok, és ſokak azok: mellyeket valamint mi, álmélkodáſunk mellett, belső meg-indúlásſal olvastunk: úgy reményljük, hogy azoknak előadáſa, fogja minden igaz Hazafiban öregbiteni, Nemzetéhez vonſzó ſzeretetét, 's nevelni, annak meg-fontoláſából

engedtetett Generálisi fizetést, az Oberſtlieutenant ismét az Oberſterit, a' Major, az Oberſtlieutenantit, 's a' t. — A' Regement fel-állíttatáſakor, maga ajándékozott a' boldogúltt Tsáſzár, az egéſſz érdemes Tiſzti Karnak, ſzép ruhákat, 's lovakhoz való kéſzületeket.

ſzármazott méltó örömét, hogy ő — *Magyarrá* ſzületett: látván, hogy Magyarok vóltak azok, a' kik a' nagy FRIDRIK Lelkétől illettetett ſeregek ellen, éppen olly tsuda dolgokat követtek-el; mint a' millyeneket, ma ugyan azon, vagy azokhoz mindenekben haſonló Magyarok, a' vakmerő Törökök ellen viſznek véghez. — *Kollinnál* *) vólt leg-első ſzerentséje, a' mi moſtani beſzédünk tárgyául fel-vett Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének, fel-állitáſának mindárt máſodik eſztendejében, azon emlékezetes, és haſznos győzedelemnek, nem tsak ſzem-

*) *Kollin*, eggy jól épültt királyi város, Tsehország, *Kaurtzim* nevű kerületében. Hozzá közel, *Chotzemitz* vára, és *Planián* nevezetű hellyſég között eſett 1757-dik eſztendőben, Jun. 18-dik napján, azon véres ütközet, mellyben az 1741-diktől fogva, már nyoltz izben győzedelmeskedett FRIDRIK 11,000. embert veſztett, 's a' hartz mezejét-is, el-hagyni kéntelenittetett; ámbár, réſzünkről-is, tellyesſéggel nem ingyen jutottunk a' győzedelemhez: mert hóltjainknak, és ſebesſeinknek ſzáma 9000-re ment. — A' miénk, igen jó hellyen, hegy tetőn vóltak, a' Király pedig alól, még-is hét izben támadta-meg őket.

ſzemlélőjének lenni; hanem benne, maga jó viſeléſével, valóſsággal réſzt-is venni, mellyet nyert vitéz népével, magán, amaz eddig győzhetetlen FRIDRIK-en, nehai bölts, 's bátor ſzivű fő Vezérünk DAUN, kihez haſonló ſzámos férjfiakra, lett vólna ſzükſége de vágyáſa-is M. THERÉSIÁ-nak. A' Tsáſzár Regementjének, kebelebéli Záſzlótartó, B. *Luſzinſzky* Úr haláláról-is nevezetes munkája vala ez úttal, azon 43 ágyúk eggyikének erőſzakos el-vétele, mellyek öſzveſéggel, a' DAUN győzedelmes ſerege kezére birtak. — Jól meg-tévén Tseh Orſzágban, első hadi próbáját, marsirozott Regementünk Saxoniába, Generális Gróff PÁLFY Rudolf vezérléſe alá, holott eggy magánál kéttzerte-is feleſebb ſzámú Boruſſus Dragonyos Regementre ütött, azt ſzéllyel verte, el-fogván közzüle 400-ig valót, mellyen, boldogúltt FERENTZ Tsáſzár annyira meg-örűlt, hogy az emlitett igazgató Generális Urat, leg-ottan F. M. L. méltóſágra emelte.

Jelen vólt Silésiában, 1757-dik eſztend. Novemb. 22-dik napján, *Breſzlaunál*, és bé-nyargalt egéſſzen a' város kapujáig, a' mikor *Lotharingiai* Hertzeg KÁROLY, halhatatlan emlékezetű NÁDASDI nkal egygyütt,

gyütt, a' *Boruſſuſokon* győzedelmeskedett, — 1759-dikben, Februáriusban, olly dolgot tselekedett, ezen betses Regementnek 30. emberből álló réſzetskéje, maga nevének meg-felelni törekedett *Nagy* Ferentz Záſzló tartó Úr kormányozáſa alatt, mellyet feljegyezni *Homerus* ſem tartott vólna érdemetlennek pennájára. Mert itéllye-meg bár akárki, mit tegyen 30. emberrel, a *Boruſſus* Granatéros Kompaniára rohanni, azt megſzalaſztani, vágni, és fő Strázsameſterét, eggy Hadnaggyal, 's 62. köz emberrel együtt el fogni, rabbá tenni! — Ezt tselekedte pedig *Nagy* Nagy Ferentz, 30. katonáival eggyütt, *Silésia* ſzélin, *Libaonál*, magának, Regementjének, sőt egéſſz Nemzetének ditsőſſégére. — Még a' fellyebb ki-tett 1759-dik eſztendő, háromſzori ſzép alkalmatoſſágot nyújtott az egéſſz Regementnek, további maga el-hiresítéſére, FERENTZ öröme neveléſére, és hozzája való bizodalmának öregbítéſére. — Ugyan-is, Mártziusban, Silésiának *Graifenberg* nevezetű hellyſége alá küldetvén, ott eggy *Boruſſus* gyalog Batalliont talált, mellyet, két ágyújával eggyütt, mind eggy lábig horogra kerített. — Septemberben, eggy Batalion gyalogſágból, és 4 Svadron Lovasokból álló

Bo-

Boruſſus ſereg, *Biſchofsverdához* marsirozván, az Armadánk Bagazsiáját el akarta kapni, de, mivel ezen Regement utól ment, az ellenség ſzándékát észre vévén, viſſza fordúlt, a' lovaſságot hirtelenséggel el-háritotta, a' gyalogſágból 300-at le-vágott, 's a' két ágyúját el-vette. — Decemberben, *Maxenhez* *) közel, maga egyes egyedûl, három ſántzot meg vett, a' benne vólt gyalogſágot, 5. ágyúival eggyütt, rabúl elhozta, melly alkalmatoſsággal meg-újjitott vitézſégéért, Oberſtl. *Kiſs* Ferentz Úr, a' THERÉSIA Katona Rendjének kiſſebb kereſztjével, meg-is tiſzteltetett. — 1760 dikban, *Keſſelsdorf* tájjékán, Saxoniában, nyári napokban-is házaknál tartózkodott a' Regement, honnan két izben próbálta Boruſsiai Generális, *Kleiſt* **) Úr, 4000-ed ma-

*) Mind *Maxen*, mind *Biſchofsverda*, *Saxoniában* vagyon, a' fő Városhoz *Dresdához* nem meſsze.

**) Nem az emlitett Generális Ur, vólt azon jó vers iró *Kleiſt* (Poëta), kinek meg-maradott, ámbár maga kivánſága ſzerént, óhajtott tokéllettesſégre nem hajthatott munkáit, ma-is, egéſsz örommel olvashattya kiki, a' kinek az afféle ſzépſégekhez jó izléſe vagyon. — Ez, meg-hólt, Májori ranggal, még 1759-dik eſztendőben, Aug.

magával fel-zavarni; de, mind annyiſzor, veſzteſéggel viſſza verettetett. — 1761-dik eſzt. hadi Tármeſter, Gróf LASCY Úr vezérléſe alatt, kereſztűl rontott *Berlinen*-is, 's a' rendſzerént való lakozáſa hellyén, a' nagy FRIDRIK-nek, *Potzdámon.* — És ezek valának, a' többek között, azok a' nyomos próbák, mellyekkel, II. JÓSEF édes Attyát, általa fel-állitott Magyar Lovas Regementje, mind maga, mind egéſſz Nemzetünk felöl való jó gondolkozásiban meg-erősitette; ezek azok, a' Magyar vitézſég példás remekjei, mellyeket, maga FERENTZ Tsáſzár, Oberſteréhez, *Almáſsy* Ignátz Úrhoz, nem eggyſzer botsátott tulajdon kezeirásiban meg-is ditsért, meg-is köſzönt.

A' miólta már, FERENTZ-étől megfoſztatván, JÓSEF-jére függeſzti-is ſzemeit, ezen érdemes Regement, nem hogy alább hagyott vólna, minden elöl fordúltt alkalmatosſágokkal, elébbeni vitézſégében; sőt in-

22-dik napja éjtſzakáján, a' mind végig ditsőſſégeſſen hartzolt Heroſok; de eggyſzersmind az igazak halálával, *Frankfurtban*, azon 14. ſebeiben, mellyeket vett Aug. 12. napján, a' *Kunersdorffi* ütközetben.

inkább, annak példájából, kinek nagy nevét viſeli, újjabb inditó okokat vett érdemeinek tetézéſére, és mind azon ſzép tulajdonſágokkal való további ékeskedésre, mellyek eggy Magyar Lovas Regementet, eleitől fogva tzimereztek. — Eleget ſohajtozott, az 1777dik eſztendő végén, FRIDRIK-kel negyedſzerre lett öſzve kapás alkalmatoſſágával, hogy arra nézve, majd éppen, olly ſzerentsétlen vólt, mint moſt, a' HADIK, és Gróf *Eſzterházy* Imre, Magyar Lovas vitézei, e' jelen lévő Török háborúra nézve, kik mind ez ideig-is, veſztégelni kéntelenítetnek, midőn, a' Márs mezejére ki-állott, hozzájok haſonló jó katona pajtáſſaik, kereſztül verekedvén diadalmaſſan, a' halált ábrázoló *Tziprus* fák erdején, borostyán ágakat ſzegdelnek, mellyekből, győzedelmi korona kéſzüllyön tiſztes fejekre. — Ugyan tsak adódott 1778-dikban, eggy, de ſokkal fel-érő ſzerentséje, ezen nemes Regement eggy réſzének, olly próbáját adni, Fejedelmünk látrára, vitézſégének, melly a' MAGYAR eránt boldogúlt Attya érzékenyſégeit, JOSEF Tsáſzárban-is meg-újjította. — Történt t. i. az emlitett eſztendőben, *Lautervaſzernél*, a' Tseh Orſzági havaſok alatt, hogy 300. Boruſſus Lovaſság, *Bögözy*

Had-

Hadnagy Úrral, 30. Tsáſzár Huſzárjainkat, eggy posványba ſzoritotta, 's környûl vette; de, maroknyi népünk, ſem álló hellyének alkalmatlan vóltára, ſem az ellenſégnek nállánál tizſzerte feleſebb ſzámára leg-kiſſebbet is nem igyelvén, kegyelmet nem kóldúlt; hanem magát mind addig vitézûl óltalmazta, mig *Kiſs* Kapitány Úr, ſzáz emberrel, ſegittségére nem érkezett, a' midőn Magyarjaink, magokat öſzve kaptsolván, eggyesûlt ſzívvel, 's erővel, a' prédára ásitozó ellenſég hiedelmét, nem tsak haſzontalanná tették; hanem meg-is ſzégyenitették. Mert azt, tsak hamar meg-forditották, 's kilentzet közzüle, el-is fogtak: mellyet maga-is Ő Felſége tsudálva ſzemlélvén, *Bravót* kiáltott, és nagy ſzóval, Hazánk' vitézkedő Fiairól, illyen nemes vallást tett: „ Moſt látom, „ hogy Magyar Katonáim, különös bátor„ ſággal bírnak, a' Tiſztek pedig, általán „ fogva *Vitézek.*" Még ezzel ſem elégegedett-meg, hanem továbbá, igy folytatta beſzédét: „ Én nem igy gondolkoztam Ma„ gyar katonáimról, a' millyeneknek lenni, „ moſt magam tapaſztalom, mert, máskép„ pen vóltam el-hitetve; de látom, hogy „ vélekedéſemben igen meg-tsalattat„ tam." —

Az

Az el-múltt 1788-dik eſztendőben kezdődött háborúban-is, nagy ſzívvel rántottak kardot egyſzerire, Májusnak 11-dikén, a' Tsáſzár Regementje vitézei a' Török ellen, Móldvában, úgy hogy rajtok ugyan meg-nem esmerſzett; hogy már ſzintén tíz eſztendőktől fogva nem néztek ellenſég ſzemébe. — Meg-vallya a' fő Igazgató Hertzeg COBURG, esmeretes nevű, 's érdemű *Méſzáros* Úr, a' Tsáſzár Regementjének akkori Oberſtere felől, hogy ez az Úr verte ki, vezérléſe alatt nagyobb réſzént Regementjéből vólt katonáival, a' tsere közzűl, különös bátorſággal az ellenſéget, melly, a' meg-vejendő *Chotym* várából olly tzéllal tódúlt vala ki, 's vette magát a' *Ruktzinnál* *) lévő hegyekre, a' tserébe, hogy népünknek, *Chotymhoz* olly közel lehető meg-telepedésre, hellyt ne engedjen: de ſzerentsétlen ki-menetellel.

Folytatáſa következik.

Oláh

*) Ruktzin, eggy falunak a' neve, melly vagyon Móldva Országban, *Chotzimhoz* eggy kis mértföldnyire.

Oláh Országból. Az el-múlt hónap végin utasította hozzánk, a' *Fokſánon* alól *Gerlecsescénél*, a' *Milkov* vize mellett fekvő Táborból, eggy nagy érdemű Svadronos Kapitány Úr, betses Levelét, mellyben megnevezi, azon alsóbb rendű vitézeit a' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének, a' kik arany és ezüſt érdem pénzel meg-jutalmaztattak, úgymint *Takáts*, és *Újfalusi* Káplárokat, *Tőke*, 's *Juháſz* köz emberekkel eggyütt, kik között az első, úgymint *Takáts*, arany érdem pénzt nyert, a' többi pedig ezüstöt. Amaz fog ezután két zsóldot kapni, ezek pedig másfelet. — A' COBURG Hertzeg ſeregénél lévő más nyertes Magyarjaink neveik eránt-is irtunk már, és reményljük, mindnyájoknak, mind vezeték, mind kereſzt neveiknek, más tudni illő környülálláſokkal eggyütt, rövid időn lejendő közöltetéſét, mellyeknél fogva, a' Hazával, ezen érdemes Fiait, nem tsak moſt közelebbről meg-esmértethetjük; hanem még a' jövendő időkre nézve-is, ſzép emlékezeteket fenn-maraſztharjuk, melly, úgy tartjuk, valamint ő magoknak leg-nagyobb jutalom, és ezután is örökös öſztön leſzen: úgy kedves hozzájok tartozóiknak örömöket nevelni fogja, e' mellett máſoknak fel-ſerkentéſekre, 's annál fog-

fogva az egéſſz Nemzetnek, haſznára 's diſzére ſzolgál minden időben.

Erdéllyből.

A' napokban érkezett ide *Bétsbe*, két nagy Házhoz, elébb *Braſſóból*, azután *Szebenből* eggy eggy betses Levél, melly mind kettő velünk barátſságoſſan közöltetett. — A' *Braſſói* Levélben, a' *Bozzai* ſzoros járásnál nyert győzedelemre nézve, ezek a' nevezetes jegyzéſek fordúlnak elől: „Mi nem veſztettünk vólna, öt hat embernél többet, ha az Oroſz Regementjéből *Vetsei* Hadnagy, látván az ellenſég ſokaſágát, 66. emberből álló kevés népével eggyütt, magát nem ſzerentséltette; hanem annak idejében viſſza vonta vólna. — Major *Bora*; *Damo*, és *Ernſt* Kapitány Urak, a' Székellyek közzűl 18-ad magokkal, 40. Törökök közzűl magokat ki-vágták, azokat mind eggyről eggyre le-apritották; közzülök pedig nem esett több el, eggy Strázsameſternél. — Azon ezüſt forma, vagy éppen ezüſtből kéſzült bokrétákat-is, mellyeket a' Török Tsáſzár, a' jó viſelet jutalmáúl rendelt vala, egéſſz ládástól el-nyerték a' miéink, és azzal jött-bé a' fő Igazgató, a' több véle lévő Tiſztekkel eggyütt, ide *Braſſóba*. — A' Bokrétáknak

hoſz-

hoſſzas gömbölyegſégű alsóbb réſzekből, jobbára, három hátra felé hajló ezüſt rezgő nyúl-ki, de némellyikből négy, 's öt-is. — Ezek közzűl adtak, a' magokat jól viselt Székellyeknek, 's már viselik-is a' ſüvegjek mellett. — Eggy el-fogott Török Zászlótartó, azt beſzélli, hogy moſt más katonáik vagynak, mint tavaly. — Hertzeg HOHENLOE maga vallya a' Székellyekről, hogy oroſzláni módra viaskodtak. — Különöſſen magaſztallya *Bora* Major, Kapitány *Dámó*, és *Ernſt* Urakon kivül, *Szeverovits* és *Ball* fő, nem külömben *Lajos* és *Horváth* Alhadnagy Urakat, *Maurer*, és *Kriſtof* Regement Kadétokkal eggyütt. A' mikor pedig a' Székellyeket, mellettek tett nemes vallás tétellel tiſzteli: nem foſzt-meg más vitézeket-is, az érdemlett ditsérettől, mellynek tzéllyainak esméri különöſſebben a' *Toskána* Huſzárjai közzűl, *Geidler*, és *Gányi* Kapitány Urakat, az *Oroſz* Regementjéből Alhadnagy *Fuchs* Urat, és az ágyúk körül nagy ſzorgalmatosſággal 's haſzonnal forgolódott *Ruſſzó* (Rouſſeau) Főhadnagy Urat. — A' *Szebeni* Levélből, melly költ Aug. 29-dik napján, ide iktatjuk a' következendőket. — A' *Bozzai* Paſſusnál, nem régiben esett ſzerentsés ütközetre, maga vezérelvén a' fő igazgató Hertzeg Székelly Lo-

va-

vaſainkat, eggy *Bora* nevezetű Conſcriptus (ki-irott) katonából elő ment Májior Úr, ki kérte magának, hadd ő tsaphaſſon leg-előſzör, az ellenſég közzé. Meg-is nyerte, és többet tselekedett, mint tsak reményleni is lehetett vólna. Mert, véle tsak egyſzerire néki kerekedett, eggy, vagy két Tzúg Huſzárjaival, 5000. Törökſégnek olly tüzesſen közibe vágatott, 's mind maga, mind pedig embereinek Herkulesi erejekkel, és bátorſágokkal, a' nagy ſzámú ellenſégnek, úgy eſzét veſztette, hogy az, az ezeket követett Székelly Huſzárok Svadronnyának első meg-látáſára, hátat forditott. — A' tsete paté egéſſz eſtvig tartván, 11. órakor éjtſzaka, eggyütt ettek a' Tiſztek, a' fő Igazgatóval. Az aſztalnál, tréfaképpen mondja a' Hertzeg, *Bora* Májior Úrnak: Az Úr, kiké magának az *Avant Gárda* (a' nagy ſereg előtt menő katonaſág) vitelét, 's nem tudom, maga ſzemélyeſſen mit tett, talám eggy Törököt ſem vága: Erre, hevenyiben a' Májior Úr, így felele: „Az Iſten, ne legyen Iſtenem, ha 11-et nem vágtam.“ — Kapitány *Dámó* Úr pedig bele ſzóllván azt mondja: „Én pedig, tsak hetet.“ — Kinem lehet azt mondani, millyen nagy örömmel beſzélli az egéſſz történetet a' fő Igazgató, annyival-is inkább, mivel a' ſzegény

Le-

Legényekből lett Székelly Tiſzt Urak, jobb Magyarok lévén még, mint Németek, nemelly ki-fejezéſeikkel nagy múlattságat okoznak, a' jó ſzivű Hertzegnek. — A' *Toskána* Huſzárok közzül-is lévén ott eggy Svadron, ezt-is meg-inditotta vólt a' Hertzeg, de látván, hogy a' Székelly Huſzárſág tsak magára-is jól viſzi a' dolgot, *Haltot* (megálly) kiáltatott, mellyen, annyira békétlenkedtek a' *Toskána* Huſzárjai, hogy a' mint maga beſzélli ezt-is a' Hertzeg, nem lehetett egyebet hallani, hanem, a' ſzüntelen való: *Teremtettét.* — Eggy átallyában, igen nagy betsben, és meg-külömböztetésben áll ezen nagy, és vitéz Úr előtt Nemzetünk, 's annak katonái, kivált, minekutánna már a' gyalogſág-is, bajonétjának a' haſznát ſzerentséſſen meg-próbálta vólna, ugyan tsak a' Hertzeg javaslájára, a' Török ellen. — A' *Fokſánnál* fogott Törököket, a' múlt héten vivék itt kereſztül *Károlyvárra*, 54. vagy 56. vala ſzámok. Közöttök eggy Aga-is vólt, a' ki fogſágában-is tsak a' kardján, és turbánján búsúlt, a' kardja magában igen betses, a' turbánja pedig 300. aranynál-is többet érő lévén, minthogy éppen annyi arany vólt beléje el-varva. — Így végzi, az érdemes Levél iró Úr, maga Levelét: Az idén, nem féltünk még, az ellenſég bé-

ron-

rontásától; de félünk ám az éhségtől, Országunknak nagy részében, nem lesz annyi gabona, a' mennyi az el-vetett mag volt. — A' Török buza (tengeri, vagy kukoritza) is, hogy készülhet-el, a' tartós, és még alig értt sok esőzés miatt, bizonytalan.

Bétsből.

Ő Felsége már régtől fogva, az arany ér miá sokat szenvedett, azért-is azt az el-múltt hónapnak 18-dik napján, *Laxenburg*-ban, *Brambilla* fő Seborvos Úr fel-metz-tzette. Abból következett sebjére nézve, kénteleníteretett Ő Felsége, darab ideig szűntelen artzulatjával le felé feküdve, az ágyban maradni, mellyből, tsupán Aug. 28-dik napján vehette fel egy két órára magát. — Azon a' napon, FERENTZ fő Hertzeg, ismét le-indúla a' nagy hadhoz, és ezen hónapnak 3. vagy 4-dikére várták *Zimonba*, Gróf PELLEGRINI fő hadi Vezér Úrral. — Ugyan azon a' napon, a' fő Hertzeg Aszszony-is, FERENTZ F. H. Hitvesse, el-bútsúzott Ő Felségétől, 's *Bétsbe*, a' maga téli lakozása hellyére bé-költözött. — Ő Felsége maga-is ott hagyta *Laxenburgot*, mint-hogy az alatta folyó *Kaltengang* nevű patak, a' minapi sok esőzés által meg-áradván, az egész Tsászári kertet, és a' Kastélynak alsó szobáit el-öntötte. Jött a' *Hettzendorffi*

nyá-

nyári Kaſtélyba, *Schönbrunn* mellé, másfél óránnyira *Bétshez*, a' hol már, mint halljuk, friſſen vagyon, 's kezd régi ſzine-is meg-jönni, minekutánna mind ſebje meg-gyógyúlt tökélleteſſen, mind a' hideg-is, eggy hónapjánál több, hogy nem veſztegeti.

Ő Felſége, néhai Gróf *Jankovits* Antal Úr hellyébe, a' *Septemvirális* Tábla Birájává, M. *Végh* Péter Urat rendelé, ki-is, a' múltt vaſárnapon, az az, Septembernek 6-dik napján, reggel, Gróf PÁLFY Károly fő Cancellárius Úrnál, a' két Vice Cancellárius Gróf *Majláth*, és Gróf *Teleki* Sámuel ő Excellentziájok jelen létekben, fő hivatalának folytatáſára nézve, a' hitet esküvéſsel le-tette. — Hellyébe, a' Királyi Tábla Birájává, M. *Úrményi* Jósef Úr, a' F. Helytartó Tanátsnak eddig vólt máſodik Előljárója, válaſztaték.

Tegnap, 8. órakor, érkezett viſſza *Bétsbe*, Gróf HADIK András Fő Vezér Úr. — — — — —

Eggy Kurir, tegnap azt hozá hirűl, hogy az *Oroſzok*, a' *Svédeknek* eggy ſereg tengeri fegyveres hajójaikat a' *Bált* tengeren, réſz ſzerént el-fogták, réſz ſzerént el-süllyeſztették.

A' jövő Hónap elejivel, eleget akarván tenni az érdemes Közönség' kivánſágának, kéttzer kezdjük eggy héten járatni Irásunkat.

Küldjük, a' nemes Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének képét.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 18-dik Napján.

A Szerimben tavaly meg-történtt Hadi dolgoknak folytatása *).

Estek ugyan tsak, a' nagy Táboron kivül gyakor tsatázások, a' *Besánia* alatt táborozó kis ſeregünk, nem külömben a' töltés túlsó réſzére, és a' *Száva tsuttsa* **) felé őrizetre ki-

*) Az a' mi itt kezdődik, mindjárt az után az elő-adás után való, melly Septembernek 4-dik napján költ Irásunk 195-dik Levelén így végződott: „közel 20,000. pedig Ispotályra-is ſzorúltak.“

**) *Száva tsattsának* (Sauſpitze) nevezik azt a' köz földet, melly a' Szávának a' Dunába való ſzakadáſánál, e' két viz kozott fekſzik *tsuts* formára. E' volt az egéſſz múlt eſztendőben a' Torokoknek búvó hellyek, a' mellyből temétetlen károkat

ki-küldött embereink, és a' Törökök között: a' mellyeket mi-is, im e' következendőkben kivántunk egy két ſzóval illetni. — Juniusnak elején, tsajkákra kelvén éjtſzakának idején, a' *Belgrádi* Törökök egynéhány ízben ſzándékoztak, a' Száván által evezvén, partunkra ki-ſzállani; de népünknek ſebes tüzeléſe miatt, ſemmiképpen reá nem mehettek. — Juniusnak 15-dik napján, F. M. L. Hertzeg HOHENLOE-nak hirül hozták, hogy valami 300-ig való Törökſég, hat hajókon *Belgrád* felé igyekezik: parantsolá azért, hogy a' *Neugebauer* Regementjéből két Kompánia, 4. ágyúval rejtené-el magát, a' Száva partján lévő ligetben, a' *Tzigány* ſzigete alsó végének által ellenében. A' Törökök előre a' lesről nem-is gondolkoztak; hanem midőn már éppen a' les helly előtt vólnának, eſtve 8. óra után, akkor vettek eſzre valamit, 's azért-is dugaſzban lévő katonáink felé, kezdtek mind kartátsokkal, mind puskákból lövöldözni. De a' mi á-

gyú-

---

kat okoztak. Az arra a' végre éppen olly alkalmatos-is vólt, mintha ugyan mondva készült vólna ſzámokra, mert rakva van régi vaſtag Füzfákkal, a' nád-is bokrokkal elegyeſſen sürün felnötte, gödros-is imitt amott.

gyúink az első lövésre, úgy találták a' Török hajókat, hogy közzülök tsak hamar három keresztül lyukadt, és a' Törökök, kik még életben maradtak, a' már majd szintén elmerűlt hajókbol a' vízbe ki-ugrándoztak, olly reménységgel, hogy talám életeket meg-menthetik: de többnyire nagy jajgatások között mind belé vesztek. — Juniusnak 18-dikán, fényes délben, olly vakmerőségre vetemedett eggy 50. főnél többől nem álló fót Törökség, hogy a' Száva tsúttsára kiszállván, *Dunavetzig* jött *), mellyet megfejtván az ott őrizeten lévő *Csesvitz* vasas Regementjebéliek, leg-ottan két részre oszoltak, olly tzéllal, hogy egyik rész az ellenséget elölről, a' másik pedig hátúlról támadhatná-meg azon egy időben, a' mint-hogy szerentsés ki-menetellel-is, mert 15-öt közzüle le-apritottak, a' meg-maradtak pedig ugyan el-horták magokat. Itten *Minutillo* Alhadnagy Úr, magát igen derekasan

*) *Dunavetz*, eggy viz szakadéknak a' neve, melly a' Szávából jon ki, a' *Bessániai* motsáron keresztül megy, 's úgy foly osztán a' Száva tsúttsánál a' Dunába. Nagy melegekben, mint a' minémuek jártak az el-múlt 1788-dik esztendőben, ki-szokott száradni.

viſelte, 's melly Törököt le-vágott, nyerge kapájába tévén, úgy hozta-el magával. — Nem sült-el tehát ez úttal a' Török ſzándéka; hanem — Juliusnak 22-dikén virradóra, 3000-en lopódtak közzüle a' Száva tsúttsára a' náddal elegyes fűzes közzé. A' Spahik által-is jöttek, éppen elejekbe a' miéinknek; mivel éſzre vették, hogy ezeknek meg-vólna tiltva az ő reájok való ütés, sőt tsak tüzelés-is *); de hogy az ágyúkkal kezdték ijjeſzgetni, viſſza vették magokat a' ligetben lappangó Jantsárokhoz. — Innen egy óra múlva fel-kerekedtek, és a' Száva partján, a' nád 's bokrok között el-mentek, a' *Beſsénia* felől álló *Pellegrini* Regementjebéli legſzélsö vigyázóinknak eſtek nagy ſebeſséggel, kik igyekeztek ugyan magokat, *Chriſtian*-

Had-

*) Olly tzéllal, hogy az ágyúkhoz közelebb tsalhatnák őket. — Ha Török jött; a' fő Vezér mindjárt Kontenánſzot (Contenence) kiáltott, melly annyit tett, hogy a' miéink tartóztatnák-meg magokat, az ellenſégre való tüzeléstől, annyival inkább annak meg-támadáſától. — A' *Wurmſer* Vitézei közzül némellyek a' *Kontenánſz*-ból, *Kantza Tántzot* tsináltak, és ezért mondták oſztán: az illyen amollyan *Kantza Tántza* miá, még tsak nem-is ſzabad az embernek magát óltalmazni.

Hadnagy Úr igazgatása alatt, a' mint lehetett oltalmazni; de bennek ugyan tsak sok kár esett, míg a' *D'Alton*, és *Lobkovitz* Regementjebéliek, a' *Wurmser*-éből pedig *Berg* Hadnagy Úr kormányozása alatt, mintegy ötven Lovasok nem érkeztek, és a' nagy számú ellenséget rólla el nem verték. A' *Pellegriniéből* tsak egy fa törzsök körül 18-an találtattak fő nélkül, kiknek mind a' törzsökön vagdalták el fejeiket a' Törökök. Öszveséggel pedig részünkről 52-en estenek el. — Minekutánna értésekre esett a' Belgrádiaknak, minémű szerentséssen ütöttek-bé több hozzájok tartozóik, Augustusnak 8-dik napján, *Orsovánál*, és *Suppaneknél* a' *Bánátba*, a' kik osztán ugyan tsak a' fő Seregnek-is nagyobb részét *Kárán-sebesnél* zürzavarba hozták *); tehát ők-is ollyast kezdtek már most forralni magokban, hogy ha tsak szerit tehetik, *Zimont*

*) Hogy ő Felségének fulibe jött, az ellenségnek Országunkba nagy számmal lett bé-ütése, legottan *Zimon* alól, a' fő seregnek nagy részével fel-kerekedett, és Augustusnak a' közepén által-is ment *Szurdoknál* a' Dunán, olly tzéllal, hogy a' pusztító Torokséget szándékában megátolhassa.

meg-vegyék, és annál fogva, erről a' részről, Hadánkba bé-rontsanak. Illy meg-határozásſal, Septembernek 8-dik napja éjtſzakáján, 2. ágyújokat az úgy neveztetett *hadi Szigetbe* (Kriegsinſel) ſzállították, és *Zimon* ellenébe fel-is ſzegezték. Azokkal, mindjárt reggeli hat órakor el-kezdtek keménnyen lövöldözni a' Strázsáink 's a' város felé, mellyben két háznak a' tetejét-is bé-rontották. A' Száva tsúttsát közel 1500-an meg-lepték, kik déllyesti 12. óráig, magokat egéſſz erőben nem igen mutogatták; hanem 1. óra felé oſztán jól ki lehetett venni, hogy mintegy 25. záſzlók mozognak a' nád között, és ezentúl tsak hamar, az őſzve tsoportozott Törökſég, nagy rivalkodáſſal az oda nem meſſze állott Uhlánusaink felé rohant. De bezzeg korántſem ezek forditottak moſt néki hátat — hanem ő ezeknek, a' kik magokat átallyában olly vitézi módon forgatták ellene, hogy ezen naptól fogva éppen más ſzemekkel kezdették nézni a' Törökök-is az Uhlánusokat. Ugyan tsak még is meg-fordúltak egyſzer, és hevennyiben újj ſzerentsét akartak próbálni vitéz Uhlánusaink ellen: de hogy a' *Czesvitz* vaſſas Regementjéből 1. Oſztálly, a' Jóſef *Toskána* Dragonyosſai közzűl pedig kettő ſegíttségre érkezett, azonban a' nemes *Wurmſer*

ſer Magyar Lovas Regementjéből-is 1. Oſztály a' *Beſániai* töltésről ſebes vágtatva elő nyargalt, és midőn már a' tsata tartana, jobb felől ugyan tsak lelkeſſen közikbe tsapott: eſzek nélkül ſzaladtak viſſza. Közel 300-ra rá ment a' hóltjaiknak és ſebesſeiknek ſzámok. Az el-estteknek ugyan nagyobb réſzét, ſzokás ſzerént magokkal el vitték; mindazáltal 71-et még-is a' tsata piatzon kéntelenittettek hagyni. — Réſzünkről 31-en eſtenek el, 42-en pedig ſebet kaptak, azok között 4. meg nem nevezett Tiſzt Urak-is, kiknek kettejek *Brezányi* Jósef, és *Pachman* Ventzel Huſzár Hadnagy Urak lehettek, kik az ellenſéggel különös bátorſággal meg-vagdalkoztak. — Egéſſz népünk ditséreteſſen hartzolt, a' mint a' dolog ki-menetele-is meg-mutatta: a' *Wurmſer* Magyar vitézei pedig 1. záſzlót el-is vettek, kiknek fő Stránsameſtere *Vogel* Úr, bölts kormányozáſának, 's bátor vitézkedéſének jutalmáúl minden jelen lévő Generális Urak vallás tételek ſzerént, a' Therésia kereſztjével való megtiſzteltetésre érdemesnek itéltetett. — A' következendő nap, úgymint Sept. 10-dik napján, ismét akart valami 2000-ig való, nagy hajókra rakodott Török lovaſság, 's gyalogſág valami izgágát tenni: de látván, hogy a' miéink kéſzen várják, tsak tanátsos-

ſabbnak itélte, a' *Belgrádba* való viſſza-térést. — Ezentúl mind inkább inkább ter-jedt *Zimonban*, 's az egéſſz környéken az a' rémitő hír, hogy a' *Belgrádiak*, törik ſzakad még *Zimonnak* végire járnak, melly hirből ſzármazott félelmét a' föld népének *Mehádia*, *Ujpalánka*, *Fejértemplom*, *Káránſebes*, *Pantsova*, 's más Bánáti hellyſégek ſzerentsétlen ſorſoknak ſzomorú értéſe még inkább nevelte. Illy rettegéſek, és ſzorongattatáſok között, *Zimont* a' lakoſoknak nagy réſze ott-is hagyta; úgy hogy ſzoros parantsolatot kelletett ki-adni, hogy a' ki viſſza nem tér, minden jóſzágát elveſzti. — Októbernek 15-dik napján, dél után 3. órakor, a' Dunának bal ágán jelentek vólt meg a' Törökök, 13. nagy Tsajkákkal, a' *Hadſziget* mellett, és az ott vigyázaton lévő leg-ſzélső kis Tsajkánkra *) keménnyen kezdettek tüzelni. Ez viſſza vonta magát, az innen rajta vigyázó kis Tsajkához: de az ellenſég ſzáma ſzaporodá-

ſá-

*) A' *Tsajka* (Sajka) ollyan fedeletlen hajót jelent, mellyre kis ágyúkat ſzegeznek, és katonákat állitanak. Kétféle nemei vagynak, nagyok t. i. és kitsinyek. A' nagyokon 6, a' kitsinyeken pedig 4 ágyúk ſzoktak lenni, mind három három fontosok.

ſával, mind kettő hátrább vonúlt a' nagy Tsajkáig. A' lármára, az úgy neveztetett Pontonéroknak (Pontoniers), hajókkal 's hidakkal bánóknak fő Strázsameſtere *Redange* Úr, *Zimonból* két nagy Tsajkával ſegittségre jött, és midőn még így ſem lehetett ellent állani, maga *Magdeburg* Generális Úr-is, a' Tsajkáſoknak, és Pontonéroknak a' Vezérjek, egy nagy Tsajkával ott termett, és e' ſzerént már a' Tsajkák ſzáma hatra nevekedvén, azokat az emlitett Generális Úr ſorba állította, és a' Töröközé ellen derekaſſan tüzeltetett. Ez alatt érkeztek a' nagy Tsajkáknál-is nagyobb, *Albertről*, *Erſébetről*, 's *Ferdinándról* nevezteteti 3. Bárkák, *Immens* fő Strázsam. Úr vezérléſe alatt, mellyeket még végre három nagy Tsajkák-is követtek. Öſzveſéggel tehát már 48nálistöbb ágyúkból lövöldöztek a' miéink, mellyet nem-is ſzivelhetvén tovább a' Törökök, el-evedzettek, annyival-is inkább, mivel az eſtve-is bé-következett. — Ezen valóba ſzép, és a' nézőknek ſzemeiket gyönyörködtetett vizi tsata, úgy eſett meg, hogy általa eggyik réſznek-is valamelly igen tetemes kár nem okoztatott.

Minekelőtte a' *Szerimben* tavaly történt hadi dolgoknak elő adáſát bé-fejeznénk, úgy ítéltük, hogy illendő léſzen, a' *Serviában*

fel's-alá pusztitott szabad seregeinknek nevezetessebb tselekedeteiket-is fel-jegyezni, és azért itt inkább, mint másutt; mivel ezeknek-is, a' nagy Armádiának fő igazgató székétől vólt függések. — Azon szabad seregbéliek, a' kik a' Töröktől jöttek által hozzánk, és *Kótsó* nagy katona vezérjek alatt vitézkedtek, nagyon sok károkat, és hátra maradásokat okoztak, kiváltképpen a' *Belgrádiaknak* az által, hogy bé menvén *Belgrádon* alól, majd egéssz 10. mértföldnyire *Jagodináig*, mind ezzel, mind más mező-városokkal lehető egyesüléseket megakadályoztatták. Történt tudniillik a' többek között, Mártziusnak 31-dikén, hogy valami 700-ig való, rész szerént lovas, rész szerént pedig gyalog *Belgrádi* Törökök, *Jagodinából*, fegyveres őrizet alatt, lisztet, és holmi hadi készületeket akartak hozni. — Midőn már a' *Karaula* nevezetű Tsárdáknál lévő szoros úton jönnének; a' magasságról, mellyre az előtt vették vólt fel magokat szabad seregbélieink, olly keménnyen tüzeltek reájok, egéssz két óráig, hogy közzülök 100-an maradtak a' szoros úton halva, a' többek pedig eszek nélkül szaladtak el. — A' miéink közzül tsupán ketten estek el, és ketten sebesedtek meg. — Májusnak 29-kén el-küldött Májor *Micháelovits* Úr, a' *Szabáts*

és

és *Belgrád* között kéſzitett *Zabres* nevezetű föld-várból, bizonyos ſzámú kerülőket keze alatt lévő ſzabad ſeregbéliek közzűl; a' kik hogy meg-ſejtették azon Török lovaſokat, és gyalogokat, kik valamint máſſzor, úgy moſt-is mintegy 300-an kiférték a' *Belgrádi* Baſa 30. vagy 40. Tevéit, és 31. tereh hordó lovait, egy *Knesug-Usein* nevezetű malomhoz; tsak azt várták, hogy a' Törökök a' malomnál meg-telepedjenek, melly hogy meg-lett, azonnal 4. felöl egyſzerire meg-támadták, 's közzülök majd 70-ig valót tsak hamar ki-végzettek, 4-et el-fogtak, a' 31. lovakat-is mind el-hozták, és a' Tevékből tizet. — Viſſza jövet valami 30. lesben álló Törökökre bökkentek; de ezeken-is magokat ſzerentséſſen kereſztűl vágták, leaprítván vagy húſzat közzülök. — Említett Májior *Michaelovits* Úr, Juniusnak 20-dikán, meg-értette a' kerülőktől, hogy *Sellesniek*hez ſzoktak a' Törökök, egynehány ſzáz fegyveres vitézeknek őrizetek alatt, legeltetni ki-járni, ahoz képeſt meg-indúlt más nap éjtſzaka, a' *Sellesniki* malom felé névével, és a' hellyet meg-visgálván, az ott való tserékben úgy el-rejtette embereit, hogy a' Törökök 22-dikre virradóra ki-jövén legeltetni, ezeket éſzre nem vették. Hanem a' *Sremsitzi* út mellett, egy Töröknek a'

ku-

kutyája rá akadt eggyre a' bokorban, és kezdte ugatni; a' Török a' kutyája ugatáſára el-lőtte puskáját, mellynek halláſára a' Török gyalogſág, a' *Belgrádi* út felé nyomúlt. Midőn látná *Szokolovits*, ſzabad ſeregbéli Kapitány Úr, hogy az ellenſéget majd el-ſzalaſztják, jelt adnak a' meg-támadáſára. — A' tsata tartott 3. fertálly óráig, mellynek alkalmatosſágával keveſen ſzabadúlhattak-meg, a' kiket ſzabad ſeregbélieink békeríthettek. A' Törökök lehettek egynéhány ſzázan, ſokan el-eſtek, tizen el-fogattak; lovaikból-is többet veſztettek 40-nél, 15-öt pedig elevenen kénteleníttettek a' miéinknek engedni. — Ezek közzűl 3. esettel, kik között vólt *Haram Baſa Rodován*, 9. nem találtatott.

Májor *Micháelovits* Úrnak vallás tétele ſzerént, ditséreteſſen, 's bátor ſzívvel viaskodott egéſſz ſerege; kiváltképpen való módon meg-külömböztették ugyan tsak magokat *Szokolovits*, és *Novákovits* Kapitányok, *Petrovits*, és *Vlaikó* fő Vajda, és Főhadnagy *Deli Georgie*. — Juliusnak 19-dik napján, igen ſzép nyereſége vólt a' M. *Mihályevits* Úr ſeregének. Meg-értvén t. i. a' Májor Úr Kémek által, hogy *Belgrádon* alól, valami 10. mértföldel, a' *Konſtántzinápolyi* úton, az úgy neveztetett *Haſſán-*

Ba-

Baſa Palánkjában, egy Baſa tartózkodik alkalmas ſzámú népével — fogja azért magát, és Jul. 18. éjtſzakáján, jobbára az egéſſz *Serviai* ſzabad ſereggel a' meg-nevezett Városnál lévő hegyekre férkezett, és reggelre kelve, musika ſzó alatt, a' Város felé indúlt. Valami 20. Lovasok ki-nyargaltak ugyan eleibe, és kezdettek vagdalkozni; de hogy *Michaelovits* Úr, mind tsak közelebb nyomúlt, a' több benn lévő egéſſz nép mindenfelől ſzaladásra vette a' dolgot, melly közzűl a' ſzaladás közben vitézeink ſokakat le-vágtak, 3-at el-fogtak, 's 1. záſzlót elvettek. Belől a' Palánkban, temérdek eleſéget, ſok pénzt, és mindenféle hadi kéſzületeket kaptak, mellyekből a' mit el-hozhattak, el-hoztak, egynéhány lovakkal, 80. ökrökkel, 's más marhákkal eggyütt, a' mit pedig magokhoz nem vehettek, a' házakkal eggyütt fel-égették. Közzülök tsupán 12-en eſtek-el, 's ketten kaptak ſebet.

Eddig még mind úntalan ſzerentséſſek vóltak ſzabad ſeregeink *Serviában*: hanem Aug. 3-dik napja, nékik-is valóban ſzerentsétlen napjok vólt. Mert a' midőn, a' *Pétervároradi* Határnok Regementbéli Stuttzoſoknak egy réſzével, Kapitány *Oreskovits*, és Főhadnagy *Ratkovits* Uraknak vezérléſek alatt, el-indúltak vólna, hogy majd azon

Tö-

Törököket meg-lesik, 's viſſza verik, a' kik *Bosniából*, mint a' hire vólt, által jöttek *Serviába*, *Szábáts* vidékét puſztítani: egy-ſzerre ezernél feleſebb ſzámú lovaſaira 's gyalogjaira bökkentek az ellenſégnek, a' kikkel ugyan keménnyen kezdtek vagdalkozni, de velek ſzámos vóltok miá tellyesſéggel nem birhattak, és tsak nagy ûggyel bajjal, 's nagy veſzteſéggel ſzabadúlhattak kezeik közzûl. Mikor a' tsata után, elsöben környûl nézték magokat, úgy találták, hogy ſzáz híjjával vagynak, ámbár azután még ſzállingoztak némellyek viſſza. A' megnevezett vezérlő Kapitány, és Hadnagy Urak-is oda lettek. *Oreskovits* Úrról ugyan azt mondotta egy tőlünk által ſzökött, és moſt el-fogatott katona, hogy nem hólt-meg, hanem fogſágba esett. — Sept. 28-dik napján, *Wujadinovits* Záſzlótartó Úr, egy-néhányad magával a' ſzabad ſeregből, egy ſereg Törökre talált a' *Malin* hegyén, melly a' *Rudnicki* kerületből, 4. foglyokból, 100 ſzarvas marhákból, és 100. juhokból álló prédával jött vala. Alig támadta-meg a' Záſzlótartó Úr a' Törökſéget, hogy az, prédáját el-hagyván, ſzaladásnak vette a' dolgot, mellyet a' miéink üzőbe vettek, 's hármat közzüle el-is fogtak, magoknak minden veſzteſégek nélkûl. — Októbernek 7-dik

nap-

napján, az úgy neveztetett *Eugenius* ſántzánál, ismét 103. darab marhát vettek-el a' ſzabad ſeregbéliek a' Törököktől. — Azután két nappal, közelebb emlitett *Wujadinovits* Úr, újjra öſzve találkozott a' *Malin* hegyén, valami 700. puſztitó Törökökkel, kikkel, feles ſzámokra nézve, akkor ugyan mindjárt öſzve nem tsapott, hanem magát a' *Viſz* nevezetű ſzoros útba viſſza vonta, holott Legénnyeit igen jó hellyre lesbe állitván, abból, az utánna nyomúlt ellenſéget úgy meg-támadta, hogy tsak hamar közzüle 23-at ki-végzett, azok között, magát a' *Szokoli Agát*-is, *Kukits* Vezért, 3. fő Törökökkel együtt. Ezen a' Törökſég meg-ijjedvén, néki iramodott, 's futott *Szokol* felé, a' meddig a' miéink mindenütt nyomokban vóltak. — Réſzünkről 2. ember eſett el, 3 kapott ſebet. — És ezek azok az emlékezeteſſebb történetek, mellyekben a' *Serviai* ſzabad ſeregeink, eggyen kivűl, magánoſſan, és ſzerentséſſen ki-mutatták ez ideig vitézſégeket. —

Októb. 27. napján, viſſza érkezett Ő Felſége *Zimonba*, és a' fő Seregnek el-vitt nagyobb réſze-is kezdett a' Bánátból viſſza takarodni. Ezentúl már jobbára, mind tsak a' téli ſzállás kéſzitéſe eránt ſzorgalmaroskodtak. E' végre nagy fa-ſzíneket állítottak-fel,

mely-

mellyekben a' tél viſzontagſágait ki-állhatták. — Novemberben tartatott, Fő Vezér LAUDON-nak-is jelen létében, azon hadi Tanáts, mellyről már a' Horváth Orſzági Történetek elő adáſa alkalmatosſágával emlékeztünk vólt.

Minekelőtte katonáink, a' ki-adott rendeléſek ſzerént, téli ſzálláſokra el-oſzlanának; parantsolta Ő Felſége, hogy a' *Beſániai* töltés mellett kéſzült földvárainkat-is hánynák ſzéllyel, úgymint a' mellyeket, igen bajos lenne majd télen oltalmazni, és a' *Dunavetzen* fel-áilitott hidainkat ſzednék-fel. E' meg-esvén, úgy történt oſztán a' következendő nap, úgymint 11-diken, a' *Szerimi* vég tsata, melly így ment véghez: A' Törökök 12. hajókkal jöttek a' *Száva* tsúttsához, és ki-ſzállván, meg-támadták az ott közel állott vadáſzainkat, és ſzabad ſeregbélieinket. Ezeknek ſegittségekre jött oſztán *Waldeck* Hertzeg, a' kéſzen állott *Lobkovitz*, és *Modena* Uhlánusſaival, és a' *Jóſef Toskána* Dragonyosſaival: hanem a' Törökök ſzáma-is ſzaporodott. Mert egynéhány 100. Spahik a' *Belgrád* alatt lévő Táborból nagy hajókra rakodván, minél hamarébb ide által termettek, kik a' mi Uhlánusſainkat, és Dragonyosſainknak két oldalról úgy nékik estek, hogy ezek eleintén hátrálni kezdtek:

mind-

mindazáltal ismét csak hamar néki bátorodván, az ellenségre olly tüzessen rohantak vissza, hogy az magát vissza vonni, és hóltjainak-is nagyobb részét a' csatá piatzon hagyni kéntelenittetett. — Azután pedig, egy Osztálly *Wurmser* Reg. béli Magyar Lovasságnak, és egy vasas Regementnek érkezésével, magát egésszen el-is vette szem elöl, meg-gyújtván az előtt bosszúságában egynéhány kunyhójaikat szabad seregeinknek, nem külömben, a' még ott hagyott hid fákat, és azon öszve kötött csomó veszőket, mellyek a' széllyel hányt földvárakból maradtak ott. — Részünkről az el-esteknek száma, Uhlánus Főhadnagy *Saklávszky* Uron kivül, a' Strázsamestertől fogvást számlálva, 15-re megy. Sebet kaptak *Mórotz* Vadász Főhadnagy; *Meskó* Wurmser Huszár Alhadnagy, és *Haager* Dragonyos Főhadnagy Urak, a' Strázsamestertől fogvást számlálva pedig 51. — Ló 19. veszett-el, és 70. sebesittetett-meg. — Az ellenség sebesseinek és hóltjainak száma, mint ki lehetett tanúlni, ment 300-ra, kik között fő emberek-is vóltak. — Nov. 20-dik naján, eggyességre lépvén részünkről, a' *Belgrádi* Basával, mellynek ereje szerént, az emlitett naptól fogva, mind két rész, magát az ellenségeskedéstől meg-tarróztatni kötelezterné, a' minthogy

az eránt a' ſzükſéges parantsolatok, mind nállunk, mind a' Törököknél, az emlitett napon ki-is adattak. — E' meg-készülvén, a' ſereg téli ſzálláſokra el-oſzlott, *Szerimen* kivül, *Tót*, és majd egéſſz *Magyar* Országban, sőt némelly réſze takarodott még *Morvába*-is, és *Auſtriába* fel egéſſz *Lintzig*. — Maga Ő Felſége már 27-dikben *Budán* volt, Decembernek pedig 5-dikén ide *Bétsbe* meg-érkezett, mellyből ez előtt 9. hónapokkal indúlt vala ki.

Folytatáſa következik.

A' Bánátból. Auguſt. 28. és 29-dikén, 15,000, vagy máſok ſzerént, 25,000. Törökön győzedelmeskedett Hadi Tármester Gen. CLERFÉ Úr, *Mehádia* körül, 5. Batalionból, és 11. Oſztálly Lovaſlágból állott népével. Mindjárt az első ütközet hellyén több maradt az ellenség közzül halva 300-nál. Az erdőkben pedig, tsak a' két nap, többet le-öldöstek Vitézeink 700-nál, a' tobb Torokſégtől külön ſzoritott 3000. Jantsárok közzül. A' 84. el-fogattak között vagynak 8. Tiſztek-is. Nyertünk 5. réz ágyúkat, *Koſztolányi*, és *Szarvasi*; *Erdődy* Huſzár Kapitány Urak vitézſégek által. Ezen kivül 32. puskaporos ſzekereket, és 8. záſzlókat. Kozzülünk 30. eſtenek-el, 89. kaptak ſebet, 9-en nem találtattak. — Az egéſſz ſereg dicséreteſſen forgatta magát; az *Erdődy* Regementjének pedig itt-is ki-mutatott hadra termett vóltát nem lehet eléggé magaſztalni. Még a' feleſégeik-is a' Huſzároknak, ſzembe mertek ſzállani az ellenséggel, és eggy kozzülök oſzve-is vágott 1. Jantsárt. — A' Torok egéſſzen által verödött a' Dunán.

LAU-

LAUDON Fő Hadi Vezér, meg-értvén eggy Seráskiernek *Nissából Belgrád* felé való sietését, a' ki-rendeltt időnél 2. nappal hamarébb által vitte seregét a' *Száván*, hogy a' Seráskiert a' *Belgrád* körül lévő hegyek el-foglalásában meg-előzhesse. — Az egéssz gyalogságot 5. négy szeg formába állitotta, közibe pedig a' Lovasságot. Már a' külső városokat fel-gyújtották, a' tsavargós árkok ásásához-is hozzá fogtak. — Míg az ostrom tart, minden Legény 1. meszelly bort fog kapni. Jó kedvek vagyon; a' föld népe-is 10,000 ként, musika szó közt nagy örömmel takarodik tőlünk ásókkal, kapákkal *Belgrád* alá.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

A Tsászár Regementje' Hiſtoriajának folytatása.

MÁjusnak 11-dikén, *Ruktzinon* alól, sátor alá szállitotta H. COBURG maga seregét; a' leg-szélső, 's ugyan azért leg-is veszedelmessebb vigyázatoknak meg-tételére pedig el-küldötte *Chotym* alá, tsupán egy órányi messzeségre a' vártól, nagy Vitéz *Ka-*

ra-

rátsai (Karajtzai) Úrat *), mellé je adván, más lovaſokon és gyalogokon kivül, a' Tsáſzár Regementjéből, *Kőſzegi* Major Úr Oſztállyát. Az emlitett *Karátsai* Úr, mindjárt Májusnak 13-dikán, el-indúlt egy Svadronnal a' *Kőſzegi* Úr Oſztállyából, a' *Niſtra* **) vize

*) A' meg-nevezett Ur, ſzületett Horváth Orſzágban. Edes Attya-is katona Tiſzt vólt. — *Bétsbe* lett eggykori jovetele, kéſzitett első útat érdemlett ſzerentséjének meg-tevéſére. Ugyan-is, H. ESZTERHAZY, a' nemes Magyar Testőrzőknek akkori Kapitánnya, ſzép termetére nézve beléje ſzeretvén, addig nem nyúgodott, mig M. THERESIA-tól, ha mind némelly akadállyok után-is, meg nem nyerte, hogy a' nemes Magyar Testőrzők közzé bé-vetetődjön. Innen, nagyobb Tiſztſégre ki-lépvén, már a' jelen lévő háborúnak kezdetével, 's folyamatjával, a' *Levenéhr* könnyü Lovas Regementjénél Oberſtlieutenánti ranggal ékeskedve, adta egymásután, okoſſágának 's kulonos vitézſégének nevezetes próbáit, melyekkel azt érdemlette, hogy az el-múltt eſztendőben *Chotym* alól Oberſteri, ebben pedig, *Fokſán* mellől Generálisi fővel jött-el.

**) *Niſtra*, vagy *Dnieſter* eggy nagy folyó víznek a' neve, melly *Gallitziában*, a' Carpathus hegyei közzül eggyen veſzi eredetét. El-válaſztja Lengyel Orſzágot Móldvától; az Otzakóvi Tatárokat Beſſarabiától. Ama' két hires várnak-is, *Chotym*-

vize mentében visgálódni; más, ugyan azon ofztállybéli Svadronnak pedig meg-parantsolta, hogy óltalmául, mindenütt utánna tartson. Midőn már egéfzen a' vár előtt lévő fántzig el-ment: ki-rohant ellene 2000-nél feleſebb lovasſágból, és fzintén 3000-nél fzaporább gyalogſágból álló Törökſég, nagy dühösſéggel. Látván a' bölts kormányozó Úr, hogy olly fzámos ellenſéggel ki nem köthet; azt, kemény puskázásſal tartóztatni, 's magát el-hagyott több népéhez viſſzavonni kezdette. Bé érvén fzerentsésſen, a' már akkor négy fzeg formára elő állott ſeregét, még így ſem akarta magát fzerentséltetni, hanem hátrább vonúlt. Ennek fzemléléſére, a' Török még inkább el-bízta magát. Lovasſai nagy fzámmal nyargaltak négy fzeg formára vett népünk felé. A' gyalogſága-is el-követte, három ágyuival, a' mit el-követhetett. Nem fzenvedhetvén többé *Kőfzegi* Major Úr az ellenſégnek olly rettentő hatalmaskodáſát, fzóllítja bátoritó únfzolásſal keze alatt lévő meg-hittebb vitézeit, kik-is a' hozzájok való bizodalomnak meg-

---

tym-nak és *Bender*-nek alatta foly-el, 's úgy fzakad ofztán *Akkierman*, *Bialogrod*, *Moncaſtron*, vagy meg másképpen *Tsetate Alba* nevezetű erősſégénél Beſſarabiának, a' fekete Tengerbe.

meg-felelő kész fel-buzdúlásſal, leg-ottan rendjekből ki-nyargalnak, 's úgy tsapnak, a' győzedelemről álmodozó ellenség közibe, hogy az, ſoká ki nem állhatván, eggy felől ugyan a' Magyar kéz súllyát; más felől az ellene ſzegzett ágyúknak tüzeléſét, ſzaladásra vette a' dolgot, 's ekképpen, midőn népünkből még tsupán hármat ſebesíthetett-meg: ő maga 200-zal keveſedett ſzámmal futott viſzſza. — Májusnak 19-dikén, meg-akarván boſſzúlni a' minapi gyalázatot, minden bízgatás nélkül, eggyſzerire tsak fel-kerekedett, és *Zsura Holaj* Basának vezérléſe alatt feleſſen népünk előtt termett; de nem érte-el tzéllyát. Mert elől állván Magyar ſzivű *Kőſzegi* Úr, ſerkenti *Boronkai* Kapitány, még akkor Főhadnagy Urat, hogy maga mellé vévén 20. embert, minden tartózkodás nélkül hajtson neki, ki-is azonnal ki-ſzóllit 20-at Legénnyei közzül, meg-indúl velek ſebeſs nyargalvást, 's midőn már közel vólna az ellenséghez, kardot rántatván, olly tűzzel 's erővel vág annak jobb ſzárnyába, hogy tsak egy két pillantatig, már hat Tsalmások földre húllának. Az ellenség környül vette minden felől vitéz *Boronkai* Urat, de látván, hogy arra a' Magyar ſemmit nem igyel, hanem öli vágja karikára minden felől, 's azonban nagy nevezetű *Haláſz* Kapitány Úr-is érke-

zik

zik a' Hadnagy Úr ſegittségére, ugyan tsak 20. vitézeivel; *Puskás* Hadnagy Úr pedig éppen azon időben, a' bal ſzárnyára rohanni kezd ſzivében meg-tántorodni, és az emlitett Baſa ſogorának el-esttével, már ſzaladni-is. — A' miéink élvén az alkalmatosſággal, az ellenſéget nem tágitották, 's közzüle a' kergetés közben-is ſzámtalant földre boritának. Ekkor-is tehát, valamint elébbeni dühösködéſe alkalmatosſágával-is az ellenſégnek, tsak a' Tsáſzár Regementje Vitézei tettek ki főképpen magokért — másokért-is. — De nem itt határozódik ezen Magyar Bajnokoknak vitézſégek. — Májusnak 24-dikén, meg-értvén *Karátsai* Úr, hogy a' Törökök ſzámára, fegyveres őrizet alatt, feles ſzámú, gabonával 's liſztel gazdagon meg-rakott ſzekerek érkeznének: el-indúla népének eggy réſzével, azoknak el-foglaláſára; mellyeket a' vár előtt, éppen még jókor el-érvén, parantsolá a' Tsáſzár Regementje Oſztállyából mellette lévő *Fehjér* Kapitány Úrnak, hogy a' ſzekereknek fedező paisúl lévő Törökſéget 50. vitézekkel támadná-meg, kik között vóltak, ditséretes magok viſelésű *Boronkai* Fő, és *Bárány* Alhadnagy Urak-is. Az emlitett Kapitány Úr után pedig, óltalmúl rendelte annak vitéz pajtáſſát *Gombos* Kapitány, és még a' *Leveneér* könnyű lovaſſai közzűl

Kapi-

Kapitány G. *Unfertzagt* (Unverzagt) Urat, mindenikőjöket ötven, ötven Legénnyel. Az elől meg-nevezett *Fehjér* Kapitány Úr, leg-ottan a' ki-adott parantsolatra, környül veſzi elől, hátúl 's óldalvást a' ſzekereket; *Gombos* és G. *Unfertzagt* Urak-is pedig nyomban ott teremvén, így oſztán a' Törökſéget eggyesült erővel úgy meg-ſzoritorták, hogy felejtette az ellent állást, 's a' ſzekerek' oltalmazáſát; tsak maga menekedhetett vólna: De Lovaſſaink nagyobb réſzént végire jártak, ki-vévén valami keveſet, a' kik talám némineműy fortéllyal élhettek ſzabadulásokra. A' miéinknek egyéb károk annál nem vólt, hogy két lovok kapott valamelly kitsin ſebet. Hoztak el 23. lovat; 48 darab ökröt; 4. eleſéggel meg-terhelt nagy ſzekereket, mellyeknek több réſzét öſzve daraboltak, fel-égették, vagy a' *Dnieſter* vizébe vetették.

Folytatáſa következik.

* * *

Ő Felſége, midőn már láttatott vólna egéſſzen hellyre állani: két nappal ez előtt újjolag ágyba esett.

A' tavaly el-fogott, és eddig *Brünben* ſzabadon éltt Móldvai Fejedelem *Ypsilándi*, valamelly levelezés miatt, a' *Brün* mellett lévő *Spielbergi* várba zárattatott.

Küldjük a' Hertzeg *Eſzterházy* Miklós Granatéros-ſait, kiknek fetét kék hajtókájok, ſejér gombjok, és sinórjok vagyon.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 25-dik Napján.

A' Szerimben történtt Hadi dolgok' elő-adásának folytatása, 's annak mind ez ideig való le-hozása.

A' millyen rekkenő melegek jártak vólt tavaly az egéſz nyáron: ſzintén ollyan rend kivűl való hideggel köſzöntött bé a' tél mind-járt eleinten, melly annakutánna mód nélkül tartós-is vólt. Ennek súllyát érzette a' föld népén, 's a' több ſeregeken kivűl különös-ſebben, a' *Szerimnél* táborozott fő ſereg-láſokra ſietö, mind az onnan meſſzebb esett téli ſzál-is hellyben a' mezőn maradott réſze. Sokra telne azon ſzenvedéſeknek érezhetőképpen való le-iráſa, mellyeket a' hoſſzas utazás közben amaz-is kéntelenítteteti ki-állani. Kinek ke-ze, kinek lába, kinek órra, 's füle fagyott el.

el. Sokan el-kénszeredvén, az utból kidültek. Ritka vólt pedig átallyában, a' legerőssebb természetüek közzül-is, a' kinek változása ne következett vólna. Mind ezeket lehetett szomoruan tapasztalni azokon, a' kik itt *Bétsnél* el-takarodtak. De még-is csak könnyebben vólt osztán ezeknek dolgok, hogy egyszer hellybe verekedhettek, — hanem bezzeg ugyan ki-jutott, a' *Zimon* alatt teleltt népnek, az egéssz tél-is, valamint szintén a' nyár. — *Zimonnál* maradtak 10. Batalion Granatérosok; a' *Ferdinand* fő Hertzeg, Gróf *Gyulai*, és eggyik Hertzeg *Eszterházy* magyar gyalog Regementjeikből 2. Batalionok, a' *Wurmser* Magyar Lovasainak 2. Osztállya, a' *Lobkovitz*, és *Modena* könnyű Lovas Regementjeik, és azoknak Uhlánusaik, a' Vadászok, a' Serviai szabad seregek, és a' Tsajkások: F. M. L., és a' *Ferdinánd* Regementjénél a' Hertzeg képét viselő Generál *Browne*, Generál *Magdeburg*, és Generál Hertzeg *Waldeck* kormányozások alatt. Ezen népnek egy része kivül a' mezőn tartózkodott egéssz télen által fa szinekben, mellyek csak el lehet gondolni, minő hangosok lehettek, azokban a' farkas orditó hidegekben, ollyan hidegekben, mellyekben az őrizetre ki-rendeltettek álló hellyekben úgy öszve fagytak, mint

mint a' tsont *), annyival-is inkább, mivel sem a' bé-fagyott Dunán, sem pedig szárazon, a' sok hellyeken majd 2. ölnyi magasságra nevekedett hó, 's a' szertelen hideg miá, fát oda tellyességgel nem lehetett szállitani. De nem lehetett egyebet-is, és ugyan azért felette drága vólt minden **). Hihető, hogy éppen ez a' rettentő nagy hideg-is vólt inkább az oka, mint sem a' kötés, hogy a' Törökök a' miéinknek darab ideig nem alkalmatlankodtak: mert hogy Január. 27. napján, 14. szabad seregbélieinket kézre kerithették, azokat vissza adni nem akarták, Febr. 9. napján pedig, t. i. éppen azon a' napon, mellyen tőlünk tavaly a' háború meg-izenődött, 3. Tsajkákon a' Száván által jöttek, a' végső őrizeten álló Uhlánusainkra, és az azoknak segittségekre mentt 70. szabad seregbélieinkre derekasan tüzeltek, 's nem-is elébb tértek vissza, a' Száva túlsó partján álló, 's a' miéinkre onnan általról lövöldöző Rokonaikhoz, míg *Besániától* újjra 2. Kompánia nem érkezett.—

*) Eggykor nevezetessen a' *Ferdinánd* Regementjéből 7-et hoztak-el halva a' vigyázó hellyekről.

**) Eggy tojás 7. krajtzáron-is el-ment.

Egyébaránt nállunk az egéſſz télen kereſztül, mindenfelé az ezen eſztendőben kezdendő hadakozáshoz kéſzültek. Itt *Bétsben* a' had folytatáſa ſorjának más formán való ki-tsinálásához fogtak, azon örvendetes, és mondván még ekkor nem-is képzeltt hirnek érkezéſével, hogy az Oroſzok, a' leg-tsikorgóbb hidegben, hires *Otzakov* várát, POTEMKIN fő Vezér igazgatáſa alatt, meg-vették. — Parantsolatok adattak-ki, a' magyar gyalog Regementeknek 4. Batalionra való ſzaporitáſok, a' Huſzároknak pedig, a' hol találám hijjánoſok vólnának, 5. Oſztállyokra való ki-pótolások eránt. — A' *Szluini* Regementben Kapitányi ranggal vitézkedett, már moſt Oberſtlieutenant *Vukásovits* Úr engedelmet nyert, eggy ſzabad ſeregnek fel-állitáſa eránt, a' mellyhez valamint örömmel hozzá fogott: úgy ſzives törekedéſeinek ſzerentsés előmenetel leve jutalma. — Major *Micháelovits* Úr-is, ſzép haſzonnal ſzorgalmatoskodott *Zimonban*, és a' környéken kormányozáſa alatt lévő ſzabad ſereg ſzáma bővitéſében. Sok ſzép ſzál Legényeket kapott, főképpen a' Huſzárjai közzé. — Más Regementekbe-is ſzedték, majd mindenütt az Auſtriai Birodalomban, a' katonának való Legényeket. — Mihellyt az idő engedte: kezdett oſztán a' katonaſág takarodni, ſzá-

ra-

razon és vizen le felé *), kezdődtek a' had folytatáſára meg-kivántató mindenféle ſzükſéges dolgoknak ſzállitáſai-is. — Mivel Ő Felſégének tellyesſéggel nem lehetett elbetegeſedéſe miá reménysége, hogy ezen eſztendőben maga ſzeméllyeſſen kormányozhaſſa a' nagy Armádiát; Feldmarsal Gróf LASCY-is, erőtelenkedéſei miá, maga kérte Ő Felſégét, hadd maradhaſſon ide haza, ez úttal: tehát olly fő Vezérről kelletett gondolkozni, a' ki a' fő ſereget igazgaſſa. Erre a' végre nem látott, 's nem-is láthatott ſenkit az Uralkodó alkalmatosſabbnak, mint amaz egéſſz Europában esmeretes vitézſégű, és nevezeteſſen a' Törökkel foganatoſſan lehető hadakozás módját már régen ki-tanúlt fő Vezért, Gróf HADIK András Urat, kinek belőle lett ſzármazáſával méltán ditse-

*) Ő Felſége parantsolatja ſzerént, Aprilisnek 15-dik napjára talpon kelletett állani az egéſſz ſeregnek, 's egéſſzen fel-kéſzülve a' viadalokra, a' melly meg-is lett, mind másutt, mind *Szerimben*-is, holott a' nép már akkor mindjárt az oſtromhoz kezdte magát kéſziteni; horta rakásra a' temérdek ágyúkat, kötötte öſzve ſok ezerenként a' földvárakhoz való tsomó veſſzöket, tsinálta a' ſzámtalan lajtorjákat, mellyeken annak idejében a' vár falait meg-hághaſſa; töltötte fövénnyel a' zsákokat, 's a' t.

kedhetik kedves Hazánk. Annakokáért még jó elevé, úgymint Febr. vége felé, megkérte II. JOSEF, ſzeretetet 's bizodalmat jelentő ki-fejezéſekben, az emlitett ſok 's fő érdemű nagy Hérost, hogy a' fő ſereg igazgatáſát vállalná magára. Meg-lévén a' nagy Lelkű fő Vezér felőle győzettetve, hogy a' Fejedelem kéréſe tellyesitéſére való maga ajánláſa által, nem csak annak ſzerezne kedvet, 's tökélletes meg-nyúgodtſágot; hanem abból a' Tsáſzári 's Királlyi minden Birodalmaknak, és az egéſſz vitézkedő ſeregnek-is meg-mondhatatlan öröme, 's a' dolgok ſzerentsés ki-menetele felől erős reménységre ſzármazna: nem mentegeti magát hoſſzaſſan ſzámos eſztendeivel, fel-vállalja a' terhes, de ditsöſséges követtséget, 's hivatalt, melylyet nem vadáſzott; hanem a' melly maga kereste 's találta-is fel őtet. — Ezen kivánatos hírnek halláſára, el-tölt kiváltképpen a' jó Magyar ſzív örömmel mindenfelé, 's ugyan tusakodott egéſſz fel-buzdúlásſal, miképpen adhaſſa, eggy 77. eſztendős Magyar Hérosnak, ez időkben-is érdemei ſzerént lett meg-tiſztelteréſéből ſzármazott belső érzékenyſégeinek ſzembe tünőbb jelenségeit

Apri-

Aprilisnek 27. napja vala a' fő Vezér Gróf HADIK Úr' *Bétsből* lett ki-indúláſának napja, melly így kéſzült meg. Az emlitett napon, jókor reggel, Úri hozzá Tartozóival, tselédeivel eggyütt Iſteni ſzolgálatra ment, és a' Seregek Urához emelte fel ſzivét kezeivel egyetemben, a' kitől jő minden kellete koránt való ſegedelem, — a' győzedelem-is. Ezen fő foglalatoſſágnak vége lévén, minekutánna kedves Leányaitól, velek folytatott Atyai beſzélgetéſe után bútsút vett vólna, 8-ad fél órakor, nagyobbik Fiával Poſtára ült, és más 3. kotsikat meg-töltött udvari Tiſztjeivel eggyütt, a' fő hadi Cancellária udvaráról el-indúlt, az öſzve tsoportozott ſokaſág öröm kiáltáſai, és áldás kivánáſai között. — Apr. 29-dik napján eſtvére, *Budára* érkezett, a' hová 's nem külömben *Peſtre*, a' ſzámoſſan egybe ſereglett 's eleibe jött Magnási, és Nemesi Rend, mintegy győzedelmi pompával vitte bé, 's kiſérte ki *Futak* felé lett el-indúláſával. Valamerre ment, tapaſztaltatta vele kedves Nemzete eránta viſeltető mélly tiſzteletét, 's buzgó indulatját. Máj. 7. napján, már *Futakon* vólt *) a' maga jóſzágában, a' honnan parantso-

*) *Futakon* ſzép Kastéllya-is vagyon Gróf HADIK-nak.

latot-is adott', hogy a' nép mindenünnen *Opovához* takarodjon. — Máj. 14. *Zimonban* környűl nézett mindent; innen által ment a' Száván, a' ſzabad ſeregbéliek tartózkodások fő és rendes hellyének, *Zabres* nevezetű föld várnak meg-ſzemleléſére, melly alkalmatoſſággal, a' *Michaelovits* már Oberſtlieutenant Úr ſzabad ſerege vitézei, meg-akarták láttatni a' fő Vezérrel, minémű gyorſaſággal tudjanak a' fegyverrel bánni. Más nap, úgymint Máj. 19-kén *Szabátst*-is meg-látogatta. Onnan meg-térvén *Zimonba* parantsolá, hogy az ott feküdt ſeregnek nagy réſze által menvén *Szurdoknál* a' Dunán, kaptsolná magát egybe, a' már *Opovánál* táborozó Bánáti ſereggel, és ekként eggyesülve, úgy takarodna oſztán az egéſſz fő ſereg, *Opovától*, oſztályonként *Fejér-Templom* alá, a' minthogy az meg-is indúlt Máj. 21. és a' hónapnak végeig már táborba is ſzállott, a' ki-rendelt hellyen. Maga a' fő Vezér *Fejértemplómba* érkezett, a' népnek örvendező ſzívből ſzármazott *Vivát* kiáltáſai között, Máj. 26-dikán, 's Jun. elejin közönſéges muſtrát tartatott, meg-visgálván maga ſzeméllyeſſen az egéſſz ſereget Regementenként külön külön. Ezen túl tellyes igyekezettel azon vólt, hogy vezérléſe alá bizott ſeregét a' Törökökkel való

for-

fortélyos tsatázás módjára meg-tanithaſſa. E' végre ſzép renddel, és kellemetes elő-adáſſal öſzve ſzedett 's közlött-is Armadia-jával irásban, némelly bé-vételre méltó, és haſznonnal követendő Regulákat *), mellyek ezen fő Vezér nagy tapaſztaláſának, és a' hadi dolgokba való mélly bé-látáſának, az irigyſég trúttzára ellene mondhatatlan Tanúi. Semmi fáradtſágát nem ſajnállotta továbbá, tsak hogy az egéſſz környék leg-rejtekebb ſzege ſzugának-is tökélletes esméretére juthaſſon: mert meg-tanúlta, hogy nintsen eggy egy meg-kivántatóbb dolog a' fő Vezérben, mint azon föld mivoltát jól tudni, a' mellyen fel-fegyverkezett ſeregének éjjel nappal kéſzen kell lenni az ellenſég ellen. Ugyan tsak a' ſok, még pedig nagy melegekben való lovaglás okozta oſztán a' fő Vezérnek forró betegſégbe való esését, mellytől tsak a' gyakor ér vágás által menekedhetett meg. De még ettől lett meg-ſzabaduláſával, mindjárt el nem hagy-

*) Mi ezeket fogjuk közleni a' magok valóſágokban, azon alkalmatosſággal, a' midőn a' *Bávátban* megtörtént hadi dolgokról egyeneſſebben, 's következésképpen bővebben leſzen ſzerentsénk ſzólani.

hatta az ágyat, azon veszedelmes sebje miá, mellyet a' lábán kapott, 's a' melly koránt sem olly könnyen gyógyúlhatott, mint ha tsak valamelly iffjú testen esett vólna. — Tsak ugyan Juliusnak 9-dik napjára mindenképpen hellyre állott, és magát leg-ottan meg-mutatta a' seregnek, melly látásból annak kiváltképpen való öröme származott. De nem lehetett ezen öröme a' seregnek állandó: mert Aug. első napján érkezett jó Vezéréhez Bétsből a' vissza hivó Levél, melly szépen hangzott ugyan: de magának a' fő Vezérnek-is belső meg-illetődést okozott, a' ki ugyan azon meg-illetődésel vált-is meg Aug. 3-dik napján a' fő seregtől, által adván az ideig óráig való igazgatást G. COLLOREDO Jósef Hadi Tármester Úrnak. — Az idő fel fogja ezen hirtelen változásnak okát fedezni. — A' Fejedelem Levele olvasása után, így szóllott az előbbeni érdemeknek újjabbakkal való tetézésében meg-őszült fő Vezér: „ Én „ tudom, hogy engemet ellenségim azzal „ vádolnak, hogy az emlékeztető elmém el „ gyengüléše miatt feledékeny kezdettem „ lenni; de mondhatom, hogy ha mindent „ el-felejtenék-is: azt ugyan tsak még sem „ fogom el-felejteni, a' mi rajtam esett. "

A' míg ezek így történtek, majd mondván semmi sem esett *Szerimben*, a' mi külö-

nös

nös fel-jegyzést érdemlene; mivel a' fegyver szünést-is néminémüképpen tsak ugyan tartották a' Belgrádiak. — Hanem *Vlaikó* szabad seregbéli Kapitány Urnak azon bátor szivüségét méltónak itéltük itten az említésre, mellyet nyilván valóvá tett ez idő alatt *Serviában*, az által, hogy egynehányat a' véle vitézkedő Legények közzül, Török ruhába fel-öltöztetvén, *Belgrádon* alól, egéssz 24. mértföldnyire *Nissa* városáig, visgálódni el-ment, és oda nem messze az *Abdi* Basa Táborát-is környül nézvén, szerentséssen vissza tért. Hogy HADIK után, LAUDON vette által a' fö sereg kormányozását, mellynek kedves Tiszti Társánál való maradását sokkal inkább ohajtotta vólna, ez a' valósággal nagy, azért nem-is irigy Héros: már arról Aug. 28-dik napján költ Irásunknak 171-dik Levelén emlékeztünk. — Aug. 20-dik napján tartatott *Zimonnál*, a' *Foksáni* győzedelemért, a' *Te Deum*, melly pompának alkalmatosságával, a' *Dunán*, *Zimon* előtt sorba állott hajók, a' föld várakba szállott gyalogsággal eggyütt, dél előtti 10. órától fogva, egéssz 11. óráig, kemény ágyúzást vittek véghez. Ennek szemlélésére a' *Belgrádi* Törökség ki-tsődült a' bástyára; maga a' Basa-is ki-állott a' Háza folyosójára. De hogy ottan ottan a' golyóbisok arra felé rep-

repdestek: a' nép nyakra főre rohant le a' bástyáról; a' Basa-is ollyankor bé-vonta magát a' folyosóról. Vége lévén az ágyúzásnak, által küldött a' Basa, meg-tudakoztatni, mi lett légyen az oka, annak a' kemény tüzelésnek, egyfzersmind fok Irásokat is hoztak tőle, Bétsbe az Udvarhoz fzóllókat. — Auguftusnak 26-dik napján, fel mondatta LAUDON fő Vezér a' *Belgrádi* Basának, a' Törökök réfzéről eddig fem a' legfzentebbűl tartott fegyver nyugovást *), és azt az egéfz feregnél mindenfelé ki-is hirdette. Mindjárt az izenet vetelével kezdett a' Dunán lévő egéfz Török hajós fereg mozgásban lenni, és tsak hamar repült-is a' Dunának bal ágán febes evedzésfel *Zimon* felé. De hadi Tármester Hertzeg *De Ligne* (de Li-

*) A' fegyver nyugvás eránt való kötés, valamint hogy tsupán tsak a' Belgrádi Basával lett vólt, úgy annak ereje nem-is terjedt-ki tovább, mint a' Belgrádi Basa hatalma; és így *Boſznia* fzélétől fogva, mintegy *Orſováig*. Mert már az *Orſováni* Basa azzal mentette magát, midőn a' kötés meg-fzegéfével való ellenfégeskedéfét réfzünkről fzemére vetnék, hogy ő nem a' *Belgrádi* Basától fugg, hanem a' *Vidini*-től, és így nem-is tartozik állani a' kötésnek, melly nem a' *Vidini* Basával lett.

Liny) Urnak bölts rendelései ſzerént, már jó eleve kéſzen lévén, minden meg-történhető esetre Májot *Redange* (Redánzs) Úr, leg-ottan az igazgatáſa alatt lévő Tsajkákkal elő áll; el-foglallya azon jó helyeket, melyeket az el-múlt eſztendőben mind tsak a' Törökök haſználtak, és az ellenſég hajóit úgy meg-viselte a' kartátsokkal, hogy azok két egéſſz órákik ſemmire ſem mehetvén, 3. Tsajka veſzteſéggel kénteleníttettek viſſza térni. A' mieinknek ſem az ő, ſem a' várbéliek tüzeléſek valamelly tetemes kárt nem okozhatott. Más nap, úgymint Auguſtusnak 27-dikén, újjra hozzá fogtak a' várbéliek az ágyúzáshoz, és azt folytatták jó darab ideig, még pedig olly erőben, hogy a' mi még másſzor meg nem történt, egynéhány golyóbisok által is el-hatottak *Zimonhoz*. — Kiváltképpen pedig a' 42. ágyús *Fregattánkat* *) vették vólt tzélba, úgy hogy ennek magát hátrább kelletett vonni, olly hellyre, a' hol annyira nem érhette a' golyóbis. — Ezentúl békét hagytak *Zimonnak*.

A'

*) Hajó neme. Ezt mi oda le *Zimonnál* le-rajzolattuk, és már mettzi-is eggy Magyar jó Mettzö *Tzetter* Ur.

A' mit egéſſz Európa várt, és a' ſereg régtől fogva ohajtott, meg-történt valahára Auguſtus végén. Meg-értvén t. i. LAUDON fő Vezér, a' Törököknek egéſſz Bánátból, CLERFÉ hadi Tármeſter Úr által, ſzerentséſſen lett ki-verettetéſét: meg-indítá *Fejér-Templomtól* a' nagy Ármádiát *Szerimbe*, a' hová moſt újjolag, darab időtől fogva, ſzakadatlanúl ſzállították *Pétervárárol*, és *Eſzékről*, az oſtromhoz meg-kivántató ſok ezer meg ezer egyetmást, és a' hová takarodott vólt *Berbir* alól, fő Vezére el jövetele után, a' *Horváth* Orſzági ſeregnek-is nagyobb réſze.

Egéſſz Népünknek *Serviába* lett által menetele, a' fő hadi Cancellariának Tudoſitáſa, és más magános, de hiteles Leveleknek értelmek ſzerént, így ment véghez: Legelsőben-is a' *Michaelovits* Oberſtlieuten. Úr ſzabad ſeregének *) ide által *Besánianál* állott ré-

*) Ez moſt 2. Batalion gyalogſágból, 's 1. Svadron lovasſágból áll: de, a' mint maga mondotta *Michaelovits* Ur, könnyen 22,000-re nevekedhetne, mivel a' *Serviai* Haram Basák mind hozzá igérkeztek, olly magok ajánláſok mellett, hogy ők elsők leſznek a' *Belgrád* falai erő hatalommal való meg-hágáſában, csak engedjék meg nékik, hogy a' várost-is oſztán hadd dulhaſſák fel.

réſze ment által a' Száván, Aug. 9-dik napja éjtſzakáján. Más nap éjtſzaka, által takarodtak, a' *Waldeck* Hertzeg igazgatáſa alatt lévő 10. gyalog Batalionok, az ezekhez tartozó Lovaſsággal eggyütt, *Bolieftzénél* *). Még ezek-is hajókon. Mikor már ezek mind oda által vólnának, és nagyobb réſze fel-is vette vólna magát ſzerentséſſen az *Oſtrosnitza* hegyére: úgy fogtak hozzá *Bolieftzénél* egy hidnak fel-állitáſához, a' mellyen kivűl, mint irják, még kettőt állitottak fel, oda nem meſſze *Besánianál* és *Jakovánál*. *Bolieftzénél* a' hid már kéſzen vólt Septembernek 11-dikén, dél előtt 10. órakor, a' midőn el-kezdte mindjárt a' több ſereg-is az ellenſég földére való által költözést, és ez így ment ſzűntelen egéſſz más napig, úgymint 12-dikig.

Következnek a' Serviában, és Szerimben történtt dólgok.

Még az nap, *Oſtrosnitzán*, és *Selesniken* kereſztül, a' *Dedina* hegye felé vette útját a' ſereg, a' holott meg-is telepedett. Az által költözés alkalmatoſſágával nem láttak

*) Ez eggy Falu, a' *Száva* partján, *Zimonhoz*, és *Belgrádhoz* mintegy 4. óránnyira vagyon.

tak vólt a' miéink egéſſz 11-diken, 5. Törökénél többet; 12-diken pedig egyet ſem, mind az ideig, míg a' *Dedina* hegyéhez nem értek, akkor jöttek oſztán a' várból, egynéhány Török lovasok, és gyalogok, a' kik a' mi ſzélső vigyázaton lévő *Gréven* Huſzárjainkat, és ſzabad ſeregbélieinket meg-is támadták. A' tsetepaté tartott negyedfél óráig. A' Törökök zürzavarba hozódva viſzſza tértek. Két Huſzárjainkat ölte meg a' golyóbis, hárman pedig meg-ſebesedtek. *Radits Petrovits* Úr-is halálos ſebet kapott, mellyben 14-dikén meg-is hólt. Maga *Valdek* Hertzeg-is jelen vólt ezen tsatában. — 13-dikon reggel visgálódni indúlt a' fő Vezér Belgrád körűl, parantsolatot adván annak előtte a' Lovaſſág nagy réſzének, hogy a' *Vratsa* hegyéről verné el a' Törököket, a' kik ott egy terméſzeti föld várat formáló kő bányában tartózkodtak. — Midőn a' Konſtantzinápolyi kapú ellenében ment a' fő Vezér: ágyúzott feléje az ellenség; de kiséröiben-is ſemmi kárt nem tehetett; a' puskások pedig ezer lépésnél közelébb jönni nem méréſzeltek; hanem a' *Tzigánfaluban* lévő ſzabad ſeregbélieinket más oldalról meg-lepték még reggeli 6. órakor, és ágyúkat-is sütögettek ellenek 3. oldalról; de ſemmi kárt nem okozhattak, a' várból ki-rohant

Törö-

Törökök pedig veſzteſéggel viſſza verödtek, és közzülök tizen el-fogattak. Ez alkalmatosſággal a' miéink-is ágyúztak viſſza, és a' *Haubitz* meg-is gyújtott a' *Rátz* városban egy Magazint; a' lángot egéſſz délig lehetett látni. Ezen a' napon, és még az azt meg-előzött éjtſzakán, mind úntalan abban dolgoztak nállunk *Besánianál*, hogy a' *Tzigán* ſziget mellett egy hidat állittsanak fel, a' Serviai ſeregünknek *Szerimmel* lehető eggyesülése végett. 14-diken általjött hadi Tármester CLERFÉ Úr-is a' Dunán *Pantsovánál*, és Belgrádnak túlsó réſzén meg-féſzkelte magát. Már e' ſzerént az egéſſz vár környűl van véve, minekutánna azon nap dél után *Waldeck* Hertzeg-is, a' Duna mellett még el nem foglaltt hegyekre ſzált, és hajós ſeregétskénk is *Pantsovától Visnitzig* fel-jött. Ugyan ez nap eggynéhány élés ſzekereket-is vettek el a' miéink, mellyek a' várba akartak menni, a' ſzekerek őrizői közzűl 7-et el-fogtak. Már prédárais kaptak. Ezek vóltak a' Húſzárok, és a' ſzabad ſeregbéliek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

A' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjé' Hiſtoriajának folytatáſa.

Juniusnak második napján, nagy érdemü *Gombos* Kapitány Úr, újjolag adta próbáját, az emlitett Regementjebéli Tiſzt Urakkal eggyütt, vitézſégének. Tudniillik, a' meg-nevezett napon, ködös lévén az idő, el-küldetett Svadronával még jó hajnalban, hogy tsapjon a' *Chotym* ſántzain kivül tanyázó Törökökre, a' melly ſzerentséſſen meg-is történt. Mert a' Jantsárok közzül, mig a' ſántzot el-érték vólna, jól le-ſzabdaltatott, a' Spahik közzül-is olvasva 12.en hüllottanak-el. A' belöl vólt Törököknek ki-rohanáſával, két ſzekerek, és hat nyerges lovat el-kapatott, ſokkal többet pedig kereſztül ſzúrdaltatott. — Juniusnak 8-dikán, parantsolatot vett az egéſſz Oſztály, hogy menjen visgálódni, melly-is e' végett, az *Ismael*, és *Konſtantzinápolyi* út között egy

egy nagy hegyre vette magát. Az ellenség meg-sejtvén Osztályunkat, nagy lármával ellene tódúlt; de ez, sem kiáltására, sem feléje sebes árvíz módjára való rohanására, nem tsak meg nem rémült; hanem még messziről vitézi módon eleibe nyargalván, azt, mig nagyobb sokaság eszre vehette vólna, keménnyen meg-szilálta, és nagy veszteségе után, tsufos szaladásba hozta; maga szerentsésen vissza tért. — Juniusnak 12-dik napján, el-küldetett éppen dél tájban ugyan ezen Osztállyból, *Fehjér* Kapitány Úr, *Puskás* Főhadnagy Úrral, 's 60 jó lovas vitézekkel, és még kivülötte, ez úttal Kapitány *Lovasitz* Úr, a' *Barkó* Regementjéből, hogy a' *Dnieſter* vize mellett, *Chotym*-körül, lovaikat 's marháikat legeltető Török lovasokat, 's gyalogokat reményteлen támadnák-meg, a' minthogy azokra sebes nyargalvást reájok-is rohantak, számtalan lovaikat kerestül szúrdalták, magok közzül-is alkalmas számuakat le-vagdaltak, és osztán velek öszve keveredvén, még az úgy neveztetett *Konſtantzinápolyi* külső városba, a' leg-szélső régi sántzon belől-is behatottak, holott a' Jantsárok házaikból kiomolván, késeiket kezeikben tartva, két Regementbéli Magyarjainknak tüzessen nekik

estek; de ezek magokat úgy oltalmazták, hogy tsupán két lovat veſztettek, és öt ſebeſſet hoztak viſſza, mellyek közzt vólt a' Kapitány *Lovasitz* Uré-is; a' Jantsárok közzül 30-at halva hagytak. Azután ſzaporodtak a' Törökök, de még-is a' *Karátsai* Úr több népe elö felé való nyomuláſával, nagy puskázás 's ágyúzás között, 17 lö nyereſéggel, álló helyekre diadalmaſſan viſſza tértek. — Juniusnak 21-dikén, a' Török kívánta vólna már ismét, a' tromfot viſſza adni: azért-is, nagy erövel *Chotymból* ki-rohant. — A' *Barkó* Regementjéből éppen akkor tsatolta magát eggy Oſztálly, a' *Karátsai* Úr népéhez; mellyet azonnal a' Kormányozó Úr az ellenſég ellen ki-rendel. Igaz, hogy tsak meg-gondolni-is ſok vólt, illy maroknyi néppel, olly temérdek Törökſéget viſſza akarni verni; de még-is a' nemes *Barkó* Regementje vitézei, mint véres ſzájú Magyarok, minden tétovázás nélkül balról közibe vágnak; a' Tsáſzár Regementje Oſztállya pedig eggyik réſzét jobb felöl tartóztatta puskázáſsal. Hanem, a' *Barkó* Oſztállya-is tsudát nem tehetvén, midön már a' ſokat nem győzte vólna: meg-fordúlt. *Gombos* Kapitány Úr, (mint tudjuk) a' Tsáſzár Regementjéből, látván, hogy veſzedelemben van

van a' dolog, Svadronnyával leg-ottan az ellenſég jobb ſzárnyába vág; még pedig úgy, hogy azt, nagy érdemű Tiſztjeinek, úgymint *Fehjér* Kapitány, *Boronkai* Fő és *Bárány* Alhadnagy Uraknak ſegittségekkel, 's az egéſſz Svadronnak legényes maga viſeléſével, zürzavarba hozta; balról pedig, amaz emlékezetes házból ſzármazott *Halász* Kapitány Úr, haſonlóképpen egy Svadronnal a' Tsáſzár Regementjéből, mellyet *Sebe* és *Puskás* vitéz Hadnagy Urak-is ékesitettek, olly tűzzel tsapott, a' már fénnyen látó ellenſég közibe, hogy a' ki eleibe akada, kardja élitől meg nem menekedhete, a' közzülünk el rablottakat pedig mind viſſza-nyeré, a' földön hevertteket lóra ülteté, és az újjolag neki gerjedt *Barkó* Oſztállyával együtt, a' meg-futamodott Török ſereget, egéſſz a' ſántzig lövé 's vágá. — Juniusnak 30-dikán, M. *Karátsai* Úr, kevés népével, elébbeni hellyéből meg-indúlván, hogy a' Törökök mind úntalan ſzemmel tarthaſſa, hozzája még közelebb táborba ſzáll, melyet nem órolhatván az ellenſég, egynehány ezer lovaſaival, és Jantsárjaival, kik két ágyút-is hoztak magokkal a' várból, nagy boſſzúſággal ki-rohan, és meg-állván Táborunk előtt, egy felöl tsupán maga meg-mu-

tatáſával akarta el-rettenteni népünket: más oldalról pedig, *Rumla* felöl, a' *Barkó* Regementjebélieket meg-támadta, kik mint igaz Vitézek, közibe ereſzkedtek; hanem egy Svadronjok úgy környül-is vetetett, hogy annak maga köſzönettel tett valláſa ſzerént, ha *Gombos* Kapitány Úr, Svadronnyának ſebes vagdaláſával a' Törökſéget rólla el nem verte vólna, keveſſen maradhattak vólna meg belölle; de így a' foglyok-is viſſza kerültek. Ez alkalmatoſſággal is különöſſen viſelte magát Főhadnagy *Boronkai* Úr, Kapitány *Gombos* Úr előtt egynéhány vitézeivel mindenütt útat nyitván. — Juliusnak elején a' már egynehány ízben meg-nevezett *Bárány* Hadnagy Úr, 20. Tsáſzár Regementjebéli vitézeivel edjütt, a' ki adott rendelés ſzerént, jeles dolgokat vitt véghez. Tudniillik, éjtſzakának idején, a' *Niſtra* vize felöl, különös fortéllyal, 's bátorſággal, egéſſz a' ſántzig lopódván, az ellenſégnek hat fenn álló hidjait el-rontotta, és így annak ſzabad járáſát ezen óldalról meg-gátolta. — Az emlitett hónapnak 13-dikától fogva, Septembernek 19-dik napjáig, nem tsak egy Oſztálly adta már a' Tsáſzár Regementjéből, különös próbáit hív 's bátor vitézſégének *Chotym* előtt: jelen vólt a' több hárrom

rom Osztály-is, nagy érdemű Oberstere, *Mészáros* Úr kormányozása alatt, a' föld várak hányásától fogva, egéssz az ostrom végéig, és úgy forgolódott, hogy a' fő Igazgató Hertzog ditséreteiben méltó jussal részt vehetett, 's vett-is. — Név szerént, és kiváltképpen magasztalta a' Hertzeg, a' vár meg-vétele erántt Ő Felségéhez tett jelentésében, a' Tsászár Regementje Oberstérét *Mészáros* Urat, Ob. *Karátsai* Úrral edjütt, kik közzül amaz, a' vár vivó népnek bal, e' pedig jobb szárnyát igazgatta, a' vár felé tsavargóssan menő árkolásokban ugyan tsak emberül, és ahoz képest szerentsés kimenetellel. — Sept. 29-dik napján költözött ki a' fel-adott *Chotym* várából a' Török katonaság, más lakosokkal eggyütt. Ezeknek, az el-foglaltt várhoz tartozó 160. falukból álló környékből való ki-kisérések végett, mellékek rendeltetett Oberster *Karátsai* Úr; melly terhes, és sok tekintetben félelmes követtséget, mindeneknek méltó tsudálkozásokra szerentséssen végbe vitt: de nem hagyta vólt ám el ez úttal-is maga mellöl, a' *Kőszegi* Major Úr, Tsászár Regementjebéli Osztállyát, — Meg-fordúlván a' kisérésből, *Mohiló Roboi*-tól, emlitett nagy okosságú Oberster Úr; *Jassyn* túl *Tirgul-*

Formos-nál utól érte Hertzeg COBURG-nak téli szállásra sietö seregét, és azzal magát öszve kaptsolta. — Ezentúl meg-szüntek a' tsatázások. — A' téli szállások el-hagyásával, újjolag Oberszter *Karátsai* Urat állította a' Hertzeg *Román*-nál táborba szállított seregének eleibe, mellyel szembe tünö képpen nyilván valóvá tette hozzája való nagy bizodalmát: de az Oberszter Úr-is meg-bizonyította, a' Tsászár Regementjebéliekhez vonszó különös indulatját az által, hogy maga mellé, a' már sokszor meg-nevezett *Kőszegi* Major Úr Osztállyát, most n-is kikérte a' Hertzegtől. — Meg-tapasztaltatta, mindjárt Apr. 19-dik napján az Oberszter Úr, a' Hertzeggel, hogy benne éppen olly jól találta ezen folyó 1789. esztendöben a' válaszstást, a' szélsö vigyázatoknak, 's örizetéknek *Bakó* előtt *Faraoni*-nál, és *Valeszaká*-nál általa való meg-tételében, mint tavaly *Chotymnál:* a' mikor a' *Kőszegi* Major Úr Osztállya-is meg-láttatta, más lovas és gyalog vitéz Társaival eggyütt, az Oberszter Úrral elöbbeni vitézségét. Ugyan is az emlitett napon, eggyszerire tsak fel-kerekedett *Adfud* mellől, 's indúlt sebes nyargalvást *Bakó* felé, majd 5000-nél felesebb számú igen válogatott Török lovasság, olly tzéllal, hogy

az

az elöl álló kis seregét *Karátsai* Urnak semmivé tévén, a' hátrább fekvö nagy seregétis Hertzeg COBURG nak, véletlen reá ütésével meg-veszteghette. Alig-is rendelhette el Oberster *Karátsai* Úr kevés számú népét, hogy már az ellenség elötte termett, és tüzessen neki hajtott: de az Oberster Úrnak bölts vezérlése, a' gyalogságnak hathatós tüzelése, 's kiváltképpen lovasaink serénységek és bátorságok által, háromszori hátrálása, 's ugyan annyiszor meg-újjitott próbái után, közel 300. ember veszteséggel viszza veretteték. — A' *Kőszegi* Úr Osztálya állotta ki az elsö tüzét az ellenségnek; és hogy nagyobb veszedelemben forgott, még a' *Barkó* Regementjéből ott volt Osztállynál-is, onnan világos, hogy a' Tsászár Regementje vitézei közzül néggyel többen estek-el, 's hárommal többen sebesedtek-meg, mint amabból. Magának nagy Vitéz *Kőszegi* Major Urnak karját-is kereszttül lötték. *Vörös* Hadnagy Urnak pedig a' fején tett kemény sebet a' golyóbis. — A' *Faraoni*-nál lévö hidat másfél óráig oltalmazta vitézül Kapitány *Boronkai* Úr, *Puskás*, *Vezer*, és *Felbuzai* érdemes Föhadnagy Urakkal; *Halász* Kapitány Úr pedig, a' szoros útra rohanó részét verte viszza az ellenségnek,

már meg-nevezett, 's meg-sebesíttetett vitéz Hadnaggyával; *Bárány* Főhadnagy Úr mentette-meg, a' *Szeret* vize mellett lévő rejtek úton, a' Bagázsiás, és más terhes szekereket, a' Török kezébe való jutástól, másfél óráig állván annak ellent ki-mondhatatlan bátorsággal, a' midőn osztán úgy környül-is vette az ellenség, hogy több pajtásaitól, tsupán huszad magával egésszen külön szorúlt, de azért hellyén vólt a' szive, 's vele maradt, Legénnyeibe-is újj bátorságot öntvén, magát azokkal eggyütt a' sürüségen keresztül vágta, és azután még *Halász* Kapitány Úrról-is segitett el-venni a' reá tsoportosodott Törökséget. Ez alkalmatossággal, valamint ugyan másszor-is, meg-külömböztették magokat *Csák* Mátyás, *Kömlei* Sámuel, és *Kis* János nevezetű Káplárok-is, *Kanik* Márton közemberrel eggyütt. *Gyönyörű* Mátyás közember pedig, tsak hamar egymás után igen gyönyörű kettős remekjét adta, mind jó, mind nagy szivének: meg-szabadítván szerentséssen két pajtását az ellenség kezéből. Eggyiket már vitte a' Török, mellyet megsejtvén *Gyönyörű* Mátyás, utánna rugtat, agyon vágja a' vivőt, 's rab pajtását megmenti; a' másikat még el nem fogta vólt ugyan az ellenség, hanem keménnyen üzőbe vet-

vette, 's már kézre-is keritette vólna, mivel az tsak gyalog szaladt. Ennek látására-is, nekik rugaszkodik *Gyönyörü* Mátyás a' Törököknek, és eggyet közzülök szörnyü tsapásával leg-ottan földre borít; mellyet a' többek látván, távozni kezdének, ö pedig fáradt pajtását a' le-vágott Török' lovára feltsin tsapásokat kapott karjain. SPLÉNYI F. M. L. Ur mindjárt azon hellyen 3. aranyokkal jutalmazta meg *Gyönyörü* Mátyásnak jó szivüségét, 's bátorságát. — Megérdemli az illyen köz katona a' *jó Vitéz* nevet. — A' *Foksánnál* nyertt nevezetes győzedelemből származott ditsősségben, melly nagy és méltó részt vehet a' Tsászár Magyar Lovas Regementje; már az a' megnevezett diadalmas ütközetnek azon előadásából, mellyet Aug. 21-dik napján közlöttünk az érdemes Közönséggel, nyilván való. Olly örömmel siettek ezen Regement próbáltt Vitézei, nagy érdemü Oberstereikkel *Mészáros* Urral *) az ellenségre menö se-

*) A' Tsászár Magyar Lovas Regementjének első Oberstere volt *Almásy* Ignátz Ur, kinek 1763-dik-

ſeregnek jobb ſzárnya előtt, mintha ugyan lakodalomba kellett vólna menniek. Ezek vóltak, és nevezeteſſen ama nagy vitéz, 's jó Hazafi *Gombos* Kapitány Úr Svadronabéliek, *Boronkai* Kapitány, *Petrás*, *Puskás*, és *Felbuzai* Fóhadnagy Urakkal eggyütt, a' kik az ellenſég bal ſzárnyán álló Spahikat *Foksán* alatt, leg-elsőben zürzavarba hoztak, és igen meg-ſzilált Arnautáinkat a' veſzedelemtől meg-mentették. A' Tsáſzár Regementje verte ſzéllyel, mint már ez-is tudni való, a' Jantsárokat-is, kik közzül a' *Sámuel* Klaſtromán kivül ſzorúltakat nevezeteſſen Kapitány *Bezerédy* Úr vagdaltatta le. — Még mind ezek után, öſzve tódúlt vólt egy tsoport Törökſég, és az néminémű iz-

---

dikban Generálisſágra lett lépéſe, *Kis* Ferentz Urnak nyitott útat az Oberſteri méltóſágnak ezen Regementnél lehető el-nyeréſére. Ez-is Generálisſá lett 1773-dikban, és utánna következett Báró *Vétsey* Ur, a' kit minekutánna 1784-dikben Generálisſágra emeltek vólna érdemei, *Méſzáros* János Ur váltott fel, az előtt a' nemes *Wurmſer* Regementje Oberſtlieutenántja. Ezen Ur ritka vitézſégének-is, Generálisi ranggal való megtiſzteltetéſe leve, mint tudjuk, a' *Foksáni* győzedelem után jutalma.

izgágát okozhatott vólna-is a' mi-inknek: de ezt-is nagy érdemű *Szentiványi* Major Úr vezérléſe alatt, *Haláſz* Kapitány Úr maga Svadronával meg-támadta, 's el-ſzélleſztette, melly alkalmatosſággal *Tegethof* Kapitány, *Bárány* 's *Ettinghauſen* Fő, és *Motsáry* Alhadnagy Urak-is valóban vitézi módon ugyan tsak két kézre dolgoztak, amaz iffjú vitéz *Grabarits* Károly Strázsameſter Úrral eggyütt, kiről már a' minapában fel-jegyeztük, hogy általa tsak hamar egymás után két izmos Török foſztatott-meg életétől. — Ezen itt meg-nevezett érdemes Vitéz Urak Laiſtromához ſzükſég még azon ditséretes Magyar Bajnokoknak betses neveiket-is ragaſztani, kiket, *Foksán* alatt ki-mutatott vitézſégekre nézve, magának a' fő hadi Cancellariának Tudositáſa ſzerént, Irásunknak 158-dik Levelén, már név ſzerént emlitettünk, úgymint: *Németh*, Gróf *Gvadányi*, és *Szombathy* Kapitány; Báró *Lusinſzky*, *Oſterhuber*, *Ekker*, *Pálfy*, *Utzer*, Fő; *Gentsy*, *Koſtián*, és *Forgáts* Alhadnagy Uraknak.

Ezek azok, mellyeket a' Tsáſzár Magyar Lovas Regementjéről, kedves Hazánkal, ez úttal közölhettünk. — Köſzönnyük,

sőt

sőt bátorkodunk itt az egéſſz Magyar Haza képében meg-köſzönni azon nagy érdemű jó Hazafiaknak kegyesſégeket, kiknek magok Lelkek jól tudja, melly fáradhatatlanok vóltak mind eddig, 's moſt-is leg-közelebb ezen Nemzetünk diſzére virágzó Tsáſzár Lovas Regementje Hiſtoriája' el-indítáſa előtt, ſzives igyekezetünknek fel-ſegéllésében.

Ezeknek hozzánk botsátani méltóztatott kedves Leveleikből, nevezhetünk még meg, a' már öſzveſéggel elő ſzámlálhatakon kivül, némelly nagyobb 's kiſſebb rangú Vitézeit a' Tsáſzár Nemes Magyar Lovas Regementjének, kiknek réſz ſzerént az el-múlt 1788dik eſztendőben, réſz ſzerént pedig ebbeli adódott alkalmatoſſágok példás érdemeiket ſzembetünőképpen nyilvánvalókká tenni; Ezek azok: Oberſtlieut. *Blaskovits*, Major *Nagy* Ferentz, továbbá *Berényi*, 's Báró *Ottvös* Kapitány; nem külömben *Balás* Fő és *Csanády* Alhadnagy Urak, *Nagy* Ádám Strázsameſterrel, *Nyilas*, *Brikkel*, és *Szalai* Kaprálokkal eggyütt. — Jól tudjuk, hogy még ezeken kivül-is vagynak ſok esmérétes vitézſégű felsőbb, és alsóbb renden lévő Tagjai a' Regementnek, a' kiknek név ſzerént való esmerettségekre mi még ez ideig nem

nem juthattunk: hiſszük mindazáltal, hogy azok-is magokat, az egéſſz Regementel egy-gyetemben elegendőképpen meg-tiſzteltetteknek lenni tartják, azon egyenes itélet tételnek bé-fejezőül ide való iktatáſa által, melly magának, a' fő Igazgató Hertzeg COBURG-nak, és minden Generális Uraknak-is itélet tétele: hogy ha a' *Tsáſzár* Magyar Lovas Regementje jó Vitézeit meg akarná valaki név ſzerént ditsérni: az, tsupán tsak az egéſſz Regement Laiſtromának le-iráſa által kéſzülhetne meg.

Bétsből.

Azt a' változáſát ő Felſégének, mellyről közelebb költ Irásunkban emlékeztünk vala, okozta réſz ſzerént a' lovaglás, réſz ſzerént a' nedves kertben egéſſz órákig való fel 's alá sétáláſa. De még-is nem leve az abból ſzármazott betegſége tartós, ámbár valóba veſzedelmesnek láttzott-is. Már újjra fenn jár, és a' napokban igen gazdagon meg-is ajándékozta Udvari Orvoſsait, a' kik egéſzſége hellyre állithatáſa végett mindent el-kovettek; nem külömben tselédeit, a' kik erőtelenkedéſe alkalmatosſágával körülötte hiven fáradoztak. A' ki-oſztott ajándékot 50,000. forintra betsülik. — A' múlt Vasárnap, az az Sept. 20-dik napján, és azt követő két napokon, úgymint Hétfőn és Kedden közönſéges könyörgéſek tartattak itten minden Templomokban, *Belgrád* várának ſzerentséſſen lehető viſſza vételeért. Maga ő Felſége-is bé-jött *Hettzendorfról*, mind Vasárnap, mind Kedden a' Sz. István Templomába, de minden pompa nélkül.

A'

A' *Biponti* Iffjabb Hertzeg ſzörnyű halálárol ezt értettük eggy *Marburgból* jott Levélből: A' Hertzeg vadáſz kutyáját meg-találta ütni eggy 12. eſztendős gyermek. Meg-bolſzonkodván azon a' Hertzeg, parantsolá, hogy a' gyermeken vágjanak ötvent. A' környül állók kérik az Iſtenre a' Hertzeget, ne tselekedje azt, meg-hal a' gyermek. A' Hertzeg nem hogy hajlott vólna a' kérésre, hanem kiált, hogy már vágjanak a' gyermekre ſzázat. Alig ütöttek a' ſzegény gyermeken 25-öt, hogy már orrán ſzájján egyre jött a' vér, azon neki búsúl a' gyermek Attya, ragadja puskáját, 's főbe lövi a' Hertzeget. Beſzéllik, hogy ezen Atyát kerékre akarták törni, de a' nép meg-mentette. — Nagy Letzke ez, az ollyan föld Naggyainak, a' kik az alattok valókat úgy nézik, mint a' foldon máſzkáló férgeket, 's a' lelki esméret sugalláſait tsak valamelly gyenge gyomorból fel-jövő gözölgéseknek állitják.

A' *Heſſzen-Caſſzeli* Landgráfnak-is jutott eggy intés, hogy ember vérén kintset rakásra ne gyüjtson. Mert a' *Caſſzeli* gazdag Tárházát a' fel-zendült nép fel-dúlta. Oda van, a' mint hirlelik, 25. millió Tallér, melly temérdek pénz abból gyült, hogy a' hadakozó Fejedelmeknek katonákat adott pénzen el.

Az Oroſzok úgy meg-verték a' ſzárazon-is a' *Svédeket*, hogy maga-is a' Király tsak nehezen ſzabadúlhatott ki kezek kozzül. A' bövebb tudósitást, mind a' minap jelentett tengeri győzedelemről, mind erről, mihellyt meg-érkezik az Oroſz Udvartól, fogjuk közölni.

Küldjük a' fő Hertzeg *Ferdinánd* Regementjének képét. Máſzor a' Hiſtóriáját.

JELENTÉS A' NEMES MAGYAR NEMZETHEZ.

Igéretet tettünk vala, Juliusnak 3-dikán lett meg-indítáſával Irásunknak az eránt, hogy a' tzélt, mellyre általa törekedünk, és a' mellynek el-érhetéſe indított bennünket hathatóſſan az ahoz való fogásra-is, fel-fogjuk eggy hónap el-tölttével fedezni. Tovább haladt kötelesſégünknek óhajtott tellyesitheteſe, mint előre el-láthattuk vólna. Arról alázatoſſan engedelmet kérünk, a' mellyet reménylünk-is; mivel hiſſzük, minden magunknak való nagy hizelkedés nélkül, hogy az alatt-is, míg halgatni kénteleníttettünk, már maga tulajdon munkánk ſzóllott helyettünk, meg-győzvén kitkit Hazánk ſzerető 's egyenes itélet tételű Fiai közzűl arról, hogy mi egéſſz igyekezettel kivánjuk mind azt el-

követni, valami édes Nemzetünket általán fogva a' haſznoſſan gyönyörködtető olvaſáshoz mind inkább inkább hozzá édesgetheti, és ez által, eggy réſzről ugyan ſzületett nyelvének ſzeretetére, betsülléſére, 's tanulására hathatóſſabban fel-ſerkentheti; más réſzről pedig, a' pallérozott Nemzetek boldogſágában hova tovább bizonyoſſabban réſzeltetheti. Hiedelmünknek mint meg annyi erős fundamentomi azon Hazafiúi ſzeretettel meg-tellyesedett ſzívből ſzármazott kifejezések, mellyekkel minden renden lévő kedves Hazánkfiai, hozzánk gyakor ízben botsátani méltóztatott betses Leveleikben, erántunk való indúlatjokat, 's ſzives igyekezetü foglalatoſſágunkkal való tökélletes megelégedéſeket, úgy tették nyilván valóvá; hogy reánk olly ſzép neveket ruháztak, a' mellyeket tsak az által érdemelhet valaki, ha ſzembe tünőképpen meg-bizonyítja, hogy Hazája boldogſágának kéſz minden tehetségét fel-áldozni. — Nem-is ſzóllunk tehát már arról, hogy ſzorgalmatoskodásunk mind a' közleni ſzokott dolgoknak ki-válaſztáſa, mind azok elő adásának módja, 's reménységünk ſzerént kedvet található köntösbe való öltöztetése által, ellene mondhatatlanúl a' Haza javára, 's diſzére vagyon erányozva. — Említjük egyedúl, 's ajánljuk azon tzé-

lun-

lunkat, melly szerént a' Magyar Nyelvnek gazdagodását, rendbe szedődését, 's tsinosabbodását, és ennél fogva a' Tudományoknak-is rajta még nagyobb erőben lehető virágzását, nem tsak magunk; hanem más érdemes Hazafiak által-is kívánjuk munkálódni, a' mennyiben igérjük, hogy mi minden köz haszonra tzélozó igyekezetet, mellynek fel-fedezése erántt meg-kerestetünk, pénz és jutalom nélkül fogjuk a' Hazával közleni, mint ezt már tselekedtük-is; e' felett, hogy még azt a' pénzt-is, a' melly költséges munkánktól meg-marad, a' Tudományoknak született nyelvünkön leg-jobb móddal lehető gyarapítására akarjuk fordítani. — E' részben úgy ítéltük, hellyesebben nem tselekedhetünk, mintha leg-elsőben-is eggy *Magyar Nyelv tanitó Könyvetske* irása végett teszünk fel jutalom pénzt; kérvén, sőt ugyan unszolván minden érdemes Hazafiakat, a' kiknek mind idejek, mind ahoz meg-kívántató készületek vagyon, ne tiltsák fáradtságokat, mellyet, meg kell vallani, eggy *Jó Magyar Nyelv tanitó Könyv* Hazai nyelvünkön való ki-dolgozása kíván. — Mi ugyan olly jutalmakat nem igérhetünk, mint a' millyenekkel *Anglia*, és *Frantzia* Ország, nagyra született Fiait, a' tudományoknak 's mesterségeknek előbb mozdítására serkenti;

avagy már ditséreteſſen tett próbáikra nézve meg-tiſzteli: ajánlunk ugyan tsak nagy örömmel 20. — húſz aranyokat, és költségünkön kinyomtatandó munkájából 150 *Exemplárokat*, azon Hazája tiſzta ſzeretetével gerjedező Úrnak, a' kinek munkája, a' közönséges egyenes itélet tétel által, ez idő ſzerént leg-haſznavehetőbbnek fog itéltetni. — A' Hazafiúi kötelesſégnek tellyesítéſéből ſzármazó öröm 's ditsőſség, ki-pótollya eggy jó ſzivű Magyarnál az általunk fel-tett jutalomnak hijjánosſágát. Hát ha azonban a' mi mozgolódásunk ſzemleléſére alkalmatoſſágot fognak venni, Hazánk Oſzlop Emberei is arra, hogy ſzülöttök földje kebeléből reájok áradó áldások egy réſzetskéjét a' Hazának fel-áldozni, olly drága kintsnek ſzámára való meg-ſzerzéſe által ne ſajnálják, minemű lenne eggy jó móddal kéſzülendő *Magyar Grammatika*, majd azután eggy gazdag *Szó-Tár*, és a' gondolatoknak Magyar nyelven lehető előadását tanitó munka, mellyek által el-kéſzíttethetnék Nyelvünk, ſzintén úgy, mint az *Oroſz nyelv* el-kéſzült I. PÉTER Tsáſzár idejétől fogva, olly nyelvnek, a' mellyen ne tsak beſzélleni, hanem irni, 's tanitani-is leheſſen alkalmatoſſan.

A' *Grammatika* irásának módja iránt távól legyen tőlünk, hogy mi Regulákat akar-

akarnánk ſzabni az ollyan bölts Fejeknek, a' kiktől magunk is örömest kivánunk tanúlni, és mind azokról oktatást venni, a' mellyek HADI TÖRTENETEK nevezetet viselő Irásunkban, előttök meg-jobbítás-valóknak láttzanak. Bátorkodunk mindazáltal jelenteni, melly igen ohajtanánk, hogy a' kéſzitendő *Magyar Nyelv tanitó Könyvben* minden réſzei egy talpra esett *Grammatikának*, a' lehettségig való tökélletesſéggel, jól megmunkáltaſſanak; hogy a' tudós Iró az eredeti ſzóknak visgálásába, 's ki-tanulásába bé-ereſzkedjen; azoknak tulajdon értelmeket ki-tapogatni, a' rajtok esni ſzokott külömbkülömbféle ſzükſéges változásokat fundámentomoſan meg-magyarázni, az azokból lett 's lehető ſzármazásoknak módjait világoſſan fel-fedezgetni, és mind ezeknek azután bizonyos, 's a' mennyire lehet közönſéges Regulákat ſzabni igyekezzen. — Továbbá, hogy a' ſzók öſzve rakásának módját-is, más esmereteſſebb nyelvektől meg-külömböztetve, értelmes Regulákba foglalja. — Így tselekedjen a' ſzóknak hellyes le-irásának, azoknak az irásban egymástól való meg-külömböztetéſének, és rövideden, vagy meg-vonva való ki-mondáſának módjával-is. — Mind ezeken kivül, ki-kérjük, adja itéletét, a' más nyelvekből költsönözött ſzók erántt, mellyeket gondol

azok közzűl ſzükſégeseknek a' meg-tartásra, 's hogy lehetne azokból Nyelvünk terméſzetével leg meg-egyezőbben, a' ſzóknak más nemeit-is formálni. A' Deák igéket: *declinatio*, *conjugatio*, 's a' t. vagy meg-hagyhatja, vagy pedig Magyarra-is fordíthatja. — Az illyen kéſzületű *Magyar Grammatika* kéttség kivűl azt tselekedné, hogy ezentúl elébb lenne átallyában a' Magyar Iffjúſág *jó Magyar*, mint *jó Deák*, vagy *jó Német*: mivel ſzületett nyelvét már nem tsak hallomásból, és annak terméſzetét nem tsupán a' más nyelvekkel való munkás és unalmas egybe haſonlitásból kellene megtanúlni, mint kellett jobbára ez ideig; de ez tselekedné, hogy az ollyan Magyarok-is magokba térnének, 's fel-indúlnának Nemzetek nyelve tanulására, a' kik eddig ſzületett nyelvekkel annyira nem gondoltak, hogy *jó Németek*, *Frantziák*, 's *Olaſzok* vóltak, tsak *Magyarok* nem, és talám a' Magyar nyelv tanulásával, jobb *Magyar vér* is férkezne beléjek. De végre, az idegen Nemzetek ſem tartanák többé ſzép, 's a' jó út mutatás által könnyen meg-is tanúlható Nyelvünket eggy *regulátlan*, *palléroztatlan*, 's a' nehézſégére nézve, a' *Chinaival* vetélkedő nyelvnek.

A'

A' kik tehát az érdemes Tudósok közzűl Hazájokért, eggy illy haſznos, sőt ez idők ſzerént éppen el-múlhatatlanúl ſzükſéges Könyvnek kéſzítésére magokat el-tökéllik; méltoztaſſanak betses munkájokat a' jövő eſztendőben Juliusnak 13-dikára, az akkor itt a' *Leopold Városában* esendő *Margita* vására alkalmatosſágával, akár illyen felűl irás alatt: *à M. M. de GÖRÖG, à Vienne, auf der Freyung*, Nro. 61. *im erſten Stock*; akár pedig: *a M. M. de KEREKES, à Vienne, in der Herrengaſſe*, Nro. 58. — valamelly *Symbolum* alatt, eggy ugyan azon jel alatt lévő, és az érdemes Irónak nevét magában foglaló petsételt Levéllel fel-küldeni. A' Levél mind addig fel nem fog nyitódni, míg a' fel küldendő munkák visgálásának, 's meg-itélésének vége nem leſſz. — Akkor-is tsak a' Nyertesé. — Hogyha pedig még ez úttal *egéſſz Grammatika* irásához nem akarnának eggyen egyen fogni kedves Hazánkfiai, hanem annak tsupán egy avagy más réſzét különöſſen ki-dolgozni, melly réſzekből kéſzülhetne azután jövendőben az egéſſz Grammatika; mi e' réſzben a' túdós Uraktól függeſztjük fel a' dolgot, úgy tselekedjenek, 's dolgozzanak Hazájok boldogſágára, a' mint magoknak leg-jobbnak, 's leg-elömeneteleſſebbnek

fog tettzeni: tsak hogy ki-kérjük, hadd lehesslünk eggyik, vagy másik szándékról eleve bizonyosok.

Folytatása a' Serviában, és Szerimben történtt dolgoknak.

Minekelőtte ezeknek elő adásokban tovább mennénk: hozzá adunk még némelly jegyzéseket az utóbbi Tudositásokból azokhoz, a' mellyeket előbbeni Levelünkben, a' LAUDON népének Serviába lett által takarodásáról, és azt követett dolgokról irtunk rövideden. Ezek azok: A' WALDECK H. 10. gyalog Batalionjai, mellyek Sept. 10-dik napján, estvéli 7. órakor, hajókon, és hidasokon két tsapatban a' Száván által takarodtak, név szerént ezek vóltak: 1. a' *Tsászár* Regementjéből, 1. a' *Laudonéból*, 1. a' *Gyulaiéból*, 1. a' *Brodi* Határnokokéból, 2. a' *Ferdinand* fő Hertzegéből, 2. a' *Brentánoéból*, 2. a' *Walliséból*. Az ezekhez tartozott Lovasság állott a' *Gréven* Huszár Regementje 6. Svadronából, és a' *Lobkovitz* könnyű Lovasainak 3. Osztállyokból. Her. *Waldecken* kivül mentek által még két Generális Urak, úgymint *Klebeck*, és *Türkheim*. — Maga a' fő Vezér-is oda által vólt már 11-di-

dikén, és a' *Waldeck* seregéből 2. Batalion gyalogságot, 1. Osztálly Lovassággal egygyütt, az *Ostrusnitzanál* fel-állitandó hidnál hagyván, a' többivel meg-lepte a' *Repits* hegyét, melly nagy hegy 2. oránnyira vagyon *Belgrádhoz*. A' meg-nevezett hegyről látván, hogy tsak egynéhány *Pandúrok* *) vagynak a' *Dedina* hegyén, mellyet szükségesképpen el kellett foglalni, hogy népét *Belgrád* alá viheſſe, leg-ottan ellenek rendel 1. Osztállyt a' *Gréven* Huszárjai közzül, máſt pedig az elsőnek oltalmúl utánna küld. A' Huszárok neki vágtatnak sebessen a' Pandúroknak, és 5. ember veszteséggel az egésſz hegyet 1. óra alatt el-foglalják. — Ez esett Sept. 11-dik napján, estvéli 6. óra felé. — Ugyan ezen a' napon dél előtt 10. órakor, az *Ostrusnitzanál* **) már készen lévő

Y 5 hi-

*) A' *Pandúrok* Török parasztok, kiket a' Basa fizet 's tart a' végre, hogy általok a' töllök hozzánk takarodó föld népét szándékjokban meg-gátolja.

**) *Ostrusnitza*, vagy a' mint máskép *Osternitzának*, *Ostrosnitzának*-is nevezik, eggy puszta hellység a' Száva jobbik partján. Ennek ellenébe készült a' hid, mellyen a' sereg által takarodott a' *Száván* és nem emlékeznek az újjabb Tudositások semmi más hidról ezen kivül, melly készült volna az által menetelre.

hidon, 8. Batalion gyalogság, és 3. Osztály Lovasság ment által *Serviába* F. M. L. Gr. *Collorédóval*, és *Würtemberg* Her. *Brentáno*'s *Melas* Generálmájorokkal. A' 8. gyalog Batalionok ezek vóltak: 2. a' *Pellegrini* Regementjéből; 2. a' *Ferdinand Toskanaéból*; 2. a' *Carl Toskanaéból*; 2. a' *Preyséból*. — A' 3. Osztály Lovasság pedig a' *Valdekéből*. Ezeket követte Sept. 12-dikén jó reggel, a' Lovasság Generálja Gr. *Kinsky*, 9. Osztály Lovassággal; 3-al a' Toskána fő Hertzeg Regementjéből, 3-al a' *Nassauéból*, 3-al a' *Zesvitzéből*, és F. M. L. Gróf *Browne* 10. Granatéros Batalionokkal. — Meg-izente a' fő Vezér F. M. L. Gr. *Mitrovszky*-nak, és F. M. L. *Alvintzi*-nek, és F. M. L. *Blankenstein*-nak-is, hogy sietnének az előttök eltakarodott seregnek mindenütt nyomokba termeni, a' minthogy ez meg-is lett. F. M. L. *Mitrovszky* vitt magával 2. Batalliont az *Alvintzi* Regementjéből, 3-at a' *Nádasdy*-éből, 1-et a' *Wolfenbüttel*-éből; F. M. L. *Alvintzi* 2. Batalliont az *Eszterházy* Antalé-ból, 3-at a' *Károlyi*-éből, és 1-et a' *Wolfenbüttel*-éből; F. M. L. *Blankenstein* 3. Osztállyt a' *Kavanagh*-éből, 3-at a' *Jaquemin*-éből és 3-at *Wurmser*-éből. — Sept. 13-dik napján, a' Tartalék ágyúk (Rerserve Artillerie), és az Armádia szekerei-is el-jutottak az ellenség

ség földére; *Mitrovszky*, *Alvintzi*, *Blankenstein* F. M. Lieutenantok-is, népeikkel eggyütt a' több sereghez a' *Dedina* hegyére, és meg-telepedtek a' szomszéd *Topsid* hegyén ki-mutatott hellyeken. — A' visgálódásnak alkalmatosságával, mellyet tett ez napon a' fő Vezér *Belgrád* környékén, H. *Valdeck*, és Gen. *Klebeck* kormányozások alatt lévő 10. Osztály Lovassággal, és 4. Bat. Gyalogsággal, ezeket tanúlta ki: hogy a' külső városnak a' *Száva* felől való részében 2. Batteriák vagynak fel-állitva, eggyik 7, a' másik pedig 5. ágyúra; hogy a' város kapuja felett egy nyilás vagyon; hogy a' Duna felé, a' palánk hosszában igen sok ágyúk vagynak fel-szegezve; hogy a' külső városban lévő házak többnyire mind tserép pel fedettek, és igen erősen épülttek; hogy az EUGENIUS által készitteteti sántz a' Dunától fogva, a' *Metteri* hegyéig még olly állapotban vagyon, hogy kevés munka kivántatik annak tökélletes hellyre állitására. — Estvénden, a' *Dedina* hegyén, 's annak oldalán, 5. földvárnak való hellyet mértek ki, és még azon éjtszaka hozzá-is fogtak a' munkához 2000-en a' föld népe közzül. — Ugyan ezen időben, a' *Tzigány* szigetnek alsó tsúttsán-is, egy 3. hat fontos ágyúra való földvárnak készitéséhez fogtak, a' mellyből,

ből, a' hozzá nem messze fel-állitott hidat lehetne az ellenség Tsajkái ellen oltalmazni. A' *Dunavetzen* lévő hidat-is lejjebb hozták, és a' *Besániai* töltéshez közelebb állitották fel, hogy a' *Szerimből Serviába* lehető által 's meg által járás, annál rövidebb út revésel meg-eshessen. E' meg-lévén, a' hid sántzához 1000. lépésnyire táborba szállottak: 2. Batalion a' *Deutschmeister* Regementjéből; 2. Bat. a' *Kallenberg*-éből, és 2 Osztály a' könnyü Lovasok közzül; 1. Batalion pedig a' *Gyulai* Regementjéből éppen a' hid sántza mellé telepedett; a' *Tzigány* szigetben készült föld várba ugyan tsak a' *Gyulai*-éból 1. Osztály rendeltetett, és a' több 2. Osztállya azon Regementnek hátrább oltalmúl állittatott. — Egéssz 13-dikon ágyúzott vólt *Belgrádból* Táborunkba. Eggy 12 fontos golyóbis olly messze-is el-hatott, hogy tsak 40. lépésnyire esett le FERENTZ Fő Hertzeg sátorától. Ugyan tsak még sem tett kárt lövöldözése által 1. emberünkben-is az ellenség. — 14-dikén, a' *Szávának Szerimre* nézve túlsó tekerületjén lévő hidat fellyebb vitték, hogy ahoz még-is annál közelebb eshessen a' *Tzigány* szigetben készült föld vár; és még más hidat-is állitottak fel mellé hajókbol. Ez nap dél után indúltak a' *Dedina* hegyéről, az *Eugenius* sántza fe-

felé F. M. L. Gróf *Browne* 10. Granatéros Batalionjai, az oltalmokra rendeltett Lovasſággal eggyütt, melly állott 9. Oſztállyból, a' H. *Waldeck* kormányozása alatt 3. Oſztálly vólt a' *Wurmſer* Regementjéből, 3. a' *Tzesvitzéből*, 3 a' Jósef *Toskánaéból*. — Hogy a' *Mokri-Lug* patakján kereſztül, az *Eugenius* ſántzához értek, 2 négy ſzeg formára oſztották fel magokat, eggyik 4 ſzeg rendeltetett az Orſzág útjának jobb oldala felől lévő hegyre, a' másik pedig a' bal réſzre. A' Huſzároknak egy réſze jobb, más réſze előre állott; a' több Lovaſság pedig, a' két 4. ſzeg közzé férkeztette magát. Ez a' nép vitt vólt magával minden Regementekből arra való ſzeméllyeket, a' kik az egéſſz Tábornak való hellyet ki-mérnék. — Jelen vóltak *Brownen*, és *Valdeken* kivül, a' több Kormányozók-is, kiknek igazgatásokra vagyon bizva különöſſen, ez, vagy amaz réſze a' ſeregnek; hogy ezek-is láthatnák ſzemeikkel, millyen formán leſſz, külön külön mindenik népének a' fekvése. Éjtſzaka a' *Mokri-Lug* patakján egynéhány hid kéſzült, mellyen a' ſeregnek több réſze is, ki-mért hellyére *Belgrádhoz* közelebb takarodhatna a' *Dedina* hegyéről. Ugyan ezen éjtſzaka fogott 2500-ig való munkás, réſz ſzerént föld népéből, réſz ſzerént pedig

ka-

katonákból álló, a' Duna mentében eggy 840. öl hoſſzuſágú tsavargós árok hányásához, és a' *Dunavetz*-nek a' Dunába való ſzakadásánál eggy két 12 fontos, és négy 6 fontos ágyúkra való föld várnak kéſzítéléhez, melly az egéſſz *Zimon*, és *Dunavetz* körinek tűz fal gyanánt leheſſen az ellenſég Tsajkáji ellen. A' munkások oltalmára a' *D'Alton* Regementjéből 2. Bat. és a' *Modena* Lovaſai közzűl 1. Oſztálly vólt hátra felé állitva. Egéſſz éjtſzaka tsendeſſen dolgozhattak embereink, és már reggelre fedve vóltak az ellenſég golyobiſſai ellen. — 14dikén-is ágyúzott vólt ki a' Törökſég a' várból, ſzint olly keménnyen, valamint 13-kon, de ekkor ſem tehetett ſemmi kárt. — 15dikén meg-indúltak *Mitrovſzky* és *Alvintzy* F. M. Lieutenantok, nem külömben *Würtemberg*, *Brentáno*, és *Türkheim* Generál Májorok, 4. ſzeg formára vett népeikkel; a' Lovaſſág Generálja Gróf *Kinſzky* alatt lévő 7. Lovas Regementekkel eggyütt az *Eugenius* ſántzai között ki-tsinált helyekre. A' *Brentánó*, *Türkheim*, és *Würtemberg* ſeregei a' ſzél malomtól fogva, egéſſz *Tzigánka* felé ki-terjedtek, a' többek pedig a' Granatérosok mellett, jobb és bal felől telepedtek-meg; a' Lovaſſágnak valamelly réſze a' 4. ſzegek közzé helyhette magát,

a'

a' több réſze pedig elölről, két tsapatokban. — A' Generál *Klebek* népe még a' *Dedina* hegyén maradott, mivel a' földvárak, melyek olly tzéllal kéſzültek, hogy tulajdon képpen a' Száván lévő hidak ſántzai gyanánt lennének, még nem vóltak egéſſzen jó karban: ugyan tsak már ekkor vólt bennek két Batalion *Kallenberg* Regementjebéli gyalogſág, és eggy Oſztálly a' *Lobkovitz* Lovaſai közzűl. — Eſtve hozzá fogtak a' miéink, 1150-en a' ſzél malomnál, és rajta innen, a' mint a' régi Major jobb kézre esik, egynéhány Batteriáknak kéſzitéſéhez. Az ellenſég lövöldözött, és 4. emberünket megſebesitett. — Ez nap derekaſſan tüzelt az ellenſég a' *Dunavetz*-nek Dunába való ſzakadásánál dolgozó népünkre-is; de nem ölt vagy ſebesitett meg többet 5. emberünknél. A' Tsajkái-is, mellyek látogatóúl jöttek vólt, látván, hogy ágyú 's puska ſzóval köſzöntik tőlünk, nem ſoká kivántak mulatni. — Eſtek bizonyos hely változtatások-is még ezen napon. Azon ſereg, melly mind eddig a' *Zimoni* és *Beſániai* hegyeken lagerezett, t. i. 2. Batalion a' *Deutſchmeiſter* Regementjéből, 2. a' *Caprara*-éből; 2. a' *Neugebauer*-éből, és 2. a' *Klebek*-éből; továbbá 3. Oſztálly a' *Csartorinſzky*, és 2. a' *Modena* Lovaſai közzűl, azon a' környéken

tele-

telepedett meg, a' hol az *Obor* forrása vagyon. — A' ſzabad ſereg *Páles* felé vette útját, 's a' *Zabres*-béliekkel, és *Szabáts*-iakkal *Boſznia* ſzélétől fogva, egéſſz a' *Morava* vizéig, melly túl foly *Belgrádon*, egy lántzot formált. — El-küldödtek 500. Lovaſok 2. Stabális Tiſztekkel eggyütt, 3. óránnyira *Belgrádon* alól, hogy jókor jelentést tehetnének az ellenſég közelgetése felöl. — Mind ezeken kivül, ez nap történt az-is, hogy a' föld népe közzül, 2000. munkások hozzá fogtak az *Eugénius* ſántzán kivül, a' Dunán kéſzitendő hid ſántza hányáſához.

Itt moſt a' *Belgrád* alatt, és *Zimon* körül esett dolgoknak elő beſzéllését félbe kelletik ſzakaſztanunk, mert még más emlékezetet érdemlő történeteknek, különöſſen pedig eggy kiváltképpen valónak haladás nélkül való jelentése vár reánk. — Úgy-is már a' jövő Kedden-is leſſz ſzerentsénk Irásunkat botsátani, a' mikor az eddig megküldött minden Tudósitásokat *Belgrád* eránt közölhetjük az érdemes Publikummal. Azon hibát mindazáltal kivántuk addig-is meg-jobbitani, a' melly esett előbbeni Irásunkban, a' Hadi Tármester Úr Gróf CKERFÉ *Serviába* lett által menetele napjának meg-határozásában. Az esett 18-dik napján Sept.

E'

E' felett azt-is jelenthetjük örömmel, hogy *Belgrádnak* kézre kerithetése erántt, mind azt el-követi győzedelmes LAUDON-unk, valamit, a' halhatatlan emlékezetű EUGENIUS el-követett vólt 1717-dik eſztendőben.

A' Bánátból.

A' *Pálffy* Regementjebéli Oberſtlieutenant *Liptay* Úr, (kinek moſtani erőtelenkedését ſziveſſen fájlaljuk) el-küldött Sept. 7-dikén bizonyos ſzámú ſzabad ſeregbélieket, Kormányozójok *Marián*, és az el-menetelre magát önként ajánlott Regement Káplánja *Enderich* Úr vezérlések alatt, *Újpalánkából Serviába*, hogy általok, az ellenſégről bizonyost érthetne. A' ſzabad ſereg, által menvén a' Dunán, a' *Paſſarovitz*, és *Semendria* köztt lévő út mellé hellyhette magát, holott el-fogván egy Levél hordó Törököt, tőle ki-tanúlta, hogy a' következendő nap, mind a' két hellyekből ſzámos Törökök fognának a' *Morava* vizén eggyüvé jöni. Ehez képest, a' fogoly Török által ki-mutatott helyhez közel lesbe állott. — Más nap dél előtt 10. órakor nyomúltak a' *Semendriai* Törökök egy nagy hajón; kevéſſel azután érkeztek a' *Paſſarovitziak*-is. Mihellyt amazok ki-ſzálltak: jelt adnak *Enderich*, és

Marián Urak embereiknek a' viadalra. — A' Törökök kevés ideig állhattak ellent. — A' *Paſſarovitziak* minél hamarébb viſſza evedztek, a' *Semendriaiak* pedig, a' vizbe ugráltak, minekutánna közzülök 25-en el-húllottak, 3-an el-fogattak, kiknek kettejeAga vólt, eggyik *Belgrádból* való, 80. eſztendős; a' másik *Serajevoi.* A' hajójokat is el-nyerték a' miéink, 8. lovakkal együtt. Vólt fok más prédájok-is.

Különöſſen ditséri ama nagy Vitéz Ob. L. *Liptay* Úr, *Marián*, és *Enderich* Urakat. Ez az Ó valláson lévő *Enderich* Úr már máſſzor-is ki-mutatta vitézſégét. *Marián* Úr pedig, Sept. 10-dik napján újjra megtámada *Klitsevatz* nevű Török falúban 1 Agát, a' ki 30-ad magával vólt, közzülök 9-nek végire járt, a' többi a' nagy ködben el-vette magát. Maga 4 ſebes emberével tért viſſza.

Oláh Orſzágból.

Midőn a' Török fél Hóld éppen akart vólna ki-bújni a' homálly alól, mellybe *Foksánnál* borúlt vala; azt most újjra sürűbb, 's eggy könnyen el nem oſzolharó homállyba boritotta H. COBURG diadalmas ſerege villogó fegyvereinek tsillámja. — Meg-

Meg-verettetett a' fő Vezér, kiben vetette a' fényes Porta reményſégét. — Ő akarta *Foksánon* alól *Milkóvnál* táborozott maroknyi népünket fel-falni; de jobban bele tanúlt már ez a' győzésbe, hogy ſem mint a' maga feles ſzámában bizakodó Törökſég gondolhatta vólna. — Meg-értvén ugyan-is a' gondos Hertzeg az ellenſég ſzándékát, küld Oroſz Gen. *Suvarow*-ért, kivel egyesülve meg-indítja mindenre kéſz népét *Rimnik* felé, 's vitte mind úntalan fel-fegyverkezve 4 nap, és 4 éjjel, úgy hogy a' gyalogſág tsupán puskájához támaſzkodva, a' Lovasſág pedig kantár ſzijját tartva, gunnyaſztott valamelly keveset. Kenyerénél 's vizinél egyebe nem vólt, minthogy mindenét a' Táborban hagyta, mellynek őrizetire egy réſz-is hátra maradott közzüle. Sept. 22-dik napjára virradóra, midőn már nem meſſze lett vólna az ellenſég, neki bizgét a' Hertzeg, *Suvarow* Generállal együtt, nyomúlt egyeneſſen a' *Rimniki* térſégen tanyázó ellenſég eránnyában elébb elébb, úgy hogy az tsak alig tehetett mi lövést-is, már a' nyakán termettek a' miéink. E' történt 8. órakor. A' Lovasſág vitézi módon közibe vágtatott, a' gyalogſág Bajonétjával, egéſſz tüzzel neki esett, és úgy

meg-

meg-viselte 2 óra alatt, 20000. főnél többől nem állott vitéz népünk, a' majd 100,000ig való roppant ſeregét a' fő Vezérnek, hogy az, már 10 órakor futott, el-ſzélledett nyáj módjára minden felé, többet hagyván 4000 nél az ütközet hellyén. Az elevenen el-fogattaknak ſzáma megy 31-re, az el-nyert ágyúké 80-ra, — A' Tábornak nagyobb réſze-is győzedelmes ſeregünk kezére birt. A' mi ſebeſſeinknek, 's hóltjainknak ſzáma nem több 200-nál. — Így győz, 's így teſz tsuda dolgokat egy jó Vezér, a' ki, ſzava után halgató vitézeinek ſziveiken már régen győzedelmeskedett.

Ezen ditső győzedelemről való hirt, hozta futtában, a' Hertzeg második Adjutantja, Erdődy Magyar Lovas Reg. béli volt Kapitány, már Májot *Hartelmüller*, eggy őſzibe tsavarodott vitéz tekintetű tiſztes Magyar Úr. — Ő Felſégének ki-mondhatatlan örömöt okozott. H. KAUNITZ-is, a' fő Miniſter, még ebéd előtt, ſzokása ellen két pohár bort hajtott ki örömében a' győzedelmesek egéſſégekért. A' Kurir Úr tegnap 11. és 12. óra között hordoztatott-meg *Bétsnek* nevezetes úttzáin, 's vitetett a' Hadi Tanáts Palotájához. Előtte sipolt, és tsörgetett 24. Poſta Legény. Ezek után jöttek 3. Poſta Tiſztek, kik között lovaglott ha-

ja-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

jadon fővel, magát mindenfelé hajtogatva, a' diadalmas Sereg Hírmondója. — Valóban egéſſz győzedelmi pompával; ha ugyan, eggy fő Város ſok ezer lakosinak, ablakokról, folyosókról, 's úttzákról való *Brávó* kiáltásaik, és tapſolásaik tsinálják a' leg-valóſságosabb pompát. A' Hadi Cancellária előtt való tágas hellyen, nem várta több Lélek ez előtt egynehány eſztendőkkel a' Pápa áldását, mint a' mennyin kívánták moſt látni ezt a' zöld Mentés, és veres Nadrágos Húſzár Major Urat, a' kiben mintegy ſzemlélni láttattak, az egéſſz győzedelmes ſereget, 's különöſſen a' Magyar Lovaſſágot, mellynek ditséretire annyit nem mondhatnánk, hogy még-is kevés ne vólna.

REPNIN Oroſz Vezér-is meg-verte *Otzakow* mellett *Haſſzán-Basát*.

Serviában *Boretsnél* győzedelmeskedtünk a' Törökön, F. M. L. G. *Wartensleben*: Oláh Orſzágban pedig, *Kimpolungnál*, Gen. *Meyersheim* böltsen vezérlett bátor ſeregeik által.

Ezekről máſſzor többet.

Jegyzések az Oſtrom-Ágyúkról, és Batteriákról.

Sokſzor meg-próbálta már hires *Nandorfejérvára*, mi legyen a' nyomorúſág: próbálja moſt újjolag. — Menydörögnek ellene a' teméntelen ágyúk, olly ſzörnyű, és ſzakadatlan durrogásokkal, hogy a' föld s' óránnyira reng belé. Az eránnyába ki-ſzegzett ágyúk mind *Oſtrom* ágyúk, mellyek onnan veſzik neveket, mi-

mivel tsak éppen az oſtrom idején haſzna vehetők. — Tsupán temérdekebb vóltokra nézve külömböznek a' *Táboriaktól*. Azért kéſzülnek átallyában egéſſz alkotványokra nézve olly izmoſſan, mivel a' beléjek való pornak bőv mértéke, a' nagy golyóbisokhoz vagyon alkalmaztatva, melly miá könnyen meg-romolhatnának vagy eggy, vagy másképpen, ha ugyan tsak teſtesek, s ahoz képest erősſek, és nehezek nem vólnának. — Már bé-vett ſzokás, hogy ſokſzor a' 1.. fontos ágyúkat-is, az oſtrom ágyúkhoz ſzámlálják, az azokon felűl valókat pedig rend ſzerént, úgymint a' 18. és 24. fontosokat; nem külömben a' 10. és 12. fontos Haubitzákat, a' 30., 6., és 100. fontos mozsárokat. — Hogy az oſtrom ágyúk, a' mellejek rendeltetett katonaſsággal eggyütt ki ne legyenek olly igen téve az ellenſég golyóbisſainak, hirtelenében eggy ſántzot kéſzitenek, mind ágyúik, mind magok fedezésére, 's úgy kezdik el, a' hoſſzú ágyúkból ugyan a' ſántz falán kereſztül, az a' végre kéſzült nyilásokon való lövöldözést, melly nyilásokra a' mozsár Batteriákon nintsen ſzükſég.

A' *Batteria* kéſzülete jobbára így megy véghez, mind másutt, mind moſt közelebb *Belgrád* alatt. Az Ingenieur Tiſzt még nappal ki-nézi a' Batteriának való alkalmatos hellyet, ki-méri, 's meg-jelelteti, mihelyt-lyest oſztán bé-ſetétedik, ott termenek a' ki-pétzézett hellynél katonáink, ásókkal, kapákkal, nem külömben öſzve kötözött tsomó veſſzőkkel, kaptsoló fa tzövekekkel, deſzkákkal, 's gerendákkal meg-rakott ſzekerekkel. Hozzá fognak a' munkához, melly mind végig nagy tsendeſséggel foly. A' veſſző tsomókat, mellyeket, mivel ſokſzor 3. vagy 4. ölnyi hoſſzaſáguak-is, a' Németek *Wurſtoknak* Kolbáſzoknak nevezték, a' mint a' helly meg-vagyon jegyezve, a' földbe két

két óldalról le-tzövekelik, felül rájok másokat 's azokra ismét újjakat tzövekelnek, még pedig úgy intézik azoknak tzövekléseket, hogy ormoſſan eſſék a' menetelek, mint a' ház fedeleknek, 's e' ſzerént annál jobban neki feküdjenek a' földnek, mellyel, kényenyen le-verve, meg-töltődik a' közöttök maradott üreg. — Az efféle kéſzűletű Batteriának külömbkülömbféle nemei vagynak: vagynak 2, 6, 's 8 ágyúkra való Batteriák Továbbá, hoſſzú ágyúkhoz, vagy mozsárokhoz kéſzittettek. Némellykor úgy tsinályják őket, hogy a' földből ki nem láttzanak, tsupán az ágyúk villámlásaikról veſzi eſzre az ellenség hol léteket. Közönſégeſſen a' föld ſzinén kéſzittetnek eggy 's másfél öl magaſſágnyira. Illyenek ezek-is, a' mellyeknek formájokat az érdemes elő fizető Urak kedvekért le-rajzoltattunk, 's küldjük. Azoknak eggyike *hoſſzú*, a' másik pedig *mozsár* ágyúknak kéſzitetett Batteriát ábrázol. — A' hoſſzú, 's neveteſſen 2. ágyúkhoz kéſzitett Batteriának réſzei ezek:

a.) A' Batteria fala közepe, ezt a' Frantziák *Merlonnak* hivják; a' záſzlót arra ſzokták fel-tenni,

b.) A' Batteria falának két ſzélső réſze, mellyeknek mindenike alól a' fundamentomnál fogva, felül pedig tsak eggy tsomó veſſzővel vagyon a' Batteria közepével öſzve kaptsolva.

c.) A' Batteria falán lévő nyilások, mellyeken ki-lőnek a' vár felé. Ezek a' nyilások az ellenség felől ſzélesebben vagynak hagyva, mint a' más oldalról, a' honnan az ágyukat sütik. Oka ennek, hogy az ágyúkból ki-omló láng a' Batteria oldalát meg ne gyújtsa.

d.) Az *árok*, mellyből a' földet, a' Batteriát formáló veſſző falak üregébe hányták

e.) A' hoſſzú oſtrom ágyú, tartójával (lavette) eggyütt, melly eggy két kerekű tajigán fekſzik. — Éppen moſt sűti ki eggy Pattantyús.

f.) Két *Hidlás*. Illyen hidlásra tolják az ágyút talyigája kerekeinél fogva, azért, mert valahányſzor az ágyú el-sűl, mind annyiſzor viſſza rugódik, ha tehát tsupa földön állana, a' ſok viſſza rugódáſsal gödröt verne.

g.) Ezeken a' tzövekeken állanak a' rúdak, mellyeknek eggyik végeken dugó, a' másikon pedig borosta vagyon.

h.) A' gyújtó páltzák, mellyeknek végekre a' salétromos köteletske oda vagyon tsiptetve, hogy ne mozogjon, mikor fel lobbantják vele az ágyút.

A' *Mozsár Batteriának* nem tsak eggy fala vagyon már, mint a' hoſſzú ágyús Batteriának, hanem 3. felöl van körül árkolva, 's ugyan annyi felöl, eggy vagy másfél ölnyire fel-emelkedö falakkal környül véve. Réſzei ezek:

1.) A' Batteriának úgy neveztetett *Mellye*. Ezen felül vetödik ki a' bomba, melly oſztán eggy ſzivárvány forma lineát formál a' levegö égben.

2.) A' két oldal fal.

3.) Az árok.

4.) A' *párkány*, mellyen vigyázva az egéſſz Batteriát-is meg lehet kerülni.

5.) Az Ellenzö (*Travers*). Ez azért kéſzül a' két mezsár között, hogy ha az ellenſég oldalról igyekezne löni a' túlsó mozsárra; ez a' fal a' golyóbisnak akadályt veſſen.

6.) *Gráditsok* (Banquette), mellyek körös környül mennek mind a' 3. oldalon. Ezekre fel-hágván ki-nézhetnek a' Pattantyúsok az ellenſég felé.

7.) Ezen a' hellyen ſzokott fekünni a' mozsár, ágyával eggyütt, eggy hidláson. A' mozsárt most igazgatja eggy úgy neveztetett Tüzmüves (Feuerwerker), tartván kezében eggy sinoron függö ónat, 's azt ſzabja a' falba dugott tzöveketskéhez, mellynek erányában kelletik a' mozsárnak fekünni, hogy a' meg-határozott pontra esheſſen a' lövés.

8.) A' *Hidlás*, mellyre a' másik mozsárnak kell jönni.

9.) A' puskapor tartó kamara. Minden Batteriának illyet eggyet a' földbe. Fellyül jól be van fedve. Mellette láttzanak egynéhány Bombák.

10.) A' *Linea*, melly ſzerént kell a' Bombákat repiteni a' várba. Két tzövekek jegyezik ezen lineát, mellyek kurták, mert ha hoſſzak volnának, az ellenſég-is igazithatná a' ſzerént ki felé lövéseit.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 6-dik Napján.

I.

Folytatása a' Serviában, és Szerimben történtt hadi dolgoknak.

Septembernek 16-dikán, az *Avala* hegye környékét meg-járta a' fő Vezér, egéſz a' *Krotzkai* útig, és még túl-is rajta. A' hajós ſeregetskénk a' tájjon foglalt hellyet, a' hol az *Eugénius* hid-ſántza vólt. Dolgoztak mind úntalan a' Duna jobbik partyán el-kezdett hid-ſántzon. Magának a' hidnak fel-állításához-is hozzá fogtak; hogy pedig ezen hidat még-is annál jobban meg-oltalmazhaſſák az ellenſégtől, tehát a' végre jónak itélték, hogy az *Eugénius* ſántza mentében, a' *Metteris* hegynek ki-nyúló ſzegletére-is egy földvárat tsinállyanak, az alsóbbak eránnyában, a' mellyhez hozzá-is

fogtak, mihellyt bé-ſetétedett. Ugyan azon időben *Tzigánka* alatt-is, az *Eugénius* ſántza ſorjában, és a' ſzél-malomnak bal réſze felől eggy hegyen, újj földváraknak kéſzítéséhez kezdettek katonáink, mellyekben egy egy Batteria hat hat ágyúkkal eggyütt elférne. A' több már el-kezdett földvárak körül-is munkálódtak, és nevezeteſſen a' Partantyúsok 4. tizennyoltz fontos ágyúknak külön külön hellyet kéſzitettek, a' mellyről sütögeſték őket, mind a' régi majornál, mind a' ſzél malomnál lévő földvárban; az ágyukat az ellenſég ágyui ellenekben felrakták, és dél utánni eggy órakor hozzá-is fogtak a' tüzeléshez olly igyekezettel, hogy az ellenſég ágyuit hellyeikből ki-vettetheſſék. A' ſzél malom, és a' major között lévő árkokból pedig, két órakor, négy tiz fontos, és hat hét fontos Haubitzokkal kezdettek lövöldözni a' *Rátzváros* felé, és azt három óra alatt már öt hellyen meg-is gyújtották. — A' tűz igen ſebeſs vólt, mivel mindazonáltal az úttzák ſzélesek, az épületek pedig tseréppel fedettek, és kővel kerítettek, azonban közöttök sürüen vagynak a' nagy élő fák, a' tűz nem terjedhetett meſſzire. Azon közben az emlitett árkokban, mellyeket az eſső vizből költt patak moſott, még négy mozsároknak-is kéſzitettek hellyet, 's azokat fel-is rak-

rakták. — Egéſſz éjtſzakán által ſzüneti nem vólt, a' Haubitzgranátok' repíttésének, és a' tüzes golyóbisok nyoltz 18 fontos ágyúkból való lövöldözésének; azért a' gyuladás-is egymást érte ſzakadatlanúl a' *Rátzvárosban.* — 17-dikre virradóra, el-kéſzült a' *Dunavetz*-nek Dunába való ſzakadásánál a' földvár, a' Duna mentiben lévö tsavargós árokkal eggyütt, mellyeknek kéſzitéſe alatt 5. ember, és 1. ló veſzett el; ſebet kapott 18. ember, és 16. ló. Egéſſz 17-diken újjra vólt divatja az ágyúzásnak. — Folyt a' munka a' még tökélletesſégre nem mehetett földváraknál. — A' ſzabad ſeregbélieink mind felégették a' ſzénát, melly a' *Niſſai* kapu előtt állott. — Ezen a' napon ki-hirdettetett, hogy egynehányan Generálisokká lettek. — Az oſtrom munkában foglalatoskodó 20,000-ig való föld népének tudtára adatta a' fő Vezér, hogy a' kik közzüle az oſtrom idején mind végig hellyt állanak, három eſztendőkig menttek leſznek minden adótól. — Estvére a' Dunán el-kéſzült a' hid. — Ez nap éjtſzaka bé-ásták magokat a' miéink, eggy *Vráha-Mala* nevű faluba, *Battal-Chamia* nevezetű Török Templomig, és a' körül föld-váraknak kéſzitéséhez fogtak. — A' Száva tsúttsán-is, földvár, és egy jó nagy töltés hányásához kezdettek, a' mellyre elége-

dendő Batteriákat lehetne tsinálni, minek-utánna még eſtve ki-jegyezték vólna mind a' földvár, mind a' töltés menetelének helyét. — Ezer Legény vólt a' munkára rendelve a' katonaſág közzül: de még-is, a' sürü nád, füzes, és posvány miá, a' töltést 435. lépésnél elő felé hoſſzabbra nem vihették. A' várból bizonyoſſan nem vettek éſzre ſemmit e' munkából, a' magaſſan felnőtt fűzfákkal elegyes nád miá; mert még tsak egy lövést ſem tettek munkáſaink felé. Hanem a' Dunavetznek Dunába való ſzakadásánál lévő földvár felé derekaſſan hányták a' Bombákat, és Gránátokat. — Az ágyúk, mellyekből tőlünk mind nappal, mind éjjel gyújtogatták a' *Rátzvárost*, vóltak: 2 harmintz fontos mozsarak, és 8. tizennyoltz fontosok. — Azon hidnak oltalmára, melly a' könnyebb által járás végett a' *Dunavetzen* éppen a' *Száva* hidja eránnyában állíttatott vólt fel, még egy más könnyű ſzerű hidat kéſzitettek ellenzővel eggyütt. — Az ellenſég tüze 17-dik éjtſzakáján két emberünket ölt meg, hármat meg-ſebesített, és eggy lovat. — 18-dikon dél előtt, által takarodott Hadi Tármester G. CLERFE Úr a' Dunán népével eggyütt, és az *Eugénius* ſántza mentiben Táborba ſzállott. Vezérlése alatt vagynak 7. gyalog Batalionok, 3. a' Hertzeg

Eſz-

Eſzterházy Miklóséból; 2. a' *Devins*-éből; 2. a' *Stein*-éból, és 5. Lovas Oſztályok, 3. az *Erdödy* Huſzárok, és 2. a' *Harrach* Lovaſai közzül. — A' Hertzeg *Liny* ſeregéből is jött által ez' nap *Zimon* mellől a' Száván 1. Batalion, úgymint a' *Gyulai* Regementjének első Batalionja. — A' Duna jobb oldalán kéſzült hid ſántznak őrizetére a' *Pálffy* Reg. ből 1. Batalion; túl pedig a' *Wartensleben*-éből haſonlóképpen 1. Batalion rendeltetett. — 1422. ember dolgozott az eddig említett földvárakon, és Batteriákon, a' föld várak mind-is el-kéſzültek; az ó majornál lévő pedig meg-is bővittetett. — A' Mozsárokat, Haubitzákat, és hoſſzú ágyúkat réſzünkről mind egyre sütögették egéſſz nap és éjjel *Belgrád* felé; és hogy különöſſen a' vizi várost annál jobban érdekelheſſék, 2 hét fontos Haubitzákat az ó malom előtt, egy régi ſántzolásban ſzegeztek fel. — Az ellenſég ez nap 5. emberünket ſebesitette meg, lovat 1-et agyon lött, 1-et pedig ſebbe ejtett. — A' Száva tsúttsán 1000. katonáink, és a' föld népéből 2000-en folytatták az elkezdett munkát; de azt a' várból sürüen hűlló Bombák, 's egymás után majd minden meg-ſzünés nélkül löködő golyóbisok igen hátráltatták. — A' Duna mentiben kéſzült árok a' *Száva* felé 665. lépésnyire nyújtó-

dott, ellent nem állván a' temérdek akadályok, mellyeket a' hellynek mód nélkül alkalmatlan vólta okozott. — A' *Besániai* töltésnél 195. réſz ſzerént katona, réſz ſzerént polgár átsok foglalatoskodtak a' hidak kéſzitésében, kik mellé a' föld népéből 978. munkások, és 300 ſzekerek vóltak ki-rendelve. — Az első hoſſzú ároknak *) el-kéſzitésében 's bő-

*) A' Várnak azon réſze eránnyában, mellyen erővel akarnak bé-rontani az Oſtromlók, két, 's rend ſzerént három árkokat ſzoktak kéſziteni, mellyeknek üregei belől olly tágasok, hogy azokban nem tsak az ágyúkat kereſztül lehet vinni; hanem katonaságot-is ezerenként ſzállíthatni beléjek. Ezeknek az ellenſég felől való óldalait a' ki-hányt földdel fel-halmozzák, hogy a' bennek lévők bátorſágban leheſſenek az ellenſég golyóbisſai ellen. Eggyik árokból a' másikba járások vagynak által, mellyeknek azért igen tsavargós meneteliűeknek kell lenni, hogy az ellenſég belejek ne láthaſſon, 's löheſſen. Néha ezeket, vagy közzülök némellyeket, valamint az árkokat-is mind két oldalról fel-tornyozzák, akár a' ki-hányt földdel, melly akkor meg-eshetik, midőn az ásás ugyan tsak mélyen megy; akár pedig földdel meg-töltött zsákokkal, ſántz-koſárakkal 's a' t. A' harmadik árok egéſſzen a' vár alá megy, és abból ſzokott ki-omlani a' nép, a' vár fala meg-hágására. Mind az árkok, (Parallelen) mind az által járások, (Laufgräben) kü-

's bővitésében ugyan iparkodtak, de jól-is el mentek embereink. Már alkalmas katonaság-is szállitódott belé. — A' Generálstab 400. polgár munkásokkal dolgoztatott a' *Mokri-Lug* patakján, és más abba szakadó patakokon, a' széltire való által járhatás végett meg-kivántató feles számú hidak felállitásában. — 19-diken reggel, *Otto* Generális Úr, az *Erdődy* Magyar Lovas Regementjeinek 2. Osztállyaival, *Pálesbe* vette útját, és *Mihálievits* Oberstlieutenant Urat fel-váltotta, a' ki onnan *Krotzka* mellé vitte embereit, egésszz *Kallárig* pedig vigyázókat rendelt. — E' szerént eggy óldalról sem jöhet már úgy az ellenség *Belgrád* felé, hogy jövetele, egynehány napokkal az érkezése előtt túdtára ne fogna lenni a' miéinknek. — A' szél malomnál, és ó majornál készűlt földvárak bővitésén dolgozott 400. Polgár, 's azt végre-is hajtotta. Az ó majornál lévőnek jobb és bal oldalára két oltalom falat kezdettek készíteni: valamint a' szél malomnak bal részre felől valónak-is, mellyben azon kivűl az ágyúknak való hely-

különbkülömbféle méllységüek szoktak lenni a' szerént, a' mint közelebb, vagy távolabb esnek az ellenséghez, és a' mint a' föld mivólta engedi.

lyeket-is tsinálták; és derekaſſan ment benne a' munka; mert tsak magában 500. ember dolgozott a' föld népe közzül. — 1200. katonáink foglalatoskodtak, az első árroknak, a' *Vraha Mala* elött ásott második árokkal való öſzve kaptsolásában, hogy ebből annál közelebbről lehetne népünknek akadályoztatni az ellenſéget, ha valahogy ki találna ütni. Egyſzersmind bal felől egy alkalmatos helly kéſzitödött, a' honnan mind jobban lehetne ſzemlélödni, mind pedig a' *Rátzváros* Batteriái ellen ágyúinkat egyengetni. — Mind öſzve a' mi ásást, vagy hányást tettek a' miéink 18-diktól fogva, 19-dikig, és 19-diktől fogva, 20-dikig a' Vár ellenében, hoſſzára nézve, rá megy 1600. lépésre. — Az ellenſég tüze 19 dikben hét emberünket ölte meg, 12-öt pedig megſebesitett. A' ſebeſſeknek ſzáma közzül való *Vallis* Reg. béli Májior Gróf *Auerſperg* Ur-si a' kinek az órrát hordta el a' golyóbis. — A' *Tzigánka* megett kéſzült földvárba három 3. fontos ágyúk vitettek, és már innenis ment a' golyóbis, valamint másunnan, meg-ſzünés nélkül a' város felé. — A' Száva tsúttsánál 100. katona, és 230. polgár munkásink gyültek öſzve éjtſzakára; de mivel az ellenſégnek 11. Tsajkáji verték feléjek a' kéſzülőt, mind tsak azokra várakoztak

egéſſz

egéſſz éjjel. Hanem a' *Beſániai* hidakon újjra 153. katona, és 38. polgár Átsok dolgoztak. — A' Generálſtab 2420. Polgárokkal dolgoztatott, az *Eugénius* ſántzának körös környül jó lábra való hozásában. — Sept. 20-dikán az ó majornál lévő földvár oltalom falain dolgozott 70. Polgár. A' ſzél malom bal réſzén valónál pedig 300., az egéſſz munkát el-végezte. — A' második hoſſzú árok 275. lépésnyire meg-hoſſzabbíttatott bal felől, és nem tsak az az elött való nap innen rajta kéſzűltt ágyúzó hellyel kaptsolódott öſzve; hanem magának a' tsúttsán-is, 8. ágyúkra való Batteriának kéſzíttetett hely. — Ezen nap éjtſzakáján, midőn már az ellenſég palánkjához közel ásták vólna magokat a' miéink, olly keménnyen kezdett az ellenſég ellenek puskázni, és ágyúzni, hogy két ízben kelletett a' munkát félben ſzakaſztaniok, 20-an ſebet-is kaptak közzűlök, 4-en pedig életeket végezték. A' ſebeſſek között vagyon a' *Naſſau* Reg. ből *Kronenberg* Hadnagy Úr. A' meg-hólttak közzűl való vóltt Pattantyús Major *Szedlitzky* Úr; ámbár ſokan úgy irják, hogy ezen érdemes éltes Urat, a' magunk népe golyobiſſa ölte vólna meg, a' gyalogſágnak egymásra lett tüzelése alkalmatoſſágával, melly zűrzavar onnan eredett, mivel em-

bereink azt gondolták, hogy az ellenség tsapott ki, 's eggyik réfz a' másikat ellenségnek állitotta. Ezen zűrzavart több fzomorú történet-is követte vólna bizonyoffan, ha a' *Preis* Regementje idejében elejét nem vehette vólna. Két ló veszett el, 1. megfebesíttetett. — Gránátjaink, 's tüzes golyóbisaink a' Várost két hellyen meg-gyújtották, és mivel a' lövöldözés egymást érte: a' tűz-is mind inkább terjedt, 's nagyobbodott. — Az árkok ásói védelmezésekre 3. három fontos ágyúk vitettek, a' *Battal-Chamia* nevezetű Török Templom jobb réfzén épűltt földvárba. — A' Generállftab 3612. Polgárokkal dolgoztatott az *Eugénius* fántzán. — A' Száva partján már eggy darabig el-vitt tsavargós ároknak nyújtásában 500. Katona, és 900. Polgár munkásaink fáradoztak: de tovább nem lehetett vele boldogúlni, a' sürü bokrokkal, és magas náddal bé-nőtt földnek motsáros volta miá: tehát embereink már tsak az eddig el-kéfzűltt árkot bővítették, annak *Belgrád* ellenében fekvő óldalát jól fel-halmozták, és 3. Batteriáknak való hellyet kerestek, találtak-is. — A' kis *Tzigán* fzigetben gallyból, és földből töltést tsináltak, eggy hid fántz kéfzitéséhez-is hozzá fogtak, és ugyan azon időben, a' Szávának a' kis *Tzigán* fzigeténél lé-

lévő ágán hidat-is állítottak fel. Ezen munka körül öszveséggel dolgoztak, 38 Katona, és 157 Polgár Átsok, 879 Polgár munkások és 309 szekerek. — Az ellenség mind úntalan lövöldözött, és kivált a' *Száva* tsúttsára kémellés nélkül hányta a' Bombákat, de még is többet meg nem ölt, vagy sebesített 2 emberünknél: hanem a' *Dunavetz*-en lévő által járó hidat keménnyen meg-rongálta. — 21-diken, az ó majornál lévő földvár oltalom falaival készen lett 100. Polgár munkás. — Az első hosszú ároknak jobb szárnyát éjjel meg-hosszabbították, és valamint a' bal ódalról: úgy itt-is ágyúzó hellyet készítettek, mellyet az árokkal öszve kaptsoltak. Ez az ágyúzó helly azzal együtt, melly a' második hosszú ároknak bal része felöl készült, két soru sánttzal erősittetett, és meg-is bővíttetett; 400. Katona, és 200. Polgár munkások dolgoztak rajta. — Az *Eugénius* sántza körül, és az útak meg-jobbításában 3964 foglalatoskodtak a' föld népe közzül. — 3461. Katonáink rendeltettek ki, a' kik a' *Vrához* hegye tövitől fogva az *Eugénius* árka felét ki-ásnák, és onnan, a' *Dedina* hegyén készültt földvárakba való jó által járást készítnének. — Eggy emberünket ölt meg az ellenség tüze, és 11-et meg-sebesített. — A' Száva hosszában, *Belgrádnak*

elle-

ellenében, eggy újj 200. lépésnyi hoſſzúſágú árkot kéſzítettek, a' mellyet a' posvány miá meg nem lehet kerűlni. Eggy mozsár Batteriának való helly kéſzítéſéhez-is hozzá fogtak 500. Katona, 's ugyan annyi Polgár munkásink. — A' *Besániai* töltésen fellyül 110. lépésnyi hoſſzúſágra gallyat teritettek el. — A' *Tzigán* ſzigetben kéſzűlt töltést még 9. újnyival fellyebb vitték. — A' Szávának, a' kis *Tzigán* ſzigetnél való ágán, a' már emlitett hidon kivűl, még mást-is kezdettek fel-állitani, 's olly hid ſántzat kéſzíteni, melly földvárakból fogna állani. — Óſzveſéggel ezen munka körűl dolgoztak, a' 34. Katona, és 150. Polgár Átsokon kivűl, 730. Polgár, és 80. Katona munkások, 300. ſzekerekkel eggyütt. — A' *Semendria* felé visgálódó katonáink, két oda való Törökökre akadtak, a' kik az erdőre akartak menni, ſzekerekkel; azokat ſzekerestűl eggyütt elhozták. A' 4. jármos ökrök nékiek által engedtettek. — A' *Moraván* túl küldött ſzagúldóink pedig az ellenſégtől 14. hordó égett bort vettek el. Ez-is fel-oſztódott a' Legényſég között. — 22-diken, a' nagy eſső miatt, ſemmit ſem lehetett dolgozni: ugyan csak éjtſzakára abban kezdtek foglalatoskodni 100. Katona munkásink, hogy a' két hoſſzú árkot ſzélről egybe kaptsolhaſsák; a' második

hoſz-

hoſſzú árok előtt Batteria kéſzitéſéhez-is hozzá láttak. — A' *Vráha Mala*-i Török Templom mellett bal felől épűlt földvárba négy 30. fontos mozsárokat, két 10. fontos Haubitzákat, és négy 8. fontos ágyúkat ſzállitottak, és belőllök el-is kezdtek tüzelni az ellenſégnek egyeneſſen által ellenben lévő Batteriái ellen. Az *Eugénius* ſántza körül, a' *Dedina* hegyén újjra kéſzítendő földvár munkáſaival eggyütt 7119. dolgoztak öſzveſéggel. — A' Dunának jobbik partján egy; oda által a' Bánátban pedig *Újj Bortsánál* 2 földváraknak tsinálasához fogtak. A' 3 földváron 1200. Polgár dolgozott. — *Zimon* körül minden árkok meg-töltek vizzel, azért éjtſzaka ſem lehetett dolgozni. Hanem a' kis *Tzigán* ſzigetben folyt a' már túdva lévő munka, 38. Katona, 's 142. Polgár Átsok, 1000. más közönſéges munkások, 's 300. ſzekerek által. — 22-diktől fogva, 23-dikig 6 emberünket ölt meg az ellenſég tüze, 's 5 ejtett ſebbe. Eggy nem tudódik hová lett. — 23-dikon-is eſett az eſső, de még-is ezer Katonáink dolgoztak az elsö hoſſzú árok előtt lévő ágyúzó helly körül, a' kik a' tájjon más erősitéseket-is tettek. — Az *Eugénius* ſántzán ez nap-is 3007. Polgárok munkálódtak. — *Újj Bortsánál* pedig a' 2 földváron 900-an. — Eggy emberünk hólt meg, 's 3

ka-

kapott sebet. — *Zimon* körül a' viz miá ismét nem dolgozhattak. — A' *Besániai* töltésen az útat el-készítették: 38 Katona, és 142 Polgár Átsok pedig, ezer más Polgár munkásokkal, és 350 szekerekkel azon doldoztak, hogy a' kis *Tzigán* szigetbeli töltésen, melly a' *Besániainak* eránnyában készült, éppen ollyan útat tsinálhassanak. — Az ellenség keménnyen tüzelt, de semmi kárt nem okozott. — A' *Vraha Mala* előtt újjonnan készült földvárba négy 18. fontos ágyúkat, két 10. fontos Haubitzákat, és két 6. fontos kő szóró mozsárokat vittek. — 14-diken sem tágított az első, de az ellent nem állván, a' második hosszú árok előtt bal felől lévő Batteriát még 6 ágyúra való fallal meg-hosszabbították, éjtszaka pedig osztán a' két hosszú árok közt lévő Battéria előtt, újjra 6. ágyúra való hellyet készítettek, és azt a' hátrább fekvő nagy Batteriával egybe kaptsolták, hogy így a' *Belgrádi* Kávéházak előtt lévő Battéria ellen annál inkább dolgozhassanak. — Az *Eugénius* sántza, és az *Üjj Bortsánál* már munkában lévő 2 föld várak körül 3707. ember dolgozott. — Az ellenség 3 emberünket sebesítette meg, azok között Ingenieur Hadnagy *Vörös* Urat. — A' *Vraha Mala* előtt újjonnan készültt második Batteriába két 18 fontos hosszú ágyúkat,

kat, 2 tizfontos Haubitzákat, és 2 hatfontos kőfzóró Mozsárokat vittek. — *Zimon* körül nem lehetett a' viz miá dolgozni. — A' nagy *Tzigán* fzigeten által menő töltésen-is útat kezdettek kéfzíteni, 38 Katona, 's 240 Polgár Átsok, 941 más munkásokkal egygyütt. Két emberünk febefsitetett meg. — 25-diken is mind egyre esett az efső, de még is dolgoztak éjtfzaka az árkolások köztt lévő Batteriákon. — Az *Eugénius* fántza, nem külömben a' *Dedina* hegyén munkában lévő földvár körül 3325 Polgárok munkálódtak: *Ujj Bortsánál* pedig 900-an. Két emberünk febefedett meg. — *Zimon* körül mind inkább nem lehetett dolgozni. — A' nagy *Tzigán* fzigetben 30. Katona, 's 140. Polgár Átsok folytatták a' munkát, kik mellé 889 Polgár munkások, és 200 fzekerek vóltak rendelve. Két emberünk febefedett meg. — A' *Vraha Mala* előtt lévő 3-dik Batteriába 3. 18 fontos ágyút vittek. — Erre a' napra vólt ki-tsinálva, hogy LOUDON bátor ferege *Belgrádba* erő hatalommal bé-rontson; akkorra által horták *Zimonból* a' fzükféges lajtorjákat-is; hanem a' tartós efső nem engedte meg, hogy az elébb meg-esheffen 30-diknál, a' melly napon dél előtti 9 órakor olly boldog előmenetellel is próbált népünk 4 tsapatokban fzerentsét, hogy rövid idő alatt az egéfz külső város kezére birt, 11 hofszú ágyúkat, 's 1 mozsarat nyert, fok zászlókkal eggyütt. Fogott-is el

az

az ellenség közzül egynehány százat. A' maga holtjainak, és sebesseinek száma nem megy többre 200-nál. Az első hirt ezen *Loudon* seregéhez illő tselekedetről hozta Oct. 3-dik napján HADIK Magyar Lovas Reg. béli Kapitány Gróf HADIK Úr, a' fő Vezér Adjutántja, kit a' Fejedelem különös indúlattal fogadott.

Az el-múlt Vasárnap, úgymint Okt. 4-dik napján tartatott COBURG már fő Vezér diadalmas serege által *Martinyestinél* nyertt győzedelemért *Te Deum*, a' hadi Tanáts Palotája mellett lévő Templomban. — A' több pompához járúlt, hogy eggy Batalion Granatérosság, egésſz Isteni tisztelet alatt a' Templom előtt rendben állott, és háromszor lőtt, melly 3-szori lövésre, a' Vár bástyáira ki-szegzett 36 tizenkét fontos ágyúk-is a' mi még JOSEF Tsászár alatt nem esett, el-sütődtek. — Maga ő Felsége, hirtelen esett változása miá, meg nem jelenhetett, a' Generalitással eggyütt a' Templomban, hanem más napra ugyan tsak jobbatskán lett, és dél után *Hettzendorfról* a' Városba bé-költözött. — Tegnap estve érkezett H. COBURG-tól a' bővebb Tudósitással, *Barkó* Regementbéli Oberstlieut. Báró *Kienmayer* Ur, kinek érdemei a' *Foksáni* győzedelem előadásából esméretesek. E' szerént most egymásután 3 Huszár Kurir Urak jöttek bé *Béts* Városába. — Sept. a' végén ROUVROIS Hadi Tármester Ur *Zimonban* meg hólt, a' rothasztó hideglelésben.

Pesten a' nagy érdemű, 's széleſſen ki-terjedt tudományú KOPPI Prof. Ur, ezt a' Könyvet adta ki: *Hiſtoria belli Coſacco-Polonici, Authore Samuele Grondſzki de Grondi, conſcripta A. 1676. Ex Manuſcriptis Monimentis Hiſtoriae Hungaricae in Lucem protulit Carolus Koppi, in Reg. Scientiar. Vniverſitate Hiſtor. vniuers. Prof. Peſtini*, 1789. *Litteris Fr. A. Patzkó.* Két szép mettzett képpel, mellynek eggyike II-dik *Rákótzi* György Fejedelmet ábrázollya. — A' Könyvnek 1 fl. 30 kr. az árra. — Erről másſzor többet.

H. *Repnin Tobáknál* verte meg *Beſſarábiában*, (nem *Otzakovnál*) *Haſſzán-Basát.*

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 9-dik Napján.

2.

Mivel a' F. M. L. G. WARTENSLEBEN Úr kormányozása alatt lévő Bánáti sereg eggy részének a' Törökökön *Boretsnél* *) lett győzedelmeskedéséről, közelebbi Irásunkban, igéretünk szerént, a' bővebb Tudosítást nem közölhettük: most közöljük. — *Boretsnél* már darab időtől fogva, négy Táborokban feles számú Törökség tanyázott vala, két, három 's négy ágyús 24. Tsajkák-

*) *Boretz*, eggy Szigetnek a' neve, melly a' Dunának Servia felöl való részén vagyon. Ezt igen gazdag Kormányosok lakták, a' kik a' kereskedő hajókat, a' veszedelmes hellyeken szokták volt által vinni. Innen irta Oberstlieut. *Tersits* Urnak az Aga azon Levelét, melly általunk a' *Hadi Tört.* 100-dik levelén közöltetett.

kákkal eggyütt. Ezeknek a' meg-nevezett hellyről lehető el-verettetéseket sok okokból szükségesnek ítélte a' F. M. L. Úr: mellyhez képest, a' meg-kivántató rendeléseket böltsen meg-tette, és azoknak tellyesitését bizta, a' Duna mellett *Uj Moldovánál* táborozó Generálmájor *Lilien* Úrra; melly így készült-meg szerentsés élő menetellel; Sept. 15-dik napja éjtszakáján, által ment a' Dunán 4 Kompánia a' Német Bánáti Regementből, 2 az Oláh *Illyriaiból;* 4 a' *Branovátzki* szabad seregéből, a' Német Bánáti Regement Strutzosai Kompániajával eggyütt, Oberstlieut. *Tersits*, Májot *Mahováts;* nem külömben *Branovátzki*, és *Kollmár* Kapitány Urak igazgatások alatt. — Hogy pedig az által takarodott nép annál jobban boldogúlhasson, *Wurmser* Huszár Reg. béli Oberster Gróf *Nauendorff* Úr, a' *Lattermann* Reg. ből 1 Batalionnal; a' *Brechainville*-éből 2 Kompaniával; a' *Wurmser*-éből 1 Svadronnal, és Pattantyús fő Hadnagy *Levent* Úr vigyázása alatt lévő 7 ágyúkkal, 16-dikon a' *Storis* völgyiben termett. Ezt látván az ellenség, által evedzett, és a' *Svinitzai* úton eggy hegyet meg-is lepett. De hogy Vitézeink keményen neki estek; ágyuink pedig 1 Tsajkáját el-süllyesztették: hirtelenséggel vissza vette magát *Borets* mellé. E' meg-lévén a' meg-

neve-

nevezett Oberſter Úr, népét a' Törököktől el-hagyatott hegyre ſzállította, 's onnan kezdette az ellenſég Tsajkáit, 's *Borets* ſzigetét ágyúztatni. Nem állhatván ſoká ellent az ellenſég, hátrább vonódott, *Rimnitzhez*; de ott ismét újj viadalt kellett neki kezdeni, a' már oda által lévő népünkel, mellyet nagyon kezdett ugyan ſzorongatni; hanem hogy Oberſter *Nauendorff* Úr érkezésével, 1 Tsajkája újra ki-lyukaſztódott, a' többi-is derekaſſan meg-viſelődött: alább ereſzkedett a' Dunán. Azután még-is tsak nem akarta egy fót Törökſég tágitani *Boretset*, mig azt *Tersits* Úr parantsolatjára Kapitány *Kovasitza* Úr lelkeſſen meg nem támadta. De már ekkor e' ſem ſzerentsélte magát többé, hanem nyomúlt ſzem elöl, a' Tsajkákkal eggyütt, a' mint nyomúlhatott. Midőn *Kaſsánál* ment vólna, a' hol igen ſzoros a' Duna, a' német Bánáti Regementnek három Kompaniái puskáztak reá, mellyek éppen e' végett rendeltettek oda jó eleve a' F. M. L. Urtól. — A' Duna partján *Boretsnél* több-ben maradtak közzüle halva 100-nál. Látták a' miéink, hogy a' Dunába-is ſok hólttakat hányt ki a' Tsajkákból. *Kaſſannál*-is feles-nek kelletett lenni a' veſzteſégének. — Gaz-dag prédát nyert tőle diadalmas népünk, úgymint 4 Tábort; 3000 zsák liſztet, 's riskás-

kását; 10,000 tseber bort, és pálinkát 's a' t. — Réfzünkről tsupán 2. fzabad feregbéliek kaptak febet. — Magafztalja F. M. L. Úr az egéfz népnek bátorfágát, 's kéfzfégét; különös ditsérettel meg-nevezi Gen. Bá ó *Lilien*, Ob. Gr. *Nauendorff*, Oberftl. *Tersits*, Máj. *Mahováts*, Kap. *Branovátzki*, és *Kovasitza* Urakat, Pattantyús Főhadnagy *Levent* Úrral eggyütt. Hertzeg *Anhalt-Göthen*, *Lattermann* Reg. béli Kapitány Úrnak nem vólt ott a' viadalban a' Kompaniája; de maga még-is eggyütt vitézkedett a' hartzoló fereggel. — F. M. L. Gróf *Wartensleben* Úr, közelebb Aug. végén-is meg-bizonyitott előre való látásának, és az igazgatásra meg-kivánható Talentominak tsalhatatlan Tanúi, a' Gen. *Lilien* Úrnak ki-adott bölts rendeléfek, mellyekhez még az-is járúlt, hogy előre az *Anfpach* Reg. béli Oberfter *Rehbach* Urat *Supanekhez* rendelte, 1 Oftállyal az *Anfpach* Reg. böl, 1 Svadronnal az *Erdődyéből*, nem külömben a' *Würtemberg*-éből; és 1 Oftállyal az Oláh Reg. böl, hogy az *Orfovánál* lévő 16 Török Tsajkáknak addig dolgot adjon, míg *Boretsnél* tartana a' viadal.

Oláh Orfzágból.

Az ellenféq nagy Táborának, Hertzeg COBURG, és Oroft Gen. SUVAROW Urak gyö-

győzedelmes ſeregeik által a' *Rimnik* vizinél, *Tirgu Kukuli*, és *Martinyestie* között Sept. 22-dikén lett meg-verettetéſéről, *Barkó* Reg. béli nagy érdemű Oberſtl. *Kienmayer* Úr ezen következendő bővebb Tudósitást hozta:

Meg-értvén H. COBURG a' Hírmondók által, hogy *Kutsuk Haſſan Basa*, a' fényes Portának moſtani fő Vezére, elébbeni helyéről *Matsin* mellől, még Sept. az elején fel-kerekedvén, a' Dunán által jött; *Brajla*nál táborba ſzállott, és onnan ſzámos ſeregeinek némelly réſzét már *Foksán* felé, a' *Buſeo* vizéig előre el-is küldötte: újjra megkérte Oroſz Gen. SUVAROW Urat, hogy vele eggyesülve az ellenſégnek elébe menénnek. Mihellyt a' Generális Úr ezen jelentéſét vette a' Hertzegnek: leg-ottan azon vólt, hogy a' *Pruth*, és *Szereth* vizei között elterjedt népét *Szatrolomnál* öſzve vonhaſſa. — Sept. 18dikán dél előtt, bizonyos hirt vett a' Hertzeg felőle, hogy a' Török fő Vezér nagy erővel, ſok ágyúkkal, egéſſz nyájj Tevékkel, 's temérdek mindenféle kéſzületekkel *Gradistienél* a' *Buſeo* vizin-is által jött, és még azon a' napon *Martinyestinél* fogna termeni, 4 óránnyira a' Hertzeg Táborához. — Ezen hirrel küld mindjárt a' Hertzeg egy Kurirt Gen. *Suvarow*-hoz; ſerege Bagazsiaját pedig ſzállíttatta *Foksán* felé, olly rendelésſel, hogy a' ſzekerekből formálnának eggy erősséget, melly a' kenyérſütőknek, és a' Magazinnak óltalmúl leheſſen. A' ſzekér várnak őrizetét bizta *Khevenhüller* Reg. béli Major *Klein* Úrra, adván melléje 700 gyalogokat, 's 100 Lovasokat 6 ágyúkkal

kal eggyütt. — Dél után 3 órakor fel-kerekedett a' Hertzeg ſerege, két tsapatokban, és mindúntalan balra tartván, 1 órányi földel elébb vette, 's olly formán féſzkelte magát, hogy a' *Brajla* felöl *Foksán* felé menő út, mellyen jött a' fő Vezér, éppen ſzeme eleibe esett, bal ſzárnyát a' *Milkov*, a' jobbikat pedig a' *Rimna* vize felé eggy erdőbe terjeſztette. — Generál *Karátsai* Úr, a' *Tsáſzár* és *Kaunitz* gyalog Reg. 2 Batalionokból, a' *Barkó* és *Székelly* Huſzároknak 2 Oſztályaikból, a' *Leveneh*r könnyű Lovaſai közzül-is ugyan annyiból álló Brigádajával eggyütt a' jobb oldalra rendeltetett, hogy egyſzersmind, a' *Bukareſt*-ből *Foksán* felé, a' *Buſeo* és *Rimnik* vizein kereſztül jövő útra vigyázzon. — Az egéſſz ſereg, 4 ſzegü formákra el-intézve, 3 Tsata rendekbe (Treffen) állott, kettőbe a' Gyalogſág, harmadikba pedig a' Lovaſság. Mivel ezen álló helyében, egéſſzen el vólt dugva népünk, úgy gondolkozott a' Hertzeg, hogy ha majd az ellenſég *Foksán* felé kiván nyomúlni, annak eggyſzerre, midőn nem-is gondolná, elébe toppan, és bal ſzárnyát meg-támadja. — Éjtſzaka meg-jött a' Kurir Gen. *Suvarow*-tól, azzal a' Tudositáſsal, hogy már az Oroſz ſereg-is meg-indúlt. — A' *Barkó* Reg. béli Oberſtl. *Quietovſzky* Úr, már egynéhány napoktól fogva, a' *Szereth* vize mellett, le, *Maxineni* felé, nagy következésű visgálodásokat tett különös ſzemeſſéggel: moſt Oſztállyával eggyütt a' ſereghez viſſza érkezett, és a' Hertzeggel igen haſzna vehető jelentéseket közlött. Embereinek egy réſze éppen azon a' na-

napon, a' ſzemlélődés közben, egynehány Törökökre bökkent vólt, azok közzűl ſokakat le-ſzabdalt, a' többit pedig el-ſzélleſztette, 's azzal minden veſzteſég nélkűl viſſza vonúlt. — Sept. 19-dikén reggel, ki-jött a' ſereg búvó hellyéből, a' ſzabad térſégre, a' *Brajla*, és *Foksán* közt lévő utat mindenkor ſzeme előtt tartván. Gen. *Karátsai* Úr Brigadája pedig a' *Bukareſti* útnak meg-őrizéſe, és a' jobb ſzárnynak ez által bátorſágban való lehetéſe végett egy ſzomſzéd erdőtskébe vette magát. Midőn ezek így folynának, a' *Barkó* Regementjéből Kapitány *Ötvös* Úr, 50-ed magával el-küldetett a' *Rimnán* túl visgálódni: a' mint mendegélne, meg-ſejt 4000 Török Logatáſa alatt, a' melly *Kurt-Oſman Basa* igazvaſſágot, vele ugyan azon járatban vólt, és magát nagy vigyázáſsal, laſſanként viſſza vonta; de az ellenſég olly ſebeſſéggel utánna rohant, hogy midőn ez a' *Rimnán* jöne által, már amaz a' jobb ſzárnyánál termett. A' Hertzeg, a' ki éppen ekkor, Gen. *Méſzáros* Úr vezérléſe alatt lévő 2 Oſztállyokkal, a' Tsáſzár Huſzárjai közzűl, a' *Rimna* hoſſzában visgálta a' környék fekvését, meg-hallotta az ellenſégnek ſzörnyű orditáſát, melylyel Kapitány *Ötvös* Urat kergette; 's tüſtént parantsolá Gen. *Méſzáros* Úrnak, hogy a' veſzedelemben forgó Kapitány Urat innen a' vizen vegye magához, és az ellenſéget verje viſſza. — A' Törökök úgy láttattak vélekedni, hogy a' tájjon több népünk valamelly visgálódni ki-küldött ſeregetskénél nem vólna, a' mellyet ők feles ſzámokra nézve ſokkal fellyűl haladnának; 's ugyan abba való

biztokban jöttek sebes nyargalvást *Ötvös* Úr segittségére sietö Huszárjaink felé; de Gen. *Mészáros* Úr olly tüzzel támadta meg öket, hogy azonnal által vonúltak a' vizen: hanem oszlán velek lévö 3 ágyujaikból kezdettek Lovasaink ellen tüzelni. A' Hertzeg is küldött ezeknek 2 ágyúkat. Azonközben a' Törökök a' meredek partról jobb hellyre vették magokat, 's 2—3000-en újjra öszve seregelvén, olly erőben rohantak Huszárjainkra 's Pattantyúsainkra, hogy ezek magokat valamennyire visza vonni kénteleníttettek. Észre vévén Gen. *Karátsai* Úr, hogy mind inkább inkább tüzesen fogja a' Törökség a' dolgot, Gen. *Mészáros* Úrnak segittségére küldötte *Lajos* Obestlieut. Urat, 1 Osztály Székelly Huszárokkal, és 1 *Tsászár* gyalog Reg. béli Batalionnal. A' Székellyek úgy szálltak szembe a' Törökséggel, melly már a' Tsászár Huszárjai rendjek közzé bé-vágta magát: hogy leg-ottan hátat fordított, 's Lovasaink egész a' *Rimnáig* üzték. Az emlitett gyalog Batalion-is el-követte ágyuival, a' mit el-követhetett, és nevezetesen Föhadnagy *Ollinger* Úr igen nagy foganattal tüzelteteti óldalról az ellenségre. A' Törökök mindazáltal nem hagyták félbe az ágyúzást, és tsatázást, mig a' Hertzeg parantsolatjára *Székelly* gyalog Reg. béli Oberster *Horváth* Úr nem érkezett, a' ki olly jó hellyet választott ki magának, hogy ágyui meg-szóllalására, nem tsak a' partról; de az egész környékről el-hozta magát az ellenség. — Ejtszaka jött egy Kurir azzal a' hirrel, hogy az Orosz Generális Úr, népével eggyütt, estvénden a' Sze-

Szereth partjáig jött, a' holott ugyan az útat 1 órányi járó földre a' ki-tsapott viz el-rontotta, és azért kivánsága szerént jövetelét nem folytathatná, hanem, ugyan tsak 1500 embereit arra fordította, hogy az útat meg-jobbittassa, és reményli, hogy a' következendő reggel népét a' vizen által szállíthatja. — Sept. 20-dik napján semmi sem történt, hanem dél tájban részünkről eszre vevődött, hogy az ellenség, a' miénk jobb szárnyának oldaláról eső hegyeken, a' *Rimna* vizin túl, alkalmas számmal sátort kezd vonni: midőn azonban, visgálódásából meg-érkezett Arnautak Kapitánnya *Iván* Úr azt állította, hogy a' fő Vezér *Martinyestinél* fekvő Táborából tellyességgel nem mozdúlt: onnan azt lehetett ki-hozni, hogy ez az újj Tábor a' *Mavrojeni* Hertzeg seregeiből fogna állani, a' mellyek eddig *Buseonál* tartózkodtak. Most már a' Hertzeg úgy szándékozott, hogy az ellenséget, a' *Rimna* mellett lévő nehéz járású szoros utakon keresztül, az innentső környékre tsallya, a' mellynek, magokra nézve igen alkalmatos vóltát, és minden zugát tökélletessen esmerték a' miénk. Arra nézve, mihellyt alkonyodni kezdett, által vitte népét a' Hertzeg 2 tsapatokban a' *Milkóv* vizén, és éppen arra a' hellyre telepedett, a' mellyre vette vólt magát a' *Foksáni* verekedés után. Ezen hely változtatás által az *Orosz* sereg-is könnyebben eggyesülhetett népünkel, a' melly Sept. 21-dik napján, magát bal szárnyunkal öszve-is kaptsolta. E' meg-lévén, az eggyesült sereg Igazgatói, az ellenség állásának módjáról, és a' földnek

minemüségéről kezdtek egymás közt tanakodni, és a' midőn a' ki-küldött visgálódók mind azzal a' hirrel jöttek vólna vissza, hogy az ellenség a' tegnapi hellyéből meg sem mottzant: el-végezték magokban, hogy nap le-nyúgtakor az egéssz sereget meg-indittsák, még nap fel-költe előtt a' *Rimnán* által mennyenek, és leg-elsőben-is a' *Tirgu-Kukulinál* lévő kis Táborra üssenek, olly hiedelemmel, hogy ennek a' fő Vezér kéttség kivül segitségére fogna jöni, és az által mostani jó hellyét a' *Martinyesti* vidéket kénteleníttetnék el hagyni. — Az Orosz Generális Úr népünknek jobb szárnya felől válaszott magának hellyet, hogy elöször-is hadd ő teheſſen próbát, a' *Tirgu Kukulinál* fekvő Tábora ellen az ellenségnek. Estve 7 órakor lett az indúlás 2 tsapatokban. Az Oroszok mellé vólt töllünk adva 1 Osztály a' Tsászár Huszárjai közzül, 2-dik Májot *Mátyásovszky* Úr vezérlése alatt, és más Magyar Lovas Osztály a' *Barkó* Reg. ből, melly *Grafen* Oberstlieut. Úr igazgatására vólt bizvakként meg-erősitve, vették útjokat egy tsapatban egyeneſſen jobb kéz felé: elöl a Lovasság, utánna a' Gyalogság. — A' Hertzeg serege indúlt más tsapatban, és tartott balra: Elöl ment Generál *Karátsai* Úr, Brigádajával, követték az első Tsata rendbéli 5 Batalionok; azután a' második Tsata rendbéli 3 Batalionok; és végre 9 Lovas Osztállyok. — Mig a' *Rimna*-nál a' hid készült, ki-pihentték magokat seregeink, 's etettek a' Lovasok. — Sept. 22-dikén, hajnal hasadás előtt vala-mivel, által ment az eggyesült nép a' vizen, és

és oda által tsata rendekbe állott. Az Orosz sereg 6 négy szeg formára vett Batalionjai két tsata rendekben, 12 Svadron Lovasai pedig a' harmadikban: és artzal egyeneſſen a' *Tirgu Kukuli*-nál fekvő Török Tábornak fordúltak, melly 3 fertály óránnyi földre terjedt ki, a' *Kajáta* nevezetű erdőig. — A' Hertzeg serege pedig ugyan tsak 3 tsata rendekben, úgy intézte állását, a' *Rimnik* vize felé, hogy az, a' *Rimniken* túl fekvő Török nagy Tábornak éppen eránnyában essen. — Gen. *Karátsai* Úr, 2 négy szeg formára vett Batalionjait, az első tsata rendbe, 4 Ostálly Lovasait pedig a' másodikba állitotta, óldalvást jobb kéz felől, olly tzéllal, hogy a' fő Vezért meg-akadályoztathassa, ha az a' *Tirgu Kukulii* Tábornak segittségére akarna jönni, 's az Orosz sereg bal szárnyát igyekeznék meg-támadni. — A' marsot tövisses hellyeken kellett seregeinknek tenni, de még-is a' rend leg-kissebbnyire-is el nem bomlott. — Öt óra tájján volt reggel az idő, midőn a' *Tirgu Kukuli* nál táborozó Törökök az Orosz sereget meg-sejtették: azonnal indúlt ennek jobb szárnya felé egy nagy fót Törökség 5 ágyúkkal, a' több rész bontotta a' sátorokat, 's küldte a' Bagázsiáját. Generál *Suvaróv* Úr nagy siettséggel musika szó alatt, egyeneſſen annak a' hegynek vitte népét, a' mellyről leg-keménnyebben tüzelt az ellenség. — A' mars közben, egy mélly árokban mentek volt az Oroszok, a' melylyen igen nehéz volt keresztül hatolni; mihellyt mindazáltal, a' két első négy szegű Batalionok jó hellyre verekedhettek: azonnal

nal hozzá fogtak az ellenségnek ágyúkkal való lövöldözéséhez. Ez, semmit nem igyelvén az ellene szegzett ágyúk menydörgésére, 's a' sürü puskázásra, 5—6000. embereivel olly közel tódúlt a' jobb szárny négy szegének első sorjához, hogy már a' Bajonettokkal-is el lehetett érni, de mivel a' négy szeget elölről zürzavarba nem hozhatta, fordúlt minden erejével annak jobb óldalára, holott 5 minutákig hagyta magát olly közelről, mint az első sornál, lövöldöztetni. — Az Oroszok állhatatos bátorsággal tüzeltek nagy katzagások, 's kurjongatások között szakadatlanúl a' Törökségre, mind addig, mig nem *Mátyásovszky* fö Strázsamester Úr, alatta lévő Tsászár Huszár Osztállyal, és 6 Svadron Orosz Lovasokkal, Kozákokkal, 's Arnautákkal az ellenségnek óldalról és hátúlról került, és közibe olly tüzzel tsapott, hogy egynehány százan, belölle tsak kevés idö alatt földre húllának, a' többek pedig nyakra före el-illantottak. De a' vitéz Lovasság, Táborán-is kereszttül kergette az ellenséget, és az üzés közben közzüle újjolag egynehány százat le-apritott. — E' meg-esvén, Generál *Suvarów* Úr, musika 's a' szó köztt népét a' hegyre szállitotta, Lovasságot rendbe szedte. — Azonban küld a' fö Vezér az el-szélleszttett Tábor segittségére 18,000 nél feleſebb Lovasságot a' nagy Táborból, olly parantsolattal, hogy az, az Orosz seregnek bal szárnyát támadná meg. H. COBURG serege észre vette ezen nagy 's rikóltással tóduló Török Lovasságot, nyomúlt keménnyen jobbra, mind elébb

előbb, hogy az ellenséget az Orosz seregtől el-fordíthassa. De meg nem lehetett előzni, és már az Orosz sereg bal szárnyán álló Huszár Osztállyal a' *Barkó* Reg. ből, és 6 Svadron Orosz Lovasokkal szembe-is szállott. Ezen Lovasság balra vonúlván, ellenekbe indúl a' Török Lovasoknak eggy gyalog Batalionnal eggyütt. A' Törökök nem állhatván ki soká az Oberstl. *Grafen* Úr kormányozása alatt lévő, 's az Orosz Svadronokkal eggyesúltt *Barkó* Osztállya kezének súllyát, hátrálni kezdettek; de számos vóltokra nézve, nem lehetett üzőbe venni: azért-is az Orosz Svadronok a' *Barkó* Osztállyával eggyütt újjra a' Gyalogság bal szárnya mellé vették magokat. Az ellenség ismét szerentsét próbált, a' rajta diadalmaskodott Lovasság ellen: de ez, a' Gyalogsággal eggyütt, szép renddel viszont eleibe indúlt, és reá olly kemény ágyúzást, 's puskázást tett, hogy az, magát vissza vonni kénteleníterett. — Azon közben, a' Gen. *Karátsai* Úr Brigadája, melly a' Hertzeg serege előtt sietve el-nyomúlt, olly jól hadt, hogy az Orosz sereg bal szárnyára mind úntalan újjabb újjabb tsoportokban rohanó Törökség, annak éppen a' tüze alá jött; a' midőn Gen. *Karátsai* Úr-is Batalionjai ágyúival, mellyekhez még 6 tartalékágyúk-is járúltak, olly keménnyen kezdett a' Törökökre lövöldöztetni, hogy felejtettek az Oroszok meg-támadását, tsak magok menekedhettek. — Használni akarván Ob. Lieut. *Grafen* Úr, és az Orosz Lovasok ezen szerentsés szempillantást, neki esnek

az

az ellenſégnek, üzőbe veſzik, és belőlle egynehány ſzázat újjra földre borítnak. — A' meg-futamtatott Török Lovaſſág még egyſzer meg-állapodott, és minekutánna a *Tirgu Kukulitól* el-vertt Törökökkel magát egybe kaptsolta vólna, abban meſterkedett, hogy az Oroſz ſereg jobb ſzárnyát meg-támadhaſſa: de hogy Gen. SUVAROW Úr ellene indúlt, nagy siettséggel magát viſſza vonta, 's többé ſzembe ſzállani nem-is merészlett. — Illy ſzerentsés ki-menetele leve a' *Tirgu Kukulinál* feküdt Török Tábor ellen tett első próbának. — Ezentúl, az Oroſz Generál Úr, népét a' Hertzeg ſerege jobb ſzárnyával egy ſorba állította, és mivel ezen óldalról már meg ſzűnt vólt a' tüzelés, fél óráig pihentette. — Azon közben a' COBURG ſeregének két tsata rendjei-is a' sürü bokrok közzűl ki-hatoltak, és már a' Török nagy ſeregnek ſzeme közzé tekinthettek. — Az egéſſz Török Gyalogſág, melly *Aga* nevezetű három lófarkú Basának vezérlése alá bizott 40,000 Jantsárokból állott; a' két Török Tábor között fekvő *Kringu Mejlor* nevü erdőbe helyhette vólt magát; az erdő előtt ſántzot hányt, 's azt 28 ágyúkkal meg-rakta; jobb és bal réſze felől pedig az erdőnek a' tömérdek Lovaſſág állott, és az óldalról fekvő ſor hegyek eránnyában sürüen öſzve verődve, 2 óránnyi hellyet foglalt. — Az ellenſég hozzá kezdett keménnyen a' lövöldözéshez, és meg-támadta hoſſzában az egéſſz ſeregünk homlokát. Főképpen pedig azon iparkodott, hogy annak a' bal óldala fe-

ből, hátúlról kerülhessen, mert látta, hogy a' bal szárnyát népünknek leg-könnyebben meg lehetne kerülni: a' melly onnan esett, mivel eddig, mind tsak jobbra marsiroztak seregeink, és ez által a' nép sorja bal felől meg-rövidebbedett. — De a' Hertzeg-is indította Vitézeit, musika szóval, 's lobogó zászlókkal, a' roppant számú Törökség felé, 's ágyúztatott az egésſz első sor nép ágyúiból olly erőben feléje, hogy az, közel jönni, nem tartotta tanátsosnak. — Hogy azonban a' Hertzeg népe, az Oroſz sereget el ne hagyja, 's attól külön ne szakadhasson, szükség vólt egynehány minutákig réſzünkről meg-állapodni; melly szempillantásokat arra haſználtak a' Törökök, hogy az alatt magokat a' hegyekre, és a' bal szárnyunk előtt lévő magas fübe vették nagy számmal, hogy az emlitett szárnyat meg-kerülhetnék. — A' *Mitrovſzky* Regementjéből ugyan 1. Batalion siettséggel a' sereg bal óldalára jött, és az ellenségre derekasſan tüzelt: mivel az mindazáltal mégis tsak közelebb közelebb nyomúlt, és mind úntalan óldalazott: a' *Mitrovſzky* Batalionja mellé, még egy más-is rendeltetett a' *Pellegrinitől*, melly 2 Batalionoknak Igazgatóival, eggyütt fogván *Képtró*, és *Auffeſz* Oberſter Urak, amaz a' *Barkó*, e' pedig a' *Leveneh*r Reg. ből a' dolgot, meg-vetették minden meſterségeket, hogy seregünk bal szárnyát óldalról, és hátúlról meg-óltalmazhaſſák. — Eggy fót Török Lovasság sebeſs nyargalvást akart közibek vágtatni; de azt a' *Barkó* Húszárjai meg-

előz-

előzték, közzüle sokakat le-szabdaltak, hanem feles száma miá nem kergethették. — Az alatt, míg seregünknek bal szárnyánál ugyan két kézre dolgoztak a' Török ellen, parantsolta *Kutsuk* fő Vezér, hogy egynehány ezer Lovasság támadná meg a' jobb szárnyat-is, a' hol Gen. *Karátsai* Úr állott vólt Brigádajával. Hat ágyúkat-is küldött ellene. — Az ellenség úgy el-szánta vólt magát, hogy egésszen a' Gyalogságig jött, és jóllehet a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádajával semmire sem mehetett: még-is annyira nem tágított, hogy a' Generális Úr kénteleníttetett minden Lovassaival eggyütt, egymás után egésszen hét ízben lelkessen közibe vágni, 's végre úgy vette osztán magát el szem elől, hogy az Orosz Generális Úr mihellyt megértette Gen. *Karátsai* Úrnak a' Török által való szorongattatását, nyomúlt nagy sebességgel, és szakadatlan ágyúzások között az ellenségnek óldala felé, és azt parantsolatjára az Orosz Lovasok Oberstl. *Gráfen*-nel eggyütt, szenteltt Vitézek módjára, megtámadták. — A' vakmerő Török Lovasság, még egyszer a' Gyalogság háta megett rendbe szedte magát, és a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádajához 30 lépésnyire el-is jött, de hogy a' Hertzeg 1. *Sröder* Reg. béli Bataliont-is segítségére küldött a' Brigadának, egésszen vissza veretteteti.

Folytatása következik.

Folytatása a' Martinyestie és Tirgu Kukuli között lett verekedésnek.

3.

Ezerént, meg-szünt az ellenségnek seregünk ellen való hatalmaskodása minden felöl; hanem már ismét, Generál SUVAROW egéssz seregének, a' *Tirgu Kukulii* környékből lett el-érkezésével, arra határozták vólt magokat az eggyesültt sereg két fő Igazgatói, hogy az ellenséget a' bé-sántzoltt erdőből, (hová a' Lovasságnak nagyobb része-is vette vólt magát) és a' *Rimnik* vize mellett lévő, hasonlóképpen bé-sántzolt Táborából-is el-verjék. — Mihellyt Népünk magát az Otosz sereggel egybe kaptsolta: kezdették magokat az eggyesült sereg' négy szeg formákra fel-osztott szakaszai öszszébb vonni, és parantsolatot vettek, hogy egy fél kerület formájú Lineában, szakadatlan ágyúzás között az erdő sántza felé nyomúlnának. — Ezen parantsolatnak hallására olly repeső indúlat származott az egéssz sereg bátor szivében, hogy öröm kialtások között sietett, majd képzelhetetlen tűzzel, az erdő felé — A' két fő Igazgatók, a' több Generális Urakkal együtt, magok vezették a' népet ezen viadalra, valamint hogy az egéssz verekedés alatt-is mindenkor magok mentek elöl. — Az ellenség keménnyen ágyúzott, feléje nyomuló népünkre: de kezdett alább hagyni tüzelésében, midőn látná, hogy már alig

vólna tőle ezer lépésnyire diadalmas seregünk; és úgy láttzott, mintha az ellenség abban foglalatoskodna, hogy az ágyúkat hátrább szállíthassa. Látták ellenben azt-is a' miéink, hogy az ellenség, a' Gyalogságot az erdő szántzán kivűl kezdi rendekbe állítani körös környűl. Mivel seregeink fő Kormányozói, nem akarták meg-engedni, hogy az ellenség ágyúival el-illantson; de azonban oda-is néztek, hogy a' nép ki ne légyen sok ideig tárgyúl téve az el-rettenthetetlen Jantsárok tüzinek: tehát parantsolták a' Lovasságnak, hogy az a' Gyalogság négy szegei közein ki-omolván, tsapjon a' Jantsárok közibe, azokat verje széllyel, 's a' meg-esvén, elébbeni helyére ismét térjen vissza. Lovasaink a' reájok bizott dologban reménylett szerentsével hiven el-jártak: a' Török Gyalogságot zűrzavarba hozták, nagyobb részivel ágyúit el-hagyatták, 's magát az erdőbe bellyebb vonni kénszerítették. — A' Lovasságot futva követő Gyalogjaink-is ezentúl tsak hamar a' szántzhoz érkeztek, azt meg-hágták, és az ágyúik mellől telyességgel távozni nem akaró Jantsárokat agyon szurdosták, az el-nyertt ágyúk mellé magok közzűl embereket rendeltek, 's az ellenséget az erdőből ki-kergették. Még azután az egyesült sereg Batalionjaiból kivállalkozott szabad akaratuak az erdőt szélire vették, és abban sok száz lappangó 's szédelgő Törököket le-apritottak. — Ezen utolsó szerentsés meg-támadása által az ellenségnek már el-vált az egéssz ütközet dolga, 's bizonyossá lett, hogy miénk a' győ-

ze-

zedelem; mindazáltal még mind úntalan utánna kellett lenni az ellenségnek, hogy újjra öszve ne verekedjen, és a' *Rimniki* Tábora ſántzán belöl magát meg ne féſzkeljeſſe. — Az Oroſz Generális Úr, Kozákjaival, Arnautáival, 's más Lovasſaival, e' felett 4 ſzeg formára vett Granatérosſaival; Generál *Karátsai* Úr pedig a' *Kaunitz* Batalionjával, és egynehány Svadronokkal vóltak leg-elsők a' kergetésben. Utánnok marsirozott az Oroſz ſereg jobb felöl; a' Hertzeg két tsata rendjei pedig bal felöl. Jóllehet az ellenség ſzaladásban vólt: mégis egynehány ízben hirtelenséggel öſzve tsoportozott, és minden erejét meg-vetette, ha győzedelmes ſeregünkkel még valamire mehetne. Midőn már egyebet nem tehetett: meg-gyújtotta az úton ſzéllyel heverő puskaporos hordókat, és töltésekkel rakott ſzekereket: melly dühös tselekedete által némellyekben ugyan vitézeink közzül kárt tett; de még inkább nevelte maga romlását: mert Gyalogjaink, és Lovaſſaink neki buzdúlván, annál kiméletlenebbül lövöldözték, döfölték, 's vágták ſzaladása közben, úgy hogy az erdőtöl fogva, a' *Rimniki* Táborig másfél egéſſz órányira, mindenütt hóltt testekkel vólt az út bé-terítve. — Az ellenség nem találta már helyét ezen Táborban-is; hanem nyakra-főre sietett a' vizen keréſzületeit, el-hagyván ágyuit, azokhoz való ſzéllyel, az úton, a' parton, nagy réſzént pedig a' folyó vizben. Úgy hevertek eöbena' júhok, bivalyok, lovak, tevék egy-

más hátán, közel 4000 terhes ſzekerekkel, a' ſok ágyúkkal, 's azokhoz való minden kéſzületekkel együtt, hogy a' viz miattok nem folyhatott. — Maga a' fő Vezér, a' *Kringu Mejlor* nevezetű erdő mellett, egy halom tetején tartózkodott, 's onnan adta parantsolatait mind addig, míg az erdőre nem került a' ſor; de mihellyt az egyesültt ſereg az erdőt meg-lepte, hirtelen kotsira ült, 's a' *Rimniki* Tábor felé nyomúlt. Oda érvén, meg-töltette az ágyukat kartátsokkal, és azokat ſzaladó népe után sütögettette; de kéſzebb vólt az el-rémült Törökſég tulajdon ágyui tüzét ki-állani, hogy ſem mint még egyſzer a' rajta diadalmaskodott egyesült ſereggel ſzembe ſzállani. — Az el-fogattaknak egyenlő vallás tételek ſzerént, reá ment a' fő Vezér népének ſzáma, a' verekedés előtt, közel 100,000-re, és így a' győzedelmes ſereget majd 5-ſzörösen-is felylyül haladta. A' fő Vezéren kivül, még 6 fő Basák kormányozták a' Török nagy Tábort, kiknek hárma 3, más hárma ismét 2 lófarkakkal diſzeskedett. — A' verekedés kezdődött ſzintén a' nap fel-költtével, 's végződött majd tsak nem annak le-mentével, a' melly idő alatt, ſzüneti nem vólt a' rettentő ágyuzásnak, réſzünkről igen nagy, de a' Törökökéről olly kevés foganattal, hogy majd hihetetlennek tettzene, ha valamelly régi irásokból olvasna valaki illyen Történetet. — *Tirgu Kukulitól* fogva *Rimnikig* 5 óránnyi járó földre úgy hevertek a' hóltt teſtek, ſzám ſzerént 5000, ſzerte ſzéllyel, mint a' jég által gazdag termésű fájaikról le-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

le-verettetett szölö gerézdek. Más napra kelve az erdöt-is, minden sürü bokrokkal együtt fel-kurkászták Gyalogjaink, és Vadászaink, hová olly sokan rejtették el magokat a' széllyel vert, 's meg-sebessedett Törökök közzül, hogy közel 2000-et találtak, 's öldöstek meg Vitézeink. — Az elfogattaknak száma azért megy olly kevésre, mivel a' Törökök készebbek voltak meghalni, mint magokat meg-adni. — Az egyesült sereg közzül öszveséggel nem estek el, vagy sebesedtek meg egésszen 200-an, ló 300 veszett el. — Diadalmas Seregünk győzedelmének jeléül mutathat 100 zászlókat, 6 mozsarakat, 7 nagy Ostrom ágyukat, 64 Táboriakat, külömbkülömbféle fontosokat, teméntelen puskaporral, 's töltéssel megrakott szekereket 's a' t. — Vége lévén az ütközetnek, tsata rendekbe állott az egyesült sereg, az el-hagyatott Török Tábor eleibe, és ott meg-is hált. — Sept. 23-dikán jó idején visgálódók küldettek feles számmal a' *Rimnik* vizén túl. Ezek, a' mint a' viz mellett fel felé 1 óránnyi földet el-mentek volna, a' *Brajlai* úton, a' fö Vezér Quártéllyát-is el hagyva találták. — A' nagy rétorok, bennek a' fel-vetve maradt ágyok, mellettek a' fel-égetett élés Magazinoknak maradványai mind azt bizonyitották, hogy ki-mondhatatlan ijjedtséggel kelletett magának a' hatalmas Török fö Vezérnek-is el-szaladni. — Sept. 24-dikén reggel, vissza indúltak a' diadalmas seregek, elébbeni hellyeikre, az Orosz sereg t. i. a' *Putnán* és *Szerethen* túl,

Burlád mellé; a' COBURG-é pedig *Gerletsely* és *Goliest* közzé. — Sem az idő, sem a' helly meg nem engedi, hogy mind azon ditséreteket a' magok valóságokban közölhessük az érdemes Közönséggel, mellyeket ama minden ditséretnél nagyobb fő Vezér H. COBURG ruház, méltó jussal, átallyában ugyan a' ditsőségesen hartzolt seregre; különösen pedig azon érdemeik fontos elő adása mellett meg-is nevezett Vitéz Urakra, a' kiknek szives törekedéseknek, 's a' Hertzeggel együtt buzgóan el-követett fáradhatatlanságoknak lehet Isten után köszönni ezt a' szép, és hasznos győzedelmet, melly a' kevélly Török Birodalmat meg-alázta, II. JOSEF uralkodását ditsőségesebbé tette, a' H. COBURG emlékezetét pedig az időn győzedelmeskedtetni fogja. Elégnek fogjuk azért tartani ez úttal a' más nemzetbéli érdemes Vitéz Uraknak nagyobb részént tsupán berses neveiket emliteni: de hogy az érdem 's kedves Nemzetünk ellen kettőssen ne vétsünk, nem fogjuk el-halgatni Vitéz Hazánkfiainak, és a' Magyar Regementekbéli nem Magyar Uraknak-is magasztaltt érdemeiket. — Az Orosz seregből meg-nevezte a' Hertzeg, Kormányozó Társán, nagy Generál, 's nagy Katona SUVAROW Uron kivül, *Du Jour*, *Salatuchin*, *Schröder*, *Pordakow*, és *Miklosevszky* Oberster Urakat, Oberstl. *Tomattis*, Ingenieur Major *Voyevotzky*, első Major *Beer*, és második Major *Kurris* Urakkal egyetemben. Maga Seregéből, említi a' Hertzeg mindeneknek előtte Generál Báró *Karátsai*, és *Fischer* Ob-

Oberſtl. már Oberſter Urakat. Ezen két érdemmel tellyes Urakkal oſztja mások felett, a' reá háromlott győzedelem ditsőſségét. — Gen. *Karátsai* Urat nevezi vigyázó bölts és fáradhatatlan vitézſégű Férjfiúnak, kinek újj érdemeit a' Fejedelem-is azzal jutalmaztatta, hogy egy könnyű Lovas Regement Fejévé tette, melly eddig *Richecourt*-ról neveztetett. *Fiſcher* Úr a' Hertzeg első Adjutántja magát meg-külömböztetve dolgozott, mind az ütközet folytatása módjának előre való ki-tsinálásában, mind annak oſztán tökélletesſégre való hajtáſában-is. — A' Sereg bal ſzárnyát vitte F. M. L. *Leveneh*r, a' jobbat pedig Generál *Jordis* Úr, kiket, a' Brigadéros Generálisokkal eggyütt *), bátoritó példa adásokon kivűl, arról ditsér a' Hertzeg, hogy nem tsak a' reájok bizott dolgokat vitték véghez, mélly előre való látáſsal egyesitett ſerényſséggel; hanem tulajdon magoktól-is igen bölts, és haſznos rendeléseket tettek a' bátor, és engedelmes nép között, midőn maga a' Hertzeg más réſzét kormányozta a' ſeregnek. A' Briga-

*) *Brigadéros* Generális az, a' kire *Brigad* (Brigade) az az: 2, 3, vagy 4 Regementek kormányozáſa vagyon bizva. Néha Oberſternek-is vagyon Brigádja, mint közelebb az el-beſzéltt verekedésben *Leveneh*r Regementjebéli Oberſter, már ugyan Generális *Auffeſs* Urra, néhai nagy érdemű Generális *Filó* Brigádja vólt bizva.

déros Generális Urak közzűl meg-nevezi, Gen. *Karátsai* Uron kivűl, Gen. *Schmerzing* Urat. — Az emlitett Urak után fordítja ditsérő beszédét a' Herczeg, amaz igaz Magyar nevű, vérű 's vitézségű *Mészáros* Generális Urra, kiről azt vallja, hogy a' Sept. 19-dikén esett tsata alkalmatosságával, a' vitézségnek tsuda remekjét adta tulajdon személlyében, ez a' nagyra ment Vitéz Úr, és a' rajta meg-történhető veszélyekre semmit nem igyelvén, maga mindenkor legelől ment, hogy az ellenség mozdúlásait szemmel tarthassa. Jelen vólt az egész verekedésben-is mindenütt, és nevezetessen a' Lovasságnak, a' Jantsárok meg rámadása alkalmatosságával, olly alkalmatos időbéli segittségére lett, minden parantsolatot megelőzve, a' Tsászár Huszárokkal együtt, hogy okossan intézett érkezése, a' győzedelemnek meg-készülésére igen sokat tett, mivel több Lovasainknak már akkor igen feles számú ellenséggel kellett küszködniek. Gen. *Mészáros* Úr neve után tette a' Hertzeg akkori Oberster *Aufsesz* Urét. — A' Hertzeg körül nagy ditsérettel forgódtak, Oberster *Fischer* Uron kivűl, a' győzedelem első Hírmondójául ide küldetett Májór *Hartelmüller*, *Mitrovszky* Reg. béli Főhadnagy, *Salins*, Ingenieur Oberstl. *Froon*, Ingen. Capitainlieut. *Lenfrai*, Főhadn. *Orlandini*, és *Petris* Alhadn. Urak; a' Generálstabtól való Májór *Pischel*, *Auracher*, 's *Fermatti* Kapitányok, és *Petz* Főhadnagy Urakkal eggyütt. — A' parantsolatokat széllyel hordó Tisztek, kik kötelességekben fáradhatat-

lan

lanúl, 's a' Hertzeg kivánſága ſzerént eljártak, ezek vóltak: *Feszky* Úr, a' Székely Reg. böl, *Stahl* Úr a' Mitrovſzkyéból, *Vasquez* Záſzlótartó Úr, a' *Pellegrini*-éböl, Alhadnagy *Dormann* a' *Levenéhr*-éböl, *Demel* Úr, a' *Barkó*, és *Tsanády* Alhadnagy Úr, a' Tsáſzár Huſzárjai közzül. — A' jó rendelések tételében igen könnyitették a' Hertzeget, emlitett Májor *Piſchel* Úrnak, más Generálſtabbéli Tiſzt Urakkal való hív fáradozásai, mellyeket forditott az egéſſz környéknek a' *Rimnikig* való le-rajzolására, nem külömben Kapitány *Fermatti*, és *Göringer* Urak, kik közzül amaz a' COBURG, e' pedig a' SUVAROW ſeregét vezette. — A' Hertzeg mellett vólt *Mahony* Kapitány Úr-is, a' második *Karabinier* Reg. böl, és ſok haſznot tett. — A' Generális Urak Adjutántjai név ſzerént e' következendö Urak: Kapitány *Agits*, a' *Levenéhr* Reg. böl, Föhadnagy *Spejdel*, a' *Reiſzkyéböl*, *Kohl*, a' *Colloredo* Ventzeléböl, *Ecker*, a' Tsáſzár Huſzárjai, és *Werner*, a' *Levenéhr* könnyü Lovasſai közzül, mindnyájan meg-feleltek hivataljoknak. — Ingenieur Alhadn. Báró *Kienmayer* Urat ditséri Gen. *Karátsai* Úr. — Az ágyúk körül tett bölts és haſznos rendelésekért, különöſſen magaſztalja a' Hertzeg, Pattantyús Oberſtl. *Roos* Urat, Kapit. *Bernkopf*, Kapit. Lieut. *Rittersberg*, *Ollinger*, és *Vurseball*, Föhadnagy; nem külömben *Fella*, *Glaſſer*, *Stertzel*, *Steman*, és *Jager* Alhadnagy Urakkal együtt. — A' *Tsáſzár* és *Kaunitz* Batalionjai Gen. *Karátsai* Úr vallás tétele ſzerént, magokat

igaz vitézi módra forgarták. Amabból igen nagy ditsérettel említtetnek Májot *Niempts*, és *Rouſſeau* Kapitány Urak; ebből pedig, Oberſter *Linde* Uron kivül, Kapit. Lieut. *Linde*, *Makerna*, 's *Vambald* Főhadnagy, és *Portner* Alhadnagy Urak. — A' *Kaunitz* Batalionja, még a' Lovaſságot-is meg-előzte a' kergetésben. — A' Carl *Toskána* Batalionjából, *Drechſel*, és *Dalfitz* Kapitány; *Konentz* Főhadnagy, *Vanderling*, *Valter* és *Miller* Alhadnagy Uraknak érdemes neveik vagynak fel-jegyezve, *Bornemiſza*, és még tsak 14. eſztendős Úr *Foullon* Záſzlótartó Urakkal együtt. — A' *Schröder* Batalionjából, a' Bat. Igazgatója *Szabietitzky*, Kapitány *Marovitz*, és Főhadnagy *Seiſſer* Urak külömböztették meg magokat. — A' *Khevenhüller*-éből, *Schellenberg* Oberſtlieut. Úr vezérlése alatt, *Borrovitz*, *Czermák*, *Cronbecker*, és *Eichinger* Kapitány Urak. — A' *Mitrovſzky*-éból, Oberſter *Ráth* Uron kivül, *Glicher*, és *Fiſcher* Kapitány, *Schultz* Kap. Lieut., *Fero*, *Dulorent*, és *Fridrich* Főhadnagy, *Schäffer* Alhadnagy, és Záſzlótartó *Kenery* Urak. — A' *Pellegrini*-éből Oberſtlieut. *Mengin*, *Pertoleni*, *Kavarini* és *Müller* Kapitány, *Klugg*, és *Kichler* Alhadnagy Urak. — A' *Colloredo* Ventzeléből, Kapitány *Philippini*, Capitain Lieut. *Oberburg*, és Főhadnagy *Dellmaine* Urak, a' Batalion Igazgatójával, második Garniſon Reg. béli Oberſter *Holtmann* Úréral együtt. — Az első *Székelly* Regement, *Horváth* Úrnak jó vezérlése alatt, kit-is Ő Felſé-

ſége, mind élébbeni, mind mòſt közelebb meg-újjitott érdemeire nézve, Generálisſágra emelé. Gen. *Horváth* Úr, kivált való képpen magaſztalja Májot *Pechy* Urat, valamint Gen. *Jordis* Úr, ugyan tsak az első *Székelly* Reg. böl Kapitány *Weinbrecht* Urat. — A' Tsáſzár Magyar Lovas Reg. je, mòſt-is meg-bizonyitotta, Obeſterével *Blaskovits* Úrral együtt, hogy a' vitézſég, mellynek már ſok izben minden ditséretre méltó remekjeit adta, valójában tulajdona. — A' Sept. 19-dik napján történtt tsatában, különös vitézſégeket mutatták Májot *Szentiványi*, nem külömben *Németh*, *Korupp*, és *Medvey* Kapitány Urak. Az ütközetben, *Nagy* Oberſtl. Úr, az Oberſter Úr bizonyitása ſzerént, Nevéhez illendő dolgokat tselekedett. Említett *Korupp* Kapitány Úr-is újjra ki-mutatta, a' nagy verekedésben, érdemes vóltát, a' reá bizott 7 tartalék ágyúknak meg-oltalmazása által. — Első Kapitány *Keſtler*; második Kapitány *Medvey*, *Szombathy*, *Bezerédy*; Főhadnagy *Pálffy*, és *Kahony* Urak, Alhadnagy *Szerdahelyi* Úrral együtt, az agyarkodó Jantsároknak öldöklése által, ſzembe tünő képpen megkülömböztették magokat, és nagy okai vóltak, az ellenſég ágyui kézre kerithetésének. A' ſzaladó Törökſég puſztitásában főképpen nyilván valóvá tették Legényſégeket *Oſterhuber*, és B. *Lusintzky* Főhadnagy Urak, *Koſtony* Alhadnagy Urral egyetemben. — Második Májot *Mátyásovſzky* Úr, a' SUVAROW ſeregéhez rendeltt Oſztállyával együtt, mind azt el-követte, valamit tsak

pró-

próbált Vitézektől lehet várni; különöſſen ki-tettek pedig moſt-is magokért, esméretes nevű 's érdemű *Gombos*, *Haláſz*, és *Boronkay* Kapitány; *Bárány*, és *Puskás* Főhadnagy Urak, és *Motsáry* Alhadn. Úr. — A' Tsáſzár Huſzárjaihoz haſonló ſzívvel hartzolt a' *Barkó* Reg. je nagy Vitéz *Képíró* Oberſt. Úr bölts kormányozása alatt. — Oberſtlieut. *Quietovſzky* Úr, mind a' hartz előtt, a' reá bizott visgálodásban emberül való el-járása által, mind pedig az egéſſz viadalban, tagadhatatlan próbáit adta okoſſággal eggyesült bátor ſzivének. — Megérdemlik első Májot *Tanger*, és második Májot *Levatsitz* Urak-is, a' különös ditséretet, és meg-jutalmaztatást; *Levatsitz* Úr kergette el a' bal ſzárnyhoz közelgetett Törököket, a' futó Jantsárokkal-is el-hagyatta az ágyúkat, mellyeket magokkal el-kaptak vólt. — Kapitány *Ötvös* Úr, mind a' viadal előtt, Sept. 19-dikén tett visgálodása alkalmatoſſágával, mind azután-is, nyilvánſágos jeleit adta böltseſſégének, 's bátorſágának. Kapitány *Barkó* Úr, rendkivűl való dolgokat vitt véghez. Kapitány *Kenly*, és *Keuſchel* Urak-is, második Kapitány *Farkas*, Főhadn. *Lányi* 's *Krisár*, Alhadn. *Frantitz* és *Madarasy* Urakkal együtt, igen vitézűl forgatták magokat. Oberſter *Képiró* Úr, különös nemes vallást teſz *Felix* Adjutánt Úr érdemeiről. — Miket vitt Oberſtl. *Grafen* Úr véghez, Oſztállyával eggyütt, az Oroſz ſeregnél, már az, az oda fellyebb mondottakból világos, ajánlotta-is különöſſen a' Hertzeg ő Felſége kegyelmébe, mellynek a'

a' vólt a' foganatja, hogy azonnal Oberſteri Rangba helyheztetödött. Ob. *Grafen* Úr kormányozása alatt igen jól vitézkedtek a' következendö Tiſzt Urak: *Eperjesy*, és *Rabakotzy* Kapitányok, *Poroſzlay*, *Jobbágy*, *Grafen*, és *Kis* Föhadnagyok, *Verner*, *Zacharias*, *Bednárovits*, *Spaly*, és *Belladsits* Alhadnagyok. — Oberſtl. Báró *Kienmayer* Úr Oſztállya, Gen. *Karátsai* Úr Brigádja közzt hartzolt. Hétſzer verte viſzſza a' meg-nevezett Oberſtl. Úr az ellenſégnek feles ſzámú tsoportjait, leg-elöſſzör ugratott lovával a' ſántzan belöl lévö Jantsárok közzé, 's tölök tulajdon kezeivel egy Pattantyús Záſzlót el-is vett. — Példája ſzerént vitézkedtek, *Paksy*, *Mara*, és *Kaftzin* Kapitány Urak; *Melpachovtzky*, és *Hötzel* Alhadnagy Urakkal együtt. — Székelly Huſzár Reg. béli Oberſtl. *Lajos* Úrról azt irta Ö Felſégének a' Hertzeg, hogy azt az Urat nem ditsérheti meg eléggé Oſztályával együtt. Már Sept. 19-dikén *Lajos* Úr verte viſſza, a' Tsáſzár Huſzárjait ſzorongató nagy ſzámú Törököket; *Lajos* Úr védelmezte az ütközet alatt diadalmaſſan a' Gen. *Karátsai* Úr Brigádja bal ſzárnyát-is; ennek az Úrnak lehett egyiknek köſzönni a' Jantsárokon vett győzedelmet-is. — A' Székelly Huſzárok közzül, nagy ditsérettel emliti a' Hertzeg, vitéz Kormányozójokon kivül, Kapitány *Kováts* Urat, a' ki alatt a' lovat meg-is lőttek; nem külömben első Kapitány *Szörtsay* Urat, *Boer* Fö, *Bánffi*, *Petris*, és *Nemes* Alhadnagy Urakkal együtt. — —

Édes

Édes Magyarjaink! Be reátok illenek Virgiliusnak ama fontos ſzavai:

Magna refertis
Facta Patrum, Laudesque.

A' *Leveneh̃r* könnyű Lovaſſainak Gen. *Karátsai* Úr Brigádja közt vitézkedett két Oſztállyairól-is azt vallja a' Hertzeg, hogy azok tsuda dolgokat követtek el. Magok meg-külömböztetésekért név ſzerént említtetnek Oberſtl. *Vieſer*, első Májot *Schlechtern*; első Kapitány *Unfertzagt*, és *Dening*, második Kapitány *Schott*, *Vimpfen*, *Volfskell*, és *Leveneh̃r*; Főhadnagy *Rudolf*, *Verner*, és *Domokos* Urak, *Rupp* Alhadnagy Úrral eggyütt. — A' több réſze-is a *Leveneh̃r* Reg.jének akkori Oberſtere *Aufſeſz* Úr alatt jól vitézkedett. — Az Arnauták Vezére Májot *Beddeus* Úr, valamint *Foksánnál*, úgy moſt-is ſok rendben tapaſztalatta vitéz érdemeit, *Brunek*, és *Iván* első Kapitány Urakkal egyetemben. — Végre a' Tsáſzár Huſzár Reg. ből *Offenbach*; a' *Barkóéból*, *Drávetzky*; a' *Leveneh̃r* Lovaſſai közzűl *Niederhalt* Kadét-Urak, a' hartzban is jól forgatták magokat; azután a' reájok bizott Kurirſágban-is emberűl el-jártak.

Az

* * *

Az eggyik győzedelem hirét nyomban követi a' másik. — A' Seregek Ura vala a' mi GEDEON-unkal; mint vala Jósuéval *). Ez meg-rontá *Kutsuk* fő Vezér hatalmát; amaz, ki-szoritá *Nandorfejérvára* erős kő-falai közzűl *Osman* Basát. Nem hitte ugyan Osman, hogy a' *Laudon* előbbi baráttságos ajánlásának meg-vetése után, olly hamar könyörgésre szoruljon; de meg kellett vól-na gondolni, hogy most *Laudonnal* van a' dolog; nem *Vallis* fő Vezérrel, 's Gen. Gr. *Neupergel*, a' kik 1739-ben, olly tsúfosan által engedték a' Töröknek *Belgrádot* **). — Okt. 6-dikán, már kérésre kezdte *Osman* a' dolgot, és 15 napi fegyver nyúgvásért ese-dezett. Hogy ezen kérése meg nem halgat-tatott: más nap tsak azon reménykedett, hogy tsupán 6 órákig szakasztatná félbe fő Vezérünk az ostromot; az alatt, a' vár fel-adása eránt való maga meg-határozását a' benn lévő népnek meg-izenné. Dél előtti 9 órakor, vette *Laudon* a' Basa Levelét, és kivánságát leg-ottan tellyesitette. Dély-utánn 12 órakor újra küldötte embereit a' Basa Levéllel, mellyben azt kérte, hogy

Lau-

*) A' *Laudon* kereszt neve Gedeon; *Corburgé* Jósue.

**) Ezen gyalázatos veszteségnek, valamint az akkori több szerentsétlen ütközeteknek-is Historiáját le-irta, 's azoknak okait fel-fedezte a' Várnak akkor volt Komendánsa Gen. *Schmettau*, ama nevezetes Könyvében: *Memoires Secrets de la Guerre de Hongrie.*

Laudon rendelne hellyet, a' hol a' Vár által engedése módjáról bővebben lehetne tanátskozni. Dél után 4 órakor k'-jöttek a Várból hárman a' leg-főbb Törökök közzül, a' mi fő Quartéllyunkba, kikért egy Stabális és más két fő Tiſzt Urak adattak be réſzünkről a' Várba. — Az eggyeſſég úgy lett meg, a' mint *Laudon* akarta. — Minden, a' mi nem magános ſzeméllyek, vagy Familiák birtokában vólt, hellyben fog maradni. — A' tőlünk által ſzökötteket, és el-fogattakat viſſza kell adni, minekelőtte vagyomával eltakarodna a' várban vólt nép. — *Nandorfejérvárának* 50 eſztendők el forgása után, hozzánk lett viſſza kerüléséről, hozta az óhajtott hirt F. M. L. *Klebek* Úr, ki minekutánna Ő Felſégéről egy Gyémántokkal megrakott, és a' Fejedelem képével meg-ékesitetett Pixisſel meg-ajándékoztatott vólna: le-irhatatlan tolongások, tapsolások, és öröm kiáltások között vitetett a' Hadi Tanács Palotájához, elébb *Béts* nevezetes úttzáin meg-hordoztatva, 5 Poſta Tiſztek. és 24 sipoló 's tsergető Poſta Legények által. Okt. 12-én A' győzedelmes fő Vezérnek azon Briliántokból ki-rakott Therésia nagyobb Kereſztjét küldötte Ő Felſége ajándékba, a' mellyet tulajdon maga-is tsak a' leg-nagyobb pompák alkalmatoſſágával ſzokott vólt viſelni. — Moſt jött a' Kurir, hogy már Laudon *Semendriát* is el-foglalta, 's megy *Orſova* felé.

Küldjük a' *Martinveſtie*, és *Tirgu Kukuli* között esett diadalmas verekedés hellyeinek ábrázolását.

TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 16-dik Napján.

4.

NANDORFEJÉRVÁRA (Belgrád) mellynek első fundamentomát, 1343-dik esztendőben, ISTVÁN *Serviai* Király vetette; darab ideig tsak Kastély vólt: hanem már régtől fogva, ama termékeny *Servia*-nak népes, és a' kereskedésre igen alkalmatos fő Városa, és eggy az *Európai* nevezetes Várak közzűl. — Fekvése vagyon a' *Duna* és *Száva* öszve folyásánál, egy meredek kősziklás hegyen, mellynek külsö Városai-is sántzokkal, és palánkokkal környül vagynak véve. — 'SIGMOND Tsászár Magyar Országhoz kaptsolta. — Azután *II. Amurátes* Török Tsászár, 40,000; *II. Mohamed* pedig 400,000 emberrel próbálták ezen erősséget, 1437, és 1455-dik esztendőkben megvenni, 's kivánták annál fogva az egész Kereszténységet meg-hódítani; de szándékjokban

nem boldogúlhattak. Szintén olly szerentsétlen vólt *II. Bajazet* 1494-dikben. — *II. Soliman* által jutott hires *Nandorfejérvára* elöfször Török kézre, 1521-dik, vagy mások szerént — 22-dik esztendöben. — 1688-dikban, MAXIMILIÁN EMMÁNUEL Bavariai választo Hertzeg, fö Vezér vissza keritette az *Austriai* Házhoz. De két esztendök múlva, úgymint 1690-dikben, ismét meg-kellett tőle válni: míg nem 1717-dikben, EUGENIUS fö Vezér, újjolag vissza szerzette. — Ekkor sem soká lehete öröme *Nandorfejérvárában* az Austriai Háznak: mert a' millyen ditsőségesen el-nyerte vala azt a' nagy EUGÉNIUS, éppen olly gyalázatosan vissza engedték *Vallis* és *Neuperg* a' Törököknek a' *Krotzkai* szerentsétlen verekedés után, olly időben, a' midön még, csak nem-is álmodoztak vólna magok-is a' Törökök a' Vár meg-vételéről. — Ötven esztendök el folytával támaszto tt az Isteni gondviselés, e' mi időnkben II. JÓSEF-nek eggy győzedelmes LAUDON-t, a' ki *Nandorfejérvárát* az Austriai Birodalommal kevés idő alatt, 's vesztéséggel újjra eggyesítette. — Miket követett el ez a' bölts, és hanyatlott idejét haladó fáradhatatlanságú fö Vezér LAUDON *Nandorfejérvára* körül, Sept. 12-étöl fogva, azon hónapnak 25-dikéig; már arról szóllottunk.

Meg-

Meg-mondottuk azt-is, egy két szóval, hogy a' külső Városoknak erő hatalommal való meg-vétele Sept. 30-dikán esett meg. Az azólra érkezett bővebb Tudósitásból tsak a' következendő jegyzéseket iktathatjuk ide, úgymint: Sept. 26, 27 és 28-dik napjain-is lövöldöztette a' fő Vezér *Belgrádot*, 's tette annak meg-vehetésére közelebbről szükséges készületeket, éjjel és nappal, a' menynyiben az elsős idő engedte. — 29-diken dél után, a' külső városok körül lévő sántzoknak és palánkoknak azon részeiket ágyúztatta keménnyen, a' mellyeknek leg-elsőben lejendő meg-hágások eránt ki adta a' parantsolatokat. — Az ágyúzás 30-dikon reggel-is 7 órától fogva olly móddal folyt, mint az előtt való nap, mind addig, míg egynéhány nyilások nem láttzottak, a' mellyeken a' bé rontásra ki-rendeltetett 4 tsapatokból önként ki-vállalkozttak (Freywillige) könnyebben bé-nyomúlhatnának. — Az emlitett 4 tsapatok közzül az első kormányozása *Klebek*; a' 3 diké *D'Alton*; a' 4-diké *Sztáray* Gen. Uraknak; a' 2-diké pedig F. M. L. *Browne* Úrnak vólt által adva, a' kire bizta, a' maga képében való vigyázást, 's a' rendelések szerént jó móddal való el-intézését-is az egéssz dolognak, a' fő Vezér. A' meg-nevezett F. M. L. Úr, nem tsak a' parantsolatokat tellyesitette nagy

okosſággal, és ſerényſéggel; hanem midőn viſſza menni kéntelenítteteti-is a' fő Vezér, a' miá, hogy egy ló a' lábát nagyon megrugta, olly jól igazított mindent, hogy az a' fő Vezérnek éppen kivánſága, 's tettzése ſzerént esett. — Az el-foglalándó hellyek meg-őrizése bizatott Gen. *Brentánó* Úrra; hadi Tármester Gr. *Clerfé* Úr pedig azt a' parantsolatot vette, hogy egynéhány tartalék Batalionokkal kéſzen légyen, a' bajvivó ſeregeknek meg-kivántatható ſegíttségekre; a' ki maga ſzeméllyében ugyan tsak jelen vólt még-is mind úntalan az említett ſeregekkel, nem külömben *Pellegrini* Feldmarsal, és *Collorédo* Jósef hadi Tármester Urak-is. — A' bajvivást meg-előzött nap, meg-járta F. M. L. *Browne* Úr, több kormányozó Társaival, 's az alattok lévő Oberſterekkel, nem külömben, a' négy tsapatokból magokat az elöl való menetelre ajánlott Kapitányokkal, és meg-visgálta a' hellyeket, mellyeken vijendők valának más nap a' néper; közlötte velek a' fő Vezér akaratját; a' főbb vezető Tiſzt Urak-is, az alattok lévő Tiſzti kart magokhoz hivatták, meg-hagyván, köteleſſégére való nyomos emlékeztetés mellett kinek kinek közzüle, hogy a' Legényſéget biztatnák, 's adnák elejébe, hogy a' ki ſeb nélkül viſſza ſzaladna, az leg-ottan, a' hátrább állóktól a-

agyon lövettetnék. Az igen tüzesſen lett bé rontásnak, 's a' mindenképpen ellent állani kivánó Törökséggel való vitézi szembe szállásnak a' lett a' foganatja, hogy népünk magát kevés idő alatt, a' külső városokban megfészkelhette, árkolások hányásához, és Battériák készítéséhez foghatott. Mert az ellenség, ámbár majd fele kinn vólt a' vár őrzőinek, szaladásra vette a' dolgot, 's a' Vár árkaiba rejtezett, a' honnan ugyan ki ki tsapott, de mind annyiszor veszteséggel visszaverettetett. — Az ellenség veszteségét nem lehetett meg-határozni: mert nagy részét hóltjainak a' Várba bé-takaritotta, 's azonban naponként találtatnak az el-hagyatott házakban is a' hóltt testek. — Az el-fogattaknak száma sints ki-téve. — Eggy el-fogott Pattantyúsunkat vissza nyertük, a' ki az el-nyertt ágyúk közzül egyhez vólt lántzolva. — A' juhokból, 's marhákból álló prédát által engedte a' fő Vezér a' diadalmas seregnek. — Vólt majd 9000 júh, 's egynéhány száz darab marha, a' mellyből vendégeskedtek; de azonban vásárt-is ütöttek vitézeink. Jól járták a' *Péterváradiak*, *Zimoniak*, 's több környéckbéliek, mert tsekélly árron meg-vehették a' leg-szebb marhát. Ezeket tudjuk Hirmondóúl küldetett F. M. L. *Klebek* Úrtól

A' fő Vezér azzal a' ki-fejezéssel él, az egéſſz bajvivó ſeregnek főbb 's alsóbb Kormányozóival együtt átallyában való meg-ditsérésére, hogy nem magaſztalhatja eléggé annak rendkivül való bátorſágát, 's maga elszánását, a' mellyel omlott bé, a' már kéſzen lévő, 's azután a' palánkok ki puſztitáſa által még nagyobbra tsinált nyiláſokon, az ellenséggel közelebbről kezdendö viadalra. — A' fő Vezér által, hív vitézſégekre nézve, Ő Felſége különös kegyelmébe ajánlott érdemes Urak közzül, haladék nélkül kivánta a' következendőket meg-jutalmaztatni a' Fejedelem, úgymint: Feldmars. *Pellegrini* Urat, a' Theréſia nagyobb Kereſztjével; Gr. *Collorédo* Jósef Urat Feldmarsalſággal; Gen. Major *Klebek*, és *D'Alton* Urakat F. M. Lieutenantſággal; a' *Stein*, *Preis*, *Alvintzi*, 's *Laudon* Regementjeikbéli Oberſtereket, név ſzerént *Vernek*, *Liechtenberg*, *Kollovráth*, 's *Argenteau* Urakat Generálſággal, valamint Ingenieur Oberſter *Lauer* Urat is; Oberſtlieut. *Souel* Urat a' Tsáſzár Reg. ből Oberſterſéggel; Major *Barthodeiſzky* Urat a' fő H. *Ferdinánd* éből Oberſtlieutenántſággal; Kapitány Her. *Eſzterházy* Urat a' H. *Eſzterházy* Antalból Majorſággal. — Kedves Hazánkfiai közzül különös ditsérettel meg-nevezi a' fő Vezér nagy érdemű Generál *Sztáray* Urat, Oberſter

ter G *Hadik* Úrral eggyütt. Továbbá *Hadik* Huſzár Reg. béli Kapitány G. *Hadik*; *Devins*-ébéli Kapitány *Büdöskúti*; *Gyulay* Sámuelébéli Kapitány Gróf *Gyulay*, 's ugyan azon Reg. béli Kapitány *Simony* Urakat, a' már emlitett, és golyóbis által veſzedelmesſen meg-ſebesíttetett Májot H. *Eſzterházy* Úrral eggyetemben. — Ezen Magyar Vitéz Urak' érdemeiket leſzen még minékünk ſzerentsénk, más alkalmatosſággal bővebben meg-esmértetni a' Hazával.

Más nap, a' diadalmas bajvivás után, értéſére adatta a' *Belgrádi* Basának LAUDON, *Kutsuk* fő Vezérjeknek H. COBURG által lett meg-veretetését, 's egyſzersmind jelentette, hogy ha önként fel-adnák a' Várat, tehát a' benn valókat minden vagyonokkal eggyütt maga el fogná tiſztеſſégeſſen költöztetni: ha nem; mind egy ſzálig kardra hányatja őket. De a' Basa, az ajánlást, mint tudjuk, el nem fogadta: minekokáért a' fő Vezér meg-kettőztetett ſzorgalmatoſſággal rajta vólt mind azoknak ſerény el-követéſén, a' mellyeket ſzéleſſen ki-terjedett hadi tudománnya, 's nagy okoſága ſzerént ſzükſégeseknek ítélt, a' Vár fel-adása siettetéſére, 's a' fénnyen látó Basa meg-ſzégyenitéſére. E' végre, a' külső városokban a' fa házakat le rontatta, 's el-hordatta. — A' *Rátzváros*

és a' Vár árka között való köz földön (glacis) árkolásokat tetetett, a' Vár körül, a' Duna partján a' Vizi városnál, nem külömben a' *Hadszigetben*, és különössen a' *Rátzvárosban* igen sürüen újj Battériákat készittetett és mind ezekről, mind pedig a' Száva tsúttsán lévőkről még elébb, olly keménnyen ágyúztatott mindenféle nemű ágyúkkal a' Várba, éjjel és nappal, hogy a' *Zimoniak* nem igen alúdtak édes álmot, a' rettentő dörgés miatt. — Ámbár tserepesek vóltak a' házak: mégis okoztak gyuladásokat a' Bombák. Eggy 100. fontos Bomba nevezetessen, a' nagy Magazint-is fel-gyújtotta. — Az illyen nem várt szomorú tapasztalások tselekedték, hogy *Osman* Basa, a' ki 5 nappal az előtt még tsak nem-is akart hallani a' Vár fel-adása felöl, Okt. 6-dik napján már némiképpen kijelenti, hogy örömest alkúdni akarna, 7-diken pedig már reménykedik, a' következendő fel-tételek alatt lejendő el botsátatásért. — 1-sső Tzikkely: Mivel *Belgrád* Várának által adása öröktől fogva meg vólt egyszer az Isteni végezés által határozva: tehát midőn azon elesség, 's a' had folytatáshoz meg-kivánható készületek által fognak adódni, mellyek a' nagy Úr (Török Tsászár) részéről a' Listának ereje szerént találtatnak a' Várban, a' Ts. és Kir. seregek közzül senki se elegyittse ma-

magát a' miéink közibe, 's azoknak fegyvereiket ne kivánnya, 's valakit, nagyot vagy kitsint azzal a' kivánságával, hogy az maga fegyverét adja oda, ne terheljen. — 2-dik: A' ſelyem portékák, ſzőnyegek, vagy más holmik, és vagyonok ſzabadon engedteſſenek, 's nem kell el venni ſenkitől tsak legkiſſebbet-is erőſzakoſſan. — 3-dik: Hogy egéſſz 's tökélletes bátorſágban leheſſünk betsületünkre, életünkre, feleſégeinkre 's gyermekeinkre nézve: elegendő ſzámú őrizetet kell rendelni *Niſſáig*, a' melly meg ne engedje, hogy az úton bennünket valaki megbántson, 's hogy magunk, marhájinkkal eggyütt, víz, fa, riskása, vagy ſzéna dolgából, 's más meg-kivántató dolgokra nézve meg-ſzükűljünk, és a' melly azt, a' mit mondottunk, hiba nélkűl bé-tellyesitvén, minket bátorſágban, és ſérelem nélkűl, a' rendeltt menedék hellyre el-vigyen. — 4-dik: a' portékák, 's ingó bingó jóſzágok alá, nem kűlömben az ollyan familiák, gyermekek, árvák, aſſzonyok, ſebeſſek 's a' t. ſzámára, a' kiknek ſemmi marhájok nints, elegendő ſzekereket 's lovakat kell elő állitani. — 5-dik Az enni és inni valót, a' mi magános kalmároknak, vagy polgároknak ſajátja vólt, 's el nem lehet vinni, és más aſſéleket ſzabad legyen illendő áron el-adni. — 6-dik: A' Zsidó

és Serviai kereſztény jobbágyokat nem kell leg-kiſſebbnyire-is alattomban, vagy nyilván, átallyában, vagy különöſſen valamellyiket közzülök, az úton, vagy el-indulásunk idején meg-bántani. — 7-dik: Ha valaki holmi törvényes kivánſágait, 's ügyes bajos dolgait akarná fel-fedezni: nem kell meg-halgatni. — 8-dik: Az ollyan Serviai kereſztény jobbágyokat, a' kik már a' *Mohamed* hitire állottak, nem kell viſſza kivánni. — 9-dik: A' mind két réſzről el-fogattakat tserébe viſſza kell adni. — 10-dik: Ha Iſten ſegedelmével az indúlás meg-esik, nem kell egy nap többet menni 4, 5 óránál, és olly hellyeken kell ki-fogni, a' hol viz, és ſzéna vagyon. — 11-dik: Ha az emlitett Tzikkelyek meg fognak állittatni, a' meg-kivántató ſzekereket 's lovakat által kell adni, és hány nap eshetne a' meg, és ez alatt az idő alatt mitsoda hellyen fognának tartózkodni a' Ts.'s Kir. ſeregek, mind pedig a' miéink, meg kell mondani. — 12-dik: A' mi velünk lévő, és velünk el-menni kivánó kereſztény jobbágyokat nem kell tellyeſſéggel meg-akadályoztatni. — 13-dik: Nagy méltóságú Excellentziád réſzéről egy kemény, és világos parantsolatnak kell ki-adódni, melly által az eránt bátorſágban leheſſünk, hogy ſem a' Ts. és Kir. ſeregek, ſem más félek oda nem fognak menni, a' hol a' Török Aſſzonyok fognak lenni. —

Ezen fel-tételeire a' Basának így felelt tzikkelyenként LAUDON fő Vezér, Oktob. 8-dik napján, Az elsőre: Jóllehet a' várbéli nép, mivel a' város meg-vétele után az én első ajánlásomra magát meg-keményitette, nem érdemlette vólna meg, a' tiszteſſéges, és szabad el menetel meg-engedését, mind-azáltal tsupán az indit engemet erre, mivel esméretes előttem Ő Felségének, a' Tsászárnak, az én nagy kegyelmeſſégű Úramnak, azon kegyelemre hajlandó vólta, 's emberiſége, mellyet ellenségei ellen-is kiván megmutatni. A' várbéli nép azért, familiástúl, és vagyonostúl eggyütt el-mehet; de valami tsak a' nagy Úr részéről találtatik: legyen az ágyú, vagy töltés, akár más hadi készület, Tsajkák, 's másféle hadi hajók, vagy eleség, széna, abrak, azt által kell igazán szolgáltatni, nem külömben mind azt, valami a' Várhoz tartozik, 's a' föld szinén, vagy a' föld alatt vagyon, azt-is rend szerént által kell adni. — Mihellyt az eggyeſſég megkészül: a' Vár felső része felöl a' Konstantzinápolyi kaput; az alsó felöl pedig a' két vizi kapukat fel kell nyitni, a' mellyeken a' fegyvert fogható nép ki-takarodik, és a' városnak Duna felöl lévő részire fog költözni. Az aſszonyok, és gyermekek vagyonjaikkal eggyütt, benn maradhatnak az el-

köl-

költözés idejeig a' Várban; és meg-engedődik, hogy a' reájok való vigyázásra, 's óltalmokra meg-kivántató férjfiak-is benn maradhaſſanak. — A' 2-dikra: Meg-leſſz a' kivánſág. — A' 3-dikra: a' várbéli nép hozzá tartozóival, 's vagyonjával eggyütt vizen küldődik *Orsováig*, e' végre elegendő hajók fognak rendeltetni, és a' hellyek-is ki leſznek tsinálva, a' hol naponként ki lehet ſzállani. Ezen hellyekig, a' mellyek közel a' Dunához fognak ki-válaſztódni, gyalog, vagy ló háton mennek azok, a' kik egéſzſégesek, a' ſzárazon, és így minden nap öſzve fognak a' hajókkal érkezni. Elegendő katonaſág-is fog mindenkor a' ſzárazon lenni óltalmokra. Kenyerek, 's fájok leſſz; ellenben, a' mi kéſérőbe menendő katonáinkért, azoknak bátorſágos viſſza jövetelekig, itt kell hagyni 4 fő Török Tiſzteket, kezeſſégben. — A' 4-dikre már meg van a' felelet az előbbeni által, és tsak kéſedelem nélkül, a' Lelkek ſzámát kell meg-mondani, hogy ki leheſſen tsinálni, mennyi hajó kivántatik. — Az 5-dikre: Meg-leſſz a' kivánſág, és ha akarják, Török Commiſſáriusokat hagyhatnak, azoknak el-adása végett. — A' 6-dikra: a' kiſérő nép, minden tekintetben bátorſágot fog ſzerezni, 's rendet tartani. — A' 7-dikre: Meg leſſz a' kivánſág. — A' 8-dikra:

A'

A' kereſztény jobbágyok, a' kik önként el akarnak velek menni, nem fognak megakadályoztatni, az ollyan kereſztények-is, a' kik mohamedána vallásra állottak, el-maradhatnak; minthogy az ollyan roſſz portékában ſemmi haſzon. — A' 9-dikre: Minden által ſzökötteket, és el-fogottakat viſſza kell jó Lélekkel adni; és tserének hellye nem lehet. — A' 10-dikre: a' hellyek, mellyeknél kelleſſék meg-állapodni, úgy leſznek kitsinálva, hogy a' ſeregeknek nagy meg-fáraſztása nélkül el leheſſen oda jutni. — A' 11-dikre: Mihellyt tudva leſſz, mennyi hajók kivántatnak, meg fog az idő határozódni, mikorra állanak azok elöl, és ugyan akkor az el-költözésnek napja-is. — A' 12-dikre: Meg-van a' felelet, a' 8-dik által. — A' 13-dikra: Igen-is, és ſemmi erőſſebb parantsolat, 's ajánlás réſzemről nem lehet, mint nevemnek az eggyeſſég Tzikkelyei alá való Irása. — Egyébaránt azt nyilván megkivánom, hogy a' *Belgrádi* nép tartozik az *Orsovai* Basánál azt ki-dolgozni, hogy minekutánna *Orsova* körül hajóink ki-ürülnek, azokat *Ó Orsovánál*, vagy fellyül rajta kikötheſſük, ott tarthaſſuk, és mi azoknak most, vagy ennekutánna lejendő viſſza vontatáſában, tsak ſeg-kiſſebb réſzben-is a' Török Tsajkák által, vagy más módon, meg ne

aka-

akadályoztaſſunk. — Ezen feleletei a' fő Vezérnek le-iródtak, az eggyeſség meg-erősítése végett, az *Osman* Basa kivánſága Tzikkelyeivel, ugyan azon papirosra; ezek a' bal, amazok pedig a' jobb óldalára a' papirosnak, úgy hogy a' fel-tételekkel éppen által ellenbe estek az azokra adott feleletek. Ezek alá írta LAUDON fő Vezér a' maga nevét; amazok alá pedig *Osman* Basa, a' katonai 's polgári renden lévő főbb Török Előljárókkal eggyütt.

Októb. 14-dikén tartatott *Belgrád* viſſza vételéért *Te Deum* a' Szent Iſtván Templomában, holott Ő Felſége-is egéſſz pompával meg-jelent. Nagy vólt az öröme, ezen ſok képpen meg-vigaſztaltatott Fejedelemnek, midőn akármelly felé tekintett drága kéſzületű ſzekeréből, ſzemlélte az örvendező ſokaſágot, 's nem hallott egyebet a' *Vivát* kiáltásoknál: *Vivat* JOSEPHUS II. — *Vivat* LAUDON. — Ez így vólt az Udvarba lett viſſza menetele alkalmatoſſágával-is. — Nevelte valóba ezen pompát a' Nemes Magyar Testőrző Uraknak, Kapitánnyokkal nagy méltóſágú Gróf KÁROLYI Antal Úr ő Excellentziájával eggyütt, a' Tsáſzári Szekér 's után való lovaglása. — Hazája diſze, Nemzete betsülete neveléséért, olly gazdag Magyar Köntösbe vólt fel-öltözve az említett diſzes Magyar Gróf Úr, hogy mindeneknek ſzemeiket maga után vónta. Midőn le ſzálván lováról bé-ment a' Templomba, nem vóltak keveſebb nézői fényes kéſzületű Lovának, mint a' Tsáſzár Szekerének. — Rengett a' Város bele, midőn a' Templom előtt rend-

rendben álló Granatéros Batalionnak az Iſteni ſzolgálat alatt három ízben tett lövésére, ugyan annyiſzor a' Bástyákról-is 36, 12 fontos ágyúk sütögettettek el egymás után. — A' közönséges vigaſság öregbitéſére, mind az állatok viaskodása hellyére, mind pedig a' Comédia Házakba fizetés nélkül való ſzabad bémenetelt engedtetett Ő Felſége. — El lehet gondolni, minémű tolongásnak kellett lenni a' meg-nevezett hellyeknél. De a' vólt mindenütt, kiváltképpen pedig a' fő úttzákon, egéſſz éjfél után 2, 3 óráig; nem csak ez nap, hanem az ezt meg-előzött 2 napokon-is. — Nem lehet azt vóltaképpen le-irni, miket követett el, a' győzedelmek értéséből, 's a' meg-egéſzſégeſedett Fejedelem láthatásából ſzármazott örömének ki-nyilatkoztatására, a' külső Városokból-is mindenünnen bé-gyülekezett, és az ide be valóval egybe ſereglett ſokaſág. — Bizonyos csapatok jártak fel 's alá az úttzákon, musika ſzóval, rettentő kurjongatások, *Vivát* kiáltozások, és durrogatások között, mellyek a' Kotsikat-is megállították, és addig el nem botsátották, míg a' benn ülő Uraſágok-is nem kiáltották: *Vivat* LAUDON! — De estek hellyel hellyel ha ſzinte nem éppen veſzedelmes: ugyan csak illetlen rendeletlenſégek-is, a' meg-ittasodott köz nép között; ámbár olly világos vólt mindenfelé, mint nappal, mivel minden házak ablakai ki vóltak gyertyákkal, vagy külömbkülömbféle ſzinű égő métsékkel rakva. A' TSÁSZÁR, LAUDON, COBURG, HOHENLOE neveiket, vagy mind öſzveſéggel, vagy külön külön ábrázoló betük

min-

mindenfelé láttzottak a' gyertyák, 's métsek között. — Minden ablakok, 's folyosók tele vóltak nézőkkel. — A' fő úttzán Rakétákat is hánytak az ablakokból. —

Éjfél előtt meg-indúlt a' tanuló Iffjúfág, fegyveres Lovas Katonáktól kéfértetve, fáklyákkal gyönyörű musika fzó köztt az Udvar felé, és kalapjokra kötött fejér pántlika bokrétákkal ékeskedve, vitt eggy nagy *Obeliskust*, melly vászonból kéfzült, 's belőlről égő gyertyákkal meg vólt világosítva. Eggyik óldalán láttzattak zöld fzinnel az ő Felfége Nevét ábrázoló betűk J. II. és a' Trombitáját fúvó hír illy alól irásfal: *Fama canit lauros, victorem fecula dicent;* a' másikon, fellyűl eggy Sas, melly lábaiból menykövet lök a' fél Hóld felé, illy alól irásfal: *Vergit ad occasum per Caesaris Arma Ducemque;* a' harmadikon, fellyűl L. C. a' betűk alatt LAUDON és COBURG Tzimere; a' Tzimerek alatt két egymásba kaptsolt kéz, azok alatt eggy Oszlop illy alól irásfal: *Hos junxit Fortuna Viros, facietque perennes;* a' 4-diken *Minerva*, illy alól irásfal: *Felix Barbariem Caesar devicit utramque. Una locum dederat Musis: dedit altera Ferro.* Leg-fellyűl láttzattak a' győzedelemnek jelei. — Az Udvarba érvén, meg-állott az Iffjúfág ő Felfége ablakai alatt, 's a' földre hellyhetett Obeliskus körül jó ideig fzép laffú musikát tartott, 's az ablakon ki nézö Fejedelemnek egynéhány ízben *Vivátokat* kiáltott. Az Udvarból villza tért az Universitás Palotájához, melly fáklyákkal igen pompáffan meg vólt világosítva.

* * *

Ujj Győzedelem. — Okt. 14-dikén alig fzállott ki ő Felfége pompás fzekeréből, hogy jön a' Kurir azzal a' hírrel: H. *Hohenlóe*-is meg-verte hatalmaffan Oláh Orfzágban, *Kara Muftafa* 10,000 népét. — Ugyan az nap izente az Orosz Követhez *Potemkin* Orosz fő Vezér, hogy *Nyefterfejérvárát* (Akiermánt) meg-vette. — Az előtt nem fokkal verte meg H. *Anhalt-Bernburg* a' *Potemkin* elől menő feregeivel *Benderhez* közel a' Törököket.

*A Martinesti, vagy Martinestje *) táján esett nagy verekedés Hiſtoriájának*

TÓLDALÉKJA.

5.

Ezen nevezetes Ütközetnek kezdetéről, folyamatjáról, 's reánk nézve igen ſzerentsésſen lett végződéséről közlöttük már kevés napokkal ez előtt, az arról ki-adott bőv Tudositását a' fő hadi Tanátsnak az érdemes Közönséggel: kötelesſégünket tselekeſſzük mindazáltal úgy itéljük, ha az emlitett Tudositáshoz némelly abban elöl nem fordúlt dolgokat Tóldalékúl hozzája ragaſztunk, mellyeket olly nagy érdemű Vitéz Uraknak örömmel vett Leveleikből ſzedtünk ki, a' kikkel maga a' diadalmas fő Vezér önként oſztja a' győzedelem ditsőſſégét. — Azon Szeretsenekkel egyvelges 4000 Törökök, a' kik Sept. 19-dikén *Barkó* Reg. béli Kapitány Ötvös Urat üzőbe vették, 's annakutánna a' ſegittségűl ment Tsáſzár Magyar Lovas Vitézeit-is ſzorongatni kezdették: el-vettek

vólt

*) *Martinest*-nek és *Martinyesti*-nek-is nevezik.

vólt Lovasſainktól 1. Haubitzát-is; de Székelly Reg. béli Oberſtl. *Lajos* Úr érkezésével valamint hatalmaſſan viſſza verödtek: úgy a' nyereſég-is töllök viſſza vevödött; hanem a' Haubitza mellett forgolódott 6 Pattantjúſainknak mind el vólt ſzedve már a' fejek. — A' Tsáſzár Huſzárjai közzül vitézül végezték ezen tsata alkalmatosſágával életeket *Szetsey* Strázsamester, és Káplár *Gödör* Jósef. Néhai nagy Vitéz *Tegethof* Kapitány Úr-is egy Lándsa ſzurásſal halálos ſebet kapott, mellyben már meg-is hólt. — Ezen maga után ſzép emlékezetet hagyott Úr ſzületett vólt *Pétsett.* Igaz Magyar vólt mind nyelvire, mind ſzivire nézve, ha úgy láttzik nevire nézve nem is. — De jobb ha a' két első meg van az utolsó nélkül: mint az utolsó a' két első nélkül. — Mi áldjuk *Tegethof* Úr hamvait, a' kiben, mig élt, Hazánk diſzére 's javára erányzott igyekezetünknek egy ſzives elöl mozditóját tiſztelhettük. — Az Oroſz Sereg állott 6 Bat. Gyalogſágból, 12 Svadr. Karabinirekből, ezer Kozákokból, és 500 Arnautákból. — A' Török Sereg 4 nagy Táborokra vólt fel-oſztva, fél-hóld formára, mellynek jobb ſzárnya a' *Cuculy* ſzölö hegynek tövéig; a' bal pedig egy motsárig terjedt ki. Az ellenſégnek első Tábora vólt a' *Turgul* - *Cuculy*-nál lévö, a' másik a'

Mey-

Meylos nevezetű erdőnél *), harmadik a' *Rimnik* vizinél, negyedik túl rajta, a' hol vólt a' fő Quártély-is, a' fő Vezér sátorával eggyütt. — A' *Cuculy*-nál lévő Táborban, mellyet leg-elsőben-is el-foglalt az Orosz sereg, mintegy 20,000. ember vólt, azon Basának kormányozása alatt, a' ki az előtt a' *Bujeonál* állott. — A' viadalt meg-előzött éjtszaka eggy Orosz Tiszt olly szerentsétlen vólt, hogy a' midőn jött vólna Postán *Foksánból*, a' Törökök tüzöket az eggyesültt Sereg tüzinek gondolván, egyenessen a' Török Tábornak hajtatott, a' ki-is éjfél után 3 órakor a' fő Vezérhez vitetett. Ezen szerentsétlen történetnek lehet tulajdonitani, hogy a' több temérdek prédával eggyütt a' Kassa győzedelmes népünk kezére nem birhatott. Mert kéttség kivül a' törbe esett Orosz Tiszt Ürtól meg-értvén a' fő Vezér népünk szándékát, ámbár bizott magához, 's emberei szám̃ához; még-is tsak tanátsossabbnak vélte minden meg-történhető szerentsétlenségnek el-távoztatása végett, a' Kassát szem elől el-iktatni. — Ugyan tsak találtatott még-is valamelly el-hagyatott summa kész pénz. —

*) Az előbbeni Tudositásokban *Mejlor*-nak nevezetett.

A' *Rimnik*-en túl lévő Táborban maradt holmit 3 millióra betsülik. — A' nyert puskaporos hordók száma rá megy 3000-re. — Az el-vett ágyúk közt 16 Tsászáriak szemléltetnek, mellyek kéttség kivűl tavaly vevődtek el a' Bánátban. — A' fő Vezér szerentsétlenségéhez, újj szerentsétlenség járúlt a' szaladás közben: t. i. a' mint a' *Buseo* hidján takarodtak vólna által seregei, hirtelen nagy lárma támadt közöttök, melly olly zürzavart okozott, hogy egymást lőtték, vágták; azonban a' szertelen tolongás miá a' hid-is le-szakadt alattok, és közzülök igen sokan a' vízbe fúltak; úgy hogy csak az ekkori veszteségit az ellenségnek ismét 5000-re mondják. — Részünkről, a' Sept. 22-dikén reggeli 5 órától fogva, estvéli 5 óráig tartott véres titközetben, 48-an estenek el, és 108-an sebesedtek meg. — Illy kevés veszteségünkel készült meg a' *Martinestiei* győzedelem, mellyet méltó jusal hasonlit egybe az eggyesült sereg, a' *Zentanál*, és *Kahulnál* hasonlóképpen a' Törökökön vett ditsősséges győzedelmekkel, mellyeknek emlékezete, valamint EUGÉNIUS-t, és ROMANZOW-ot, ezt a' még életben lévő Orosz nagy Hérost az Osmanokkal sem fejteti el soha: úgy valóban a' *Martinestiei* sem COBURG-ot, és SUVAROW-ot. —

Ám-

Ámbár kevés veſzteſégbe kerűlt népünkre nézve eggy illyen ditső győzedelem: ſanyarúſággal mindazáltal nem kevésſel vala egybe köttetve, annak meg-kéſzülhetése. Hét egéſſz napokat töltöttek el Vitézeink az ég alatt, jobbára kenyéren vizen, nem lévén velek ſem ſátoraik, ſem Markotányosok, ſem ſemminemü élés - vagy más ſzekerek, az ágyú-talyigákon, és puskaporos, vagy töltéses ſzekereken kivűl. Nevelte az alkalmatlanſágokat, mellyeket ki kellett állaniok, kiváltképpen az, hogy a' verekedés napjáig ſzünetlenűl esett az eſső. — Az el-fogattaknak vallástételek ſzerént, a' vólt a' fő Vezér ſzándéka, hogy elöſſzör-is a' H. COBURG ſeregére, vagy az ő maga ki-fejezése ſzerént a' *Foksánnál* lévő *Giaur*-okra *) üſſön, a' Hertzeget elevenen *Konſtantzinápolyba* küldje; minden más több Fejeket pedig rakásba halmozva meg-égetteſſe; onnan *Burlád* felé vegye útját, és éppen haſonló módon tselekedjen a' *Suvarow* ſeregével. Mind ezeknek képzelődési ſzerént diadalmaſſan

*) *Giaur*, Arabs ſzó, 's jelent *Hitetlent*. Főképpen a' Kereſztényekre ſzokták ruházni a' Törökök ezt a' tsúfos nevezetet. A' Lengyeleket különöſſen *Fuſſul-Giaur*-oknak, kérkedő, fenn látó Hitetleneknek hivják.

lehető véghez vitele után, *Erdélly* Orſzág felé vette vólna útját, téli Quártélyt keresni, és a' 20 ſzekér vas lántzok, mellyeket magával hozott, kéttség kivűl arra valók lettek vólna, hogy *Erdélly* Orſzág, 's talám *Gallitzia* főbb Lakoſait-is azokra lántzolva vihette vólna bé győzedelmi pompája nevelésére *Konſtantzinápolyba.* — Hogy vitézkedett több Magyarjainkon kivűl, az Oroſzokhoz kaptsoltt *Barkó* Reg. béli Oſztály, nagy érdemű, 's hozzánk meg-betsülhetetlen hajlandóſsággal viseltető akkori Oberſtlieutenánt már Oberſter B. *Grafen* Úr, bölts és bátor vezérlése alatt: az, magának az Oroſz Generál SUVAROW Úrnak Bizonyſág Leveléből ki-tettzik, mellyet a' Magyar Nemzet, 's különöſſen a' nemes *Barkó* Regementje érdemlett ditsöſségének nevelésére nagy gyönyörüſséggel ide iktatunk:

Párja (Copia) azon Bizonyſág Levélnek, mellyet adott Generál SUVAROW Úr, Oberſtlieut. B. *Grafen* Úrnak, 's kormányozása alatt lévő Nemes *Barkó* Huſzár Reg. béli több Tiſzt Uraknak, ezen folyó eſztendőben, Sept 22-dik napján, a' *Martinyeſti* verekedésben meg-mutatott vitézſégekről, és jó magok viseletekről, úgymint:

Alább irtt, nagy indúlattal bizonyítom, hogy azon *Barkó* Huſzár Reg. béli Oſztály, mellyet ő Hertzegſé-

ſége, komandirozó *Saxen Coburgi* Hertzeg, az én ſe-
regemhez adott vólt, derék, 's vitéz Kormányozójá-
nak Oberſtl. B. *Grafen* Urnak igazgatása alatt, ezen
folyó hónapnak 22-dikén, tulajdon a' fő Vezérrel lett
nagy ütközetben, magát különös ditsérettel viselte,
és 5 rendbéli igen kemény tsatákban oroſzlányi bá-
torſággal viaskodott; nevezeteſſen igen nagy gyönyö-
rűſéggel ſzemléltem, minémű buzgóſággal törekedtek,
ditsérettel emlitett Oberſtl. B. *Grafen* Ur tüzes vezér-
lése alatt oſztállyabéli minden Tiſzt Urak, úgymint:
Eperjesy, és *Rábaközy* Kapitányok; *Poroſzlay*, *Job-
bágy*, B. *Grafen* és *Kis* Főhadnagyok; nem különben
Werner, *Zachar*, *Bednárovits*, *Szentpály*, és *Bellasits*
Alhadnagyok magokat meg-különböztetni, azon egy-
néhány ezer felette vakmerő Spahiknak viſſza veré-
sekben, a' kik két ízben egymás után, az én gyalog-
jaimnak négy ſzeg formájú ſzakaſſzaihoz tódáltak,
midőn én a' *Buseói* Törököknek első Táborokat *Tirgul
Kukulinál* el-nyertem; hogy igyekeztek átallyában a'
meg-nevezett Tiſzt Urak egynehány ízbeli tűz adása
által az egéſſz Oſztállynak, a' Spahik bolond vakme-
rőſégeket meg-gátolni, és azután jól meg-markólt
ſzablyákkal őket viſſza verni, melly alkalmatoſſággal
Kapitány *Eperjesy* Ur a' tsetepaté közben egy Lándsá-
val meg-is ſebesíttetett.

Kiváltképpen köteles vagyok az erdőnél esett
4-dik, 's leg-tüzesebb tsatának említésére, a' midőn
én ezen Oſztállyal a' ſzaladó Jantsárokat kergettettem,
és a' hol a' fellyebb emlitett Tiſzt Urak igazgatása
alatt több le kaſzabolódott 250-nél az ellenſég közzül.
A' *Ribna* patakja, 's a' motsár köztt lévő Török nagy
Tábornak el-nyerésében-is igen haſznos ſzolgálatokat
tett ezen Oſztálly; végre a' Törökök agyúiknak kézre
kerithetésében-is nagy ſegittségül vólt. Ezen, min-

den kivánt esetekben meg-mutatott nagy szívű magok viselések Oberstl. B. *Grafen* Urnak, 's minden alatta lévő érdemes, 's derék Tiszteknek, arra indit engemet, hogy valoságos érdemeiket belső meg-elégedésel magasztaljam.

Iratott a' Tsatapiatzon, 1789. esztt. Sept. 23. napján.

L. S.

SUVAROW Sándor,
Orosz Ts. Generál.

Az egymást fel-váltott ditső győzedelmek le-irása, nem engedett eddig hellyet, a' Gen. *Mayersheim* Úr kormányozása alatt lévő sereg diadalma bővebb elő adásának; hogy mindazáltal mi-is fenn maraszthassuk illy szép tselekedetnek az emlékezetét, mellynek ditsőségében olly sok részt vesznek *Toskána* és *Székelly* Huszár Reg. béli Vitézeink, kivántuk azt még most-is eggy két szóval illetni. — A' Görögök, 's Rómaiak vitézségeket nagy örömmel olvassuk ma-is, olly sok száz esztendők után; ugyan, hogy szerezhetne hát unalmat eggy jó szivű Magyar Hazafinak, vele ugyan azon eggy édes Anya Magzatinak halhatatlanságot érdemlő tetteinek egynehány hetek múlva való olvasá-

fása. — Meg-értvén H. HOHENLOE fő kormányozása alatt lévő, 's *Mojetsnél* tábo-rozó Gen *Mayersheim* Úr, hogy Oláh Or-szágnak *Kimpolungo* nevü hellységében 8—900 Törökök tartózkodnak: parantsolatot adott Májot *Binsfeld* Úrnak, hogy 3 Kom-pánia Gyalogsággal, 1 Svadron *Toskána* Húszárokkal, a' *Székelly* Húszár Regement-jének 1 szárnyával, és a' 2-dik *Oláh* Reg. béli 150 Stuttzosokkal, a' *Kimpolungoi* Törökö-ket támadná meg. — Az emlitett Májot Úr, el-inditotta, kormányozása alá bizott népét Sept. 16 dik napján, dél után, a' Törökök tanyázó hellye felé, még pedig útját eggy magas hegyen, 's majd övig érő vizen ke-resztül vette, olly tzélból, hogy az ellenség annál kevésbé vehetné észre feléje való kö-zelgetését. Ugyan az út alkalmatlanságára nézve, nem-is érhetett el, mint kivánta vólna, nap fel-költére *Kimpolungóhoz*; arra való nézve arra határozta magát, hogy az ellenségre dél tájban éppen a' szokott heve-rész órájában üssön reá. A' *Toskánai* fő Hertzeg *Leopold* Huszárjai közzül *Papp* Fő-hadnagy Úr rendeltetett az elöl menő sereg vitelére, olly parantsolattal, hogy mihely-lyest érkezését az ellenség vigyázói meg-sejtenék, sebes nyargalvást menjen rajta a' Törökségen. Tiz órakor dél előtt, éppen

midőn közelebb akart népünk *Kimpolungo* felé nyomúlni, a Török visgálódók előtte termettek, kiknek Vitézeink tsak hamar végekre jártak. Mihehellyeſt annakutánna a *Kimpolungói* hegyek felé közelitettek, kezdtek az ott lévő Strázsái az ellenſégnek reájok tüzelni; de *Papp* Főhadnagy Úr Legénnyeivel vitézi módon rajtok hajtott, 's minekelőtte *Kimpolungóba* bé-értek vólna, mind egy lábig le-ſzabdalta, 's a' meg-nevezett hellybe-is bé rontott. A' *Toskána* Huſzár Svadron Igazgatója, Májot *Örmény* Úr olly rögtön utánna termett az elöl menő ſeregnek, hogy töllök nem ért reá tellyeſſéggel az ellenſég magát rendbe ſzedni, hanem ſzaladt egy réſze bal, a' másik pedig *Dervis* Agával eggyütt jobb kéz felé, egy tserés hegyre. Az alatt, hogy Májot *Örmény* Úr a' bal felé ſzaladó nagyobb réſzt kergette: *Dervis* Aga hátúlról akarta a' Májot Urat meg-lepni; de Székelly Huſzár Reg. béli Főhadnagy *Benkő* Úr, olly vitézi módon ſzállott vele ſzembe; hogy minekutánna Alhadnagy *Borbély* Úr-is a' Toskána Magyar Lovas Reg. böl egynehányad magával elő nyargalt, *Dervist*, a' miéinknél ſokkal felesebb ſzámú népével meg-futamtatták, 's azzal a' tsatának-is vége lett. Az ütközet helyén halva maradtak az ellenſég közzúl 130—150.

ſo-en; hanem még ezeken kivûl a' házakban, és pintzékben, ſok Törököket le-öldöstek Kapitány *Thurnfeld*, *Méhesy*, és *Lang* Föhadnagy Urak, 4 Tzug Stuttzosokkal eggyütt, mivel azok, a' tsata alatt kezdettek vólt lyukaikból Huſzárjainkra ki-lövöldözni. — Generál *Mayersheim* Úr, mint ſzemmel látott Tanúja ezen ſzerentsés viadalnak, ditséri az egéſſz ſereget, jó ſzivvel, és állhatatos bátorſággal meg-bizonyitott vitézſégéről. — Major *Binsfeld* Úr, a' Generális Úr képében mind azt el-követte, a' mit egy nagy tapaſztalású, okos és kötelesſégét esmérő Kormányozótól lehet várni. — Major *Örmény* Úrról-is azt vallja a' Gen. Úr, hogy a' reá bizott dolgoknak végbe vitelében kiváltképpenvalóképpen tette nyilván valóvá alkalmatos vóltát. — Kapitány *Hertellendi* Úr, ez alkalmatosſággal, az elmúlt eſztendőben vére omlásával keresett vitézi ditsösſégét még nagyobbra emelte. — Ugyan ezen Reg. böl *Tzauner*, *Borbély* és B. *Intzédy* Hadnagy Urak: a' Székelly Huſzár Reg. béli Kapitány G. *Teleky*, *Friedel* Fő, és *Katay* Alhadnagy Urakkal eggyütt magokat vóltaképpen meg-külömböztették; nem kölömben a' gyalogok közzül *Thurnfeld*, *Bohâts*, és *Schoullern* Kapitány Urak. — Két Föhadnagy Urakat, eggyiket a'

Tos-

Toskána, másikat a' *Székelly* Huſzárok közzűl, öſzve fog a' Gen. Úr, és az Egekig magaſztaltt példás vitézſégekre nézve méltóknak ítéli, hogy különös ſzem legyen reájok. Ezek név ſzerént *Papp* és *Benkő* Urak.

Négy Huſzárok, és két Stuttzosok nyertek ezüst érdem pénzeket.

A' diadalmas Sereg, győzedelmének jeléűl mutathat 1 négy fontos ágyút, 16 záſzlókat, és egynehány, puskaporral, 's töltésſel meg-rakott ſzekereket. Közzülle nem esett több el 3-nál, 's nem ſebeſſedett meg 3-nál.

JELENTÉS.

A' mire régtől fogva törekedtünk: azt immár óhajtott végre hajtottuk. Sokat hánytuk, vetettük elménket, hogy tehetnénk ez idők ſzerént, átallyában, és ugyan ſzembetünőképpen nyilván valóbbá kedves Hazánknak ſzenteltt ſzives igyekezetünket. — Illy tzélunk el-érhetése végett, minden eſzközök felett való eſzköznek találtuk, eggy olly méltóſágos rajzolást kéſzítteni, a' melly a' Magyar Hazának, ezen mindnyájunk édes Annyának diſzét még az idegenek előtt-is hathatóſſan nevelje; és annak dics emlékezetét a' késő maradéknál-is fenn tarthaſſa. — Illyen rajzolás az, mellyet, minthogy Poſtán, költséges, nagy, 's magunk ítélete ſzerént-is gyönyörű vóltára nézve rontsoltatni nem akarunk: már bizonyos a'

alkalmatosságok által, némelly érdemes elö fizetö Uraknak el-küldöttünk, 's vele másuvá-is mindenüvé minél hamarébb kedveskedni el nem mulatunk. Ezen rajzolásban meg-tiszteltetett a' Magyar Haza, ditsöségére termett Fiaiban, a' Magyar Lovasokban, kiknek eggy sugár, és magasságával a' fellegeket érdeklö Oszlop vagyon emelve, illy alól irásal:

A'

MAGYAR LOVASSÁGNAK

MDCCLXXXIX.

A' jobb óldala felöl ezen emlékeztetö Oszlopnak ül Magyar Ország, eggy Magyar Királyi minden ékességekkel diszeskedö méltóságos, de egyszersmind igen kegyes tekintetü szép Dáma által ábrázolva, kinek bal kezében, a' Királyi Páltzán kivül, eggy öszve hajtogatott papiros vagyon, mellyre azon nagy érdemü Vitéz Uraknak betses neveik vagynak feljegyezve, a' kiknek szerentséjek volt, ezen Török háborúban mind személlyes vitézségek, mind bölts kormányozások által magokat meg-külömböztetni. — A' mint az emlitett szép Dáma, szélinél fogva tartja a' papirosát, ezen nagy nevek láttzanak annak kifodródott részin: Gen. Báró *Vétsey*, Gen. *Fábry*, néhai Gen. *Filó*, Gen. *Otto*, Gen. *Mészáros*, Ob. Gr. *Nemes*, Ob. *Képíró*, Ob. *Boros*, Ob. *Kosztolányi*, 's a' t. Ezen Listára mutat az Ország jobb kezével, és a' Hisztória, melly eggy figyelmezö Szüz formájában mellette ül, által irja a' meg-nevezett, 's több más Hérosi Neveket, a' maga Kronikajába, elöl tévén *Loudon*, *Coburg*, *Hohenlóé*, és *Wartensleben* Neveit, kiknek fö igazgatások alatt vitézkedtek Lovasaink. — A' Hisztória mellett szemléltetnek Magyar 's Erdélly Országok' borostyán ágakkal körül font Tzimereik, mellyek alatt három valamennyire ki-bontott tsomó

papi-

papirosok feküfznek, mellyekre a' *Tsáfzár*, *Toskánai* Fő Hertzeg *Leopold*, *Erdödy*, *Wurmfer*, *Gréven*, és *Barkó* Regementjeiknek; nem külömben a' *Székelly* Reg. nek Vitézei vagynak fel-irva. Ezek t. i. azok a' 7 Magyar Lovas Regementek, mellyek az el-múlt, és ezen folyó eſztendőben gyakor ízben mutathatták, de mutatták-is az Osmanok ellen vitézſégeket. Az Oſzlop bal réſze felől, áll *Márs* egéſſz hadi kéſzületében. Lábai alatt hevernek a' Törökökön vett győzedelmek' külömbkülömbféle jelei. Vidám tekintetével azon való egéſſz meg-elégedését teſzi nyilván valóvá, hogy láthatja Magyar Vitézeinek illy ſzép meg-jutalmaztatásokat. Az Oſzlopon túl, képzelhetőképpen lehet ſzemlélni, hogy vágják magokat az árviz módjára omló Török ſeregek közibe ſerény és bátor ſzivű Huſzárjaink. Ide nem meſſze emelkedik eggy élő ſákkal ékeskedő hegy; azon viaskodik *Herkules* a' hét fejű Sárkánnyal (Hydrával). Herkules a' Magyar Lovaſſágot; a' Sárkány pedig a' Törökſéget ábrázolja. — A' hegy kellő tetején tündöklik a' Ditsősſég Temploma; ahoz közel lebegteti magát a' levegő égben, 's mutat reája jobb kezével, a' diadalmas Seregektől fel-reppent, és ſzemeit még most-is reájok viſſza függeſztő Hír. Ki-terjeſztett bal kezében tartja a' már meg-fútt Trombitáját, és az örökké valóſágnak jelentő képét; eggy tulajdon farkát ſzájában tartó kigyót. — Azon nevezetes, és a' Magyar Lovaſſág vitéz érdemeit fummáson magokban foglaló ſorok, mellyek a' rajzoláson alól ekkén olvaſtatnak:

Ti bátor Seregek, Bellóna igaz Magzati,
Jól vitézkedtetek. —

vetettek néhai kedves emlékezetű Tiſzt *Faludi* Ferentz Ur verseiből. —

Vala-

Valahól tsak ezen Rajzolás meg-akad, Hazánk, vagy más Tartományok ſzegeleteiben: fogja moſt, és ezután hirdetni a' Magyar Lovas Virézeknek követésre méltó, és a' Haza ditsöſſégét emelő jeles tselekedeteiket. — Különös álmélkodáſsal, 's magaſztalásſal, fogják benne ſzemlélni az idegenek is, a' Magyar Vitézſéget; 's mind azon nagy dolgokra fogja ez öket emlékeztetni, mellyeket olvastak valaha, 's olvasandók a' Magyarokról. Eggy igaz Magyar Hazafinak ſzive pedig lehetetlen, hogy ne repeſſen annak ſzemléléſére az öröm miatt, midőn már előre képzeli, hogy leſſz annál fogva örökké valóvá édes Nemzete karral, és éſſzel nyertt ditsöſſégének emlékezete; el-hitetvén azt-is magával, hogy az illyen látásokra, ſebesebb lángakkal fog terjedni, a' Haza ſzeretetének tüze, és Hazánk' Naggyai ſziveket-is mind eggyre olvaſztván, olly boldog változásokat fog okozni, hogy ezután a' Magyar Orſzági pompás kertekben, ama költséges Diána Templomai hellyett, Nemzetünk ſzép hirét 's nevét fenn tartó ábrázalások fognak faragott, vagy más kövekből mesterſégesen kéſzülve, ſzemléltetni. — Ezt, hogy meg-legyen, ſzivünkből óhajtjuk. Végre, ezen Rajzolásban gyönyörüſéggel magokra esmérhetnek,

min-

minden érdemes Magyar Lovas Vitézek, a' kiknek nem jegyeztethettek is fel különösen, a' helly szűk vólta miá, betses Neveik: de tudja a' magok Lelke, 's tudja a' Világ, melly hiven vitézkedtek. — Hogy tzélunkat ezen Rajzolatban annál jobban el-érhessük, meg-kértünk némelly Hazánk szeretö esmeretes Fiait, hogy fognának pennát, 's gyönyörü Versekkel, tennék édes Nemzetünket átallyában figyelmezövé, az általunk készíttetett Rajzolásnak szemlélésére, annak az általa ábrázoltatott dolgok méltósága szerént való betsülésére, 's magaszralyják ez alkalmatossággal mind azokat, a' kik e' jelenvaló Török háborúban, vitézségekkel a' Magyar Haza ditsöségét öregbitették.

A' *Horváth* Országi Seregünk 650 emberből álló részetskéjét, melly magát *Xeliavárál* be-sántzolta, meg-támadták Okt. 6-dik napján 8000 Törökök. — Kevés népünk magát reggeli 9 órától fogva estvéli 3 óráig vitézül óltalmazta, azután az *Ottotsáni* Regement érkezésével estvéli 6 órakor olly diadalmasan vissza verte az ellenséget, hogy közzüle majd 300 a' tsatapiatzon maradott. Közzüllünk 51 ember esett el, és 50 sebesedett meg. *Kulnek* Oberster Ur, a' ki vólt a' kormányozó, Generálisá tétetett. —

Frantzia Országban annyira ment a' dolog, hogy a' Királyra magára-is seregestül reá ment a párisi nép, és a' Királynéval, 's az első Királyfival egygyütt, *Versáliából Pásisba* hozta, a' hol most őrizteti.

Két nap múlva meg-küldjük a' *Nandorfejérvára*, 's annak környéke fekvését rajzolásban. —

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 23-dik Napján.

6.

A' LOUDON által, maga fel-adására kénszerített *Nandorfejérvárának* 1789-dik eszt. Okt. 9-dik napján lett által vétele alkalmatosságával, találtattak benn a' Várban 351 hosszú ágyúk; 34 mozsárok, mind értzből készülttek; 10 hosszú vas ágyúk, és 20 ugyan csak vasból készültt Tsajka-ágyúk; 6000 mázsa puskapor; 2500 mázsa öntetlen ón; külömbkülömbféle nagyságú, és nehézségű nagy rakás golyóbisok, és más ágyúkhoz való készületek igen feles számmal. Mind ezek Ő Felsége II. JÓSEF számára le-tartóztattak, 20 Török Tsajkákkal, és 45 kissebb hajókkal eggyütt. — A' több nyereség nints a' fő hadi Tanátstól közre botsátott Tudósitásban ki-téve.

A' hosszú értz ágyúk közzül 2 eggy egy fontos volt; 7 másfél fontos; 21 két

fontos; 17 harmadfél fontos; 61 három f. (mellyek közzt 1 Tsáfzári Tábori ágyú-is vólt) 5 negyedfél f.; 87 négy f.; 24 öt f.; 11 6 f.; 14 hét f.; 7 nyoltz f.; 8 kilentz f.; 4 tiz f.; 5 tizeneggy; 6 tizenkét f.; 4 tizenhárom f.; 8 tizennégy f.; 6 tizenöt f.; 2 tizenhat f.; 2 tizenhét f.; 86 huſzonnégy f.; 1 huſzonöt f.; 1 huſzonhat f.; 2 huſzon hét f.; 1 huſzonnyoltz; 1 harmintz; 4 harmintzkettő; 5 harmintznégy; 5 harmintzhat; eggy 44; eggy 48; és kettő 176 fontos.

A' mozsárok közzűl: kettő 10; öt 20; öt 24; eggy 30; kettő 34; öt 40; öt 80; négy 96; eggy 100; és négy 135 fontos.

A' hoſſzú vas ágyúk közzűl: eggy 9; eggy 12; és hét 14 fontos.

Ezen moſt elől ſzámláltt külömbkülömbféle nemű ágyúkat, a' külső Városok megvételekor el-nyertt 12 ágyúkkal egybe ſummálván: öſzveſéggel 457 ágyúk kerültek Belgrádból az Auſtriai Házhoz.

Illy teméntelen tüzet okádó, 's ménykőveket ſzóró eſzközök ſem valának elégſégesek *Belgrád* roppant Várának LAUDON ellen való meg-óltalmazására. — A' *Nándorfejérvárból* ki-költözött Törökſégnek ſzáma, *Osman* Basának, a' Vár előbbeni Igazgatójának elő adása ſzerént, mind öſzve 25,000-re ment; kik között vóltak közel 9000 Aſſzonyok,

nyok, 4000 Leányok, 3000 Férjfi gyermekek, és 7000 fegyver viselő ſzemélyek, a' kik közzűl 1000-en ſebbe estek. — A' Papok, Törvénytúdók, és más főbb emberek, hozzájok tartozóikkal eggyütt rá mentek 2000-re. — Az egéſſz nép, el-indúlása előtt, 3 ſzakaſzokra oſztódott fel, és úgy indúlt réſz ſzerént vizen, réſz ſzerént pedig ſzárazon a' Duna mentében. Az el-kiséréſére rendeltettek 2 Batalionok a' *Latterman* Reg. éből, és az *Erdődy* Huſzár Reg. nek három Oſztállyai Oberſter *Stents* Úrnak kormányozása alatt. Emlitett kiséről Vitézeink egéſſz *Ó Orsova* ellenébe *Tekye*-ig tartoztak vinni a' reájok bizott népet, a' hol azt az *Orsovai* Basa által véjendő vala. — Vitézeinknek, és a' Törökök alá adott hajóknak viſſza érkezésekig, bátorſágnak okáért kezesſégben nállunk hagyattak a' következendő Török fő ſzemélyek: *Achmet Effendi Defterdár*, az az, a' nagy Úr Kintstartója; *Jusuf Aga*, előbbi *Arabagi Basi*, vagy a' Pattantyúsok egyik réſze Generálja; *Ibrahim Aga*, egy Jantsár *Ortának* (Regementnek) Oberſtere; *Abdi Aga*, a' Vár alsó réſze igazgatója; *Osman Ceri Basi*, eggy a' ſereg vezérlői közzűl. — Mindjárt az el-foglalása után a' Várnak, 2000 munkásokat rendeltek a' hólt testeknek, dögöknek, 's más otsmány-

ſágoknak ki-takaritására; a' Várnak hellyre hozásához-is hozzá fogtak. — A' *Belgrádi* Görög Érsek engedelmet nyert, hogy újjolag a' *Rátzvárosban* elébbeni lakó hellyébe költözheſſen; valamint minden Görögöknek-is meg-engedődött az ugyan ott lévő hajlékaikba való viſſza térés, és a' ſzokások ſzerént való Iſteni tiſzteletnek tarthatása.

Belgrád Oſtroma, 289 Vitézeink halálába, és 732. meg-ſebesedésébe kerűlt. — Az el-esttek között 11 Tiſzt Urak vóltak, úgymint: a' Tsáſzár gyalog Reg. ből Kapit. *Lariſch;* a' *D'Altonéból* Kap. G. *Plunquet,* és Főhadnagy G. *Lucini;* a' *Preiſzéből* Alhadnagy *Kurtz;* a' *Devinséből* Alhadnagy *Kisfaludy;* az *Alvintziéből* Főhadnagy Gr. *Lacy,* és Reg. Adjutant *Pfeiffer;* a' Tosk. H. *Ferdinandéból* 1 Fő- és 1 Alhadn., mind kettő *Wagemann;* a' Pattantyúsok közzűl Major *Szedletzky;* az árok és ſántz kéſzitők közzűl Kap. *Piola.* — Sebben feküſznek 27 Tiſzt Urak, kik név ſzerént ezek: Oberſtl. *Kempf* a' *Gyulai* Reg. ből; Major H. *Eſzterházi,* Capitainlieut. G. *Eſzterházi,* Főhadnagy *Horváth,* Alhadnagy *Tsörgey,* mind a' H. *Eſzterházi* Antaléból; Záſzlótartó *Hauptmann* a' *Károlyéból;* Alhadnagy *Deliſomonovich* a' Tsáſzár gyalog Reg. éből; *Kotzau* és *Seyfert* Kapitányok; nem külömben

ben *Potornyai* Főhadnagy a' *Ferdinand* fő Hertzegéből; *Rauclore* és *Nugent* Májorok, *Lang* Alhadnaggyal eggyütt a' Carl *Toskánaéból;* Főhadnagy *Paneck*, *Eichler*, és *Kindermann* Alhadnagyok a' *Steinéból;* Májior G. *Auerſperg* a' *Vallis* Mihályéból; Főhadnagy *Ekhart* a' *Pellegriniéből;* Főhadn. *Jüllich*, és Záſzlótartó *Malfatti*, a' Her. *Eſzterházi* Miklóséból; Kapit. *Wagemann* a' *Wolfenbütteléből;* Főhadn. G. *Plunquet* az *Alvintziéból;* Alhadn. G. *Mayerle* a' *D'Altonéból;* Ingenieur Májior *de Feaux*, Ing. Tiſzt *Vörös*, Pionier Capitain G. *Dandini*, és ſzabad ſeregbéli Kapitány *Petrovich.*

Utóbbi Tudositásában különöſſen magaſztalja LAUDON fő Vezér, az Oſtrom alatt tett hív, és igen haſznos ſzolgálatjokra nézve, Ingen. Oberſtlieut. *Hoffmann*, Pontonier Cap. *Róth*, 's Tsajkás Kap. *Pömler* Urakat; nem külömben Ingen. Oberſtlieut. *Bourgeois* Urat, a' ki míg el nem betegeſedett, naponként jelen vólt a' tsavargós menetelű árkokban, és fáradhatatlan buzgóſággal adta jeleit, a' munka viteliben ſzakadatlanúl meg-bizonyitott nagy okoſságának. — Továbbá Generálmájor *Schmackers*, és a' Varasdini Körösi Regementbéli Oberſter *Hiller* Urat, a' kik, *Novinál* és *Berbirnél* kétſzereſen ki-mutatott kiváltképpenvaló tulaj-

lajdonságaikat *Belgrád* alatt-is böv mérték ben, és igen szembetünőképpen tapasztaltatták. Végre Oberster H. *Reusz* Urat, a' ki a' külső Város meg-vétele alkalmatosságával különös vitézi bátorságot mutatott.

Hadi Tármester H. *Liny* Úr, a' következendő érdemes Urakat ajánlotta, hasznos fáradozásokra nézve, a' fő Vezérnek, 's általa a' Felségnek, úgymint: Ing. Oberster *d'Arnalt*, Ing. Cap. *Maillard*-ot; akkori Oberstl. de már Oberster *Funk*-ot, és Kap. *Turmann*-t a' Pattantyúsok közzül; a' hajók körül forgolódó Major *Immens*-et; Tsajkás Major *Redange*-t, a' Tsászár könnyű Lovas Reg. béli Oberstl. *Boltzát*, a' ki H. *Liny* mellett vólt. — Tökélletes meg-elégedését jelenti a' fő Vezér továbbá a' Tábor élés Magazinnyaira vigyázó Gen. *Geneyne*, és az eleségről gondoskodó fő Commissárius, Consiliárius *Lovász* Úr rendeléseikkel-is, és ezen Urak fáradhatatlanságoknak tulajdonítja, hogy a' sereg semmiben szükséget nem látott. — F. M. L. Gróf *Browne* Úr' vitéz érdemeit annyira magasztalta 's ajánlotta már másod ízben-is Ő Felségéhez küldött irásában a' fő Vezér, hogy ezen meg-kettőztetett ajánlásnak, az emlitett Gróf Úr hadi Tármesterségre való emeltetése lett a' foganatja. — Oberstlieut. és Flügeladjut. *Mack*, nem

nem külömben *Redánzs*, és *Immens* Major Urakat-is, *Pömler* Kapitány Úrral eggyütt, egy ranggal fellyebb lépette a' fő Vezérnek mellettek tett nemes vallástétele.

A' Város meg-vételekor tulajdon személlyekben meg-bizonyitott különös vitézségekre nézve arany érdem pénzt nyertek a' *D'Alton* Reg. ből ketten, 's az *Eszterházy* Miklóséból eggy; ezüstöt pedig a' *D'Alton*-éból hárman; a' *Gyulai* Sámueléből 12-en, a' *Pellegrinié*ból-is ugyan annyin, a' *Ferdinánd* fő Hertzegéből 9-en, az *Eszterházy* Mikl. ból 9-en; az *Eszterházy* Antaléból 3-an; az *Alvintzié*ből 5-en; a' *Devinsé*ből 13-an; a' *Steiné*ból 6-an; a' Pattantyúsok közzül 3-an.

Semendria el-foglalása így történt: El küldötte LOUDON fő Vezér Generál *Otto* Urat, hogy a' *Semendriai* Törököket únszolná meg, önként való magok fel-adásával. E' meg-lévén, amazok leg-ottan Követeiket küldötték a' fő Vezérhez *Belgrád* alá, azon kérelemmel, hogy engedné meg nékiek-is azon fel-tételek alatt lehető el-költözéseket, mint a' mellyek alatt meg-engedte vólt a' *Belgrádiaknak*. A' fő Vezér reá állott kérésekre, 's parantsolatot adott *Otto* Gen. Úrnak, hogy hasonló eggyességre lépvén velek, mint a' minémü lett a' *Belgrádiakkal*

Se-

Semendriát azonnal foglalná el. — Meglett: a' benn vólt 300 Törökök magokat az éppen arra felé takarodó Belgrádiakhoz kaptsolták, mellájek kiséröbe egynehány Vitézeink rendeltettek. Ezeknek minden bántódás nélkül lejendö vissza jövetelekig, itt marasztattak két leg-főbb személlyek a' Törökök közzül, a' kik az alatt *Pétervárad*on fognak tartatni. — *Semendriában* 14 részszerént 2, részszerént 3 fontos ágyúk találtattak. Ezeken kivül 25 hordó, és 14 láda puskapor, sok más külömbkülömbféle ágyúkhoz való készületekkel eggyütt.

Újpalankából azt a' hirt vette a' fö Vezér, Oberstlieut. *Liptay* Úrtól, hogy a' Törökök Okt. 12-dik napján *Passarovitzot* oda hagyták.

Más Tudósitások szerént, Zseraskier *Abdy* Basa *Csupria* mellöl fel-kerekedett, 's a' *Moraván* túl magát odébb vonta.

Horváth Országból.

Okt. 9-dikén, jó reggel, ködös lévén az idö, öszve adták magokat feles számmal a' Törökök, és bé akartak ütni *Kerstinianál* Seregünk bal szárnya elött, a' *Szvinitza* völgyibe; de visgálodóink jókor reájok bökkentek, 's a' földvárakban lévö népeinket fel-lármázták; minekokáért a' Törökség eze-

ólda-

óldalon hathatós ellenzőre akadván, nem sokáig múlatott, hanem a' határ szélen némelly jobbára üres épületeket fel-gyújtván, a' *Kerstiniai* Templomnál lévő fő sántz felé fordúlt; de onnan-is a' *Varasdini Körösi* Reg. béli Oberster *Köblös* Úr által vissza verettettek. Részünkről igen keveſen estenek el, 's kaptak sebet. Ez idő alatt más rendbeli Török gyalogság, mintegy 200 főből álló, a' *Radichia Berdo* sántz alá vette magát nagy tsendességgel, de a' sántzban lévő visgálodói által *Körösi* Reg. béli Főhadnagy *Kengyel* Úrnak észre vevődtek, 's szándékjokban nem boldogúlhattak. — Az említett nap, úgymint Okt. 9-dike éjtszakáján, a' miéink tettek már próbát a' Török ellen, és az *Ottokai* legelőről el akarták hajtani a' marhákat, a' melly ugyan meg nem eshetett, minthogy a' Török visgálódók az egéſſz környéket fel-lármázták, 's a' Törökök mindenünnen ki-tódúltak, és viadalra ment a' dolog; de tsak ugyan a' miéink közzűl 7-nél többen nem estek el, 20-an kaptak sebet. Az ellenség közzűl egy hellyen 15 en, másutt pedig 9-en maradtak halva. Nyoltz lovat-is hoztak el a' miéink, és az *Ottokai* külső várost fel-gyújtották. — Ezen alkalmatosſággal, ditséreteſſen vezérlették alattok hiven, és állhatatos bátorſággal

for-

forgolódott népeiket Oberſtl. B. *Knesevich*, Májot G. *Gyulai*, és Kapitány *Gvosdenchevich* Urak, a' mint ez, Gen. *Jellachich* Úrnak, F. M. L. Báró *Valliſch* Úrhoz, a' *Horváth* Orſzági ſereg' moſtani fő Igazgatójához tett jelentéséből nyilván való.

Oláh Orſzágból.

Októbernek 7-dik napján, mihellyt észre vették *Rimniken* innen a' Törökök, *Prugl ach* Gen. Úrnak feléjek való közelgerését, mindjárt meg-ſzaladtak; hanem Oberſtlieut. *Vielhorſzky* Úr, példáját követő Magyar Vitézeivel, tüzeſſen utánnok eredett, és őket még a' *Rimniki* *) ſzőlő hegynél beverte, velek öſzve tsapott, és ámbár fején eggy vágást kapott; még-is a' ſzaladó ellenséget egéſſz *Oknáig* kergette, közzülök 120 le-apritott, 53-at el-fogott, 1 nagy, és 5 kis ágyukat el-nyert, némelly töltéses ſzekerekkel eggyütt.

ELE-

*) Két *Rimnik* vagyon Oláh Orſzágban. Eggyik *Fokſánhoz* nem meſſze, a' melly az Okt. 9-dik napján küldött kis Mappátskán-is fel van téve. A' másik pedig ez, mellyről itt emlékezet vagyon. E' fekſzik az *Olt* vize mellett.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ő Felſégének hellyre állott egéſzſége kezd állandó lenni. Már most az Udvari Játék nézö hellybe-is el-megy néha néha; a' hol egynéhány napokkal ez előtt, olly ſok hónapok után lett első meg jelenése alkalmatosſágával nagy tapsolások között fogadta a' ſokaſág. — Vigan mutatja magát: jólhet még a' köhögösſég mind ez ideig ſem hagyta el egéſzen.

Frantzia Orſzágból.

Hogy a' ſzörnyü zenebonának tüze magár *Párisban* újjolag ki-ütötte: arra alkalmatoſſágot ſzolgáltatott, a' kenyérnek darab idötöl fogva lett meg-fogyatkozásán kivül, két hirnek hallása: 1-ſzör, hogy azon pompás vendégſégben, mellyet adtak a' Király Testörzői Okt. 1. napján *Versaliában*, az oda ment 2 Regementeknek, a' *Montmorency*-énekt. i. és a' *Flandriainak*, 's a' mellyben

ben maga-is meg-jelent a' Király, a' Királynéval, és első Fiával eggyütt: a' Tisztek többnyire mindnyájan fekete bokrosan kötött pántlikát tettek kalapjaikra, a' kék 's rózsa színű pántlika hellyett, mellyet viselnek a' Párisiak; mellyre nézve már mindjárt kezdett nyúghatatlankodni a' nép, és maga köztt ezer féle hireket hintegetni, hogy *Versáliában* megvették a' katonaság szivét, oda vagynak, ha tsak másképpen eleit nem veszik a' dolognak. Arra nézve Okt. 5-dikén seregestül omlott bé a' sok ezer asszony 's férjfi *), 's bé-rontván a' fegyver tartó épület ajtajait, a' sok fegyvert, golyóbist 's puskaport ki-takaritotta, a' lárma harangokkal 's dobokkal a' nemzet fegyveres vitézeit-is több lakosokkal eggyütt mindenünnen öszve tsöditette, és egyenesen *Versália* felé verte a' készülőt. Kivált, midőn meghallotta vólna, azt-is: 2-szor, hogy a' Király, a' nemzet gyülése végezéseit tsak fel-tételek alatt akarja jóvá hagyni: már ekkor, azok sem hozták elő a' kenyeret, a' kik elébb azért kiabáltak vólt; hanem az emlitett két hir bántotta mindnyájokat, 's halállal fenyegették *Marquis de la Fayette* Urat, ha őket *Versaliába* nem viszi. *) a' Tanátsházba.

Erről másszor bővebben.

Az Ő Felsége hatalma alatt lévő *Belgák* köztt-is úgy el-hatalmazott már a' zürzavar, hogy

hogy a' fő emberek, mint Cardinális *Frankenberg*, és Hertzeg *Aremberg*, 's mások illyenek Hazájokat oda hagyván, *Hollandiába* költöztek, 's *Breda* városában tartnak gyűlést, a' hová a' nép-is ezerenként takarodik utánnok! — —

Pavet animus, horret; magna pernicies adest.

Seneca in Medea.

JEGYZÉSEK.

Ide zártuk a' meg-igértt Rajzolatot, mellyben kívánjuk szemléltetni *Nandorfejérvárának*, és az azt ostromló Ts. 's Kir. Tábornak fekvését, *Szerimnek*, 's a' *Bánátnak* részeivel eggyütt. — Igyekeztünk a' legújjabb, 's leg-helyesebb *Mappáknak* és *Plánumoknak* szorgalmatos meg-visgálása, azoknak eggybe vetése, nem külömben az azon környéket jól esmérő, 's a' dolgok folyamatait értő érdemes Uraktól való értekezés által, e' részben-is olly munkával kedveskedni az elő fizető Uraknak, 's Asszonyságoknak, a' melly újj bizonyságot tegyen arról, hogy mi sem költségünknek, sem semminemű fáradtságunknak nem kedvezünk, csak hogy a' felöllünk való reménységnek vóltaképpen meg-felelhessünk. — Nem hibából esett, hogy *Belgrádnak* északi része alá, a' déli pedig fel felé fordúlva szemléltetük. Alkalmatosabbnak ítéltük úgy intézni a' Rajzolatot, hogy leg-elöször-is *Servia*, 's annál fogva a' fő tárgy, úgymint *Nandorfejérvára*, 's környéke, és az azt ostromló Tábor akadjon szemébe a' Nézőnek, 's azzal kezdjen inkább foglalatoskodni, mint

mint a' különben-is esmeretesſebb részekkel; melly tzélunknak el-érhetését, az illy formán való hellyhetés által reménylettük.

A' Rajzolaton elöl forduló Betüknek 's számoknak magyarázatjai így következnek:

a.) *Nandorfejérvára*, t. i. maga az erősség, vagy a' belső Város, melly eggy meredek kösziklás hegyen fekszik.

b.) A' tulajdonképpen úgy neveztetett Város, melly gyakran a' Várra, vagy a' belső Városra nézve külső Városnak-is hivattatik. Ennek különösen az a' része, melly a' Váron alól a' Duna partján, a' Duuán készült hid felé fekszik, *Viziválosnak*-is neveztetik; a' pedig, melly a' Száva partján, a' *Tzigánka* nevü Falú 's a' Vár köztt szemléltetik, *Rátzvárosnak*. Azon puszta földön, melly vágyon a' Város és Vár között, készültek az árkolások, minekutánna Vitézeink a' Várost erővel meg-vették. A' Rajzolaton jelenti az említett köz földet *Glácist* a' zöld festékkel ki-szineltt hely.

c.) A' *Viziváros*.

d.) A' *Tzigánka* nevü Falú, melly a' *Rátzvároson* innen a' Száva partján fekszik.

e.) *Vraba-Mala* nevezetü Falú.

f.) *Battal-Chamia*, Török puszta Templom.

g.) Szélmalom.

h.) Köbánya.

i.) Batteriák, mellyektöl tsavargó árkok mennek a' Város sántzai felé.

k.) A' víz mosta gödrök, vagy árkok. Ezekben állottak az Ostromhoz való külömbkülömbféle készületek. Ágyúztak-is belöllök.

l.) A' fö Quártély. Mellette a' *Laudon* sátora.

m.) Illyetén formájú 4 szegben táboroztak 10 Grénátéros Batalionjaink, mellyeknek nagyobb része Ma-

Magyarságból állott. Minden Batalion közzé három három ágyúk vóltak fel-szegezve, tsöveikkel ki felé, 's e' lett vólna a' tsata rend, az ellenséggel való szembe szállásnak alkalmatosságával-is. A' meg-nevezett négy szeg közepén vólt *Ferentz* fő Hertzeg sátora.

n) 5. más rendbéli négy szegek, mellyeknek kettejét 6, hármát pedig 4 négy Muskatéros Batalionok formálták. A' Granátérosok, és az előttök való 2 négy szegek között 300 lépésnyi köz-föld vólt. Azon köz-földön vóltak szélről a' tartalék tábori ágyúk fel-szegezve.

o) Ugyan tsak gyalogok' négy szegei. Azon különbség, melly szerént a' többek lineákkal, ezek pedig pontokkal vagynak ábrázolva, tsupán annak jelentésére való, hogy ezek később hellyethethették magokat illy formára, az *Eugén* sántzán belől. — A' fő négy szegek közzül mindeniknek különös Kormányozója vólt.

A' Granátérosoké t. i. akkori F. M. L. már hadi Tármester *Browne* Ur; a' Muskatérosok, vagy a' nem Granátéros gyalogok 7 négy szegeiké pedig hadi Tármester G. *Clerfé*; F. M. LL. G. *Mitrovszky*, B. *Alvintzi*, és *Klebek*; továbbá H. *Würtemberg*, *Brentáno* és *Türkheim* Generál Urak. — Meg kell jegyezni, hogy a' négy szegek nem maradtak meg illy formán az egéllz ostrom ideje alatt, hanem a' környüllállások mivólta szerént estek bizonyos változások közöttök; de a' mellyeknek elő beszéllése sok időt 's helliyet kivánna, 's talám únalmat-is okozna.

p) Igy feküdt a' Lovas Tábor. Az ostrom idején jobbára tsak arra haszn[illegible]ják a' Lovasokat, hogy visgálódni küldetnek, és velek az ellenséget, ha mikor ki-üt a' Várból, hirtelenséggel villza vetik.

q) Az ó Major.

r.) A' LAUDON kormányozása alatt kéſzűltt külömbözö nagyſágú földvárak; eggy két 's több Batalionokra, és a' ſzerént 6, 12 's több ágyúkra valók. Némellyek tsupán a' hidaknak az ellenſég Tsajkái ellen lehető meg-őrizések végett kéſzíttettek; de többnyire az oſtromra való nézve, és mindeniknek különös tárgya vólt ki-válaſztva, a' mellyet lövöldöztek rólla.

s.) Hid ſántzok (Tête de Pont) fél földvár formára. Ezek, hogy neveknek meg-felelhellenek, katonákat ſzállítnak beléjek, 's reájok ágyúkat ſzegeznek.

t.) A' Dnnán kéſzűltt hid, mellyen a' *Clerſé* ſerege által ment Szerviába.

u.) A' Száván hajókból rakott hidak.

w.) A' Száva ágán, a' kis *Tzigányſziget* mellett ketske lábokra kéſzíttetett hid.

y.) A' *Dunavitzán*, *Mokri-Lug*, és *Topsid* patakjain kéſzűltt apróbb járó hidak.

x.) A' kis és nagy *Tzigányſzigeteken* kereſztül való Töltések.

y.) A' *Száva-tsúttsa*, eggy berkes helly, a' hová tavaly a' *Nandorfejérvári* Törökök lopódtak, 's gyakran ki ki-ütöttek *Zimon* 's *Beſánia* felé. — Moſtan itten a' miénk földvárokat hánytak, 's belőllök által a' Száván keménnyen ágyúztak a' *Vizivárosba*.

z.) A' tsavargós menetelű árkok, mellyekben jött 's ment a' katonaſág a' földvárokba.

1.) A' *Zimoni* puſzta Vár. Ebben vólt a' fából kéſzűlt *Obſervatorium*, mellyből visgálta tavaly ő Felſége a' Belgrádiak mozgásait, a' nagyobbító üvegek által. E' mellett kezdődött ama hoſſzú ſántzolás-is, mellyen innen feküdt vólt tavaly a' nagy Tábor, tsak nem az egéſſz nyáron.

2.) A' mi hajós ſeregünk.

3.) A' Török hajós ſereg.

A' 250. ſzám azt jelenti, hogy ott annyi öl a' Duna ſzélesſége.

MAGYAR

A'
NÁNDORFEJÉRVÁRA SZERENTSÉS KIMENETELŰ OSTROMA' ELŐ ADÁSÁNAK

TÓLDALÉKJA.

7.

Nándorfejérvára Oſtromáról, 's megvételéről már bőven ſzóllottunk. Az azoknak alkalmatosſágával történtt nevezeteſſebb dolgok közzűl valók még im e' következendők, mellyeket némelly betses Levelekből van ſzerentsénk ide iktatni; úgymint: Hadi Tármester Gr. *Clerfé* Úr Seregének, Sept. 18-dik napján lett által jövetele a' Dunán 's az *Eugénius* ſántzán belöl való Táborba ſzállása, nagy pompával ment véghez. Megengedte neki a' fő Vezér; Aug. végin *Mehádia*, és *Supanek* körűl meg-bizonyított vitézſégeért, hogy musika ſzóval, 's lobogó záſzlókkal jöhetne. Elől jöttek az *Erdödy* Magyar Lovas Regementje Vitézei, 's hoztták a' Törökökön vett győzedelmeknek jeleit, az azoktól el-vett záſzlókat. A' Gyalogſág, ámbár tsupán Muskatérosokból állott; a' Granatérosok marsát verte: a' *Stein* Re-

gementje pedig maga, ama hajdani hires Anglus fő Vezérét *Marleborugh*-ét, annak jelentésére, hogy illyen musika szóval ment diadalmas népünk, a' Bánátból általa ki-verettetett Törökség ellen. A' Sereg Kormányozóját G. *Clerfét*, nagy tisztelettel fogadta a' fő Vezér. — Sept. 19-dikén, estvéli 10 órakor, ki-ütöttek vólt a' Várból a' Törökök. — Az ellenség lármajára, tsak ki-vállalkozik Polgár munkásaink közzül eggy ember, a' ki valamivel az előtt közibek elegyedvén, eggyütt ásta vólt velek a' földet, és szalad nyakra főre a' Törökök felé. Mentek utánna tőlünk, de meg nem kaphatták a' szerencsében. A' vólt a' vélekedés, hogy *Abdy* Basától való lett vólna. — Sept. 29-dikén olly közel járt a' veszedelem LAUDON fő Vezérhez, a' mint jókor reggel az árkolásokat visgálta vólna, hogy az utánna nyargalózó (Galoppain) Főhadnagy Gróf *Vrbna*-Urnak kardja' markolatját hordta-el a' golyóbis. — Ezen nap estve érkezett a Török fő Vezérnek H. COBURG által lett meg-verettetéséről való örvendetes hir *Laudonhoz*, a' ki is azonnal ki-adta a' rendeléseket, mellyeknek ereje, és forja szerént, meg kellett más nap a' külső Város sántzait hágni. — Sept. 30-dikán, reggeli hatodfél órától fogva, 9-edfélig, szüneti nem vólt

a'

a' rettenetes ágyúzásnak. Akkor, úgymint 9-edfélkor, félbe szakadt, 's a' bajvivásra ki-rendeltt 4 tsapatok meg-iramodtak a' palánkok felé. Lehetetlen szóval ki-magyarázni, melly bátor szívvel futottak Vitézeink a' feléjek zápor módjára húlló golyóbisok ellenébe. Nem tölt fél óra belé, hogy már mind a' 4 tsapat keresztül fúrta magát a' palánkokon, 's eggy óra még jó formán el nem múlt, midőn már kezdettek-is magoknak az ellenség ellen bátorságos hellyeket készíteni. — Mindnyájan két kézre dolgoztak, 's eggy szívvel vitézkedtek, úgy hogy a' személye való ditsérés alig eshetne meg nagy sérelemnek okozása nélkül. — Kapitány (már Major) H. *Eszterházy* Úr, midőn a' palánkokhoz értek, ki-kapta eggy mellette álló Granatéros kezéből a' kardot, 's agyon vágván azzal a palánkok megett álló, és lándsáját feléje tartó Törököt, legelső volt az Attya, H. *Antal* Regementjéből, a' ki szerentsésen által ugrotta a' palánkokat; hanem azután az ellenség kergetése közben keménnyen meg-sebesittetett. — Eggy Török, magát *Diogenes* ként, hordóba vette, 's abból lövöldözött ki felé. Míg észre vették, egynehány derék Legényeinket el-is küldött más világra. Ki-húzattatván hordajából ezen veszedelmes Filosofus, vivődött

Laudonhoz, a' ki néki meg-kegyelmeztetett, mivel ő, úgy ſzólla a' fő Vezér, kötelesſégének akként kivánt meg-felelni, a' mint tőle leg-jobb móddal ki-telhetett. — Ezen a' napon két testvér Tiſztek, eggyik Fő, másik Alhadnagy, mind ketten a' *Toskána* Károly Reg. ből, minekutánna egymást jó ideje, hogy nem látták vólna, öſzve találkoztak, de ſzerentsétlenſégekre; mert a' midőn éppen öſzve ölelkeztek vólna, eggy ágyú golyóbis úgy találta őket, hogy az eggyik ugyan mindjárt ſzörnyű halált halt; a' másik-is kevés idő múlva oda lett. — A' Huſzárok között ſemmi kárt nem tett az egéſſz oſtrom alatt az ellenſég ágyúzása; pedig egéſſz reggeli 6 órától fogva, eſtvéli 10 óráig mellettek húllott le a' golyóbis. — Okt. első napja éjtſzakáján 48 hajóit fogták el a' Törökönek hajós katonáink. Ezen éjtſzakán olly helyen hányatott Oberſter *Sauer* Úr Batteriát, a' melly rend ſzerént két napi munkát kivánt vólna. — Okt. 2-dik napján dél tájban érkezett a' Basa válaſza, mellyet adott a' Vár fel-adása erántt hozzá tett jelentésére LAUDON-nak. Nyilván ki-jelentette válaſzában, hogy a' fő Vezér meg-verettetését magával el nem hitetheti; és hogy néki *Abdy* Basa ſegíttségére ne jönne. E' felett panaſzolkodott, hogy néki a' fegyver nyugvásnak félbe le

lejendő szakaszása meg nem izenődött 10 napokkal az ellenségeskedésnek el-kezdése előtt. De hogy ezen panasznak helye nem lehetett, abból világos, a' mit már Irásunknak 260-dik Levelén emlitettünk. — Okt. 5-dikétől fogva, 7-dikig, közel 10,000-ig való Bombát, 's Haubitzgránátot hányatott bé *Laudon* a' Várba. Nem is vólt már benne egyéb bátorságos helly, a' Bástyák alatt lévő üregeken (Casematten) kivül. — Meg-értvén a' *Semendriaiak*, hogy Laudon, Oberst. *Davidovits* Urat rendelte, a' *Bródi* Regementel eggyütt *Semendria* el-foglalására; 6 Deputátusokat küldöttek a' fő Vezérhez, azzal a' kérelemmel, hogy a' *Horvátok* helyett, *Magyarokat* küldjön inkább hozzájok: ahoz képest Generálmájor *Otto* Úrnak adott parantsolatot a' fő Vezér, hogy a' *Greven* Huszárjaival menne el, 's venné által az emlitett erősséget, a' melly úgy-is lett. —

Ezen nevezetes Történeteknek el-beszélése után, kedves dolgot fogunk tselekedni, úgy hiszszük, az érdemes Közönséggel, ha elő számláljuk, mitsoda gyalog Batalionok, 's lovas Osztállyok viselték *Szerviában*, és *Szerimben Belgrád* ostromának terheit, 's részesülnek annak már most meg vétele ditsősségében. — A' *Szerviában* hiven forgolódott gyalog Batalionok im e' következendők vóltak, úgymint:

A'

A' Gránátérosok közzűl . . . 10 Bat.
— Fő H. *Ferdinánd* Reg. ből . . 2 —
— Hertzeg *Eſzterházy* M. . . . 3 —
— Hertzeg *Eſzterházy* A. . . . 2 —
— Gróf *Károly*-éből . . . . . 3 —
— Gróf *Nádasdy*-éből . . . . 3 —
— Gróf *Gyulai*-éből . . . . . 2 —
— *Devins*-éből . . . . . 2 —
— B. *Alvintzy*-éből . . . . . 2 —
— Gróf *Pálfy*-éből . . . . . 1 —
— *Bródi* Határnokokból . . . . 1 —
— Német *Bánáti* Reg. ből . . . 2 —
— *Brentánó* Reg. ből . . . . . 2 —
— G. *Vallis* Mihályéből . . . . 2 —
— G. *Pellegrini*-éből . . . . . 2 —
— *Ferd. Toskánai* Hertzegéből . 2 —
— *Kár. Toskánai* Hertzegéből . 2 —
— *Preiſz*-éból . . . . . 2 —
— *Thurn*-éből . . . . . 2 —
— *Wolffenbüttel*-éből . . . . . 2 —
— *Stein*-éből . . . . . 2 —
— *Wartensleben*-éből . . . . . 1 —
— *Tsáſzárából* . . . . . 1 —
— *Laudon*-éből . . . . . 1 —
— *Lascy*-éből . . . . . 1 —

Mind öſzve 55 Bat.

Az elöl ſzámláltt gyalogokhoz tartozott lovas Oſztállyok így következnek.

Gróf *Erdödy* Reg. ből - - - - -	3 Oſzt.
G. *Wurmſer*-éből - - - - - - -	3 —
B. *Greven*-éből - - - - - - - -	3 —
Naſſau vasas Reg. ből - - - - -	3 —
Tzesvitz vas. Reg. ből - - - - -	3 —
Zsakmén (Jaquemin) vas. R. ből -	3 —
Harrach vas. Reg. ből - - - - -	3 —
Lobkovitz könnyű Lov. közzűl - -	3 —
Valdek kön. Lov. közzűl - - - -	3 —
Toskánai nagy Hertzeg Dragonyosai közzűl - - - - -	3 —

Mind öſzve 30 Oſzt.

Szerimben foglalatoskodtak az Oſtrom alkalmatosſágával

G. *Callenberg* Reg. éből - - - -	2 Bat.
Deutſchmeiſter-éből - - - - - -	2 —
G. *Gyulaiéból* - - - - - - - -	1 —
D' *Alton*-éból - - - - - - - -	2 —
Caprara-éből - - - - - - - -	2 —
Neugebauer-éből - - - - - - -	2 —
Klebek-éből - - - - - - - -	2 —

Öſzveſéggel 13 Oſzt.

Ezek-

Ezekhez tartoztak 6 Lovas Osztállyok: 3 a' *Tsatorinszky* vasas Reg. ből; 2 a' *Modena* könnyű Lovasai; 's 1 az Uhlánusok közzűl.

Mind ezeken kivűl vóltak még a' Generál-Stabbéli, és a' földmérő Tisztek, a' Partantyúsok, Vadászok, a' *Michailovits* szabad Serege, a' Tsajkások, Hidasok, Mina, 's árok ásók, út tsinálók, kotsisok, béresek 's a' t. A' föld népéből 20 ezerig való munkások. Ezek szerént *Belgrád* ostroma, tsak maga a' Vár körül több emberünket hozott mozgásba 120,000-nél.

A' fő igazgatást, mint tudjuk, fő Vezér Báró LAUDON Gedeon Úr vitte. — Vóltak feles számmal, más nagyobb 's kissebb méltóságú Generális Urak-is jelen, úgymint *Pellegrini* fő Vezéren kivül, ezen 3 hadi Tármester Urak: Gr. *Clerfé* *), Gr. *Colorédó* József, az egész Armádiában lévő Pattantyúsok Igazgatója; H. *Deliny* (de Ligne) a' *Zimoni* Tábor Feje, és B. *Ruvroá*. Továbbá *Kinszky* József Úr a' Lovasság Generálja.

Hét F. M. L. Urak, név szerént ezek: B. *Alvintzy*, *Blankenstein*, Gr. *Browne*, G. *Colorédó* V., G. *Mitrovszky*, *Tizs* (Tiege) H. *Waldeck*. Tizen-

*) A' Generálisok nevei nem a' rangjok, hanem az Alphabet szerént vagynak elő adva.

Tizenhét Generál-Major Urak: Gr. *D'Alton*, *Brentáno*, Gróf *Kavanagh*, *Klebek*, Gróf *Kollonits* Jósef, *Magdeburg*, *Melas*, *Mikovinyi*, *Otto*, *Smakers*, Gr. *Sztáray*, Gr. *Thurn*, Gr. *Türkheim*, *Wenkheim*, H. *Würtemberg*, H. *d'Urfel* (Duc d'Urfel) *Zehentner*.

Vóltak e' nagy, 's ritka történetnek nagy Nézői-is, úgymint a' fő Hertzeg FERENTZ, az *Anhalt-Göthi* Hertzeg, 's más külső Orfzági, 's Hazánkbéli fő rangú Urafágok.

Már a' *Szerviai* Seregből takarodnak viffza a' vafas Regementek Magyar Orfzágba téli Quartérokra: de népének több réfzével eggyütt még *Orfovát*-is kézre akarja az idén keriteni, a' diadalmas fő Vezér; sőt többre is fzándékozik, mint irta Ő Felfégéhez adott válafzában, ha tsak egéfzfége fogja engedni.

Hertzeg HOHENLÓE győzedelme.

Okt. 16-dik napján költ Irásunkban emlitettük vólt, hogy Hertz. *Hohenlóe*, *Kara Muftafát* Oláh Orfzágban lelkeffen megverte. — A' közelebbi Tudositások fzerént így történt a' dolog:

Meg-értvén a' Hertzeg, hogy *Kara Muftafa* 2 lófarkas Basa, 10 ezer emberé-

vel,

vel, (mellynek 7000-e *Vajdenynél* *), 3000 pedig *Portsenynél* táborozott) bé-akarna ütni *Erdéllybe*: elő vette a' nagy LAUDON és COBURG reguláját, és el-végezte magában, hogy az ellenséget szándékában megelőzze; a' minthogy Okt. 5-dikén, estvére kelve meg-jelent a' *Syll* vizinél fekvő Táborban, és leg-ottan a' viadalra való menetel eránt a' szükséges rendeléseket meg-tette. — Más nap éjtszaka meg-indúlt seregével egyeneſſen *Portseny* felé. — Mivel arra tsupán eggy út szolgált, tehát tsak eggy tsapatban kellett marsiroztatni a' sereget. Okt. 7-kén reggeli 3 órára, már az egéſſz sereg a' *Vulkán* hegye kellő tetejére a' határ szélén termett, holott meg-pihentetvén a' Hertzeg Vitézeit, 's jól tartatván a' lovakat, 6 órakor újjra hozzá fogatott a' marshoz. Az elől menő sereget maga vitte a' Hertzeg, az 1 Oláh Reg. béli Oberſterrel *Kray* Úrral együtt. Dél előtti 11 órakor el-ért a' Hertzeg a' *Portsényi* Paſſushoz, a' hol meg-állapodott, hogy annál sebeſſebben, 's jobb rendel esheſſen meg az ellenség meg-támadása. — Ez egynéhány minuták múlva meg-is esett. Az ellenség vigyázóit, kik mintegy 300 lo-

va-

*) Magános Leveleink *Vályeni*-nek irják.

vasokból állottak, hirtelenséggel el-kergette elöl járó seregünk. — Amazoknak feléjek való szaladásokat látván a' Táborbéliek, tsoportostúl omlottak Vitézeink felé; de hogy ezeknek a' Hertzeg 20 Tzug Lovassággal segittségekre sietett, 's egynehány ágyú lövést-is tétetett: azonnal hátat fordittottak a' Törökök, táboroknak felé sem mentek, hanem nagy részént a' *Vajdényi* Tábor felé szaladtak. — Ezen első vagdalkozás alkalmatosságával közel 100-an maradtak a' Törökök közzül a' tsata piatzon. — A' miéink megmaradtak az ütközet hellyén, tsata rendbe állíttatva. Valami 1 órával ezentúl rohant ismét az ordító ellenség feles számmal vissza minden felöl: de gyalogjaink ágyúzását 's lövöldözését nem soká szivelhetvén, ismét vissza szaladt *Vajdenyi* felé, még minekelőtte a' Lovasság szembe szállhatott vólna véle. — E' meg-lévén, a' Hertzeg, gyalogjait a' Passus mellett lévő hegyekre fel-szállitotta, a' Lovasságot pedig a' sikra hellyhette, visgálodókat rendelt minden felé, és tsendességben vólt egéssz éjtszaka. — 8-dikon reggel visgálódni indúlt a' Hertzeg, 's tsak hamar megsejtette, hogy egéssz erejével indúl ellene a' Törökség: arra nézve népét késedelem nélkül el-rendelte, 's készen várta a' négy tsapatokban közelgető ellenséget, mellyeknek

ket-

ketteje jobb, más ketteje ismét bal szárnya felé tartott seregünknek. Midőn már nem messze vóltak a' Törökök: el-kezdték az ágyúzást és lövöldözést. Amannak nem vólt semmi foganatja; de ez ölt, és sebesített. — Az ellenség nem gondolván a' miéink tüzelésekkel, mind tsak elébb elébb nyomúlt, 's olly keménnyen lövöldözött, hogy a' Hertzeg egynehány Tzug Lovasſainkat kéntelenníttetett vissza húzni. Erre az ellenség szem igyet kapott, 's már egésszen seregünk eleibe tsödúlt. Kapván a' jó alkalmatosságon a' Hertzeg, viadalt fuvat Lovasainknak, velek a' Török Lovasságot bé-keríti, 's közöttök olly mészárlást tetet, hogy a' kik meg-menekedhettek bátor Lovasſaink szablyájoktól, szaladtak a' merre szemekkel láttak. De vitéz Lovasaink a' szaladókat sem tágitották, és *Vajdenyiig* egész 1 mértföldnyire hólt testekkel teritve hagyták magok után a' térséget. A' gyalogsága még szerentsétlenebb vólt az ellenségnek, mert míg seregünk jobb szárnyánál Májot *Kettner* Úr derék Oláh vitézei ellen próbált szerentsét haszontalanúl: az alatt a' Lovasságtól külön szakasztatott, 's jobbára mind le-apritódott, 20 el-fogattakon kivül. Többre megy 1500-nál azoknak a' száma, kik a' tsatapiatzon halva maradtak az ellenség közzúl; ezeken kivül a' *Syll* vizibe-is sokan veszték. — A' mi seregünk közzúl, mellynek száma nem ment 6000-re, 19-en estek el, 's 41-en sebesedtek meg, kik közzé tartoznak *Cseh* és *Intzédy* Főhadnagy Urak, a' vitéz *Toskána* Huszárjai közzúl. A' két Táborból sok ló, fegyver, eleség, 's más e-

egyébb került diadalmas Seregünk kezére, melly el-nyert 6 ágyút-is az ellenségtől, és 30 zászlókat. — Ekként készült meg ez a' jeles győzedelem, melly H. *Hohenlöet* hadi Tármesteri méltóságra emelte.

Hertzeg *Coburg* bé-sántzolta magát a' *Gerlyetselyi* Táborában.

JELENTÉS.

Irásunknak 381-dik Levelén, említettük vólt átallyában, hogy a' vitéz Magyar Lovasság ditsőségének örökitésére készitett Rajzolatokat, már némelly előfizető Uraságok számára le-küldöttük. Most különössen az eránt-is utasithatjuk nagy részét, munkákat járató kedves Hazánkfiainak, mi módon júthassanak, az általunk ajánlott Rajzolatokhoz; úgymint:

Az *Erdélly*i Uraságok: méltóztassanak magokat jelenteni nagy mélt. Gróf *Bánffy* Gubernátor Úr ő Excel. Úrfiai Nevelőjénél, 's a' mi szives igyekezetünknek eggy kiváltképpenvaló Elömozditójánál, *Kováts* Úrnál *Szebenben*. Ezen drága Úrhoz, már küldöttünk le az említett Rajzolatokból feles számmal; és még többeket-is fogunk küldeni, egésszen hiedelemmel lévén a' felöl, hogy mind azt véghez viszi képünkben, a' mit magunk kivánnánk tselekedni, ha lehetne.

A' *Komáromiak*, és a' kik ott körül laknak, az *Esztergomiakkal* eggyütt: ama nagy tiszteletre méltó fáradhatatlan buzgóságú jó Hazafinál, *Pétzeli* Jósef Úrnál.

A' *Posoniak*, az oda közel lakókkal eggyetemben: Tiszteléndő Török Gábor nevendék Pap Úrnál. Ezen

mun-

munkás szeretetű Barátunknál; a' kiről csak az igazat mondjuk-ki, midőn az hirdetjük örömmel, hogy eggy ez azon jól indúltt plántái közzűl, az Isteni, 's más Tudományok veteményes kertének, a' kiből a' Haza méltán sokat reménylhet.

A' *Györiek*, *Pápa's Veszprémiek*, Györben Könyv nyomtató *Streibig* József Úrnál, kiben eggy szives jó akarónkat tisztelünk.

A' *Peſtiek*, az oda bé-járó vidékiekkel eggyütt, *Stabel* Úr könyves Boltjában *Peſten*, a' TT. PP. Franciscanusokkal által ellenben.

A' *Kőszegiek*, nem külömben a' *Szombathelyiek* 's minden más környékbeliek, a' Distr. Tábla érdemes Vice Regiſtratoránál, *Tóth* János Úrnál. Magasztalva van előttünk ezen Úrnak Hazájához vonszó szeretete, mellynél fogva erőssen hisszük, hogy kész leszen hozzá tett kérésünknek tellyesitése által némelly tsendességét, kedves Hazájáért fel-áldozni.

A' *Debretzeniek*, *Váradiak*, 's több közel lakó vidékiek: Debretzeni Kalmár *Molnár* Sámuel Úrnál, a' kihez még ugyan le nem mentek a' Rajzolatok, de egynehány napok múlva le fognak menni. Az emlitett Úr Boltja vagyon mindjárt a' vám kerék mellett.

Még *Kaſſára*, *Eperjesre*, *Szerviába*, a' *Bánátba*, *Horváth Országba*, és *Silésiába* alkalmatosságot nem kaphattunk; de járunk utánna szorgalmatossan, 's mihellyest fogunk kapni, el nem múlatjuk, eránta a' jelentést meg-tenni.

Reményljük, hogy a' H. COBURG Seregénél vitézkedő nagy érdemű előfizető Uraink már eddig Major *Hart. Imüller* Úr által kezekhez vették küldeményünket.

A' Rajzolatokkal eggyütt Rámákat nem küldhettünk: még fogjuk ugyan tsak egynehány újj módiaknak formájokat minden órán küldeni, mellyekből chessen ha tettzik, a' mái ízerént választást tenni.

— Azért hagyattunk olly nagy széleket, a' már sokszor meg-nevezett Rajzolatoknak; mivel az még inkább neveli méltóságos 's díszes vóltokat. — A' Versekkel, mellyek fognak mellékek készíttetni, nem sokára lessz szerentsénk kedveskedni.

Igyekezetünk van a' Magyar Gyalogságot-is olly formán meg-tiszteltni, mint meg-tiszteltük a' Lovasságot. —

Munkánk eránt kívántuk jelenteni, hogy valamint ígértük: úgy azt valósággal már el-is kezdettük ezen folyó Hónapban kéttzer jártatni. Az ez eránt való jelentést azért tartjuk szükségesnek; mivel meg-eshetett, hogy talám a' Posta hibája miá nem vehették némelly érdemes Urak Irásunkat akkor, a' midőn mi óhajtottuk vólna: 's annál fogva eggyütt úgy kezdtek gondolkozni, mintha adott szavunkat meg nem akarnánk állani. — A' mit el-kezdettünk: azt buzgó törekedésel kívánjuk folytatni, és reménységünk szerént annál szerentsésebb elő menetellel, mivel a' Postán-is már valahára reá mehettünk, hogy tettzésünk, 's kövétkezésünképpen az előfizető Uraságoknak-is tettzések szerént menjen a' dolog. Mivel e' kettő eggy. — — A' *Hadi Történetek* Nevezet éppen nem szolgáltathat csak leg-kissebb ollyas vélekedésre-is alkalmatosságot, hogy mi a' Had végezödésével félbe akarnánk szakasztani Irásunkat. Sokkal más gondolatokra ösztönöz bennünket az a' reménységünket meg-haladó kedvesség, mellyet találtunk a' két Magyar Haza előtt. — Nem tessznek le a' pennát mind addig kezunkből, mig kedves Hazánkfiai egésszen meg-elégedésel olvasándják Irásunkat; mellyet hogy hova tovább meg-érdemelhessünk, 's méltóbb jussal reménylhessünk, arra fogunk törekedni. — Ezen okon meg-is változtatjuk nem sokára Munkánknak mostani Nevezetét, 's választunk mást ollyat, melly elébe illyék eggy ollyan Irásnak, a' mellyben első Tudósításunkban tett igéretünknek tellyesitésén kivül, szándékozunk mind azt közleni, a' mit eggy Magyarnak, úgy mint Magyar-

nak különöſſen Hazájáról; úgy pedig, mint okos embernek, 's Világ Lakosának, más esmeretes Országairól, 's Tartományairól-is a' Világnak tudni ſzükséges, haſznos, és gyönyörüſéges. Meg-irjuk t. i. mind azon nevezetes Történeteket, a' mellyek kedves Hazánkat, akárminemü tekintetben fogják illetni: de azt ſem múlatjuk el fel-fedezni, hogy forog más felé a' Világ állapotja.

Ez alkalmatosſággal im e' következendöket akartuk még értésére adni a' Magyar Közönſégnek, úgymint:

A' melly érdemes Hazánkfiai, még moſt kívánnak-is Elöfizetöink lenni, meg fogják Irásunknak minden eddig ki-jött darabjait eleitöl fogva kapni, a' hozzájok tartozó Rajzolatokkal együtt. Mivel különben tsonka-is lenne a' munka. — Ezen Jelentésnek tétele eránt már gyakor ízben meg-kérettettük. — Továbbá

A' kik az Elöfizetö Uraſágok közzül némelly Darabokat, vagy Rajzolatokat kéttzer kaptak vólna meg: méltóztaſſanak a' felesleg valókat hozzánk viſzſza utasítani. — Ezen munka eggy kevés fáradtſágba; de pénzbe 1. Krajtzárba ſem kerül: tsupán a' boritékra ne terhelteſſenek drága Uraink a' felül irás alá ezt tenni: *Retour.* — A' felül irás ezentúl tsupán így lehet: *An die K. K. Oberſt Hof-Poſtamts-Zeitungs-Expedition.* Pro *Hadi Történetek.* — (A' *Herr von A.* alatt értetödött *Aigner* Úr, az Expeditionak Kormányozója).

A' kik ellenben eggy vagy más Darabját nem vették vólna Irásunknak, avagy a' Rajzolatoknak; vagy ha vették-is a' Rajzolatokat, de talám igen megromolva: méltóztaſſanak a' fogyatkozást értésünkre adni; azt leg-ottan pótolni fo kötelesſégünk leſzen.

Végre, bátorkodunk azt-is említeni, és úgy itéljük az elöre el nem láthatott környülállások ſzerént nem hellytelenül, hogy azon egynehány érdemes Urak, a' kik fél eſztendöre eggy Arany elö pénzt küldöttek, azon okból, mivel Bankó-Tzédulát nem kaphattak: méltóztaſſanak a' következö fél eſztendöre való 5. forintokat fél forint pótolásſal küldeni. — Ezüſt pénzt-is ſzint ollyan bátran lehet Levélbe zárni, mint a' Bankó-Tzédulát. —

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Októbernek 30-dik Napján.

8.

Ez elött két napokkal érkeze a' *Vulkáni* Táborból eggy igen kedves Levelünk. — Benne szép renddel elő van adva, a' *Kara Mustafával* történtt diadalmas verekedésnek kezdete, folyamatja, és vége. Mivel mindazáltal már arról, Irásunknak előbbeni Darabjában szollottunk: az egésſz Levelet szórol szóra ide nem iktatjuk; hanem hogy rólla's belölle valamit ne említtsünk, meg nem állhattuk. — Örömmel teltünk el, mihellyt hozzá fogtunk az említett betses Levélnek olvasásához, mellynek kezdő szavai ezek: „ A' mi kedves komendirozó Hertzegünk „ *Hohenlóe*, bennünket-is vezet immár a' „ bertsület nyerésének piatrzára. Sokkal szá„ mosabb ellenség ellen, szoros útakon, és „ roppant hegyeken el-vitt bennünket, sze-

„ rentséſſen kormányozott, és diadalmaſſan „ viſſza hozott.“ — Ezek a' gyönyörű kifejezések kézen fogva vezetnek bennünket, a' *Hohenlóe* győzedelmének eggy kiváltképpenvaló ſzerző okára. Győzedelmeskedett már az előtt diadalmas Seregei ſziveken *Hohenlóe*, mínekelőtte *Kara Mustafán* győzedelmeskedett vólna. — Az okos Vezér, 's bátor Katona, úgy győznek, ha ſzeretet uralkodik közöttök. — — Boldog II. JOSEF, ſzárnyai alatt nyugovó Tartományival, közelebbről *Magyar*, *Erdélly*, 's *Horváth* Országokkal eggyütt, hogy olly Főket adhatott vitézlő Seregeinek, kikben azok édes Attyaikat tiſztelhetik, 's tiſztelik-is *). — Nem olvashattuk továbbá meg-in-

*) Midőn *Nandorfejérvára* Bástyáin a' fel-adást jelentő fejér záſzlók kezdettek lobogni: a' diadalmas Seregnek ezen örvendetes kiáltozását ekhoztatták viſſza a' ſzomſzéd hegyek: *Éllyen LAUDON.* — Szereti a' Nép fő Vezérét, midőn annak eggy ſzívvel 's ſzájjal *Vivátot* kiált.

Herczeg COBURG, midőn a' ſzámára küldött Therésia nagy kereſztjét vette vólna, öſzve gyűjtette Vitézeit, 's az Adjutántja kezébe adott nagy kereſztre mutatván, így ſzóllította meg azokat: „ Kedves Barátim! Ti érdemlettétek nékem ezen „ győzedelem ſzép jutalmát; Tinéktek köſzönöm „ ezt

indulás nélkül, az érdemes Levél iró Úrnak az Oláhokról tett ezen nemes szivű Vallástételét: „Az első *Oláh* Regement, úgy „mond, mind elöl, mind óldalról tűz közzé „esett, de az ellenségnek ellene való dü„hösködését, minden változás nélkül, vitézi „módon ki állotta.“ — Ekként esmeri meg egy jó Magyar Vitéz külömbség nélkül a' valóságos érdemetmind azokban, a' kik azt szívesen keresték, 's meg-is találták. Meg-dicséri az említett Levél iró Úr, vele együtt fegyvert viselő Német Társait-is. — A' *Toskána* Huszárjai közzül pedig, olly Embereinket nevez, a' kiknek példájokból ki-tettzik, hogy csak Magyar a' Magyar, mindenkor, és mindenütt; és hogy Magyar Vitézeink, ama két szives Barátok *Theseus* és *Pirithous* emlékezeteket újjítják meg nálunk. — „Főhad„nagy *Cseh*, kemény lövést kapott a' bal „karján, mindjárt az első tsatában, és bi„zonnyal öszve vagdalta vólna az ellenség,

„ezt — fel-teszem, és viselni fogom: de a' Ti „Nevetekben.“ — Ezen kegyes beszédei a' Hertzegnek, örömnek könyhullatásit fatsartak-ki hív Vitézeinek szemeikből; és tsak darab idő múlva hallattak a' zokogó sokaság közzül ezen buzgó szeretetnek szavai: „Vigy minket Hertzeg: és mi megyünk Te utánnad.“ —

„ hanemha Tzugjabéli köz Legény *Bartha*
„ nevezetű, mellé nem állott, 's mind ad-
„ dig nem óltalmazta vólna, míg Kapitány
„ *Uhl* a Tzug *Savoye* Dragonyosaival se-
„ gittségekre jöhetett. — Kaprál *Ko-*
„ *váts; Litasy*, *Vojna*, és *Székelly* köz
„ Legények, a' haláltól mentették meg
„ Hadnagy *Egermann*-t, midőn az ellenség
„ gyalogjaival viaskodtunk. *Litasy* ugyan
„ akkor halálos sebet-is kapott, mellyben 2
„ óra múlva meg-hólt. — *Hajer* és *Varró*
„ nevezetüek, a' *Pétsi* Hadnagy Komendó-
„ jából, 1 ágyút nyertek el, le-szabdalván
„ a' mellette állott 6 Törököket. *Desiki*
„ Káprál-is el-vett harmad magával más á-
„ gyút az ellenségtől. — Egyébaránt vala-
„ kiknek szerentsék lehetett, a' *Toskána*
„ Magyar Lovas Regementjéből, ezen szép
„ verekedésben meg-jelenni, igyekeztek,
„ Oberster *Ott*, Major Báró *Szentkereszti*,
„ Kapitány *Baranyai*, *Maurer*, és *Rad-*
„ *ványi; Intzédy*, *Cseh*, *Pétsy* Fő, és
„ *Egermann* Alhadnagy Urak nyomdokai-
„ kat követni, 's bátor szívvel hartzolni. —
„ Szégyen-is lett vólna ott minden Magyar-
„ nak két kézre nem dolgozni, a' hol maga
„ *Hohenlóe*, ezen Nemzetünket szerető,
„ 's betsülő jó Hertzeg vala, mindnyájunk
„ vitézségének szemmel látott Tanúja, 's a'
„ ki

» ki maga-is Hérosi módon mindenütt a'
» golyóbisok között járt, mellyek közzül
» eggy érdeklette-is a' jobbik tzombját " *).
— Így végzi a' gyakran emlitett érdemes
Úr Levelét: „Úgy meg-vetettük *Kara Mu-*
» *ſtafának* az ijjedtyit, hogy még *Karbu-*
» *nyeſten*-is túl ſzaladt, de nehezen állapo-
» dott meg *Krájovánál*-is vertt hadával egy-
» gyütt. És tsak fel lehet tenni, hogy nem
» eggy könnyen fog már ő az *Erdéllybe*
» való bé-ütésről gondolkozni. Mert ha
» vólt ezen verekedés előtt, a' mi éleſzthette
» újj ſzerentse próbálásra, t. i. a' *Hátſzegi*
» vidéken való tavalyi ſzerentséje: moſt
» meg-tapaſztalta, hogy nem tanátsos néki
» *Hohenlóe*-val ſzembe ſzállani. — Tsak
» lehet gondolni, hogy vólt népünknek
» nyeresége, mivel többnyire mind aſſzú
» ſzőlő Bort, 's Rosólist ivott a' népünk;
» pedig az elsőt 30, a' másikat 25 garaſſá-
» val fizettük." —

Her-

*) Hertzeg *Hohenlóe*-nek Nemzetünk iránt való figyelmetesſégének, 's hajlandóſágának az-is eggy nagy jele: hogy kezd már Magyar nyelven be-ſzélleni, mellynek meg-tanúlására kiváltképpen való módon fel-gerjeſztette a' Hertzeget a' Húſzárok unſzoló ſzavának: *Rajta !!!* hallása.

Hertzeg *Hohenlóe* későbbi Tudósításából, éppen most adta ki a' fő hadi Tanács, azon Vitéz Uraknak neveiket, a' kik a' *Porzsény*, és *Vajdeny* nél történtt szerentsés ütközetben különös ditséretre tették magokat méltókká. Ezek azok: *Leonardo*, és *Staader* Generálok. A' *Toskána* Huszár Reg. jéből azon érdemes Tiszt Urak eggyül eggyig, a' kiknek betses Neveik már oda fellyebb elöl fordúltak; a' *Splényi* gyalog Reg. ből Oberst. *Degenschild*, Oberstlieut. *Adorján*; *Rouviere*, és *Sándor* Májorok; Főhadnagy *Grompeter*; az Erdélyi első Oláh Reg. ből Oberster *Kray*, *Kettner*, és *Stojanich* Májorok; a' *Savoye* Dragonyosai közzül Oberst. *Jandahl*, Major *Hermann*, Kapitány *Neumann*, *Gabelkofen*, *Struppi*, *Fleischer* Főhadnagyok, Alhadnagy *Ellenrieder*; a' Pattantyúsok közzül Kapitány *Grillet*. — Ezüst érdem pénzt nyertek a' *Hohenlóe* diadalmas Seregéből öszveséggel 34-en, úgymint: a' *Splényi* gyalog Reg. ből 2-en; az Erdélly Országi első Oláh Reg. ből 6-an; a' *Toskána* Huszárjai közzül 10-en; a' *Savoye* Dragonyosai közzül 13-an, és 3 Pattantyúsok. — A' *Savoye* Dragonyosai közzül egy, arany érdem pénzre itéltetett méltónak.

F.

F. M. L. *Vallis* Úrnak *Horváth* Országból tett jelentése szerént, a' *Likai* Regből 3-an; az *Ottotsániból* pedig 2-en kaptak leg-közelebb ezüst érdem pénzt; és 1 ugyan csak az *Ottotsániból* aranyat.

H. COBURG fő Vezértől jöve a' napokban egy Kadét bizonyos Tudósitásokkal. Magával hozott egy darabot azon nehéz vas lántzok közzül, mellyekről már Irásunknak 374-dik Lev. tettünk vala emlékezetet. Ezt tegnap tulajdon szemeinkel meg-nézegeténk a' Ts. és Kir. feyvertartó Házban, a' hol már fel-függesztödött, és tartatik örök emlékezetnek okáért. El-szörnyüködtünk ennek látására, a' melly valósággal a' Törökök emberi érzékenységektől üres vóltoknak, és a' Keresztények ellen való dühös indúlatjaiknak ellene mondhatatlan Tanúja. A' lántz 5 személlyre vagyon készítve, a' minthogy 5 nyakvasak szemléltetnek rajta, mellyeknek 3-a, a' két szélsön kivül nintsen a' lántznak bizonyos részéhez foglalva, hanem tsak szabadon függ rajta. Bivalynak sem kellene vastagabb lántz, mint a' millyen otromba vastagságú ez az embereknek készíttetett lántz. — Majd 4 ölnyi hosszúságú, és 38½ font

font nehézségű. — Meg-mutogatta a' fegyvertartó ház gondviselője, a' *Szabátsnál* el-nyertt záfzlókat-is, mellyek Ő Felsége II. JÓSEF képe mellé vagynak módoſſan elrendelve. Nagyok, 's külömbkülömbféle lengeteg ſelyemből kéſzültték. A' többek között egy fejér vagyon, mellyre kék ſelyemből a' *Mahomet* keze 's kardja ki vagyon varrva. A' záfzlók felibe vagynak egynehány ezüstből kéſzűltt érdem bokréták felrakva, mellyek haſonlóképpen a' Törököktől vetettek el. — A' tőlök már ſok ízben nyertt győzedelemnek más jelei, még mind oda le vagynak; igen nagy réſzént *Pétervárádon.*

Hogy *Coburg*-ra viſſza térjünk: Márt Okt. 3-dikán parantsolatokat adott a' Hertzeg, hogy a' ſátorok hellyébe föld kunyhokat kéſzíttsen a' katonaſág, 's azt előre jól ki-égeſſe: a' melly annak a' jele, hogy ha egéſſz télen által nem-is; de ugyan tsak még alkalmas ideig a' mezőn akarja ſeregét táboroztatni, mivel ott körül belől nagyon ritkák-is a' faluk. — Okt. 2-dikán akaſztatott fel a' Hertzeg egy Török Spiont, a' *Milkov* mellett, a' ki már gyakran meg-jelent vólt a' Táborban, etzet árulónak neve alatt. — Tsudálkozásra méltó vólt, minémű hideg vérrel ment az az ember a' halálra. — F.

F. M. L. Gr. *Wartensleben* parantsolatot vett, hogy *Mehádia* mellől a' *Supaneki* völgy felé nyomúllyon, a' minthogy Okt. 13-dikán meg-is inditotta arra felé, elől menő ſeregeit.

Irásunknak 394-dik Levelén, meg-tettük már az előre való Jelentést, Generál *Pruglach* Úr ſeregének a' *Rimnik* tájján megbizonyitott vitézſégéről. Az egéſſz dolog miként ment végbe, meg-irta maga az *Erdélly* Orſzági Sereg' fő Kormányozója H. *Hohenlóe*.

A' Hertzeg Tudósitásának ez a' Summája.

Generál *Pruglach* parantsolatot vévén H. *Hohenlóe*-től, hogy *Rimniknél*, 's ha lehetne, még *Ollaneſt* és *Oreſznél*-is zavarná meg az ellenſéget. Ahoz képest Okt. 5-dik napján meg-indúlt, 's még pedig, hogy az ütközetre ki-rendeltetett napra *Rimniknél* teremhetſſen, a' rövidebb menetelt választotta az *Olt* vize jobbik partján *Kosia* felé; de a' mennyivel rövidebb vólt ezen, mint a' más partján az *Olt*-nak *Rimnik* felé az út: annál bajosabb-is vólt, mert jobbára igen

ſzük,

ſzük, 's meredek helyeken kellett a' ſereg-nek menni, 's hegy-patakokat kéntelenítetett gázolni. — Magaſztalja Gen. *Prug-lach*, Oberſtlieutenánt *Vilhorſzky* Uron kivül, az Oláh ſzabad ſereg Májorát *Klein* Urat, a' ki eggyütt támadta meg a' *Rimniki* ſzöllők alatt, emlitett Oberſtlieut. Úrral a' Törököket, és az Oberſtlieut. Úr meg-ſebeſedése után maga igazgatta a' Lovaſságot. — Ditséri a' több Tiſzt Urakat-is átallyában, az egéſſz néppel eggyütt, melly állott 3 Svadron *Toskána* Húſzárokból; az *Oroſz* Regementjének 4 Kompániáiból Májot *Csepi* Úrnak vezérlése alatt; a' *Belgiojoso* 1 Batalionjából, *Merkandini* Májot Úr alatt; és némelly *Erdélly* Orſzági ſzabad akaratúakból. Az egéſſz ſzerentsés történet elő adásában im e' következendő érdemes Tiſzt Uraknak neveik fordúltak elől, a' meg-nevezetteken kivül, úgymint: Kapitány *Pothoránylé* az *Oroſz* Reg. ből, a' ki 200-ad magával a' tsata előtt, *Okna* felé küldődött, hogy onnan verje el az ellenſéget; Kapitány *Cadelinie* a' *Belgiojoso* Reg. ből, a' ki ugyan tsak 200 ad magával *Ollaneſt* felé tartozott menni a' végett, hogy az ott lévő Oláh kerülőket ſzemmel tartaná, és míg *Rimnik*-ből el-kergetődne az ellenſég, ſeregünknek hátúlról óltalmára lenne; Kapitány *Simonyi* Úré,

Úré, a' *Toskána* Huſzár Regementből, a' ki parantsolatot vett, hogy egy Svadronnal mennyen *Rimniken* túl, és ha majd az ellenség ezen hellyből meg-ſzalad, ne ereſzſze *Okna* felé. — Ezen Uraknak el-küldetések esett Okt. 7-dikére virradóra még éjfél tájban, a' *Capu Piscului* nevü hegyről, melly vagyon *Rimniken* innen. — Az emlitett *Simonyi* Kapitány Úr érkezésével vette futásra a' dolgot, a' *Vilhorſzky*, és *Klein* Urak ellen agyarkodó, 's rajtok fellyül fordúlni akaró ellenség. — Ezen eddig elöl ſzámlált Vitéz Urak betses Neveiken kivül, elöl jön még a' *Toskána* Huſzár Kapitány *Fúlda* Uré, a' ki a' viadal közben el-küldetett *Okna* felé, hogy Kapitány *Pothorányi* Úrtól hozna hirt, vagy ha kivántatnék, lenne ſegittségére. Az út közben rá bökkent valami ſzázig való embereire az ellenségnek, a' kik magok kötöttek elébb belé, de meg adták az árrát; mert *Fúlda* Úr Vitézeivel úgy tsapott közibek, hogy minekutánna közzülök ſzámoſſan el-húllottak, 's egynéhányan el-fogattak, a' többek ſzaladásra vették a' dolgot. — Különös ditsérettel emlit Gen. *Prugglach* Úr végre két köz Embereket a' *Toskána* Huſzár Reg. ből, kiknek egyike *Rimes* Mihály, az Oberſtl. 2-dik Svadronából; a' 2-dik *Suſzter* Já-

János, az 1-sö Májot 1-sö Svadronából. — Ezek kereſztül vágván magokat az ellenſégen, a' meg-ſebeſedett *Vilhorſzky* Úrnak *) ſegíttségére, mellette termettek, melly alkalmatoſsággal az elsőt veſzedelmeſſen meg-ſebesitette eggy golyóbis. — *Leſcher* nevezetü Káprál-is az első Májot 1-sö Svadronából, igen jól viſelte magát, Kap. *Fúlda* Úr bizonyſág tétele ſzerént.

Közelebbi Irásunknak 403-dik Levelén, a' hol Májot Hertzeg *Eſzterházy* Úrról vagyon a' ſzó, méltóztaſſanak az érdemes Olvasók ezen igék hellyett: *a' kardot, 's agyon vágván* — így olvasni: *a' puskát, 's agyon lövén.* — A' hiba valamelly véletlen történet miatt esett.

ELE-

---

*) *Vilhorſzky* Ur, úgy tsapta a' Törökőt, a' kitől kapta ſebét, ködökön, hogy az azonnal ſzörnyű halált hólt.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Bétsből.

Ő Felsége' hova tovább való erősödésének jele, hogy már vadáfzni-is vólt. — Az orvosfággal való élést ugyan, még fem hagyta félbe. Tegnap előtt-is ki-méne kétfzer a' játék nézö hellyből orvosfág venni.

A' jövö hónapnak, úgymint Novemb. 1. napjától fogva, úgy fog az adó fizetésre nézve folyni a' dolog *Auftriában*, 's a' több úgy neveztetett Német örökös Birodalmakban, a' mint az arról ki-adott újj Rendelések (Steuer Regulirung) tartják. — Az effélékben való *Praerogativát* elsöféget, tudjuk nem irigyli kedves Hazánk a' Német örökös Tartományoknak. De ezek fem kivánták nagy réfzént a' felölök illy formán való gondoskodást. Befzélltek eleget, irtak is a' Steuer Regulirung ellen. Örömest nem fzeretnénk mi ennek magyar nevet-is adni: mert nem akarnánk, hogy fzükfég lenne reá.

Ma-

Magyar Orſzág.

Örömmel értettük, hogy kedves Hazánknak minden réſzeiben, kezd a' diſzes *Magyar Köntösnek* viselete mind inkább inkább hellyre állani. Különös érzékenyſéggel hallottuk nevezeteſſen, hogy *Bihar* Vármegyében még az Aſſzonyſágok-is elvetvén az idegenektől költsönözött ruházatokat, azzal-is meg-akarják Nemzetekhez való hajlandóſágokat mutatni, hogy annak öltözetét nem ſzégyenlik. — Hellyeſſen, és igen ditséreteſſen!! — Nem kell az illyen *Magyar vérű* Dámáknak ſemmi más külső jel eránt ſzorgalmatoskodni, melly által Hazájokhoz vonſzó ſzeretetеket nyilván valóvá teheſſék. A' világ tzimerénél *) többet ér, 's többet jelent diſzes Magyar öltözetek. — Szerentsénk vólt a' napokban, T. *Makripodári* Vice Ispány Úrnak, eggy ſzép Magyarſággal ſzerzett, nyomtatásban lévő Le-

*) A' minapában a' Frantzia Dámák ſeregestül kéredzettek a' Nemzet gyülésébe, hová bé-botsátatván külömbkülömbféle drágaságaikat az Orſzág boldogitása végett által ajánlották, 's azon reménykedtek, hogy rendeljen nékiek a' Nemzet gyülése olly tiſztes tzimert, vagy jelet, mellyet viselheſſenek Hazájok ſzeretetének jeléül.

Levelét olvasni, mellyel hivott a' többek között innen *Bétsből* eggy M. Gróf Urat, a' *Posonban* tartandó közönséges Gyülésre (*Generális Congregatióra*). — A' Levelet szóról szora ide iktattuk vólna: de a' hellynek szűk vólta nem engedte. Nagy reménységet nyújthat ez, minden igaz szivű Magyar Hazafinak, hogy született Nyelvünk naponként jobban jobban fog éledni, és még a' Törvényes Dolgok' folytatására-is alkalmaztatódni: a' melly meg-is lehet, csak szives törekedésel segíttsen e' munkán minden, a' ki *Magyarnak* nevezi magát, úgy a' mint tőle telik.

Konstantzinápoly.

Hogy a' nagy Úr, III. SELIM, talám inkább gondolkodik már a' békességről, mint Országlásának kezdetével: onnan sajdíthatni, hogy a' háborunak eggyik fő okát a' *Muftit* fő Papi hivatalából ki-tette, és azt a' *Cherif-Zade*-t állitotta hellyébe, a' ki már kétszer: 1-ször *Mustafa*, 2-szor *Abdul-Hamid* Török Tsászárok alatt, mindenkor azért esett ki a' *Muftiságból*, hogy a' békességnek javallása által az akkori fő Vezérek kezek alá szóllott. Ezen békesség szeretö újj *Muftinak*, az újj *Kajmakán*-is *Solimán* Basa, a'

nagy

nagy Úr' Sógora, vele eggyet értő belső Barátja. —

Oroſz Követ *Bulgakow* Urat-is (kiről Irásunknak kezdetében emlékeztünk) kiereſztette vólna már III. SELIM a' hét Toronyból, ha a' *Svétziai* Követ más gondolatokra nem vette vólna.

Frantzia Orſzágból.

Az újjabb *Párisi* zűrzavarnak máſſzor említett okaihoz még ezek-is járúltak:

Előſſzör. Hire lett, hogy a' Király *Verſaliából* másuvá meſſzebb ſzándékozik. — Másodſzor. A' Királyné felől roſſzúl ítélt már régtől fogva a' nép, 's ellene, valamint a' Fia ellen-is ártalmas gondolatokat forrált magában. — A' meg-hólt *első* Királyfinak halála-is gyanús.

Nagy érdemű T. T. *Pétzeli* Jósef Úrnak több betses és méltán kedves munkáin kivűl, fognak a' jövő *Peſti* vásárkor, *Véber* Könyvnyomtató Úrnál, még ezen 3 gyönyörű *Szomorú Játékok* találtatni: *Merop*, *Tankréd*, *Alzir*. Ditséretekre mit mondhatnánk egyebet; *Voltér* munkái, 's *Pétzeli* forditásai! A' három árra 30 kr. — A' kik ſzámoſſan kiváunak venni, *Véber* Úrral végezhetnek. —

A' Rajzolatot, mellyet mostanra kéſzíttettünk, el nem küldhettük; mert a' reá való Jegyzések' kinyomtatására nem vólt idő. —

TÓLDALÉK.

9.

Frantzia Orſzág.

Azt írtá VOLTÉR még 1764-dikben, az akkor *Hágában* vólt Frantzia Követhez *Sovelén Markí*-hez (Marquis de Chauvelain): „Mind az, valamit látok, egy nagy változást jelent, melly, ok vetetlen meg fog történni; de már énnékem nem leſſz az „ a' gyönyörüſégem, hogy annak ſzemmel „ látott Tanúja leheſſek. A' Frantziák késön „ jutnak mindenhez; de még-is tsak el-jutnak „ oſztán valahára. A' világoſság laſſanként „ mind meſſzebb meſſzebb terjedt, úgy hogy „ tsak alkalmatoſság kell neki, ki-üti magát, „ és leſſz egy ſzép lárma. Az Iffjak ſzeren„ tsések, mert ſzép dolgokat fognak ſzem„ lélni.“ — Látott előre valamit a' nagy' lelkű *Voltér*; de ki-is nem látott vólna, a kinek látni való ſzemei vagynak, holott XIV. LAJOS-tól fogva ſzembe tünőképpen kezdett Frantzia Orſzág alább ſzállani. XIV. LAJOS idejében ki mert kötni Frantzia Orſzág, *Angliával*, *Hollandiával*, *Auſtriával*,

és *Spanyol* Orſzággal. De meg-is erőltette úgy magát, hogy az időtől fogva mind inkább inkább kezdett hanyatlani. Vergődött ugyan eleget, ha valami módon előbbeni hellyére viſſza állithatná magát; de nem találkozott olly Orvos, a' ki ezen nagy Test' bádjadozása okait igyekezett vólna ſziveſſen fel-fedezgetni, 's ahoz képest ſegithetett vólna rajta. Találkozott ugyan Orvos elég, talám ſok-is; de eggy ſem akadt rá, vagy leg-alább nem akart rá akadni a' nyavalyának kútfejére, azért-is éppen ellenkezőképpen bántak, mint ſem kellett vólna, a' sinlődöző Testel. Erőssitő ſzerekkel kellett vólna azt értetni, mivel mód nélkül meg-erőtelenedett; még-is mind úntalan gyengitették. A' vólt t. i. Frantzia Orſzágnak a' baja, hogy több ment ki eſztendőnként a' Kaſſából, mint a' mi bé-jött. — Nagy baj az illyen. — De honnan ſzármazott? Onnan, mert az Orſzág' élő kintses Kamarája meg-fogyatkozott — a' nép ſzegényedett, nem vólt honnan annyinak bé-menni, mint az előtt. A' népen kellett vólna könnyiteni, hogy tovább-is haſznát 's még nagyobb haſznát veheſſék: 's mind tsak azt nehezitették. Ezer meg ezer módokat találtak ki, hogy húzzák vonnyák a' boldogtalan Polgárt; de akar mitsoda ſzint adjanak bár a' huza vonának, tsak huza vona marad

a'

a' még-is; tsak meg-érzi biz azt, a' kit érdekel, 's fáj-is néki. Ugyan hogy ne fájt vólna hát a' külömben-is érzékeny Frantzia Nemzetnek. — Minden belső ſugallás nélkül ſajdithatta hát azt Voltér, úgymint a' ki Nemzete ſorsát jól tudta, 's fájlalta, hogy nem ſoká fogja ſzenvedni a' Frantzia maga nyakában a' vas jármot, mellynek hordozására, tudja hogy nem teremtetett. Ennek gyanitásképpen-való meg-jövendölésére nem kellett Prófétai Lélek. Hanem, ha azokat irta vólna meg *Voltér*, mellyek 1786-tól fogva meg-történendők valának, 's nevezeteſſen a' mik estek ezen folyó eſztend. Jul. 12-dikétől fogva, 17-dikig, és közelebb Okt. 5-dik napján Fr. Orſzágban, már úgy tsak el lehetne mondani: a' mi időnkben-is támadott eggy nagy Próféta *Voltér*. — Mik történtek Juliusban: már azokat igyekeztünk Irásunknak 81-dik 's azt követő Levelein, a' mint akkor lehetett a' naggyából elő adni, de ſzándékozunk egy bizonyos alkalmatosſággal, róllok még bővebben-is ſzóllani: Moſt, láſſuk, mit vittek végbe Okt. 5-dikén, a' pallérozott Frantzia Orſzág' fő Városa Lakosai? Ha az igazat ſummáſſan ki akarjuk mondani, ezt: Rettenetes lármával rajta mentek éjtſzakának idején a' Király Palotáján; a' keritéſ ajtajait bétörték; a' Testőrzőket lőtték vágták, 's egy-

gyűl eggyig halálra keresték. A' Királyné ellen iſzonyú ſzidalmazásokat 's motskolódásokat vittek véghez, 's háló ſzobája ajtaját-is bé akarták törni 's a' t. Tudni illik: Látván *Fajett* Markí (Marquis de la Fayette) *) a' Párisi Katonák Feje, hogy a' fel-indúlt népet le nem tsendesitheti: Adjutántja által megjelenteti *Versaliába* a' Nemzet gyülésének, hányadán legyen a' dolog. A' Nemzet gyülése viſſza izen a' Markínek, hogy a' nép kívánſágát tellyesittse, 's vezeſſe Verſaliába. — Ahoz képest meg-indúlt *Fajett Markí* a' lármás ſereggel, eſtvéli 6 órakor, és 11-re Verſaliába érkezett: a' hol leg-első gondja-is a' vólt *Fajett*-nek, hogy a' népet a' Nemzet 's a' Király hűſégére meg-eskeſſe. Ez meg-is lett: de kevés foganattal. Mert ezek ſemmivel ſem levének jobbak, a' Verſáliai Polgár ka-

*) *Marquis*, Marchiót, vagy Markgráfot jelent. — De a' Frantzia és Olaſz Marchiók koránt ſem eggy rangúak a' Német Országiakkal. Ezek mindjárt a' Hertzegek után vagynak: amazok pedig a' Grófok után. Közönſéges Nemesek-is meg-kaphatják a' Frantziáknál a' Marquis, és az Olaſzoknál az ugyan annyit jelentő *Marchesi* nevezetet, azért tsak azok maradnak, a' kik vóltak. Marquis de la Fayette-t Irásunknak 396-dik Levelén már emlitettük.

katonáknál, és azon nagy részént asszonyokból álló csoportnál *), a' melly *Fajett*-nek *Párisból* lett el-indúlása előtt, már *Versaliában* termett. Együtt követték el mind azon szörnyüségeket, a' mellyekről fellyebb tevénk emlékezetet. — Ha *Fajett* nem lett vólna, 's ő a' maga hathatós beszédével valamennyire nem lágyította vólna a' neki dühödött népnek szivét: eggy Testőrző sem maradhatott vólna meg életben; de a' Királyné-is veszedelemben forgott vólna. Mert már a' háló szobája előtt lévő Testőrzőt-is agyon vágták; és csupán a' háló ruhájában szaladhatott a' Király szobájába; a' hová bé-menvén Markí *Fajett*, reá kérte a' Királyt, hogy mutatná meg magát a' folyosóról, a' Királynéval, 's a' Király Fival együtt. Meg-látván a' nép ezen három Felséges Személlyeket! — parantsolá nékik, hogy

*) Mihellyt ezek az Asszonyok *Versaliába* értek, sokan közzülök bé-rohantak a' Nemzet gyülésébe, ott le-ültek, hatalmasan beszélltek, 's tanátskoztak a' kenyér árráról, 's annak meg-határozása eszközeiről. — Némelly Tagjai ellen a' gyülésnek ki-is költek, és különösen a' Pap Urakat érdeklették. — A' Királynak-is eleibe terjesztették a' kenyér eránt való panaszokat, a' ki igérte, hogy mindenben fog kivánságok tellyesíttetni.

hogy jönnének Párisba, és engedelmeskedének. (Ezen ki-fejezések egy Párisi Levélből vagynak ki véve). — A' Király arra kérte a' népet, ne bántsa a' Testőrzőit, és a' kiket közzülök fogva tartott, azokat-is botsáſſa el: melly kérésére a' Királynak, annál könnyebben hajlott a' nép, mivel tudta, hogy kevésſel az előtt meg-eskette *Fajett* a' Testőrzőket a' Nemzet' hűségére, azonban látta, hogy már azoknak-is kék 's rózsa ſzinű pántlika lebeg a' kalapjokon. De a' meg-öletteknek fejeiket, ſziveiket, és nyelveiket még ſem vetette le a' nyársakról, mellyekre vóltak függeſztve. — Mi okon esett vólt a' nép olly ſzertelen dühösſégbe a' Testőrzők ellen, azért e' tsupán, hogy az Okt. 1. napján tartatott vendégſégben fekete pántlikát kötöttek kalapjaikra; vagy ahoz még az-is járúlt, hogy nem akarták az aſſzonyokat bé-botsátani a' Királyhoz, 's lőttek reájok: nem bizonyos. Magok a' Verſáliai, és Párisi Levelek külömbkülömbféleképpen adják elő a' dolgot: és ugyan azért nem lehet más némelly környülállásokat-is meg-határozni.

Öt órakor reggel lett a' Királyi Ház' el-indúlása *Verſaliából*. — Tsak el lehet gondolni, hogy nem tettzett a' Frantzia Udvar előtt ſoha-is olly meſſzinek Páris Verſa-

ſaliához, mint moſt. — A' kinek ſzavára ez előtt ſzáz ezerek oda mentek, a' hová kivánta; moſt mintegy fogoly, úgy hurtzoltatik 4000 aſſzony, 's mintegy 20—30,000 elegy belegy fegyveres nép által, a' maga Városába. — A' királyi kotsik mellett hordozták nyársokon némelly maga gondolatlanok a' meg-öletett Testőrzők' fejeiket, ſziveiket, 's nyelveiket, és ott alkudoztak egymáſsal az aſſzonyok: Mit adſz (úgymond eggyik a' másiknak), ha meg-eſzem azt a' nyársra függeſztett ſzivet. — De e' nem tsuda, mert már az előtt eggy Testőrző lovát meg-ölték, 's minden jutalom nélkül-is nyersen meg-ették. — A' kis Hertzeg kérdezte a' menés közben az embereket: Nem bántják kentek az én Aſſzony Anyámat? 's kérte, hogy ne bántsák. —

Folytatáſa következik.

Szervia.

Belgrádból naponként ſzállingoznak viſſza *Bétsbe*, az itt telelni kivánó Tiſzt Urak. — LAUDON fő hadi Vezérről azt beſzéllik, hogy Belgrádban vagyon, 's a' hideg veſztegeti: azért-is közelebb magát *Budára* ſzándékozik hozatni, 's onnan egy kis pihenés után *Bétsbe*. — Már az ide való Polgárſág, még *Belgrád* meg-vétele elsö hal-

hallásától fogva, veri a' kéſzülőt, hogy majd ha fog jönni a' diadalmas fő Vezér *Béts* felé: ſeregestűl eleibe megy; és ki-fogván a' lovakat kotsijából, maga fogja bé vonni győzedelmi pompával egéſſzen a' Házáig. — Vagynak, a' kik LAUDON leg-nagyobb mértékben lehető meg-tiſztelterése Plánumát így tsinálták ki: hogy Ő Felſége eleibe fog menni, a' leg-pompáſſabb Szekerében, 's jobb keze felől űltetvén, úgy fogja bé-hozni *Béts* Városába. — A' Kotsis leſſz *L—i* fő Vezér! —

Belgrádból irják, hogy Okt. közepe tájján Gen. *Csernel* Úr, a' *Bródi* Reg. ből, 's a' *Gyulai* Sámueléből 3 Batalionokkal, és 2 Oſztálly *Wurmſer* Huſzárokkal, *Zvornik* Vára felé fordúlt, a' hol a' *Boſznyákok* nem nagy kéſzülettel vagynak.

Orſova tájjékáról útasított Levelekből olvaſſuk, hogy már Okt. 23-dik napján hozzá fogott vólna népünk, ezen jó forma, 's a' Duna közepin fekvő Várnak oſtromához.

Major *Michaelovitsról* nagyon hirlelik, hogy a' *Moldova* vize körűl, ſzabad ſeregével, az *Abdy* Basa népére ütött, melly azt gondolván, hogy valóſsággal maga *Laudon* érkezik ſzámos Vitézekkel ellene, (mivel ezt az emlitett Major Úr, már az előtt mindenütt el-hireſztette) úgy meg-rettent ke-

kevés katonáink' első meg-látására, hogy Táborát fel-gyújtván, nyakra főre szaladt *Nissa* felé. Nyeresége ugyan csak lett *Michaelovits* Úrnak, mert a' Magazinomokat meg-menthette a' tűztől, 's egynehány el-hagyott ágyúkat-is kézre keritett. — Ezen történetet még egészz bizonyossággal nem állíthatjuk.

Magyar Országh.

Ő Felsége meg-engedte, hogy az egészz Országban Vármegyek' közönséges gyülései tartathassanak, mellyekben a' Rendek egymás között ki-tsinálhatnák, mi módon tellyesedhessen Ő Felsége kivánsága, 1-ször: a' Sereg számára adándó gabona; és 2-szor a' fegyver viselésre hónaponként ki-állítandó Iffjúság erántt. — *Posonban* Vármegyében Okt. 23-dik napján tartatott a' köz. gyülés. Leg-először is a' Fejedelem kivánságát magában foglaló Levél olvastatott el. Az után a' K. Kommissárius Úr Gr. *Brunszvik*, Ő Felsége elő-adott szükségeinek fel-segéllését, a' gyülés szivére kötötte. — A' Rendek azt felelték, hogy az illyen fontos dolgokról való végezés, Ország gyülésébe való: melly értelmeket, egészz tiszteleteknek, és segittségek' ajánlása mellett, irásba-is fel-tették, azt más nap a' gyülésben el-olvastatták, és Ő Fel-

sé-

ségének el-küldették. — Így tselekedtek, mint értjük, a' *Pesti* gyülésbe öszve seregletett Rendek-is.

— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —

Bétsből.

Moſtanában, eggy ide való gazdag Kereskedő, és Könyváros, *Wucherer* nevezetű, szerentsétleané tette magát, azon felette tilalmas Könyvnek, Frantziából Német nyelvre lett fordittatása által, mellyet írt *Valesiai de la Motte* Grófné a' maga méntségére, és a' mellyről már mi Irásunknak 87-dik Levelében emlékeztünk. Ezer arany, és számkivetés leve t. i. a' Könyváros tselekedetének büntetése. — Magához a' fő Miniſterhez H. *Kaunitz*-hoz küldött valaki a' minap eggy illyen Könyvet, de a' Hertzeg, mihellyt meg-tekintette, azonnal meg-égettette. — Ez a' Könyv nagy oka a' Frantzia nép bal vélekedésének, mellyel kezdett lenni a' Királyné felől. —

Wucherer-nél még nagyobb boldogtalanságot okozott magának *Groſsinger Máté* Fe-

Ferentz, úgymint a' ki, a' napokban örökös fogságra küldetett *Kuffſteinba*. Ez, kedves Hazánkban-is esmeretes vólt, úgy itéljük, avagy tsak azon nevezetes munkájáról, mellyet *Jus publicum Hungariae*nak nevezett *). — Mivel vonta magára az emlitett kemény büntetést, azt sok vólna elő beſzélni. Annyit emlitünk, hogy Udvarokat sértett: azon kivül, mind úntalan sorsa felett kivánt héjjazni, melly tzélljának elérésére sokat tselekedett, a' mit nem kellett vólna tselekedni. — A' ki bővebben akar ennek élete folyamatjáról értekezni, eleget tehet kivánságának azon Könyvnek megolvasása által, mellynek felül irása ez: *Leben und Schickſale des berüchtigten Frantz Rudolf von Groſsing, eigentlich Frantz Matthäus Groſsinger genannt.*

JEGY-

*) A' millyen tüzzel irta vólt *Groſsinger* Ur ezen Könyvet, mellyet azután maga-is meg-bánt: szintén olly tüzzel irt az ellen eggy szó ki-mondó Hazafi *Kajetár* Jósef Ur, illy felül irás alatt: *Widerlegung des Groſsingeriſchen Erbreiches in Ungarn. Von Joſeph Kajetár* 1787. ki-adott, de nap fényt nem láthatott munkájában, minthogy a' Cenſura tüzre itélte. — Kitsiny a' munka: de borsos. —

JEGYZÉSEK.

Az ide zárt Rajzolatban, azt kivántuk főképpen szemléltetni az érdemes Közönséggel, hogy esik a' marsirozás eggy 3 fontos Tábori ágyúval, midőn az ellenségre kell menni. De minekelőtte ezen Rajzolat meg-fejtegetéséhez fognánk: szükségesnek itéltük, hogy az ágyúk körül forgolodó személlyekről valamit említtsünk. — Az ő Felsége Armádiájában, 112 tulajdonképpen úgy neveztetett Regementek vagynak. Ezeknek hárma, hosszú ágyúkkal, és haubitzákkal bánó, rövidebben *Pattantyús*, vagy *Ágyús* (Canonier) Regement. — Ezeken kivül vagynak 4 Companiák, mellyek különössen a' Mozsárok mellé vagynak rendelve, *Mozsárosok* (Bombardiers). — Az *Ágyúsok*, vagy *Pattantyúsok*, mind egy forma, az az Barát szin ruhát viselnek, veres hajtókával. Tzipőkjök, fekete harisnyájok, rövid kardjok, 3 szegeletes paszomántos kalapjok vagyon. A' köz Legények-is mindnyájan viselnek páltzát, mellynek felső végére eggy darab gyújtó kötél vagyon tekergetve. A' 3 Regementek tsupán az által kulömböztetnek-meg egymástól, hogy az elsőbélieknek 1; a' másodikbélieknek 2; a' harmadikbélieknek pedig 3 szám vagyon gombjaikon kiformálva. Eggy Pattantyús Regement, valamint minden más gyalog Regement-is, áll 3 Batalionokból; minden Batalionban vagyon 6 Compánia. — Eggy ágyús Compániát öszveséggel 171 személlyek teszsznek, úgymint: 1 Kapitány, a' Compánia Vezére, 1 Fő, és 1 Alhadnagy, 1 Furir (Fourier), 1 Strázsamester, 11 Kaprál, 1 Furirsitz, 1 Dobos, 1 Sipos, 100 tanúlt köz emberek, az úgy neveztetett *felső Ágyúsok* (Ober

(Ober Canoniers), és 50 *Al-Ágyúsok* (Unter Canoniers), a' kik még az ágyús mesterſéget tsak most kapogatják. Már ebből könnyű ki-tsinálni, hány főbb 's alsóbb Tiſztek, köz emberek, és más egyebek vagynak 1 ágyús Batalionban; és oſztán 1 Regementben-is, az úgy neveztetett Stabon kivül, melly mint tudni való a' Regementhez tartozik, és áll im e' következendő ſzemélyekből, úgymint: a' Generálisból, 1 Oberſterből, 1 Oberſtlieutenántból, 3 Májorból, 1 Törvényhez látóból (Auditorból), 1 Reg. Feltserből, 1 Reg Káplánból, 1 Adjutántból, 1 Számtartóból, 4 Bat. Feltserből, 1 Porkolábból (Profos), 1 Reg. Dobosból (Regiments Tambour), 8 Musikásokból. — A' Stabbéli alsóbb ſzemélyek nem függenek a' Compánia Vezérétől, hanem az Oberſtertől.

A' *Mozsárosok*, mint említénk, mind öſzve tsak 4 Companiából állanak. Egyéb ruházatjokra nézve meg-eggyeznek az *Ágyúsokkal*; hanem még-is meglehet őket a' kalapjokról esmerni, mellynek bal öldalán, a' hol a' gomb van, eggy égő Bomba láttzatik.

Most már egyeneſſen jövünk a' Rajzolatra, 's mind erről, valami tsak rajta ſzemébe akad a' nézőnek, 's néminémű magyarázatot érdemel, fogunk ſzóllani. — Azon 10 ſzemélyeknek, a' kik gyalog menve ſzemléltetnek a' Rajzolaton, hata Pattantyús, negye pedig abból a' Regementből, vagy Batalionból való, a' mellyhez van az ágyú rendelve.

Hogy jobban elő adhaſſuk, kinek kinek mi a' kötelesſége, az emlitett 10 ſzemélyek közzül: tehát mind eggyiket más más ſzámmal meg-jegyeztük. Az 1. az ágyú ſzája mellett megy, 's e' ſzokta a' töltést az ágyú tsövibe bé-dúgni, ha mikor kivántatik a' lövés. A' 2. kezében viſz eggy rúdat, mellynek az eggy vé-

végin borosta, a' másikon pedig a' toló fa vagyon. Ez, a' rúdnak borostás végivel, az ágyút, minekelőtte a' töltés bele tevődnék, ki-sepri; a' másik végivel pedig, az ágyú tsövibe bé egyengetett töltést le-tőjja, 's keménnyen le-veri. A' 3. eggy rúdat tart, a' 4-is, melly mind kettőnek kezében arra való, hogy azt az eggyik eggy felől; a' másik pedig más felől a' Tengelynek, az ágyú szája felől való részéből ki-nyúló vas karikákba teszi, 's néki feküvén, úgy tollya elébb az ágyút. A' nyakokból pantallér módjára le-függő kötelet azért viselik, hogy midőn a' lövés által vissza rugódik az ágyú; tehát a' kötél végin lévő vas karikát a' kerék szegek' horgaiba akaszt'ják, 's úgy rántják ismét hellyére. Az 5. az úgy neveztetett első Mester (Formeister). Ez igazgatja az ágyút, hogy a' lövés találosson essen. Ez döfi fel az ágyú gyújtó lyukán által, eggy nyárs forma hosszatska vas eszközzel a' töltést; e' teszi bele a' gyújtó lyukba a' gyújtó töltsért-is, melly meg-esvén, jelt ád az elsütésre. — A' gyújtó töltsérnek olly hosszúságú tsöve vagyon, a' millyen kivántatik a' végre, hogy a' feldöfött töltést el-érhesse. Meg vagyon töltve, igen könnyen tüzet kapható sürü Materiával, melly már egésszen bele tapadt. Ha az ágyú ki-lövődik-is: azért a' gyújtó töltsér hellyben marad; ámbár meg-esik, hogy ollykor ki-löködik, 's embert-is öl: mint ezen szerentsétlenség közelebb az el-múlt esztendőben *Dubitzánál* meg-történt. A' 6. kezében tartja a' gyújtó páltzát, mellynek végibe tsiptetett füstölgő kötelet tsak hozzá érteti a' gyújtó töltsérhez: leg-ottan el-sül az ágyú. A' 7. a' lovak körül vigyáz, 's a' kotsist igazgatja. A' 8. egy nagy rúdat visz kezében, melylyel a' lövöldözés alkalmatosságával az ágyú tartóját eme-

emeli jobbra vagy balra, a' mint a' szükség hozza magával. Az emelő rúdnak fogó végin eggy kereszt fais vagyon, a' végett, hogy ha maga nem birja emelni a' 8. az ágyú tartóját; akkor a' 9-is segithet, a' kinek a' nyakában eggy tarisznya függ, mellyben a' töltés mindenkor készen áll, 's mihellyest kivántatik, adja leg-ottan az 1. szám alatt valónak. A' 10. a' lovak előtt megy, nyakában eggy tarisznyát visz, mellyben a' töltéses szekérből hordja a' töltést. A' töltéses szekér mindjárt az ágyú talyiga után megy, de a' mellyet mi le nem rajzoltattunk. A' mellé-is van egy Nem-Pattantyús katona rendelve; úgy hogy már e' szerént látni való, hogy minden három fontos ágyúhoz 11 személlyek kivántatnak öszveséggel, kiknek öte közönséges köz katona, hata pedig, mint fellyebb-is említénk, Pattantyús. — A' 10-nek van még más kötelessége-is, mellyet mindjárt meg-mondunk miben áll: hanem elébb az ágyú talyigáról kelletik szólanunk.

Az ágyú talyiga öszveséggel, úgy, a' mint a' Rajzolaton szemléltetik, két egymástól el-választhato részekből áll. Eggyik az, a' mellyen az ágyú feksik, nem különben az ágyú tartónak-is az eleje; a' másik, mellybe a' lovak vagynak fogva. Ezt lehet első, amazt *utólsó* talyigának nevezni. Az első talyigának az elejin eggy láda, vagy szekrény szemléltetik, melly töltéssel van meg-rakva azért, hogy ha a' töltéses szekérnek valami baja találna-is lenni, a' midőn azonban ágyúzni kell: ne legyen töltés dolgából fogyatkozás. Az első talyigára vagyon helyhetve az ágyú tartónak hátulsó fele, lyukánál fogva; 's hogy annál erősebben álljon a' menés közben, le-is van lántzolva. A' lántz, természet szerént feszesen áll:

hogy

hogy tehát midön kivántatik, annál könnyebben ki lehesſen azt akaſztani, 's az ágyú tartónak hamarább meg-esheſſen a' le-emelése: a' 10. ſzám alatt lévő katona arra-is való, hogy ő, mihellyt a' lovak meg-állanak, a' rúdat fel-emeli, 's ezzel azt tselekſzi, hogy az ágyú tartó vége lejjebb ſzáll, 's a' lántz lógóba indúl. — Le kell pedig emelni, az ágyú tartót az első talyigáról mind annyiſzor, valahányſzor lőni akarnak vele, úgy hogy az ágyú tartónak tsak első fele marad az ágyúval eggyütt az utólsó talygán; a' hátulja pedig fekſzik a' földön, a' mint ezen fekvését a' hoſſzú ágyúknak ſzemlélhetni, a' már megküldött Batteriák' Rajzolatján az *e.* betű alatt. Ennek ſzemlélése által azt-is könnyebben lehet képzelni, a' mit oda fellyebb mondottunk, a' 3. 4. 8. 9. ſzámok alatt lévőknek kötelesſégeikről. — A' három fontos ágyú alá két ló kivántatik, mellyeknek eggyikén ül a' tábori kotsis. Ennek fejér ruhája vagyon, ſárga hajtókával. A' Kaskétján nints ſemmi tzimer. (A' ſzokott görnyedése 's haja fonatékja fel-kunkorodása képzelhetőképpen ſzemléltethetik). A' 6 fontos ágyúkat négy négy; a' 12 fontosokat pedig hat hat ló viſzi. — A' 18 's 24 fontosokat, mellyek rend ſzerént *Oſtrom-Ágyúk*, ſzekereken viſzik, és tsak a' Batteriákban kéſzitik úgy fel, mint a' Batteriák Rajzolatján az *e.* betű alatt lehet látni.

A' moſt küldött Rajzolaton ki van még tsinálva az ágyú talyiga felibe, eggy két hoſſzú ágyúra való Battéria, 's kivált az ellenſég felől való réſze ſzembe tünőképpen ſzemléltetik. Távól láttzik eggy lármafa, melly már derekaſſan ég. —

Költ *Bétsben*, Nov. 3-dik napján.

Folytatása a' Frantzia Országi újjabb Történetek' elő-adásának.

10.

Párisba bé-érvén, nem a' maga Palotájához; hanem leg-elsőben-is, a' Város-Házához vitetett a' Király. Már ott készen várta a' Tanáts, fő Polgármester *Bailly* Úrral eggyütt, 's székek-is vóltak ki-rakva, a' Királynak, a' Királynénak, a' Királyfinak, a' Király Kisasszonynak; nem külömben a' Király testvér Öttsének, 's annak Feleségének, és a' Király testvér Hugának *Ersébet* H. Asszonynak, kik mindnyájan ki-szállottak ugyan kotsijaikból; de le nem ültek. A' nép az elő számláltt Felséges Személlyeknek egygyül eggyig, *Vivátot* kiáltott. *Bailly* Úr idvezlette a' Királyt, hozzá tartozóival egygyütt a' nép képiben, 's emlékeztette ezen szavaira: „ En mindenkor nagy gyönyörüséggel vagyok az én jó Városomban *Párisban.*" — A' Király így felelt: „ Én ha tudhattam vólna, hogy valóba kedves, az én Párisom' jó lakosinak a' közöttök való létem, eddig-is bé-jöttem vólna, és ezentúl rend szerént nállok fogok lakni."

A' Királyné-is azt mondotta, hogy Ő maga Férjétől el nem marad, és gyönyörüsége leſſz, ha olly nép között lehet, melly előtt olly kedves az ő Férje. — Ezentúl *Bailly* Úr a' néphez fordúlt, és mutatván a' Királyra így ſzólla: „ Ő Felſége egéſſz bizodalommal „ jö mi közinkbe lakni, és abban fogja ki- „ váltképpenvaló örömét találni, ha mind „ azt el-követheti, valamivel tsak Jobbágyait „ boldogíthatja.“ — Melly beſzédeit *Bailly* Úrnak nagy öröm kiáltások követték. — E' meg-lévén, a' Király, Feleſégével, Gyermekeivel, és testvér Hugával eggyütt *Tuileries* *) nevezetü Palotájába ment. A' Király Öttse pedig Feleſégestül más Palotába ſzállott, melly hajdan *Luxenburginak* neveztetett, ma pedig *Aureliánuminak* hivatatik. — Más nap, úgymint Okt. 7-dikén, ſeregestül mentek a' hal áruló aſſzonyok a' Királyné látására, mellyet meg-értvén a' Királyné, azonnal az ablakhoz jött, 's karjai közzé vévén a' kis Hertzeget, és melléje állít-

*) A' nevét onnan veſzi, mivel azon helyen a' hol épült, hajdan tégla égető volt. Ezen Palotát 1564-dikben *Katalin* Királyné kezdette építtetni; *IV. Henrik* 1600-dikban egéſſzen el-kéſzittette; *XIV. Lajos* pedig Királyi módra fel-ékesittette.

István Hertzeg Aſszonykáját, meg-mutatta magát. A' Királyné látására így kiáltott fel hozzá egy a' hal áruló aſszonyok közzül: „Mi azért jöttünk, hogy Felſégedet meg-láſſuk, minekutánna már több 10 hónapjánál, hogy Párisban nem ſzemlélhettük. — Reményljük ezentúl azon ſzerentsénket, hogy Felſéged' közöttünk való létével ditsekedhetünk.“ — Vóltak azonban bizonyos ſzemre hányások-is. — A' Királyné mentette magát, és kérte, hogy arról, a' mi már meg-történt, felejtkezzenek el. Nyilván vallotta, hogy ő meg-tsalattathatott, mint ſzintén más Nagyok-is; de egyſzersmind azt is igérte: Meg-fogja tapaſztaltatni a' Frantziákkal, hogy benne éppen azt fogják találni, a' kit kivánnak. Ezen ſzókra ki-gördült a' könyü, mind két ſzemeiből a' Királynénak. — A' nép, azokra, a' mellyeket hallott, és látott, belsőképpen meg-indúlván, fel-kiáltott: Éllyen a' Királyné! — 's ezzel el-oſzlott. De itt még nem vólt vége a' Királyné nyughatatlankodtatásának! mert már meg a' ſzegényſég kiáltozott hozzá, hogy parantsolja, az ő zálogba vetett holmijeinek minden váltság nélkül való ki-adattatását. — A' Királyné olly ſzót talált a' ſzájján ki-botsátani, a' mellyből azt hozta ki a' ſzegényſég, hogy valoſsággal reá állott a' kérésére,

azért-is, ſokan közzüle, rajtok mentek a' zálog tartókon, és ingyen ki-kapták el-zálogositott vagyonjaikat. De, meg-értvén a' Király, hogy tsak a' ſzegényſég zálogjáért 3 millió kivántatnék: ki-hirdettette, hogy ő moſtani környülállásaiban a' ſzegényſég kivánſágát nem tellyesitheti; mindazáltal, hogy a' Királynéhoz való bizodalom meg ne gyengüljön, (a' kinek ſzaván épitett a' ſzegényſég) kéſz leſzen a' maga tulajdon Kaſſájából, az olly el-zálogositott ruhákat ki-váltani, 's gazdajiknak viſſza adatni, a' mellyek legſzükſégesebbek, és 24 Livrákon *) (Livres) alól vagynak zálogba vetve. — Semmit el nem múlat a' Király, valamit tsak haſznos eſzköznek lát lenni, a' tsendesſégnek helyre állitására, és úgy láttzik nem minden elő-menetel nélkül. — Már a' Nemzet Gyüléſe is bé-költözött *Verſaliából Párisba*, holott Okt. 19-dikén ült elöſſzör ſzéket, és legelsőben-is azt végezte, hogy a' Királynak menjen tiſzteletére, a' melly meg is lett dél előtt. Az nap, dél után ugyan azt tselekedte a' Városi Tanáts. — Minekelőtte Párisba bé-ment vólna a' Gyülés, ſok előbbeni Tagjai ott hagyták, nevezeteſſen *Mounier* Préſes Ur.

*) Eggy Livrában vagyon 8 1/2 garas.

Úr, a' kit nem akartak ugyan el-ereſzteni, de azt felelte: Nem maradhatok, nem-is tartozom maradni: nem akarok ſem réſzes lenni — ſem hibásnak találtatni. — Mit akart *Mounier* Úr, ezen ſzavaival jelenteni, alig ha rövid időn nyilvánvalóvá nem leſſz. — Az *Aureliánumi* Hertzeg (Duc D'Orleans) sints többé a' Gyülésben. El ment *Angliába*. Különbkülömbfélek a' vélekedések erről a' Hertzegről, a' ki *Neckerrel* eggyütt a' nép bálvánnya vala. Sokan azt mondják, hogy a' Király küldötte valami nagy dologban követtségbe az Angliai Királyhoz. De mások nyilván állitják, hogy féltiben ſzaladt vólna el: mivel ő vólt az oka mindennek; annak-is, a' mi közelebb Okt. 5-dikén történt. — Már reá-is vallottak, a' kiket pénzen meg-veſztegetett. — Koronára vágyakozott, vagy leg-alább ſzeretett vólna Franczia Orſzágnak fő Kormányozója lenni Királyi Titulus nélkül-is. —

Auſtriai Belgium.

Szörnyű gondolatokat forraltak itt a' párt ütők elméjekben. — Harmintznál több nagy Házakat kéſzültek puska-porral felvettetni; a' minthogy, egy Polgár házában, feles ſzámú puskaporos, és töltésekkel megrakott hordókra akadtak. — Ki vólt közttök

az-

az-is tsinálva, hogy a' fő kormányozó Szék Tagjait mind eggy szálig el-oltsák. Eggy egy Tisztviselőnek ki-végezésére 6, 6 pártosok rendeltettek. — A' ki ezen rettenetes szándékot ki-nyilatkoztatta, 15,000 forintot, 's esztendőnként való fizetést kapott jutalmúl. — Sokan el-fogattak, a' gonoszt gondolók közzűl. — Hanem (úgy értjük) hogy a' pártosok-is el-fogták más felől a' Vice Cancelláriust, a' maga jószágában. *Lilló* Várát-is el-foglalták, a' *Selde* partján. — Ezek azok a' pártosok, a' kik *Brédába* seregletek vólt öszve: de mivel ott meg nem szenvedte őket a' Hollandiai Köz. Társaság; szállást keresni indúltak.

Anglia.

A' *Marokkói* Tsászár Követet küldött *Londonba*, a' ki a' Királynak 12 szép Arabs lovakat vitt ajándékba. — Sokan vagynak itt a' *Párisból* el-szaladt fő Rendek közzűl, a' kik még előre nyilván beszélték, hogy, majd ez, amaz fog történni *Versaliában*, Okt. első napján, 's már most azt mondják, hogy eggy Gróf vólt annak az oka, hogy úgy el nem sülhetett a' dolog, a' mint ki vólt tsinálva.

Svéd

Svéd Orſzág.

Van, miben föjjön a' feje, a' Svédek' Királlyának, a' miólta ſeregeit mind a' tengeren, mind a' ſzárazon, derekaſſan megabajgatták az Oroſzok. Fő baja, a' pénz ſzűk vólta, melly miatt gyakran eſzébe juttatja a' Török Udvarnak a' meg-igértt 12 milliomokat. — A' minapában, a' *Pruſſziai* Királyhoz folyamodott Követje által, hogy adna néki rovásra, más ſzükſéges hadi kéſzületeken kivűl, még tsak katonái ſzámára való ſüvegeket, lábbeliket, és ingeket-is. — Meg nyerte, a' mit kért.

Béts.

Ő Felſége meg-engedte, hogy a' jövő eſztendőnek első napjától fogva, ſzabadon ſzállíthatódjék a' gabona (ki-vévén az abraknak valót), Magyar Országból, 's a' hozzá tartozó Tartományokból, által a' Német örökös Tartományokba; ſzintén úgy, valamint innen, eddig-is lehetett amoda ſzállítani, 's ezután-is meg fog engedődni.

Az el-múltt eſztendőben lett fel-ſzámlálás ſzerént, a' Ts. 's K. Német örökös Tartományokban találtató Prótestánsok ſzáma, ment 156,865-re. — Ezek közzűl 79,236-an férjfiúi, 77,629-en pedig aſſzonyi nemből va-

valók. 154 könyörgő házaik, és 142 Papjaik vagynak.

A' napokban, H. KAUNITZ aſztalánál beſzéllette Gróf *K***, hogy *Basileában* létében, vólt ſzerentséje *Polinyák* Aſſzonyſággal (Madame de Polignac) ſzóllani. — Ez az Aſſzonyſág a' Frantzia Orſzági Királynénak első udvari Dámája vólt. De a' Jul. történt zürzavar miá el-illantott. Nem ítélte t. i. bátorſágosnak, az ollyan nép között való maradást, melly kéſzült, mind azokat fel-áldozni dühös indulatinak, a' kiket gondolt az Udvar' meg-veſztegetőinek, 's az ő ellene dolgozóknak lenni. — Panaſzolta, melly sietve kellett el-jöni; úgy hogy a' ſzoknya alá kötni ſzokott holmijeiből többet el nem hozhatott, tsupán a' mi rajta vólt; 's ugyan azért *Basileában* leg-előſſzör-is gyólts vásárolni indúlt. — Kérdezte a' Hertzeg a' Grófot, ha vallyon nem tudakozta a' *Polinyák* Aſſzonyſágtól, el-jövetele okát? melly kérdésre így felelt a' Gróf: ſzorgalmatoſſan őrizkedtem, hogy tsak azt meg ne találjam valahogy tudakozni. —

Nandorfejérvár.

Midőn távolról (így ír *Belgrádból* egy Barátunk) meg-láttam *Belgrád* épületeinek imitt

imitt amott fenn álló darabjait: úgy tettzett mintha *Visſegrád* Várát, Magyar Hazánk Koronája' hajdani bátorſágos ſzállását ſzemlélném. Bele lépvén el ſzörnyüködtem azon az iſſzonyú romláson, mellyet LAUDON tüze okozott benne egynehány napok alatt. Tsupán a' Kaſzamátok (Caſematten) maradhattak meg épségben, és eggy ſzegletben lévő kút. — Nints olly ház, vagy más akármelly haſzon vehető épület az egéſſz Várban, melly kiſſebb, vagy nagyobb ſérelmet ne ſzenvedett vólna. Az utóbbiak közzül valók két gömbölyeg tetejü házak a' piatzon, úgymint a mellyek eggyikének tetején 3, a' másikáén pedig 2 lyukat tört a' golyóbis. Amaz a' fördő házok vólt a' Törököknek, melly belölről ki van márványozva. Négy ſzegletein ugyan annyi kis ſzobátskák vagynak. A' másikba a' Kávés vette magát addig-is, míg más rendelés lehet. A' piatzon vólt a' nagy *Dsami*-is *); de ennek fedele 's pallá-

*) *Dsami*, *Dsjami*, olly Templomnak a' neve, mellyben az Osmanok a' pénteki különös Iſteni tiſzteletet viſzik véghez, nem külömben a' Tsáſzárért való könyörgést (Chuthbeth). A' *Mosék*-is Templomok, de nem ollyan ſzentek, mint amazok. — Ezekben mindennap öſzve ſzoktak gyülni.

lása egéſſzen le-rogyott: tsak a' falai állanak fel, mellyek körûl ſzemléltetnek még réſz ſzerént fedél nélkül, réſz ſzerént gömbölyü Kápolna forma épületetskékben hat drága emlékeztetô Oſzlopok, mellyek nagy temetési alkalmatosſágokkal kéſzíttettek. Materiájok jóféle fejér márvány. Igen ſzép mettzések, aranyozások 's festések ékesítik. — A' *Dsami* régenten a' Sz. Ferentz Szerzete Temploma vólt. — Annak felsô réſzén áll a' tsonka Torony' fele: mert a' más fele leomlott. — A' Basa házának ſem maradt egyebe a' négy falánál.

A' *Viziválosban* leg-inkább meg-maradtak a' Kaſzárnyák; tsupán eggynek roskadt le közép tájjon a' teteje: a' többi tsak imitt amott kapott lyukat. Ezeknek még Kereſztény kezek vetették vólt meg fundamentomaikat: jól-is vagynak épülve, kiváltképpen eggy, melly a' Lovaſſág ſzámára vagyon kéſzítve. — Egyéb épületek itt-is, a' *Rátz-városban*-is nagy réſzént, a' Várbéliek díjjára jutottak.

Temérdek gabona, és tzvibak találtatott a' Várban, mellyet mind a' vizbe, vagy gödrökbe akart hordatni *Laudon* fô Vezér, a' mint már el-is kezdette vólt: hanem eggy köz jóra termett Házánkfia *Tholdi* Jósef Úr alá-

alázatos Irásában elébe terjeſztette: hogy vajmi jó néven vennék azt a' ſzegény polgár munkások, ha valami juttatódnék nékik abból a' ſok életből, bár ha egyébképpen nem zsóldjok fejibe, mivel úgy ſem kaphatnak főképpen abrakot pénzekért-is; a' több réſzét pedig az életnek, a' fel felé menö hajókra lehetne rakatni, 's édes örömest megvennék azt Magyar Orſzágon, a' lovak, ſzarvas, és apró marhák ſzámára akárhol-is; sőt hellybe-is jönnének vevők, csak tudhatnák meg, hogy leſſz el-adni való gabona. A' mint vettek-is már némellyek belölle lopva, meg-próbálták, 's nem találták ártalmasnak. — Az emlitett jó ſzivű Hazánkfia jelentésének, 's a' mellé ragaſztott kérésének a' vólt a' foganatja, hogy már moſt félbe ſzakaſztatta a' fő Vezér a' gabona el-ásását, 's vizbe való hordását, és várja erántta a' fő hadi Tanáts végezését, a' mellyhez haſonlóképpen küldötte *Tholdi* Úr Inſtantziját. — Mi köſzönnyük a' ſzegényſég képiben, felölle való gondoskodását, *Tholdi* Úrnak.

*) Gróf *K** eggy a' fő Vezér Galopénnyai (Galopains) közzül, közelebb érkezett viſz-

*) Ezek azok, a' kik a' fő Vezér körül nyargalóztak, és parantsolatit imide amoda ſzéllyel horták.

viſſza *Belgrádból.* Szerentsénk vólt tőle, némelly dolgokról tudakozódni, 's im e' következendőket érteni: *Osman* Basa, a' ki fel-adta a' Várat, nem a' rendes Belgrádi Basa vólt, hanem annak tsak képét viselte. Amaz, kevésſel a' Vár meg-ſzállása előtt, el-ment vólt a' fő Vezérhez, hogy vele beſzélgetheſſen a' Vár eránt, 's azonban, a' miéink betsülettel ki-ſzorították. — *Osman* Basa ſzép tiſztes ember: LAUDON fő Vezér ebédjére méltóztatta; ő-is meg-nyerte a' fő Vezért kávéra, 's eggy igen ſzép, és drága kéſzülettű derék paripát-is ajándékozott néki. — El-indulása előtt egy Törökőt meg-sinóroztatott, 's a' döglött lovak közzé vettette. — A' Török Aſſzonyok, ki-jövén a' Várból, mindnyájan egy nagy zöld ſátor alatt tartózkodtak. Nem lehetett az artzúlatjaikat látni *). Eggyet még-is meg-láthattak

*) Vátig kivántak vólna Tiſztjeink a' Török Aſſzonyoknak 's Leányoknak ſzemeik közzé nézni; de nem lehetett az eggyeſſégnek ereje ſzerént, még tsak igen közel-is menni hozzájok, annyival inkább meg-tapogatni a' képeiket, mint *Novinál.* Ott bé-nyúltak vólt az artzúlatjaikat fedő keſzkenők alá, 's körül tzirókálták állaikat, végire kivánván járni, ha nem öltöztek e' Frantziák aſz-

tak némellyek ſzinről ſzinre, 's ditsérték. — Látták a' Basa ágyasainak ſzoba leányaikat-is; de azok nem tettzettek, mert ſzeretsenek vóltak. — Sok pénzünket el-vitték a' Törökök. Mert eleinten ugyan, oltsón kezdettek adni mindent; de hogy látták, melly igen kapnak a' miéink mindennémű portékáikon, azután 3—4 annyira-is fel-tsapták. — Egy piſztoly, mellyet meg-vehetett, a' ki jókor járt, két aranyon: el-ment más nap 8—9 aranyon. — A' vásár kezdetivel kaphatott az ember öt aranyon gyönyörű ſzőnyeget, 's 4 aranyon olly ſzép nagy keſzkenőt, mint a' mellyeknek eggyikét utollyára 20—30; a' másikát pedig 12 aranyokon vették némelly kedve tölt Urak. — Tsalárdkodtak-is a' Törökök, el-adván a' mi Tartományainkbéli portékákat, Török portékák gyanánt drága pénzen. Egy Tiſzt Úr ollyan keſzkenőért 6 aranyat adott, mellyen azután vette éſzre a' Ts. 's K. billyeget, 's a' mellyet itthon 1 Talléron meg-vehetett vólna. Kereste a' Törököt, a' kitől vásárlott; de nem találta.

(Eddig-

aſſzonyi ruhába. (Az illyen Recognoſcirozásnál van bajosabb-is).

(Eddig-is elég Török keſzkenőt lehetett látni a' Bétsi Dámák fejeken 's nyakokban *); de még többet láthatni ezután). — Már kitsinálták: *Belgrádban* 13,000 fegyveres népünknek alkalmas helye fog lenni. — *Laudon* fő Vezérnek, a' *Rátzvárosban* kéſzítettek kvártélyt, mellybe Okt. 18-dik napján belé-is ſzállott. — A' Tiſzt Urak, midőn visgálták vólna a' *Rátzvárosban* az egéſzen őſzve nem omlott házakat: el nem találhatták, mire valók lehettek azok a' nagy almáriom formák, mellyek a' falakba vóltak bétsinálva, mód nélkül tágas fiókokra. Hanem a' meg-maradott Belgrádi Rátz Lakosok magyarázták, hogy azon almáriom formákban feleségeiket hálatták a' Törökök zár alatt; mindenik fiókban eggy egy aſſzonynak vólt az ágya, 's a' kié fellyebbetske esett, az

laj-

*) A' minap, még a' Tsáſzár előtt-is, Török keſzkenőkkel ékesittetett fővel 's nyakkal jelent-meg eggy Aſſzony, a' maga Inſtantziájával; kit megtekintvén ő Felſége, azt mondá neki moſolyodva: Az Aſſzony a' maga Uralkodójához menjen. — Látván a' Fejedelem, hogy az Aſſzony meghökkent, mondá továbbá neki: Az Aſſzony Uralkodója *Konſtantzinápolyban* vagyon, mint az öltözete-is mutatja, és így oda menjen, ha mi kételme vagyon.

hajtorján máſzott a' magáéba. — Kéttség kivül ezen aſſzony tartó almáriomok ajtajain, kellett lyukaknak lenni: külömben megromlott vólna a' portéka. — Olly nagy vólt a' büdösség benn a' Várban, mig ki nem tiſztitották, hogy a' kik elöſſzör bé-mentek, kéntelenittettek órrokat bé-kötni.

Berg Főhadnagy Úrnak (a' Huſzárok *Berge*-nek nevezik) ſzomorú esetét Levélben-is irták hozzánk, a' fellyebb emlitett Gróf Úr-is beſzéllette. *Berg* Úr már régtöl fogva igen ohajtotta, hogy bár tsak néki alkalmatosſága lehetne, vitézſégét, minél bővebb mértékben ki-mutatni. Ez okon, által kéredzett a' *Wurmſer* Reg. böl, a' *Grévenébe*, mellyben gyakrabban adódna ſzerentséje, a' Törökkel ſzembe ſzállani, mint amabban. — De tsak hamar ſzerentsétlenség találta. Történt t. i. a' midőn egykor visgálódnának, meg-látja a' nállánál feljébb való Tiſzt Úr, hogy eggy fa a' földre le-dült: mondja mindjárt a' vitéz Huſzároknak, hogy tsak vigyázzanak, mert a' fa el-dülése bizonyoſſan az ő jövetelekről való jel adás fogott lenni. Ezentúl *Berg* Urat egy hellyen megállitja, maga pedig tovább veſzi útját. — *Berg* Úr a' ki-rendelt hellyen le-ſzáll lováról,

's Le-

's Legénnyeit-is le-szállitja, neki biztatván őket, hogy tsak igazgassák meg jól nyergeiket; azután jöjjön bár akármelly számú ellenség, még-is rajta hajtsanak. Alig végezi el szavait, hogy meg-lepi vagy 200-ig való Törökség. A' lovára igaz, hogy felkaphatott, de az Anglus nyereg, 's azzal ő-is le-fordúlván a' lórol, az ellenség kezébe esett. — Meg-izentette LAUDON mindenfelé a' Törököknek, hogy tsak adják visza *Berg* Urat, akármitsoda Törököt kivánhatnak érette visza tserébe.

JELENTÉS.

Streibig Jósef Ur újjonnan ki-nyomtattatta a' *Helytai* Gáspár Krónikáját, az 1574-dikbeli *Kolosvári* nyomtatás szerént. A' munka két Részből áll, melly mindenik külön kötetre való. Ezt, belső érdemén kivül, most a' külső formája szépsége-is valóba kedveltetheti. A' papiross nagy nyolzad rétü, fejér, egyenlő; betüje gyönyörüséges. Szép mettzett Képek-is ékesitik. — Az ára 4. forint. — Találtatik *Györött*, *Pesten*-is, vásári alkalmatossággal, a' *Fejér-Báránynál* (beym weissen Lampel).

Magasztaljuk a'' meg-nevezett érdemes Urban a' szülelett Nyelvünkön irott jó Könyvek száma nevelése erántt való szorgalmatoskodását.

Költ *Bétsben* Nov. 6-dik napján.

TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 10-dik Napján.

II.

Horváth Országg.

Innen jöttön jönnek a' Levelek, mellyek mind egyre bizonyítják, hogy 30,000 Töröknél több áll talpon *Boſznya* Országban, és veri a' készülőt, hogy három felöl bé-üssön földünkre, 's bosszút állyon *Nandorfejérvár*áért. Nagy rebegésben vagynak nállunk, kivált a' széleken. — *Károlyvárá*ról bellyebb szállitották a' Katonaság Kassáját. Az ott folyó *Kulpa* vizén lévő hidat-is meg-hintették szalmával, 's bé-szurkozták, hogy azt legottan fel-gyújthassák, ha talál jöni az ellenség.

Szervia.

A' mit jelentettünk vólt Irásunknak 440-dik 441-dik Lev. az, a' *Abdy* Basa népéről, hogy LAUDON jövetelétől való féltiben, *Niſſa* felé szaladt, nem költemény vólt, a' mint a' fő hadi Tanátsnak Nov. 4-dik napján

ki-adott Tudósitásából meg-tettzik; mellyben így adódik elö a' dolog: *Abdy* Basa, tsupán annak a' hallására, hogy nyomúlnak seregeink ellene, (mellyet *Mihálievits* Úr hiresztett el) *Csupria* mellöl olly siettséggel el lódúlt, hogy 11 ágyúkat, és alkalmas eleséget hagyott elöbbeni fekvö hellyén. Elmenetele elött a' *Morava* (nem *Moldova*) vizén fel-állitott hidnak 11 darabjait-is felégette.

Mihálievits Urat, (a' ki már Oberstlieutenánt vólt) Obersterségre emelte Ö Felsége.

Rimniknél úgy meg-külömböztették magokat 4 *Toskána* Huszárjai, hogy közzülök 1, arany; 3 pedig ezüst érdem pénzt nyert.

A' leg-újjabb hirek ezek *Oláh Országból:*

COBURG, *Bukarest* felé viszi Seregeit, mellynek el-foglalása, ezen Hónapnak 15-dikére vagyon ki-tsinálva. *Foksán* alá az Oroszok nyomúlnak. *Hohenlóe* pedig tegnap szándékozott el-foglalni *Krajovát.* — E' szerént, *Mavrojeninek* Oláh Országi Fejedelemsége, ma hónap keveset fog külömbözni, a' *Budai* Basaságtól.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Frantzia Ország.

A' *Bétsi* fö Uraságokhoz, tsak most érkezett Levelekben a' vagyon, hogy *Párist* négy felöl felgyúj-

gyűjtották, és az új fő Polgármestert, a' hires *Mirabeau* eggy úttzán fel-akaſztották. A' pedig, Frantzia és Német Ujſágokban-is ki van téve, hogy Okt. 21-dikén, a' Párisi nép, eggy ártatlan Kenyérsütőt tsupán gyanúságra fel-akaſztott. A' Kenyérsutőnek özvegyét, 6000 Livrákkal ſegitette a' Király. Más jóltévői-is támadtak az Aſſzonynak.

Auſtriai Belgium.

A' Pártosok *Lilló* Vára mellett, el-vették ő Felſégének eggy Fregátját. — Generál *Schröder* bé-ment a' *Bender* Regementjével, eggy pártos Városba: de a' Polgárok, olly keménnyen lövöldöztek az ablakokból, hogy 4 Tiſztjeink, és feles ſzámú köz katonáink eſtenek el. Eggy ágyút-is el-veſztett fegyveres népünk. — Cardinál F**, és az *Antverpiai* Püspök, ház-áristomban vóltak: honnan, aſſzonyi ruhába öltözve, ki-ſzöktek.

Konſtantzinápoly.

Az el-múlt hónap elein igen fel-zúditották az ide való népet egynehány ſzáz Ásiai Katonák, a' kik a' *Martinestiei* verekedésből ſzaladtak el, 's meg ſem állottak Konſtantzinápolyig. Reſzketett a' nagy Úr, a' Divánis meg-háborodott, mind a' lármán, mind a' nagy Vezér gyalázatos meg-verettetésén. A' nép kivánta, hogy adják ki a' ſzerentsétlen háború ſzerzőit. — Ekkor még-is tsak lecsillapodott a' támadás; hanem az a' hire, hogy az elsőt, más zenebona követte, a' mellynek ſzörnyü következései lettek. A' Diván meg-haſonlott, eggy réſz azon van,

hogy *Selimtől* az uralkodást el-vegye; 's a' meg-hólt *Abdul Hamid* 10 eſztendős Fiát, ugyan tsak *Selimet* állíttsa helyébe.

Béts.

Novemb. 5-dikén, az *Auguſtiniánusok* Templomában nagy Mise tartatott, egéſſz halotti pompával, a' Hadban el-eſett Vitézeknek Lelkeikért. Maga Ő Felſége-is meg jelent a' fő Generálisokkal, és az itt lévő Katonaſággal egyetemben. — A' Templom közepén egy 4 ölnyi magaſſágú fekete materiával bé-vontt *Caſtrum doloris* vólt emelve, ennek tetején ſzemléltetett eggy koporsó, azon fellyül a' Feſzület, égő gyertyák, kard, páltza, kalap, sisak, 's a' t. Oldalai 's párkánnyai fel vóltak mindenféle fegyverekkel, 's más győzedelem jeleivel módoſan ékesitve 's a' párkányok meg vóltak égő gyertyákkal-is rakva.

Az itt lévő Frantzia Követ koránt ſem úgy mutatja magát, mint az előtt. Egéſſzen félbe hagyta a' nagyobb 's kiſſebb vendégſégek adását. — Nem-is lehet másképpen: mert nints pénzt honnan várni.

Kettős ſzomorúſágok vagyon a' Bétsi fő Uraſágoknak. Eggyiket okozta az Ő Felſége Testvér Nennyének, *Klagenfurtban* lakott *Mária Anna* jó Hertzeg Aſſzonynak halála; a' másikat, Hertzeg *Schwarzenbergé*, a' ki valamint maga ember ſzerető vólt:

úgy

úgy mindenek előtt nagy kedvességben élt. Példás vólt ezen Hertzegnek házasſági tiſzta élete-is.

Buda.

Nem tsak Fejedelmünk' lakó hellye, *Béts* Városa, bizonyitotta meg igen hathatoſſan az abból ſzármazott örömét, hogy ezután vele eggyütt *Nandorfejérvára*-is a' két fejű Sas ſzárnyai alatt fog nyúgodni. — Örvendezett azon az egéſſz *Auſtriai* Birodalom, és annak minden nagyobb 's kiſſebb Városai, igyekeztek külömbkülömbféleképpen ki-nyilatkoztatni vidám érzékenyſégeiket. De olly munkás, és követésre méltó örömét ugyan, eggy ſem mutatta, mint *Buda* Városa: melly azon kivül, hogy magához képest, ſemmit-is el nem múlatott, a' mit máſok meg-tselekedtek; még ezer tseber bort-is küldött ajándékba, az Oſtrom terhét viſelt Seregnek. — A' jótéteménynek elegendő jutalma, a' belső meg-elégedés-is. De ahoz rend ſzerént más-is ſzokott járúlni. Járúlt *Buda* Városára nézve-is, mert mutathatja ezen Város maga ditsőſſégére, 's tarthatja örök emlékezetül, fő Vezér LAUDON-nak ezen hozzája botsátott, ſzép köſzönő Levelét: „Hogy ezer tseber bort ajándékozott „ *Buda* Városa, a' *Belgrád* Oſtrománál jelen vólt Seregnek; ezzal meg-mutatja,

„ melly

„ melly igen esmeri a' Katona' szolgálatját,
„ 's tudja-is azt betsülni. Én, háládatossággal
„ gal el fogadom ezen ajándékot, az egész
„ Sereg neviben; és kérem a' Tit. (löblich.
„ ditséretes) Tanátsot, és az egész Tit:
„ (löblich.) Polgárságot, engedje magát
„ meg-győzettetni, az én személlyes hálá-
„ datosságomról, 's eránta való hajlandósá-
„ gomról is. "

Belgrád, Okt. 27-dik
napján.

LAUDON.

A' *Pesten* tartatott győzedelem öröme napját-is, úgymint Okt. 27-dikét *), valóba emlékezetessé teszik azok a' szép jótéteményeket, mellyeket gyakoroltak ezen napon, némelly jó szivű Lakosai *Pest* Városának. — Meg nem állhattuk, hogy a' nagyobb Jóltévőknek példás tselekedeteiket eggy két szóval ne il-

lesz-

*) Ez a' nap arról-is nevezetes, hogy azon állott-ki leg-elöször a' Magyar Polgár Kompánia, Huszári módon öltözve. Ruhája zöld és veres, arany sinórra. Sok ezer meg ezer kisérői voltak ennek, midön a' Templomból a' fő strázsáló helyre tábori musikával indúlt, hogy ott a' Katonaságot fel-váltsa a' szolgálatban.

leſſük. — Kereskedő *Pleyer* András Úr, gazdagon meg-vendégelte, a' 7. *választó Herzegeknél* (bey den 7. Churfürſten), a' *Gyulai* Regementje nevelő házabéli gyermekeket, 's a' vendégſég után kitkit közzülök pénzzel-is meg-ajándékozott. Nem győzték ezen Úrnak nemes tselekedetét eléggé magaſztalni, a' *Budai* Vár Commendánsa, 's Lovaſſág Generálja (Général de Cavallerie) Báró *Barkó;* és a' Magyar K. helytartó Tanáts Feje Gr. *Zichy* Urak ő Excell., a' kik az ebéd alatt magok meg-látogatták a' diſzes kis ſereget. — A' *Hacker* Úr Szálájában estve Bál tartatott, és a' mi pénz bé-ment (melly tett egynehány 100 forintokat), mind azt, fordította a' Bál adó a' Belgrád alatt el-eſett polgár munkások özvegyeiknek, és árváiknak fel-ſegillésekre. Maga *Hacker* Úr, a' kié a' Szála, 100 forintokkal pótolta a' magáéból az emlitett haſznos végre ſzánt ſummát. — Haſonló indúlattól viſeltetvén *Heisler* Sebestyén Úr-is, mint az elől ſzámlált Urak, Nov. első napján nagy Bált adott, és a' mit bé-vett, a' *Pesti* ſzegényſég között kivánta fel-oſztatni. — Hálá Iſtennek! hogy ma-is tsak vagynak Emberek, a' kik ſzükölködő Ember Társaiknak ügyöket ſzivekre veſzik. — Bártsak az illyen példákra ſokan fel-ſerkennének!!! —

Bel-

Belgrád.

Rajta vagynak minden módon, hogy *Nandorfejérvárát* hová hamarébb lakható hellyé tsinálják. — Meg-hirdetődött, hogy a' kinek Elei 50 vagy több esztendőkig *Belgrádi* házas tüzes gazdák vóltak, jelentést tehet az eránt, a' jövő 1790-dik esztendő Aprilis Hónapjának a' végeig. — Már sok Familiák viszza kapták házaikat, mellyeknek az előtt birtokaiban vóltak.

Oktob. 28-dikán, indúlt el *Belgrádból* LAUDON fő Vezér *Ó Orsova* felé; 29-ken FERENTZ fő Hertzeg-is arra vette útját.

A' LAUDON távól létében, hadi Tár-mester *Browne* Úr fog a' Vár Commendánsa lenni, a' kinek kormányozása alatt 5 Batalionok maradnak a' Vár őrizetére. — Egynehány Batalionok Okt. 27-dikén takarodnak által a' Száván *Zimon* alá, a' honnan téli quártélyokra fognak el-oszolni. A' *Bánátba* is költöztek által *Belgrád* alól, még Okt. 13-dikán némelly gyalog Batalionok, és lovas Osztályok, mellyek Okt. 18-dikán már *Fejértemplomnál* vóltak. Közzülök 4 Batalionok; 3 a' H. *Eszterházy* Miklóséból, 1 a' Gr. *Pálfyéból*, G. *Blovszky* Úr vezérlése alatt, a' F. M. L. G. *Wartensleben* Úr seregéhez rendeltettek.

A'

A' *Belgrádból* el-költözött Törökök, még a' meg-aláztatás' állapotjában sem sokkal hagyták alább szokott fel-fuvalkodtságokban, 's magok hittségekben. Ennek nyilvánságos példáját adták közzülök egynehányan az *Orsova* felé lett szállittatások alkalmatosságával. Nem átallották ugyan-is a' kiséröül melléjek adatott sereg Kormányozójának Ob. *Stensits* Úrnak szemébe mondani, hogy ök a' tavaszszal ismét visszavészik Belgrádot, és már akkor egyenessen *Bétsnek* vészik útjokat. A' meg-lehet, (felele az Oberster Úr) de kéttség kivül, mint foglyok. —

Semendria.

Ezen helly, másfél ölnyi magasságú vastag fallal van környül véve, három szeg formára. A' *Duna* felöl való óldalán, 24 Tornyok szemléltetnek. A' falon, és a' Tornyokban sok kövel meg-rakott zsákokat találtak a' miéink, mellyeket a' végre készitettek vólt a' Törökök, hogy népünket kövekkel-is hajigálhassák. De *Belgrád* romlása el-felejtette velek a' hajigálást. — Okt. 27-kén tiszteltetett meg itten, az Ob. *Mihálievits* Úr szabad serege Káplánja, Sz. Ferentz szerzetebéli T. P. *Brotskó* Gergely Úr, vitéz érdemeihez illendöképen. T. i. egy arany Numismát G. *Otto* maga akasztott az említett T.

Pá-

Páternek a' nyakába; melly meg-tiszteltetésre im e' következendő jeles tselekedetei által tette magát méltóvá; úgymint: Midőn a' szabad sereg, Sept. 11-dik napján, eggy erdőn keresztül közelebb szándékozna a' Török földin *Belgrád* felé: reá bökken egyszerre 400 Törökre, 's vele viadalra kél. A' megnevezett Káplán, az elől járó sereggel ment, és leg-először adott tüzet a' Lovasokkal, 's Vadászokkal az ellenségre, és mind addig jelen vólt a' tsatában, míg a' Törökség szélylyel verődött. E' meg-lévén, midőn látná, hogy a' sereg Kormányozója azon gondolkodik, mi módon adhatna leg-hamarébb hirt ezen történetről F. M. L. H. *Waldeck*-nek, a' ki még ekkor *Szerimben* tartózkodott: önként ajánlotta magát a' Hírmondóságra. Ajánlásához képest, fogja magát egyes egyedül által úsztat a' *Száván;* meg-teszi a' jelentést H. *Waldeck*-nek, 's a' következő éjtszaka oda, a' honnan el-ment, szerentsésen vissza érkezik. — Az illyen vitéz Lelki Atyának szájából bizonnyal hathatosak a' bátorságra, 's állhatatos vitézkedésre gerjesztő intések.

Zimon.

Okt. 17-dikén hala meg itten az *Anhalt Cothi* Hertzeg, és 20-dikon rangjához illendő pompával el-temettetett. — De nem gon-

dol-

dolta vólna ezen nagy, 's erős alkotványú testel bírt Hertzeg, hogy tsak olly rövid ideig birhaſſa a' Lovaſság' Generálisſágát, mellyet nyert az Ő Felſége ſzolgálatjába lett lépéſével. Minémű kéſzülettel indúlt az említett Hertzeg Auguſtusban *Belgrád* felé, onnan meg lehet ítélni, hogy 72 lovakat vitt le magával, és még itt Bétsben 13 Huſzárokat öltöztetett fel, a' kiknek ſzámára, még itt múlatott a' Hertzeg, éjjel nappal egyre kéſzitették minden itt lévő nevezeteſſebb magyar Szabók a' magyar Köntösöket. — Két Fijai a' meg-hóltt Hertzegnek, ámbár vigaſztalhatatlanok, jó Atyjoktól lett meg-válások miá: mindazáltal tsak ugyan meg-maradtak továbbra-is az Ő Felſége ſzolgálatjában; eggyik a' *Durlach*, másik a' *Tertzi* Regementjében.

Poſony.

Melly nagy ereje légyen az Anyák' képzelődéseiknek, 's indúlatjaiknak, a' töllök ſzármazandó magzatokra nézve, nyilván bizonyitja közelebb azon ſzerentsétlen Anyának példája, a' ki fele ember, fele béka gyermeket ſzüle a' napokban. Maga ſzája vallása az Anyának, hogy ő még midőn három hónapos terhes lett vólna: eggy igen nagy, 's magát fel-fútt békára találd bökkenni, és arra fok ideig reá bámúlt. — Rémitő formájú

gyer-

gyermekét életben hozta az Aſſzony a' világra; de az a' kereſztelés után csak hamar meg-hólt. — Jobb-is. — A' feje a' gyermeknek ſemmit nem külömböz más gyermekekétől; ſzeme, órra, ſzája, mind emberi; hanem nyelve nints, 's a' felső inyén eggy ſor fog forma láttzik. Két füle kerek, és csipkezett. A' kezei rövidebbek, mint ſzoktak más gyermekek kezeik lenni: a' jobbon hét; a' balon pedig hat újja vagyon. Teste állása, egéſſz a' ködökiig jó; hanem attól fogva haſonlít eggy fel-puffadt békához. — Semmi férjfiúi, vagy aſſzonyi Nem' jel nem láttzik rajta. A' lábai igen rövidek, és görbék, mint a' békáé, mellyeknek mindenikén hat hat öſzve zsugorodott újjak ſzemléltetnek. Ezen különös formájú, aſſzony anya ſzülöttje, jutott egy Poſonyi hires ſeb gyógyitó, és ſzülő Aſſzonyokkal bánó Orvosnak birtokába. —

Az illyen példákból az-is nyilván való, melly hibás azoknak okoskodások, a' kik valamelly Aſſzonynak tiſztaſága ellen, onnan akarnak vakmerően itélni, mivel annak gyermekei nem magára az Aſſzonyra, vagy Férjére ütöttek. — De tanúlhatnak, illyeket hallván, 's olvasván, az Aſſzonyok-is, hogy ollyan környülállásaikban, mellyeket magok leg-jobban éreznek, inkább ſzép feſtett, vagy

vagy élő képeket válaſſzanak ſzemlélődéseknek tárgyáúl; mint valami állatokat, vagy nyomorúlt embereket.

Grétz.

Az ide való Újſágból, nevettségnek okáért ide iktatunk egy múlattságos Levelet, mellyet irt egy deákos falusi paraſzt *Fotsberg* (Foitsberg) mellől, a' maga *Grétzben* ſzolgáló Hugának. — „ Tegnap (Okt. 25-én) „ tövel heggyel fordúlt fel minden, ama „ réges régi városban Fotsbergben. Eggy „ pár ezer eſztendőkkel ez előtt, meg akar„ ták a' Török kutyák *Fotsberg* vârosát-is „ tüzzel, és karddal látogatni *), és már „ közel-is vóltak; de a' mi *Landrovitzi* ked„ ves Aſſzonyunktól (B. Sz. Máriától) mind„ nyájan meg-verettek még-is ſzerentséſſen „ vakſággal, úgy hogy ſok ezeren az útat „ viſſza felé meg nem találták, és a' *Kanak*„ ba fúltak. Moſt másként megy a' dolog. „ Te-is halhattad már *Grétzben*, hogy *Lau*„ *don* Generális ezeket az iſtentelen Pogá„ nyokat, Tsáſzárjokkal, ágyasaikkal, 's „ bál-

*) Ez, kétség kivül akkor eshetett, miker a' Törökök a' Persákat a' *Rajna* vizéhez ſzoritották.

Pontyi.

„ bálványozó Papjaikkal eggyütt, a' magok
„ fő Városokból *Belgrádból* ki-verte. Az-
„ ért mutattak tegnap Vasárnap a' *Fotsbergi*
„ Polgárok-is olly rettentő örömet, mintha
„ mindnyájan egy Ternót nyertek vólna a'
„ Lotteriából. Még a' Mise előtt minden
„ Polgárok igen szép renddel, és nagy tisz-
„ telettel áldozni mentek, egy falka paraszt-
„ ság ment utánnok; magam-is; pénz szé-
„ pen gyűlt, gondolom, hogy az *Belgrádba*
„ fog küldődni, hogy ott egy Katholikum
„ Templom épittethetődjék, 's egy Papot,
„ vagy *Káblánt* leheſſen tartani. Mikor a'
„ Pap a' *Gluriát* énekelte, hogy meg-ijjed-
„ tem! az emberek a' Város két kapuja fe-
„ libe két mozsár ágyúkat tzepeltek fel, és
„ *Salfit* adtak, 's lüttek, úgy hogy a' Tem-
„ plom ablakai reszkettek belé, és nem hagy-
„ ták félbe, az *Agnes Dei*-ig. Azután a'
„ Pap, a' *Te Deum Lámust* énekelte, hát
„ akkor úgy lőttek meginr a' kapukról, mint-
„ ha az ördög szabadúlt vólna el, úgy hogy
„ én azt gondoltam; le-rogy a' Kathédra.
„ Az ismét egy fél óráig tartott. Templom
„ után gondoltam, tsak a' Városban mara-
„ dok, és meg-látom, mi leſſz még tovább,
„ mert gyanúsoknak (suszbekt) rettzettek
„ nékem a' Polgárok. Nem-is tsalatkoztam

„ meg

„ meg. Mindjárt 12 óra után kiáltást hallok,
„ ki-dugom a' fejemet a' Serfőző Úr vendég
„ szobája ablakán: hát szaladnak az emberek
„ kereſztül kasul az úttzán, mintha valami
„ lelte vólna őket, hallom hogy kiabálják
„ *Fiat, éllyen Jósef Tsáſzár, Fiat Fater*
„ *Laudon, Fiat Printz Coburg.* Mintha
„ ki lett vólna előre tsinálva: durrognak is-
„ mét jobb és bal felé a' Város kapuiról a'
„ mozsár ágyúk, úgy hogy az egéſſz Város
„ büdös vólt a' puskapor miá. Alig vólt
„ vége a' Város kapui felett a' durrogásnak,
„ hát már kezdődik hátrább-is a' durrogás.
„ T. i. a' Serfőző Úr el-kezdett a' szőlős kert-
„ jében, melly a' Város falán belől van,
„ mozsár ágyúkkal *ſalifir*-ozni: moſt foly jól
„ a' gazdaſág. Mindegyre szaladnak a' Ser-
„ főző Úr vendég házába, 's kezdenek örven-
„ dezve kurjongatni: gondoltam, még-is
„ tovább maradok, és végig várom a' mú-
„ latſságot. Nem-is bánom, hogy azt a'
„ kevés költséget tettem. Mert én életem-
„ ben nem vóltam olly vig kompániában,
„ nem hallottál vólna egyebet *Fiat! Fiat!*
„ Eggyik Polgár kiáltja a' másiknak: Atyafi,
„ éllyen a' mi Tsáſzárunk, *Fiat*, éllyen
„ *Laudon* Após, és Printz *Coburg*; Atyafi
„ szomſzéd, mond a' másik, *Fiat*, éllyenek

„ a'

„ a' győzedelmesek! Imádkozzunk a' mi
„ jó Tsáfzárunkért, és a' mi derék Kato-
„ náinkért, *Fiat!* A' Török kutyák úgy
„ fzaladjanak előttök, mint az ördög a' Ke-
„ reſzt előtt. Így tartott a' kiabálás egéſſz
„ éjtſzakáig, én-is kiabáltam *Fiat!* — még
„ ma-is fáj a' torkom belé. Vigre mind-
„ nyájan a' Kumediba (némelly Polgárok
„ Schauſpielnek nevezték) fzaladtak *Hau-*
„ *ſzer* Úrhoz. Én ſe maradtam el, és min-
„ dég kiabáltam *Fiat Joſeph*, *Laudon*, és
„ *Coburg!* A' *Kumédiból* nem értettem
„ ugyan ſemmit, mert nagyon fellengőſſen
„ beſzélltek; de még-is igen tettzett. A'
„ *Kumédi* után még egynehányſzor meg-
„ ütötték a' dobot az ablakoknál; a' ſzivem
„ repesett bennem. Ekkor jó éjtſzakát ki-
„ vántak az emberek egymásnak, és alunni
„ mentek, én-is ki-botorkadztam a' kapun,
„ még egyſzer hátra fordúltam a' kapu alatt,
„ és bé-kiáltottam a' városba a' jó Polgárok-
„ hoz: *Fiat Joſeph! Fiat Laudon! Fiat*
„ a' jó *Fotsbergi* Polgárok! " —

TÓLDALÉK.

12.

Méltán meg-kivánhatja kedves Hazánk, de hiſszük, hogy jó néven-is veſzi tőlünk, ha mind azt, valami örömére 's diſzére ſzolgálhat, előtte fel-fedezzük. Ezen kivánſágának, eggy kiváltképpenvaló módon teſzünk eleget, úgy itéljük, ha kebeléből ſzármazott Magzatinak újjabb meg újjabb érdemeiket vele meg-esmertetni el nem múlatjuk. Mert mi-is örvendeztethetné jobban édes Hazánkat, mint ha naponként, több több Fiait ſzámlálhatja, a' kik meg-érdemlik a' *Fiúi* nevezetet. --- Nem lehet reánk panaſſza, a' Márs Táborában vitézkedő érdemes Fiaira nézve; mert tellyesek Irásaink azoknak magaſztalásaikkal. De vagynak, más Fiai-is a' Hazának, a' kik ſzintén úgy ditsőſségére, és haſznára élnek. Ezeknek-is esmerettségére, kell a' Hazát juttatnunk. Valamelly réſzből kezdtük-is már ezt tselekedni. Hanem ſok van még hátra. Közelebb van ſzerentsénk Tldő. *Hannulik* Urat, *Nagykárolyban* a' 6-dik Claſsis Tanitóját, esmeretesſé tenni az által, hogy az itt alább következő gyönyörű Ver-

seinek Irásunkban helyt adtunk. A' ki ilyen Verseket ír, nem szégyenlheti azt a' Haza, sem fejire, sem szivére nézve. Nem csak nem szégyenlheti; hanem dicsekedhetik-is vele. — Írta a' meg-nevezett érdemes Hazánkfia, ezen Verseket, fő Vezér Gróf HADIK András Úrhoz, midőn meg-értette vólna, a' mi Magyar Ősz Hérosunknak, a' Törökök ellen lett küldetteteségt. — Deákúl vagynak a' Versek irva: de hiszem, így-is meg-értődnek Hazánknak minden szegeletein. Azonban, azt-is nyertük a' deákúl lett iratta-tások által, hogy még az idegenek is olvas-hatták, 's olvasták-is, és gyönyörködtek bennek *). — Így következnek a' Versek:

* * *

Qualem minaci fert Jovis alitem
(Cui Regna parent Aetheris) impetus,
Squammis in arrectum draconem
Quum egit amor dapis, atque pugnae;
Te

*) Mihellyt Bétsbe érkeztek ezek a' Versek: leg-ottan egy Hazáját igazán szerető Magyar Ur, (most Titoknok a' K. helytartó Tanátsnál Budán) maga költségén tsinossan ki-nyomtattatta. Ez al-kalmatossággal más Hazafi-is nyomtattatott 500-ig való darabokat. Mind a' fellyebb emlitett érdemes Ur, a' maga nyomtatványait; mind a' másik a' magáéit az ide való, és külső Országi Uraságok-nak ingyen el-osztogatták.

Te talis ardor *Thracas* *) in efferos,
Quos belluosi capta *Mehadia*
Pro more nuper ſenſit apri,
Arma citum jubet expedire.
Et jam *Geloni* **) ſub penetralibus
Noſtris, parabant priſca refigere
Non absque magno regna niſu,
Jamque novis caluere nuptis
Promiſſa pacti ſplendida; ſed Deus
Spem ſaepe vanos ducit in exitus,
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas, cupidus ſua vota tendit.
Nam vix *Geta* ***) *Iſtri* litora transiit,
Statim fugaces in ſua vidimus

*) A' *Thracas*-okon érti a' jeles Poeta, a' Törökket, kik abban a' tartományban lakoznak, a' mellyet hajdan *Thrátziá*-nak, ma pedig *Romániá*-nak hívnak, 's mellynek fő Városſa *Konſtantzinápoly*.

**) A' *Geloni* nevezet alatt haſonlóképpen a' Törökök értetnek. *Geloni*, eggy régi nemzet, melly a' *Boryſthenes*, vagy *Dnieper* vize mellett lakott. — Tzéloz itt a' Poeta, a' múltt eſztendőre, mellyben a' Törökök a' Bánátba bé-ütöttek, és *Mehádiát* el-foglalván, *Káránſebes*-en túl, *Lugos* felé jöttek.

***) *Gétáh*, eggy régi nemzet, lakott *Móldva* tájján, a' Duna mentében, a' fekete Tenger mellett, a' hol ma, többnyire Törökök nyomorognak.

Redire Lunas arva, et actas
Retro equitum, peditumque turmas.
Sic antra foedus grex humili metu
Petit luporum, si nemus insonet
Vasto tumultu, sic *Lyciscam* *)
Cerva fugit, domino fidelem.
Has auspicaris, dum numero, et suis
Fidunt lacertis, rumpere copias;
Dum miles igni, ac ense promtus,
Te Duce vult agitare bella.
O! tam virorum vividus impetus
Quum sese obarmat, quid facere impotens
Erit? Quid intactum relinquet
In medias animosus ire
Belli procellas? Proruet, ut jugo
Torrens volutus, vel trifidum polo
Fulmen Tonantis, dum rubente
Saepe manu jaculatur orbem.
Ibit morae expers, seu velis arcium,
Urbisque propugnacula scaudere;
Sive ordinâris, vir viro arctus
Sustineant ut acuta pugnae.
Te teste laudis, Te fera praelia
Ducente, Pubes Hungara acinaces
Stringet recurvos, et profunda
Conifero capiti Gelonum

in-

*) *Lyciscа*, kutyának a' neve, Lásd *Ovid. Met.*

Incidet ictu ſigna decemplici,
Perque ipſa creſcet damna (bipennibus
Duris ut ilex tonſa) perque
Ferrum animos reparabit audax.
Non illa captam ſe dabit hoſtibus,
Stringive loris brachia livida
Permittet; at vultus feroces
Exanimis ſuper aggregatos
Campis acervos ponet, in exitu
Futura terrori *Aemoniis* *) *Getis*,
Illos trahens ſecum in ruinam,
Dum occidet eggregium cadaver.
Hoc Dux peritus milite, Dux vigil
Hoſtem laceſſes, cujus honoribus
Berlina **) curvavere faſtum
Moenia, Rege, ſimulque gazis
Superba largis; ſed Tua bellicis
Inſtructa virtus artibus edidit
Exempla: Prudenti Magiſtro
Militiae nihil invium eſſe.

Quid

*) *Aemonius*, vagy *Haemonius*, népnek a' neve, melly *Aemoniát*, vagy a' mint másképpen hivattatik, *Theſsáliát* lakja. Mái napon, ez a' tartomány-is, a' Török hatalma alatt vagyon.

**) Itt, arra vagyon tzélozás, hogy HADIK-unk, a' 7. eſztendős háborúban, magát a' fö, és kültsös Várost *Berlint*, a' nagy FRIDRIK-nek hoſſzú fágára, 's álmélkodáſára el-foglalta vala.

Quid ergo? *Beſſus* *) Danubium Tuis
Opponet armis? aut peditum ordines
Campo explicabit? vel frementûm
Nubem equitum, dubiasque foſſas?
Tu militari conſilio potens,
Acrique fortis pectore, et Hunnico
(Qui ignorat et vinci, et pavere)
Igne micans, Jove perdomabis
Probante ſummo, quoslibet objices,
(Victurus aeternum Patriae Jubar!)
Superque deleti ſepulcrum
Odryſii **), Tibi fida condet
Virtus Columnam, laetaque Fauſtitas,
Et Pax, et albo tecta Fides peplo
In Vrbium ſcribent ruina
HADIKII MERITUM PERENNE.

Ezen Verseknek ide lett iktatások' alkalmatosságával, kérjük azon érdemes Hazánkfiait, a' kiknek tehetségek, 's idejek vagyon hozzá, hogy, haſzonnal, és gyönyörüséggel olvasható gondolkodásaikat tegyék fel papirosra, és hozzánk tartózkodás nélkûl küldjék fel. Mi, örömünknek fogjuk tar-

*) *Beſſi*, hajdan *Thrátziá*-nak lakosai vóltak, a' *Haemus*, vagy a' mint ma nevezik, a' *Balkon* hegyén.

**) *Odryſii*, régenten *Thrátziának* lakosai vólnak.

tartani, ha azokat a' Haza javára, 's vigaſztalására közre botsáthatjuk. — A' kik pedig immár, ſzép Verseiket hozzánk küldötték: bizonyosok lehetnek benne, hogy azokat el nem múlatjuk közönſégesekké tenni. Eddig ſem a' nem akarás okozta, hogy ki-botsátásokat halaſztottuk.

Mivel moſt ſzerentsénk vólt, fő Vezér Gróf HADIK András Úrról emlékezni: kivántunk, ezen Magyar Hérosnak álralunk meg-küldött képéről valamit emliteni. Ezek mind azon Réztábla által nyomódtak, melyeket kéſzittetett azon Hazafi, még a' Hadi Történetek' meg-inditása előtt, a' ki a' Tldő *Hannulik* Úr Verseiből 500 darabot nyomtattatott. Ki-nyerte t. i., hogy azon nagy képét a' fő Vezérnek, melly annak a' maga Palotájában vagyon, le-tsináltathaſſa *), a' melly-

*) *Kóré* Ur, (eggy érdemes *Székelly* Fi, *Braſſó* mellől, *Bikfalváról* való) édes örömest fáradozott a' Képnek olly formán lehető ki-rajzolásában, a' mint a' Mettző kezébe kellett neki adódni. — Azért van bal felől a' kép alatt: *Bikfalvi Kóré írta.* Ezen ſok ſzép tökélletesſégű Ur, még most-is itt vagyon Bétsben, és gyakorolja magát a' nagy Képek' ki-ábrázolásában, 's festésében. Vagynak itt kivülötte, más derék Magyar Iffjak-is, a' kik a' festő Akademiát haſzonnal járják, és a' kikből a' Haza idővel nagy Mestereket várhat, főképpen ha gyámolaik vólnának. —

mellyből ugyan semmit sem tudott a' fő Vezér mind addig, míg néki olly formában be nem mutatódott tulajdon képe, a' millyenben mi meg-küldöttük az érdemes Előfizető Uraknak. — Ki-gördült a' könyü az ősz Hérosnak szemeiből, midőn szemlélte a' képét, és ezt mondotta: „Mivel érdemelhettem, hogy az én kedves Hazámfiai engemet így meg-tiszteltek.“ — A' Felséges Magyar, és Erdélly Országi Cancellariában, több elosztódott akkor mindjárt 100 illyen képnél; a' két Magyar Hazában pedig, másfél ezernél, 's nagy örömmel vették azt minden rendű Uraságok. Egéfsz indúlattal fogadták a' Ts. Könyvtárnak (Bibliotheca) érdemes Tisztjei-is. Maga Báró *Swieten* Úr, az említett Urak Feje, el-is tetetett kettőt örök emlékezetül, a' Ts. Könyvtár számára. — *Klagenfurtba* és *Insprukba*, az Ő Felsége Testvérjei *Maria Anna*, és *Maria Elisabetha* fő H. Asszonyok számára kérve kértek egynehányat. Nem külömban *Brüsselbe*, a' *Christina* fő H. Asszony, és Férje *Albert* Hertzeg részére, egy Tutzetet. *Berlinben*, *Göttingában*, 's másutt sem itélték ezen képet méltatlannak a' figyelmetességre, a' munkára nézve-is ugyan; de főképpen, az általa ábrázoltatott nagy Hazánkfiára nézve, kinek érdemei mindenütt tudva vagynak, 's betsültet-

tetnek *). — Már, csak azt emlitjük, hogy egy Olasz Gróf (Marchese) négyet vitt el magával *Turinba*, és azt mondotta, hogy kettővel a' *Szardiniai* Királynak fog kedveskedni. —

Komárom.

Nem régiben két Anglus Utazók mentek itt keresztül. Éppen akkor késérvén őket által a' piatzon, mikor mind a' Catholicusok, mind a' Protestansok a' Templomokból jöttek, közel ötvenig való nyestes, 's nyusztos mentéjü Urakat, 's kereskedőket látván eggyütt, egésszen el-bámúltak rájok, 's azt

*) Német Országban, eggy igen kellemetes Irásban ez az itélet felöle: „Die Ungarn haben, erfreuet über Wahl des Feldmarschalls *Hadik* zum Heerführer, das Bildniss dieses ehrwurdigen Helden stechen lassen, welches den grossen Mann vollkommen darstellt, und von den Ungarn nur an ihre Freunde vertheilt wird. Dieser Stich ist ein wahres Meisterstück.“ — A' Magyarok, abbeli örömökben, hogy *Hadik* fő Vezér a' Sereg Kormányozójává választatott, ki-mettzették ezen tiszteletre méltó Hérosnak a' Képét, a' melly azt a' nagy Embert tökélletessen ábrázolja, és a' mellyet tsupán Barátjaiknak osztogatnak el a' Magyarok. Ez a' Mettzés eggy valóságos Remek.

's azt kérdeztek, hogy talám azok, mind Huſzár Officzérek, a' kik már a' ſzolgálatot le-tették. Mellyre mikor mondottam vólna, hogy ezek Komáromi Nemes Emberek, és hogy ez a' Magyarok' rendes öltözetek: „Mindenkor hallottuk, hogy igen Martziális Nemzet ez a' Magyarſág. Meg-mutatja ezt öltözetével is, hogy még a' kik nem rendes Katonák, azok-is illyen Huſzár módra öltöznek." — Kár, hogy ſokan mind nyelveknek, mind ruhájoknak változtatásával önként törlik el Nemzeti Karaktereket. — Mennyire el-ſatnyúltak már-is azok, a' kik mind a' kettőt fel-tserélték! — Ha Vitéz Eleik fel-támadnának, el-ſzégyenlenék magokat. — Ama bölts Miniſter H. KAUNITZ némelly főbb Nemeseinket maga meg-ſzólította azért, hogy Nemzeti Köntösöket nem viselik, holott az Anglus nép után, úgymond, eggy ſem érdemli meg jobban, mint a' Magyarság, hogy *Magyarnak* nevezteſſék.

Ezt irják a' *Mindenes Gyüjteménynek* nagy érdemű T. T. Szerzői, Sz. Andr. Hav. 4-dik napján, költ X. Levelekben.

Ha a' *Komáromban* meg-fordúlt két Anglus Utazók Okt. 26-dika estvéjére *Nagy-váradra* vetődhettek, 's az ott akkor tartatott nagy Bálban meg-jelenhettek vólna: ott-

ott-is gyönyörködtethették vólna magokat, a' szép Magyar öltözetek szemlelésével, a' mellyben feles számú oda való, 's külföldi Urak jelen vóltak *); 's mind Magyarossan öltözve. Még a' Német Tisztekre-is Magyar Mentéket húztak. — Örömmel tapasztalhatták vólna a' mellett, a' Magyaroknak, az Anglus Nemzethez való hajlandóságát: mivel Anglus tántzot-is jártak, a' Magyaron és Lengyelen kivül. Egyebet nem-is. — Nem vólt ezen Magyaros Bálban hire-is a' Bakkerájnak, Mandelmilchnek, 's a' t. Hanem vóltak bezzeg jó magyar Sütemények, vóltak ürmös és másféle derék Borok, vólt Szilvapálinka-is. — A' Trakta-is alkalmasint meg-eggyezett vólna az Anglusok természetével.

Austriai Belgiom.

Tele vagynak a' *Brüsszeli* Tömlötzök el-fogott Pártosokkal. Ama hires Lengé, *Linguet* is vason van, és alig ha bé nem telik rajta a' *Voltér* Profetziája **). Közelébb el-fogatott

*) Mivel azon a' napon tartatott a' Köz. Gyülés. — Ez úgy ment véghez, mint a' Posoni.

**) Azt jövendölte vólt *Voltér*, *Lengéről*, hogy utollyára-is akasztó fára kerül. — Furtsálkodni akarván, épitette jövendölését *Linguet*-nek a' nevén. T. i. *Lin*, lent, kendert, vagy abból ké-

tott eggy Hertzegné, és ki-vallotta, hogy ő-is a' Pártosok részéről vólt. Ez annak a' Her-

---

kéfzűlt kötelet teſz; *Gvet* pedig, éjjeli őrzőket jelent, a' kik a' halálra ítéltetteket, a' meg-ölettetés helyére ſzokták Frantzia Orſzágban kéſérni. — *Lengé* ſzületett Frantzia. Igen ékeſſen ſzólló; de tellyesſéggel nem fundamentomos tudományú ember. Párisban ſokáig prókátoroskodott. Idő jártával, némelly tettiért a' Baſztiljba záratott. (Lásd Had. Tört. 88. Lev.) a' honnan ki-botsátatott ugyan, hanem azután az Orſzágból kitiltatott; 1777-dikben *Londonba* ment, és ott magát azon munkája által akarta nevezeteſſé tenni, melly ſok kötetben illyen név alatt ma-is kézben forog: *Annales politiques, civiles et litteraires, du dix huitieme Siecle Ouvrage periodique par Mr. Lingvet.* — T. i. ſzándékozott ő a' meg-nevezett munkájában, minden ékeſſen ſzóllását arra fordítani, hogy az Anglusokat egéſſz más emberekké tsinálhaſſa, mint eddig vóltak. De tzélját el nem érte. Mert vagy éppen nem olvaſták, a' valóságon kapó Anglusok az Irásit; vagy a' kik olvaſták, ſzánták, hogy eggy ollyan Nemzetnek akar Reformátora lenni, a' mellynek ſem nyelvét, ſem ſzokását, törvényeit 's a' t. nem tudja. — Mellyet látván, motskolódott rútúl *Lenge* az Anglusok ellen, 's ott-is hagyta Angliát bizonyos ſzin alatt. A' Tsáſzár *II. Jóſef* előtt, azzal akart magának kedvesſéget ſzerezni, hogy 1784-dikben mellette írt a' Hollandusok ellen, a' mint-hogy a' békeſség után Bétsbe jövén, nagy hajlandó-

Hertzeg *D'* * * * a' Feleſége, a' ki Generálisi fővel jelen vólt *Belgrád* oſtrománál. — — A' Hertzeg Aſſzony el-fogattatását így beſzéllik: Már előre el vólt fogva a' Gyermekei Nevelője (Praeceptora). Ezt meg-tudván a' Hertzeg Aſſzony, esdeklik a' hol kellett, hogy ereſſzék a' Fiai Nevelőjéhez; mivel néki, úgymond, ſzükſégesképpen kelletik azzal beſzélni, a' Gyermekeire nézve. Midőn ſemmi módon meg-nem nyerhette vólna, a' mit kivánt a' Hertzegné: neki háborodik, 's illy ſzókra fakad: (Je me tue) Meg-ölöm magamat. Mellyeknek ſzáján lett ki-ereſztésével gyanúſágba ejtette magát, 's el-fogatott.

JELEN-

---

dóſággal-is fogadtatott, mint H *Kaunitz*-tól, mind magától-is ő Felſégétől, a' kitől ugyan akkor különöſſen meg-jutalmaztatott, 's Nemeſséget-is kapott. — Már darab időtől fogva *Brüſſzelben* mulatozott, 's közelébb ki-tudódott, hogy ő vólt a' Pártosok' eggyik eſzelőjök. A' nálla találtt Levelekből az-is ki-sűlt, hogy az *Auſtriai Belgiomból*, és a' *Lüttichi* Hertzegſégből (melly régen hánykodik már, mint ſzintén a' másik) egy Köz-Társaságot akartak fel-állitani, melly Hollandiának ſzövettséges Társa lehetett vólna. — *Lengé*-t, mint a' Status rabját, Titoknokjával eggyütt, az *Antwerpiai* Várba vitték *Brüſſzel*-ből.

JELENTÉS.

Küldjük a' *Római*, *Oroſz* és *Török* Tsáſzárok között folyó Hadakozásnak Teátromát. Ezt, eggy érdemes Hazánkfia, *Junker* Ur mettzette, a' ki a' meg-igértt nagy Mappát-is kéſziti. — Midőn mi a' Hadi Történeteknek Irásához fogtunk, olly reményſéggel vóltunk, hogy *Europának* közönſéges nagy Mappájával még Septemberben kedveskedhetünk, az Elő-fizetö Uraſágoknak. De ebbéli reményſégünk óhajtott tzélját nem érhette: minthogy emlitett *Junker* Ur, betegeskedése miá a' mettzést félbe hagyni kénteleníttetett. Másra pedig ſok okokból nem akartuk bízni a' munkát. Már újra fel-épült nyavalyájából a' Mettzö Ur, 's dolgozik erőſſen; de mivel eggy olly Mappának rézén való ki-munkálása ſok időt kiván, 's azonban újj akadály-is adhatja viſzont elő magát: tehát azt meg nem határozhatjuk, mikorra fog el-kéſzülni. — Hogy azonban az érdemes Elöfizetö Uraknak további várásokat annál inkább könnyítheſſük: küldjük az ide zárt Mappátskát, mellyet azon okból mettzettünk *Junker* Urral, hogy ez, mustra gyanánt lenne, mellyről itéletet leheſſen néminéműképpen hozni, az általunk meg-küldendö nagy Mappára. Néminéműképpen mondjuk: mert ámbár ezen-is kellemetesek a' betük; a' folyó vizek pedig, 's kivált a' Tengerek, nagy ſzorgalmatoſsággal vagynak ki-mettzve: de még-is ez tsak árnyéka ſem lehet amannak, mivel rövid idö alatt-is kéſzült. De hiſſzük, hogy nem tsak úgy fog ezen Mappátska kedvesſéget találni, mint Mustra; hanem úgy-is, mint nagy ſegitője a' képzelödésnek. Mert, ha nem lehetett-is mind azon helyeket eggyül eggyig beléje iktatni, mellyekről emlékezet vólt, vagy

vagy leſſz, midön a' miéinknek, 's az Oroſzoknak a' Törökökkel való tsatázások elö adattak, vagy még ezután elö adódnak: ugyan tsak fel vagynak reá minden Országok 's Tartományok téve, mellyekben a' hármas háború foly; sőt még azoknak nevezetesſebb helyeik-is, mellyeknek ſzemléléséből, hozzá vethet az eggyügyübb Olvasó-is, hol formán eshetett ez, vagy amaz verekedés, vagy történhetett valamelly, figyelmetességet érdemlö dolog; annyival inkább, midön azt olvashatja ezután Írásunkban, hogy ehez, vagy ama' helyhez, (melly elö fordúl a' Mappán) illyen, vagy amollyan meſſziſégre, 's a' t.

A' Formája meg-engedte a' Mappátskának, hogy ollyan Országok 's Tartományok-is jöheſſenek belé, a' mellyek, ſzoros értelemben vévén ezen nevezetet: *Hadakozás Teátroma*, belé nem jöhettek vólna. De úgy itéljük, annál jobb, mennél több van benne. — A' föld, mellyet éſzaktól fogva délig ábrázol, mintegy 180 mértföldet teſz; a' pedig, mellyet napkelettöl fogva, napnyúgotig foglal magában, ſzaporább 400 mértföldnél-is. Az ollyan Országokat 's Tartományokat, mellyek eggy Uralkodó alatt vagynak, eggy ſzinü feſtékkel kenettünk bé. Mivel pedig, az újjabb íz ſzerént, tsak a' határokat ſzokták ki-ſzinelni: tehát mi-is, a' Mappátskáknak eggy réſzére nézve, ahoz alkalmaztattuk magunkat. — A' Török határok elö adásában nem lehetett változást tenni; mert azt, tsak a' Békeſség fogja meg-válaſztani, hogy', 's mint leſſz az el-foglaltt Tartományoknak állapotjok? Ki kezére fognak bírni?

A' *Teátrom* nevezet helyett, tehettük vólna: *Nézö Hely*. De talám, nem hibáztunk azzal-is, hogy amazt tettük. úgy-is, mind a' *Deákok*, mind a' *Frantziák*, mind a' *Németek* élnek vele, abban az

6-

értelemben, a' mellyben mi vettük; azzal a' különbséggel, hogy mindenikőjök a' maga nyelve tulajdonsága szerént szokta el-bérmálni. — Mi-is meg-magyarosítottuk. —

Sajnáljuk, hogy az öszve hajtogatás miá, nagyon rontsolódva vehetik ezen ide zárt Mappátskát 's vehették az eddig küldött más Rajzolatokat-is, az érdemes Előfizető Urak: de ki lehet szépen egyenget, tsak éppen méltóztatsanak, a' Mappának, vagy más Rajzolatoknak fejér feleket, a' hajtásoknál, vizes Spongyiával, vagy ruhátskával meg-nedvesiteni, azután, két árkus tiszta papiros, vagy keszkenő közzé tenni, 's meg-nyomtatni.

Itt Bétsben, most jött ki *Gerold* Urnál a' Sajtó alól, ezen Könyv: *Ungarische Grammatik, woraus der Ungar die Deutsche, und der Deutsche die Ungarische Sprache in Kürze erlernen kann.* Ezen munka eddig-is esmeretes lehetett nevéről, mivel már ez előtt Világ eleibe botsátódott, *Farkas* Ur neve alatt, eggy illyen felűl irású Könyv. A' Szótár, Beszélgetések, Levelek, szép Történetek, 's a' t. az újjonnan nyomtatott Könyvben-is azok; a' mellyeket *Farkas* Úr szedett vólt öszve: hanem mind az, valami tulajdonképpen eggy Nyelv tanitó Könyvnek a' Tárgya, más Hazafi munkája. Németeknek vagyon kiváltképpen készitve, hogy belőlle a' Magyar Nyelvet meg-tanúlhassák: de Magyar-is használhatja, a' Német nyelvre nézve. A' Könyvnek az árra 1 for. 40 kr. — *Pesten* lehet kapni *Strobmayr* és *Weigand* Uraknál.

Költ *Bétsben*, Nov. 13-dik napján.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 17-dik Napján.

13.

Szervia.

Még Okt. 25-dikén költ *Losnitzából* *) az itt midjárt következő Levél: kivántuk azt mindazáltal Irásunkba bé-iktatni; mivel olly dolgokat foglal magában, mellyek az utóbbi 's értésünkre tsak éppen most esett *Szerviai* történeteknek éppen eleikbe valók.

» Másod nappal a' *Belgrád* meg-vétele után, *Szabáts* felé küldődött *Belgrád* alól, a' maga Batalionjával, és Stuttzosaival *Davidovits* Oberster Úr. *Szabátsba* érvén, Huszárokat-is vett magához, és egynehány tábori ágyúkat, 's ekként meg-indúlt elő felé, (a' mint eleibe vólt szabva) és olly sze-

*) Losnitza 4 mértföldnyire vagyon *Zvornik*-tól.

szerentsés volt, hogy 10 német mértföldnyi földet *Zvornik* felé el-foglalt, mellyen három nevezetes Városok-is feküsznek, úgymint: *Lesnitza*, *Libnitza* és *Losnitza*, mellyek közzül az utolsóban 800 ház vagyon. Ennél mind a' három helybéli fegyver fogható férjfiak öszve voltak seregelve, 's ott volt a' *Zvorniki* Basa-is, 3 Kapitányokkal, és sok Agákkal eggyütt. Mivel az Oberster Úr, nem tudta az ellenség erejét; tehát előre küldötte a' Huszárokat visgálóba, kiket maga-is követett. Olly hatalmasnak találta az ellenséget, hogy kéntelenittetett Lovassaival magát a' Gyalogsághoz visza vonni, és az alatt olly veszedelemben volt, hogy egy reá esmert Török Kapitánynak a' Lándsája kétszer járt a' feje körül, hanem azt még-is mind a' kétszer félre tsapta kardjával. Mihellyt a' Gyalogsághoz ért: azonnal rendelést tett, hogy az ellenséget bátor szivvel támadják meg, melly meg-is lett olly szerentsés ki-menetellel, hogy az ütközet helyén 50 hóltt Törökök maradtak, kiket a' többek el nem hurtzolhatták. Egy Kapitány és két Aga-is volt a' hólttak között. Azon nap, úgymint Okt. 22-dike éjtszakáján, mind el-szaladt onnan a' Törökség nyakra főre, *Zvornik* felé, és az Obérster *Losnitzában* maradott. Két nappal azután, segittségére A' jött Generál *Ceernel*.

A' *Szabátsból* és *Szerimből* érkezett közelebbi Tudósitások szerént, ki-verték a' miéink Okt. 28-dikán, az egéſſz *Belgrádi* Diſtriktusból a' Törökſéget, és által kergették a' *Drina* vizén. — A' dolog így ment véghez: *Lipnitzánál*, melly hely *Losnitza* és *Lesnitza* között fekſzik, 3 külön külön részre oſzlott Seregünk. *Davidovits* Ob. Ur, a' jobb ſzárnyán volt a' Seregnek, és tüzeſſen meg-támadta a' Törököket. De eggy fő Törökſég ki-rohanván a' lesből, az Ob. népét hátúlról meg-lepte, olly vélekedésben lévén, hogy az az egéſſz Tsáſzári Sereg fogott lenni. A' Kereſztények, és a' Törökök egymáſsal öſzve elegyedtek, 's vagdalkoztak: de tsak kevés ideig tartó volt a' Törökök öröme, mert a' máſodik Oſztály a' népünknek siettéggel ott termett, a' Törököket majd egéſſzen be-kerítette, 's tsak hamar meg-futamtatta, 30 hóltjaikat hagyatván velek a' tsata piatzon. A' ſzaladás közben még több hóltjait-is húllatta el az ellenſég. — A' miéink prédára-is kaptak: mert nem ért reá holmijét el-takaritani az ellenſég. — Öt emberünk eſett el ezen tsatában, és 40-en kaptak ſebet, kik közzül ketten még az útban meg-hóltak, midőn *Szabátsra* ſzállitották őket: azután pedig többen-is. — *Davidovits* Oberſter Urnak kevésbe maradt

meg ez úttal-is az élete. Mert, a' mint az ellenség üzése alkalmatosságával, nagyon külön szakadt vólna a' seregtől: eggy *Vidaits* nevü Török Kapitány hátúlról került neki, 's reá esmervén, kiabálta erőssen: *Davidovits* (pridajse) add meg magad! Már szintén el is érte a' Lándsajával, a' midőn meg-sejtvén a' dolgot eggy Stuttzosunk, a' Kapitányt lováról le-lötte. A' Kapitánnyal vólt még egy Török: ez azonnal neki ugrat a' Stuttzosnak, 's el-üti a' fejét. De ismét más Stuttzosunk neki-is végire járt. Ez alatt az Oberster Úr, több Vitézeinkel magát egybe kaptsolhatta. — Már miólta a' miéink egésszen el-foglaltak mindent a' *Drina* vizéig, nem mernek a' Törökök *Zvorniktól Ratska* felé hajókon járni. — *Zvorniknak* ostromából nehezen lehet az idén valami."

Horváth Ország.

Vojnitsból irja eggy érdemes Vitéz Úr: „Mi Nov. 4-dikétől fogva itt vagyunk. Igen rossz hellyen állunk, 's az-is szaporitja bajunkat, hogy az essö szüntelen esik. Hasoká itt kell maradnunk: katonáinknak nagy része, Ispotályra szorúl. — Tizenöt ezer Török által jött vólt a' *Korána* vizén, és *Rakovitznál* (*Szluinon* túl; de nem igen messze) meg-telepedett: hanem ismét vissza ment, 's Tábort ütött *Bihátson* felül, *Izatsits*, és *Pasinaloka* között."

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Béts.

Ő Felségén, mind ez ideig rajta van a' köhögés. Egyébaránt friſſen van. Az előtt jobbára katona ruhát viſelt: moſt darab időtől fogva polgári ruhában láttatja magát, mind a' kotsizás alkalmatoſságával, mellyet gyakran teſz, mind pedig a' Teátromban, mellyben majd mindennap meg-jelen. Jelen vólt az el-múlt Szombaton-is, az az Nov. 14-dik napján, és maga-is könyvezett, az egéſſz Teátrom béli ſokasággal eggyütt. — Játtzottak t. i. eggy igen ki-dolgozott elegyes ſzomorú és víg Játékot, mellynek ezt a' nevet adta a' Szerzője: *Menſchenhaſs und Reue*, az az: *Ember' gyűlölés, és Bánat.* — A' Bánatnak ſzintén élő képét (Originálját) lehet látni eggy iffjú Bárónéban, a' ki azon epekedik, hogy Férjét el-hagyta, és házasság' törésbe eſett. Olly ſzók vagynak ſzájába adva, mellyekkel ſzívének gyötrelmeit kimagyarázhaſſa, hogy azoknak hallására nem emberi ſziv vólna, a' melly meg nem lágyúlna. A' töredelmeskedő Bárónét jádzatta az iffjú *Stephani* Feleſége; az ember' gyűlölő Bárót pedig *Lang.* — A' tréfás *Veidmann* hellyel hellyel ſok katzajt ok ozott. —

Teg-

Tegnap újjra jádzadták az emlitett Darabot. Kár, hogy, avagy tsak az illyen remek munka *) közönségeſſé nem tétetődik. De az újj rendelések ſzerént, eggy Játékot ſem nyomtatnak úgy ki, mint az előtt.

Egynehány napoktól fogva, itten mű-lat, amaz egéſſz Europában esmeretes *Jónes Pál*, ki az éjſzaki Amerikában öſzve ſző-vetkezett 13 Tartományoknak, 1779-ben, Tengeri Vezérjek vólt, 's az Anglusoknak annyi kárt okozott. Mellyre nézve, felette nagy jutalmat tett fel annak Anglia, a' ki *Jónest* kézre kerítheti. — De vigyázott magára. — A' moſtani Török háborúnak alkalmatoſſágával, az Oroſz Tsáſzárné, má-ſodik Tengeri Vezérevé tette. — *Bétsből*, Olaſz Orſzágba megy, honnan a' Görög Orſzág, és kiſſebb Ásia köztt lévő Tengerre indúl hajókkal, a' Törökök ellen.

Pest.

Meg-tettzik. hogy *Pest* nem meſſze van *Budához*. A' közel való példák hatha-toſſan indítanak. Ha *Buda* 1000 tseber bor-ral mutatta, LAUDON' győzedelmes Serege erántt való hajlandóságát: *Pest* Városa, ugyan azon

*) A' mint értésünkre esett, ennek Szerzője *Kotzebue* Ur, a' ki az Oroſz Birodalomnak *Riga* nevű Városában némelly Urfiak' Nevelője.

ezen diadalmas nép számára ezer hordó kápoſztát kéſzitett, a' mellyet rövid időn le-is fog ſzállíttatni; hanem hogy az annál zsíroſſabb legyen: ſzalonnát-is ſzándékozik vele küldeni, és olly fáradhatatlanok a' jó tételben *Pest* Városa jó ſzivű Polgári, hogy már egynehány ſzáz le-küldeni való ſzalonna is van kéſzen. — Mi ha nem adhatunk egyebet: ajánljuk azon ſzives kivánságunkat, hogy költsék békével, 's kedvekre Vitézeink, mind a' *Budai*, mind a' *Pesti* Polgárſág' példás adományát. —

Auſtriai Belgyiom.

A' midőn II. JOSEF, a' Kereſztényſég ellenſégén győzedelmeskedik, Europának napkeleti réſzein: ugyan akkor kénteleníttetik kardot vonni a' maga tulajdon Jobbágyai ellen napnyúgotton. — Két eſztendejénél több már, a' miólta a' Belgák nyúghatatlankodnak: két izben kevés hijján-is múlt el, hogy ki nem ütötte magát a' háborúságnak tüze; de eddig tsak reá mehetett még a' kormányozó Szék, hogy a' veſzélynek eleit vette. Hanem már moſt nem valának ſem a' ſzép ſzó, ſem a' fenyegetés, ſem az erő mind eggyütt-is elégſégesek, a' gonoſznak el-háritására. Ezerekre nevekedett a' fegyvert fogott Pártosoknak ſzáma, hadat inditottak törvényes Urok ellen; nem vólt hát

el-

ellenek-is egyéb eſzköz a' hadnál. Az illyen állapotban nem csak győzettetni bajos; hanem győzni-is. — Mind a' kettő megesett már. — *Lilló* Várát el-vették vólt a' Pártosok, a' mint már jelentettük: de moſt ismét úgy irják, hogy az tőlök viſſza vevődött, és közzülök 28-an azon a' hellyen fel is akaſztattak, 150-en pedig rabſágra vitettek. *Tornhoutban* ſzerentsétlenek vóltak katonáink, mert 90-en fellyűl veſztettek; de a' lakosok közzűl-is ſokan meg-ölettek. — *Hoogſtraten*-nél 800 Pártosok estek el, és ismét *Bredához* nem meſſze három ſzázan akaſztattak fel. A' Tudósitások ſzerént t. i. az Ő Felſége hivei hóhérokat, és köteleket hordanak magokkal; a' melly nem lehetetlen, mivel Ő Felſégének, Okt. 19-dik napján ki-adott Rendelései között a' vagyon, hogy minden Törvény ſzolgáltatás nélkűl, ki kell mind azokat végezni, valakiket csak a' fel-fegyverkezett Pártosok közzűl el lehet fogni.

Az *Auſtriai Belgyiomi* fő komendirozó Generális Gróf *D' Alton*, Okt. 26-dikán, jelentést adott ki, mellyet mindenfelé meg-is hirdetteteit, hogy ámbár iſſzonyodik a' vér-ontástól, 's azoknak meg-rontásától, a' kik ártatlan létekre, a' vétkesek között találnának lenni: mindazáltal nem lehet másképpen, hanem hogy mind azon falukat fel

fogja gyűjtatni, a' mellyek a' párt ütők záſzlóját *) ki-függeſztik, vagy a' hol az Ő Felſége ſeregeinek fegyverrel ſzándékoznak a' lakosok ellent állani. Kéttség kivűl ezt a' kedvetlen eſzközt-is elő kellett már gyakor izben venni. — Azonban tsak nem nyúgoſznak a' Pártosok. *Bredában* vagynak a' Fejeik, 's onnan küldözik a' rendeléseket, hogy ſenki ſe engedelmeskedjen a' Tsáſzárnak, és a' ki ott hagyhatja Belgyiomot, hagyja ott. A' *Mechleni* Érsek is, Cardinál *Frankenberg*, oda ment, az *Antverpiai* Püſpökkel eggyütt. Hogy az emlitett Érsek *Brüſſzelből* meg ſzökött, éppen akkor vették éſzre, a' midőn hire jött, hogy a' Pártosok *Bréda* felől bé-ütöttek *Brabantziába*. — Gróf *Trautmannsdorf* (a' ki fő Miniſtere Ő Felſégének Belgiomban) oda küldött ezentúl Okt. 28-dikán eggy Irást, az Érseknek Brüſſzelben maradt embereihez, kik tartoztak azt az Érsek' kezéhez ſzolgáltatni. Az Irásban a' vólt hathatoſſan ki-téve, hogy az Ér-

*) A' pártos Seregnek igen gazdagon kéſzűlt drága Záſzlója vagyon, mellynek eggyik óldalára eggy arany Oroſzlán; a' másikra pedig Antverpiának tzimere vagyon ezüsttel ki-formálva. Eggy hires Prókátornak *Van der Noot* nak tanáttsából, ezen Sz. Irás béli hely-is fel van a' Záſzlóra varva: *Propter injuſtitias Regna transferuntur.*

Érsek neve, a' Sz. Iſtván' nagy Kereſztes Rendjének, és a' Ts. 's K. Titkos Tanátsosoknak Laiſtromából ki-töröltetett: parantsollya a' meg-nevezett Gróf, Ő Felſége nevében, hogy az Érsek, a' nagy Kereſztet; valamint azon végezést-is, melly által Ő Felſégének titkos Tanátsosáúl fel-vetetett, küldje viſſza; többé magát Ő Felſége titkos Tanátsosſának ne nevezze, ſem a' Királyi Rend jelét ne viſelje; mivel ezen tiſztesſégre magát méltatlanná tette, úgymint a' ki nyilván meg-mutatta, a' maga viſelése által, hogy eggy, az első Fejei közzűl a' párt-ütésnek.

Német Orſzág.

Trevir. Ezen fő Városában a' *Treviri* (Trier) Érsekſégnek, nagy zúdúlás vólt Okt. 23-dik napján. A' Polgárſág dob ſzóval rá ment a' Tanáts Házra, azt környűl vette, 's majd egéſſz estvéli 8 óráig nem tágította, míg t. i. a' Tanáts, és az Ersektől oda küldött Commiſſáriusok mind azt jóvá nem hagyták, a' mit a' nép kivánt.

Lüttich. Talpon állanak a' *Pruſſziai* Királynak 10 Batalionjai; a' *Palatinátusi* Hertzegnek 2000; és a' *Münſteri* Püspöknek *) 1000

*) Ez, moſt *Maximilián*, az ő Felſége *II. Jóſef* testvér öttse, a' ki egyſzersmind *Colóniai* Érsek, 's válaſztó Hertzeg.

1000 fegyveres emberei. Még másunnan valók-is tsatolják hozzájok magokat. Mind ezek arra a' végre vagynak ki-rendelve, hogy ha a' *Lüttichi* Hertzegség tovább-is tsak füle mellett akarja el-botsátani az eránttа lett, 's egynehány izben tudtára-is adott felsőbb végezéseket: tehát fegyverrel fogják kénszeriteni, az újjitásoknak félbe szakasztására, 's a' hajdani állapotjával való meg-elégedésre. — Mindenütt meg-hirdetődött, a' *Vestfáliai* és *Alsó Rajnai* kerületben, hogy ki ki letegyen a' háborús gondolatokról, és követse a' tsendességet.

Vajmár. A' *Vajmári* Hertzeg, megengedte a' maga Hertzegségében, hogy ezután, minden előre való közönséges megvisgáltatás nélkül, lehessen mindent — — — nyomtatni. — Ezt könnyű lett vólna előre meg-jövendölni, mert *Vieland*, a' Hertzeg Tanátsosa. Ő pedig, még az el-múlt esztendőben igyekezett a' Világ előtt megmutogatni, hogy szükségtelen akármelly Státusban-is, a' ki-nyomtatándó munkák' visgálása (Censura). *Vieland*, azon épiti főképpen állitását: hogy a' Törvény Könyvekben úgy-is fel vagynak téve a' büntetések azok ellen, a' kik szóval, vagy tselekedettel vétenek. Havalaki tehát irásával ejti-is magát olly bűnbe, a' melly meg van tiltva: már reá-is

ki

ki van mondva a' Törvény Könyvekben a' Szententzia, 's a' t. — Ez igaz. De az-is igaz marad, hogy jobb a' gonoſznak mindenkor, a' mint lehet, eleit venni, mint azt akkor akarni meg-gátolni, midőn el kezdett hatalmazni. Jobb, hogy ne-is láſſanak a' veſzedelmes következéseket ſzülő Könyvek világoſſágot. — Azt nem lehet tagadni, hogy *Angliában* ſok haſzna van, a' minden tartalék nélkül való irásbéli ſzabadſágnak: mert ſenki nem bátorſágos, a' Nagyok közzül-is, hogy ha ma valamit forral, más nap fel ne legyen ſzándéka a' Világ előtt fedezve. E' pedig ſzükſéges, az ott lévő Igazgatás módjára nézve. — Nállunk-is ſokat ſzabad már moſt írni: de, még ſem mindent.

Berlin.

Nandorfejérvára meg-vétele örömét, még a' Pruſſziai Udvar-is lakta; és maga a' Király ivott a' LAUDON egéſzſégeért, kiről a' többek között így emlékezett: „Tsak el-várom, mit követ még el az az ősz Vezér!“

Braſzló. A' *Braſzlói* Commendans, Öttse a' győzedelmes fő Vezér H. COBURGnak. Hogy tehát Hertzegi Házoknak ezen diſzes Tagját, ő is méltóképpen meg-tiſztelheſſe, és a' *Martinestjei* győzedelmet *Braſzlóban*, 's annak környékén annál nevezetteſebbé teheſſe: annak meg-hallásával, ki-állitotta a' maga Regementjét, és háromſzori

Salvét adatott. Magát az Igazgató *Saxen-Coburgi* Hertzeget arra birták diadalmas fő Vezér Attyafiának vitéz érdemei, hogy rendelést tett, melly ſzerént a' fő Vezér ezután minden eſztendőnként 3000 forinttal többet fog a' Hertzegi Háztól kapni, mint eddig kapott vólt.

Anglia.

A' Király, előbbeni veſzedelmes nyavalyája után, igen jó egéſzſéggel bir. Azt jegyzik meg felőlle, hogy miólta fel-épült, tellyesſéggel nem gyönyörködik az Udvari Tzeremoniákban. Moſt-is el-halaſztotta azon pompát, melly eſztendőnként ſzokott tartatni, az Uralkodáshoz lett hozzá fogásának emlékezetére. Ugyan tsak Okt. 28-dikára, *Vindsóri* Várából, a' *Londoni St. James* *) nevezetű Palotájába jött, holott feles ſzámú fő Rendek meg-jelentek, tiſzteletére. — Ezek között vólt az *Aureliánumi* Hertzeg-is, a' ki bizonyos idő múlttával a' Királyi belső ſzobába vezertetett, holott eggy óránál tovább beſzélgetett a' Királyal. Ezentúl Status gyülése tartatott. — Az Anglus Udvar nagyon

*) St. *James*-nek, vagy Sz. Jakabnak azért nevezteték az Angliai Király *Londoni* Palotája, (melly eggy régi formátlan épület), mivel a' helyén régenten eggy Ispotály vólt, a' melly Sz. *Jakab*nak, (*Angl. James*) vólt ſzentelve.

gyon ſzívére vette (úgy irják) a' Franczia Orſzági dolgok folyamatját, 's naponként kívánja magát arról vóltaképpen tudósíttatni, és úgy láttzik, hogy az eránt *Calonné* Frantzia Orſzágnak hajdani Miniſtere gyakran meg-kérdődik.

Melly nagy vigyázás legyen Angliában, a' drágaságnak el-távoztatására: meg-tettzik közelébb onnan, hogy a' minapában *Northumberlandia* Tartományának *Newcaſtle* *) nevü Városabéliek, eggyet értvén a' Hajósokkal, nagyon fel-tsapták a' tüzelni való kő árrát: melly, ha abba maradt vólna, az Iſten hidege-is meg-vette vólna a' *Londoni*, és másuvá való ſzegényſéget. De alig lett e' hirével az Orſzág fő Tanátsának, leg-ottan tudtokra adta a' *Newcaſtle*-bélieknek, hogy, ha ſzép ſzerivel le nem akarják ſzállítani a kő-ſzén árrát, majd másképpen leſſz a' dolog.

A' napokban ez a' nevettséges dolog történt egynehány Anglus Gavallérok között.

A'

*) Itt laknak feles ſzámmal, a' kik az úgy nevezteteti kő-ſzenet (Steinkohl) ásatják, és azt *Londonba*, 's másuvá ſzokták minden eſztendőben tengerdek hajókon ſzállíttatni.

A' kő-ſzénnek éppen ollyan a' ſzine, mint a' fa-ſzénnek, és majd ollyan nehéz, mint a' kő. Jól ég, de alkalmasint büdös. *Tseh Orſzágban*-is ásnak illyet; nem külömben imitt amott *Saxoniában*, és *Veſtfáliában*.

A' mint a' *Valliai* Hertzegnek újjonnan épült szép Palotáját (*Carlotenhouse*) nézdegélik: azt találja eggyik mondani, hogy a' szobák néki nagyon alatsonoknak tettzenek. A' többi el-bámúl a' szaván; de ő tsak meg-marad állitásában, és azt igéri, hogy ő hoz ollyan embert, a' ki fel nem állhat egyeneſſen azokban a' szobákban. Fogadnak' vele a' többek ezer aranyba (*Guinees*). Ő el-megy, 's hoz magával egy púpos hátú nyomorék embert, meg-állítja egy szoba közepén, 's mond amazoknak: Látjátok, tellyesitettem, a' mit igértem.

Frantzia Orszag.

Páris fel-gyújtatásának, 's benne Gróf *Mirabeau*-nak Polgármesteri fövel lett fel-akaſztatásának, semmi nyomait nem találjuk az utóbbi hiteles tudósitásokban. De találunk, más azokhoz hasonló gyáſzos eſeteket, mellyek, majd itt, majd amott történnek; és a' mellyeknek, alig lehet külömben eleit venni, ha tsak külső Orszagi Fejedelmek meg nem szánnyák, a' Frantzia Udvarnak szer felett való meg-aláztatását, 's az azt követett siralmas állapotját Frantzia Országnak: és rólla nem teſznek. — Meg-is leſſz ez: úgy van a' hire.

JELENTÉS.

Írásunknak 182—83. Levelén ki-hirdettük vólt már Tiſzt. P. *Hermolaus*' eggy illy homlok irás alatt: *Boldog halálra el-kéſzitö Imádságok, és Oktatások*, közelebb ki-adott Könyvét. Ezen kivül más régibb munkáit-is lehet a' T. Atyának kapni mind itt *Bétsi* Városában tulajdon magánál, a' TT. PP. Kaputzinusok Klastromában, mind pedig Magyar Orſzágon, a' máſzor meg-nevezett helyeken.

A' munkák ezek: *Imádságos Könyvetske.* Poſta papiroson 20; nyomtató papiroson pedig 10 kr. (Ezen Imádságos Könyv, olly kellemetes betükkel 's tiſztán van nyomtatva, hogy külsö tsinosſágára nézve-is, kezekbe vehetik Magyar Dámáink ſzintén úgy, mint a' Német vagy Frantzia könyörgéses Könyveket.)

Az Úr Jéſus Kinſzenvedéséről, a' 4 Evangyélistákból eggy rendbe ſzedetett kereſztény elmélkedések, Rajzolatokkal eggyütt, 3 kr. (Ennek ki-nyomtatására 200 R. forintokat ajándékozott Cardinális és Magyar Orſzág' Primáſſa H. *Battyáni* Jóſef ö Eminentziája. — Németül jött ki elöſzör a' Könyv, és már több el-ment belölle ezer nyomtatványnál.)

Szent István Királyról, a' Nemzeti Inneplés alkalmatoſſágával tartatott Prédikátzió, 7 kr.

Ezekkel eggyütt találtatnak, a' T. *Katona* István Ur, és T. P. *Bilisits* Aloysius Ur által, itt *Bétsben* Sz. István Királyról tartatott Prédikátziók-is, melyeket T. P. *Hermolaus* nyomtattatott ki. Az árra mindeniknek 8, 8 kr.

Irásunknak elöbbeni Darabjában, el van hibázva, a' T. *Hannulik* Ur Verseinek elsö ſora. A' *Qualem minaci* hellyett: *Qualis minacem* kellett vala tenni.

TÓLDALÉK.

Költ Bétsben, Novembernek 20-dik Napján.

14.

A' fő Hadi Tanáts, Nov. 18-dik napján, ezen Tudósitást adta ki:

LAUDON fő Vezér, *Csernel* Generálmájorra azt bizta, hogy a' *Szabátsi* kerületből menjen bellyebb *Szerviában*, az ellenség földére, és mind azt kövesse el az ellenség ellen, valamit tsak lehet. *Szabátsba* érvén a' Generális, el-küldötte előre *Lesnitza* felé a' *Bródi* határnokok Obersterét *Davidovits* Urat, melléje adván a' *Bródi* és *Pétervaradi* Reg. ből 2 Bataliont, eggy Osztálly *Wurmser* Huszárokat, 's ágyút elegendőt. Meg-mondotta néki, hogy, ha a' Törökök a' miéinknek meg-látására vissza találják magokat vonni: tehát azon esetre, vegye őket üzőbe; ha pedig a' nem történnék: várja meg valamelly jó hellyen a' Generálist. Meg-is indúlt a' Generális, seregének hátra maradott

réſzével, Okt. 20-dikán, *Valjevo* mellől, és azzal a' ſzándékkal vólt, hogy Oberſter *Davidovittsal* eggyesülve, az ellenſéget *Losnitzánál* meg-támadja. Meg-értette t. i., hogy ott 5000-ig való Törökök táboroznak, *Vidaits*, *Gradatsátz*, *Tusla* 's *Prebesnik* Kapitányok, és a' *Zvórniki* Basa kormányozások alatt.

Okt. 22-dikén, *Lesnitzánál* termett Ob. *Davidovits*. Mihellyt közelgetett a' hellyhez, leg-ottan meg-ſzaládt onnan az ellenſég 's *Lipnitza* felé. Ezt látván az Oberſter, tudtára lévén az-is, hogy *Lipnitzánál* nem vólnának többen a' Törökök 300-nál: ſeregeinek eggy réſzével, a' futó ellenſég után eredett, 's azt, ſzaladása közben, a' *Wurmſer* Huſzárjaival meg-is kapkodta. Midőn *Lipnitzától* nem meſſze vólna, akkor vette eſzre, hogy korántſem olly kevés ſzámmal van ott az ellenſég, mint ſem gondolta; mellyre nézve, ſzükſégesnek itélte, hogy magát, el-hagyott népéhez, viſſza vonja. Azonban, *Losnitzától* még több Törökſég érkezett, melly magát a' *Lipnitza* béliekkel eggyesítvén, olly ſebeſſéggel 's tüzzel omlott Lovasaink felé, hogy ezek kéntelenittettek viadalra ſzállani; még minekelőtte a' hátra maradott nép, négy ſzeg formában elő állhatott vólna. A' Törökſég úgy neki dühödött, hogy

hogy egéſſzen eleibe jött a' Lovaſſág ágyúinak *), és már ſzintén el-is vett vólna eggy ágyút, a' midőn a' miéink-is neki tüzesedvén, úgy vágták magokat az ellenſég közibe, hogy az, nem tsak az ágyúnak békét hagyott, hanem mindjárt hátrálni kezdett, végre pedig ſebes ſzaladásra vette a' dolgot. Azután *Lipnitzát*, és *Losnitzát*-is oda hagyta, és még azon nap estve, olly ſiettséggel takarodott által, a' *Losnitzai* által járásnál, a' *Drina* vizén, hogy ſokan abba bele-is fúltak.

Az ellenſégnek két izben lett meg-támadása alkalmatoſſágával, réſzünkről két Vitéz esett el, 's 25 kapott ſebet. Az ellenſég ellenben, 102 emberét hagyta halva az útközet hellyén, és ſokkal több ſebeſſeket vitt el magával. A' hóltak között 3 fő embereik-is találtattak a' Törököknek; 9-en fogattak el elevenen közzülök. — Négy ſzáz darab marha; és a' 3 hellyen, úgymint *Lesnitzá-*

 ban,

*) A' Lovaſſág-is ſzokott hordani magával 6 fontos ágyúkat, és Haubitzákat. De nállok, 6 ló van eleibe fogva minden ágyúnak, nem úgy, mint a' Gyalogoknál. Természet ſzerént azért, hogy annál ſebeſſebben lehеſſen viuni, 's azon kivül, mivel az ágyú mellett forgolódó ſzemélyek ſem mennek gyalog.

ban, *Lipnitzában* 's *Losnitzában*, 30,000 köböl kukoritza (Tengeri) buza, ros, és zab, birt diadalmas seregünk kezére, 's még azon kivûl igen sok széna. — Ezentúl *Gen. Csernel*-is, sok folyó vizeken kereszttûl hatolván, el-jutott *Losnitzához*. — Már a' *Drina* mellyéke-is egésſz a' *Zvorniki* által járásig a' mienk; és *Krupanytól* fogva mind *Losnitzáig*, az egésſz *Jadrai* kerületből-is ki van kergetve az ellenség.

Generál *Csernel* itélete szerént, ezen szerentsés ki-menetelû próbát főképpen *Ob. Davidovits* jó rendeléseinek lehet tulajdonitani. Az Oberſter Úr, meg-nevezi személly válogatás nélkûl mind azokat, valakik magokat vitézségek által kiváltképpen való módon meg-külömböztették. Ezek azok: A' *Bródi* Regementből, *Gartzuli*, és *Vintzián* Kapitányok, 's *Birner* Alhadnagy; a' *Vurmſer* Magyar Lovas Reg. ből Kapitány *Gróf Kollonits*; a' 3-dik Pattantyús Reg. ből Főhadnagy *Kurtzka*; a' *Pétervárad* Reg. ből, Nikola *Jurovits*, és Közlegény Simo *Nikolits*; a' Brodiból *Csakljevits* Antal, második Káplár *Vinorits* Ádám, 's Közlegény Juro *Terbits*. — Igen ditséri továbbá az ágyúkkal bánók közzûl Káplár *Ringert*, nem külömben *Hauſer* és *Soms* köz embereket; a' *Vurmſer* Huszárjai közzûl, Káplár *Balogh* Józsefet, és

és *Molnár* János köz embert; nem különben a' Pétervárádi Reg. ből Főhadnagy *Csorlomanitsot*, és *Knedlinger* Záſzlótartót; a' Brodiból, Gr. *Dönhof*, *Csuillovits*, *Tkaltsevits*, *Andreovits* Főhadnagyokat, *Halousiere* Alhadnagyot, *Tkaltsevits* és *Sebe* Záſzlótartókat; végre Főhadnagy *Wetzelsberget*, a' Tót Orſzági ſzabad ſereg közzűl. — Generál *Csernel*, buzgó hűségű ſzolgálatjokra nézve, név ſzerént emliti, Ob. *Oeſterreichert*, és *Vidak* Alhadnagyot a' Pétervárádi Reg. ből; és Pattantyús Major *Schuhayt*. —

Horvát Orſzágból, F. M. L. *Valliſch*-tól érkezett jelentések: Nov. 7-dik napján, dél előtti 12-tődfél órakor, két ágyúval, *Prieboi* felé indúlt egy réſze a' *Paſzina Lukánál* (Boſzniában) táborozó ellenſégnek, és az ott lévő ſántzunkat meg-támadta; de ſoká ki nem állhatván a' miéinknek reája lett tüzelését, viſſza tért táborába. — Más nap reggel, nagyobb ſzámmal jelent már meg az ellenſég, és 7 órától fogva, estvéli 6 óráig, ſzakadatlanúl tüzelt a' ſántz felé, mind puskából, mind pedig 3 hoſſzú, réſz ſzerént golyóbiſsal, réſz ſzerént kártáttsal töltött ágyúkból; és eggy 20 fontos Bombás Mozsárból. De, ez nap ſem érhette el tzéllyát; sőt, hogy estve felé, ki-tsapott a' ſántz-

ſántzból népünk, 's az ellenſég jobb ſzárnyának esett: kéntelenítteteti az magát előbbeni hellyére viſſza vonni. — A' miéink közzül 2 estek el, és 20 ſebeſedtek meg, azok között Főhadnagy *Mudrovtsits* a' *Likáni* Reg. ből. Két ágyú vonó lovat-is veſztettünk. A' Törökök közzűl 1 ember fogatott el, más veſzteségeket nem lehet bizonyoſſan meg-határozni; de azt lehet ki-hozni, a' tsata hellyén hagyott piſztolyokból, késekből, és külömb-külömbféle ruhákból, hogy annak jó formának kellett lenni. — Nov. 11, 12 és 13-dik napjain, újjra próbálgattak, még pedig ſok felől, bé-ütni a' Törökök Horvát Orſzágba: de, mivel mindenütt kéſzen várták ſeregeink, és állhatatoſſan ellent állottak nekiek: meg-fordúltak, 's fel-gyújtván *Bihátson* felül vólt Táborokat, Váraikba viſſza tértek.

* * *

Éppen tegnap késön estve tevődött közönſégeſſé, *Gládovának* *), Gen. *Fábry* ál-

*) *Gládova*, derék eggy Vár, mellynek úgy nevezetett Palánkája (Palánka, eggy árokkal, és palánkokkal környűl vett helyet jelent) is van. — Fekſzik a' Duna jobbik partján *Szerviában*, *Orſóván* alól, ahoz nem igen meſſze. — Ennek elfoglalása után, nem lehet *Orſóvának*, a' Duna jobb partján-is, ſemmi további eggyesülése; mivel hozzá, *Gládován* fellyűl, a' Környű köſziklás hegyek ſorja miá, közeliteni nem lehet. —

által, minden lövés nélkül lett szerentsés elfoglalása. Kevéssel ez előtt, a' tavalyi nagy Vezér, *Jussuf* Basa 8—10,000-ed magával állott vólt a' meg-nevezett erősségnél. De, meg-értvén, hogy a' *Szerviai* hegyeken által szándékoznak ellene a' miéink: azonnal el-lódúlt, és tsupán 477 embert hagyott a' Vár őrizetére, 5 fő Törökökkel eggyütt. Ezek, arra engedelmet nyertek Gen. *Fábry*tól, hogy *Viddinbe* takarodhattak; hanem minden hadi készületjeket, 's eleségeket *Gladovában* kellett hagyni: melly állott 27 értz, és 4 vas ágyúkból; 2544 mázsa puskaporból; igen feles számú golyóbisokból; sántz tsináláshoz meg-kivántató sok holmiből; 753 mázsa lisztből; 250 mázsa Tzvibakból; 150 köből árpából; és 1900 köböl zabból. — *Gladovával* eggyütt, az egész *Krajna* nevü vidék, birtokunkba jött: melly még nem vólt tárgya a' pusztitásnak, 's azért-is átallyában jól birja magát; 150 mező városokat, 's falukat foglal magában. — Erről másszor bővebben.

H. *Hohenlohe*, seregének eggy részével már *Krajovában* van, Oláh Országban. — Mihellyt meg-hallották jövetelét a' Törökök: leg-ottan ott hagyták *Krajovát*.

H. *Coburg*, 6 Batalionnal, és 7 Osztállyal indúlt *Bukarest* felé.

Orosz

Orosz Birodalom.

Az Orosz Tsászárnénak eggyik Tengeri Vezére a' *Nassau-Sicgeni* Hertzeg, egy nevezetes Levelet irt Sept. vége felé *Sz. Péter-városából* (St. Petersburg) *), a' *Svétziai* Királynak. Azzal eggyütt el-küldötte, azon Tudositásnak meg-tzáfolását-is, mellyet a' *Hamburgi*, 's azután más Újságok-is közönségessé tettek, azon tengeri verekedés erántt, melly történt Aug. 13-dik napján, a' Svédek és az Oroszok között. — Az emlitett Irások nyomtatásban is ki-jöttek, Frantziául *Pétervárosában*, illyen felül irás alatt:

Lettre à Sa Majeste Roi de Svede, et Refutation de la Relation, qui lui est attribuée, dans la Gazette de Hambourg, de la Bataille navale du 13. Aout, vieux Sty-

*) Igy neveztetik az Orosz Birodalomnak *Moscau*-a kivül való fő Városa, és a' mostani rend szerént való Tsászári lakó hely. Eggy ez a' leg-nagyobb, leg-pompásabb, és leg-nevezetesebb Városai közzül Europának. Hossza eggy jó német mértföld, ugyan annyi a' szélességei-is. Kapui, 's falai nintsenek. Némelly részei szigetekben feküsznek. Neveztetik *Péter* Apostolról, a' kinek nevét viselte a' Fundálója-is *I. Péter* Tsászár. — Épittetett ezen Századnak az elején.

Style 1789. entre la Flotte des Galères, et la Flotte Russe, commandée par S. A. Mgr le Prince de Nassau-Siegen à St. Petersbourg 1789. — A' Hertzeg Levelét kivántuk közleni, melly így következik:

„A' midőn Felséged, hozzám botsátott Irásával *) engemet a' minapában meg-tiſztelt: úgy

*) A' melly hozzája botsátott Irásáról emlékezik itt a' Királynak a' Hertzeg, arra, im e' következendő Történet ſzolgáltatott alkalmatosſágot. — Ezen folyó eſztendőben, Jul. 12-dik napján, *Högfors*-nál, (a' hol maga-is jelen vólt a' Király) el-fogtak eggy Oroſz Hadnagyot a' Svédek. Az emlitett Hadnaggyal nem tsak ſok kegyelmét tapaſztaltatta a' Király, hanem azt Oberſtere Hertzeg *Labanov* ſzavára viſſza-is küldötte, eggy Svéd Tiſzt által. Még a' Király Adjutántja B. *Klingſporre* Levelet-is küldött H. *Labanov*-nak. (Ezen Oroſz Oberſter ſok jóval vólt az Oroſz foglyokhoz az el-múlt eſztendőben). De midőn a' Svéd Tiſzt, az Oroſz ſzélső vigyázókhoz érvén, Trombitát fúvatott vólna annak jelentésére, hogy valamit kivánna beſzéllni: tehát a' Kozákok és az Oroſz Vadáſz katonák tüzet adtak reá. — Még egyſzer meg-fúvatta a' Svéd Tiſzt a' Trombitát; de valamint elébb, úgy most-is puskából kapott feleletet: mellyre nézve kéntelenittetett a' maga rabjával eggyütt viſſza felé indúlni. — Meg-értvén a' Király ezen dolgot, parantsolja B. *Klingſporre*-nak, hogy irjon a' *Naſſaui* Hertzegnek,

úgy nyilatkoztatta vólt ki magát eránttam, hogy egy ollyan Fr. Gavallérhoz ír, a' ki minden-

---

nek, és kérje, hogy a' Király Levelét küldje-el H. *Labanov*-hoz. Ezen irás mellé, maga a' Király, eggy Levelet tett, mellyet tulajdon kezével írt, és a' mellynek e' vólt az értelme:

„Irok, eggy ollyan Frantzia Gavallérhoz, a' ki mindenütt, a' veszéllyek, szép hir, név, 's betsület után jár: hogy az, tanittsa meg az én ellenségimet, a' had törvényeinek méltó tiszteletben való tartására. Kötelességünk az, 's a' betsület-is úgy hozza magával, hogy azon gonoszokat, mellyekkel egybe van a' had köttetve, enyhittsük a' mint lehet. Jobban esmerem én Hertzeg Uramat, hogy sem mint kételkedhetném-is a' felöl, hogy valóban igyekezik annak tellyesitésén. A' midön Hertzeg Uram nékem azt igérte, hogy engem az éjszaki részen meg fog látogatni, nem gondoltam, hogy annyid magával jöjjön. — De, akár mi módon jöu-is a' Hertzeg: illendőképpen lessz a' fogadása. A' had ellent nem állván, egésszen a' vagyok, a' kinek maga eránt meg-esmért lenni Hertzeg Uram.“

Gustav.

* A' *Nassaui* Hertzeg, egész illendőséggel bánt a' hozzája küldetett Svéd Tisztel, 's által vetette töle, eggy Orosz Tisztel, a' hozott Irásokat, mellyeket, még minekelőtte válaszolt vólna reájok, küldött Generál *Musin Puschkin*-hoz, a' kinek vezérlése alatt vólt. A' meg-nevezett Gene-

denütt a' ſzép hir név 's betsület után jár. Valójában azon fogok igyekezni, Mindenek felett

---

Generális egybe feleletet kéſzitett azon Irásokra, 's azt küldötte a' Hertzeghez, meg-engedvén, hogy annak a' párját közölheti B. *Klingſporreval.* Ezen felelet ide ment ki: „Az a' had, mellyet a' Svéd Király kezdett az Oroſzok ellen, nem eggyez meg terméſzetére nézve a' pallérozott Nemzeteknél közönſégeſſen bé-vett ſzabásokkal. Hitetlen módra esett az ahoz való fogás, és ugyan azért alig érdemli meg a' had nevézetet. Azonban, ſzükſég abban-is az emberiſéget, és igazſágot gyakorolni. Ezen virtusok valának a' Tsáſzárné minden tselekedeteinek sinór mértékei, és ha ezekkel egybe vetjük azon ſzándékot, mellyet forrált eggy másutt-is meg-hitt Miniſtere a' Királynak, hogy t. i. a' *Hafniai (Coppenhagen)* kikötö hellyben lévö Oroſz hajós Oſztállyt, 's azzal eggyütt, a' lakó Városát-is eggy ollyan Királynak fel-gyújtaſſa, a' ki ezen Miniſtert, a' közönſéges hitelesſégnek ſzent óltalma alatt, magához bé-fogadta.“

(Itt tzélozás vagyon *Albedyl*-ra, ki az elmúlt télen Követje vólt a' Svéd Királynak a' Dánus Udvarnál. Hogy *Albedyl*, 's még más-is, réſzesei vóltak a' B. *Bentzelſtierna* gonoſz ſzándékának: már az, egéſſz Európa elött, ſzintén kéttség kivül való dolog. — B. *Bentzelſtierna*, minden kéſzületeket meg-tett már, a' *Hafniai* kikötö hellyben telelö Oroſz és Dánus hajóknak fel-égetésére: a' midön a' dolog ſzerentséſſen kitudó-

lett való kegyelmes Uram! hogy Felséged-nek róllam való vélekedését egéſſz életem folyamatjával meg-igazithaſſam. De ha valaki a' betsületet keresi: ſemmit el nem ſzenved az, a' mi által az ő jó ſziviſége gyanúſágba hozódik, 's nem mond az ſemmit olylyat, a' mi fundamentom nélkül való, és a' mit az egéſſz Világ előtt-is nem állithat, 's meg nem mutathat. Illy értelemben lévén, boſſzankodva kellett olvasnom a' *Hamburgi* Újſágban egy költött Tudositást azon tsatáról, mellyben nékem ſzerentsém vólt a' Felſéged hajós ſerege ellen nyertesnek lenni. "

„Ez a' Tudositás, Mindenek felett való kegyelmes Uram! az enyimet hazugſággal lát-

---

tudódott, — 's hol keresett magának búvó helyet az emlitett bűnös? — Az *Albedyl* Udvarában, 's talált-is.)

„Ha továbbá egybe vetjük, eggy nem ellenſéges hajónak el-rablását, még pedig olly kitörő helyen lett el-rablását, melly ſem eggyik, ſem másik réſzhez nem hajlott az ellenſégeskedő felek közzül (neutral): tehát könnyű megitélni, ha vallyon adhat e' letzkét eggy ollyan ellenſég, az emberiſég 's nagy lelkűſég követése eránt, a' ki azt ſem tudja, miben állyanak azon virtusok; leg-alább, ſemmit nem átall, véghez vinni, a' mi eggy átallyában ellenkezik-is azokkal. "

láttatik vádolni, és az igazsággal, sok pontokban, eggy átallyában ellenkezik. Én elbámúltam azon a' vakmerőségen, hogy olly tiszteletre méltó Nevet, mint a' Felségedé, eggy hibákkal, és igazságtalanságokkal telyes Irás alá mertek tenni. Én reménylem, hogy Felséged, azon, szintén úgy meg fogott illetődni, mint én, és nem tagadja meg tőlem, az annak el-nyomásában meg-mutatandó kegyelmét, hogy az igazságnak meg-adódjék a' tisztelet. Ha, Felséged találta vólna azon helytelen Tudositásnak közre botsátását jóvá hagyni, a' melly ugyan képtelennek láttzik: tehát azon, esetre szükségesképpen azt kellene hinnem, hogy Felségedet, a' hozzája tett hir adások által, gonoszúl meg-tsalták; és hogy az igazság szeretete, 's az egyenesség, melly a' Királyoknak leg-főbb virtusa, arra fogná Felségedet kéttség kivül kénszeriteni, hogy ezen Tudósitást vissza vegye, és a' Tiszteket meg-büntesse, a' kik azt hitetlenül tették."

„Mellé teszem ezen Levélnek, azon meg-foghatatlan Tudositásnak meg-tzáfolását, melly által, én minden hibákat el-oszlatok. Az én betsületem függ attól, a' mit mondok, és a' mit fel-hozok. Bizonyságim, az általunk el-fogattak; a' hajók, mellyek kezünkre birtak; és a' hajós sereg, mellyet én vezéreltem,

és a' melly, nem hogy roſſz környülállásokban lett vólna; hanem még a' tsata után, egéſſz 18 napokig eggyütt vólt a' Tengeren, *Louiſa* tól fogva 12 mértföldnyire fel 's alá járt, és elébb viſſza nem vonúlt, mig Sept. 12-dik napján egy ſzélvéſz neki nem jött. — Még egy réſze ezen hajós Oſztállynak moſt is a' Tengeren vagyon, és ismét kéſz a' verekedésre, tsak ellenſégre találjon.“

„Meg vagyok felőle győzettetve, Mindenek felett való kegyelmes Uram! Felſéged jobban esmeri a' betsület Törvénnyeit, hogy ſem mint azt a' buzgó érzékenyſéget hellybe ne hagyná, mellyel én a' magamét óltalmazom, 's mellyet én meg-bántatottnak tartanék, ha tsak egy ſzempillantásig való kéttségeskedésnek-is helye lehetne, azon jelentés igazſága erántt, mellyet én tettem, és a' mellyet Ő Felſége a' Tsáſzárné meg-engedett, közönſégeſſen világ eleibe botsáttatni.“

Éppen azon inditó okok, a' mellyek velem ezt iratták, köteleznek engemet arra, hogy én ezt közönſégeſſé tegyem; és a' válaſz, mellyet reménylek, kéttség kivül just ád énnékem arra, hogy közönſégeſſen, és nyilván vallást tegyek arról a' mély tiſztelet-ről, mellyel Felſégednek tartozom, és a' mellyel vagyok

Min-

Mindenek felett való kegyelmes Uram Felségednek

Sz. Pétervárosában, 1789.
Sept. 20. napján.

Leg-alázatosabb, 's
leg-engedelmesebb
szolgája *Nassau-Siegeni* Hertzeg.

JELENTÉS.

T. *Bethleni Hári* Péter Ur, a' M. Gróf és F. M. L. *Wartensleben* Ur ő Excel. kisebb Urfia Nevelője, két szép Magyar munkákat adott ki nem régiben itt Bétsben, mellyeket mi-is kivántunk esmeretesekké tenni a' Haza előtt. Az eggyiknek homlok irása ez: Eggy, a' *Teremtőhöz fel-emelkedett elménck szabad gondolkodásai*; a' másiknak: *Erköltsi és mezei három Énekek*. Mind a' kettő meg fogja maga magát elegendőképpen ditsérni. — Az első vagyon ajánlva, M. R. Sz. B. Gróf Széki *Teleki* Klára Ur Asszony ő Excel. nak M. R. Sz. B. G. és F. M. L. *Wartensleben* Wilhelm Ur ő Excel. kedves Élete párjának, kinek kegyessége olly nagy volt az Iróhoz, hogy azt, munkája ki-botsátásában 100 Tallérokkal segitette. — Tsak meg-tettzik, hogy a' *Teleki* Háznak tulajdona a' tudományok munkás szeretete. — Bártsak sok illy nemes szivű Asszonyságok 's Urasságok nagy Neveiknek, 's szép tselekedeteiknek említésekkel ékesithetnénk gyakran Irásunkat. Midőn ezt óhajtjuk, óhajtjuk

juk akkor Hazánk díszét, 's boldogságát. — Lehet T. *Hári* Urnak említett két munkáit találni, mind itt Bétsben, mind *Pesten* a' *Stabel* Ur boltjában. Árra az elsőnek 30; a' másiknak 10 kr.

Nemes *Füskuti* LANDERER Mihály Urnál, mind a' *Posoni*, mind a' *Kassai* Bóltjában, sok jeles Magyar Könyveket lehet találni. Közelebb, ezek jöttek nálla Világ eleibe:

Voltér Henriásſa, Magyar Versekben, Frantzia nyelvből fordittatott, a' Tiszán túl lévő Reformátusok Distriktusának néhai nagy érdemű Superintendense, idősbb *Szilágyi* Sámuel Ur által, 21 árkus. (A' Fordító nagy nevének tsupa említése, minden ditséret felett való ditséret.)

A' Kereſztſégnek orvosi ſzemekkel való megvisgálása. — (Ezen munkátskának ſzerzője, *Tóth* Mihály Ur, a' ki már a' *Leſſz* erköltsi Tudománnyának Németből Magyar Nyelvre lett fordításával, méltó kedvesſéget nyert a' Haza előtt.)

Pétsről, eggy nagy Lelkű Hazafi, 30 aranyokat ajánlott közelebb, eggy, rövid időn meg-nevezendő haſznos Könyvnek Magyar Nyelven való ki-dolgozására ſerkentő jutalmául. — Mi, nagy meg-jutalmaztatás gyanánt tartjuk, hogy Hazánknak ſzentelt ſzives törekedésünk, alkalmatosſágat ſzolgáltathatott, olly munkás Hazafiúi ſzeretetnek fel-gerjedésére; melly ha más Magyar ſzivekbe-is, a' mint óhajtjuk, béférkezik: bizonnyal, Napja dérűlhet még Nemzetünknek. —

T. P. *Hermolaus* munkáit, *Szombathelyen Zsóldos* István Könyvkötő Urnál lehet kapni: *Pétsett* pedig *Vaidinger* Könyvkötő Urnál. —

MÁSODIK TÓLD-ALÉK.

Költ Bétsben, Novembernek 24-dik Napján.

15.

Gladova el-foglalásának bővebb előadása.

Hogy LAUDON Fő Vezér, *Orsova* Várát külön szorithaſſa, 's maga hamarébbi feladására kénszeritheſſe: el-küldötte F. M. L. Gr. *Vartenslebent*, hogy kerestetne, vagy kéſzittetne a' *Szerviai* hegyeken által, eggy ollyan útat, a' mellyen el lehetne menni, *Gladovának*. — Mivel, van ugyan eggy keskeny út arra felé, a' hegyek allya, és a' Duna jobbik partja között: de ezt, nem lehetett most választani; mivel éppen *Orsova* előtt megy el, egy *Fort Elisabeth* nevezetű ſántzon kereſztül. — A' fő Vezér hagyásához képest, által ment az emlitett F. M. L. Úr a' Dunán, 's akadt-is *Orsován* fellyül fél mértfölddel, *Covillova* nevü falunál, eggy

régi útra, mellyen valaha jártak a' hegyeken által; és rajta vólt tellyes erejéből, hogy azt hellyre hozattathaſſa, melly meg-is lett egynehány napok alatt. — A' vólt a' fő Vezér ſzándéka, hogy mihellyt az út kéſzen leſſz: leg-ottan a' *Juſſuf* Basa ſeregéhez alkalmaztatott ſzámú népet meg-indit *Gladova* felé, *Juſſuf*-ot meg-vereti, és *Gladovát* el-veteti. De mivel *Juſſuf* meg-ſzelelt: tehát elégſégesnek itélte a' fő Vezér, 2 Bat. Gyalogſágot, és 3 Oſztálly Huſzárſágot küldeni, Generális *Fábry* kormányozása alatt, a' Vár őrizetére hagyott Törökök ellen. A' 3 Magyar Lovas Oſztállyoknak ketteje vólt a' *Vurmſer* Reg.ből, Oberſter *Nauendorf*-al; eggy az *Erdődyéből*, Oberſtlieut. *Révayval:* a' 2 gyalog Batalion pedig a' *Lattermann*-ébol Ob. *Stents*-el, melly, két 12 fontos ágyúkat, és 4 haubitzákat vitt magával. — Nov. 6-dik napján takarodott által a' Dunán G. *Fábry*, a' mellé adott néppel. A' nagy eſső ſzakadásmiá, két napot kellett tölteni, az ágyúknak a' hegyek kellő tetejére való vontatásával. — Nov. 8-dikán, délutánra verekedhettek oda Vitézeink, a' hová még *Gladova* 2 óránnyi járó föld. Itt, meg-bújtak, 's úgy várták a' virradtát. Más nap reggel fel-kerekedtek, és *Gladováho*z eggy ágyú lövetnyire megállapodtak. Innen el-küldötte Gen. *Fábry*, a'

a' fő Vezér hagyása szerént, *Juertzik* Főhadnagyot a' Generálstabból, egy Dobossal, hogy a' Várbélieket kinálja meg a' magok szép szerént való fel-adásával. Ezek azt felelték, hogy ők magokat az *Orsova*-béliek-nél elébb fel nem adják: mellynek értésére, Gen. *Fábry* meg-izente, hogy ha magok jó szántokból által nem adják a' Várat, és a' Palánkát, vagy a' Várost: mindjárt erővel nyúl a' dologhoz. Ezen izenetre, 3 gondolkozásra való napot kértek a' Vár őrzői; de midőn ezen kívánságokat sem tellyesitette a' Generális, és újjra fenyegetődzött: tehát csak azt kívánták már, hogy engedődjön-meg nékiek a' szabad el-menetel. — A' mié-ink, a' *Timok* hidjáig, kisérték őket, a' honnan magokban ballagtak *Viddin* felé. Azon 5 fő Törökök, kiket *Jussuf* Seraskier *Gladovában* hagyott, ezek vóltak: *Mehmed* 3 ló farkas Basa; *Ibrahim*, 2 ló farkas Basa; *Huzeim*, Jantsár Aga; *Sulejman*, Spahi Aga; és *Halabeg*.

LAUDON fő Vezér, nem gondolván az idő alkalmatlanságával, török szakad, kézre akarja még az idén keriteni *Orsovát*.

Nov. 21-dikén, az itt következendő hadi történeteket tette a' fő hadi Tanáts közönségessé: A' rút idők nem engedték Generál

*Csernel*nek, hogy az ellenség ellen újjabb próbát tegyen; mellyre nézve, azon környéktől fogva, a' hol a' *Drina*, a' *Szávába* szakad, fel felé, olly formán intézte el, *Badovintze*, *Lesnitza*, *Lippnitza*, *Losnitza*, *Krupány* és *Valjevo* nevezetű hellységeken kereſztül, egymás ſorjában lejendő fekvését népének, hogy ennél fogva, már az egéſſz *Szabátsi*, *Jádrai*, és *Zvorniki* kerület innen a' Dráván, II. JOSEF-et esmeri ezentúl Urának.

Azt irja Gen. *Otto*, *Jagodinából*, Nov. 2-dikán, hogy a' meg-ſzaladt *Abdy* Basa ſerege után, ſok törött ſzekereket, 's el-hagyott hadi kéſzületeket találtak a' mieink. — Nagyobb az, hogy az *Abdy* Basa' három ló farka-is az úton hevert. Mind ezek arra mutatnak, hogy nagyon meg kellett ſzeppenni a' Törökſégnek, a' LAUDON hirlelt jövetelétől. A' hátra hagyott 14 Török ágyúkat már által ſzállitották a' *Moraván*, a' mi réſzünkre.

A' *Michaelovits* ſzabad ſerege *Baratsinba*, és a' *Supeljek* hegyére vette magát, és Szagúldóink, egéſſz *Alexingáig* el-mennek. Kapitány *Stojkovits* pedig tsak 6 órányira áll Vitézeivel eggyütt *Niſſa* Városától. A' Tartománynak nagy réſze meg-hódolt, és a' lakosok, Gen. *Otto* jelen létében mind Ő Felſége hűségére esküdtek.

Hertzeg *Hohenlóe*, azt a' jelentést vette Ob. *Kraytól*, hogy *Krajovában*, és a' ſzomſzéd hellyſégekben, mintegy 2000 Törökök tartozkodtak vólt, kik mihellyt meg-hallották az Oberſter Úr jövetelét: azonnal ott hagyták Nov. 8-dikán hellyeiket, és réſz ſzerént a' *Setyáni* hidon túl állapodtak meg, réſz ſzerént *Krajovához* két óránnyira, egy *Isalitz* nevezetű hellybe vették magokat, hogy onnan a' miéink mozgásaikat ſzemmel tarthaſſák. *Isalitzban* nem maradt több 50 emberénél az ellenſégnek. Ezeket, az Ob. *Kray* elől menő ſeregei leg-ottan meg-támadták, 's rövid ideig tartott ellent állások után, hellyekről el-verték; hárman el-is fogattak közzülök; 5 pedig halva maradt. — Tsak hamar azután, feles ſzámmal tódúlt viſſza az ellenſég, kivánván *Krajovát* újolag kezére keriteni; de, hogy Ob. *Kray* egéſſz ſeregét, hoſſzas négy ſzegbe állitván, musika ſzóval ellene indúlt: minden ellent állás nélkül, a' viznek túlsó réſzére vonta magát. Oberſter *Kray*, mindjárt rendelt utánna alkalmas ſzámú Lovasſágot visgálódni, melyet alig hogy éſzre vehetett a' Törökſég: már azonnal neki iramodott, 's futott ſzana ſzét *Viddin*, és *Nikopolis* felé, el-hagyván az egéſſz *Krajovai* környéket. A' *Krajovaiak* meg-húzattak minden harangokat, 's

e-

egyébaránt-is egéſſzen neki kéſzültek, hogy különös pompával fogadhaſſák Vitézeinket, 's azoknak hozzájok lett érkezésekből ſzármazott közönſéges örömöket nyilván valóvá teheſſék. Ezen meg-tiſztelteteſt, a' miénk azzal váltották fel, hogy ágyúikat el-sütögettették.

A' fő hadi Tanátsnak, Nov. 22-dik napján ki-adott Tudósitása így következik:

A' midőn H. COBURG, az Oláh Orſzágba való bellyebb nyomúlás végett, az előre való rendelések' meg-tételéhez fogott vólna: meg-jelent nálla a' *Rimniki* Püspök, a' kire, Oláh Orſzágnak Fejedelme *Mavrojeny*, azt bizta vala, hogy menne el, 's beſzéllné rá H. *Coburgot*, és az Oroſz fő komendirozó Generálist H. *Potemkint*, az ellenſégeskedésnek bizonyos ideig való félbe ſzakaſztására. *Mavrojeny*-nek ſemmi felelet nem adódott; hanem ezen alkalmatoſságot arra haſználta a' Hertzeg, hogy külömbkülömbféle környűlállásokról, és kiváltképpen Seregeinknek Oláh Orſzágban lehető élelmek módjáról vóltaképpen értekezett: a' minthogy Nov. 3-dikán el-is inditotta elől menő ſeregét, Oberſtlieut. B. *Kienmayer* vezérlése alatt *), Oláh

*) G. *Karátsay* lett vólna az elől menő ſereg Kormányozója; de, a' mint ſzomorúan értettük, Hir-

mon-

Oláh Orſzág' fő Városa *Bukarest* felé. — Éppen Nov. 3-dikára volt t. i. ki-tsinálva, hogy H. *Hohenlohe* ſeregei-is Erdéllyből, Oláh Orſzágba bé-rontsanak. A' H. *Coburg* elől menő ſerege, állott 500 Arnautákból; a' Tsáſzár gyalog Reg.jének 1 Batalionjából; a' *Leveneh*r könnyű Lovasainak 1 Oſztállyokból; és 1 Oſztálly *Barkó* Huſzárokból. — Meg-parantsolta a' Hertzeg B. *Kienmayer*nek, hogy mindenkor egy marsal (az az: mintegy 3 mértfölddel) meg-állapodjon a' több ſeregek előtt, hogy a' melléje adatott Szárny-Adjutánt Oberſtlieut. *Fiſcher*, a' marsnak további folyamatját el-intézheſſe, és holmi ſzükſégesképpen meg-kivántató dolgokról, a' mellyeket nem lehetett a' ſeregek után hurtzolni, rendeléseket teheſſen. Melly foglalatoſságában lehető könnyitésére nézve Oberſtl. *Fiſcher*-nek, el-küldött vele a' Hertzeg egy nálla lévő Udvari Cacellistát *Merkelius* nevezetűt, a' ki jól tudja minden zegit zugát Oláh Orſzágnak. Nov. 4-dikén, meg-indúlt maga-is a' Hertzeg, 5 Gyalog Batalionokkal, a' Carl *Toskána*, *Khevenhül-*

---

mondóúl ide Bétsbe küloetett Gróf *Szalentól* (Salins) beteg.

hüller, *Mitrovſzky*, *Pellegrini*, és *Colloredo* Ventzel Regementjeikből; és 5 Magyar Lovas Oſztállyokkal, mellyeknek eggyike, a' *Székelly* Reg. ből; négye pedig a' *Barkóéból* való. F. M. L. B. *Levenehr*; *Smertzing* és *Aufſeſz* Generálmájorok-is eggyütt mentek a' Hertzeggel. F. M. L. B. *Splényinek* pedig azt parantsolta a' Hertzeg, hogy maradjon el, a' már elő ſzámláltt Batalionokon, 's Oſztállyokon kivül lévő réſzével a' ſeregnek *Foksánnál*, 's vigyázzon, ne hogy az ellenſég, a' *Bukarest* felé nyomúlt népünknek hátúlról kerüllyön, 's azt külön ſzoríttsa; és ugyan azért, egynehány tsoport Vitézeket küldjön a' Hertzeg után, a' *Rimnik* vizéig. — Az elől menő ſeregek, midőn éppen az utolsó marsot tették vólna Nov. 9-dikén, meg-ſejtették *Synestjenél*, egynehány ſzaguldóit az ellenſégnek, a' kik a' végre küldettek, hogy a' mezei terméſt be-takarittatnák: azokat embereink leg-ottan meg-támadták, és réſz ſzerént le-apritották, réſz ſzerént pedig el-fogták. Midőn már *Bukaresttől*, tsupán egy mértföldnyire lettek vólna: hirűl hozták B. *Kienmayer* Úrnak, hogy azon 4 Basák, a' kik *Bukarestben* tartozkodtak vólt ſeregeikkel eggyütt, mihellyt meg-értették, Vitézeinknek arra felé való közelgetését: azonnal oda hagyták a' Vá-

Várost, és *Giorgievo* felé vették magokat. — Hogy valami módon az ellenség szem igyet ne vegyen, 's vissza fordúlván, a' Várost fel ne prédálja; mig a' miéink késöre találnának oda érkezni: tehát *Fischer*, és *Kienmayer* Oberstlieutenántok meg-indúltak előre, az Arnauták Majorával *Dely* Basával, 's 500 Arnautákkal; eggy Osztálly *Barkó* Huszárokkal, 's eggy 6 fontos ágyúval, és siettek erőssen a' Város felé; a' több része pedig az elől menö seregnek követte öket. A' menetel közben, némelly szagúldóira bökkentek az ellenségnek, azok közzül 60-nál többet le-apritottak, 's valami 30-at el-fogtak, kik között két Aga-is vagyon, és úgy meg-vetették az ellenségnek az ijjedtjét, hogy az, eggy ágyúját-is a' Városban hagyta. — Ezentúl, minden Bojárok, Kalmárok, és Arnauták ki-jöttek a' Városból, népünk eleibe, 's a' már el-következett éjtszakának idején, el-vezették azt, az emberekkel dugva teli lévö úttzákon keresztül a' Városnak túlsó részére, holott népünk a' *Giorgievo* felé vivö úton meg-állapodott, és az elől menö seregnek hátrább maradott részét meg-várta. — Nov. 10-dikén, maga-is el-ért a' Hertzeg, a' nagy Sereggel eggyütt, *Bukarest*-

hez

hez *). A' Nemesség eleibe ment, a' Papsággal együtt, egy Templomig, melly a' Városon kivül vagyon, holott a' Hertzeg nagy pompával fogadtatott. — Gen. *Oroſz*, a' ki Erdéllyből küldetett 6 Batalionnal, és 4 Oſztállyal a' Hertzeg ſeregéhez, *Uſzintzeninél*, a' *Jalomnitza* vizéhez állittatott. — A' Hertzeg azt vallja, hogy Seregei, ez alkalmatosſággal, újj próbáját adták állhatatosſágoknak, 's jó indúlatjoknak, azon ditséretes kéſzſégek által, a' mellyel 7 napok alatt 27 mértföldnyi útat tettek, igen bajos menetelű, motsáros hellyeken. — Különöſſen magaſztalja *Fiſcher* és *Kienmayer* Oberſtlieut. okat, és azon haſznos ſzolgálatot, mellyet tett ez alkalmatosſággal Udvari Cancellista *Merkelius*. — A' fő Vezérnek különös ajánlására, Oberſtlieut. *Fiſcher*, Oberſterſégre, és Generáladjutántſágra emeltetett; Oberſtlieut. *Kienmayer* pedig a' *Levenehr* könnyü Lovas Reg. jének Oberſterevé 's Com-

*) Az Oroſzok, 1769. Nov. 17-dik napján el-vették vólt *Bukarestet*; minekutánna haſonlóképpen meg-ſzaladtak elöttök, valamint most a' miénk elött a' Törökök. De 1774-dikben, a' békeſség kötése alkalmatosſágával, ismét viſſza engedték a' Portának.

's Commendansává tétetett Ő Felségétől. — *Vurmſer* Huſzár Kapitány *Utz* Májorſágot, és Szárny-Adjutántſágot nyert; Gróf *Salins* Főhadnagy pedig, a' *Mitrovſzky* Reg. ben, mellyben eddig-is vólt, Kapitányſágot.

Spanyol Orſzág.

Azt irták, Okt. 20-dikán *Madrit*-ból, hogy, alig ha a' Király, minden Tartományaiban el nem fogja törleni a' Vér-Törvény-Székeket (Tribunalia Inquiſitionis). Ezen gondolatra, a' *Catalonia* Tartományabéliek háborgása ſzolgáltatott közelébb alkalmatoſſágot a' Királynak. Azok t. i. fel-zúdúltak, 's magoktól, az emlitett Törvény Székeknek végekre jártak. Küldődött ugyan 10,000 fegyveres ember ellenek: de ezeknek fele a' néphez tsatolta magát; a' más fele, ſem akart, maga Nemzete ellen viadalra ki-kelni.

Oroſz Birodalom.

Meg-tiltotta a' Tsáſzárné, a' külső orſzági portékáknak, Tartománnyaiba való további bé-hordását.— Ez által, Birodalmában ſok pénzt meg-maraſzt, és a' munkáſſágot gyarapitja: de a' *Pruſſziai* Királynak nem igen kedves dolgot tselekedett. Mert ez, annál a' tilalomnál fogva, minden eſztendőben 3,000,000 veſzt, melly kárát *Silésia* által akarta pótoltatni ezután a' Király: de

a'

a' 3 Rendek, nyilván meg-mondották, hogy ők nem tellyesithetik e' részben kívánságát.

Svéd Ország.

A' Svédek, és Oroszok közt való tengeri hadakozás, még Oktoberben meg-szűnt, mert már az emlitett hónapnak 27-dikén, a' Svéd hajós sereg, a' *Carlskronai* ki-kötő hellyben pihent; az Orosz pedig, a' *Revál*iban. — Az újjabb tudósitások szerént, úfj tengeri hadi készületeket tétet a' Király.

Lengyel Ország.

Oktoberben esztendeje múlt, hogy öszve gyültek az Ország Rendjei, és 180 gyülésnél többet tartottak már. Azon vekengettek, 's vekengenek még most-is mind úntalan, hogy állithatnának fel 100,000 emberből álló Sereget? De nagy bajok van: mert illy számos népnek tartására, a' hadi Commissio fel-számlálása szerént, esztendőnként 45 milliomok kivántatnak: pedig a' polgári Kassába-is kellene jüttatni minden esztendőben leg-alább-is vagy 10 milliomot. Most kivált, a' midőn a' Követtségeknek száma meg-szaporodott *). Azonban, mind ez

*) Nem régiben küldötték Konstantzinápolyba-is Követjeket. E' volt Gróf *Potocki*, a' ki nagy pompával útazott Betsen keresztül. Nagy indulat-

ez ideig-is többre nem vihették a' jövedelmet 33 milliomnál: és igy még 22 milliommal kellene azt nevelni. Vátig nevekedik ugyan a' száma, a' sok adónak, vagy huza vonának. De tudjuk, hogy az efféle dolog, rosszat eleget; jót, állandót, soha sem szült.

Anglia.

Hogy Anglia nagyon figyelmez, az Európai történetek' folyamatjára, onnan meg-tettzik: mivel az oda való Ministerium, a' más Udvarok' Minisztereivel eggyütt gyakorta tanakodik. — Nov. 4-dikén, Status gyülése tartatott a' Londoni Királyi Palotában, és azután, mindjárt Kurirok küldettek *Párisba*, és a' Hollandiai Kormányozó Hertzeg lakó Városába *Hágába*. — Más nap, sok ideig eggyütt vóltak, az Aureliánumi Hertzeg, és *Calonne*, az Angliai fő Ministerrel *Pitt*-el. — Azt irják, Okt. 30-dikán, *Londonból*, hogy az Aureliánumi Hertzeg meg-

---

lattal 's bizodalommal vagynak t. i. a' Lengyelek a' fényes Portához, a' mellynek a' Követ küldésen kivül, az-is nagy jelensége, hogy tellyességgel lehetetlennek tartották, még az el-múlt hónapban-is, a' nagy Vezérnek, *Coburg* és *Suvarov* által lett meg-verettetését. — Nem örömest hisz az ember ollyan felöl, valamelly nagy rosszat, a' kit szeret, 's a' kihez bizik!

meg-vett egy házat, azt le-rontatta, és mást építtetett hellyébe.

Frantzia Ország.

Mostanában, más forma Tudositások kezdenek ezen Ország állapotja felöl jövögetni, mint ennekelötte. Nagy reménység van felöle, hogy talám, a' szép rend, és tsendesség, újjolag vissza térnek, mind *Párisba*, mind a' Tartományokba, mellyek a' Királyi Házon végbe vitt méltatlanságokon, és a' Párisi népnek mód nélkül való hatalmaskodásán igen meg-indúltak vólt. — A' Király, a' Ministerium, a' Nemzet gyülése, 's az egéssz Frantzia nép, nagy meg-hittséggel, bizodalommal, 's szeretettel láttatnak viseltetni egymáshoz. — A' Nemzet gyülése, minden akadály nélkül viszi a' maga dolgát; a' Király, nem hátrál annak végezéseit meg-erősiteni, 's Törvényekké tsinálni. Az emlitett végezések között igen nevezetes az, mellyet Nov. 2-dik napján hozott a' Nemzet gyülése. Tovább tartottak egy hónapnál a' vetélkedések, mig ez meg-készülhetett. Ennél fogva, minden Papi jószágok, Nemzet jószágai leszneke zentúl: mellyekből a' Papok fizetésére, 's más szent végekre fordítandó summán kivül most-is be fog venni a' Nemzet, esztendönként 25—30 milliom Livrát: idövel pedig még

még többet. Mivel minden Klaſtrombéliek fel-ſzabadittattak, esküvéſsel tett fogadásaik alól, 's újj fogadásokat tenni nem lehet. — Jól nevekedik ez által a' Nemzet Kreditje.— A' Katonaſágra nézve-is olly rendelések lettek Frantzia Orſzágban, hogy ámbár minden Katona többet fog ezentúl kapni két Szúval (Sous), még-is, ezen el-intézés után, az első eſztendőben 10, a' másodikban 18, a' harmadikban 20 millio Livrával fog kevesſebb ki-menni a' hadi Kaſſából, mint eddig ment vólt. — Békeſség idején, 150000 fegyveres nép fog kéſzen lenni.

Auſtriai Belgyiom.

Ő Felſége, egynehány Regementeket akart vólt bé-küldeni, a' Pártosok le-tsendesitésére: de változtatta ſzándékát; mivel *D'Alton* hadi Tármester azt irta, hogy ő, az ott hellyben lévő mintegy 20,000 fegyveres népével, úntig elégſégesnek itéli magát, a' zenebonának le-tsillapitására. — Már úgy-is meg-vetette a' pártosoknak ijjedtjeket, hogy azok vele ſzembe ſzállani többé nem méréſzlenek; annyival-is inkább, mivel a' Vezérek-is *Van der Meſch*, (a' ki ez előtt Oberſtlieutenántja vólt ő Felſégének) el-hagyta őket, 's *Lüttichbe* ſzaladt. Kéttség kivül azért, mivel a' pártosok, nem akartak a' Tiſztek ſzavaik után halgatni; azonban

lát-

látta, hogy a' Hollandiai Közönséges Társaság-is ő Felsége részére vagyon; de látta kiváltképpen, hogy a' fő Városai Belgyiomnak mind meg-maradtak a' Tsászár hűségében. Ki adott vólt ugyan *Van der Noot*, Brabantzia Tartománnya nevében, Okt. 24-dikén, egy Manifestumot, mellyben ő Felségét, a' Brabantziai Hertzegségből vakmerően ki-tette 's a' t.: de azon tsúfos Irást, maga a' Brabantziai nagy Tanács, Okt. 31-dikén, tűzre ítélte; a' minthogy az, Nov. 3-dikán, közönséges hellyen, Hóhér által el szaggattatott, 's meg-égettetett: annak még tsak tartása, vagy másokkal való közlése-is, kemény büntetés alatt meg-tiltatott. — Közelébb, 5 milliomot hoztak Belgyiomból ő Felségének.

A' mit a' minapában irtunk, hogy a' *M. Anna H.* Asszony halála szomorúságot okozott legyen a' Bétsi fő Uraságoknak: a' bizonyos vólt. Mert már akkor minden nagy Házakat el-futott a' hire, hogy meg-hólt az a' jó H. Asszony. Azután meg-értettük, hogy még él, és éppen mai Irásunkban, szándékoztunk, azon örvendetes hirt közönségessé tenni. Hanem most, újjra kell hirdetnünk: *Mária Anna* meg-hólt. Nov. 23-dikától számlálva, 4 hétig egészen; azontúl pedig 2 hétig, fél gyászban fog lenni az Udvar. Ez eránt tegnap adódott ki a' rendelés.

TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 27-dik Napján.

16.

Ezt irja *Belgrádból*, Nov. 18-dik napján hozzánk útasitott Levelében, eggy érdemes Tagja Társaságunknak: „Majd eggy hónapig nem tudhattuk, mit tsinál *Boſznya* határain a' *Wagenheim*, és *Barbatsi* *) Osztálya. Ebben a' ſzempillantásban érkezik a' hir, hogy, Okt. 22-dik napján, Gróf *Kollonits* Svadronjára **), *Lippnitza* körül,

*) A' *Wurmſer* Magyar Lovas Regementjéből.

**) A' Gróf *Kollonits* Svadronja, jobbára *Kúnokból*, *Jáſzokból* és *Hajdúvárosiakból* áll. Eleinten tartott a' Gróf tőle, hogy majd kevésre mehet ő, az iffjú, és Katonákká tsak a' Had kezdetével lett Földijeivel. — De, maga ſzája vallása a' Grófnak: nem győzött eléggé tsudálkozni, midőn ſzemlélte, minemű hideg vérrel, és bátor ſzivvel hajtanak azok neki az ellenségnek. — Nem tsak a' jó

Poe-

eggy sürü erdöből, 4—500-ig való Törökség, tüzesſen ki-omlott. A' Legénység meg kezdett rémülni az ellenségnek véletlen fokaságától; de, alig ereſztette ki ſzáján *Kollonits*, ezen éleſztő's buzditó ſzavait: *Megemlékezzetek Legények, hogy Vurmſer Katonái vagytok* *): már heveſſen neki nyargaltak a' dühös ellenségnek, 's közzüle 35-öt le-ſzabdalának. Ezek köztt vólt a' *Zvorniki* Kapitánynak-is a' Fia, kinek hóltt testét viſſza kérte az Attya, fegyverét pedig, melly igen ſzép, Vitéz Gróf *Kollonits* Úr meg-tartotta. — Fogtak 22 lovat-is. *Balog* Káprál, a' ki tavaly *Besánianál* eggy Basát fogott; két Törököt vágott agyon eggy ágyúnk mellett, melly vitéz tselekedete által, mind az ágyút, a'

Poetáról igaz az, hogy az ſzűletik; hanem a' jó Katonáról-is! — Azt-is maga beſzéllette a' Gróf: Látván eggy éltes Huſzár, melly derekaſſan forgatta magát az ellenség ellen, eggy iffjú Huſzár Társa, midőn meg-tértek vólna a' viadalból, meg-fogta ennek a' kezét, 's így ſzóllott hozzá: „Öcsém! emberül viselted magad'! Eddig még nem tartottalak Pajtásomnak; de már örömest annak fogadlak.

*) No! már ha illyenkor, nem Magyar Nyelven ſzóllitotta vólna meg Magyarjait, a' Kormányozó Tiſzt Ur: ugyan lett vólna e' annyi foganatja? —

a' Török kezére való jutástól, mind Pattantyúsainkat, a' ſzemlátomást való haláltól meg-mentette. — Ezek, hóltig háladatosſággal fogják *Balog* Káprál derék katonaságát emlegetni, 's ennek alkalmatosſágával a' *Vurmſer* Huſzárjai vitézségeket-is magaſztalni. " —

Glinából (Horvát Orſzágban) így irt, Nov. 18-dikán, azon Vitéz Úr, kinek *Vojnitsból* költ ſorait Irásunknak 500-dik Levelén közlöttük közelebb az érdemes Közönséggel. „Mi, viſſza jöttünk *Vojnitsról*, a' hová küldettünk vala a' Törökök ellen, kik 15,000-en bé akarnak vala ütni *Szluinnál*, Horvát Orſzágba: de a' mellyből, mint már jelentém, ſemmi ſem lett. — Nov. 5-dik napjáig, ſátorok alatt állottunk *Vojnitsnál*, holott, és a' mars közben, ſzüntelen vert bennünket az eſső, 's veſztegettek a' ſzeles, és hideg éjtſzakák; úgy hogy, az egéſſz terméſzet láttatott ellenünk öſzve esküdni. — A' mint értettük, egéſſz *Károlyvára* környékét el-öntötte a' viz. Szerentséje az ellenségnek, hogy oda nem jött: mert éhel halásra jutott vólna. Valóban, az idő alkalmatlansága, 's az âradások, nagy okai vóltak annak, hogy a' Törökök ſzándékjokat változtatták: jóllehet az-is felette ſokat tett

arra, hogy a' *Priboi* ſántztól, nagy veſzteségekkel viſſza verettettek. — *Bisiſovitz Begh* *), el-hitette vólt a' Boſzniába gyűlt Albániaiakkal, 's Montenegroiakkal, hogy mihellyest meg-látják őket, a' határnál lévő Horvátok; ezek töllök azonnal meg-ſzaladnak, és oſztán annyit prédálhatnak, valamennyi ſzemeknek ſzájoknak tettzik. De, másképp találták ők a' dolgot: 's azért öſzve ſzidván Vezéreket, haza felé indúltak. — Méltán lehet ſzánni, ezen rongyos, és eggyügyű embereket, a' kik most, azok közzt a' ſzörnyű havasok közzt, a' tsikorgó hideg miá többnyire mind el-veſznek."

Az itt következő Levelet, irta, Nov. 12-dikén, eggy Német Lovas Reg. béli Svadronos Kapitány, *Dubitza* mellől:

„Mi, minekutánna egéſſz nyáron semmit ſem tettünk: Nov. első napján kezdettünk a' Táborozáshoz. Nov. 5-dikén, egy ſzárnyával a' Lovaſſágnak, *Dobretinba* mentem, a' hová az út *Sztari Novi*-n **) megy kereſztül. *Do-*

---

*) Ezt, már egyſzer el-fogták vólt a' mi Katonáink: de két el-fogott Horvát Tiſztjeinkért tserébe viſſza botsáttatott.

**) *Sztari Novi*, az előtt-is miénk vólt, innen esik az *Unna* vizén, *Novi* pedig, mellyről itt vagyon em-

Dobretinig rér - földön mehet az ember; hanem innét el-kezdve, nem lehet egyebet látni a' hegyeknél, 's nagy bértzeknél. *Dobretinnál* egy ſzoros járás nyilik *Novi* felé. Azon ſzoros járásnak védelmezése végett, egy völgyben ſántzot kéſzitettek a' miéink, az *Unna* vize mellett; ahoz közel, mást hánytak fellyebb a' hegyre, és ezen fellyül még harmadikat egy magaſſabb hegyre, 's már talám meg ſem ſzűntek vólna a' ſántz hányástól, míg a' Hóldig nem értek vólna, ha ſántzba való embereink elegen lettek vólna. *Duorba* (Novihoz nem meſſze) el-mentem Generál *Jelatsits* Úrhoz, kitől meg-értettem, hogy a' Törökök földünkről el-takarodtak *Bihátz* felé, és hogy az emlitett Generál Úr, a' *Sz. Györgyi* Reg. ből 1 Bataliont, 's a' 2-dik *Bániból*-is ugyan annyit *Glinára* *) küldött. Nékem pedig, meg-mondotta, hogy *Dobretinban* tsupán egy Tzug Lovaſságot haggyak, minthogy többnek helye ſem lett vólna; a' másikkal pedig jöjjek viſſza *Dubitza* mellé, a' honnan oda mentem vólt. — Dél után, a' végső

- öri-

---

emlékezet, a' Törökké vólt, az *Unnán* túl; de, a' mint tudni való, ez-is a' mienk már most.

*) *Glina*, *Károlyvára* és *Dubitza* között esik.

őrizeten lévők fel-keresésére indúltam, hogy azon környék mivóltát, valameddig csak lehetne, ki-tanulhatnám. Ezen alkalmatosſággal, kitsinbe múlt el, hogy az ellenség kezébe nem estem. Vólt ugyan a' végső őrizet hellyére, három gyalog Strázsánk kirendelve: de azok az úttól távól meg-bújtak, hogy őket az ellenség észre ne vehesſe; ők pedig amazt ſzemmel tarthaſſák, és mihellyt jönni látják: azonnal hirt adhaſſanak a' többi ſeregnek. Én tehát ezeket észre nem vévén, tovább kerestem őket, mint vóltak valósággal, 's már éppen eggy patakon akartam kereſztül menni, a' melly el-válaſztja földünket a' Törökökétől. Szerencsémre, nagyon meg-áradt vólt a' patak, a' ſok esőzés miatt: és azért rajta által nem mehettem. — Nov. 6dikán, igen nagy égi háború vólt *Novi* tájján, melly egéſz éjtſzaka tartott. — Az a' hire, hogy a' *Gréven* Huſzárjai, és a' Stuttzosok, 5000 Törököt, *Dresnik* mellől (*Szluin* és *Bihács* között vagyon) el-vertek. — Még eddig mind meg-lehetőſſen vólt dolga a' Svadronomnak, mert csak 20-an ſzorúltak vólt belőlle Ispotállyba, és csak hárman hóltak el. De, Iſten tudja, hogy' 's mint leſſz moſt állapotja. — Nagyon megúnatkozott illy fergeteges időben, a' rongyos fátorok alatt." —

Úgy

Úgy irják, hogy a' *Travniki* Basa, a' kinek fő kormányozása alatt szándékozott közelébb a' Törökség Boszniából, Horváth Országba bé-rontani, nem *Szelim* többé, a' ki volt ez előtt; hanem valami *Miralin* nevezetű. A' szegény *Szelim* a' *Podrasnitzai* Táborban meg-fojtatott a' Porta parantsolatjára *), azon az okon, hogy *Berbir* Várának segittségére nem ment. Ez, nem lehetetlen dolog: mert már másszor-is kevésbe menekedett meg az élete, eggyikért az-

*) Eggy Basa meg-fojtatása, illyen tzeremoniával megy véghez: El-küld a' Török Tsászár, eggy úgy neveztetett *Capigit*, vagy *Capidschit*, a' halálra idéztetett Basához. A' *Capigi*, kezébe adja ezen szerentsétlennek, a' Tsászári parantsolatot, mellyben a' sententzia van meg-irva. Ez, a' mély tisztelettel el-vett parantsolatot a' fejére teszi, és onnan le-vévén, minekutánna el-olvasta vólna azt; így, vagy illyen formán szóll: *A' mint az Isten, és a' Tsászár akarja.* Azután, el-veszi a' selyem sinórt-is a' *Capigi* kezéből, maga rá köti a' maga nyakára, és minekutánna eggy rövid Könyörgést el-mondott vólna, meg-fogják a' Capigi szolgái, el-teritik a' földre, és a' sinor végeit két felöl meg-fogván, a' szegény Basát tsak hamar meg-fojtják. Ezentúl el-vágják a' fejét testétől, és el-viszik magokkal, hogy azt a' nagy Urnak bé-mutassák.

azért, hogy *Mahmudot*, a' *Skutári* Basát, meg nem győzte; másikért pedig azért, mivel már régen gyanús vólt, a' Kereſztényekhez való hajlandóságáról, mellyre, a' többek között, azzal ſzolgáltatott alkalmatosſágot, hogy Udvarában eggy ollyan ſzületett Görög Orvost tartott, a' ki itt Bétsben tétetett Doktorrá. — De, még-is csak el-háritotta akkor magáról a' veſzedelmet, mert temérdek kintsel birt, 's vólt módja, a' Konſtantzinápolyi fő Rendeknek ajándék által való meg-ſzéditésekben. Azonban az-is ſokat ſegitett rajta, hogy a' Tsáſzári Házból jegyzett vólt el magának eggy Szultánnét Feleségül. — Ha igaz a' *Szelimen* meg-történhetett ſzerentsétlenség: valóba lehet ſajnálni. Mert ő eggy meg-világosodott értelmű, 's jó gondolkozású Úr vólt. Egyéb ſok ſzép tulajdonságaihoz az-is hozzá járúlt, hogy nagyon gyönyörködött Nemzetünkben, 's a' Gavalléros Magyar öltözetben. Ennek bizonysága az, hogy addig nem nyúgodott, míg eggy Magyarra ſzert nem tett, a' kit veres róka torkos, 's paſzomántos ruhában jártatott, és pompája nevelésére, mind Konſtantzinápolyban, mind Belgrádban magával hordozott: 1786-dik eſztendőnek a' végén, ide küldötte vólt Bétsbe, egynehány Török embereivel együtt, az emlitett Magyart,

gyart, kit már akkor Udvarában nagy Tiſztjevé tett vala. — Ezek többet itt hagytak akkor *Szelim* részéről 20,000 forintnál, 's vittek ſzámára *Travnikba* *) eggy igen pompás kéſzületű hintót, egy 28 ezüst gombokkal fel-ékesittetett lektikát, 7 paripát, és külömbkülömbféle drága házi ékesſégeket, 's kéſzületeket. — A' *Szelimnél* ſzolgált Hazánkfia, *Szolnokról* való a' Tiſza mellől. *Méſzáros* nevezetű. Nevét azért tettük ki, hogy ezzel-is meg-mutaſſuk, eránta való háládatosſagunkat, mellyre azzal kötelezett bennünket, hogy itt Bersben létekor eggy igen ritka, magyarúl irott Könyvel ajándékozott meg, mellyet ő *Tekerdárból* **) hozott ki, 's a' mint bizonyitotta, néhai *Rákótzi* Ferentznek *Horvát* nevezetű ősz ſzol-

*) *Travnik*, *Banyalukán* fellyül, mintegy 8 Magyar mértföldnyire fekſzik Boſzniában, *Seraglioho*z nem meſſze. Ott lakott *Szelim*. Maga a' helly nem igen derék.

**) Ezt, másképpen *Rodoſto*-nak-is hivják, és ezen a' néven vagyon, az általunk meg-küldött kis Mappán-is fel-téve. Kereskedő Város *Rumeliá*ban. Fekſzik a' *Marmora* Tenger partján. Jó ki-kötő hellye vagyon. Itt lakott *Rákótzi* Ferentz, Hazájából lett ki-költözése után, 's itt-is hólt meg 1735. Apr. 8. napján.

szolgájától kapta, a' ki azt vallotta, hogy az emlitett Könyvet, *Mikes* Ádám, a' *Rákóczi* Társa irta vólna.

Orosz Birodalom.

Az Udvar, Okt. 14-dik napján, vette Hertzeg *Potemkin* fő Vezértől, a' *Katsibay* (Chodschabey) *Palánka*, és *Akierman* *) Várainak meg-vételekről való bővebb Tudositást, mellyet ezentúl, Nov. 3-dik napján, tetetett *Pétervárosában* közönségessé. Azt, mi egésszen ide nem iktathatjuk; hanem tsak tsupán ezeket jegyezzük ki belőlle: *Katsibay* Vára, az egész Török hajós seregnek szeme láttára vevődött el. — Sept. 25-dik napján, reggeli 4 órakor, inditotta meg két tsapatokban, a' bajvivó seregeket Generál-Major *Ribbas*, a' Vár felé. A' jobb szárnyat vitte második Major *Vojeikov*; a' bált, Oberster *Chvoſtov*. Midőn már az Oberster tsak 100 ölnyire lett vólna a' Várhoz, lármát ütöttek a' *Vojeikov* alatt lévő *Tserno-*

moſz-

*) *Katsibay*, és *Palánka*, nem messze vagynak *Akiermánhoz*. — — — — — *Akierman*, vagy *Niesterfejérvára* fekszik Bessarabiában, a' *Niester* (Dniester) vizének a' fekete Tengerbe való szakadásánál. Mint ezt a' meg-küldött Mappátskában lehet látni.

morſzki Kozákok, mellyre meg-kezdettek a' Várbéli ágyúk ſzóllalni. Ezt látván Oberſt. *Chvoſtov*, ſemmit ſem várakozott a' jobb ſzárnyra; hanem sietett, hogy minél elébb fel-akaſzthaſſa az elsö lajtorját a' Vár falára; melly példát midön mások-is követtek vólna, nem tölt belé egy fertály óra, hogy már meg vólt a' Várnak bal óldala véve: ámbár keménnyen ágyúzott, 's puskázott-is az ellenség, mind a' Vár falairól, mind a' hajókról. Kevéſſel azután, az egéſſz Várat-is kézre keritette a' vitéz Oroſz fereg. *Vojeikov*, a' külsö Városnak ſerény el-foglalása után, azon vólt, hogy a' hajós ſereget tartóztaſſa, a' minthogy ez, nem-is ſegitheteti annál fogva ſemmit a' Váron, minekutánna pedig Oroſz Pattantyús Májor *Merkel*, ellene ſzegeztette vólna az ágyúit: egéſſzen oda-is hagyta *Katsibay* tájját. Két hajójit az ellenségnek úgy meg-rongált a' golyóbis, hogy azok magokat kéntelenittettek megadni. A' midön ez igy történt: éppen abban a' ſzempillantásban érkezett Generál-Lieut. *Gudovits* az egéſſz ſereggel, mellynek tsak elöl menö ſerege vólt, a' *Katsibay* Váron diadalmaskodott nép. — Nyertek az Oroſzok 12 ágyút, 2 hajós, és 7 másféle zászlót, 22 Tonna puskaport, 800 külömbféle külömbféle nagyságú golyóbist. Fogtak

egy

egy 2 ló farkas Basát, *Achmet* nevezetűt, 1 Birtbasát, 5 Agát, 5 Bajrakdárt, 1 hajós Kapitányt, és 66 köz embereket; 200-nál többen estek el az ellenség közzűl.

Az Oroszok tsupán 5 embert veſztettek és 33 emberek kapott ſebet, kik között, egy főbb, és 1 Altiſzt vagyon.

Palánka Vára meg-vételét, *Platov* Brigadirosra bizta H. *Potemkin*. A' *Palánkaiak* még nem-is látták *Platovot* jönni, már oda hagyták *Palánkát*; hanem a' komendirozó Agát ott nyomhatták még-is az Oroſzok, és a' Várat el-foglalták. Találtak benne 8 réz ágyúkat, ſok puskaport 's más kéſzületeket. — A' Kereſztény Lakosoknak ſzáma rá megy mintegy 100 Familiára.

Akiermán meg-vétele módjáról a' jövő Poſtán.

JELENTÉS.

Mindjárt öt hónapja most, a' miólta, *Hadi Történetek* nevezetet viselő Irásunkal, édes Nemzetünk előtt, reménylett kedvesſéget igyekezünk találni. — Örvendező, és hálaadó ſzívvel hirdethetjük most-is, a' mit már egynehány izben hirdettünk, hogy Hazánknak ſok réſzeiben valóba meg-találtuk, a' mit kerestünk. Ennek, mind több tölb jelenségeit tapaſztaljuk. A' hozzánk bokrosſan jövő gyönyörű Levelek ſzámával, nevekedik hetenként, sőt naponként Előfize-

tő-

tőnknek ſzáma: kik közzűl némelyek 3 's 4 darabokat jártatnak; ſokan egyſzerre, az egéſſz eſztendőre való elő pénzt fel-küldötték; a' kik azt nem tselekedték, azok közzűl-is el-kezdették már feleſſen, a' más fél eſztendőre való 5 forintot fel-küldözgetni. — Tellyes hiedelemmel vagyunk, hogy ezeknek tselekedeteket, a' több érdemes előfizető Uraságok-is követték vólna, minden mi előre való emlékeztetésünk nélkül-is. Tsupán arra kérjük egéſſz bizodalommal, méltóztaſſanak el-tökéllett ſzándékjok' tellyesítését úgy intézni, hogy December' végeig mind ide fel leheſſen az elő pénz. Ezt, hogy meg leſſz ok veretlen, már meg-is igértük, kivánsága ſzerént, a' Postán lévő Expeditornak. Annyira meg vagyunk győzettetve, kérésünknek minden bizonnyal lejendő tellyesedése felől.

Mi, a' mit igértünk: kivánjuk azt, ezentúl-is, haſonló buzgóságú törekedéſſel tellyesiteni; mint a' millyennel eddig tellyesitettük. Arra mindazáltal, ezentúl, főképpen a' Stempel miá, magunkat nem kötelezhetjük, hogy minden héten eggy eggy Rajzolatot fognunk küldeni. E' réſzben, úgy itéljük, mentség ſem kivántatik, mivel, a' kikkel igyünk van, magok-is böltsen által látják, hogy mi, ſem fáradtſágunknak, ſem költségünknek nem kedvezvén, mind azt el-kövétjük, valamit tsak tehetünk.

Azt fogadjuk, hogy a' nyerekedés, ſoha ſem fog hív fáradozásunknak tzélja lenni: mellynek meg-bizonyitására, annál többet ſzándékozunk mind úntalan tselekedni, mentől többekre terjeſzkedhetünk. E' pedig úgy leſſz meg, ha hova tovább, mind nagyobb nagyobb ſzámmal kivánják kedves Hazánkfiai, Nemzetünk diſzére, javára, ós gyönyörködtetésére erányzott

zott munkásságunkat, előfizetésekkel gyarapitani. Mert, ha igazat kell vallanunk, még ez ideig, nem csak az, hogy éppen fel nem maradott semmi, a' bé-vett elő pénzből: hanem annak pótolására áldoztatott-is fel volnunk, tulajdon magunkéból-is a' Hazai szeretet. De mi ezt szivesen tselekedtük, 's tselekesszük-is a' lehettségig: bizván, hogy a' két Magyar Haza-is meg-tudja, 's meg-is akarja esmérni, kik szeretik őtet Fiai közzül igazán, 's kik igyekeznek boldogulását szivszakadva munkálódni.

Igyekezetünk ván ezentúl, az esmeretes érdemű Magyar Tudósok' képeiket-is ki-mettzetni. Már éppen eggy műben vagyon. Azt-is kivántuk előre jelenteni, hogy nem sokára kedveskedhetünk ama diadalmas ősz Vezérnek LAUDON-nak díszes képével. — Már csak azt emlitjük, hogy az esztendő végén, meg fogjuk egésszen esztendei munkánknak mutató Táblájá-is küldeni: mellyből, minden únalmas keresgetés nélkül, reájok találhassanak vitéz Férjeikre, Magzatjaikra, Attyaikra, és Rokonaikra; a' Feleség, Atya és Anya, a' Fiú, Leány és Atyafi; ha midőn azoknak édes emlékezetű tselekedeteik' olvasásával akarják magokat múlatni: ki ki reá találhasson végre, eggy két forditással, azon Materiára, mellyről kivánsága van értekezni.

A' Magyar Lovasságnak emeltt Ditsősség-Oszlopát, már két hete, hogy le-küldöttük *Kassára*, és *Eperjesre*. Méltóztassanak a' Kassai előfizető Urasságok magokat, szives indulatú Barátunk *Batsányi* Tudós Urnál jelenteni: az *Eperjesiek*, *Lőtsciek*, *Vállyaiak*, 's a'

's a' Környékiek, Tek. *Fejérvári* Károly Aſſeſſor Urnál, a' kiben, eggy Nemzetét igazán ſzerető, 's egyan azon ſzeretetnél fogva, a' mi jó igyekezetünket-is hathatoſſan elő mozditó buzgó Hazafit tiſztelünk.

El-küldöttük immár a' Nemes Gr. *Eſzterházy*, és Gr. *Hadik* Magyar Lovas Regementjeikbéli Vitéz Tiſzt Uraknak ſzámokra valókat-is. Ezekét *Troppaiba*; amazokét pedig, ſzám ſzerént 15-öt *Prágába*.

A' Nemes *Erdődy* Reg. béli Vitéz Tiſzt Urak; nem külömben, a' más Reg. ekből való érdemes Előfizetö Uraink-is, kik *Újpalánkán*, *Belgrádban*, vagy a' *Drina* folytában feküſznek, meg-nyerhetik a' magokét, ö Nagyſága Oberſter *Koſztolányi* Ur távol létében, a' Nemes Erdödy Reg.je T. Páterétől, nagy érdemü *Thomán* Urtól.

JEGYZÉSEK.

Küldjük a' tüzi Testeknek Rajzolatjaikat, a' mellyeknek, ollyankor ſzokták többnyire haſznokat venni; midön valamelly Várat oſtromlanak: mint moſt közelebb *Uj Orſovát*. Ezeknek hárma, úgymint: a' *gyüjtö golyóbis*, *világositó golyóbis*, és *tüz lapta* között, nagy haſonlatoſſág vagyon, külső formájaikra nézve. Nem vasból öntettek ezek, mint más golyóbisok; hanem, tsupán kétſzeresen vett, olly forma erös váſzonból kéſzittetnek, mint a' millyenből, a' zsákokat ſzokták közönségeſſen tsinálni; és oſztán ollyas materiával tö-

tömetnek meg, melly könnyen tüzet kaphat, és nehezen óltódik el, ha egyszer meg gyúladhat. Illyen matéria: a' kénkő, szurok, terpentén, puskapor 's a' t. Az efféle materiát, olly erőssen be szokták verni a' Pattantyúsok, a' golyóbis formára készült zatskókba; hogy gyakran ki-állanak annak a' veréséből, 's a' kezek-is fel-hólyagzik belé. Az illy formán meg-töltött zatskókba, midőn ki akarják őket lőni, fellyűlről egy fa tsővet tesznek, azt meg-gyújtják; 's úgy eresztik bé a' *Mozsár*, vagy *Haubitz* ágyúkba, 's lövik az ostrom alatt való Várban lévő házakra, Magazinomokra 's a' t. Az emlitett fa tső formáját, lehet a' *d* betü alatt szemlélni. Ez a' tső meg vagyon töltve, némelly sürü, 's tsak lassan égő materiával; hogy mig a' levegő égben repül a' golyóbis, addig, mind tartson a' tsü égése, és tsak éppen azon pontban érjen belölle a' tüz, a' golyóbis töltelékjére, a' midőn az, a' ki-tzélzott hellyre le-esett. Azon hellynek nagyobb vagy kissebb messzeségére nézve, a' hová kell lőnni, a' tsővek is rövidebbek, vagy hosszabbak szoktanak lenni.

Folytatása következik.

Folytatása a' Pétervárosai hadi Tudositásnak.

Költ *Bétsben*, Dec. 1. napján.

17.

Mihellyt H. POTEMKIN tudositást vett, *Palánkának*, Brigadiros *Platov* által lett el-foglaltatása erántt: leg-ottan parantsolatot adott a' meg-nevezett Brigadirosnak, hogy útját vegye *Akierman* felé, 's izenje meg a' Török Comendánsnak, hogy, ha maga jó szántából fel-adja a' Várat, tehát a' benn lévők, mind szabadon fognak botsátódni. — A' Basa, gondolkozásra való időt kért, más nap reggelig. Akkor el-küldött egy Törököt, a' ki jelentette, hogy ő a' fő Komendirozóval akarna beszélleni: mellyre nézve, el-kisértetett *Janyk Palánkába*. A' fő Vezér H. *Potemkin*, azzal a' biztatással botsátotta el a' Törököt, a' mellyet tetetett vólt már a' Várbélieknek, Brigadiros *Platov* által. A' Törökök, nem hogy fel-adták vólna a' Várat, az Orosz Seregnek feléjek való közelgetésére; hanem el-kezdettek, mind a' Várból, mind a' hadi hajókból keménnyen ágyúzni. Midőn ezt látná H. *Potemkin*: parantsolta mind a' szárazon lévő népnek, mind a' *Katsibay* Váránál álló hajós seregetskének,

hogy nyomúllyanak *Akierman* felé. Ennek ſzemlélésére, úgy meg-ſzeppentek a' Törökök, hogy azonnal két Tiſztet H. *Potemkin* hez küldöttek azon mentséggel, hogy ők, nem érthették a' *Platov* Oroſz Levelét, és tsupán tsak a' fő Vezér akaratját kivánják tudni. A' felelet e' vólt, hogy a' Várbéliek határozzák meg minél elébb magokat: másképpen kiméllés nélkül fog a' velek való bánás lenni, és ezen felelettel viſſza-botsáttatott eggyik Tiſzt. Ezentúl, tsak hamar jöttek a' Várból egynehány fő katona és polgár Tiſztek, a' kik kegyelemért eſedeztek, és mind magokat, mind a' Várbélieket, a' győzedelmesek hatalmok alá botsátották. — Ezen magok ki-nyilatkoztatásokra a' Török Követeknek, meg-igérte H. *Potemkin*, hogy magát Tsáſzárnéja akaratjához alkalmaztatván, vagyonjaikkal eggyütt ſzabadon fogja a' Várbélieket botsátani. — A' Török Követek közzül hármat magánál meg-tartott; a' többeket pedig viſſza botsátotta, 's mindjárt parantsolta komendirozó Generális H. *Dolgorukoy*-nak, hogy más nap a' Várat elfoglalja. — Okt. 11-dikén adattak által a' Várkúltsai, 's 13-dikban ki-költözött a' Várból *Taysur* 3 ló farkas Basa, *Akierman* Várának eddig való Commendánsa, *Theſſaloniká-*

kának *) (Salonichi) Kormányozója, 3000 embereivel egyetemben. — Az ellenség igen sokat költött vólt erre a' Várra, nagyon jó karba-is helyhette. Nyertek itt az Oroszok 32 zászlókat; 51 ágyúkat, és mindenféle sok hadi készületeket. A' hajóiról-is el-vettek az ellenségnek 37 ágyúkat.

*) *Thessalonika* (Salonichi vagy Selaniki) nagy és gazdag Városa *Matzedoniának*. Ezen Város beli gyülekezethez botsátotta vólt Szent Pál a' maga idejében két Leveleit. — Mostani Lakosainak száma rá megy 40,000-re, kiknek fele Zsidókból, más fele ismét részt szerént Görögökből, részt szerént pedig Törökökből áll. A' Görögöknek itt érsekjek vagyon. A' Zsidók, azoknak a' maradványai, a' kik hajdan Spanyol Országból ki-verettettek vólt, a' minthogy ezek még ma-is romlott Spanyol nyelven beszélnek. Más Török Birodalombeli Zsidók felett sok Privilegyiomokkal birnak, és különös igazgatásoknak módja vagyon, mellynél fogva, a' Török Portzió szedőknek sok nyomorgatásaiktól menttek. Akademiájok-is vagyon. — A' 17-dik századtól fogva, derék kereskedő hellyé lett ezen Város, a' mellyet esztendőnként sok *Frantzia*, *Anglus*, *Olasz* Kereskedők meg-látogatnak, 's a' békesség idején tőlünk valók-is számossan megkerestek. A' fő kereskedés ugyan tsak még eddig a' Frantziák kezeknél vólt.

Nov. 6-dik napján jött ki, a' *Pétervárosai* Újságban, a' Török nagy Vezérnek, Sept. 22-dikén lett meg-verettetéséről való bővebb Tudositás, mellyet, R. Sz. B. Gr. Gen. SUVAROV *Rimnikskoy* *), H. POTEMKIN fő Vezérhez küldött vólt a' győzedelem után. Ezt szóról szóra bé-tették legközelebb a' *Bétsi* Újságba. Ha idő lett vólna a' ki-nyomtatására: mi sem múlattuk vólna el, Irásunkba bé-iktatni. Mert nem lehet azon tsudálkozásra méltó dolgokról eleget mondani, a' mellyeket el-követett *Martinestje* tájján, *Coburg* és *Suvarov* kormányozások alatt, az eggyesült diadalmas Sereg. Magunkat a' környülállásokhoz alkalmaztatván, tsak ezeket jegyezzük ki az emlitett Tudositásból: Az Orosz Sereg, 11 Batalion Gyalogságból; 12 Karabiniros Svadron-

*) A' R. Sz. B. Grófságot, a' *Martinestjei* diadalmas verekedés után, nyerte Gen. *Suvarov*, a' Tsászártól, még pedig minden taxa nélkül, 's meg azon felyül, eggy drága köves kardot-is: a' maga Tsászárnéjától pedig, előbbeni nevéhez járúlte *Rimnikskoy* nevezettel tiszteltetett meg: annak örök emlékezetére, hogy a' *Rimnik* vize körül láttatta olly nagy erőben vitéz érdemeit, mellyekért a' világ betsüli *Suvarov*-ot.

dronból; és 2 Kozák 's Arnauta Reg. ből állott vólt. — Leg-tüzesebben viaskodtak a' lovakra kapott Jantsárok, és a' Szeretsenek, kik egynehány ezeren vóltak a' nagy Vezér seregében. — Mind öszve 46-an estek el a' *Suvarov* seregéből, kik között 4 Tisztek vóltak. — Magasztalja Gen. Gróf *Suvarov-Rimnikskoy*, a' H. *Coburg* buzgóságát, nagy tapasztalását, és bátorságát. A' több Római Tsászári Generálisokat, Tisztteket, és az egész Sereget-is ditséri, 's azokat a' győzedelem ditsősége méltó részeseinek esméri. — Különösen emliti Gen. *Karátsayt*, azon alkalmatossággal, a' midőn a' *Kringu-Meljor* erdeje körül való történetet beszélli, 's azt vallya, hogy a' meg-nevezett Úr, különös próbáit adta olly bátor szivüségének, mellyhez a' rettegés nem közelithet. — Elő hozza azt-is, a' mit Oberster *Gráfen* Úrnak adott, 's általunk közlött Bizonyság-Levelébe-is fel-tett vólt, hogy t. i. *Gráfen* Úr, a' *Barkó* Huszárjaival *), közel 300 Jan-

*) Öszveséggel, 62-en kaptak a' *Barkó* Huszárjai közzül arany és ezüst érdem pénzeket, a' *Martinestjei* verekedésben ki-mutatott ritka vitézségeknek jutalmául. — Ezek név szerént, a' kik arany érdem pénzt nyertek: *Geringer* Ignátz, és

Jantsárokat le-vagdaltatott a' kergetés közben. — Ezen alkalmatosſággal meg nem állhatjuk,

---

és *Paksy* Strázamesterek; Káprál *Svientitzky*; *Ketskeméty*, *Kis* György, és *Matta* Márton köz emberek. — Ezüstre itéltettek méltóknak a' következendők: *Varga*, *Póts* Jósef, 's *Kotzlik* István Strázsamesterek. *Bartha* Sándor, *Gatsó*, *Almásy*, *Egey*, *Pekáry*, *Zlattári*, *Antal*, *Pongrátz*, *Turótzy*, és *Oroſz* Mihály Káprálok. — *Horváth*, *Hamborsky*, *Ratkai*, *Dutka*, *Forgáts*, *Tsudor*, *Fogarasi*, *Horkai*, *Dorski*, *Benkö*, *Safartsek*, *Pál*, *György*, *Juhász*, *Pápai*, *Giba*, *Hibai*, *Simon*, *Novák*, *Petka*, *Tót*, *Szennyes*, *Stropkovſzky*, *Pásit*, *Fekete*, *Oláh*, *Tomkó*, *Rásó*, *Mistátzki*, *Bodner*, *Tót* András, *Burján*, *Múlátó*, *Lodomerski*, *Dallos*, *Méſzáros* János, *Fazekas*, *Takáts*, *Sotiski*, *Bodnár*, *Ettinger*, *Benyovſzki*, *Farkas* István, *Turtsáni* Mihály, köz Legények. — Az elöl ſzámlállt jeles Vitézek közzül, nyertek vólt már hárman *Foksánnál* is érdem pénzt. Ez, meg-tettzik, az akkori nyerteseknek következendő Laistromából: *Erdélyből*, *Nagyfalúból* való *Fejér* Gergely Strázsamester, arany érdem pénzre tette magát méltóvá. — Ezüstre itéltettek érdemeseknek: *Paksy* István Strázsamester, *Tolna V.* *Madolsára* való. Káprálok *Dúl* Jósef, *Vátzi* Fi, *Pest Várm.* *Réz* János, *Eperj.* Fi, *Sáros Várm.* *Svietintzky* Jósef, *Premislai*, Lengyel. *Harsányi* Mihály, *Szántói*, *Abaújv. V.* köz Legények: *Rétz* Dániel, *Belai* Fi, *Szepes V.* *Török* István, *Szikſzói* *Abaújv.* *Kets-*

juk, hogy ne közöljük, eggy Oroſz Májornak, Seregeink felöl való itélet tételét. — A' Májor, eggyütt hartzolt vólt vitéz népünkel *Martinestje*-nél, hozhatott-is tehát felölle egyenes itéletet. A' dolog így történt: Meg kéri a' Májort egy Lengyel fő ember, hogy nyilatkoztatná ki, minden réſzre hajlás nélkül, mitsoda értelemben legyen a' Tsáſzár Seregei eránt. A' Májor ekként felelt: „Az ágyúhoz való értés, az Auſtriaiaknál, tökélletes (non plus ultra). A' könnyü Lovasſág ollyan, hogy talám nints annak párja az egéſſz világon. A' Gyalogságnak állhatatosſága, tsudálkozásra méltó. De, ſemmi ſem ejtett engem olly kato-

---

Ketskeméti István, *Ketskem.* Pest V. *Szakáts* Láſzló, *Sz. Györgyi*, Erdéllyből. — Ezen Laistomot, maga méltóztatott velünk közleni, a' nemes *Barkó* Reg. jének nagy érdemü Oberſtere *Képiró* Ur, a' ki Strázsamester *Fejérről* különösſen azt jegyezte fel, hogy nem tsak kardjával vagdalta ez legényeſſen az ellenséget; hanem, lovával-is tapodtatta: maga-is két igen nehéz ſebet kapott. A' tsákós süvege, egéſſzen kereſztül vágódott a' fején, melly süveget, emlékezetnek okáért, Lovasſág Gen. *Barkó* ő Excell. nak küldött az érdem mellett buzgó Oberſter *Képiró* Ur.

tonai szörnyüködésbe, mint mikor szemlélném, minemü hideg vérrel, 's minden legkissebb meg-háborodás nélkül, adta a' parantsolatokat H. *Coburg*, a' fülei mellett széltire süvöltő golyóbisok között." — Nem-is készülhetett vólna meg olly ditső győzedelem, más forma lelkü Kormányozó alatt, mint *Coburg*, és a' hozzá hasonló *Suvarov*.

Az Orosz Tsászárné mennyire betsülte H. *Coburg*-nak Hérosi érdemeit: hozzája botsátott Irásának ezen szakasszából nyilván való: „Életemben most esik rajtam elősször, Nem tudom, Hertzegséged' példa nélkül való érdemét meg-jutalmaztatni. Meg-esmerem elégtételenségemet, és erről örömest vallást teszek, az egész Világ előtt. Ez, maga tanúbizonyságot fog énnékem arról tenni, hogy Hertzegséged érdemének nagy vóltát tsak érezni lehet; nem pedig elegendőképpen meg-jutalmaztatni; és, hogy ha én az utólsót, Tsászárné létemre, sem tehetem: ugyan tsak azon kötelessségemnek meg-feleltem, mellyel tartozom, úgy, mint ember, Hertzegségednek."

Hertzeg *Coburg*-nak, *Bukarestbe*, egész győzedelmi pompával lett bé-vitelérül, sokan sokat irnak. Azt olvassuk, hogy a Pap-

Papság, papi ékeſſégébe fel-öltözve, a' Nemeſség, közel 800-ig való, egéſſz pompájában, és egynehány ezer lakosok, réſz ſzerént ló háton, réſz ſzerént gyalog, eleibe mentek, 1 óránnyi járó földre, a' Hertzegnek; meg-állapodtak egy kis Templomnál, és ott fogadták nagy örömmel, 's mély tiſztelettel a' Hertzeget. A' Hertzegen vólt a' Feldmarsali öltözete, 's mellyén ſzemléltettek minden Rendeknek jelei, mellyekkel meg van tiſztelve méltóságos ſzeméllye. — A' Városba, harang ſzó alatt lovagolt bé a' Hertzeg, a' vele lévő ſokaság között, azon drága kéſzületű paripán *), mellyet a' Bojárok vitettek eleibe a' Hertzegnek. — Valamerre ment a' Hertzeg, mindenütt tele vóltak az úttzák emberekkel. A' Bojárok, leg-előſſzör-is egy Templomba vezették; onnan pedig, a' *Mavrojeni* Palotájába. — Maga a' ház gazdája, nem várta meg, a' hozzá kéſzülő Vendéget!

A' mint *Szebenből* irják, *Rustsuk* **) nevezetű hellyben vagyon a' nagy Vezérnél, a'

*) A' kengyelek-is aranyból vóltak kéſzülve.

**) *Rustsuk*, vagy *Rustsik* Bulgáriának Oláh Orſz. felőli való ſzélén vagyon. Az általunk meg-küldött Mappátskán-is fel van téve.

a' ki, a' hirek ſzerént, újj ſeregeket ſzándékozik ott rakásra gyűjteni. — *Szebenből* irják azt-is, hogy H. *Hohenlohe* maga ſzeméllyében, Nov. 13-dikán, kerekedett fel, a' *Rimnik* mellől *Krájova* felé; és, hogy azon ſeregek-is bellyebb verekedtek vólna Oláh Orſzágba, a' mellyek a' *Braſſónál* lévő ſzoros járásoktól *Kimpolungig* nyomúltak vólt.

Minthogy *Bukarest* mostanában ſzóba forgó Városſá lett: kivántuk, a' mit eddig tudunk felőlle, közleni.

Bukarest, Oláh Orſzágnak fő Városa, a' Fejedelem, és eggy Ersek lakó hellye. — Nagy és ſzép Város. Valamennyire meg-is van erősitve. Az Irók többre teſzik 40-nél, a' benne lévő nagyobb Templomoknak 's Klaſtromoknak ſzámát. A' kik pedig ott vóltak, azt vallyák, hogy apróstol tsepresről közel van 300 Templom és Klaſtrom Bukarestben. Az Evangélikusoknak-is megengedődött 1754-dikben, hogy Templomot épitheſſenek, melly a' Svédek védelme alatt vagyon. A' Várost egy *Dombrovitza* nevü réviz kereſztül follya, mellynek innentső réſzén lévő ſzakaſſza a' Városnak nem igen derekas; hanem a' túlsón, úgymint a' napkeletin más forma épületek vagynak. A' házak az udvarok közepébe vagynak épitve, hogy ha tűz támad-is, ne terjedhelſen meſzſire. A' keritések 4 ſzegeletüek, 's a' he-

hetőſſebbeké mind köből kéſzülttek. A' fejedelmi Palota pompás. Négy ſzeg a' formája. Sok ablak van rajta. Azon óldalán, melly a' *Dombrovitzának* fekſzik, egy folyosót kéſzíttetett *Mavrojeni*, reá 2 ágyút ki-ſzegeztetett, 's ott ſzokott vólt pipázni. — H. *Coburg* jó alkalmatosſágot látott a' *Mavrojeni* palotájában reá, hogy magát 's a' Tiſzt Urakat, ſzomorú és vig játékoknak ſzemlélésével múlattathaſſa. E' végett, Erdéllyből jádzókat vitetett, és, hogy a' Bojároknak-is valamelly múlattſágot tsinálhaſſon, fognak a' Komédiások úgy neveztetett *Pantomim*-okat-is jádzani.

(A' *Pantomim*-ok, néma játékok, mellyekben tsak mutogatáſſal megy végbe minden. Mesterséges tántzokon 's ugrálásokon végeződnek).

Az *Allion* hegyén fekvő Táborból, Nov. 18-dikán, utasitotta hozzánk, eggy érdemes Barátunk betses Levelét, mellyben ezt irja: Okt. 27-dikén érkezett az *Allion* hegyére, *Belgrád* alól, az *Erdödy* Regnek első Oſztállya; azon Vitézeink pedig, a' kikre a' néhai *Belgrádi* Törököknek elkiſérése vólt bizva, Nov. 3-dikán jöttek ide. — *Laudon* fő Vezér, már Nov. első napján itt vólt, és a' Vár vivása végett, el-kezdett kéſzületekben, 's ki-adott rendelésekben, né-

némelly változtatásokat tett. 4-diken, el-küldötte az *Erdödy* Reg. ének eggyik Oſztállyát *Tsernetzbe* (Oláh Orſzágba) azzal a' parantsolattal, hogy ha talám Törökök találnának még ottan lappangani: tehát azokat verné el, és az oda való *Ispravnikot* hozná el. Az emlitett Oſztálly, hiven eljárt a' reá bizott dolgokban. De nem minden veſzteség nélkül. Mert a' házakba rejtezett ellenség ki felé lövöldözvén, *Szabo* érdemes Főhadnagy Úrtól, és 2 köz embertől a' Regementet meg-foſztotta. Kettőt ſebbe ejtett. — Vitéz népünk 11-et végezett ki az ellenségből, nyert tőle 30 lovat. — Nov. 6-dikán, érkezett *Ferentz* Hertzeg. Az emlitett nap, Gen. *Fábry* Úr, *Gladova* ellen küldetett. (Itt Gladovának már tudva lévő el-foglalását adja elő a' Levél Iró). — Ugyan azon a' napon, el-mene *Piatsek* Major Úr-is, maga Oſztállyával *Tsernetzbe*, és azólta ottan vagyon. Illy módon, *Orsova* egéſſzen bé van keritve, és ha ágyúinknak ellenek való ménydörgésére fel nem adják-is magokat a' Várbeliek, az éhség bizonnyal meg-ſzelidíti. — Miólta Gen. *Fábry* *Gladovát* el-foglalta: már *Negodintól*-is elverte a' Törököket; sőt *Viddin* alatt-is mutatták már magokat Huſzárjaink, az emlitett Vitéz Generális vezérlése alatt.

Au-

Auſtriai Belgyiom.

Nov. 21-dik napján költt Irásunkban, nagy reménységet nyújtottunk vólt a' Belgyiomi zűrzavarnak le-tsendesedése felöl. Azután újjra ſzomorú hirek jöttek, hogy t. i. a' Pártosoknak ſzáma újjra nevekedik; hogy hozzájok két Hertzegek-is állottak; *Gent* Városát fortéllyal, de valóban az emberiséggel ellenkező fortéllyal meg-vették; hogy már *Brüſſzel* ellen kéſzűlnek, hogy *Chriſtina* H. Aſſzony, H. *Maximilián* Testvérjéhez, *Coloniába* jött, 's a' t. Ezeknek hallására, arra határozta magát Ő Felsége, hogy az el-hatalmazott gonoſznak orvoslásához megént gyengébb eſzközzel fogjon. — Ellene fel-kelt Jobbágyaihoz Közbenjáróúl rendelte G. *Cobentzel*-t, a' Status Vice Cancelláriusſát, kihez a' Belgáknak-is nagy bizodalmok vagyon. — Annyival fundamentomosabban lehet az emlitett gyenge eſzköznek jó végét reményleni: mivel a' közelebb érkezett Belgyiomi Kurir vigaſztaló hirekkel jött. — Tsak a' Papság gondolkodna úgy átallyában, mint a' millyen gondolatokkal vagynak ſzerentsére ſok tanúlt, 's kötelesſégeket vóltaképpen esmerő Férjfiak közzüle, mindjárt másképpen fordúlna itt a' dolog. — A' ki, úgy véli, hogy ő, az Iſten ügye mellett fogott fegyvert, legnehezebben botsátja ki az azt kezéből!!!

Frantzia Orſzág.

Ezen Orſzágról, most-is azt bizonyithatjuk örömmel, a' mit Nov. 24-dikén irtunk felölle. — Több a' jó, mint a' roſſz jel. — A' Királynak okoſſága, 's az attól vezéreltetett könnyen hajló jó ſzivüsége, ſok gonoſznak el-háritója.

Béts.

Nov. 29-dikén érkezett viſſza *Bétsbe Ferentz* fő Hertzeg. Kedves Feleségét *Erſébet* fő H. Aſſzonyt, ohajtott állapotban találta: a' ki nem ſokára el-is fogja nyeretni vele az Atyai nevezetet.

Nov. 30-dikán jött eggy Oroſz Kurir, azzal a' hirrel, hogy már *Bender* ſem a' Portáé többé. — Úgy beſzéllik, hogy 200 ágyút találtak benne az Oroſzok. A' belölle ki-költözött fegyveres népnek ſzámát 15—16000-re mondják.

Nov. 16-dikán, igen különös múlattsága vólt Ő Felségének. Meg-lát eggy embert azon a' folyosón, a' hol az Inſtantziákat el ſzokta ſzedni, 's meg-ſzóllitja, hogy talám ő-is valamit akar kérni? „Nem, (felel az ember) hanem egy nyúlam van, azt akarom meg-mutatni Felségednek.“ Kérdi a' Tsáſzár: Mitsoda nyúl? Az alatt, elő veſzi az ember a' nyúlat, le-teſzi a' padimen-

mentomra, 's mellé egy dobot. Ezentúl, szóll a' nyúlnak, verje el a' *Laudon*, és *Coburg* Marsát. Mellyet midőn meg-tselekedett vólna, mondá neki továbbá, mutatná meg, mitsoda dühösségben vagynak a' Törökök, midőn a' miéink ellen jönnek. Akkor, neki állott a' nyúl a' dob fájának, azt karmolta 's harapdálta. Azután ismét, azon szavára gazdájának: „Hogy jöttek ki a' Törökök Belgrádból? hirtelen le-kushadt, 's úgy tsufzkált meg-lapúlva elébb elébb, mint a' vadász kutyáktól való féltiben szokott búkálni a' nyúl. Mikor ez-is meg-lett vólna: kiszollitotta a' Tsászár a' Cancellariájabeli Urakat, 's még egyszer meg-láttatta a' mezei nyúl a' maga tehettségeit. — Ezen nyúlas emberrel, eggy *Dely* nevezetü Miskoltzról való Magyar vagyon, a' ki a' Világnak majd minden részeit meg-járta, és sok tengeri ritkaságokat gyüjtött, mellyeket most itt mutogat, és *Linneus* szerént hellyesen, 's világosan magyaráz.

Folytatása a' Tüzi Testekről való Jegyzéseknek.

Hogy pedig az ellenség el ne ólthassa ezen már égő tüzi testeket: tehát a' zatskókat meg-rakják golyóbisokkal meg-töltött apró értz tsövekkel olly formán, hogy a' tsöveknek tsak a' végek láttzik ki

a'

a' zatskó óldalán. Midőn már a' zatskó el-kezdte az égést; mihelyt a' tűz, az emlitett tsövek közzül eggyhez ér: az, azonnal el-sül, és mivel sok van illyen tsű eggy zatskóban: tehát eggynek el-sülése után, tsak hamar következik a' másiké-is; és így, a' ki arra merné vetni fejét, hogy ő majd el-óltja az égő tűzi testét, egyenesseu menne az halálra; mert az egymás után sürüen széllyel pattogó golyóbisokból tsak meg-találná valamellyik. Az emlitett 3 tűzi Testek, főképpen töltelékjekre nézve, külömböznek egymástól: a' *gyújtó golyóbisba* olly materiát teſznek leg-bővebben, a' melly hamar gyújtson; a' *tüz laptába*, a' melly gyújtson-is, világositson-is; a' *világositó golyóbisba* pedig, jobbára ollyat tömnek, melly nagy lánggal égjen, 's világosságot okozzon. Arra nézve leg-inkább éjtszakának idején, lövöldözik a' világositó golyóbisokat ollyas helyekre, a' hol az ellenség sántzot hány, vagy másban foglalatoskodik. A' meg nevezett golyóbisok világánál fogva t. i. foganatosan ágyúzhatni az ellenségre, 's el-is lehet verni az éjtszakai munka felűl. Az efféle golyóbisokat tsupán Haubitzákból lövik. — Hogy a' golyóbis-zatskók annál erősebben állyanak, meg szokták őket kivülről erős madzaggal szorongatni, és osztán forró szurokba mártani. A' körül kötözések módjában van némi-nemű külömbség, a' mint azt, le-rajzólt formájokból első tekintetre-is észre lehet venni. Felül mindeniknek karikája vagyon hagyva, mellynél fogva, ide 's tova lehet hordozni. Alól, vas pléhből, kiszűltt boritékjok szokott lenni, azért, hogy a' kilövés alkalmatosságával, meg ne gyújtsa az ágyú fenekéről fel-lobbantt puskapor az allyokat. Azért-is, hogy a' repülés közben az égő fa tsöves részek legyen fel felé; a' másik pedig alá felé. — Az ágyúk üregjeiknek kisebb vagy nagyobb vóltokhoz képest, a' golyóbis zatskók-is nagyobbak vagy kisebbek.

Folytatása következik.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 4-dik Napján.

18.

A' fő hadi Tanáts, Dec. 2-dikán, adta ki a' következendő Tudositást, mellyet Hertzeg COBURG, Nov. 15-dikén, botsátott *Bukarestből.* Meg-parantsolta a' Hertzeg, *Levenéhr* Reg. béli Ob. B. *Kienmayer*-nek, hogy fekvése hellyéből, *Kalagureny*-ből, 300 Huſzárokkal, ugyan annyi Ts. 's K. Arnautákkal, és 200 Oláh Orſzági Arnautákkal, kerekedjen fel, 's két ágyút-is magához vévén, indúljon azon környékeknek meg-ſzemlélésére, a' mellyekre a' mi elől vigyázóinkat kellene ki-állitani. A' menetel közben megértette az Ob. Úr, némelly fel-fogott lakosoktól, hogy a' *Gyurdsovi* (Giurgevo) Diſtriktusnak *) (Raja) Vajdája, *Iſſuf* Basa,

*) Az *Ólt* vize két réſzre oſztja Oláh Orſzágot. — Az *Ólt* vizén túl lévő réſz, a' tulajdonképpen való

éppen az emlitett Diſtriktusnak *Oynak* nevü falujában tartózkodna, egynehány elő kelő Törökökkel eggyütt, a' végett, hogy a' *Gyurdsov* Vára ſzámára juhot 's más eleséget ſzerezteſſen öſzve. — Azonnal el-tökélette magában B. *Kienmayer*, hogy eggy próbát tegyen, t. i. a' Vajdát, hozzá tartozóival eggyütt, meg-támadja, 's kézre kerittse. E' végett ſzorgalmatoſſan értekezett minden útak erántt, és vezetőül válaſztván a' Tartománybéli Arnauták Elöljáróját *Maurodin*-t, el-ért 9 óránnyi mars után, egéſſz népével, másfél óránnyira *Gurdsevo* Várához. A' menetel éppen nem az igazándi úton esett. Innen meg-indúlt tsak gyalogjában az Oberſter, az Arnauták Elöljárójával, Major *Levatsitz*-al, 's *Barkó* Reg. béli Kapitány *Lovaſſzal*, és ment a' bokrok között egy fél óránnyira elő felé; hogy, *Oynakot* jól körül nézvén, a' fel-tett dolognak ſorját elömeneteleſſen el-intézheſſe. Az egéſſz kör-

való Oláh Orſzág. Ez, 12 kerületeket, és a' Duna mellyékén lévő 3 Török Diſtriktusokat (Raja) foglal magában; úgymint: a' *Brajlai*, *Gyurdsovi*, és *Turnoi* Diſtriktusokat. Az Olt vizén innen való réſz másképpen *Krajovai Bánátnak*-is nevezteték, és 5 kerületekből áll.

környéknek helyes meg-visgálása után vissza tért az Ob. Úr népéhez; és alkonyodás tájban el-küldötte Kapitány *Lovászt*, 50 Huszárokkal, és az Arnauták Elöljáróját 30-ad magával *Oynakba*, meg-hagyván nékiek, hogy az *Issuf* Basa házát vegyék körül, 's magát fogják el. Májor *Dely Basára* pedig azt bizta, hogy 300 Ts. 's K. Arnautákkal, és 30 Huszárokkal bal felé nyomúllyon, és a' mi szarvas marhát, 's juhot öszve szerzett *Issuf* Basa, mind azt hajtassa el. Maga az Oberster, népének még meg-maradott részével, és az ágyúkkal, jobb felöl a' *Gyurdsovi* úton várta, ha valami módon segittség találna jöni a' Várból. — A' dolog olly jó ki-menetellel ment véghez, hogy *Issuf* Basa, egy Titoknokjával, egy *Dervis*-sel *), és több más Törökökkel el fogatott. A' préda állott egynehány lovakból, egy falka szarvas marhából, és 1700 juhokból. Olly bátor szivvel, 's a' Törökökre nézve olly véletlen támadták meg őket a' miéink, hogy tsupán négy lövést tehettek: mert mihellyt látta Kapit. *Lovász*, hogy a' háznak eggyik

*) *Dervis* (Dervvis) Persiai nyelven szegényt jelent. A' Törökök így nevezik a' Török Barátokat.

szobájából védelmezni akarja magát az ellenség, és tüzelni kezdett az ablakokon ki felé: le-ugrott egynehány Huszárokkal eggyütt a' lóról, be-törte az ajtót, 's meg-lepte a' Törököket. Az Ob. Úr előre küldötte a' foglyokat, és a' prédát; és minekutánna a' Hertzegnek parantsolatja szerént a' környékek meg-visgálását, minden bántódás és veszteség nélkül, el-végezte vólna: vissza tért *Kalagureny*-ba. — Különössen magasztalta az Oberster, H. *Coburg*-hoz tett tudositásában, Kap. *Lovász*, a' ki több próbáit-is adta már bátor vitézségének, és az Arnauták Előljáróját *Maurodin*-t, a' ki ezen alkalmatossággal hasznos szolgálatot tett. — A' Hertzeg, most-is igen jól emlékezett Ob. B. *Kienmayer*-ről. — Előbbeni Tudositása után, ezen jelentést tette, hogy a' B. *Kienmayer* visgálódó Vitézei, a' *Silistriai* úton, a' Duna partján, az ellenség visgálódóit meg-támadták, 's mind egy lábig le-apritották.

ELEGYES TUDOSITÁSOK.

Béts.

A' Tsászár gyengélkedő állapottal vagyon. — *Ferentz* fő Hertzeg, hozott magával egy jegyző Könyvet, mellybe maga kezével le-irt mindent, valami napról napra e-

esett, *Belgrád* oſtromának kezdetétől fogva a' végéig. A' melly fő embereknek ſzerentséjek vólt látni, ezen jegyző Könyvét a' Hertzegnek, azt mondják felölle, hogy az, nagy gondoſsággal, 's igen hellyeſſen vagyon irva. 'Tsak ebből-is nyilván való, hogy nem tsupa ſzemlélője vólt ezen nagyra ſzületett Hertzeg, a' *Laudon* bölts Kormányozása alatt történt dolgoknak. — Örömmel ſzemléli II. JÓSEF ezen jegyző Könyvben, olly Unokájának munkáſságát, a' ki, annak idejében, hellyébe fog elő állani, az Auſtriai Birodalomnak kormányozására. Már ugyan eddig is tudva vólt, a' Hertzegnek oda le el-követett ſzorgalmatoſsága, Ő Felſége előtt; mert egy nap ſem múlt el, hogy *Belgrádból* Levelét ne botsátotta vólna a' Hertzeg kedves Feleségéhez, olly Levelét, mellyben ſzerelmének meg-bizonyitásán kivül, más fontos dolgok-is vóltak mindenkor irva; úgy hogy, ha az Ő Felségéhez mind úntalan küldetni ſzokott Hirmondóknak valamellyike, későbbetskén talált érkezni, mint ki vólt tsinálva érkezésének az ideje, tsak ment a' Hertzegnéhez, 's tőle kérdezte: Mi újság?

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Bár tsak azt-is ki-hirdethetnénk már hamar, hogy Ő Felsége meg-halgatta azon Nemes Vármegyéknek kéréseket, a' melyek a' Törvénynek Magyar Nyelvünkön lehető folyásáért esedeztek. Nem lehetetlen dolgot hiszünk, midőn hisszük, hogy szerentsénk fog még minékünk lenni, azt ki-hirdetni. Ugyan illyen hiedelemmel lévén, iktatjuk ide, eggy hallomáson épitett kérésünket. Értettük, hogy valamelly érdemes Hazánkfia, fáradozott vólna már eggy olyan Könyvnek ki-dolgozásában, a' melly nagy segéd lehetne, a' Törvénynek Magyarúl való folyhatására. Kérjük ezen jó Hazánkfiát, hogy, ha még ki nem botsátotta, vagy botsáthatta haszнálatos tárgyú Könyvét, bennünket ditséretes szándékáról tudósitani ne terhelteſſen. Nyerteseknek fogjuk magunkat tartani, ha néminémű részben eszközök lehetnénk, Hazafiúi buzgó törekedésének, óhajtott végre való juthatásában.

Ő Felsége parantsolatokat küldött, a' *Tseh* és *Morva* Országokban fekvő fegyveres néphez, hogy fel-készülve várja a' további rendeléseket. Gen. *Karátsay* könnyű lovas Regementjét pedig, már meg-is indittatta a' H. *Coburg* seregéhez.

Bet

Belgrád.

A' Belgrádi Érseknek neve: *Popovits Dienes.* A' melly hálaadó Prédikátziót tartott a' meg-nevezett Érsek, Okt. 11-dikén, Illyriai nyelven a' maga Templomában, az, itt Bétsben Németre fordíttatott, 's ki-nyomtattatott. Rövid: de fontos, és szépen elintézett Prédikátzió.

Naponként nevekedik a' Belgrádi lakosoknak száma, 's már nem csak a' Görögök, hanem a' Katholikusok-is tartanak közönséges Isteni tiszteletet. A' Katholikusok Templomához, Budáról viszik a' harangokat, azokat t. i. mellyek a' Franciscánusok hajdani Klastromok' Templomához valók voltak.

Nov. 14-dikén érkeztek ide a' *Budai* Polgárságnak 3 Deputátusai, azzal az 1140 tseber borral, a' mellyet a' lakosok magok inditásokból gyűjtöttek öszve. A' Deputátusokat nagy indúlattal fogadta a' Vár Comendánsa *Vallis* Feldmarsl. és mindent meg mutogattatott nékik, a' mit kivánhatna Belgrádban létében látni az ember.

Nov. 20-dikán történt itt, a' nagy LAUDON Unokájának, Oberstlieut. Báró *Laudon*-nak halála. Teste által vitetett a' következendő nap, egy szekéren *Zimonba*, a' holott illendő pompával el-temettetett. —

A'

A' ki esmérte ezen érdemes iffjú Bárót: sajnálja élete virágának olly hirtelen lett el hervadását. Mert szemlélt benne, eggy nagyra ment, de még sokkal nagyobbra menendő Férjfiat.

Német Országh.

A' Tsászár írt sok Német Országi Fejedelmeknek, és *Regenspurg*-ba-is, az ott rend szerént Széket ülő Ország' Gyülésének *) (Reichstag), hogy, ha kivántatni fog, maga-is kész leszen, fegyveres népet küldeni, az imitt amott támadt zűrzavarok-nak le-tsendesitésére. — *Trevir* ugyan magába tért, és még maga kivánta, hogy a' zenebonának szerzői meg-büntettessenek. — De *Lüttich*-ben még sem állott hellyre a' tsendesség. A' Rendek azt kivánnák, hogy Püspök Fejedelmek, eggyezne meg, az ő általok lett változtatásokba, 's újj rendelésekbe. Irkáltak eleget egymásnak **); de min-

*) 1661-diktől fogva, mind úntalan tart itt az Ország Gyülése. Tsupán 1713-dikban tevődött által eggy kevés időre a' Pestis miá *Augspurgba*, és 1742-dikben, egynehány esztendőkre, *Frankfurtba*.

**) Ott hagyta *Lüttich*-et darab időtől fogva a' Püspök, és most *Trevir*-ben tartózkodik.

minden foganat nélkül. Nov. 7-dikén megirta maga a' Püspök a' Rendeknek, hogy már ki van rendelve a' Katonaság, melly az előbbeni rendet *Lüttich*-ben hellyre állittsa; feddődzik a' Rendek ellen, hogy egyedül tsak az ő igazságtalan, és vakmerő ellent állások viſzi be a' fegyvert a' Tartományba; inti, hogy engedelmeſségek által előzzék meg a' gonoſzt, melly reájok következik. — De még eddig úgy irják minden felől, hogy tsak azok a' *Lüttich*-iek, a' kik vóltak; de irják azt is, hogy a' *Pruſſziai*, *Münſteri*, és *Palatinátusi* Seregek indúlnak ellenek. — A' *Neuvidi* Újságban, még a' mars útjok-is le van irva, a' *Lüttich*-be ki-rendeltt Pruſſz. Batalionoknak. — *Oberkirch* *) nevezetű Városotska-is háborog. — A' *Heſſen-Caſſeli* Landgráfnak fő és lakó Városáról *Caſſel*-ről ſem jó hirek kezdettek vólt jöni: hanem, Nov. 8-dikán irták *Marburg*-ból, hogy egyéb nem esett ezeknél, úgymint: A' Landgráfnak eggy kemény ki-fejezésekkel tellyes Inſtantziát adtak bé, mellynek ſzerzője, örökös bilintsekre büntettetett; le-irója, felesé-

*) Ez, a' *Straſzburgi* érsekséghez tartozik: de a' Német Birodalomban vagyon, a' *Rajna* vizén innen; *Straſzburghoz* 3 mértföldnyire.

ségestől 's gyermekestől ſzámkivetésbe küldetett; a' bé-adója pedig, meg nem határozott időre, fenyiték-házba (Zuchthaus) tetetett. Továbbá: némelly fenyegető irásokat raggattak fel, közönséges hellyekre, mellyek által főképpen két nagy embereknek akarták meg-vetni az ijjedtjeket. Az eggyiket, *Fulon*nal *) haſonlitották egybe, és néki-is haſonló véget jövendöltek amazéhoz. A' másikat ſem igen kiméllették meg, úgy vélekedvén felölle, hogy a' lett vólna oka a' fa meg-drágúlásának. — Ezek így történtek: de a' nép azért tsendesſégben vólt. — A' Landgráf parantsolatokat adott ki, mellyek mind a' népen lehető könnyebbités eſzközeinek fel-találására tzéloznak. Meg-is kiſſebbitett némelly adókat.

Anglia.

A' *Londonból* Nov. 10. és 13-dik napján költ Levelek bizonyitják, hogy az úgy neveztetett napkeleti *Indiai* kereskedő Társa-

*) *Fulon*, Miniſterséget viselt, igen gazdag Frantzia Ur vólt. életében ſok igazságtalanságot 's kegyetlenséget követett el; de meg-is adta az árrát. Mert ezen folyó eſztendőben, Jul. 23-dik napján, a' dühösködő Párisi nép kegyetlen módra végire járt.

ság 180,000 font Sterling árrú portékát vámoltatott meg közelebb, az oda való Vám házban. Az említett Levelekből olvaſſuk azt is, hogy a' Londonban tartozkodó Frantziáknak ſzáma, újjra nevekedett némellyekkel, a' kik Hollandiából mentek oda. Moſt veſz hát valamit viſſza abból Anglia, a' mit eddig nyert tőle eſztendőnként Frantzia Országaz által, hogy ſokan látogatták az Anglusokból. 1777-ben múlattak Párisban 3000 Anglusok. Ha átallyában egynek egynek eſztendeig való költségét 100 font Sterlingre teſſzük: a' mindjárt fel-megy 300,000 font Sterlingre.

Angliában a' közönséges Sert-is komló nélkül próbálták moſtanában főzni; mivel némelly irásokban azt kezdették meg-mutogatni, hogy a' Ser ártalmas az egéſzségnek, és a' *Calculus* fájdalmait nevelí.

Svéd Orſzág.

A' *Stokholmi* újjabb Tudositások ſzerént nagyon kezdenek uralkodni, a' Svéd hajós ſereg köztt *Carlskrona*-nál, a' nyavalyák, 's igen ſok ember el-húll. A' Király felől, Nov. 10-dik napján, azt irták, hogy még akkor Finnlandiának *Borgo* nevű városotskájában vólt, és hogy ott-is fog egynehány hetekig múlatni.

Gene-

Geneva.

Sokat köſzönhet Frantzia Orſzág ezen Városnak. Mert e' ſzűlte neki *Neckert*; mostani ſzorúltt állapotjában pedig pénzzel-is kivánja ſegiteni. Már 500,000 Livrára megy, a' mennyit öſzve adtak *Geneva* jó ſzivű Polgári, Frantzia Orſzág ſzámára.

Velentze.

Azt irják innen, Nov. 4-dik napján, hogy ſoha ſem vólt a' közönséges Társaſág olly vekengésben, mint most. Reá hagyta magát az el-múltt eſztendőben vetetni, némelly Udvaroknak hitegetésekre, hogy a' Törökökkel tzimboráskodjon, holott már 3 eſztendőkkel ez előtt, az Oroſz Birodalommal tanakodott, 's végzett a' Porta ellen. — Fél a' Tanáts, hogy ha a' jövő eſztendőben, *Boſzniát* el-nyerné a' Tsáſzári Udvar: könnyen *Dalmátziát* tehetné oſztán a' lépéseket. — És akkor, nem a' leg-kivánatosſabb állapotja lenne Velentzének. — Ha az Oroſzok *Kiliát* el-veſzik, a' Dunának a' fekete Tengerbe való ſzakadásánál: akkor az egéſſz Velentzei kereskedés ſemmivé leſſz.

Török Orſzág.

Nem tsak eleség, hanem pénz dolgából-is meg kezd fogyatkozni a' Török Udvar. A' *Szultán* parantsolatokat adott ki, hogy a' régi Piaſterek olvaſztaſſanak el, 's az

az újjonnan verendő Piaſtereknek ne legyen egéſſz két harmad réſze ezüst; ellenben, több legyen benne eggy harmad réſznél a' réz. — Ez által, úgy reményli, a' Porta meg-nyér 15—20 milliomot. — A' bizonyos egy réſzről; de az-is bizonyos más réſzről, hogy az által ſokat veſzt, a' kereskedésre nézve. Veſzt a' Svéd Udvar-is, ha illyen Piaſterekkel fizeti ki néki a' Porta a' megigért ſummát. — A' *Smyrnai* Tudositások ſzerént, öſzve esküdtek az Ásiaiak, hogy többſzör ki ne jöjjenek katonáskodni Europába.

Frantzia Orſzág.

A' Király, el-kezdett már, a' Nemzet Gyülése által ki-tsinált újj Titulusſával élni. Ez az: *Lajos*, Iſten kegyelméből, és az Orſzágnak rendelése (Conſtitution) által, a' Frantziák Királlya.

A' Nov. 10-dik napján tartatott Nemzet Gyülésében, eggy Inſtántzia olvasódott el, mellyet a' *Joiſſonsi* Apátzák *) küldöttek a' Nemzet Gyülésének. Ezek az Apátzák arra kérték a' Gyülést, hogy őket haggya meg.

*) Ezek az Apátzák a' Sz. Benedek Szerzetéből valók, a' B. Szűzről nevezetett (Notre Dame) Apátúrságban.

meg. A' vólt kéréseknek utánna vetve, hogy ök kéſzebbek életektől meg-válni, mint ſem a' Klaſtromot oda hagyni.

A' Proteſtansoknak dolgaik mind jobban jobban kezdenek menni Frantzia Országban. Már közönségeſſen énekelnek. *Nannetumba* (Nantes) Orgonát-is ſzerzettek. *Burdegalában* (Bourdeaux) eggyütt akarnak a' Reformátusok és Lutheránusok Templomot épittetni; és a' halotjaikat már egéſſz tzeremoniával temettették. — Majd minden Tartományokban válaſztattak már Prótestánsok-is, a' kik az Ország Rendjei Gyülésének Tagjaivá lehetnek. — A' vallás béli viſſzáſság, nem tsinál hát több *Bertalan* éjtſzakáját Frantzia Országban. — Eggy-is ſok vólt!!!

Folytatása a' Tüzi Testekről való Jegyzéseknek.

A' *büdösitő*, *fojtó*, vagy *göz tsináló* golyóbisok (Dampfkugel) arra valók, hogy, nehéz füstjök által, a' Kaſzamatákból-is ki leheſſen üzni az ellenséget. — Ezek nem egyebek, hanem tsepűből, vagy gerebeletlen kenderből, ſzekér-kenöttsel, faggyúval, és ſzurokkal kéſzűltt gömbölyeg testek.

A' *ſzurok-koſzorúk'* kéſzitéseknek módja, nem igen mesterséges. Mind öſzve ebből áll: holmi ótska kötél darabokat koſzorú formákra öſzve fonnak, 's azo-

's azokat forró ſzurokba mártják. Ezeket (valamint a' fojtó golyóbisokat-is) meg-gyújtva, kosarakra rakják, 's úgy vettetik az ellenség Várába. Ha nem mondjuk-is, tudni való: arra a' végre, hogy gyújtsanak.

A' *lárma-fa*, eggy öt ölnyi forma magasſágú pózna, vagy rúd, mellynek felsö réſzét olly formálag, mint a' Rajzolaton lehet ſzemlélni, ſzurkos ſzalmával bé-fedik. A' ſzalma kötél, mellyel körül van tekerve a' ſzalma, le-nyúl egéſſzen a' rúd tövéig, hogy annál fogva, azon ſzempillantatban meg leheſſen a' lárma fát gyújtani, a' mellyben kiváncatik. — A' rúdra némellykor két kerek deſzkákat-is tsinálnak, a' *c* betü alatt látható formára: azokat ſzurok koſzorúkkal, vagy más affélekkel meg-rakják, 's úgy boritják bé ſzalmával, és ezt azért tselekſzik, hogy a' tüz annál tovább tartson. — A' lárma-fákat, a' hol tsak lehet, mind dombokra ásſák, a' ſzélsö örizetek' ſorjában egymáshoz nem meſſze. Mindenik mellé eggy eggy Strázsa van rendelve. Mihellyt éſzre veſzi valamellyik ezek közzül, hogy jö az ellenség: azonnal meg-gyújtja a' lárma-fát. Ezt látván a' több Strázsák-is, haſonlóképpen tselekeſznek. Ekként, egynehány mértföldnyire-is tudtára esik, igen rövid idö alatt, az egymástól nem meſſze fekvö Katonaságnak, az ellenség jövetele. A' lárma-fákat föképpen éjtſzaka ſzokták meg-gyújtogatni.

A' betükkel jegyes Rajzolatoknak magyaráztatja így következik: Az *a* jelenti a' Gyalogok (Muskatérosok) töltését; a' *b* a' Stuttzosokét. Mind kettö papirosból kéſzült, alól a' golyóbis fekſzik, azon felyül puskapor vagyon. Az *e* ábrázolja az ágyútöltsért (Stuckbrandl), mellyröl már más izben

ſzol-

ſzóllottunk. Rézből vagy bádogból kéſzül. Illyen töltséreket ſzoktak a' Bombákba, és Gránátokba-is dúgni; de akkor, laſſan égő materiával vagynak ezek meg-töltve, melly t. i. tsak akkorra ég le, a' Bombáknak és Gránátoknak töltelékjekig, mikorra azok a' ki-intézett hellyekre le-esnek. A' *d* alatt lehet a' *gyújtó tsőt* ſzemlélni. Erről-is vólt már ſzó. Az *f* alatt látjuk a' Mozsár ágyúkba való *poros zatskó* formáját. Ennek hoſſzasága eggy lábnyi, ſzélesſége pedig 4 újnyi. A' fenekén eggy 6 fontos meg-töltött gránát fekſzik, azon felül a' zatskó mind puskaporral van teli. *g. Jel adó Rakéta.* Ennek a' tokja papiros, mellyet puskaporral keménnyen meg-töltenek. A' felső réſzéből eggy kanótz nyúlik ki. Ezt meg-gyújtják, 's úgy vetik fel a' Rakétát, mellynek világa által jelt ád eggy réſz a' másnak. *h.* Golyóbis *próba.* Ezt, nyelénél fogva eggyik kezében tarthatja az ember, a' másikkal, rajta a' golyóbisokat kereſztül botsátgathatja. Ha által férnek a' golyóbisok: az, annak a' jele, hogy éppen álkalmas nagyságuak. *i.* Kézi gránátokkal meg-töltött kosár. A' gránátoknak ſzáma rend ſzerént 14 vagy 19. Midőn a' kosár ki-lövődött a' mozsárból: belőlle a' meg-gyúladt gránátok, jég-eſső formára, ſzéllyel ſzóródnak, 's el-pattogván, ſzörnyű károkat okoznak. Az eſféle gránátokkal töltött kosárt *Fürjnek* (Wachtel) hivják a' Németek, vagy azon haugra nézve, mellyet tsinál a' kosárnak a' levegő égben való repülése, vagy pedig, mivel a' gránátoknak egymást fel-váltó pattogása, és a' Fürjnek pitypalattyolása között-is vagyon néminé-mű haſonlatoſság. *k.* Meg-gyúladt kézi gránát. Ez

3 fontot nyom.

A' jövő Poſtán meg-küldjük *Új-Orsovát* rajzolatban.

19.

Tudományi Jelentés.

Így végzi ama' nagy FRIDRIK, a' *Voltér* Henriásſa eleibe kéſzített Elöl járó Beſzédét: „Úgy itéltem, hogy, ha ezen, tsudálkozást érdemlő Iró (Voltér), betses vóltának jeleit ki-mutatom, azzal, néminémüképpen, a' mi Századunkat meg-tiſztelem, és leg-alább a' maradék firól fira által fogja egymásnak adni, hogy, ha a' mi Századunk nagy Embereket ſzült, meg-is esmérte azoknak egéſſz érdemeket.“ — Támadtak ezen Századnak végére sietö réſzében, kedves Hazánkban-is olly Férjfiak, kik haldoklott Nyelvünknek újj életre való hozásában, vagy külön külön, vagy öſzve vetett vállakkal-is munkálódnak. Mind azokat, mind ezeket esmeri már réſz ſzerént a' Haza, 's Anyai indúlattal öleli. De ſzükség, hogy kedves Hazánknak azon réſze elött-is esmeretesekké legyenek, a' melly talám még eddig, vagy ſemmit ſem, vagy leg-alább igen keveset tudott róllok. — Ebben eſzközök kivánunk lenni. Jelentjük azért örömmel, hogy azoknak ſzámát neveli mostaná-

ban T. T. *Tót* Jósef Úr, a' ki az Anyaſzent-egyház Történeteit, (mellyeket haſzonnal tanit a' *Pesti* Szemináriomban), ſzűletett Nyelvünkön ſzándékozik ki-adni. Az utóbb említtetteken értjük azon Magyar Társaságoknak buzgó Tagjait, a' kik Nyelvünk gyarapodásáért élnek, halnak. — Már magaſztaltuk más izben, a' *Komáromi* Társaságot. A' mit felőle mondottunk, az érdem' megesmerése, 's az azt másokkal-is meg-esmertetni kivánó igyekezetünk mondatta velünk. Tagjainak Hazafiságokról, nem mi ſzóllunk most, hanem ſzóllyon Nyelvünk mellett való hív fáradozások, ſzóllyon közelebb az az áldozat, mellyet a' forró Magyar indúlat nyújtatott velek a' Haza Oltárára. Értjük azon 20 arany jutalom pénzt, mellyet ajánlnak a' Haza képében, annak, a' ki eggy ſzép Magyar *ſzomorú Játékot* *) fog ki-dolgozni, mellynek ſummáját a' maga tettzése ſzerént válaſzthatja a' Szerző, a' Magyar Históriából. — A' *Kaſſai* Társaságról, még nem ſzóllottunk. Ez, 1788-dikban állott öſzve, Nyelvünk' gyarapitására, 's annak olly Nyelvvé való el-kéſzitésére, mellyen mind írni,

*) Erről, rövid időn, bővebb Tudósitást fogunk tenni.

írni, mind tanitni, 's mind pedig közönséges dolgokat-is leheſſen alkalmatoſſan folytatni. Ditséretes tzéllyának el-érése végett, arra határozta magát, hogy *Magyar Muſeum* nevezet alatt, válogatott gyűjtemény Darabokat adjon ki, a' mint már 4 illyen Darabok közre-is botsátódtak. Nem mondhatnánk mi ezen nagy érdemű Társaságnak méltó ditséretére annyit, a' mit ſokkal felylyűl ne haladna magának eggy okos Olvasónak itélet tétele, a' ki figyelmetesſéggel el-olvasta, vagy olvasándja a' meg-nevezett Magyar Muſeumra való *Bé-vezetést*, melly az első Negyedben, első hellyet foglal. — Remek az, mindenképpen. — Mentől elébb rajta leſzünk, hogy Irásunkba egéſzlen bé-iktathaſſuk. — Az emlitett első Negyedből kivántunk ez úttal ide bé-tenni egynehány ſor Verseit, azon Társaság' eggy érdemes Tagjának. Ezek azok:

KOPORSÓ IRÁS.

Állj meg, ó Hazafi! tekints e' Táblára:
Itt nyúgſzik, 's változik hajdani porára
A' nagy ORTZY-aknak méltó Unokája,
István, Magyar Iffjak' ditsőűltt példája;
Ki tizennyóltz nyarat fellyűl alig ére,
Hogy éltének jutott hervaſztó telére: —
Mert a' halál őtet már öregnek vélte,
'S nagy erköltseiről idejét itélte. — —

Mint fel-jövö Napját Hazája úgy nézte,
'S ér'tte fohajtásit az Urhoz intézte.
Néki másként tettzett! — 's azért bús végzése
Nem engedte, légyen délre jöhetése! —
Meg-hólt! . . 's a' ki elébb reménnyét fel-hozta,
Édes Nemzetének gyáfzát az okozta! — —
Eredj' már: 's kérd te-is Mennyei Atyánkat,
Szánnya meg már egyfzer vefzni — tértt Hazánkat!

Batsányi.

A' több tulajdanképpen való Tagjai a' Kaffai Társaságnak, *Báróti Szabó Dávid*, és *Kazintzy* Túdós Urak, kik mind ketten már más munkáikról-is nevezetesek. — Az elsőnek, illy homlok-irás alatt való Könyvét: *Báróti Szabó Dávid' költeményes Munkái. Utólsó ki-adás Kaffán, 1789.* közelébb vólt fzerentsénk itt, eggy Méltóságnál látni. — A' Könyvnek belső érdeme, meg-érdemli azt a' nyomtatás által nyertt külső formát, melly, meg-vallyuk, annyira a' jó íznek regulái fzerént vagyon el-találva, hogy méltán első *tsinos Magyar* Könyvnek nevezhetjük. Ennek fzemlélése fel-inditott bennünket, hogy Ki-adójának Képét, a' Könyv nagyságához alkalmaztatva, fzépen ki-mettzetteffük, és az elő fizető Uraknak meg-küldjük; hogy a' kik közzülök a' ditsértt Munkát meg-fzerezni kivánják-is: azt ennek eleibe köttethettesfék. — Miben fáradoz újjo-

jolag T. T. *Szabó* Profeſſor Úr, az nyilván való ezen Híradásból:

A' ritkább Magyar igéket magába foglaló *Kisded Szó-tár*, ſokaknak kérésekre meg-egyengetve, bövítve, 's az A. B. C. rendi ſzerént új formába ſzedve, meginț ki fog adatni.

Kiki által látja, miném̃ű gyarapodást várhat az illy' munkából a' Nyelv, könnyebbséget pedig az Iró, ha azt, a' mit homlok-irásúl viſel, nagyobb tökélletesſégre viheti. — Kérettetnek azért mind a' két Hazának érdemes Fijai, hogy azon, még eddig mások előtt idegenebb ſzabású 's értelmű igéket — mellyek helyenként magyarabb Vármegyéinkben, 's Székeinkben ſzámosan találtatnak; értelmeket, 's a' vélek való élésnek módjait rövideden fel-jegyezvén, ſzabad Póstán *Kaſſára*, eggy két hónap alatt, ne ſajnáljàk meg-küldeni a' Szerzőhöz

Szabó Dávidhoz.

Béts.

Ő Felsége némellykor ki-kotsiz a' Városon kivűl: de, mivel a' hidegtől tart, elébbeni ſzokása ellen, tsak hamar le ſzokott estve feküdni. — Ugyan az Ő Felsége változó egéſzsége okozza, hogy az Új Eſztendei pompa-is el fog maradni.

Sok Generálisok, 's fő Tiſztek érkeznek ide naponként, onnan alólról. Vala ſzerentsénk látni Gr. *Clerfé*, H. *Waldeck*, Gróf *Harrach*, 's más Generális Urakat. — Egynehány Húſzár Tiſzt Urakat-is lehet itt ſzemlélni, kiknek fel-pedertt bajúſſzal ékes vitéz

tekin-

tekintetek, ſziveket hódit. — Vagynak itt mostan ſok külső Orſzági Tiſztek-is, *Oroſzok*, *Frantziák*, *Anglusok*.

Pellegrini, és *Collorédó* Feldmarsalok, még nem érkeztek viſſza. LAUDON Fő Komendirozó Vezér-is oda van, és nem bizonyos, mikorra jő viſſza, a' hová ment, *Coburg* és *Hohenlohe* Hertzegekhez.

A' múltt Szombaton (Dec. 5-dikén) vatsorára hivta a' *Velentzei* első rangú Követet (Ambaſſadeur) az ide való fő Uraságokat. Hogy húsſal-is traktálhaſſa a' Gazda a Vendégeket, egéſſz 12 óráig kellett a' Böjt miá várakozni. Éjfél után 2 óráig tartott a' vatsorálás. Aſztal után ſemmit ſem múlatni, a' bé-vett ſzokás ellen lett vólna. — Mikorra oſzolhattak el egéſzlen a' Vendégek? 's mikorra mehettek oſztán a' Dámák otthon feküdni; és vallyon, el-kéſzülhettek e' más nap a' Sz. Miſére? Már ezen kérdésekre való felelettel nem ſzolgálhatunk.

A' miólta a' Német Birodalmakban felállott a' *Steuer-Regulirung*, és annál fogva, magoknak kell ezentúl miveltetni a' földes Uraknak ſzántó földjeiket: az ide való Uraságok-is rakásra kezdik vetetni az igás lovakat, 's azért-is igen nevekedik azoknak az árrok.

Tegnap

Tegnap tartotta *Gallitzin* Hertzeg, az Oroſz elsö rangú Követ, *Bender* Vára ſzerentsés meg-vételéért, a' *Te Deum Laudámust*, maga udvari Kápolnajában. Örült a' Hertzeg, midön látta, hogy más vallású Uraságok-is jelentek meg feles ſzámmal az ö Kapolnajában. — A' *Bender* meg-vételéröl való egéſſz Tudósitás, még ezután fog *Péterváraſában*-is közönſégeſſé tétetödni, akartuk mindazáltal most elöre-is közleni, a' mit eddig lehetett arról értenünk: Valamint *Akiermán*: úgy *Bender*-is minden vérontás nélkül jutott az Oroſzok kezére. T. i. oda érvén H. POTEMKIN *Bender* alá, megizente a' Vár Kormányozójának, hogy a' Várat adná fel. Izenetére, meg-jelentek azonnal a' Várból 4 Követek, kik 14 gondolkozásra való napot kértek a' Hertzegtöl: de ez, tsupán 4 napot engedett, értésekre adván elébb nékiek, hogy ha magokat ſzép ſzerént fel nem akarnák adni: kéſzen áll a' ſzárazon 50 Batalion, és 65 Oſztálly, a' temérdek ágyúkkal; nem külömben a' *Dnieſter* vizén-is, a' hajós Sereg, *Bender*-nek erö hatalommal való meg-vételére; és, ha úgy történne a' dolog: tehát akkor eggy Léleknek ſem fogna meg-kegyelmezni. — A' Követek viſſza tértek; meg-mondták, hányadán van a' dolog, mellynek hallására

a'

a' Várbéliek sem soká tétovázták; hanem magokat meg-adták. — Azt irják, hogy öszveséggel mintegy 30,000-en lehettek. — Közöttök eggy, Seraskier, és két, 3 lófarkas Basák vóltak. A' Várban találtatott ágyúk számát 300-ra teszik, mellyeken kivül 8000 mázsa puskapor, 's más temérdek mindenféle készületek birtak a' győzedelmesek kezekre.

A' Bétsi *Magyar Kurirban* azt olvastuk, hogy T. T. *Gyöngyösi*, és T. *Horváth* Ádám Urak fognának Verset irni, a' Hertzeg *Eszterházy* Antal Úr halálára: de mi kérjük a' meg-nevezett két érdemes Urakat, ne siessenek a' Vers irással. Mert örömmel hirdetherjük, hogy a' vitéz Hertzeg még él. Igaz, hogy vólt valamelly hosszas álma: de abból fel-serkenvén, jobban kezdett lenni. — Ezt onnan tudjuk, a' honnan leg-jobban lehet tudni.

Itt úgy emlegetik, hogy *Christina* fő H. Asszony, 's Férje *Albert* Hertzeg, nem sokára ide jönnének *Coloniából*, a' hová mentek vólt, a' Belgyiomi véres zenebona miá, rendes lakozások hellyéből *Brüsszel*-ből. —

Magyar Ország.

Komárom körül, történtt dolognak irják. — Azon tájjon, valamelly falúban

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ban lakott eggy Obsitos, kinek fele fizetése ki-járt. Ennek mindég azzal vólt tele a' feje, hogy ő valamikor akkor 3 ló-farkas Bása fog még lenni; azért is mindég a' Törökökhöz ſzított, 's éppen nem örömmel hallotta, ha a' mi Seregeink győzedelmeikről vólt a' beſzéd. Hogy a' Falusiaknak hirekkel esett *Belgrád* meg-vétele: tsak az Obsitos truttzára-is el-lakták annak az örömét, és éjtſzakának idején fel-állitottak eggy póznát, mellyre 3 tehén farkat kötöttek, 's valami deſzka darabot ſzegeztek, mellyre ezt irták: *Szelim* Szultán küldi a' maga hivének ezen tiſztesſég jelét, és ime most 3 tehén farkas Basává teſzi. — Reggel midőn ki-jönne honnyából az ember, ſzemébe tünik a' pózna. Ennek első meglátására, dühösſégbe esett, hirtelen hajlékába viſſza tért, és magát eggy ſelyem sinórral meg-fojtotta, minekutánna ezt irta vólna krétával az aſztalra: „Mivel nem uralkodhatok úgy, mint Basa: tehát legalább úgy akarok meg-halni, mint Basa.“

Gallitzia.

Az el-múlt hónapnak 20-dika tájján, Lengyel Orſzágból, *Ó Zámosc* nevezetű Városunkba, némelly gonoſz tévők bé-rontottak, a' Vámost meg-ölték, a' Kontrallórt keménnyen meg-ſebesitették, a' Kerü-

rülőnek füleit el-vágták, a' Kaſſzából a' pénzt, melly mintegy 15,000 forintra mehetett, el-vitték.

Lemberg-ből azt irták, Nov. 24-dikén, hogy áma nagy vitéz Generális *Karátsay* Úr ott vagyon. Midőn a' Játék nézö hellyben meg-látta a' nép: azonnal tapsolni kezdett, 's kiáltotta örvendezve: Ellyen *Karátsay!* A' Generális Úr meg hajtotta magát a' Közönségnek. De, hogy tsak nem hagyta félbe a' nép a' *Vivat* kiáltozást, hallatós ſzóval meg-köſzönte a' Gen. a' tiſzteletet, mellyel fogadtatott, és kérte, hogy hadd legyen már elég, utánna vetvén kérésének, hogy mind ez, az ő érdemeit fellyül haladná. Ember ſzerető, 's barátſságos vóltáról igen magaſztalják. Különös hajlandóságát mutatja a' Regementjebéli Tiſztek eránt, melly most *Lemberg*-ben, és a' Környéken fekſzik. Meg-kérte a' *Fejér Bárányná* a' Vendégfogadóst (a' kihez ſzoktak a' Lembergben meg-fordúlt Uraságok ſzállani), hogy ſemmit el ne vegyen Regementjebéli Tiſztektől, kik az alatt fognának Lembergbe menni, míg a' Generális ott fog múlatni; hanem a' mi fog kivántatni, maga ki fogja fizetni. — Kérdezte eggy Gavallér a' Generális Úrtól: Hogy' esherett a' meg, hogy a' nagy Vezért, olly temérdek népével

vel eggyütt, úgy meg lehetett rongálni? Ezen kérdésre adott feleletében azt mondja, a' többek között, a' Generális Úr: „A' rend előtt kell látni az ellenséget, hogy meggyőződhessen az ember felőle, mennyire el-szánnyák magokat a' Törökök, minden meg-támadás alkalmatosságával, hogy vagy győznek, vagy meg-halnak.“

Horváth Országg.

Nov. 28-dikán, inditotta F. M. L. B. *Wallisch*, az itt következő Tudositását Gen. *Jellatsitsnak*, a' fő hadi Tanátshoz. Nov. 27-dikén, fel-kerekedett a' *Predori* Kapitány 500 lovas Törökökkel, 's nyomúlt, musika szó alatt, a' *Kozaratzi* hegyen keresztül, határaink felé. Főhadnagy *Borojevits*, a' ki 152-tőd magával *Knetz*-nél, és *Begovo Polie*-nél visgálódott; mihellyt észre vette az ellenségnek közelgetését: azonnal meg-bújt, és tsak egynehány embereit küldötte előre, a' kik tudnák meg, millyen forma erővel vólna az ellenség, 's miben mesterkedne. Meg-hagyta nékik, hogy, ha nálloknál sokkal felesebb számú ellenség fogná őket meg-támadni: tehát vonnák vissza magokat azon helly felé, a' hol állott vólt lesben *Borojevits* Úr. Mihellyt az ellenség meg-sejtette a' miéinket, leg-ottan nekik esett, és a' les

he-

helyig kergette: a' mellyből ekkor több Vitézeink egyszerre ki-omlottak, és olly tűzzel tsaptak az ellenség közibe, hogy ez végre sok sebessеivel meg-futamodott, és 14 hólt-jait az ütközet hellyén hagyta. — Újjra szerentsét próbált: de olly erőben állott ellent kevés népünk, hogy az ellenség megént meg-futamtatott, 's széllyel veretteteтt. Hanem, tsak nem akarta még-is a' *Predori* Kapitány tágitani a' dolgot: ismét öszve vatzákolta el-szilált népét, és harmadszor-is neki hajtatott seregünknek. Kiáltott, hogy, a' több több vérontásnak el-távoztatása végett, adnák meg magokat; ő kész lenne, a' miéinket, leg-ottan Török foglyokkal fel-tserélni: még pedig olly formán, hogy 1 Törököt, 5 emberünkel, fogna fel-váltani. De részünkről, ezen kiáltásra semmit nem igyeltek: hanem, tüzeltek szakadatlanúl, úgy hogy az ellenség ez úttal-is kéntelenítetett a' tsata piatzot el-hagyni, és magát egésſz *Brédáig* visſza vonni. — Mi, ezen aikalmatosſággal 2 *Sereſſánust* veſztettünk. Maga Főhadnagy *Borojevits* kemény sebet kapott. Rajta kivűl, *Noszinits* Zászlótartó, és 6 Sereſſánus sebesedett meg. De ezeknek a' sebjek nem igen veszedelmes. A' miéink sok kardot, hangyárt, lándsát, ruhát, puskát

kát találtak az ütközet hellyén, mellyből azt lehet ki-hozni, hogy sok hóltjait, és sebesseit kellett magával el-vinni az ellenségnek. — Magasztalja Főhadnagy *Borojevits*, *Nosztinits*, és *Jurisits* Zászlótartóknak vitézségeket, valamint a' vezérlése alatt hartzoltt egész hegyi Katonaságét-is; különösen pedig *Dmitar Butrovatz* nevezetű Serestánusét, a' ki, hogy a' puskája el nem sült, midőn egy Török feléje nyargalt vólna: meg-forditotta a' puskát, 's annak az ágyával tsapta földre a' Törökőt.

Ezen Tudósitás végin a' van, hogy a' *Báni* Regementnek eggy Altisztje, Oktob. 3-dikán, *Jeserskynél* ki-mutatott különös vitézsége által, arany érdem pénzre tette magát méltóvá.

Oláh Országh.

Az ide való Bojárok azt igérték, hogy 40,000 emberünket, 's még többet-is ki fognak egész esztendőt által tartani húsfal; még pedig olly jutalmasson, hogy 2 font és 1/4 rész tsupán 3 kr. ba kerül. Széna-is igérődött elegendő, és 800,000 köböl búza. — Sok költséges Magazinomoknak fel-állitásától meg-menti e' szerént Oláh Országh Ő Felségét, a' melly most annyival jobban esik, mivel *Bukovinában*, és *Erdéllyben* nem igen sok búza termett.

Most

Most jött a' hire, hogy *Gyurdsov* Várára Katonáink véletlenül reá ütöttek, 's szerentséssen meg-is vették. *Brajla* Várát-is szándékozik még az idén kézre keriteni H. *Coburg*. — Ezek a' hirek mind meg annyi meg-ölő betűk, a' Török Birodalom fő Városának *Konstantzinápolynak*, úgymint a' melly, Oláh Országtól való meg-válása által, sajnossan érzi eggy olly éles Háztól lett meg-foztattatását, mellyből esztendőnként 30 hajó eleséget, és 20,000 juhot várhatott.

Szervia.

Gládovát vissza akarta venni, a' legújjabb hirek szerént, egy Basa, nagy erővel: de talpon állott Katonáink által hatalmassan vissza veretteteti.

Újj Orsovának rendes ostroma félbe szakadt most egyszer. Az *Allion* hegyén csak eggy része maradt a' Várat ostromlott Seregnek, úgy neveztetett *Blok* házakban *); a' több része pedig téli quártélyokra oszlott. — Az emlitett Vár fekvé-

*) Ezeknek formájokat, a' reájok való szükséges magyarázattal együtt nem sokára meg fogjuk küldeni.

vését most küldjük, a' jövő Postán pedig irni-is fogunk valamit rólla.

Auſtriai Belgyiom.

Várjuk jó reménység alatt, mire fog menni a' Belgyiomi Pártosokkal, Gróf *Cobentzel* Úr, a' kinek böltseſſégétől, 's hivségétől függeſztette fel Ő Felsége egéſzſzen, hogy valamit jónak látánd a' zenebonának le-tsendesitésére, mind azt tselekedheſſe. Úgy itéljük, hogy azon két Jelentésekre-is ſokat tsilapodtak a' Belgák, melyeket az Ő Felsége Belgyiomi fő Miniſtere Gr. *Trautmannsdorf* ki-adott Nov. 20dikán, és 21-dikén, az Ő Felsége nevében. Azoknak erejek által, minden dolgok viſſza állittatnak, az újjabb rendelések előtt vólt folyamatjokba. Moſtanában, a' *Lovániumi* Szeminárium meg-ſzűnt lenni, az Egyházi Törvény ſem fog már *Brüſſzelben* tanittatni. Kegyelmet nyernek mind azok, valakik Fejedelmektől lett el-hajlásokat meg-bánván, 6 hetek alatt házaikhoz viſſza térnek. — Akármelly kemény ſziveket meg-lágyitható ki-fejezésekkel vagynak az emlitett Jelentések irva. Talám meg-lágyithatták hát ezek, a' tűzben lévő Pártosok ſziveiket-is, kik ellen minden Városokból öſzve gyűjtött ſeregeivel (tsupán *Luxenburg*, *Antverpia*, *Namur* — Váraiban hagyott némelly rész

őri-

őrizetűl), Táborba szállott, *Gent* és *Brüsszel* között, már Nov. vége felé hadi Tármester *D'Alton* Úr: mivel a' vólt a' hire, hogy a' Párrosok *Gent*-ből, egyeneſſen *Brüsszelbe* szándékoznak.

Különös meg-illetődésſel kellett értenünk, hogy kedves Hazánkban, némelly Pósta-Tiſztek, olly szörnyűségre vetemedtek: hogy, a' mi Munkánkra előre fizetni kivánó Uraságokat, a' fel-küldendő elő pénz' által vétele alkalmatosságával, meg-vonják, és a' *Hadi Történeteket*, eſztendőt által, 12 forintokba akarják keriteni! — Mi, ezen nagy igazságtalanságot, a' Fő-Pósta-Tiſzt Urak előtt, bé-panaſzlottuk, és hatalmat vettünk tőlök, illy jelentés tételre: hogy tellyességgel nem köteles ſenki, az Aerariumnak is kárt okozó, efféle törvénytelen kivánságoknak tellyesitésére; és, hogy méltóztatnák akarmelly érdemes Ur, azon Taxállójának hellyét, 's nevét, meg-irni, a' ki tőle fellyebb méréſzel kivánni, az általunk meg-határozott elő-pénznél. — Bár tsak azok közzül-is nyomozhatnánk ki vagy eggyet, 's kik Munkánknak ſzámos Darabjait el-sikkaſztották, ekképpen, az elő fizető Urakat ſzomoritották, nékünk képzelhetetlen kárvallást okoztak! — A' midőn az illyenek ellen, ſzavunkat fel-emellyük: — — — — — köſzönjük azonban, azon *jó Lelkű* Pósta-Tiſzt Uraknak búzgó Hazafiságokat, a' kik, a' menynyiben rajtok áll, Hazánknak ſzenteltt igyekezetünket, kivántt tzéljára ſegíteni törekednek. — Kérjük továbbra-is, ne únatkozzanak meg a' jóban; és mutaſsák meg ez által-is, hogy kivánják Hazánk' bóldogúlását! — Bétsben, Dec. 8. napján.

HADI TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Decembernek 11-dik Napján.

20.

A' fő hadi Tanáts, Dec. 9-dik napján, ezen következendő Tudósitást adta ki, melly a' nagy Sereg Generálkommandojától *Belgrádból*, Dec. 1. napján érkezett hozzá:

Karinovatz nevezetű hellységben, a' *Morava* vizén túl, 5—600 Török tartózkodott vólt már eggy időtől fogva, *Ertzy Mehmed* Agának kormányozása alatt. Tartván atról Ob. *Michaelovits* Úr, hogy a' *Karinovátzi* Törökökhez többen-is találnak még jöni, és a' tájjon álló Örizeteinknek nyúgharatlanságot fognak okozni: feltette magában, hogy a' Törököket el-verje *Karinovátzból*. Illy meg-határozásfal megindúlt Nov. 17-dikén, minekutánna megtette vólna a' rendeléseket, hogy *Csupriában* 4 Stuttzos, és 2 gyalog Kompánia maradjon; *Jagodinban* pedig 2 Komp., 100 Lovas, és 1 ágyú, Major *Schmidt* igazga-

tása alatt. Magával vitte az Oberſter, a' melléje rendeltetett *Gréven* Huſzár Oſztályt, és az alatta lévő *Szerviai* ſzabad ſeregből 10 Kompániát, 's 1 Svadron Huſzárságot. Hogy a' Sereg egéſſz tsendességgel marsirozhaſſon, előre, 's oldalvást-is el-küldött az Oberſter visgálódóúl némelly ſzabad ſeregbélieket, a' kik azon környéknek minden zegit zugát jól tudták. Az elől menő ſereg, a' Lovas, és még 1 Oſztálly ſzabad ſeregbéliekből állott. Azt vitte Kap. *Simits* Úr. Az után ment a' több ſereg. Midőn a' nép *Taboriste*-hez ért vólna, melly éppen fele útja *Karinovátz*-nak, meg-állapodott; és, 's minekutánna el-végezte vólna a' főzést, az etetést, újjra útnak indúlt *Krakojevtze* felé. Ezen az úton talám ſoha ſem ment ſereg-is, annyival inkább ágyút nem vittek, 's azért-is az egynehány órával hátráltatta a' menetelt, hogy előre az útat kellett, főképpen az ágyúkra nézve, egyengettetni. — *Krakojevtzében*, mind a' gyalogság, mind a' lovaſság tábort ütött, 's meg-hált. 18-dikon *Cseſztinig* ment *Michaelovits* Úr, de éppen olly nagy űggyel bajjal, valamint az előtt való nap, az útra nézve. Midőn a' következendő napon, *Gruſſa* patakjához, és a' *Kotlanik* hegyéhez ért vólna, dél tájban az Ob. Úr: el-küldötte *Agyits* Alhadna-

nagyot, némelly szabad seregbéliekkel, elő felé, Kap. *Novakovitsot* pedig, a' ki tökélletessen tudja a' tájon a' dörgést, egésszen más úton inditotta egynehány meg-hitt emberekkel, hogy néznének körül *Karinovátznál* mindent; az ellenség pedig, ő miattok észre ne vehetné seregünket. *Agyits* Hadnagy, a' visgálódás közben, *Koszterik*-nél 60 Török lovasokra bökkent, a' kikkel meg-is vitt. — Részünkről, 2 emberből, és 7 lóból állott a' veszteség. Azon közben, a' Sereg *Vitkovátzához* ért. — Nem kevesebb vólt ezen a' napon való bajoskodása is az úttal, mint az előbbeni 2 napokon. — Itt négy szeg formára állitotta az Oberster Úr a' Gyalogságot, a' Lovasságot pedig 2 tsata rendekbe, minekutánna körös környül mindenfelé ki-rendelte vólna az őrizeteket. — Kapitány *Novakovits*, Nov. 20-dikán, jó reggel azzal a' hirrel érkezett a' visgálódásból, hogy a' *Karinovátzi* fegyveres Törökök futó félben vagynak, 's egyet másfokat kötözik öszve erőssen. Ennek hallására legottan által inditotta *Michaelovits* Úr a' *Morava* vizén népét, illyen rendel: A' *Moravához* ki-állott előre, két fel-készitett ágyúkkal, eggy 4 Komp. álló, négy szegű Batalion, mellyet jobb és bal felől, a' *Gréven* Huszárjainak eggy szárnyok fedezett. Ezen

népnek óltalma alatt, leg-előíſzör-is a' ſzabad ſeregbéliek indúltak, a' vizen által, a' kik a' túlsó réſzre érvén, leg-ottan a' tserébe vették magokat; ezeket követte egy Tzug Huſzárság, azután 3 ſzabad ſeregbéli Kompánia, 1 ágyúval, *Simits* Kap. Úr vezérlése alatt; végre az ugyan ezen ſzabad ſeregbéli Svadron. Ezek után mentek 6 Kompániák 2 ágyúval. Ezentúl, a' *Gréven* Huſzárjainak 3 Szárnya, 1 Oſztálly Gyalogság, és 1 ſzárnyok a' *Gréven* Huſzárjainak. A' legutólsók, ismét némelly ſzabad ſeregbéliek vóltak. A' ſzabad ſeregből el-küldettek már előre *Markó*, és *Paulle* Hadnagyok, amaz 100-ad magával, a' *Kruſſevtzei*, e' pedig az *Usitzai* útra, olly tzéllal, hogy az ellenségnek el-állhatnák az útját, ha az, egyik, vagy másik hellyről akarna valamit próbálni. Minekutánna egéſſzen által takarodott vólna népünk a' vizen, és az Oberſter Úr, a' ſzabad viſſza menetel végett, 100 embert a' *Morava* vizénél hagyott vólna: egyeneſſen a' *Karinovátzal* által ellenben lévő hegyre nyomúlt ſeregével. — Az Ob. Úr, a' ſereg előtt ment; azért-is leg-hamarább észre vette, hogy egynehány Törökök ſeregelnek az *Ibar* *) vizén kéſzitett hidon, kik

*) Az *Ibar* vizét lehet az általunk meg-küldött Mappátskán ſzemlélni.

kik közzé hogy eggyet lövetett ágyúból, azok leg-ottan *Karinovátz* felé hordták magokat. A' mi Seregünk, musika ſzó alatt, fel-ment a' hegyre, közben a' Gyalogság, jobb és bal felöl pedig, a' Lovaſſág. Az Ob. Úr ezentúl mindenfelé visgálódókat küldözött, *Karinovátzba* pedig, mind addig ágyúztatott, míg a' Törökök a' hellységből ki nem jöttek. A' melly meg-is lett. Midőn látná az Ob. Úr, hogy a' hellységen kivűl lévő térségen, öſzve tsoportozik az ellenség, de koránt ſem olly formán, hogy ellent állyon, hanem hogy jó móddal el-illanthaſſon: el-küldötte Kap. *Milloradovitsot* egy Svadronnal az ellenség ellen, Kapitány *Simitsnek* pedig azt a' parantsolatot adta, hogy némelly ſzabad ſeregbéliekkel az *Ibar* hidján mennyen által, a' hellység kapuját átsokkal vágaſſa ki, és marsirozzon bé a' hellységbe, a' mellyet azonnal véghez-is vitt a' Kapitány. Azonközben Kap. *Milloradovits*, el-kezdette az ellenséggel a' tüzelést, ſegittségére küldötte az Oberſter, *Ladántzi* Főhadnagyot, a' *Gréven* Huſzárjai közzűl: de hogy tsak nem tágitott az ellenség: Kap. *Jannovits* vezérlése alatt, újjra eggyesitette magát egy ſzárny, tsatázó Vitézeinkkel, kiknek nem-is állhatott oſztán többé ellent az ellenség: hanem ſzaladt,

nagyobb réſzént nyakra főre; a' kik pedig ellent igyekeztek állani, vagy el nem furhattak, mind azoknak Huſzárjaink végekre jártak. Mivel az éjtſzaka el következett, és a' nép-is igen meg fáradt: tehát parantsolta az Ob. Úr, Kap. *Simitsnek*, hogy az igazgatása alatt lévő néppel mennyen bé *Karinovátzba*, a' több népet pedig a' hegyen hálatta. A' következendő napon, úgymint Nov. 21-dikén, az egéſſz nép bé-vette magát a' hellységbe, és, mivel úgy-is esett az eſső: tehát tsak 22-dikén indúlt viſſza felé az Ob. Úr, ſeregének nagyobb réſzével. — Az ellenség *Novipatzar* felé ſzaladott. Üzőbe utánna küldetett *Nenanovits* Iſtván Hadnagy, 120 ſzabad ſeregbéliekkel, a' ki hogy meg-jött a' kergetésből, azt a' hirt hozta, hogy az ellenség tsak eggy keveset pihent meg *Lapadein* nevezetű faluban, *Karinovátztól* 3 óránnyira: újjra ſzaladásnak vette a' dolgot. — *Karinovátzban* találtattak 3 ágyúk, ſok búza, kukoritza (török búza), és ſzéna; nem külömben holmi egyetmás kéſzületek. Ötven rabokat kaptak ott a', miénk, kiket mind meg-ſzabaditottak. A' *Karinovátzi* kerületnek Elöljárói (Knéeſen), minden lakosok képekben, az Ő Felsége hűségére esküdtek, és arra kötelezték magokat, hogy *Karinovátz* oltalmazására 2000 ſő-

főből álló népet fognak ki-állitani; más 300-at pedig, vagyonostúl eggyütt, által fognak innen a' *Moraván* szállitani. — Mind öszve 2 emberünk esett el, a' kikről már oda felylyebb vólt emlékezet, 1 ló veszett el, 7 pedig nem találtatott; 1 Húszár sebesedett meg a' *Gréven* Reg. ből, és 2 ló; a' szabad seregből, 1 ember, és 1 ló. — Az ellenség veszteségét nem lehet meg-határozni: mivel a' környülállások meg nem engedték, a' kergetés alkalmatosságával le-szabdaltt Törökök fel-számlálását: sebesseiket pedig magokkal el-vitték a' Törökök. — Mivel a' *Morava* vize hirtelenséggel meg-áradt az essö miá: tehát *Michaelovits* Úr parantsolatot adott, hogy a' Lovasság, a' viz folyásának erányában marsirozzon, 's tartóztassa a' viz' sebességét, hogy ekként a' Gyalogság annál bátorságosabban gázolhassa a' vizet a' Lovasság mellett *). Mind azok, valakik az Ob. Úr

*) Kevés külömbséggel, azt tselekedte *Michaelovits* Úr, a' mit hajdan *Nagy Sándor*, midön népét *Ásiában*, a' *Tigris* vizén által vitte. *Nagy Sándor* fél-hóld formára (in Cornua) állitotta a' viz partján gyalogjait, azokat a' Lovasokkal egésszen bé-kerittette, 's úgy inditotta a' viznek, mellyen által-is hatottak szerentséssen, nem lévén semmi e-

Úr ſzavának engedelmeskedtek, 's példáját követték: ſzerentséſſen által hatottak a' vizen. De, a ſzabad ſeregbéliek külön válván a' többektől, belé haltak. Ugyan az a' ſzerentsétlenség történt a' második Pattantyús Regibéli Hadnagy *Gaudes*-en-is, a' kivel a' ló el-bukott. — Magaſztalja az Oberſter Úr, példás magok viselésekért, a' *Gréven* Huſzár Oſztállynak, valamint a' Szerviai ſzabad ſeregnek-is minden Tiſztjeit átallyában; különöſſen a' Kormányozókat; név ſzerént *Laskovits*, *Milloradovits*, *Quoſtentzovits*, *Simits*, és *Novakovits* Kapitányokat. Ezeken kivül, két Hadnagyokat, kiknek neveik Stephan *Benadovits*, és Marco *Ivanovits*. — Ditsérettel emliti az Oberſter Úr, im e' következkezendő Altiſzteket, és köz embereket. A' *Gréven* Huſzárjai közzül *Müller* Strázsamestert, *Balog* Káprált; nem külömben, *Győri* János, *Danka* Sándor, *Györgyi* István, 's *Neſzter* Gergely köz embereket. —

A'

egyéb károk, azon kivül, hogy némelly nyalábjaikat el-vitte a' viz. — Nagy haſzonnal olvashatja eggy Vezér mindenkor, az előtte élt Vezéreknek meg-irt tselekedeteiket. — Sokſzor lehetett vólna látni a' Nagy FRIDRIK aſztalán *Liviust*, *Caeſart*, *Curtiust*-is,

A' *Szerviai* szabad sereg Lovassai közzűl: *Sztavnó*, és *Varga* Káprálokat; *Schmid* Jósef, és *Vania* Ignátz köz embereket. A' Gyalogság közzűl: *Radoje Kusmanovitsot*, Kápr. *Stanojlo Jovanovitsot*, és *Buglin Basa Stephan Petrovitsot*. — Az ellenség, sok egyetmássat kénteleníttetett a' miéinknek prédául engedni.

F. M. L. Báró *Wallisch*, azt irja *Károlyvárából*, a' *Bosznyába* jött *Albániai* seregekről, hogy (a' mint a' *Szluini* Reg. béli Ob. *Bajalitstól* értette) az *Albániaiakat* nagyon szűk konyhára várták *Bihátsnál*, semmi Várakba be nem botsátották őket a' *Bosznyákok*, hanem tsupán a' Várakon kivűl lévő épületekbe kellett nékiek vonódni, és kénteleníttettek, fát magok szerezni magoknak. Már meg-is únták ezek a' nyomorúlt rongyos emberek a' sok sanyarúságot, és sokan vissza tértek a' magok Tartományokba: a' kik még meg-maradtak, azok-is nyilván ki-jelentették, hogy ha tsak jobban nem bánnak velek a' Bosznyákok, ők-is hátat fordítnak Bosznyának.

Generál *Jellatsitstól*, ezen Tudósitást vette F. M. L. B. *Wallisch*: A' *Varasdini* szabad seregbéli visgálódóink, Nov. 27-dikén,

egy

egy fót Törökségre bökkentek, a' *Kiszovátz* nevü erdőben, a' mellyel öszve-is tsaptak; két embert közzüle a' más világra küldöttek, 3-at meg-sebesitettek. Sok lovakat, fegyvert, ruhát, pénzt 's a' t. kaptak a' miéink. A' Törökök magokat, az erdőn keresztül, siettséggel visza vonták; a' mi visgálódóink pedig, minden veszteség nélkül, előbbeni helyekre visza tértek.

ELEGYES TUDÓSITÁSOK.

Béts.

Kész II. JÓSEF, az érdemet mindenben meg-jutalmaztatni, a' kiben találja. Világos példája ennek *Zehé* Borbálya Asszony, egy tanúltt özvegy Kapitányné, a' kit ő Felsége az el-múlt hónapban, azon ház igazgatójává tett itt Bétsben, mellyben bizonyos számú Leányok tartatnak, 's jövendőbéli Nevelőknek el-készittetnek. Ezen meg-tiszteltetést azzal érdemlette, hogy 10 esztendőkig volt Nevelőjök 's Tanitójok *Hernals*-ban *), az ott Fun-

*) *Hernals*, eggy Falunak a' neve, a' melly mindjárt Béts mellett vagyon. Hires a' *Kalvária* hegyéről, melly a' *Palestina* bélinek formája, és mértéke szerént van épitve. Az előtt Apátzák is

Fundátzion lévő Leányoknak, melly Fundátzióra való ezutánni fő vigyázás-is ugyan tsak reá vagyon bizva. Már Juliusban le-festette Ő Felsége, az emlitett Aſſzonyság képét, *Vejkart* nevezetű udvari Festő által. Ezen kép, örök emlékezetnek okáért, fel vagyon akaſztva a' Fundátzió Száljában, a' Tsáſzár képével által ellenbe, és illy alól irásſal ékeskedik: „A' maga neme jóltévőjének, és az Uralkodó kivánságainak bétöltőjének. A' Katona Tiſztek Leányaiknak, jövendőbéli Nevelőkké, és a' jó erköltsöknek gyarapitójaikká való formálása által. *Zehé Borbálának.*

Az általa el-intézett Leány-Fundatzionak 10 eſztendeig való kormányozása után. A' Lélek, és ſziv hajtásban ki-mutatott igaz anyai ſzorgalmatoſság. Nyerte *Jósef* kegyelmétől ezen fejedelmi emlékeztetőt.“ Jul. 1789.

Bétsben minden drága. A' napokban hozott ide eggy *Komárom* Vármegyei ember 6000 tojást, 's mind el-adta ötét két két garaſſával. Az árúló Aſſzonyoktól 2 krajtzáron lehet eggyet kapni. Eggy kis tsirke 9

10

---

is vóltak itt, most azoknak hellyébe a' Katona Tiſztek Leányaiknak vagyon Fundátziójok, melyet *Jósef* Tsáſzár állitott fel.

10 garas; 1 font ſzalonna 22 kr.; 1 krajtzáros zsemlye, olly kitsin, hogy nagyító üvegen (Mikroskópiomon) nézve, ſem láttzik nagyobbnak, mint a' régi krajtzáros zsemlyék; 1 öl kemény fa 11 forint, 's azt ſe lehet mindennek kapni. A' húsnak annyi az árra, mint Poſonban, t. i. egy fontnak 7 krajtzár.

Az Armadiától való viſſza jövetele után ma ment leg-előſſzör, FERENTZ fő Hertzeg vadáſzatra, *Schönbrunn* mellé: a' hol már előre 40 vad diſznót el-rekeſztettek. — Jó reggel el-indúlt, hogy annál idejébben foghaſſon a' diſznók abajgatásához.

Ez előtt 6 hetekkel vólt illyen múlatsága a' Tsáſzárnak-is. — Maga mellé állitván a' fő Vadáſzmestert, Gróf *Hardeg*-et, meg-mondá neki, hogy eggyütt süſſék el a' puskájokat, abban az idő pontban, mikorra Ő Felsége hármat ſzámláland (*eins, zwey, drey*). Olly ſzerentséſſen esett mindjárt az élső lövés: hogy arra, a nagy vad diſznó le-esett a' lábáról. Ő Felsége, mind a' ſzarvasnak, mind a' vad diſznónak tsak a' lábát ránnyozza, 's igen derekaſſan találja. — Tegnap kezdett itt előſſzör jó formán esni a' hó: de nem ſoká tartott.

Szer-

Szervia.

Belgrád Oſtroma alkalmatoſſágával, igen gyönyörű példáját adta, egy köz ember a' H. *Eſzterházy* Miklós Reg. ből, annak; hogy a' könyörületeſſégét nem vetkeztetheti le a' jó ſzivvel, a' puſztitások 's vérontások közt való forgolódás-is. A' dolog az előtt való nap történt, a' mellyen *Belgrád* külső Városát el-foglalták Vitézeink. — A' mint vizért ment vólna az emlitett köz ember, meg-lát útjában eggy ſzegény Aſſzonyt, a' ki olly ſzerentsétlen vólt, hogy, el-esvén, a' lába ki-fitzamodott, 's már akkor három órája vólt, hogy nagy kinok között hevert a' földön. A' jó ſzivű Katona, minekutánna hellyre vonta vólna a' lábát a' ſzegény Aſzſzonynak: fel-vette azt a' hátára, és tovább vitte 2000 lépésnél; 's mivel nem vólt otthonn az Aſſzony Férje, meg-is mosta annak a' lábát égett borral, 's úgy ment dolgára. Minekelőtte el-marsiroztak vólna Seregeink *Belgrád* alól, el-indúlt az Aſſzony Férjével eggyütt, hogy majd fel-keresi az ő jóltévőjét, rá-is akadt, 's hogy meg-bizonyithaſſa erántta való háládatos vóltát, el-hitta egy kantsó borra. De nem érhette el tzéllyát az Aſſzony; mert a' Katona titkon ki-fizette a' bor árrát, 's azzal, mikor éſzre ſem vették

ték

ték vólna, el-ment. — Generálisnak-is oda illik az illyen nemes ſziv, mint a' millyen ebben a' köz Katonában vér.

Olaſz Orſzág.

A' *Bétsi* Újság biznyitása ſzerént, *Romából* azt irják, hogy Ő Szentsége a' Pápa, ſzer felett való aggódásban vagyon. Gyakran tanátskozik eggy titkos Kommiſſzióval, melly feles ſzámú Kardinálisokból áll. Valóba ſok-is, a' mi moſt egyſzerre eſett rajta. Semmire nem mehete az Anyaſzentegyház hajdani hív Fiaival, a' Lengyelekkel. Tsak végre hajtották biz azok, a' mit magokban fel-tettek, hogy t. i. a' Papi jóſzágokat, a' Status tulajdonaivá tegyék. —

Már nem várhat a' Római Udvar több *Annatát* *) Lengyel Orſzágból, mást ſem.

Tud-

*) *Annatáknak* nevezte a' Római Udvar azon jövedelmét, mellyet az újj Püspököktől, ás Apátúraktól bé-vett. Ugy vólt t. i. hajdan ſzokásban, hogy, a' ki Püspökséget, vagy Apátúrságot nyert: az, az elsö eſztendei jövedelmét a' Pápának tartozott fel-áldozni. Ma már, a' helyett, bizonyos ſumma pénzt kellett tsak Romába küldeni, a' mellyet *közönséges ſzolgálatnak* (Servitium commune) hivnak. Ez, ugyan eddig ſem vólt így minden Katholika Tartományokban: de ezentúl még keveſſebben fog így lenni.

— Tudjuk pedig, mi történt Frantzia Országban-is. — Éppen most foglalatoskodik a' Nemzet Gyülése, a' Papi jószágoknak, a' Nemzet számára való által vételében. — De Spanyol Ország-is meg-szűn a' lenni, Romára nézve, a' mi eddig vólt. A' Papi Rend dolgainak sorja rövid időn változást fog ott szenvedni. A' tulajdon Frantzia Jobbágyai a' Pápának, t. i. az *Avenio* béliek *) sem akarnak többé dézmálni a' Római Udvarnak; és egésszen hasonló karba kivánják magokat helyhetni a' több Frantziákkal.

Bé-

*) *Avenio* (Avignon) nagy és szép Város *Provincia* (Provence) nevű Tartománnyában Frantzia Országnak. 1303-diktól fogva, Universitás-is van benne. A' Környéket *Avenioi Status*-nak, vagy *Venusinus* (Venaissin) Grófságnak hivják. — Ezen Grófságot 1273-ban *Philippus Audax* adta X. GERGELY Pápának; *Avenio* Városát pedig *Johanna* Siciliai Királyné, és Provinciai Grófné engedte oda 80,000 forintokért VI. KELEMEN Pápának. *Avenio* arról-is hires, hogy ott 7 Pápák laktak, 1305-diktől fogva, 1377-dikig, melly idő szakaszt némelly Irók a' *Pápai* Szék *Babyloni fogságának* nevezuek. 1766-dikban elvette *Aveniot*, a' Grófsággal eggyütt, a' Frantzia Király, XIII. KELEMEN-től: 1774-dikben vissza adta, némelly fel-tételek alatt: de 1775-dikben, a' fel-tételek el-múltak, és azólta úgy birta az *Avenioi* Státust a' Pápa, mint az előtt.

* * *

Békesség reménylhetés'-Okà.

A' nagy Vezér, oda küldött H. *Potemkin*-hez meg-tudni, hogy nem kivánna é' fegyver nyúgvást, vagy békességet kötni? A' Hertzeg, azt válaſzolta: hogy az elsőről nem-is kell gondolkozni. — A' békességet a' mi illeti, arra kéſz az Oroſz Udvar, jó fel-tételek alatt reá állani; hanem arról ſem akar addig hallani, míg a' Portánál vólt Követje *Bulgakow*, ki nem botsáttatik a' 7 Toronyból. Mihellyt a' nagy Vezér, ezen feleletét vette H. *Potemkin*-nek: azonnal írt *Konſtantzinápolyba;* mellynek a' lett a foganatja, hogy *Bulgakow*, ſzabadságát viſzſza nyerte. Már oda-is hagyta *Konſtantzinápolyt*, és most *Trieſt*-ben tartja a' Kontumátziát, a' honnan nem ſokára *Bétsbe* fog jönni.

Auſtriai Belgyiom.

Nov. 25-dikén újjra adatott ki Ő Felsége, egy Jelentést Brüſſzelben, mellyben, minden kirekeſztés és minden fel-tétel nélkül kegyelem igéröddik, a' le-tsendesedő Pártosoknak.

Kérettetnek az érdemes elő fizető Urak, hogy ezen ide zárt Tudósitásinkat méltóztaſſanak más jó Hazafiakkal közleni, kik még eddig köz haſznra intézett Munkánkat magoknak nem járatták.

T. Révay Miklós Ur, Hazájához vonszó indúlatból, és jó reménység alatt, eggy szép *Költeményes Gyüjteményt* szándékozott vólt ki-adni: de jó igyekezetében (a' mit valóban lehet fájlalni) meg-gátoltatván, nem botsáthatott közre többet 4 Darab költeményes Munkáknál. Ezek azok:

I. *Darab.* *Faludi* Ferentz költeményes Maradványi, a' Jegyzö Könyvvel eggyütt. Második megjobbíttatott nyomtatás.

II. *Darab.* *Révai* Miklós' elegyes Versei, és néhány apróbb kötetlen Irásai. Függelékül hozzájok adatnak másoknak-is némelly hozzá iratott Darabjaik. Végre néhány régiségek-is.

III. *Darab.* Költeményes Holmi, eggy nagyságos Elmétöl. Ennek Szerzöje, minthogy már nyilván ki-mondhatjuk: Nagyságos Báró *Ortzy* Lörintz Úr.

IV. *Darab.* Két nagyságos elmének költeményes Szüleménnyei. Úgyan azon nagyságos Bárónak, és *Bartsai* Abrahámnak Versei.

Ezen elöl számlált 4 Munkákat, vagy a' kiknek már a' 3 első Darab meg-vólna, a' 4-diket külön-is lehet kapni: *Györött*, *Müller* Ferentz Könyvkötönél. *Budán*, *Floridus*, és *Lindauer* Könyvárosoknál. *Pesten*, és *Kaſſán*, *Weingand* Mihály Könyvárosnál. *Pozsonban*, *Doll* Aloyſ. Könyvárosnál. *Egerbenn*, *Gyalokai* Ignátz, a' Püspöki Könyvnyomtató háznak Igazgatójánál. Erdélyben *Szebenben*, *Gromann*, és *Gäntzelmayer* Könyvárosoknál.

Ha valamelly érdemes Urak, *Faludi* Munkáit, inkább akarnák a' *Györi* első nyomtatásból megszerezni: azt meg-kaphatják két kötetben *Györött*, *Streibig* Jósef Könyvnyomtatónál. — Ez a' ki-adás a' rétű nagyobb 's ékesebb formában, és öregebb betük-

tűkkel vagyon; bővebb-is annyiból, hogy benne találtatik *Battő* Frantzia Irónak, a' Pásztor Költésről Magyarra fordíttatott Oktatása.

Tudva van a' Haza előtt, hogy T. *Horváth* Ignátz Assessor Ur, több betses Munkái között, eggyet illy homlok irás alatt botsátott Világ eleibe: *Commentatio practica, in Ordinem Judiciarium, pro Foris, et Tribunalibus Regni Hungariae etc. Pars I.* — Most ennek a' második része-is ki-jött, és lehet akár magánosan, akár az elsővel eggyütt kapni: *Stabel* Ur könyves Bóltjában, *Bétsben* és *Pesten*. Az első résznek árra 51 kr., a' másodiknak 1 fl. 15 kr.

* * *

Béts.

Ő Felsége, tegnap előtt ki-lovagolt vólt *Schönbrunnba*, és az nap estve, mindjárt rosszabbúl érzette magát; mint az előbbeni napok estvéjén.

Úgy beszéllik, azért fogna menni Báró *Thugutt* (a' ki néha napján Követünk vólt Konstantzinápolyban) *Bukarestbe*; hogy annál közelebb legyen, a' Békességről való végzés hellyéhez.

Igen állítják itt, hogy egynehány Prussus Regement bé ment vólna Lengyel Országba.

— — — értettük éppen tegnap, hogy a' Belgák le fognak tsendesedni: ha kivá-

kivánságoknak, nem tsak tellyesítésébe; hanem annak, más Hatalmasságok által való meg-erősitetésébe (Garantiroztatásába) is, meg fog eggyezni Ő Felsége.

Az Orosz nagy Hertzegné, *Maria Feodorovna*, két szekér kis gyermek ruhát küldött a' Testvérjének, *Ersébeth* fő Hertzeg Asszonynak ajándékba. Mind igen fáin Battizból (Battist) vagyon, és egy része gazdag tsipkével van környül varva.

Miólta a' *Steuer-Regulirung* bé-jött, sokan el-adják, az ide való Uraságok közzül, lovaikat, 's kevesíttik tselédjeiknek számát.

Buda.

A' napokban vittek itt által, 15 Török Tiszteket, *Noviból* valókat, *Horváth* Országba, kiket onnan vissza fognak adni tserébe. Ezen Török Tiszteknek ketteje, elment Gróf *Zichy* ő Excell. jának tiszteletére. — Mindnyájan jól emlékeztek azon szép Dámákra, kiket láttak vólt az el-múlt esztendőben, midőn itt keresztül vitték őket. Azt mondották, hogy feleségeiknek távól léte, tette nékiek leg-keservesebbé a' fogságot; mivel már 15 hónapja, a' miólta az asszonyi nemmel való minden nyájaskodás nélkül el kellett lenniek.

Nov. 8-dika estvéjén, 7 óra után, gyilkosság esett a' Várban. — A' *Lotteria* pénze bé-szedőjének, *Prodánovits* nevezetűnek, el-mettzette valami istentelen a' gégéjét. Mivel hirtelen lárma esett: meg-szaladt a' gonosztévő, és a' Kassza meg-maradt épségben. A' mint van a' beszéd, egy Susztermas fogott lenni a' gyilkos.

Oláh Ország.

Nov. 15-dikén, útasitott *Bukarestből*, eggy Ts. 's K. Offitzír ide *Bétsbe*, eggy gyönyörű Levelet, mellynek némelly tzikkelyeit kivántuk ide iktatni. „Gyakran serkentette H. COBURG, jó szivű 's bátor seregeit, a' *Bukarest* felé való Mars közben, illyen szókkal: *Pajtásim, nagy a' Mars, de mutassátok meg, hogy Katonák vagytok, meg ne únatkozzatok: ha a' tzélra jutunk, majd jól lessz dolgunk.* Mind úntalan jó kedvét látta a' Hertzeg, az egéssz népnek; sokan így feleltek vissza serkentő szavaira: Atyánk! még miólta melletted vagyunk, nem folytak rosszúl dolgaink. Tartson meg az Isten Tégedet továbbra-is szerentsénkre; mi, megyünk a' Te vezérlésed alatt, a' hová akarod. — A' Papság, és Nemesség nagy örvendezéssel kisérte bé a' Hertzeget *Bukarest* Városába. A' külső Városban, egy Templomnál, mind megállapodtak. Itt, egy drága superlátos szék

(Bal-

(Baldachin) vólt már előre el-kéfzítve a' Hertzeg fzámára, mellybe bé-is últ a' Hertzeg. Ezentúl, Évangyéliomot olvastak, és a' Hertzegnek oda vitték tsókolni. Melly meg-lévén, az Ő Felsége hűségére való esküvés (Huldigung) ment, a' napkeleti fzokások fzerént, fok tzeremoniákkal végh-hez. A' Templomból, *Mavrojeni* nyári Palotájához indúltak, a' hol a' Hertzeget, minden drágaságokkal meg-kinálták, és onnan, azon házhoz, melly már a' Hertzeg fzámára el vólt kéfzitve a' Városban. — A' Hertzeg, miólta itt vagyunk, nagy ebédeket, múlattságokat, 's Bálokat ád. — Az Orfzág Rendjei arra ajánlották magokat, hogy az egéfz Katonaságnak ingyen adnak a' télen által kenyeret, zabot, fzénát és fát. Azért-is igen alkalmatos téli Quártélyaink vagynak, és úgy tettzik, mintha Paraditsomban vólnánk. Valamit tsak fzépet, 's rendest lehet a' napkeleti mód fzerént gondolni: mind azt fel lehet találni *Bukarest*-ben. — Minden ki-gondolható tifzteletet mutatnak a' mi Hertzegünk eránt; a' legmeffzebb hellyekről vagynak itt naponként Bojárok, hogy meg-bizonyithasfák engedelemre kéfz hajlandóságokat. Ugyan vetélkednek egymásfal mindenek, hogy' mutathaffák meg leg-jobban tifzteleteket, barát-

fá-

ſágokat, és jó indúlatjokat. Nagyon jól-is esik ſeregeinknek, olly ſok veſzéllyek, 's bajoskodások után, a' téli nyúgodalom. Mi mindennek bőviben vagyunk; pénz dolgából sints ſenkinek ſzüksége. *Foksánnál*, és *Martinestjenél* kiki jól kapott; 4—5000 emberünk fekſzik a' Városon belől 's kivűl; a' ſereg több réſze, 5—6 mértföldnyire van a' Város körül fel-oſztva. "

Hertzeg *Hohenlohe* népének-is jól van annyiban dolga, hogy oltsón jút, *Krajovában*, és az ott való környéken, mindenhez. Mert, a' mint *Erdéllyből* irják, a' húsnak fontját másfél krajtzáron, a' bornak pintit (máſſzát) pedig 3 krajtzáron kapja; hanem a' Quártéllya igen alkalmatlan.

Hogy a' moſtani oltsóſág állandó leheſſen Oláh Orſzágban, meg-tiltotta Hertzeg *Coburg*, a' bornak, marhának, 's gabonának, Erdéllybe való ki-hordását: az eggy ſertést, és török buzát ki-vévén.

Idő Járás.

Horvát Orſzágból ſok felől irják, hogy már Nov. 22-dikétől fogva, hó boritja ott a' földet, 's igen kemény hideg uralkodik. — Erdéllyben, *Szeben* körül, Nov. 24-kén kezdte a' havazást, 's ſzakadt mind az, mind a' következendő napon, majd minden meg-ſzü-

ſzünés nélkûl, sőt még 26-dikon-is, a' midőn indúlt onnan, az ezt bizonyitó Levél. — *Zimonban*, Nov. 25-dikén eredt neki a' hó, és 26-dikon-is esett még, a' Posta el-jövetelekor derekaſſan; úgy hogy már némelly hellyeken eggy lábnyira, 's még annál-is magaſſabbra nevekedett. Kezd-is minden drágúlni. — *Budáról* azt irják, hogy Dec. 4-dike éjtſzakáján, fel kellett hirtelen venni, a' hideg miá, a' Duna hidját; de már moſt alább hagyott az idő a' keménységben. — Az a' hire, hogy midőn az *Allion* hegyéről el-oſzlottak vólna *Lugos* felé ſeregeink, ſok embert, és ſok marhát le-ejtett lábáról a' hideg, és hogy a' ſátorokat 's ágyúkat-is a' hóban kelletett hagyni.

Német Orſzág.

Nagy reménység van felőle, hogy a' Római Király válaſztás tsak meg-ſzületik már moſt nem ſokára. Dec. 6-dik napján, ment el Imperiális Conſiliárius *Alvini* Úr *Regensburgba*, és *Moguntziába*, hogy ezen nagy munkának tökélletesſégre való juthatását kidolgozza: a' melly abban fog állani, hogy Toskánai fő Hertzeg *Leopold*, Ő Felsége leg-öregebb Testvérje, és *Ferentz* fő Hertzeg édes Attya, a' tavaſſzal Római Királlyá koronáztaſſék.

Igen

Igen meg-ijjedtek vólt a' *Lüttich*-iek, midőn meg-értették, hogy mindjárt bé-toppannak most nállok a' hivatlan fegyveres Vendégek *): de a' Prussz. Királynak Miniſt., *Dohm* Úr, Nov. 27-dikén, meg-hirdettette, mindenek hallottára, a' Tanáts Ház előtt: hogy, ha sem magában *Lüttichben*, sem az ezen Tartománynak más Városaiban, ellent nem kivánnak, eggy, vagy más módon, állani az Előljárók: tehát leg-kiſſebb erőszakrétetelről sem lehet tartaniok. Továbbá, hogy ha az el-múlt Auguſtus hónapban válaſztott Tiſztviſelők le fogják tenni hivatalokat: viſſza fog állíttatni a' Tartomány azon állapotjába, mellyben vólt, 1684-dik eſztendő előtt. Az emlitett 1684-dik eſztendőben fel-állíttatott igazgatás formája pedig, a' Püspök Fejedelem meg-eggyezéséből, és a' Tartomány kivánſága ſzerént, el fog töröltetni. De, mivel arra idő kivántatik, míg a' kerület dolgaira vigyázó ſzék (Kreisdirectorium) annak

*) Ezt a' fegyveres népet, a' *Pruſſziai* Király, mint *Cliviai* Hertzeg; a' *Coloniai* Érsek, mint *Münſteri* Püspök; és a' *Palatinátusi* válaſztó Hertzeg küldötték *Lüttichbe*. A' meg-nevezett Fejedelmek, Tagjai a' *Weſtfáliai* kerület' dolgaira vigyázó Széknek.

nak valóſágos esmeretére juthat, hogy' folytának 1684-dik előtt *Lüttichben* a' dolgok: addig az ideig, úgy fog az igazgatás menni mind *Lüttichben*, mind a' több Városokban, a' mint a' kerület dolgaira vigyázó ſzék el fogja intézni. — Ezeknek hallására, öröm fogta el a' Lüttichiek ſziveket, mert reményſéget vettek azokból, hajdani juſſaiknak viſſza nyerhetése felől; 's már, nem hogy irtóztak vólna többé a' hozzájok jövő idegen fegyveres néptől; hanem, még a' Nemzet katonái, réſz ſzerént gyalog, réſz ſzerént ló háton, eleibe mentek annak eggy óránynyira, muzsika ſzóval; magok a' Lüttichi Polgárok-is egéſſz vigaſſággal fogadták azt, mellynek eggy Oſztállya Nov. 30-dikán lépett bé közikbe.

A' midőn a' Pruſſziai Király, a' máſok le-tsendeſétésére való eſzközök eránt ſzorgalmatoskodik; az alatt, a' maga Tartományaiban kénteleníttetik tapaſztalni, hogy még ott-is meg-ſzállott némellyeket a' nyúghatatlanſágnak lelke. Azt irják *Berlinből*, hogy *Magdeburgban* kitsinben múlt el, hogy a' Polgárſág, és az ott lévő Katonaſág között fegyverre nem költ a' dolog, a' melly meg-is lett vólna, ha a' gonoſznak, engedelemmel mérſéklett igazſág által, elejét nem vették vólna. — Magában *Berlin-*

ben-

ben-is történt valami. El-indúltak tudniillik egynehány garázda Suhantzok az úttzán, 's kurjongatták elébb utóbb: Éllyen a' ſzabadſág. A' Strázsával-is ſzembe ſzállottak. — Még eggy oda való nyomorúlt ſzegény ember-is hánykodni kezdett, a' közönſéges rendelések ellen, 's azzal állott elöl: Lám, hiſzem Frantzia Orſzágban-is így 's amúgy megy a' dolog. — Ezzel, valamint amazokkal-is ſzámot fognak adatni vakmerőſégekről. — Leg többre vetemedtek némelly Napkeleti *Frisiaiak*, a' kik Deputátusokat-is küldöttek, ſok panaſzokkal Berlinbe. De fundamentom nélkül valónak találtatott minden panaſſzok; és kéttség kivül, meg-adják ők-is az árrát illetlen tselekedeteknek.

Oroſz Birodalom.

*Péterváros*ából irják, hogy a' midőn, az el-múlt hónap elején, az Oroſz Testőrzőknek 3 Batalionjaik, oda viſſza érkeztek vólna a' hajós ſeregtől, mellynél vitézkedtek vólt: a' Tsáſzárné, a' ki maga ezen Testőrzőknek az Oberſterek, eleibek kotsizott a' Városon kivül, és minekutánna mind a' 3 Batalionoknak muſtráját 's köſzöntését elvégezte vólna, úgy indúlt viſſza a' Városba. Követték Felſéges Oberſterjeket a' 3 Batalionok, és egéſſz pompával mentek bé *Péterv*árosába.

Gen.

Gen. Gróf *Suvarov*, nem tsak a' *Rimnikskoy* nevezettel tiſztelteteti meg Fejedelem Aſſzonyától; hanem a' Sz. György első rangú katonai Rendjének nagy Kereſztjét, és a' Sz. András Rendjének jelét-is meg-küldötte neki a' Tsáſzárné, egy Brilliántokkal meg-rakott arany karddal eggyütt *), melylyen illyen felúl irás vagyon: *A' nagy Vezér ſerege meg-rontásának emlékezetére.* — Mind öſzve 50,000 *Rublára* betsülik, a' mit Gen. Gróf *Suvarov* ajándékban kapott a' Tsáſzárnétól. — Hogy' ne uralkodna eggy *II. Katalin* ditsőſségeſſen, a' ki a' ſziveken való uralkodásnak mesterſégét annyira érti!

Hogy az Oroſz Birodalomban annyira virágoznak minden tudományok, és mesterſégek, annak az az oka: mert *I. Péter* idejétől fogva, és kivált a' moſtani Tsáſzárnénak boldog uralkodása alatt, forrt oda a' derék ember minden felől, az illendő megjutalmaztatásnak édes reménysége alatt. — Közelebb-is, az el-múlt hónapnak 16-dikán, egéſſz ſeregestől indúltak az iffjú Feſtők, 's Mettzők *Dresdából* (Saxoniából) *II. Katalin-*

*) *Józef* Tsáſzár, drága Brilliántos Pikſzist küldött néki ajándékba.

linhoz, a' ki az emlitett Iffjakat, mind jó fizetésre várja, egy Kadét-Fundátzió mellé, mellyet újjonnan állitott fel.

Anglia.

A' Király, az el-múlt hónapnak 18-kán vólt elöfzör, egéfzfégének hellyre állása után, a' játék nézö hellyben. Ki-mondhatatlanúl örültek a' Nézök, hogy kedves Királlyokat friſs egéfzfféggel fzemlélhették magok között. Olly nagy vólt a' tolongás, hogy a' Királynénak udvari Dámája, *Miſs Jeffries*, ki-vette füleiből, nagyobb bátorfágnak okáért, a' függöjit, és zsebébe tette; de midön nézte vólna zsebjét a' Lozséban (Loge) *): fem a' fülön függöket, fem pénzes erfzénnyét nem találta. Öt fzáz font Sterlingre betsülték a' fülön függöket. Eggy özvegy Hertzegnének, *Bedfordnénak* oda lett a' lábáról a' drága tzipö tsatt, sött maga a' tzipö-is.

Azt irják *Londonból*, hogy az Angliától el-fzakadt Amerikai Tartományoknak **), bé-

*) Igy nevezik a' játék nézö hellyekben el-rekefztett kamarátskákat, mellyekben az Uraságok fzoktak ülni.

**) Ezek, 1783-dikban esmértettek fenkitöl nem függöknek, a' Spanyolokkal, és Frantziákkal kö-

bé-megy eſztendeig 933,000 font Sterling-jek, és így, a' mi ſzámlálásunk ſzerént, több 8 millió forintnál. Bé-érik pedig eſztendőt által 911,000 költséggel, oda ſzámlálván az adósſágért való Interest-is. Ezen Tartományok Gen. *Vashington*-nak igen ſokat köſzönhetnek: azért-is *Felség* tituluſſal akarták meg-tiſztelni; de el nem fogadta a' Tartományok ajánlását.

Lengyel Orſzág.

Eggy hires Lengyel Hertzeg *Radzivil* Lithvániában, a' *Vilnai* Vajdaſágnak Kormányozója, azt ſzokta vólt mondani, hogy ő kéſzebb vólna ſzemei világától meg-válni, hogy ſem mint a' bor itallal, és leányozásſal fel-hagyni: moſt már meg lehetne kérdeni, örömestebb el-van e' az első, mint a' két utólsó nélkül? Mert, mind két ſzemére meg-vakúlt. — Az illyen vakſág, ſok látni nem akaróknak ſzemeiket fel-nyithatja.

A' Lengyel hadi Kommiſſzió, ezen itt következő Tudósitást adta bé közelebb a' Rendek' Gyülésének, úgymint: A' 65,074 embernek, mellyet avagy tsak moſtanra ki-

ván

tött Békesſég alkalmatosſágával, melly Békesſég kötés *Verſáliában* esett meg.

ván a' Köz. Társaság fel-állitani, még 21,000 héjja vagyon. Az emlitett számnak ki-pótolására, 27342 főből álló Lovasság, és 37660 Gyalogok kivántatnak. Ennyi népnek tartására, fel-megy esztendőnként 33 millió, 421,645 Lengyel forint; fegyverre pedig, és a' lövéshez való készületek meg-szerzésére 5 millió, 737,350 Lengyel forint; *Berlinből* 8060 karabélyt (Karabin) 15000 pár pisztolyt, és ugyan annyi Muskatérosoknak való puskát kapott Kontóra a' közönséges Társaság. De, mivel még sok fegyverre van szükség: tehát *Berlinben* újjra 7000 karabélyok, 11,136 Muskatérosoknak való puskák, és 2967 pár pisztolyok eránt lépett a' Kommissió Kontraktusra; másutt pedig 10,927 kardok eránt. — A' Seregek el-rendelésének hellyét 's módját, a' Rendektől függeszti fel a' Kommissió. — Ezer lenne a' szerentséjek a' Lengyeleknek, ha a' *Prussiai* Királyban olly Barátjokat találnák fel, mint a' kit reménylettek. — Tőlünk, a' mint beszéllik, 12 Batalion Gyalogság, és 4 Lovas Regement vagyon *Gallitziába* rendelve. Az emlitett 4 Lovas Regementeknek eggyikét, a' *Valdek*-énck, másikát, *Jósef Toskána*-énak, harmadikát pedig a' *Karátsay*

tsayénak (melly az előtt *Richecourt* é vólt) mondják lenni.

(Nem fog hát a' *Coburg* Seregéhez menni a' *Karátsay* Regementje, mint elébb vólt a' hire. — Maga ez a' Regement, *Morva* Országban feküdt; tsupán az abból való Uhlánusok vóltak *Lemberghen*, 's ott a' környéken Quártélyban.)

Jegyzések Újj Orsováról.

Orsova nevet viselő hellység kettő vagyon, úgymint: Ó és *Újj Orsova*. Amaz (mint a' megküldött Rajzolatból meg-tettzik) a' *Bánátban* fekszik, az *Allion* hegyén innen; ez pedig, eggy szigetben, éppen a' Dunának, a' *Bánát* 's *Oláh* Ország közt való tsúttsánál. — *Újj Orsova*, hajdanában tsupán eggy földvárból, 's némelly haláſz házakból állott; 1689. előtt, a' Magyar Királyoké vólt: hanem, az emlitett esztendőben, *Nandorfejérvárával* eggyűtt, a' Törökök kezekre birt. — 1716-dikban, ide vettek vólt magokat a' *Temesvári* Törökök, minekutánna őket *Eugenius* Hertzeg előbbeni birtokoktól meg-fosztotta vólna. Ugyan ezek, meg-is erősgették akkor *Újj Orsovát*: de nem sok ideig vehették hasznát; mert, hogy *Eugénius* a' következő esztendőben *Nandorfejérvárát* vissza vette, szótól sem vártak, hanem magoktól el-költöztek, 's még egynehány ágyúiakat-is ott hagyták a' szigetben, mellyet osztán Gen. *Splényi* foglalt vala el. — 1733-dikban, olly derék Várat tsapatott ide, *Doxán* Gen. által VI. KAROLY Tsászár, a' millyen most, és a' mellyet magunk tapasztalásunk szerént, nehéz meg-

venni

venni tűzzel, mind, igen erős alkotványnyára, mind kivált fekvésére nézve. Az egéſſz ſziget-is meg vagyon körös környyűl erősitve, 's különöſſen a' két vége, a' mint ezt alkalmasint ki lehet venni a' Rajzolatból; valamint a' Vár formáját-is.

A' Törökök ſem tűzzel vették el 1739-dikben korán-is; hanem minden ostrom nélkűl jutottak hozzá, minekutánna *Belgrád* olly könnyen által engedödött vólna nékiek. — A' ſzigetnek, mellyben *Uj Orsova* fekſzik, 1500 lépés a' hoſſza; és a' hol leg-ſzéleſſebb, 500 a' ſzéleſſége. — A' Várnak 4 foka vagyon, 's ugyan annyi kapuja. 15 háznál 's 4 Kaſzárnyánál több nem vólt benne: mellyeknek, valamint a' Váron kivűl vólt több épületeknek-is, bé-fizettek a' *Laudon* ágyúi. De, mivel a' Kaſzamatákban nem félhetnek a' golyóbisoktól a' Törökök: fájok, és eleségek pedig tsak vólt még eddig, nem tsuda, hogy fel nem adták magokat.

Folytatása következik.

* * *

A' van eggy *Brüſſzeli* Levélben, mellyet a' legújjabb *Leydai* Frantzia Ujságban olvasunk: Azért vevödött olly hidegen a' *Brüſſzeli* Kormányozó Székinek, Nov. 20-dikán ki-adott Jelentése, hogy az ki-rekeſztette a' kegyelem nyerhetésből, a' párt ütés Fejeit. — Ezen hibát, a' 25-dikén ki-adott Jelentése által kivánta hellyre hozni a' Gubernium. De az, és az elébbeni Jelentés-is, tsupán *Brabantziát* illették: holott pedig más Tartományok-is (*Luxemburgot*, és *Limburgot* ki-vévén) nyilván a' háborgók részekre állottak. Azért-is Nov. 26-dikán, újjra ki-adott a' Gubernium eggy Jelentést, mellyben, az ő Felsége Belgyiomi egéſſz Birtokára ki-terjeſztödik, a' közönséges, és minden ki-fogás nélkűl való *Amneſtia*, az: *Mindenről való el-felejtkezés.*

Költ *Bétsben*, Dec. 15. napján.

Költ Bétsben, Decembernek 18-dik Napján.

22.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

A' Várbeliek által ki-állott Oſtromnak kezdetéről, 's folyamatjáról ezeket közölhetjük. *Belgrádnak*, Okt. 9-dik napján, történtt meg-vétele után, parantsolatot küldött *Laudon* fő Vezér, F. M. L. G. *Wartenslebennek*, hogy ſzállya meg *Újj Orsovát*: ki-is, ezen parantsolathoz képest, mintegy 18,000 emberrel, az *Allion* hegyére telepedett, 's *Újj Orsovának* ellenében Batteriákat hányatott. Nov. 1. napján, maga-is oda érkezett a' fő Vezér, (a' fő Hertzeg *Ferentz* 6-dikon) 's némelly újj rendeléseknek tétele után, hozzá kezdetett a' Vár' ágyúztatásához. De a' Várbeliek-is meg-ſzóllaltatták a' miéink ellen ágyújaikat, a katona munkáſsaink közzül egynehányat

ſebbe ejtettek, egynehányat pedig meg-is öltek. Hogy Generál *Fábry* Nov. 9-dikén *Gládova* Várát, *Újj Orsován* alól, el-foglalta: meg-kináltatta *Laudon* az *Újj Orsovaiakat* újjolag, a' magok fel-adásával: de ezek el nem fogadták az ajánlást. Mellyre nézve, minekutánna *Nandorfejérvárból*, a nagy *Oſtrom-Ágyúk* el-érkeztek vólna: Nov. közepe tájján, retteneteſebben kezdte el a' Várba való tüzeltetést, mint az az előtt való vólt: és ez így tartott egynehány napokig. De hogy ennek ſem lett ſemmi haſzna: Nov. 24-dikén félbe ſzakaſztatta a' fő Vezér az Oſtromot; ſzándékozván, ezentúl éhséggel venni meg a' Várat. Arra nézve, Gen. Gróf *Auerſperg* kormányozása alatt, 6000 embert az *Allion* hegyén hagyott: az oſtromló Sereg több réſzét pedig téli Quártélyra botsátotta. — Az emlitett 6000 ember, bé-ásta magát a' földbe, így kiván erőſzakot tenni, a' kemény tél viſzontagságain. Meg-igérte a' fő Vezér, hogy mind azok, valakik közzűle ſzorgalmatos gondot viselnek egéſzségekre, meg fognak jutalmaztatni. A' köz embereknek ſzenvedések az által enyhűl némelly réſzben, hogy ingyen kapják az enni valót, 's a' mellé napjában egy egy meſſzely bort.

Folytatáſa következik.

ELE-

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

— — — — — — — — —

— — — — — —

Tegnap előtt vólt ſzerentsénk, eggy Tsáſzár könnyű Lovas Reg. béli Főhadnagy *Kürner* Úrral ſzembe lenni, 's magától érteni, hogy Ő Felségétől engedelmet nyert, egy 2 Oſztállyból álló Lovas ſzabad Seregnek *Gallitziában* való fel-állitására. Nagyon kap a' Magyar Iffjakon. Örömmel beſzéllette, hogy már háromra ſzert tehetett: tudniillik a' *Karátsay* Regementjéből két Magyar Nemes Iffjú állott mellé; itt pedig meg-értvén, hogy a' fő Hertzeg karabélyos Regementjében, egy Magyar Fi köz Legény vagyon, azt leg-ottan el-kérte, 's mindjárt Altiſztté-is tette. Az emlitett ſzabad ſeregnek neve leſſz *Uhlánus*; ruhája Magyar: nadrágja, 's lajblija kék, a' dolmán forma felső öltő ruhája pedig veres, kék hajtókával. Minden Legénynek a' piſztoly-

lyán, 's derék magyaros kardján, eggy hoſſzú hegyes rúdú záſzlója fog lenni. A' ſzabad ſereg fel-állítójának *Kürner* Úrnak Májorság van Ő Felségétől igérve.

A' napokban, bé-viſz itt eggy Úr, valamelly külföldi eggyügyű esmerősſét, az Udvari Játék nézö hellybe. Az idegen, nem lévén még többſzör efféle hellyen, nem győzött bé-telni a' nézéſsel. Egyſzer meg-ſzólalván, kérdezi az Urat, a' ki bé-virte: El ſzokott ide a' Tsáſzár-is jöni? Igen, felele az Úr; hanem most nem leſſz itt, — — Azonban mutatja esmerősſének, hol ſzokott ülni a' Tsáſzár, a' fő Hertzeg, fő Hertzegné, 's más nagy Méltóságok-is. Továbbá, az alatsonabb rendű Uraſágoknak hellyét-is. — Midőn hallya ez, hogy mind tsak a' főbb 's alsóbb Uraságokról vagyon a' beſzéd; azt kérdi: hát a' ſzegények hol ülnek itt? felele az Úr, a' leg-felső hellyre mutatván, azok, oda fenn vagynak. Mellyre el-neveti magát az ember, 's mondá: Úgy leſſz az majd a' más Világon-is. —

Magyar Orſzág.

Ó *Buda* mellett, az el-múlt héten a' puskapor törő meg-gyúladt. Három mázsa puskapor lobbant fel, és 4 munkást-is fel-

vetett a' levegő égbe. Épület kár egyéb nem esett, hanem egy kunyhó porrá égett.

Gyöngyösön lakozó, ó valláson lévő Kereskedőről, *Horváth* Mihály Úrról, értettük, hogy a' Tsászártól engedelmet kért, hadd állíthasson fel 20 fegyveres embert, tulajdon költségén, Ő Felsége szamára. — Meg-nyerte, a' mit kért. — — — —

Székesfejérvármegyének

Tordats nevü hellységében, lakik eggy, *Hornyák* Mihály nevezetű Ember, a' ki, 1672-ben lépett be a' Világra, 's következésképpen már most életének 117-dik esztendejét számlálja. *Leopold*, és *I. Jósef* Tsászárok alatt, eggyütt kurutzoskodott, a' *Tököli*, és *Rákótzi* követőivel; annakutánna pedig, a' Törökökkel való hadakozások alkalmatosságával, az uralkodó Házat szolgálta fegyverével. — Jól birja magát még most-is az ember. Lát mind két szemére derekasan. Elméjére nézve sem szenved leg-kisebb fogyatkozást-is. — Vagynak ebben a' Vármegyében, mint irják, több 100 's 110 esztendőkön felül való Öregek-is. Vagyon nevezetesen, *Kuldo* nevezetű hellységben, eggy 110 esztendős nemes Asszony, a' ki

már

már a' harmad izben látja ſzámos magzatait; még-is maga viſzi közöttök a' gazdaságot.

Auſtriai Belgyiom.

Ezen Tartomány, példát adott minékünk arról, hogy' öli meg maniroſſan eggy ember, a' maga ember Társát. Midőn a' Tsáſzár Dragonyoſſai, eggy *Vatsmünſter* nevü falujában Brabantziának, a' Lakosokat, kik fegyveres kézzel ellent kivántak nékiek állani, réſz ſzerént el-fogták, réſz ſzerént le-apritották vólna: eggy a' Lakosok közzül térdre eſett, az ellene agyarkodó Dragonyos előtt, 's kéri, hogy tsak az életét haggya meg néki. A' Dragonyos felele: Kedves Uram! (*Mon cher Monsieur*) mindent kéſz vagyok kedviért meg-tselekedni; de az életét meg nem hagyhatom — 's ezen beſzédek végzésével, ki-végezte a' ſzegény Belgát a' világból.

Frantzia Orſzág.

A' Nemzet Gyülése meg-tóldta eggyel a' vétkek Laistromát *), mellybe még a' Ki-

*) Ez a' Nemzet meg-bántása büne (*Crimen laeſae Nationis*). Egynehány nagy embereket már belé ejtett ebbe a' bünbe a' Nemzet Gyülése. — A' több-

Király-is belé eshet: de a' maga Tagjai-is tselekeſznek ollyat, a' mi ſok más Tartományokban méltán véteknek tartatik. Értjük az egymás ellen való ki-kelést, és fegyveres kézzel való ſzembe ſzállást (Duellum). Két példa-is történt ugyan nem régiben, hogy

---

többek között Hertzeg *Lambesket*, az *Royal Allemand* Regementnek Generálját, azon okon, mivel az emlitett Hertzegre reá bizonyosodott, hogy eggy fegyver nélkül való öreg embert maga kezével meg-ölt vólna, *Párisban* — — — — Júliusban. — A' Hertzegre ki-is mondattatott a' halálos ſententzia, és, mivel maga el-ment Frantzia Orſzágból: ki-tsináltatta a' Nemzet Gyülése a' Hertzeg képét, 's annak fejét vetette. — Különös Komiſſzió vagyon tsupán arra a' végre rendelve, hogy általa ki-túdódhadjanak, kik tették, vagy teſzik magokat a' *Nemzet' meg-bántása'* bünének réſzeseivé. És mivel az előbbeni Komiſſzió gyanúsſá lett, hogy tsupán azokat ſzándékozik hálóba keríteni, a' kik az *Aureliánumi* Hertzeg, 's annak követői ellen vagynak: tehát közelebb újj állíttatott fel hellyébe. Ez éjtſzakának idején-is rá megy ſok nagy ſzeméllyeknek lakó helyekre, 's azoknak minden Irásaikat fel-kutatja, sőt hatalmat vett, hogy a' privilegiált házakba-is bé-meheſſen, mellyet nehezen kezdettek a' külső Udvarok Követei ſzenvedni, és panaſſzokat bé-is adták az ellen a' rendelés ellen, a' Nemzet Gyülésének.

hogy a' Nemzet Gyülése Tagjai közzül, eggyik meg-vitt a' másikkal. Az eggyik esetet, melly így történt, az el-múlt hónapnak vége felé, el-beszéljük:

Blancard, a' *Dofiné* (Dauphiné) Tartománnya Deputátusa, azt mondja, parantsoló hangon, az *Overnye* (Auvergne) Tartománnya Deputátusának, *Duche*-nek, hogy halgasson. *Duche* meg-boszankodik, 's hogy meg-kereste betsületét: kivánja, hogy *Blancard* menjen ki vele egy szál kardra. — *Blancard* azt felelte, hogy olly következése lehetne vagdalkozásoknak, melly miá néki el kellene menni; pedig nints útra való pénze. Ezen szókra *Duche* ki-rántt a' zsebéből 100 *Luidórt* (Louis d'Or), mellynek felét *Blancard*-nak által adja, a' más felét pedig magánál meg-tartja. E' meg-lévén, öszve tsapnak. *Blancard* elsőben valami kis sebet ejtett *Duchén*. De ez, úgy tsapja vissza amannak a' kardját, hogy az leg-ottan öszve tört. Azon szempillantásban, neki szúr *Duche*, a' *Blancard* nyakának, 's találja: de nem igen méllyen, 's nem-is taszitotta belyebb, hanem tsak úgy tartotta amannak a' nyakán, míg így szóllott: „Most Franzia Barátja kezében van az Úr. Én az Úrnak meg-kegyelmezek." — Nem így bánnak Gróf *Mirabóval*, vagy *Düppent* Uramal. (Ezek-is a' Nemzet Gyülése Tagjai.) Olaj-

Olasz Ország.

Romából irják, hogy a' Pápa földjén, *Urbino* Hertzegségben, naponként nevekedik a' fegyveres zsiványoknak száma. Nagyon el-rémitették az egéſſz környéket. Kevéſſel ez előtt dúltak fel eggy Várat *Ravenna* mellett. — Igen féltik tőlök a' *Lorettói* kintseket-is *). — Nem-is ok nélkül. Mert már

*) *Loretto*, eggy halmon épült kis Város, az *Anconai* Márkgráfságban, a' Pápa földjén. Nem meſſze van a' Tengertől, a' mint a' meg-küldött Mappátskán-is lehet látni. Püspök lakó hellye. Mélly árkokkal, és egynehány Tornyokkal környűl vagyon véve. Igen hires azon szent Házról (*La Casa santa*), mellyről azt hiſzik, hogy abban a' B. Szűz Mária lakozott *Názáretben*, és azt az Angyalok hozták el 1294-ben *Galileából*, *Dalmátziának Teriſati* nevű hellységébe; onnan pedig, azon eſztendőben, Olasz Országba, *Recanati* tájjára; és végre, 1295-ben, a' mostani helyére, a' *Lorettói* Cathedrale Templom közepére. Kivűlről bé van az emlitett Sz. Ház márványozva. Külömböző nagyságú kövekből épült; 30 láb a' hoſſza, 15 a' ſzéle, és 18 a' magasſága. Kivűl 's belől ſok drágaságokkal fel van ékesítve. Ennek látására ſzakadatlanúl járnak mindenfelől. 40—50,000-re rá megy, az eſztendőnként oda ſzarándokoskodóknak száma. Ezek nem jelennek meg üres kézzel. Minden bizonnyal ſokra megy tehát a' ſzent Háznak

mel-

már 40-ed magoknál többen vagynak: pedig Okt. 11-dikén, tsupán hatan foglalták el a' *Sinigagliai* Várat, mellyet nem-is engedték elébb viſſza, míg fel-tételeiknek tellyesitésére nem kötelezte magát a' Város. — Az egéſſz dolog így történt: Az emlitett 6 gonoſztévők bé-lopták magokat a' Várba, meg-kötözték az ott örizeten lévő katonákat, és a' Kaſzamatákba rekeſztették. Hogy annál nagyobb bátorſágban maradhaſſanak, éjtſzaka fel-vonták a' járó hidat. — A' Vár Kommendánsának (a' ki maga otthon nem vólt) eggy Inasſa ütött leg-elsőben lármát. Ez, ijjedtiben azt hireſztette, hogy egynehány 100 Tolvajok el-foglalták a' Várat. — A'

---

mellesleg való eſztendei jövedelme-is: a' rendes 30,000 Tallérra (*Scudi*) teſzik, melly nem tsuda, mert ſok Fejedelmi Házakból áradt ide, 's árad még most-is az áldás. Eggy a' nevezetesſebb ritkaságai közzül a' *la Caſa ſanta*-nak, az az ablak, mellyen bé-ment a' B. Szűzhöz *Gábriel* Angyal, midön a' Kriſtusnak általa lejendő ſzületését nékie meg-jelentette. *II. Július* Pápa bűnbotsánatot igért mind azoknak, valakik meg-keresik e' ſzent Házat, 's ugyan azóltától fogva is lett ez olly nevezeteſſé, és méltóságoſſá. — Az emlitett Pápa ſok nagy épületeket, 's Fundátziókat tett *Lorettóban*.

A' Zsidók vóltak leg-elsők, a' kik bizonyos ſumma pénzt ajánlottak a' 6 emberből álló diadalmas ſeregnek: de az el nem fogadta az ajánlást, hanem tsak azt kivánta, hogy maga, 's a' fogoly katonák ſzámára eleség küldődjön. Azonban a' kormányozó Cardinális a' Várost bé-záratta, ſenkit be nem botsáttatott, és írt körül belől minden felé, hogy küldjenek ſegíttséget: *Pesaro* 400 katonát küldött, és 1 Kompánia Gránátérost; *Ancona* 150 embert. Ezeken kivül mindenünnen omlott a' Városba a' ſok Hajdúſág. — A' Cardinálisnak jelenlétében hadi Tanátsot tartottak. A' végeződött, hogy a' Várba erő haralommal bé-rontsanak. De a' Cardinális azt a' tanátsot adta, hogy meg kell kinálni, a' Várban lévő ſereget, ha nem kivánna e', jó fel-tételek alatt, eggyeſſégre lépni. A' Cardinális ſzavára mindenek reá állottak. El-küldöttek azért a' Várba eggy Deputátust. — A' Zsiványok azt kivánták: hogy közzülök mindeniknek 150 *Scudi* fizetődjön, melly ſummával ſzabadon meheſſenek minden bántódás nélkül, a' merre tetztzik. — Meg-lett, a' mit kivántak.

Spectatum admiſsi, riſum teneatis amici?

Velen-

Velentzében *) rettenetes tűz vólt Nov. 28-dika, és 29-dike köztt való éjtszakán. A' tűz kezdődött egy Kereskedőnek, (*Heinzelmann* Jánosnak) az Olaj Magazinnyaiban, mellyekben 240,000 font Olaj vólt. Miképpen történhetett az olaj meg-gyúladása: azt még ki nem lehetett ez ideig tanúlni. Elég az hozzá, hogy a' temérdek olaj kevés idő alatt lángot kapott, és folyt az úttzán 's a' tsatornában (Canal) a' viz tetején, tűz habokkal, a' mellyek gyújtottak, ellene állhatatlanúl, valamerre tsak hömpölyögtek. A' füst olly nagy vólt, hogy dél tájban vólt az idő: még-is egéfzen meg-homályosi-

*) *Velentze*, a' róla neveztetett közönséges Társaságnak fő Városa. Az *Ádriai* Tengeren *Triefttel* tsak nem által ellenben, 60 kitsin fzigeteken fekfzik. Arra nézve, úgy láttzik, mintha az egéfz Város a' Tenger hátán lebegne. Az útzákon kerefztül katsúl, mindenütt viz folyt tsatornákban. A' kik eggyik réfzéből a' Városnak a' másikba akarnak menni, 's ki-telik tőlök, tsónakokra (*Gondola*) ülnek, 's úgy vitetik magokat a' tsatornákon. A' gyalog útakon, elsős időben, bajos járni, mert Márványból vagynak ki-rakva, azért-is felette sikosok. Azonban kesenyek. A' tsatornákon kerefztül apró hidak vagynak tsinálva, mellyeken a' gyalog emberek által járhatnak.

sírotta a' napot. A' fegyveres házból szaladtak a' munkások, hogy a' tűz tenger terjedését, egynehány házaknak le-rontása által, meg-akadályoztathassák. 63 házak, és 15 bóltok lettek a' lángok prédájává. — 150 familiáknál többen fosztattak meg nagyobb részétől vagyonoknak. De embert eggyet sem ölt meg a' tűz. — Az illyen tűz özönnek szemlélésében, csak *Néró* találhatott vólna gyönyörüséget: de eggy emberiséget le nem vetkezett embernek szive, olvad az illyeneknek csak hallására-is, és, szörnyen meg-károsodott ember társaiért, eggyet sohajt, (ha egyebet nem tehet) az emberek Attyához.

A' *Velentzei* Tanáts, az úgy nevezetett *házi Lotto* játékot-is keménnyen meg tiltotta; sőt minden más Lotteriákat-is. — Minden bizonnyal káros vóltokra nézve. — Alig ha több kárt nem okoznak a' Lotteriák más Tartományokban-is, mint haſznot.

Pruſſzia.

Mindenkor igaz marad az: *Auri ſacra fames, quid non mortalia pectora cogit?* A' pénznek szerelme, minden gonoſznak gyökere. De az-is igaz, a' gonoſztévőknek méltó rettentésekre: *Non deſerit antecedentem ſceleſtum pede poena claudo.* — Ritka nagy bün az, a' melly, vagy elébb, vagy

u-

utóbb napfényre ne jöjjön, és a' tselekedő-jének büntetést ne vonjon nyakára. Közelébb történt *Spandauban*, két mértföldnyire *Berlinhez*. Eggy Katona, a' *Henrik* Hertzeg Reg. jéből, meg-fejtett eggy Regementjebélijénél, a' kivel ugyan azon szobában hált, egynehány Tallért. A' pénzt magáévá kivánván tenni, el-tökélli magában, hogy pajtásſát az ágyban meg-öllye. Véghez-is vitte gonoſz fel-tételét. A' hólt testet darabokra vagdalván, tariſznyára rakta, 's az ott el-folyó *Spree* vizébe vetette. — Azonban fel-adja, hogy az ő pajtásſa meg-ſzökött. Még ezen a' napon el-rendeltetett a' gyilkos, újj Katonákat kisérni *Berlinbe*. A' Katonának el-menetele után, bé-megy a' Gazdaſſzonya a' ſzobába, nézi az ágyakat, 's hát azon Katonának a' nyoſzolyájában, a' kit ő el-ſzököttnek gondolt, látja a' ſok vért, 's mindjárt jelentést teſz a' dolog erántt, a' hol illett. A' gyilkos ellen mindenek gyanúságba kezdettek esni, melly még inkább növekedett az által, hogy tsak hamar az öſzve daraboltt tagokkal meg-tömött tariſznyát, valami mosókhoz vitte a' viz, mellyet midőn ki-fogtak 's visgálnak vólna a' mosók: hát akkor ſzörnyüködtek el, a' benne lévő ember test darabok látására. — Már ekkor bizonyos meg-győződéſſé vált a' gyanúság.

A'

A' Katonának leg-ottan utánna küldenek, kérdöre veſzik, ki-vallya iſtentelen tselekedetét, 's most retteg a' reá ki-mondandó ſententziától.

Nyitva vagynak *Wilhelm* Király ſzemei, a' fegyveres erőnek kéſzen való tartására-is; de vigyáznak Tartománnyai boldogságának más tárgyaira-is. Ki-keresi, népének ezen gondos Attya, mind azon eſzközöket, mellyek a' köz jóra meg-kívántatnak. Illy eſzközök azok a' közelebb-is ki-adott parantsolatok, mellyek a' gabonának ki-hordását tilalmazzák, és azon rendelések, mellyek azt vóltaképpen meg-is gátollyák. Illyeten eſzközök, a' Munka-Házaknak minden Tartományokban való fel-állitásai: a' mellyekre törekedik *Wilhelm*, ſzives igyekezettel. Már reá-is bizta, mint irják, Status Miniſter *Voſz* Úrra, hogy tsinállya ki, mi módon leheſſen leg-haſználatoſſabban fel-állitani az emlitett Munka-Házakat. — Ezek arra valók leſznek, hogy azokba bé-meheſſen minden, a' maga élelmét keresni, valaki tsak akármelly el-gondolható munkát tehet. Tehet pedig, ha elméje épſégének tsak leg-kiſſebb mértékével, 's testének leg-gyengébb erejével bír-is. — Gyakran keres ſok ſzüköllködő munkát, és nem talál! Ez esik meg leg-többſzör a'

ván-

vándorló Mester Legényeken-is, midőn idegen hellyekre mennek, magok tökélletesítésére. —

Méltán lehet hát kívánni, hogy bár minden Naggyai a' földnek követnék *Wilhelm* szorgalmatoskodását.

Anglia.

Igen különös Tudósitást adott ki Nov. vége felé, egy *Touchvood* Tamás nevezetű Anglus Londonban. E' vólt a' Tudositás értelme: „ *Touchvood* Tamás, a' ki többé nem veszi a' maga életének haszнát: agyon akarja magát, Nov. utólsó napján Hétfőn, lönni, ha elő fizetőket kap. Mivel ez a' mulattatás neme egészen újj: reményli, hogy az érdemes Közönség előtt vele kedvességet talál. — Két keménnyen meg-töltött pisztolyokat veszen magához, mellyeknek eggyikével a' fejébe, a' másikkal pedig a' hasába fog lönni. A' *Pantonstreet*-ben, *Haymarket*-en lévő Szál, igen alkalmatos leszen erre a' dologra. — A' Dámák, a' kik idején jelentik magokat, hogy elő fizetők kívánnak lenni, a' leg-jobb ülő hellyeket fogják kapni, a' honnan leg-tökélletesebben meg-láthatják a' tagok vonódásait, az ábrázatnak el-változását, a' halállal való küszködést, és a' haldoklónak az agyvelejét. — A' halás nézö hellynek ajtajai, 8 órakor lesznek nyitva, és pontban 9 órakor fogja magát *Touchvood* Uram meg-lönni. — Az elő pénz fél *Giné* (Guinee).“

(Eggy fél *Giné* valamivel több, a' mi Aranyainknál.)

Ama' nagy lelkü Hazafihoz, Péts' eggyik fö Diszéhez, a' ki 30 Aranyakat áldozott fel, Nyelvünk' gyarapítására.

NAGY MAGYAR! a' Haza Nyelv' kárán, hiszem,
eggykor epedvén
Érzékeny szived bús panaszokra fakadt.
Tsak titkon 's rettegve fakadt panaszára, hogy értte
A' gyanu, vádlását meg ne eressze reád.
Mert hogy mind idegenre rohannt föbb színe Hazánknak,
'S nyelvét, öltözetét, mind oda hagyta nemét:
A' ki Hazájához hív vólt e' káros özönbenn,
'S nyelvét, öltözetét, tudta betsülni nemét:
Azt a' többi majom sereg olly rút szennyel alázta,
Mint pártost, ki gonosz jelt szakadásra emel.
Söt igen úgy hittük, 's e' mírígy annyira terjedt,
Hogy népünk gyanubann élne Királlya elött.
Súgta szegény panaszát, hogy az Udvar tiltja szerette
Nyelvét, 's nyelvével végre ki törli nemét.
Mennyire tébolygott! vétett kegyes Udvara ellen:
A' majmok vitték annyira gyáva sejét.

NAGY MAGYAR! áldd az Eget: nyelvünket senki
se tiltja:
Fel szabadúlt szívünk a' gyanu' terhe alól.
Látod e', itt külön, őszve vetett vállakkal amottan,
Nyelvünknek melly sok támogatója vagyon?
Szép lelkű Fiaink bátran horgadnak alája,
és nyilván emelik többre nevelve betsit.
Már minden Tudomány bátran hangjára tanúlgat,
'S nyelve virágzásán a' Haza bátran örül.
Bátran örülsz magad is, meg nyílt Tárházad is immár,
Nyújtalsz kintsedből bő jutalomra reményt.
Mennyi jeles szép fő kíván meg tettzeni néked?
Nagy hasznot lát itt, a' ki jövőre ki néz.
Jobban hozza ki tett őztönre, az elme gyümöltsét:
A' gyönyörű ész is tsak vetekedve nagyobb.
így fogsz még valakit *Virgyil'* erejére nevelni:
így jút még egyszer gyenge *Tibullra* Hazánk.
Fog még új *Newton* rejtett titkokra találni:
A' boldog század, még *Verulámra* mutat.
Bár mire ébredsz, fel fog ditsekedni Fiával
A' Haza, 's őztönödért téged' is égig emel.
Akkor is égig emel, mikor immár tested el olszlott,
Akkor is áldásban lészen örökre neved.
A' te jövendödről szép tetted szépeket ígér:
Járúljon hozzá még az az édes öröm!
Hogy még más nemesebb szülötésű szívet is ébresszen,
'S még ezen éltedbenn több követödre találj.

Boldog Haza: mellynek számos Fiai vagynak, kik illyen Verseket érdemelnek — és írnak. — Támasszanak az Egek kedves Hazánknak sok hasonló Fiakat!

ELE-

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

Azt beſzéllik itt, hogy *Belgrád* meg vétele emlékezetére, pénzt fog Ő Felsége veretni. (E' nem annak jele fog lenni, mint ha viſſza botsátani kéſzülne *Belgrádot.*)

Pellegrini és *Colloredo* Feldmarſalok már viſſza érkeztek. — Fő Vezér *Laudont* is várják minden órán. Eggy árva Török Leánykát hoz magával, kit úgy fog nevelni, mint maga Leányát. (Ezen Török Leánykának akkor derült éppen napja: a' midőn a' Török Félhóld véletlenűl nagy fogyatkozást ſzenvedett. — Két igen ſzembe tünő példákban fogja ezentúl *Béts* Városa az Iſteni gondviſelésnek rend kivűl való munkálkodását ſzemlélni: úgymint a' *Tzirkaſz-ſziából* hozott; és a' most közelebb említett Török Leánynak példájában.)

A' Ts. 's Kir. Német örökös Birodalmakban, *Galitziát* is oda ſzámlálva, 87,192 pár, lépett az el múlt eſztendőben házaſsági életre; 418,014 ſzülettek, 's 367,816-an hóltak meg a' polgári rend közzűl.

Ama' minden tekintetben nagy Hertzeg KAUNITZ, különös betsülője Nemzetünknek. Ezt bizonyítják azon nevezetes ſzavai, mellyeket a' *Mindenes Gyűjteményből* mina-

páhan lirásunkba bé iktattunk. — Tapaſztalják ezt ſok Hazánkbéli Méltóságok, kiket a Hertzeg igen gyakran méltóztat aſztalához. Közelebb, eggy magyaroſſan járó Magyar Gróf Úrnak meg veregette a' vállát, 's így ſzólla hozzá egéſſz vidámſággal: „Nagy betsületére vál kedves Gróf Uramnak, hogy meg tartja a' nemzeti öltözetet.“ — Más nagy érdemű Grófunktól, *Szabolts* Vármegyéről 's a' *Hajdúvárosokról* tudakozódott, és olly figyelmetes vólt a' Gróf Úr' ſzavaira, mint hajdan a' Görög Aſſzonyok, *Trója* alól haza verekedett kedves Férjeiknek beſzédeikre. — Örvend ez a' jó Hertzeg, ſzép nyelvünk gyarapodásán. Ezen drága indulatjának ſzembe tünő jelenſége az, hogy Munkánk eránt velünk kegyeſſen parantsolni méltóztatott. Ezzel ditsekedünk: de a' Haza neviben.

Magyar Orſzág.

Az itt telelő Katonaság fő Tiſztjei ingyen fognak a' télen által fát kapni.

Zimonnál a' Duna egéſſzen be fagyott. Naponként drágább minden a' Városban: 1 font diſznó zsír 27 kr.; a' marha zsírból 1 font 32 kr.; 1 tojás 4—7 kr.; 1 pár tyúk 25 garas; 1 pár lúd 2 forint; 1 pár pujka 4 forint.

Ér-

Erdélly.

Szebenből irják, hogy a' tájon, Nov. végétől fogva, szer felett való hideg uralkodik. A' hó igen nagy mindenfelé, melly Erdéllynek Oláh Országgal való majd minden eggyesülését meg gátolja. Nagy veszedelemre veti a' fejét, a' ki a' szoros útakon, és fél fagyásban lévő sebes hegyi patakokon kereszтül kiván hatolni. Terhes szekerekkel pedig éppen lehetetlen ott járni. A' *Veres-toronyi* Passzuson túl, *Kornét* és *Pripora* között, 30 Ts.'s K. szekerek akadtak el a' hóban; az azokhoz tartozó személlyek el ásták magokat a' mint lehetett a' földbe: de már jó ideje, hogy csak kenyéren 's vizen kell sovárogniok. — *Szebenből* irják azt is, hogy Oberstlieut. Gróf *Vilhorszky Krajovából* el jött, és *Bétsen* kereszтül haza fog menni, a' télre Lengyel Országba engedelemmel.

Melly nagy dölyfösség szorúlt a' *Félhold* szolgaiba, meg tettzik ez a' tavaly ősszel el fogatott *Rimniki* Basának gorombaságából is, kiről azt irja eggy érdemes Barátunk, „hogy, midőn *Károlyváratt* *), a' Püspök ő Exllája (Battyáni) asztalánál, beszéllnék néki Her-

*) Ott vagyon fogságban az emlitett Basa. Oláh eredetére nézve.

Hertzeg *Coburg*-nak a' nagy Vezéren vett győzedelmét, meg hazudtoltatta a' Pap Urakat. Midőn továbbá *Belgrád* meg vételét jelentenék, ezen durva ſzó vólt akkor is feleletre: *Mintz*, az az hazudſz. Végre, hogy azt is emlegették tsak hamar azután, a' mit H. *Hohenlohe* vitt végbe a' *Vulkánon* belől: már akkor egéſſzen neki tarjáſzkodott, 's mondá agyarkodva: *Mintz!* — E' talám azt ſem fogja hinni, hogy ő fogva vagyon.

Nov. 30-dikán tartatott *Kolosvármegyében* a' *Marcalis* Gyűlés, és minden Vármegyékben meg kell esni Januárius elejeig. — Bajuſſzos Magyarok mentek a' Gyűlésbe, és magyar nyelven leſſz a' felelet, a' más nyelven való feltételekre; mert itt nem igen túdnak más nyelvet. "

Olaſz Orſzág.

A' *Neápolisi* Király nem ſzenvedi a' maga Orſzágában, a' ſzabad Kőmüveseket (Freymäurer). Nov. 28-dikán, egy parantsolatot adott ki ellenek. Ez a' parantsolatnak a' kezdője: „Eleitől fogva veſzedelmeſeknek tartattak, a' Státus tsendeſségére nézve mind azon Társaſágok, mellyek törvényes meg erősités nélkül állottak fel." — Indító okaiúl azt is fel hozza az emlitett parantsolatban a' Király, hogy az Attya is, mihelyt meg értette, 1757-dikben, hogy az úgy ne-

nevezteteti fzabad Kőmüveseknek eggy újj titkos Társaſágok támadt: azt, leg ottan kemény fenyegetés alatt meg tiltotta. — Továbbá, hogy maga is a' Király, 1775-ben, Sept. 12-dikén, az Attya parantsolatját meg újjította, és annak által hágását, a' Királyi Méltóság' meg bántása' bünével (*Crimen laeſae Majeſtatis*), eggy rendbe helyheztette.

Olaſz Orſzágnak *Orbitello* *) nevü Városából irják, hogy ott Okt. 30-dikán, rettenetes égi és tengeri háború vólt, melly igen különös történetet okozott. — A' Város egy ſziget közepén fekſzik. Ezen ſzigetet eggy olly ſós tó veſzi körül, a' mellynek a' tenger-

*) *Orbitello*, az úgy neveztetett *Stato delli Preſidii*-nek (Status Praeſidii) fő Városa, a' *Toskánai* földön, *Siena* Városa környékén alól, 's jól meg erősíttetett ki kötő helye vagyon. *Stato delli Preſidii* név alatt jönek azon erősségek, mellyek a' *Toskánai* tengeren 's tenger parton feküſznek. II. FILEP Spanyol Király által engedte *Siena* tájjékát, magával a' Városſal eggyütt 1557 ben, az akkori *Florentziai* Hertzegnek, elsö *Cosmusnak*. De a' *Stato delli Preſidii*-t meg tartotta, hogy *Neápolis* és *Olaſz* Orſzágnak felsö réſze között leheſſen olly birtoka, melly a' két meg nevezett birtokait egymáſsal eggyesíttse. — 1735-diktöl fogva a' *Neápolisi* Király birja.

gerrel eggyesülése vagyon. A' tó, dél és éjfzak felé, be hat egy darabon a' föld alá is. A' háború kezdetével, némelly halász Bárkákat vett vólt üzőbe egy *Algiri* *) fegyveres hajó a' déli réfzen. A' Bárkák fzerentséfsen bé értek a' ki kötő hellybe. Az *Algiri* hajó a' fetétben a' Várig ment; azonban a' tenger mind inkább inkább háborgott, és annyira nevekedtek a' habok, hogy az egéfsz fzigetet, és ki kötő helyet el boritorták, és fzintén tengerré változtatták. A' fzél egéfszen a' Város faláig verte az *Algiri* hajót, az *Algiriak* pedig mindég azt gondolták, hogy ők a' tengeren vagynak. Minekutánna vége lett a' tengeri háborúnak, ki terjefztgették vitorláikat, és a' Város falát valamelly feléjek közelgető idegen hajónak tartották mind addig, míg meg nem látták a' falon a' Strázsát, a' ki kiáltott nékik, kik vólnának? Az *Algiriak* alig vették észre, hogy

*) *Algir*-ról most tsak azt jegyezzük meg, hogy ez, eggy Tartománynak a' neve, melly Afrikának éjfzaki réfzén fekfzik; 100 német mértföld a' hofszasága, és 30 a' fzélesfége. Az *Algiriak* leg nagyobb tengeri tolvajságot űznek az Afrika és Európa közt való tengeren (*Mare mediterraneumon*).

hogy Olasz kézre birtak: leg ottan el sütögették ágyúikat, a' Város falai felé. A' lármára kinn termett az egéssz *Orbitelloi* Katonaság. Az *Algiriak*, nem tudván, melly tájjon legyenek, úszásra vették a' dolgot, 's úgy akarták magokat kiszabadítani az Olaszok kezeik közzül: de mind felakadtak az iszapban, mellyet a' tenger hagyott maga után. Tsak 4-en hóltak meg közzülök, 343-an pedig el fogattak elevenen, kik között 8 Asszony, és 1 hajós Kapitány (Reis) vólt. Öt *Genuai* hajósokat találtak a' hajó fenekén vason. A' *Reis*, midön látta, hogy már kézben vagyon, magát egy pisztollyal agyon lötte. Találtattak a' hajón 18 ágyúk; 400 flinták; 300 kardok; 205 pisztolyok; 600 Tonna *) puskapor; 890 golyóbis; 10 hordó bé sózott hús; 300 köböl búza; 305 köböl riskása; 1 ökör; 12 Égyiptomi juhok; sok madarak, azok között 1 Publikán madár, a'

*) *Tonna* (Tonne) tulajdonképpen olly edényt jelent a' hajósoknál, melly 20 mázsát nyom, midön teli van töltve tenger vizzel. Hanem a' *Tonna* nevezettel osztán széltire élnek, midön 28 mázsánnyi akármit kivánnak jelenteni. A' hajók' nagysága is *Tonnák* szerént határozódik meg; p. o. 200 Tonnás hajó az, mellyre reá fér 4000 mázsa portéka.

a' melly jól beſzéll törökûl; 1 Persiai kutya, melly olly nagy, mint egy borjú; és a' *Genuaiaktól* el vett ſok egyetmás. — A' *Reis*-nak királyi vólt egéſſz öltözete. A' kardja jó féle drága kövekkel, a' Turbánnya 6 nagy gyöngyökkel, gyürüje, egy nagy gyémántal ékeskedett. — A' meg ſzabadúltt *Genuaiak* 8 napi áhitatoſſágot tartottak, a' ki tett Szentség előtt. Az *Orbitelloiak* 2000 embert kértek a' *Neápolisi* Királytól, azon esetre, ha *Algiriából* Hatalmas találna jöni, a' foglyok' viſſza kivánására. — Az *Algiriak* miad ruhások: de kevés pénzek vagyon.

Frantzia Orſzág.

Szörnyü adóſſág alatt nyög ez az Orſzág. Fel fér hát, ha a' Fiak ſegítnek a' Hazán, miat Annyokon. De illő, hogy a' ſzükségtelen költségek-is el-távoztatódjanak, mellyek eddig nagy terhére vóltak az Orfzágnak. — Meg van az is, ez is. — Tsak az az arany és ezüst portéka, a' mit Okt. 29-dik napjáig bé hortak a' jó ſzivü Hazafiak a' pénz verő házba, reá ment 6,573,574 Livrára. — Ez a' ſumma tsak két három hét alatt nevekedett nagyobb réſzént annyira. — Minden bizonnyal hát, már ekkorra, ugyan derék ſumma gyülhetett öſzve, a' Hazafiak példás adakozásából. Mert azólta ſem vólt ſzüneti az arany 's ezüst portékának, a' Haza ſzámá-

mára való fel áldozásának. Kész pénzről is gyakran vólt emlékezet a' Frantzia Országi Tudósitásokban, még pedig feles summákról, mellyeket a' Haza fel segéllésére adott bé most ez, majd amaz Hazafi a' Kaſszába. — Közelebb is, a' *Maubeugei* Fundátzión lévő Dámák, olly Contractust ajándékoztak a' Nemzetnek, a' melly esztendőnként 147,000 Livrát bé hajt. — Ezek mind arra mutatnak, hogy szeretik a' Frantziák Hazájokat, 's kivánják segíteni. (Bár minden Hazafiak követnék e' réſzben a' Frantziák példájokat.)

A' Frantzia Udvarnak szükségtelen költségein; való, hogy darab időtől fogva, jó forma fordítások estek *): de még most is nagy mértékben, 's szembe tünők vóltak azok. Arra nézve, ugyan hozzá is látnak azok-

*) Még 1781-dik előtt, tsak egyszerre 406-al kevesitette *Necker* (mint akkori fő Kintstartó) a' Kir. konyha és asztal körül szolgálóknak számát. — 1787-dikben, Okt. 25-dik napján, eggy végzést adott ki a' Státus Tanáttsa, mellynél fogva, 15 millióra szállitódott le az a' 28 millió, a' mellyet az Udvar esztendőt által bizonyos személlyeknek ki adatott, vagy fizetésül (Pension), vagy fizetés' tóldásúl (Zulage). Ugyan ezen esztendőben, a' Király 24 belső szolgáinak (Kammerdiener) száma is 12-vel kiſſebbittetett.

azoknak a' kevesítéséhez. — A' Királynénak (mint irják) már minden lovait el adták; az újj eſztendő kezdetével pedig mind el botsáttatnak az Inasſai, és ez után nem leſſz külön Udvara, a' Királyétól, mint eddig. — A' Királyi Könyves Házban 53 ſzeméllyek forgolódnak. Ezekre rá ment, ez alatt a' Király alatt, 780,000 Livra eſztendőnként. Most egyſzerre 88,288 Livrára ſzállítódott le az előbbeni ſumma. — A' Királyi Kert gondviselőinek 's mivelőinek ſzámát, melly 50-re megy, 's azoknak fizetését, nem találták igen igen ſoknak: tsupán az a' kivánſág, hogy az épitő mesternek fizetése kiſſebbítteſſen. Ezek eddig így estek: többek is fognak illyenek történni ezentúl; és kéttség kivül nem fog 12 Levelet négy rétben (in quarto) bé tölteni, a' Királyon élők' Laistroma, mint eddig bé töltött vólt. Mert a' van egy Párisi Levélben: „Azoknak Laistromából, kiket az Udvar fizet, nyilván ki tettzik, hogy közel 3 millió oſztódik fel 86 ſzeméllyek között, kik közzül — 26-nak ſenki ſe tudja a' ſzolgálatját.“ — Így végződik a' Levél: „Fájdalommal, és boſſzankodáſſal „ kell ſzemlélni, hogy a' leg alkalmatlanabb „ és leg kevésbbé jó hirü nevü emberek „ vóltak a' leg nagyobb ſzerentse Fiai.“ — Azt mondotta vólt egykor az *Artésiai* (Artois) Gróf,

Gróf, a' mostani Király' leg iffjabb testvér Öttse: „Tudják meg Uraim, (szóllott a' Státus Tanáttsa' eggy részéhez, mellynek Feje vólt) hogy midőn a' Királyról vagyon a' szó, nem a' költséget kell a' jövedelemhez, hanem a' jövedelmet a' költséghez alkalmaztatni." — E' szerént, mentől többet tettzett az Udvarnak veszteségetni, annál több pénzt kellett a' szegény jobbágyoknak, ha a' föld alól vették is: teremteni. — Az efféle gondolkozás' módja ki bujdosott, az *Artésiai* Gróffal eggyütt most egyszer, Frantzia Országból!

Frantzia Ország' szorúlt állapotján másoknak is meg esett a' szive. A' közelebbi Tudósitások szerént, 800,000 Livrára megy már, a' mit eddig adakoztak a' *Genevaiak*, számára — de addig nem adják által, míg egy millióra nem nevelik. — *Helvétziának Neuschatel* nevü Városa is, követte *Geneva* példáját, el engedvén a' Frantzia Országnál lévő pénze Interessének negyed részét, melly 24,000 Livr. megy esztendőnként.

Már régen nem történt semmi rendetlenség *Párisban*, ki vévén azt, hogy közelébb annyira mentek vólt némellyek a' köz nép közzül, a' Haza mellett való buzgólkodásban, hogy a' kiknek tzipőjeiken ezüst tsattokat láttak, azokat meg állitották,

's ad-

's addig el nem botsátották, míg kezeikhez nem vették a' tsattokat. Azt mondották, hogy ők a' Nemzet kintses házába fogják azokat vinni. De ennek tsak hamar eleje vevődött.

Anglia.

A' *Londonból* jött Levelek bizonyítják, hogy Angliában, ebben az esztendőben, jó termés vólt mindenfelé: még-is drágaság kezdett lenni. Ennek oka a' vólt, hogy igen sok gabona ki-hordódott az Országból. Mellyre nézve, már most többet nem szabad ki-vinni.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

Az *Allion* hegyén telelő népünk szá-mára, *Temesvárról* szállítanak eleséget, 's egyéb meg kivántató szükséges dolgokat. A' minapában irták vólt, hogy a' többek között, 53 vas kementzéik is érkeztek az említett hellyről, ör állóinknak. — Meddig fogja még az *Orsovai* Törökség magát meg keményíteni, bizonytalan. Már ugyan darab időtől fogva, mindég azt irogatják a' tájjról, hogy most ennyin, majd amannyin szöktek ki a' Várból, a' kik, el fogatván a' miéinktől, egyenlőképpen azt vallották vólna, hogy a' mi kevés eledelek van még a' Várbélieknek: az is mind meg romlott, a' ned-

nedvesség miatt, a' Kaszamátákban; fájok is kevés van. (Ezt a' Kaszamátákból fel jövő füstről is észre lehet venni.) Már fel is adta vólna a' Basa a' Várat, hanem benn van a' *Boritsi* Aga is, *Mustafa* *), és az állott ellent.

Újj Orsovának éppen ellenében esik *Szerviában*, *Sz. Ersébet* Vára, vagy szántza. Fekszik a' Duna kősziklás partján. Itt tartotta az előtt az *Orsovai* Basa a' maga feleségeit: most 60, vagy valamivel több fegyveres Török tartózkodik benne. Két Batteriája meg van rakva ágyúkkal. Túl rajta megy el a' kősziklán vágott út *Viddin* felé. De ez igen keskeny; a' mellette fel emelkedő kősziklák pedig igen meredekek: azért semmiképpen nem lehet a' meg nevezett szántzhoz közelíteni, a' Szerviai óldalról. — *Ó Orsováról* vólt már oda fellyebb egy két szóval emlékezet. Ez, a' *Rómaiak* idejében erős Vár vólt, most csak palánkokkal van környúl véve. 1788-ban Febr. visszavette vólt Gen. *Papilla*, a' Törököktől: de Aug. 7-dik napján, ismét visszavették a' Törökök; még pedig úgy, hogy előbb a' *Devins* Regementjének benn szorúlt 3-dik Batalionját, majd mind egy lábig le aprították: mivel ez, elébe tette e' halált, a' keserves rabságnak. Már újjolag a' mi kezünknél vagyon.

Folytatása következik.

Leg

---

*) Erről a' 100-dik Levélen vólt emlékezet.

Leg újjabb Tudósitások.

A' néhai *Belgrádi* Defterdár (Kintstartó) Dec. 10-dikén érkezett Belgrádba. Póſta lovakat küldöttek vólt eleibe. Dec. 11-dikén által kellett *Zimonból*, minden ott lévő Tolmátsoknak menni *Belgrádba*, melly jele lehet a' Békeſſégnek. — Ő Felsége jobbatskán van.

A' *Gradiſkai* Regement kerületében ſok tolvajok támadtak. Eggy 70 eſztendős embert fogtak meg közelebb, a' ki két gyenge gyemekeket ölt meg.

JELENTÉS.

A' Magyar Lovasſágnak emeltt Oſzlop erántt, méltóztaſſanak a' *Baranya*, *Bátſ* és *Tolna* Vármegye béli elő fizető Uraságok magokat *Pétsett* jelenteni, Tiſz. *Bertits* Ferentz Ur ſzives Barátunknál.

A' *Bihar*, *Békes*, *Arad* Vármegye béliek, *Nagy-váradon* Prof. *Balotyánſzky* Urnál, kihez baráttſágos bizodalommal vagyunk.

A' *Somogy*, és *Szala* Vármegye béliek, Tiſzt. *Vajky* György Káplán Urnál *Martzalon*, *Kanisához* nem meſſze. — Ez a' drága Ur, önként ajánlotta minden ſzolgálatját, melly által köz haſznra intézett igyekezetünket elő mozdithatja.

A' *Pest*, *Heves*, *Borsod 's Nógrád* Vármegyék beliek, nem külömben, a' *Kún 's Jáſzságiak*, *Pesten Stabel* Ur könyves Boltjában, a' Franciskánusokkal által ellenben.

Küldjük az első *Székelly* Regementet.

A' 648-dik Lev. végin a' *bánnak* helyett *bánnék*; a' *Düppent* helyett *Düport* kell.

23-dik Darab.

Költ *Bétsben*, Dec. 22-dik napján.

Kezdenek immár bokroſſan érkezni hozzánk, a' Magyar Lovaſſágnak vitéz érdemeit magaſztaló Versek, mellyeknek kéſzítésekre az általunk emeltt emlékeztető Oſzlop ſzolgáltatott alkalmatoſſágot, Hazánk' ſzerető Fiainak. Leg elsőben is T. T. *Kaſſai* Prof. *Baróti Szabó* Dávid Úr küldötte kezünkbe gyönyörű Verseit, mellyeket, a' többekkel eggyütt, nem mulatunk el kedves Hazánkkal közleni. Most tsak a' kóstolót küldhetjük belőllök:

* * *

Rajta tehát, oh Nemzetetek' nagy Magzati! kedves
Honnyotok' ügyének ſzületett óltalmi! ki rántott
Fegyveretek mind addig ürűltt hüvelyébe ne térjen,
Míg Népünk' ellenségit ki nem űzi Világból!
Édes Hazátoktól vettétek az él'tet: ha ſorsa
Kéri, ne ſzánnyátok, mint hív Fiak, értte le tenni. —
Mindeneket meg emészt az idő; birodalmak el esnek;
Országok, Nemzetségek változnak: az hírnek,
Melly az Hazáért tett érdemből ſzármazik, a' míg
Emberi Nemzet leſſz, nem léſzen vége. Halomra
Omlott *Trója*; de még áll *Hektor*: *Aténa* rakásra
Dőlt; áll *Kodrus*: ama' Föld' Aſſzonya *Róma*, kifordúlt
Birtokiból, és nyelve ki hólt; él *Kurtzius*, és él
Régulus: élnek ama' ſzenteltt istápi Hazánknak,
Zrínyi, *Kemény*, 's több más ezerek. Fenn, fenn marad a' Tí
Dítsőſſégtek is, Hűſzárok! Bé véstük örökre
Tetteteket ſzívünk' táblájira: ſemmi feledség

Nem járúl ide. Már az Anyák nevetekre tanittyák
Még tsetsemös Magzattyaikat: már égnek az Iffjak
Példátokra; 's alig várják kedvelltte Hazájok'
Bóldogságáért magokat kotzkára ki tenni.
Hallom már a' Múzsáknak vig énekit: Húſzár,
Húſzár zeng kegyes aj'kaikon. Fel emelkedik ottan
Eggy gyönyörű, 's vékony tetejével egekbe hasittó
Oſzlop. — — — — — — — — —

Hazafiúi gondolkozásnak remekéúl ide iktatjuk eggy réſzetskéjét azon tsak tegnap vett betses Válaſznak, mellyre, ama' nagy lelkű *Pétsi* Mecénas méltóztatott bennünket:

„Tsekély igyekezetemnek már tsak ebben is felesleg elégítő jutalmát érzem; hogy nékem eggy illy ſzép alkalmatoſſágot ſzült az Urakkal való levelezésre. A' mellyre még akkor fel gerjedt vágyódásom, midőn a' *Hadi Történetek'* olvasásához leg elöſſzör kezdettem. Kéſzültem is hozzá többſzör. De végre tsak meg elégedtem azzal mind ekkoráig: hogy az Uraknak ama' minden ditséretet fellyűl múló, 's a' Magyaroknál örök emlékezet' Oſzlopát érdemlő Magyar munkájokkal haſonló Magyarsággal buzgó ſzivemet tetézett-tölttig gyönyörködtetnem lehetett. Még most is tsak kevésben múlt el, hogy másra nem biztam válaſzomat. — Nem ugyan, koránt ſem, az Urakhoz való vala-

valamelly idegenségtől — úgymint a' kikhez inkáb', ámbár személlyekre, sőt neveikre nézve is, előttem ismeretlenek, különös tiszteletrel, 's igaz Hazafiúi szivességgel vagyok — hanem, hogy meg vallyam, ama' tsekély, 's majd szót sem érdemlő igéretemért, olly hatalmas nagy mértékkel reám mértt ditséretnek szégyenlésétől viseltetvén. Effélében azért kéméllyenek meg az Urak, kérem, ennekutánna, ha szeretnek; — kérem pedig, hogy szeressenek, — 's ne fosztszanak meg azon, szivemet egyedül elégítő örömtől: hogy teheſſek, 's ne teſſek. — A' mit tettem, bár mi ditséretes is, vallyon nem adósság e' az, mellyel tartozom Hazámnak? Nem kötelesség e', mellyre kötelez mind a' levegő, mellyet szivok, mind a' téj, mellyet szoptam, mind az az édes első szó, mellyet Magyarúl ejtettem?" —

A' *Skutarii* *) Basáról,
és annak Horvát Országi szélein lett meg jelenéséről, ezen szép rendbe vett Tudósitás

---

*) *Skutari*, *Iskodar*, nagy, népes és erős Város, Görög Országnak *Albánia* nevű Tartományában. Van benne egy Romano-Catholicus Püspökség is, melly az *Antivárini* Érsekséghez tartozik.

jött *Gradiskából.* A' Skutarii Basának neve *Mahmud*, mint fő Komendirozó, *Basatlia* titulusſal bir. Idejére nézve, mintegy 35 eſztendős, közép ſzerü nagyságú, kerek barna képü, fekete bajuſſzú. Törökösſen jár, 's ugyan tsak pompáſſan. Az utánna való Igazgatóknak eggyike, *Haſſan Hota* nevezetü Török; a' másika pedig, *Gyön Markó* nevezetü Kereſztény; 25,000 főből állott mind öſzve a' népe, melly 131 záſzlókra vólt fel oſztva. Ezeken kivül vóltak 500 kereſztény Testőrzői, a' kik ſzeméllyére vigyáztak. A' ſereg után vezettek füzéren 2000 lovakat, mellyek holmi bagázsiával, és pénzzel meg vóltak rakva. A' mars közben, minden kéſz pénzzel fizetődött, és a' Basa ſzoros regulát, 's fenyitéket tartott. *Sarajevó*-nak, *Travnik*-nak, és *Jaitzá*-nak jöttek. Mindenütt, ſzabad mezőn ſzállott táborba a' ſereg. Okt. 11-dikén, érkezett *Jaitzához*, holott már, 6 hetektől fogva várakozott eggy *Kapidſchi*, a' Basára, hogy azt újjolag meg eskeſſe, mivel már olly ſok ideje, hogy a' Portától el hajlott vólt, és, a' hitre nézve gyanúſſá lett. Ez a' pompa a' *Jaitzai* fő Moséban ment végbe, a' hol *Mahmud*, a' Portának, hivséget esküdt, és a' *Mohammed* tudománnyáról, vallást tett. Mivel ezenközben *Belgrád* meg vé-

vődött, és a' Basa oda nem mehetett, a' mint előbb szándékozott vólt: úgy fordúlt *Horváth* Ország felé, és 13-dikon, fel kerekedett *Podrasnitza* felé, a' hol már a' Boszniákoknak eggy része, *Arslan* Basának, Boszniya Kormányozójának, vezérlése alatt, táborban állott vólt. Okt. vége felé érkezett el, az emlitett hellyhez, és a' Boszniákoktól eggy óránnyi messzeségre, táborba szállott. Tellyességgel nem akarta hogy a' két sereg között leg kissebb tzimboráskodás is legyen: minekokáért Strázsákat állitott közibe, a' két rész öszve férkezhetésének meg akadályoztatására. *Mahmud* maga sem ment *Arlsranhoz;* hanem ennek kellett amahoz menni, az eggyütt való tanátskozhatás végett. De ez a' Kormányozó tsak hamar le tetetett azután hivatalából; és ez, első példa, hogy a' Porta, született Boszniáknak adta a' kormányozóságot. — Úgy végeztek *Mahmud*, és *Miralin*, hogy *Dresniknél*, és *Rakovitzánál* üssenek be Horvát Országba. E' végre, Okt. 25-dikén által indúlt a' Boszniai eggyesült sereg, valami 24,000-re való, az *Unna* vizén, *Kruppánál;* és Okt. 3-dikáig, *Lipovliáninál*, *Ostrosatzka*, és *Bishachka*, *Gattánál* maradott táborban, *Dresnikhez* nem messze. Okt. 31-dikén, nagy lárma 's ágyúzás köztt,

is-

ismét elébb nyomúlt, és meg telepedett *Paſſina Luka* tájján, a' hol Nov. 3-dikáig tsendeſſen maradott.

Folytatáſa következik.

Szervia.

Nagodinából ezt irták, Dec. 2-dikán. „Tegnap érkezett ide, 2 Agával, 's más 45 kiséröivel, a' néhai *Belgrádi* Defterdár. Már el ment *Semendria* felé, LAUDON fő Vezérhez. De tsak három Törökökkel. A' többek, kik vele jöttek, viſſza mentek, a' *Timok* vizén. Kiséröül *Wurmſer* Huſzár Kapitány *Utz*, és gyalog Kapitány *Branovátzky* rendeltetnek melléje. Azért megy, hogy a' *Timok* vizéig terjedéndö 5 vagy 6 hónapi fegyver nyúgvást nyerheſſen. Viſſza jöveteleig, meg fognak itt ſzünni minden ellenségeskedések. — Nem lehet azt a' ſzörnyü félelmet vóltaképpen le írni, a' melly a' Törökök köztt uralkodik: azért is óhajtva kivánják a' békeſséget. "

(Ez a' Defterdár 11-diken estve érkezett *Belgrádba*, mint már ezt elöbbeni Irásunkban is jelentettük. A' fő Vezér 14-diken el indúlt *Belgrádból*; de a' Defterdárt még ott hagyta.)

Béts

Béts.

Dec. 23-dikán érkeze ide vissza szerentséssen LAUDON fő Vezér, mindeneknek; különössen pedig hozzája méltó Hitvesének, *Haagen* Klára Asszonynak *), nagy örömére. --- *Belgrádból* lett el indúlása előtt, a' *Mária Therésia* Rendjén lévő Vitézeknek Gyülése tartatott, mellyben, az emlitett Rendbe való bé vetetteresre méltóknak itéltettek, és már Ő Felségétől valósággal bé is vetettek im e' következendő Generálisok, Stábális és fő Tisztek; úgymint:

1.) F. M. L. Bárő *Splényi.*
2.) H. *Eszterházi* Antal, Eszterházi Antal Reg. béli Major.
3.) B. *Kienmayer*, *Leveneh*r Reg. béli Ob.
4.) Ingen. Major *de Vaux.*
5.) Generálmájor B. *Karátsay.*
6.) *Pilláti* Kap. a' *Pellegrini* Reg. ből.
7.) *Nesmery* Kap. a' *Ferdinánd* fő Hertzegéből.
8.) Oberster *Kray*, az első Oláh Reg. ből.
9.) Ing. Gen. Major *Lauer.*
10.) *Fentzel* Kapitány, a' *Langlois* Reg. ből.
11.)

*) Poson-vármegyéből, *Bazing*ból való.

11.) Ob. *Fiſcher*, a' Gen. Stábból.
12.) *Fiquemont* Kap. a' *Klebeck* Reg. ből.
13.) Ob. *Linde*, a' *Kaunitz*-éból.
14.) Ingenieur Cap. Lieut. *Dedovits.*
15.) Gránátéros Kapitány Gróf *Gyulai*, a' Gyulai Reg. ből.
16.) Oberſter *Otskay*, a' *Ferdinánd* fő H. éből.
17.) Ingen. Kap. *Verebélyi.*
18.) Ob. *Mack*, a' Gen. Stabból.
19.) Generálmájor Gr. *Sztáray.*
20.) Generálm. *Kulneck.*
21.) Májior *Piátsek*, az *Erdődy* Huſzárjai közzűl.
22.) Kap. *Borovits*, a' *Khevenhüller* Reg. ből.
23.) Oberſter *Koſztolányi*, az *Erdődy* Huſzárjai közzűl.
24.) Gen. Májior B. *Vétsey.*
25.) Ing. Ob. *D'Arnal.*

F. M. L. B. *Klebeck*, már benn vólt ez előtt is a' Rendben: most Komendátorságra méltóztatott.

Huſzonöt nagy érdemű újj Tagokkal nevekedett tehát ez eſztendőben, a' *Mária Therésia* Vitézeinek Rendje. Meg esméri az irigység is, hogy az elő ſzámláltt Vitéz Urak, egyen egyen méltók azon meg tiſztel-

teltetésre, mellynek részeseivé lettek: de meg kell vallani, hogy ha minden érdemesek el nyerték vólna a' M. Therésia Rendje kereszjtét: úgy a' 25 után, még tizfrák kellettek vólna, a' meg tiszteltettek' számának elő adására.

Egy Nagy Beteg, így szólla a' napokban egy nálla lévő Gróf Úrnak: „Még eddig nem hittem, hogy a' lelkek eggyik testből, a' másikba költözzenek. De most magamon tapasztalom, — az én lelkem, az előbbeni testemből, egésszen más testbe költözött.

Orosz Birodalom.

Úgy irják, hogy *Otzakov*, *Niklasburg*nak (Miklós Várának) fog ezentúl hivattatni, egy részént annak emlékezetére, hogy tavaly éppen *Miklós* napján került vissza; más részént pedig, annak jelentésére, hogy nem akarják többé Török kézbe vissza botsátani.

A' *Benderi* vólt Komendáns, így válaszolt a' H. *Potemkin* irására, mellyben őtet a' Vár fel adására serkentette. „A' midőn mi, illendő meg alázódással, azt a' tiszteletet adjuk, igen kegyelmes, igen állhatatos, igen nagy lelkü Felségednek, a' mellyet meg érdemel, eggy olly fel emelkedett Lélek, a' ki-

kinek hatalma, a' leg fényeſſebb méltósággal van fel ruházva; egy leg főbb Miniſter, a' ki a' leg felsőbb poltzon vagyon, és a' ki első Helytartója ő Tsáſzári Felségének, az Oroſz Birodalom *Padisah*-jának *). Eleibe terjeſztjük Felségednek, hogy azt a' vigaſztalásſal gazdag Irást, a' mellyet a' mi tulajdon javunkra, hozzánk küldetett Felséged, meg fontoltuk, és az arra adándó felelet végett, a' leg nagyobb tapaſztalású, 's köztünk leg nagyobb betsületben lévő férjfiakat kiválaſztottuk, és meg határoztuk, hogy Felségedhez küldjük, úgymint: Fő tiſztelető *Emir Omert*, Aga *Rutzul Eminit*, és a' fényes Porta *Kapidsi Basi*-ját **), a' fő *Emir*

Ja-

*) *Padiſchah*, Perſiai ſzó, melly tulajdonképpen eggy ollyan nagy Fejedelmet jelent, a' ki a' kárt és gonoſzt el hárítja. Mivel *Pad* el vevőt, el fordítót teſz; *Schah* pedig naagy Uralkodót. — *Padiſchának* egyedül a' *Frantzia* Királyt nevezi a' Török Tsáſzár; más Királyoknak, tsak *Král* a' neve előtte.

**) *Capigi*, vagy *Capidſchi Baſchi* nevezet alatt értetődik a' *Capigiknak* a' feje. A' Capigik ſzám ſzerént 400-an vagynak. Ezek a' Török Udvar (Serail) Strázsái. A' Tartományokba is el ſzokta küldeni a' Tsáſzár parantsolatokkal. Valamint azok-

Jahia Effendit, a' ki eggy az első Titoknokjai közzűl a' Szultán Divánjának; *Salih* Agát, a' ki eggy, a' külső Tiſztjei közzűl ő Excellentziájának a' *Seraskier* Basának; *Casim* Agát, a' ki eggy, a' külső Tiſztjei közzűl *Abdulla* Basának; a' Törvény tudóknak rendjeiből *Ali Effendit*, a' ki az *Ulemasnak* *), vagy a' lelki Atyáknak Feje; a' fényes Porta Jantsárjainak rendjéből, *Hagi Sulejman* Agát, a' ki *Turnagi Basi*; a' *Gebegeknek*, vagy Pattantyús Tiſzteknek rendjekből, *Huſſeni* Agát, a' ki fejek éppen ezeknek a' *Gebegeknek*; a' más Tartományok ſeregeik' réſzekről *Mohamet* Agát, a' ki vigyáz azoknak Laiſtromaikra; és végre ezen Tartomány Tiſztjeinek réſzéről *Emir Beget*, a' bal ſzárnynak Agáját, mind öſzve 9 ſzeméllyeket, magunk tulajdon embereit, a' kikre reá van bizva, hogy Felségednek jelentsék meg, hogy mi mindnyájan el fogad-

azokhoz is, a' kiket tettzik a' Tsáſzárnak meg fojtatni.

*) *Ulema*, vagy *Vilema* név alatt jön a' Törvény tudóknak rendje, kiket úgy néznek a' Törökök, mint Papokat; mivel az ő polgári Törvénnyeknek és vallásoknak eggy a' Szerzője t. i. *Mohammed* Próféta.

gadtuk azt a' fel tételt, mellyet Felséged tetetett minékünk irásban. — A' gyermekek és aſszonyok eránt való könyörületeſség indít bennünket, annak el fogadására, és annyival inkább, mivel a' Mindenható Iſten előtt tudva vagyon, hogy Felségednek, mint jól tévő Urunknak, ſemmi más tzéllya nintsen abban; hanem, hogy az aſszonyokon, és a' gyermekeken könyörüllyön. És mivel nyilván való, 's az egéſſz világ előtt tudva lévő dolog, hogy nagy kegyelmeſſégű Felséged, eggy ollyan Úr, a' ki az állhatatoſſághoz ſzokván, ez úttal is kivánja az Oroſz Birodalomnak javát, és, ha Felséged a' réſzünkről való fel tételeket nékünk nem ellenzi, tehát a' bizonyos, hogy Felséged ezen tselekedeténél fogva, nagy lelkű Tsáſzárnéjáért újj könyörgések fognak fel menni az Iſtenhez, és újj áldások fognak arra háromolni. "

(A' néhai *Benderi* Komendánsnak neve *Achmet Basa Muhafitz*. Tsupán a' nagy Úrnak, és ollykor a' *Tatár Kám*-nak ſzokták azt a' titulust adni, mellyel a' *Benderi* Komendáns meg tiſztelte H. *Potemkint.*)

Auſtriai Belgyiom.

A' midőn leg erőſſebben reménylettük vala, hogy Ő Felsége, és a' pártosok között

zött meg fog kéfzülni az eggyesség; és minden el hajlott Városok *II. Jósefet* fogják uralni, miként *Brüſſzel* uralta vólt eddig: éppen akkor ellenkezőképpen fordúlt a' dolog. Mert, el telvén Dec. 11-dikén, a' két réfz között kötött 10 napi fegyver nyúgvás: indúltak a' pártosok egyeneſſen *Brüſſzel* felé — és —

Még az aſſzonyokat is, úgy meg ſzállotta Belgyiomban, a' párt ütésnek lelke, hogy még magok únſzolták, sőt kénſzeritették ezek férjeiket, a' fegyver fogásra. — Eggy Aſſzony, ekként ſzólla tsendes Férjének: Ha még továbbra is veſztégelſz, tudd meg, hogy eggyik kezemmel meg foglak téged ölelni; a' másikkal pedig kardot ütök a' mellyedbe.

Lengyel Orſzág.

Nem tsak más Orſzágok ditsekedhetnek jó Hazafiakkal: vagynak a' Lengyelek között is, kiket arra bír a' nemes ſzív, hogy a' ſzóval való magok nagyzása helyett, valósággal ſegíttsenek Hazájokon. — Ezeknek ſzáma közzül való Gróf *Malachovſzky*, a' ki az el múlt hónap' végén, 4 ágyúkkal ajándékozta meg az Orſzágot, 's irásban kötelezte mind magát, mind mara-

dé-

dékát, hogy vas bányáikból, 30 mázsá vasat fognak esztendőnként, kartátsokban, golyóbisokban, és bombákban, bé szolgáltatni a' fegyver tartó házba. — Ezen alkalmatosságggal, ki öntötte Hazafiúi szivét a' Gróf Úr, eggy beszédében, mellynek e' volt a' bé fejezője: Örömmel adom én, a' Haza óltalmazására, a' mit adok; kész vagyok én e' végre, minden vagyonomat is fel áldozni. Tsak eggy szempillantás vagyon még hátra a' mi szabadításunkra, és ugyan azért használni kelletik ezt minékünk: eggy illyen kivánatos hajnalunk, nem tudom, derül e' fel valaha, vagy soha sem!!!

* * *

Mi 10 forint elő pénznél, nem kivántunk többet esztendőre Munkánkért: még is eggy Méltóságos Oberster Úr, 18 forintokat méltóztatott érette le tetetni; sok más jó szivü Hazánkfiai pedig, a' Stempelre nézve, 11 forintokat küldöztek fel. — Mi, ezt a' Haza szeretetéből, 's munkánkal való meg elégedésből származott kegyességet, hálaadó szivvel el fogadjuk; sőt arra kérjük az illyen drága Urakat, kik kérésünket jóságokkal meg előzték, hogy példájok követésére, másokat is fel serkenteni méltóztassanak. Mert a' bizonyos, hogy mi is

a'

a' köz jóra annál többet tehetünk, mennél többet vehetünk. Tenni való igyekezetünkről pedig eddig sints, hiſſzük, ſemmi kétség; 's ezután, még nagyobb mértékben törekedünk azt nyilván valóvá tenni, hogy Hazafiak vagyunk. De igyekezünk ſzemélyeſſen is, azon érdemes Hazánkfiai erántt, háládatoſſágunkat meg bizonyítani, a' kik ſzives igyekezetünket a' ſzoros tartozáson felül is ſegéllik. Erre nézve méltóztaſſanak bennünket tudósítani, a' kik tudásunkon kivül többet küldöttek fel a' rendes elő fizetésnél, a' Pósta kezébe; a' kik pedig ezentúl akarják abbéli ſzereteteket velünk tapaſztaltatni, egyeneſſen hozzánk utasitani a' pénzt, illy boriték irás alatt: à Mr. de *Kerekes*, in der Herrengaſſe Nro. 58. à Vienne.

Folytatása az Újj Orsováról való Jegyzéseknek.

Ó *Orsovának* ellenében vagyon a' Dunán való által járás, *Szerviába*. E' végett kéſzült a' Dunának *Szerviai* partján a' Vámház. — Túl ó *Orsován*, az a' hoſſzú palánkolás, melly a' *Cserna* vizen kereſztül, egéſſz *Bertsárova* vagy *Vertsárova* nevü Török faluig van vive, határ válaſzték vólt. — A' *Contumátz* Ház fel óránnyira van, *Supanekbez*; 's majd éppen annyira ó *Orsovához* is. Ebben tartattak vólt, 40 napokig, a' Török Orſzágból jövök a' végett, hogy ha talám pestist hoztak vólna magokkal, az alatt az idő alatt nyavalyájokból ki tiſztúlhaſſanak. Ezt is fel dálták vólt a' Törökök, az el múlt eſztendőben,

Aug.

Aug. 7-dikén, 's a' benne lévő betegeket, a' seb gyógyítókkal eggyűtt, kardra hányták. — A' viz vétel (*Aquae ductus*, melly a' Rajzolaton, az *n* betű által jelentetik), az a' hosszú árok, mellybe akarták vala venni a' *Cserna* vizét a' Törökök, 1740-dikben, a' midőn a' békesség kötődött, azért; hogy az által magoknak a' *Mehádiai* fördőket, 7 falukkal eggyűtt, el kerithessék: de szándékjokban nem bóldogúlhattak. — Az *Allion* hegye sok hellyeken olly meredek, hogy alig tudnak 24 ökrökkel is, eggy hordó bort reá fel vontatni. Tövét a' Duna mossa: de el nem moshatja, mert merő köszikla. Ugyan ezért, nem lehetett a' miéinknek is itt a' Duna partján tsavargós árkokat hányni. Az *Allion* alatt foly a' *Voditza* patakja a' Dunába. Ez a' patak választotta vólt el a' *Bánátot*, Oláh Országtól. — Hogy *Újj Orsova* olly közel láttzik *Ó Orsovához*, holott majd fél órányira feküsznek egymástól, annak az az oka, mivel úgy vagynak le rajzolva, a' mint távolról láttzanak (in perspectiv). Ezen a' tájon, felette veszedelmes a' Dunán való hajókázás, a' sok köszíklák 's örvények miatt. *Újj Orsován* alól esik az úgy neveztetett *Vas Kapu*, törökül *Demirkapi*. Igy nevezik azon helyet, a' hol ama' nevezetes hid vólt, mellyet még *Trajan* Tsászár készittetett a' 2-dik százban. Az említett hid ugyan már oda van: hanem a' lábai még most is ki állanak a' Dunából, 's azokban meg törődnek a' Duna habjai, 's olly szörnyű zúgást okoznak, hogy az, egész *Újj Orsováig* el hallik. Egyébaránt, az egész környék igen kies, 's a' ki a' természetnek szépségét illendőképpen tudja betsülni: bé nem telhetik a' nézésével.

Állyen a' mi jó Fejedelmünk *II. Jósef*, a' ki a' nyelvünkről olly kegyessen gondolkodik, a' mint tsak ohajthattuk!!! —

24-dik Darab.

Költ *Bétsben*, Dec. 25-dik napján.

* * *

Fel tette hatalmas Tsáſzárunk magában,
Hogy fogyatkozást teſz a' hóld világában,
Ehez már régólta magát kéſzítette,
'S a' két fejû Sasſát felé repítette.
El ment ez a' Követ, magát úgy biztatva,
Hogy általa a' hóld el leſzen bújtatva.
Reménylem, e' dolog ki is telik tőle:
El búvik a' földi hóldvilág előle.
Mert két feje vagyon, 's hogyha eggyik el véſz;
A' másik mérgében még több károkat téſz.
Egy feje téſzi a' tiſztes Németeket,
Tudom, mind a' Világ eſméri ezeket;
A' másik, a' búsúlt árva Magyarokat:
Kár, hogy előre nem tehetém azokat. —
E' Sasnak dereka most *Bánátban* léſzen,
Ott, tudom, különös tsudákat is téſzen.
A' jobb ſzárnya, *Horváth Orſzágra* terjedett,
E' már ſokat is nyert, ſokat is ſzenvedett.
A' balt *Móldva* felett ſzéllyel ki nyújtotta,
A' hóldnak fél ſzárnyát itt le is tsapkotta;
Mert leg főbb Várába képét le feſtette,
Móldvának nagy réſzét hólna alá vette.
Én is e' bal ſzárnynak lévén egy kis tolla,
A' többét el hagyván, ſzóllok hát tsak rólla.
Ez a' ſzárnya teſzi Printz *Coburg* Corpuſát,
E' tartja *Móldvának* nagy réſzébe juſát,
E' fogta meg a' nagy *Móldvai* Hertzeget,

A' ki már bennünket most *Brünben* emlegett,
E' verte ki ama' nyakas Törököket
Chotzimból, 's pokolba el kergette őket.
Fáráónínál is minap két hegy között,
Hét ezer Törökkel újra meg ütközött,
Egy maroknyi néppel, 's azt úgy tsúffá tette,
Hogy két záſzlóját is előle el vette.
Illyen 's több dolgokat é' ſzárny tselekedett,
Még *Totrus* partjára le nem telepedett.
Ez a' viz folyik ki *Erdély* Orſzágából,
A' Gránitzon lévő havasok allyából;
Havasok, kőſziklák 's bertzék köztt tévelyeg,
Még a' zajos *Szered* vizibe hempelyeg;
Noha ez némellykor olly kis vizetske is,
Hogy által gázollya egy fiók ketske is:
De ha eſső esik a' havas bértzében,
Jaj annak, ki akkor jár a' közepében:
Morog, mint *Tzerberus*, pokol őrvényében,
Embernyi köveket hempelyget mérgében.
Ennek minden pontban lévő váltazása
Véletlen, 's akadályt ſzerző, áradása
Ijjeſztett bennünket az által menéstől,
Vagy ha jobban mondom, a' viſſza jövéstől.
Mert e' durtzás víztől hét, nyoltz mértföld-
nyire,
Ki ér már az ember a' hegyek' ſzélire,
Havasalföldének síkos határára,
Hol akadni előbb *Foksán* Városára.
Sok Török ſzállta meg ennek környékeit,
Jan-

Jantsárok bújkálták ligetes berkeit.
Ezeket is *Putna* vize tartóztatta:
Az is mérges, 's féltek ránk jönni miatta.
Néha által jöttek; de ha észre vettek:
Meg szünt kurázsijok, 's meg vissza siettek.
Végre már meg gyülvén a' sok várakozás,
Rá ununk; mert ûlni: ez nem hadakozás.
Egyszer csak hirtelen hidakat csinálunk,
Marsirozunk, 's *Putna* vízig meg sem állunk.
Ott is siettséggel Pontonokat vetünk,
Heverünk; 's egy kevést lovakat étetünk.
Ezer hét száz nyóltzvan kilentznek folytában,
Auguſztus hónapnak leg első napjában,
Mikor a' szép hajnal lovait fogatta,
'S a' szomorú éjjelt színével oszlatta:
Magunkat a' Török haddal meg láttattuk,
Táborát 's Kastélját újjal mutogattuk.
Ágyúkat ereszténk egymásnak ellene,
Annyira, hogy a' föld alattunk rengene.
A' Török Lovasság sem hevert hijjában:
Sikóltott, mint Sátán, felénk nyargaltában.
Mint mikor töltését a' víz el szaggattya,
Dül, 's zavaros mérgét széllyel hogy oszlattya:
Úgy rohant reánk is e' dühös ellenség,
Hogy sokban majd meg hûlt már az elevenség.
A' Volontéroknak oszlott seregeket
Meg is nyomta, 's kezdte vagdalni fejeket.

Ezek a' nagy erőt ſoká nem tarthatták,
Az ellenség felé hátokat forgatták.
Ekkor Regementünk Komandirozója
MÉSZÁROS Oberſter fő Parantsolója,
Mint bátor fő Vezér, elől járt 's vezetett,
'S illendő jó ſorban midőn helyheztetett:
Attakot parantsolt fújni Trombitásnak;
Erre mi is mindjárt kiáltunk egymásnak:
Noſſza jó Vitézek! a' pogány vért ontsuk,
Éles ſzablyáinkal kit el érünk, rontsuk.
Ekképp' nagy *Attila* népeit oktatta,
Friſs elevenségre minden nap ſzoktatta.
Mint hires *Nagy Sándor*, melly nagy gyorsasággal,
Ellenség özönét vágta bátorsággal:
Mérges Vitézeink rajta úgy rohannak,
'S a' kit elől útól értek, jaj vólt annak.
Szaladt minden felé, viſſza ſe fordúlva,
Régen vólt a' Török még így meg ſzorúlva.
Még lovunk győzhette, még ki nem fáradtunk:
Vágtuk, 's az el húlttak' hantjain haladtunk.
Ezen a' réſzen eggy puska ſzó ſem zengett;
Hanem minden felé a' kard' vasa pengett.
Tsak eggy ijjedt Török végső ſzükségében,
Lőtt viſſza, az őtet üző ellenében,
Ez is tzélozását ſzerentséſſen tette:
Mind magát 's pajtáſſát véle meg mentette.
Mert úgy belé talált a' bal hüvelykébe:

Hogy

Hogy tört tsontja mindjárt ki pattant elébe.
Ez az új ſenkinek ſzegény nem árthatott:
Mert ő nem vágott, tsak kantárt igazgatott.
A' jobbal két Török életét el vette,
Még is a' balnak kell ſzenvedni érette.
E' vólt a' Sas ſzárnynak már említett tolla,
Kit akkor egy rongyos Török meg tsúfola.
Azonban bennünket mind viſſza ſzólítnak,
'S a' Város kapuja elébe fordítnak.
Itt a' Jantsárokra menni parantsollyák;
Még jól ki ſem mondják: már ſokan kontzollyák,
Vágják, mint a' kaſzás a' reptze virágot,
'S meg nyomván; úgy küldik rá a' Gyalogságot.
Ezek rajta mennek, ölik 's fojtogattyák;
Várát, 's puskaporos házát gyújtogattyák.
Végtére dél után, mikor két óra vert:
Már akkor a' népünk minden Plattzot meg nyert.
A' ſzép gazdag Lagert, tzifra ſátorival,
A' gyönyörű Kaſtélyt, 10 nagy ágyúival,
Segedelmével az Iſtennek, meg vettük,
'S népét, még tsak eggyet láthattunk, kergettük.
Itt lehetett látni gazdag nyereséget,
Még azon kivül is, a' mi már meg égett.
Itt vólt az igazi *Debretzeni* vásár,
A' Kávé, Malosa, úgy hevert mint a' sár.
Az ezüstös kardot, 's piſztolyt ölre ſzedték,
A' fáin riskását lovakkal etették. —
Én ugyan a' prédát végig nem láthattam:
Mert hogy folyt a' vérem, orvoshoz ſzaladtam.

Ez amúgy naggyából bé köté újjomat,
'S ki vévén belőle két meg törtt tsontomat,
Ispotályba küldött, a' több betegekkel,
Itt már most az időt töltöm nyögésekkel.
Kinokat, az igaz, nagyokat ſzenvedek;
De azoknak ſüllyok alatt nem tsüggedek.
Mert a' nagy Iſtennek tettzett így rendelni;
Tereh alatt ſzokták a' pálmát nevelni.
Ditsőſség úttyára töviseket raktak,
A' Múzsák, még mikor *Hélikonon* laktak.
A' ki akar ennek tetejére menni,
Sok ſzálkát kell addig talpából ki ſzedni.
Ez életben kivált mindég ezt várhatni:
Vagy fogságba esni, vagy ſebben jajgatni.
Nagy neve, pompája biztat koronával:
De ki ſzúrja ſzemed' egy kóldus páltzával.
Én hát az Iſtenre vetem minden gondom,
Ámbár oſtorozzon, meg nyúgſzom, 's ezt mondom:
Az Úr, a' poharát, a' ki reám mérte,
Áldaſſék ſzent Neve hát örökké érte.

Ezen kellemetes Verseknek Szerzője *Fazekas* Mihály Ur, *Tsáſzár* Húſzár Reg. béli Hadnagy. — Irta még Sept. ben, az Ispotályban létében. — Közlötte velünk, a' *Gerletsenii* Táborból, *Dobozy* Lajos Ur, a' fenn nevezett Urnak Tiſzti Társa.

Folytatása a' Skutarii Basáról való tudósításnak.

Nov. 3-dikán kerekedett fel oſztán a' Basa, 3000-ed magával, és minekutánna, igen nagy űggyel bajjal által verekedett vólna a' meg áradt *Korona* vizén: a' *Dresnik* és *Rakovitza* környékein visgálódott; de nem merte eggy ágyú lövetnyinél közelébb

mutatni magát, a' miéink előtt. Az emlitett napon indúltak, *Sallopeknél* lévő táborokból is valami száz Törökök, a' *Xeliavánál* álló *Ottochàni* őrizetünk felé, és a ember veszteségekkel, a' mi elől vigyázóinkat el is verték hellyekről. Mivel e' szerént az ellenség két óldalról akart ellenünk dolgozni: szükségesnek itélte Gen. *Kulnek*, hogy Vitézeit *Xeliavától* el szóllíttsa, 's mind *Priboihoz* takarittsa, 's a' keze alatt lévő egéssz népet; mivel *Priboit* könnyebben is lehetett, de inkább is kellett oltalmazni. Gen. *Peharnik* pedig, a' *Rakovitzánál* lévő Stábális Tisztekkel eggyütt, arrá határozta magát, hogy a' *Koronán* által jött részét az ellenségnek, reggeli 4 órakor meg támadja, és már ki is volt tsinálva a' dolog sorja, hogy' 's mint kellyen ellene boldogúlni. De az ellenség magát, még azon éjtszaka vissza vonta; és a' midőn látta, hogy *Rakovitzánál* és *Dresniknél*, nem érheti el jó móddal maga tzélját: Nov. 6-dikán az *Ottochàni* szélek felé forditotta seregének eggy részét; a' másikat pedig *Iffachichnál*, és *Passina-Lukánál* hagyta. *Priboit* kivánkozott *Mahmud*, körmei közzé kapni: a' mellyre mindazáltal tsak messziről lövöldöztetett a ágyúból, 's hányatta a' bombát, egy mozsárból. A' mi Pattantyúsaink nem tsak közel nem ereszteték az ellenséget, hanem végre ágyúit is halgatásra juttatták. De azért helyt álltak a' Törökök, és abban a' hiszemben voltak, hogy a' Blokházban, és sántzban majd meg fogyatkozik a' miéinknek, mind az enni, mind pedig a' lőnni valójok, 's majd kéntelen kelletlen is fel kell magokat adni.

Gen. *Kulneck* ſejtette, hol jár a' Törökök eſze, 's azért is, mivel elégedendő elesége vólt, hogy meg ne ſzüküllyön puskapor 's golyóbis dolgából: rendelést tett, hogy tsak takarékoſſan kell bánni a' lőnni valóval. Nov. 8-dikáig, mind tsak farkas ſzemet néztek egymásſal a' két ellenkező ſeregek. Mi történt Nov. 8-dikán: már az tudva való. — Midőn látná a' Basa, hogy a' miéink ellen való próbái mind haſzontalanok; 's azonban a' maga, fél mezítelen ſerege, a' bé következett hideg és nedves időben, táborozni tellyességgel nem akar többé: ſzedte vette a' ſátor fát, és *Kruppánál*, az *Unnán* kereſztül, viſſza indúlt. A' folyó viz igen megáradt, 's a' hidakat mind el ſzaggatta a' viz árja. Azért a' *Mahmud* népe, réſz ſzerént hajókon, réſz ſzerént pedig úſzva kéntelenittetett a' vizen által epitzkelni; nagy veſzteséggel. Az *Unnán* túl, bútsút vett a' Basa, *Boſznia* Kormányozójától, ajánlotta néki a' nálla hátra hagyott embereit, meg igérte, hogy a' jövő tavaſſzal újjra el fog jöni, 's ekként *Belaiskon*, *Poljen*, *Kupresen*, *Duvnon*, *Stollaczon* 's a' t. kereſztül, ſeregének nagy réſzével eggyütt, *Skutariba* viſſza tért. Meg tsalattatván a' Boſznyákok, *Mahmudba* vetett reménységekben, már moſt igen roſſzúl beſzéllnek felőlle, és a' hátra maradott népén töltik boſſzújokat: úgy hogy ez is ſzemlátomást kezd el tünni, és Boſznia-nak hátat fordítani.

Az Innepek miatt, most többet nem nyomtattathattunk. — Irásunk' első Szakaſſzának mutató Tábláját, a' Titulusſával eggyütt, rövid időn meg küldjük. —

Vége az *ELSŐ SZAKASZ*-nak.

Költ *BÉTS*-ben, Dec. 29-dikén, 1789.

A HADI

ÉS MÁS NEVEZETES TÖRTÉNETEK

ÉLSŐ SZAKASSZÁNAK

MUTATÓ TÁBLÁJA.

A.

Abdy Basa, B. Laudonnak hirére meg futamodik 466. lev. el veſzti a' lófarkát 532. Adsudi verekedés 272. lev. Ágyuk nemei 19. 126. 302. Ágyú töltsér 591. Ágyúhoz tartozó egymás 447. Ágyus Regementekröl való Jegyzéſek 444. Akierman, vagy Nyester-fejérvárának fekvéſe 554. 245. Algiri tengeri tolvajok története 664. Allion hegye 571. 606. 670. 688. Almásy Generális 275. Anglia Orſzág 454. 509. 541. 586. 636. 656. 670. Annata mi 622. Aranjueznek le irása 54. Austriai Belgyiom 396. 453. 467. 491. 503. 543. 573. 607. 624. 640. 646. 684. Avenio leirása 623.

B.

Bagno (Bányo) mitsoda hely 107. Bajonet mi 168. Bálint János Huſzár Közlegénynek vitézsége 205. Balog Jóſef Huſzár Káplár meg ditsértetik 516. Ennek vitézsé-

ge 546. más Balog vitézsége 656. Bánáti Tábornak Történetei 29. 73. 97. 99. 178. 200. 242. 297. 321. lásd *Hadik*, *Wartensleben*, *Laudon*. Bánáti 's Báni Regementek Külömbsége 100. Bánffi Alhadnagy ditséretes maga viselete Mártineſtinél 349. Bárány Alhadnagy dítseretei 269. 270. 274. 348. Baranyai Kapitány, magát meg külömbözteti 420. Barkó Regementjebéli Oſztálynak *Szuvarowtol* nyertt bizonyság levele 374. Jutalma 199. Kik kaptak azon Reg. böl érdem pénzt 565. Barkó Kapitány ditséretes maga viselete 152. 162. 348. Baróti Szabó Dávid Tudós 596. 673. Bartha Közhuſzár hivsége 420. Barthodetzki Májior vítézsége Belgrádnál 358. Török Gradiskánál 62. Basák meg fojtatások módja 551. Bastille le irása 86. Battyáni Her. Primas 200 fl. áldoz egy könyvnek ki nyomtatására 512. Batsányi Tudós 596. Batteriák 's ezeknek nemei 303. 448. Bechárd Báró Tudós 's vitéz Hazánkfia 190. Benadovits Hadnagy meg ditsértetik 616. Bednárovits Alhadnagy Mártineſtinél 349. 375. Belladsits Al-hadnagy ditséretei 349. 375. Belgrádot kik ostromlották már 192. Belgrádi Basával 1788. Eſztendöben lett meg eggyezés 241. fel bontatik 260. Belgrád alá a' Tsáſzári Tábor által költözik 206. 243. 262. 290. Belgrád Ostroma kezdete 264. A' Belgrádbol kétſzerizben ki rohant Törökök, a' Huſzároktol viſſza veretnek 264. Dedina hegye el foglaltatik 264. Földvárok építtetnek 291. Tsavargó Árkok hányattatnak 294. 319. Az *Eugenius* Sántzait el fog-

foglalják 294. Hid ſántzok kéſzíttetnek 296. A' külsö város lövöldöztetik 306. A' Rátzvárosban, ſok gyúladást okoznak ágyúink 307. Vitézeink erö hatalommal rontanak be a' külsö városba 319. 355. Hogy veſztettük el 1730 ban 351. Régibb historiája 353. A' külsö város meg vétetik 355. Kik viſelték magokat ekkor vitézül 358. Itt történt némelly Anekdoták 403. 621. Belgrád vára némelly fel tételek alatt fel adattatik 352. 360. Belgrádban talált holmi 386. 457. 459. A' Törökök Belgrádbol ki költöznek 388. Belgrád meg vételéért kik nyertek különöſſen ditſéretet 389. 's jutalmat 391. Belgrád meg vétele ditsösſégében réſzesültt nép 406. és Vezérek 408. Belgrádnak Fekvése 397. 457. 's eddig vólt viſzontagsági 358. Belgrádba lakosok kéſzülnek 472. Belgrád Környékéből a' Törökök ki veretnek 499. A' katholikuſok Isteni ſzolgálatot tartanak 583. Beltseſztinél történt Tsata 24. Bendert meg vették a' Törökök 590. Benkő Föhadnagy vitézsége 380. Különös ditsérete 380. Berg Huſzár Föhadnagy ſzomorú története 463. Bertits Ferentz Poſonyi Nevendék Pap. 124. Beſániai ütközet 173. Beſániai Töltésre ütnek a' Törökök 187. 228. Bétsi ſnneplés Sz. István napján 179. Béts öröme Belgrád meg vételén 366. Bétsi Universitás Tiſztelet-tétele az emlitett öröm alkalmatosſágával 368. Bezerédi Kapitány ditsérete 158. 276. 347. Bilisits Ur magyarul predikáll Bétsben 181. 512. Biponti Hertzeg haláláról egy Anekdota 280. Blaskovits obl. ditsérete Fokſánnál 160. Bo-

dola Hadnagy maga meg külömböztetése 77. 94. Boer Föhadnagy Mártineſtinél 349. Bojer János Huſzár közlegény hivsége 205. Bombák és Mózsarak esmértetése 126. Bora Májor vitéz maga viselete 139. 219. 221. Borbély Alhadnagy vitézsége 378. 379. Boretsnél a' Törökök meg verettetnek 321. Ezen ütközetben vitézkedők 324. Boretsi Agának Levele 100. Boronkai Kapitány ditséretes maga viselete 246. 269. 270. 273. 276. 348. Bodratzky Föhadnagy ditsérete 96. Bozzai ſzoros Járásnál nyert Győzedelem 114. 135. 199. 219. Itt vitézkedők emlékezete 139..220. Brentsán Huſzár Hadnagy vitézsége 135. Brigadéros 's Brigáda mi 343. Brotskó Gergelynek ſzabad ſeregbéli Káplánnak jutalma 473. Buda városának ajándéka 469. Belgrádba meg érkezik 583. Most Budán lakozó nagy Hazafi 482. Bulgákow Oroſz Követ a' hét Toronba záratik, VIII. ki ereſztetik 624. Bukáreſt el foglaltatik 534. Bukáreſt le irása 570. előbbeni viſzontagsági 538. Téli ſzállása Nepünknek 628. Hertzeg Coburgnak a' *Bukareſtiektől* való fogadtatása 628. Büdöskúti Kapitánynak Belgrádnál való maga viselése ditsértetik 359. Büdösitő Golyóbis 590.

C.

Capigi mi 682. Caſtrum doloris 468. Cherſon Városának le irása VI. Chotzimnál történtt jeles tsatázások 246. 247. Chotzimnak meg vételével kik külömböztették meg magokat 271. Clairfait a' Lásmári ſzoros

ros járástol a' Törököket viſſza veri 200. *Mehádiánál* a' Törökökön diadalmas kodik 242. Táborával *Belgrád* alá költözik 265. 401. Contumáz-ház mi 687. Cseh Föhadnagy ditséretes maga viselete 420. Czapári Győzedelem, Gróf Wilhorſzky által 206.

D.

Damó Kapitány, vitéz maga viselete 219. 221. Dániel Májior a' Király tetőnél meg veri a' Törököket 134. Ennek vitézsége 139. Danka, Gréfen Közlegény ditsérete 616. Dávidovits Oberſter ditserete 516. Zwornik melett ſok helyeket el foglal 497. 514. a' *Belgrádi* környéket el foglalja 499. Deák Alhadnagy ditsérete 93. Dely Miskoltzi fi Bétsben némelly tengeri tsudákat mutogat 575. Demel Huſzár Alhadnagy ditséretes maga viselete 345. Dervis mi 579. De Vins Horváth Orſzági Tábor Vezére XV. 1. Dezsiki Káprál erőſsége 420. Dnieſter folyó víznek meg esmértetése 244. Draskótzi Oberſter Urat egy ágyu golgyóbis találja 13. Dreznik vára, vidékivel eggyütt el foglaltatik XIII. Dsamia mi 457. Dubitza Várának vivása XIV. 2. Feladása 3. Dunavetzre ütnek a' Törökök 227. Dunavetz le irása 227.

E.

Egermann Alhadnagy vitézsége 420. Ekker Föhadnagy ditsérete 158. 345. Eperjesi Kapitány ditséreres maga viselete 349.

375. Erdély 661. Erdélyi Tábor történeti 17. 45. 75. 94. 409. 417. 134. lásd *Hohenloe*. Erdödy (Gróf) Nemes Lovas Regementjének Hiſtoriája 19. 26. vitézsége Bánátban 242. Ernſt Kapitány vitézsége 219. Erzsébeth Vára 671. Eſzerházy (Hertzeg Kapitánynak különös vitézsége 403. és ditsérete 358. Theresia Rendjével jutalmaztatik 679.

F.

Fabry Generál vitésége ditsértetik 21. El foglalja Jáſzvárosát, Gladovát 519. 530. Nagodintöl a' Törököket el veri 572. Farkas Föhadnagy Mártineſtiénél 348. Fazékas Huſzár Hadnagy kelemetes versei 689. Fehjér Kapitány ditséretes maga viselete 247. 267. 269. Fenyvesi Záſzlótartónak Fogságából irtt Levele 107. Ferdinand (Hertzeg) Magyar Regementjének ditsérete 7. Ferentz Hertzeg a' Nagy Táborhoz költözik 117. 223. Onnan Bétsbe érkezik 574. *Belgrád* Oſtroma által tett Jegyzési 581. Feſzki Adjutántnak ditsérete 345. Filep Spanyól Orſzági királyon esett Történet 195. Filó Generál ditsérete 160. Fiſcher Huſzár Kapitány 189. Fischer H. Coburg Adjutántja Foksánynál 161. Mártineſtinél 343. Bukárestnél 538. Foksányi győzedelem 114. 140. 156. 196. 198. A' *Foksánnál* magokat meg külömbözterett Huſzárok 158. 276. 277. 278. Forgáts Alhadnagy meg ditsértetik 158. Frantitz Alhadnagy 348. Frantzia Orſzág 81. 395. 432. 433. 449. 466. 511. 542. 574. 589. 646.

646. A' Frantzia Hazafiak áldozatja 666. Fregáta mi 261. Friedel Huſzár Kapitánynak ditséretre méltó maga viselete 379. Fulda Kapitány vitézsége 427. Fürj (Wachtel) mi? 35. 592.

G.

Galitzia 601. 638. 643. Galoppain mi? 459. Gányi Kapitány magát meg külömbözteti 220. Geidler Kapitány ditséretre méltó maga viselete 220. Geneva köztársaság (Respublica) 588. 669. Gentsy Alhadnagy jól vitézkedett Fokſánnál 158. Geringer Kapitánynak ditséretre méltó vitézsége 152. 160. 345. Giaur mit teſzen 373. Giubelich Likai Plébánus vitézsége 49. Gladova le irása 518. 606. Gladova el foglalásának előadása 519. 529. Golyóbis Próba mi 592. Gombos Kapitany különös vitézsége 247. 266. 268. 270. 276. 348. Gödör Jósef káplár 320. Grabarits Károly Strázsameſter vitézsége 198. 277. Gradiskák között való külömbség 5. Grádiska (Török) Ostromlása 5. 11. 33. meg vetetik 36. 59. Itten vitézül forgolódtaknak nevei 15. Grádiska meg vételekor történt Anekdoták 69. Gráfen B. Oberſtlieut. ditséretre méltó vitézsége 333. 336. 348. 375. 565. Gráfen Főhadnagy ditséretes maga viselete 349. 375. Granatérosokról némelly Jegyzések 165. Groſſinger ki volt? 443. Gvadányi (Gróf) Kapitány vitézsége Foksánnál 158. Gyönyörü Mátyás Közhuſzár vitézsége 274. 's megjutalmaztatása 275. Györgyi István Gré-

Gréfen Huſzár közlegény ditséreti 616. Győri János Gréfen Huſzár közlegény ditséreti 616. Gyújtó Golyóbis mi 576. Gyújtó-Tſű 502. Gyulai (Gróf) Sámuel Gyalog Regementjének ditséreti 189. Gyulai Gróf Majornak ditséretre méltó maga viselete 394. Gyulai Gróf Kapitánynak ditséretes vitézsége 359. Theresia Rendjével való megjutalmaztatása 679. Guinee mennyit teſz 656.

H.

Háboru (Török) eredete III. Hadi készületek IX. Hadat izen a' Tsaſzár a' Törököknek XIII. Hadik Gróf a' fő ſereg vezéréve tétetik I. 253. Bétsből a' Táborba le indul 255. A fö ſeregnél tett Rendelesi 256. Egéſzsége meg változása. A' fö ſeregtől lett viſſza jövetele 170. 224. 258. Betegſégének oka 257. Képének nagy betse, 487. 489. Hadik Gróf Oberſt. 358. Hadik Gróf Kapitány 320. ditséretre méltó vitézsége 359. A' Had ſzigetből Zimon ellen tett ki ütések a' Törököknek. Hajer közhuſzár erőſsége 420. Hajdu várasiak' ditséretе X. vitézsége 545. Halász Kapitány ditséretes maga viselete 269. 283. 348. Haláſz Ferentz Posoni Nev. Pap 124. Hanulik Urnak gyönyörü Versei 482. Hari Péter Úr 528. Hartelmüller Májor 300. Ennek különös ditsereti 344. Haubitz mi 80. T. Páter Hermolaus ditsérete 782. 512. Hernalſz 618. Hertelendi Kapitány meg ditsértetik 379. Hiemer Ferentznek Konſtántzinápolyból irt leve-

levele 50. Hiller Oberſtlieut. magát ditsé-retesen viseli 65. Hohenlóhe (Hertzeg) az Erdélyi Tábor Vezére 17. *Bozzai* ſzo-ros útnál a' Törököket meg veri 135. Róla némelly Anekdóták 45. Egy Közhuſzár-tól nyert ditsérete 48. Portsenyénél *Kara Muſtafát* meg veri 368. 400. Hadi-Tár-mesterré tétetik 413. Krájova ellen indúl 466. 570. El foglalja 519. Téli-ſzállása Kra-jovában 630. Horváth Orſzági Tábornak történeti XIV. 1. 8. 67. 101. 384. 392. 466. 500. 517. 547. 603. 617. a' Horváth Orſzá-gi Táborban magokat vitézül viselteknek di-tséretek 6. Horváth Generális vitéz maga viselete Fokſánnál 159. Mártineſtin. 347. Hor-váth János Káplár a' Török Ágát el fogja 184. Horváth Ignátz Aſſeſſor Ur ſzép mun-kái 626. Horváth István vitézſége Mehá-diánál 133. Hötzel Huſzárnak ditséretes ma-ga viselete 349. Huſzár Név eredete 207. Hogy ditsérte meg a' Tsáſzár a' Huſzá-rokat 216. Ezekre irt Versek 673.

I.

Sz. James 509. Jankovits Antal Gróf meg halálozik 183. A' Jáſzoknak vitézségek-röl való ditséretek X, 545. Jel-adó Rakéta 592. Idő járás 630. Jelátsits Generális tet-tei XIV. 392. 549. 617. Imriskó Jóſef Káp-lárnak vitézſége 133. Intzédi B. Föhadnagy ditséretes maga viselete 379. 470. Jobbágy Föhadnagynak Mártineſtinél való maga vise-lete 349. 375. Jónes Pál híres vitéz 502. Jordánſzki Nev. Pap. 124. Jóſef Tsáſzár

1788. eſztendöben a' Magyar Orſzági Táborba indúl 174. Szábátsot meg vetzi 176. A' Táborból viſſza jön 242. egéſſége állapotja 37. 103. 223. 248. 279. 395. 429. 501. 597. 626. 643. 681. az érdemeket meg jutalmazza 618. Különös mulattsága 574. Juháſz 218. Ivánovits Hadnagy 616.

K.

Kahony Föhadnagy ditséretre méltó vitézsége 347. Kajtár Úrnak munkája 443. Kálmány Kapitány Úr erőſsége 24. 97. Kantzatántz 228. Karájtzay Generál történeti 244. Ennek ditső maga viselete Fokſánnál 163. Chotzimnál 271. Adsúdnál 272. A' Törököket Chotzimból ki kíséri 271. Hozzá való nagy bizodalma Hertzeg Koburgnak 272. Mártineſtinél gyüjtött érdemei 343. Jutalma 343. *Szuvarowtol* nyert ditsérete 565. Hogy fogattatott *Lembergben* 602. Therésia Rendjével jutalmaztatik 679. Kárinováts el foglaltatik 609. Karolyi Gróf 106. 180. 306. Kartáts mi 14. 80. Kaſsai tudós Társaság 594. II. Katalin Tsáſzárné 539. 635. Katay Alhadnagy ditséretet érdemel Kimpolungnál 379. Katsibay meg vétele 554. Kaunitz Herrzegnek vallástétele a' Magyarok eránt 490. 659. 300. Meg ſzerzi maga ſzámára a' Hadi Történeteket 660. Kazintzy Tudós 596. Kavzin Alhadnagy ditséreti 145. 152. 162. 349. Kenty Kapitány bátorsága 152. 's vitézsége 162. 348. Képiró Oberſter vitézsége 22. 24. 161. 535. 348. Kerſtiniánál a' Törökök viſza ve-

rer-

retnek 393. Itt vitézkedteknek ditsérete 394. Keptler Kapitány ditséretre méltó vitézsége 347. Keuschel Kapitány 348. Kézi Gránátok 166. 592. Kimpolungai tsata 577. Az itt vitézkedteknek ditséreti 379. Kienmayer Obriſtl. ditső maga viselete Fokſánnál 162. 163. Mártineſtinél 349. *Bukareſtnél* 538. Király Nev. Pap 124. Kis Föhadnagy 349. 375. Kis Ferentz Posonyi Nev. Pap 124. Klebek Generál jutalma 4. 358. 680. Kleist ki vólt 132. Koburg Hertzeg mit vitt végbe 1788. eſztendőben Moldovában 15. 1789. eſztend. a' Nagy Vezért Fokſán. meg veri 140. *Therésia* Rendjének nagy kereſztjével jutalmaztatik 156. *Martineſtinél* ismét a' Nagy Vezért meg veri 299. 325. *Szuvarownak* rólla tett ditsérete 565. Feldm. a' leſſz. Hertz. Koburg nemes ſzivüſége 419. Bukareſt felé indúl 466. Bukareſtet meg veſzi 534. Bukareſtben hogy fogadtatik 628. Sereget küld a' környékek meg ſzemléléſére, 's el foglalására 578. *Kollin* városa le irása 210. Kolonits (Gróf) Kapitány vitéz maga viselete 516. Nemes Bátorítása 546. Kolovráth Oberſtlieut. ditsérete Belgrádnál 358. Komáromi tudós Társaság 30. 594. Könyörületeſſég, egy Anekdót 621. Koppi tudós Hazafi 320. Korupp Kapitány vitézsége 347. Koſtian Alhadnagy ditsérete 158. Kosztony Alhadnagy ditséretre méltó vitézſége 347. Koſztolányi Oberſt. (nem a' Kapitány) egy ágyút nyér 242. Therésia Rendjével jutalmaztatik 680. Kőſzegi Májot ditséretes maga viselete 246. 272. Kováts Kapitány

349. Kövesdi Kapitány 93. Egy közlegény Nemes ſzive 621. Krájovát a' Törökök el hadják 519. Krájova 's Iſzalitza tájékának meg hódolása 533. Kralikovits közlegény erőſſége 24. Krey Oberſt. 18. 410. 533. Krízár Alhadnagy ditséreti 162. 152. 348. Kunságbélieknek vitézſége 545. Kürner Főhadnagy ſzabad ſereget állít 643.

L.

Laci fő hadi Vezér igazgatása 172. Bétsben marad 253. Lajos Oberſtlieut. okos Vezérléſe 159. Különös vitézſége 370. Lang Föhadnagy vitézſége 379. Lányi Alhadnagy Mártineſtinél 348. Lármafa 448. 591. Laskovits Kapitány meg ditsérretik 616. Laſzmári ſzoros utnál a'- Törökök viſſza veretnek 200. Laudon (Báro) Horváth Orſzági Tábor Vezére 2. Czetin várát ſzandékozik meg ſzállani 10. Második Fridriknek Laudonrol tett jövendöléſe 33. *Dubitzát* meg veſzi 3. *Novit* 4. *Gradiskát* 36. A' fő ſereg Kormányozását kezéhez veſzi 171. 259. Belgrádot meg-ſzállja 206. Meg-veſzi 319. Meg jutalmaztatása 352. *Orsovát* oſtromoltatja 531. *Buda* Városához irt levele 470. Viſſza menetele a' nagy Táborból *Bétsbe* 659. Laudon Oberſtlieut. ditsérete s' halála 583. Lavérte mi 303. Layritz Oberſtlieut. ditsérete 78. Lengyel Orſzág 540. 637. 685. Lovasitz Kapitány Fokſánnál 161. Chotzimnál 268. Ognaknál 578. Lichtenſtein Hertzeg Horváth Orſzági Tábor vezére XIV. vetézsége, halála XV. Lichtenberg Preis Regementbéli Oberſter 358. Likami

mi 9. Lingvet ki vólt 491. Lipnitzánál eſett tüzes tsata 497. 514. Loge mi 636. Loretto 649. Lovász Kapitány különös vitézſége 145. 152. 162. 197. 580. Lusinſzky Föhadnagy ditsérete Fokſánnál 158. Mártineſtinél 347. Lyptay Oberſtlieut. 6. és 74.

M.

Madarasi Alhadnagy Mártineſtinél 348. Mahieu ki-légyen 114. Makrantzi közhuſzár virézſége 23. Makripodári Úr, Posoni Vice Ispán Magyarúl hivogatja a' T. Varmegye Rendjeit a' Gyülésre 430. Magyar Orſzág katonákat állit X. Magyar Huſzár 49. Magyar Orſzági történetek 431. 441. 627. 644. 600. 660 Magyar viselet 430. Magyar Lovaſſág Oſzlopa 381. Magyar Grammatikára érdem pénz tétetik fel 281. Magyar nyelven lehető folyások a' Törvenyeknek 582. Mara Kapitány Martineſtinél 349. Maria Anna meg halálozik 544. Marquis mit téſzen 436. Mártineſtii Győzödelem 564. 347. Azért való háláadás Bétsben 320. Ezen Tsatában magokat meg külömböztetett Bajnokok 342. Az itt meg veretett Török Vezér Veſztesége 340. Lántzakat hozott magával 373. Ezen diadalomban 62 Barkó Huſzárok kaptak érdem pénzt 365. Az itt diadalmaskodott ſeregnek egy *Oroſz* Tiſzt által lett meg ditsértetése 567. Mátyásovſzky fő Strázſameſter vitézſége 332. 477. Mauer Kapitány ditsérete 420. Mayersheim meg veri a' Törököket 376. Medvey Kapitány ditsé-

retre

retre méltó vitézſége 347. Mehádiai ütközet, Generál Vétsey alátt 116. 130. Az itt vitézül viſelteknek ditsérete 133. Mehádiánál a' Törökök meg ſzaladnak 178. Méhesi Kapitány vitézsége 379. Melpachovſzky Alhadnagy ditséretes maga viselete 349. Méſzáros Generál vitéz maga viselete 149. Ennek Érdemei Fokſánnál 158. *Chotzimnál* 217. Chotzim meg vételekor 271. a' Mártineſtii Győzödelemben 344. Méſzárosnak *Travniki* Basa Tiſztjének Ajándéka 553. Méſzáros Jóſef Poson. Nevend. Pap 124. Michaélovits 262. 466. 609. 615. 256. Mikos Ur Érdemei, 's jutalma (nem *Sopronban*, hanem *Felſő Örben* ſzülerett, Vas Vármegyében) 27. Milorádovits Huſzár káplár 616. Mitrovſzky F. M. L. 7. Moldovai Tábor 15. 158. 218. 298. 346. 394. 534. Laudonnak Coburgról tett Jövendölése 197. Molnár János közlegény ditsérete 517. Molnár Ferentz Nevendék Pap 124. Motsári Alhadnagy ditséretre méltó vitézſége 348. Mozsárosok (Bombardiers) 444. 445. Müller ſtrázsameſter meg ditsértetik 616.

N.

Nagy Oberſtlieut. ditsérete Fokſ. 160. Martineſtin. 347. Nauendórf (Gróf) Oberſter ditséretre méltó maga viselete 324. Naſſau Siegen Hertzeg levele a' Svéd királyhoz 520. Nemes Oberſter Gróf 24. 25. Nemes Alhadnagy Mártineſt. 349. Német Orſzág 455. 506. 508. 584. 631. 632. Német Kapitány Fokſánnál 158. Mártineſt. 347. Neſzméri Kapitány Therésia Rend-

Rendjével jutalmaztatik 679. Neſter Grófen közlegény ditséretes maga viselete 616. Nováki Májor 25. Novákovits Kapitány meg ditsértetik 616. Nóvi oſtromlása 3. Meg vétele 4. Mi történt ott 460. Nyeſter vize 244.

O.

Ojnakban egy Basát el fognak a' Huſzárok 578. Oláh Orſzág 605. 628. Az *Oláh regementek* vitézül viselik magokat 419. Oláſz Orſzág 622. 649. 662. Orbitelló városa 663. Oroſz Birodalom 520. 539. 554. 634. 681. Az Oroſzok, a' Svedek Hajóit a' Bált Tengerén meg verik 224. A' Szárazon a' Svédeket meg verik 280. *Repnin* Vezér *Tobáknál* a Törököket meg veri 320. *Potemkin* Hertzeg *Akiermánt* el foglalja 368. 561. Hertzeg *Anhalt* a' Törököket *Benderhez* Közel meg veri 368. *Platov* Brigadér Generál Palánkat el foglalja 561. A' *Mártineſtii* diadalomban ſokat tett 564. *Fokſánnál* 140. 299. Az Oroſzok *Bendert* meg veſzik 574. 599. Orſova (új) vivásá 472. 531. 606. 642. Orſova esmértetése 639. 642. 670. 687. Ortzi Lörintz Baró Úrnak ditső emlékezete 104. Oſtrom Agyú 302. 448. 126. Oſzterhuber Föhadnagy ditsérete 158. 473. Oſztruznitza esmértetése 289. Otskai Oberſter ditsérete 7. Therésia Rendjével jutalmaztatik 679. Ott Toskaná Oberſter ditséretes maga viselete 420. Ottó Generál Szemendriát fel kéri 391. Szerviának nagy Réſzét el foglalja 532. Ötvös Kapitány Fokſán. 161. Mártineſt.

tineſt. 348. Otzakovot Hertzeg *Potemkin* meg veſzi 252.

P.

Padisah mi 682. Paksy Kapitány ditsé-retre méltó vitézsége 349. 375. Pallizád mi 91. Pálfi Föhadnagy Fokſán. 158. Mártineſt. 347. Pandur mi 289. Pap Föhadnagy vitézsége 378. 380. Különös ditsérete 380. Paſſzarovitz és Szemendria közt esett tsata 297. Az itt magokat vitezül viseltek-nek emlékezete 298. Paſſzarovitzot a' Törökök el hagyják 392. Pattantyúsok 444. Azoknak tiſztei az agyú mellet 446. Péchi Májior ditsérete 347. Peretzes Golyobis le irása 32. Peſti Jól-tévők 471. Peſti Huſzár Kompánia 470. Peſt, a' diadalmas Tábort meg ajándékozza 502. 469. Petersburg le irása 520. Petris Alhadnagy Mártineſt. 349. Egy Pétsen lakozó Hazafi 30. aranyot áldaz fel a' Magyar Nyelvnek tsinosítására 528. Azon Hazafit magaſztaló Verſek 651. Annak hazafiui gondolkozása 674. Pétsi Föhadnagy ditséretre méltó vitézsége 420. Pétzeli Tudós Hazafi 413. 432. Philippovits Föhadnagy Fokſán. 160. Piárſek Májior 23. 572. Therésia Rendjével jutalmaztatik 680. Podmanitzki Báró Kapitány bölts rendelé-ſei 17. (betses Neve a' 278. lev kimaradt.) Pogány mi 189. Pongrátz Oberſtl. vitézſége 7. Ponyátovſzky Hertzeg viſſza tér hazájába 40. Popovits Érsek prédikált Belgrádban 583. Portsénynél Hohenlóhe a Törököket meg veri 410. Az itt jól forgolódott vitézek 420. 422. Tiz Toskána Huſzár-

ſzárok 's két Splényi Gyalogok érdem Pénzt nyernek 422. Potemkin oroſz Hertzeg 561. 534. 681. Pozsony 475. Pozsonyi Nevendék Papok 123. Priboii Tsatázás Horváth országban 517. Priporai ütközet 94. Az itt magokat vitézül viselteknek Neveik 96. Prodánovitsnak el metſzik a' Gégéjét 628. Pruſſzia 633. 653. Puskás Föhadnagy vitézſége 246. 267. 273. 348. Poros Zatskó 35. 592.

Q.

Quietovſzky Májot bátorsága 151. Vitézſége 152. 162. 326. 348. Quosdánovits Gróf ditsértetik 7. Magát ditséreteſſen viſeli 64. Quosdentsovits Kapitány meg ditsértetik 616.

R.

Rábaközi Kapitány Mártineſt. 349. 375. Radványi Kapitány ditséretes vitézſége 420. Rákótzi H. Lakó helye Török Országban 553. Redout mi 12. Regementek fel oſztáſa 444. A' bennek lévő Tiſztek nemei 445. Retrenchement mi? 12. Révay Májot vitézſége ditsértetik 133. Révay Miklos Tudós Munkái 625. gyönyörü Versei 657. Rimes Mihály, Gróf Wilhorſzkit meg ſzabadítja 427. Roſſi Urra bizatnak a' Várak megjobbítási X. Rouvroi Báro Hadi Tármeſter ditsérete 96. Rouvroi Májot magát ditséreteſſen viſeli 65. Rubla mennyit téſzen. V.

)()(S.

S.

Sapeur mi 14. Saranlia Basa 7. Schelzinger Föhadnagy ditsérete 96. Schuster Mihály, Wilhorfzky életét meg menti 427. Sefe Kapitány vitézsége 158. Simits Kapitány meg ditsértetik 616. Simony Kapitány ditséretes emlékezete 96. Simony Kapitány Belgrád 359. Skutarii Basa 675. 694. Soki Teſtőrző Kapitányra bizatnak a' Tsáfzári Lovak XII. Spály Alhadnagy Mártineſt. 349. Spanyol Orfzág 54. 539. Spinoza 179. Splényi F. M. L. a' Fokfányi Győzedelemben eggyik fzárnynak igazgatója vólt 142. a' Győzödelemnek nagy eſzköze 158. Therésia Rendjével jutalmaztatik 679. Streibig Úrnak ditséretes igyekezete 464. Stuttzoſok 166. Supanek Környékén esett Tsata 98. Svéd Orfzág 455. 540. 758. A' Svéd király levele, a Naſſaui Hertzeghez 522. Szabáts városa osroma 175. Szabó Föhadnagy 26. 572. Szarvasi Kapitány vitézsége 242. Szauer Gróf érdemei ditsértetnek 27. A' Száva Tsúttsának le irása 225. Innét a' Törökök viſſza veretnek 225. Szemendria (Szendrő) Generális Orrónak fel adatik 392. Ennek le irása 473. Fel adása 405. Szentiványi Major különös ditsérete 160. 277. 473. Szentkereſzti Major (Báró) ditsértetik Portsénynél 420. Szentpály Alhadn. Mártineſt. 347. Szerdahelyi 347. Szeret vize mellett esett Tsata 274. Az itt ditséretteſſen hartzolt Huſzárok 274. Szerimben történt dolgok elö adása 171. 185. 250. Szerimnek meg esmertetése 185. Szeremi veg-

vég tsata 240. Szerviában történt dolgok 263. 288. 306. Szerviának meg hódolása Otto 's Csernel Generálok alatt 532. 678. 465. Szerviai Szabad Sereg vitéz tettei 's ditsöreti 234. 259. 236. 466. 532. 609. Szétsei Strázsamester 370. Szokolovits Kapitány a' Therésia Rendjébe bé véteték 6. Szombathi Kapitány vitézsége Fokſánnál 158. Mártineſt. 347. Szörényi Kapitány vitéz maga viselete 21. Szörtsay Kapitány Mártineſt. 34. Sztáray Generál bátorsága Szabátsnál 176. 177. 168. Vitézsége Belgrádnál 358. Therésia Rendjével jutalmaztatik 680. Szurok koſzorú 590. Szuvárov Oroſz Vezér H. Koburgnak segittségére jön 140. 299. Erdemei a' Fokſányi Győzedelemben 156. a' Mártineſtiiben 342. meg jutalmaztatása 564. 635.

T.

Tábori, Ostrom 's mozsár Ágyúknak le irása 79. Takáts Káplár arany érdem pénz nyér Fokſánnál 218. Takáts Jóſef Poſonyi Nev. Pap. 124. Tanger Major ditséretes maga viselete 348. Tegethof Kapitány 277. 370. Teleki Gróf Kapitány vitézſége 379. Teleki Gr. Familiának tulajdona 527. Theſſalonika Varosának le irása 563. Tóth Jóſef Profeſſor tudós Hazafi 594. Tóth Mihály tudós 528. Töke közlegény ezüst érdem pénzt nyer Fokſánnál 218. Tömösi ſzoros Járásnál eſett Tsata 75. 96. Az itt magokat vitézül viselteknek ditsérete 79. Török Or-

ſzági Tudósitások 431. 467. 588. Török fogságba esteknek ſzáma 107. Tonna mi 665. Toskána Huſzárok vitézſége 222. Trávnik fekvéſe 553. Travniki Baſa 551. Tsajkának mit hivnak. Tsajkások ütközetei 232. 260. 269. Tsanádi Alhadnagy ditsérete 345. Tsártáknak mit neveznek 67. Tsáſzár Magyar Lovas Regementjének Hiſtoriája 207. 243. 266. Ezen vitéz Regementnek Hertzeg Koburgtol nyert ditsérete 279. 347. Tsernetzben lappangó Törökök az Erdödy Huſzároktól el ſzélleſztetnek 572. Tudományi Jelentések 31. 281. 320. 416. 432. 464. 496. 512. 527. 625, 626. Tûzi Teſtek meg esmértetése 34. 559. 575. 590. Tûz lapta mi? 576. Tzauner Hadnagy vitézsége 379. Egy Tzirkáſſziai Leányt a' Tsáſzár *örökben* tart 38. Egy Tzúgban hány Katona vagyon? 94.

U.

Ujfalusi Huſzár Káplár ezüst érdem pénzt nyér 218. Ulema mi 683. Ungár Föhadnagy ditséretre méltó maga viselete 160. Ürményi Májor vitézſége 378. 379. Utz Kapitány vitézſége meg ditsértetik 539. Utzer Föhadnagy ditsérete Fokſánnál 158.

V.

Vadáſzatnak ritka példája 56. Vágás (*Verhau*) Vajna Kapitány vitézſége 77. 93. Vármegye Gyülese Posonban s' annak vége-

gezéſe 441. N. Váradon 494. Varró Közhuſzár vitézſége 420. Vay Miklos Báró Ingenieur Kapitány az Ángliai Tudóſoktól Társaságokba, Tagúl bé vétetik 43. 44. Velentze 588. 652. Verebélyi Kapitány (még akkor Föhadnagy) ditsértetik 2. Therésia Rendjével jutalmaztatik 680. Verner Huſzár Alhadnagy Mártineſt. 349. 375. Versalia le irása 85. Vétsei (Báró) Gen. az Orſovai Basával lett eggyezéſe 94. Mehádiánál a' Törököket meg veri 116. 130. Generáliſsá lett 276. Therés. Rendjével jutalmaztatik 680. Vogel Huſz Strázſamester különös vitezsége 231. Vukáſovits Therésia Rendjével jutalmaztatik 6. Ennek ſzabad ſerege 28.

W.

Wartensleben a' Törököket *Boretsnél* meg veri 322. A' Bánáti Tábornak Vezérévé rendeltetik 472. Wilhorſzky Gróf Priporai Utközetnek Vezére 94. Czapárnál a' Törököket meg veri 200. Rimniknél a' Törököket el ſzélleſzti 394. Ennek ditséretre méltó vitézſége 96. 426. 428.

X.

Xeliavánál eſett tsata 384.

Y.

Ypsilandi Moldvai Hertzeg fogſágba esik 21. 248.

Z.

Zacharias Alhadnagy ditséretre méltó vitézſége Mártineſtinél 349. 375.

Hibák Jobbitási.

A' 66. Levelen *Vröna* hellyett, kell olvasni Gr. *Vrbna.*
— 105. *Ortzy Lőrintz* hellyett: *Láſzló.*
— 407. *Valdek Könnyü Lovas* hellyett, *Valdek Dragonyos.*
— 456. *Kaganek Gróf* hellyett: *Kaganek* Grófné.
— 463. E'hellyet: *egy fellyebb való Tiſzt Ür: egy Rátz Pap, a' ki vezette őket.*
— 502. E'hellyet: Kotzebue — Nevelője. Olvasd *Préſes Kotzebue.*

Intés a' Könyvkötőhez.

Elől, a' Könyv homlok Irásának ellenébe jön, *Hadik* fő Vezér képe.

A' Könyvnek végére a' következendők, illy rendel:

1) Gróf *Erdődy* Reg. jének Képe (19-dik L.*)
2) Tábori Ágyúk (79-dik L.)
3) Mozsár Ágyúk. (12-dik L.)
4) Gr. Pálffy Gránátéroſſai (16-dik L.)
5) A' Tsáſzár Magyar Lovas Reg. je. (20-dik L.)
6) H.

---

*) (*Jegyzés*, a' Földnek 1. 2. 3. 4. ſzám alatt meg küldött golyóbiſſai nem kötetnek ide; hanem a' Földnek rövid le irásához, melly ezután fog ki jöni.)

6) H. Eſzterházy Miklós Gránátérossai. (248-dik L.)
7) Fö Hertz. Ferdinánd Reg. je. (280-dik L.)
8) *Bátteriák* ábrázolása. (301-dik L.)
9) *Mártinestje* tájjának ábrázolása. (352-dik L.)
10) A *Magyar* Lovaſſág Oſzlopa. (380-dik L.)
11) *Nandor Fejér Várának*, és az azt osromló Tábornak fekvése. (397-dik L.)
12) Mint marsiroznak az Ágyúsok és a' ſegitők *(Handlanger)* egy 6 fontos ágyúval. (444-dik L.)
13) Hadakozás Teátroma. (494-dik L.)
14) Tűzi testek ábrázolása. (559-dik L.)
15) *Uj Orſovának*, és az azt oſtromló Tábornak fekvése. (637-dik L.)
16) A' 2 dik Székelly Regement. (672.)

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Kis Kun Félegyházi Kotzka irta. 1789. *Orosházi Tzetter metzette.*

GRÓF GRÉVEN REGEMENTJE.

Tábori Ágyuk

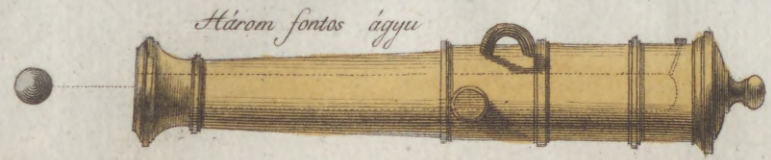

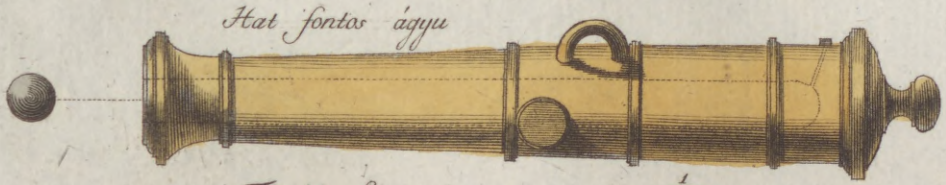

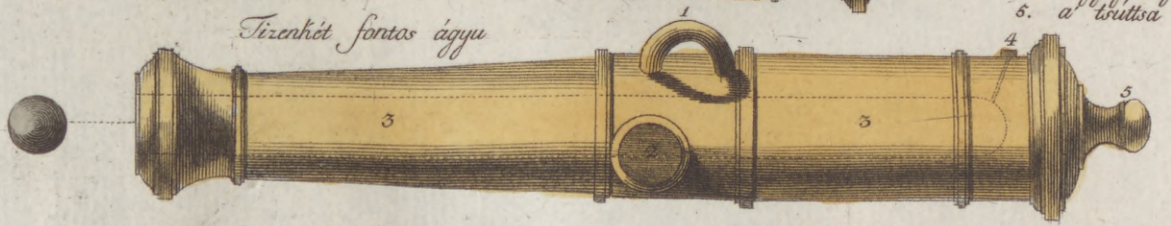

Az ágyu tsőnek
főbb részei ezek:

1. a' füle
2. a' tengelye
3. az üregje
4. a' gyujtó lyuka
5. a' tsúttsa

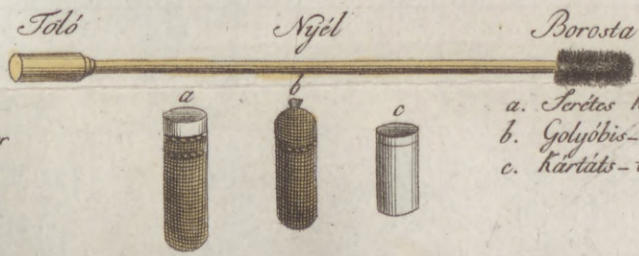

a. Serétes katuja
b. Golyóbis-töltés
c. Kártáts-töltés

MOZSÁR
Ágyúk

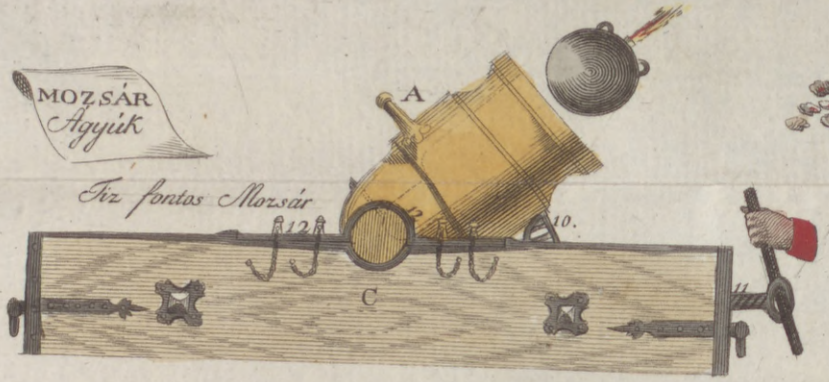

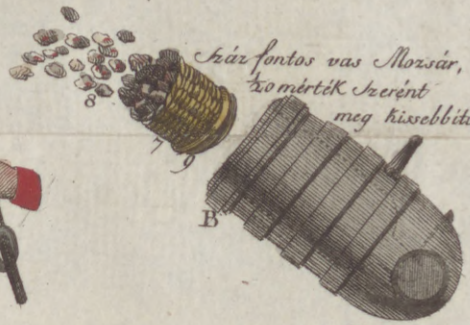

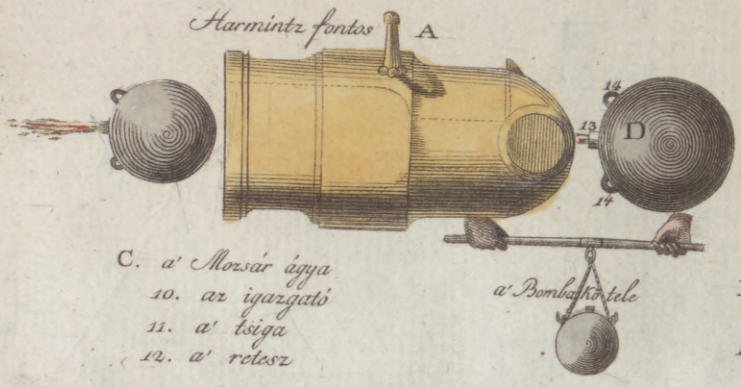

C. a' Mozsár ágya
10. az igazgató
11. a' tsiga
12. a' retesz

a' Bombához tele

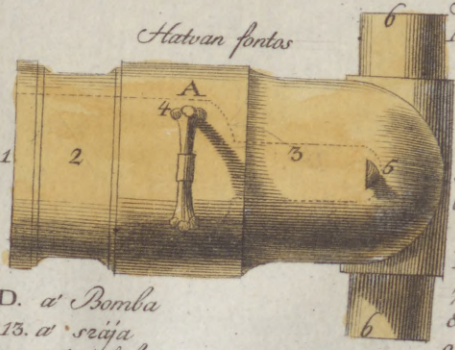

D. a' Bomba
13. a' szája
14. a' két füle

Jegyzések
A. a' réz Mozsárok
1. a' Szája
2. az üregje
3. a' kamarája
4. a' füle
5. a' gyujtó lyuka
6. a' tengelye

B. vas Mozsár
7. a' kosár
8. a' kövek
9. a' fa-karika.

Oroshâzi Fi, Tretter írta, 3 mettzette 1789.

GRÓF PÁLFFY GRÁNÁTÉROSAI.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Győri Fi, Falusy Sigmond irta. 1789

A'TSÁSZÁR MAGYAR LOVAS REGEMENTJE

Oroshâzi Fi, Tzetter írta 3 mettzette 1789.

HERTZEG ESZTERHÁZY MIKLÓS GRÁNÁTÉROSSAI

K. K. Fölegyházi K. Kotzka irta. *mettzette Professor Conti 1789.*

FÖ HERTZEG FERDINÁND REGEMENTJE.

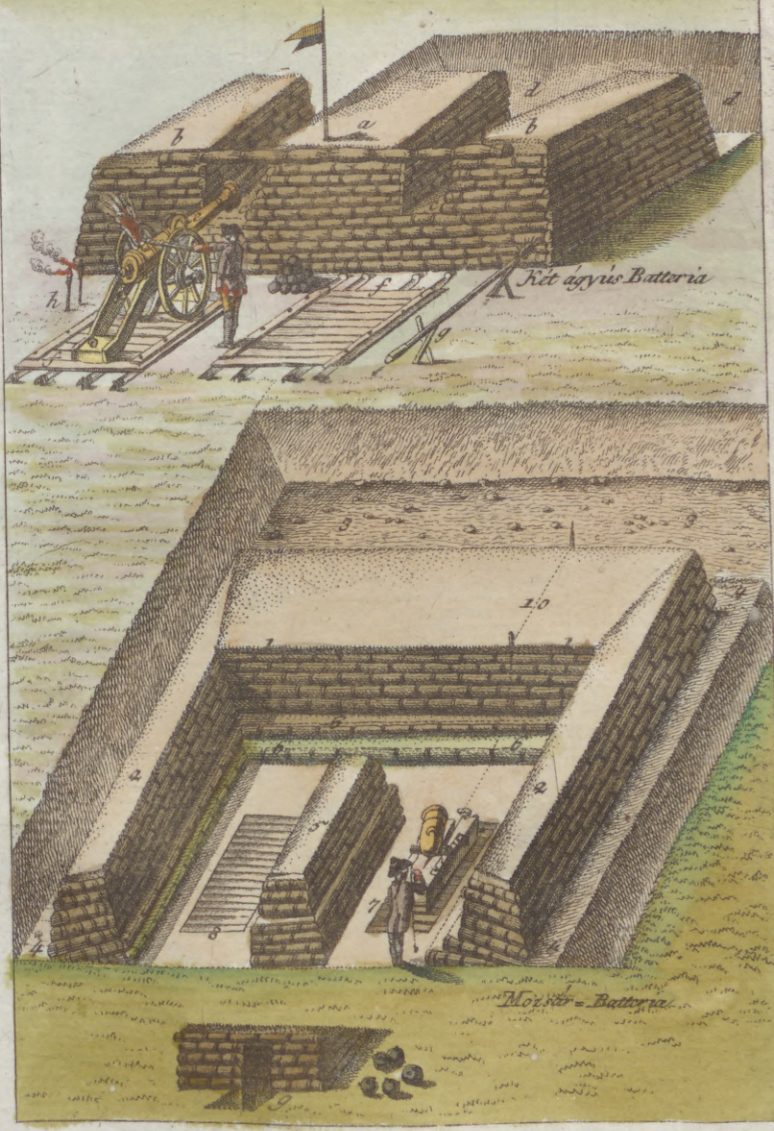
Két ágyús Batteria
Mozsár-Batteria

Andriás
Milkov F.
A.R. Tászári Tábor
Golesti
FOKSÁNY
1.ső Aug. 1789
Tzigánest
Watu-Turkuli
Putna F.
Szeret F.
Burlat F.
MOLDVA
Otusári
Pristol
Janaki
Congress-ház 1772
Rimnik
Rimna F.
Tirgu-Kukuli
Rimnik F.
Martinjesti
ORSZÁG
Pruth F.
Vaniskopul
Satulest
Ragoze
Ribnitse
Barero F.
OLÁH ORSZÁG
Galbin
Buseo
Krelesti
Gradisti
Gimsna
Maximeni
Lunga
Trajan utja
GALATS
Ecilik
Bo daesni
Buseo F.
Plaskai
Emir
BRAILOV
Duna
Vakadena
Bulgária része
Mátsin
Török Tábor
A' Brailovi út
A' Mártinjestitáján
esett ütközet' helyeinek
ábrázolása.
1
2
Mértföld

A' Hazai Szeretet készíttette.

Tí bátor Seregek
Bellonaː igaz magzati
Jól vitézkedtetek

FALUDI

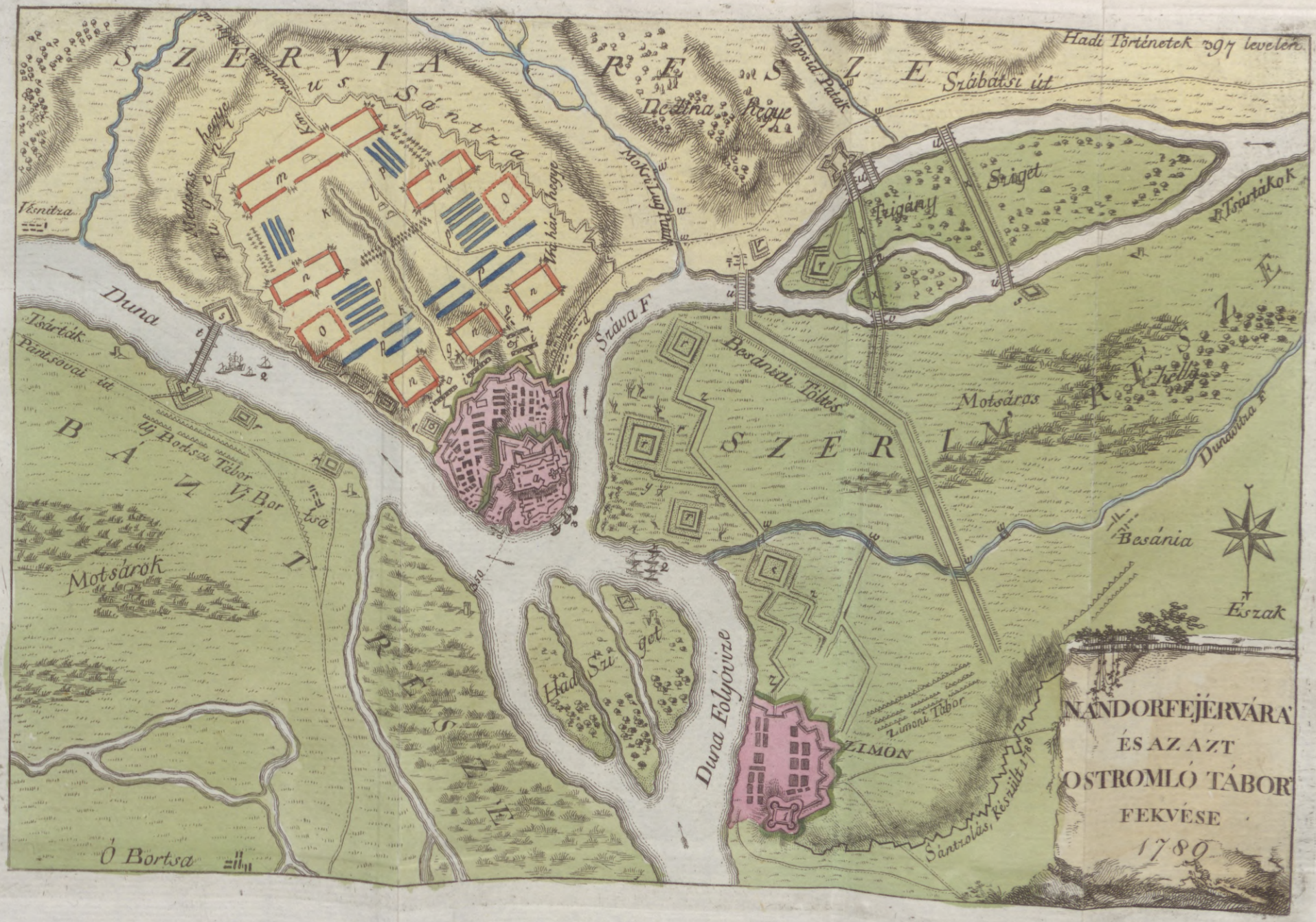

NÁNDORFEJÉRVÁRA ÉS AZ AZT OSTROMLÓ TÁBOR FEKVÉSE 1789

Hadi Történetek 444. levelen

Orosházi fi Tzetter metzette 789

A RÓMAI, OROSZ s TÖRÖK Tsászárok között folyó HADAKOZÁSNAK TEÁTROMA 1789

ÉSZAK

DÉL

NAPKELET

NAPNYUGOT

Pisonyi Fi. Junker mettzette.

Gyujtó golyóbis
a
Tűz-lapta
Világosító golyóbis
Lárma-fa
c
d
c
Lárma-fa
Büdösítő golyóbis
f
Szurok-koszorú
g
h
i
k

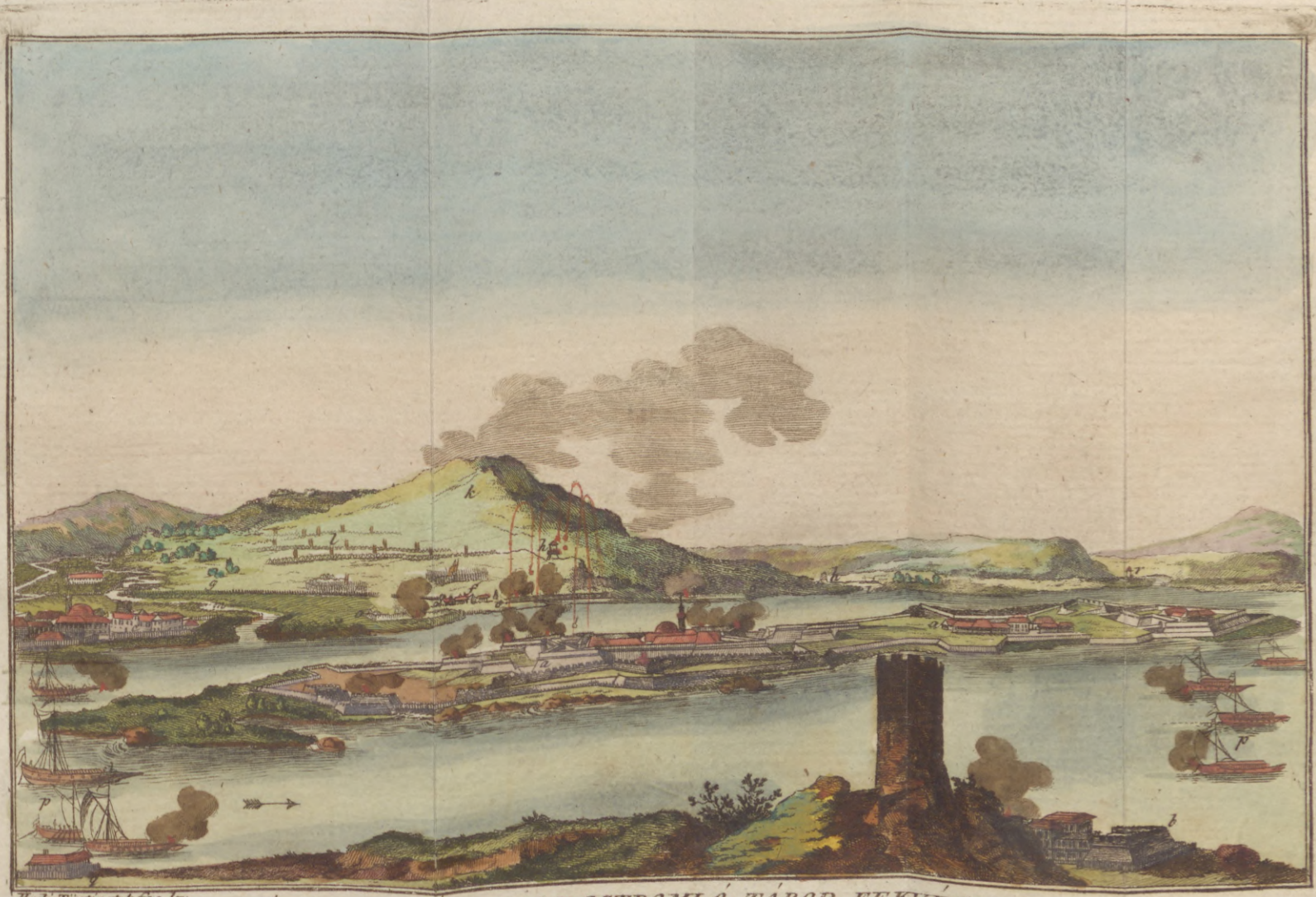

Hadi Történetek 639 lev.

ÚJ ORSOVA ÉS AZ AZT OSTROMLÓ TÁBOR FEKVÉSE 1780.

a Új Orsova, a' vár és a' város. b Szent Erzsébet-sántza. c Ó Orsova. d Supanek. e Contumátz-ház, előtte két Dárták. f Bertsárova Török falu. g Ez a' palánkolás volt a' határ. h Két végső Tsárták. i Voditze patak, ez hasította a' határt. k Allion hegye. l A' Tábor. m Cserna vize. n Víz-vétel (aquæ ductus) o Batteriák. p Tsajkák 's Fregátok. q Vám-ház. r Török Tsárták.

Győri Fi. Falusy Sigmond irta 1789

ELSŐ SZÉKELY REGEMENT.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

301.844

HADI TÖRTÉNETEK

1

MTA